พระวินัยปิฎก

เล่ม ๑ ภาค ๓

มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

เตรสกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระเสยยสกะ

[๓๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระเสยยสกะ ไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์ เพราะความกระสันนั้น เธอจึงซูบผอมเศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีร่างกายสะพรั่งด้วยเอ็น ท่านพระอุทายีได้เห็นท่านพระเสยยสกะ ซูบผอมเศร้า-หมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีร่างกายสะพรั่งด้วยเอ็น ครั้นแล้วจึงได้ถามว่า อาวุโส เสยยสกะ เพราะเหตุไร คุณจึงซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีร่างกายสะพรั่งด้วยเอ็น คุณจะไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์กระมังหนอ

ท่านพระเสยยสกะรับสารภาพว่า จริงอย่างนั้น ขอรับ

ท่านพระอุทายีแนะนำว่า ดูก่อนคุณเสยยสกะ ถ้าอย่างนั้น คุณจงฉันอาหารให้พอแก่ความต้องการ จำวัดให้พอแก่ความต้องการ สรงน้ำให้พอแก่ความต้องการ ครั้นฉันอาหาร จำวัด สรงน้ำ พอแก่ความต้องการแล้ว เมื่อใดความกระสันบังเกิดแก่คุณ ราคะรบกวนจิตคุณ เมื่อนั้นคุณจงใช้มือพยายามปล่อยอสุจิ

เส. ทำเช่นนั้น ควรหรือ ขอรับ

อุ. ควรชิ คุณ แม้ผมก็ทำเช่นนั้น

ต่อมา ท่านพระเสยยสกะฉันอาหารพอแก่ความต้องการ จำวัดพอแก่ความต้องการ สรงน้ำพอแก่ความต้องการ ครั้นฉันอาหาร จำวัด สรงน้ำพอแก่ความต้องการแล้ว เมื่อใดความกระสันบังเกิด ราคะรบกวนจิต เมื่อนั้นก็ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิ สมัยต่อมา ท่านเสยยสกะได้เป็นผู้มีผิวพรรณ มีอินทรีย์อิ่มเอิบ มีสีหน้าสดใส มีฉวีวรรณผุดผ่อง จึงพวกภิกษุสหายของท่านพระเสยยสกะถามท่านพระเสยยสกะว่า อาวุโส เสยยสกะ เมื่อก่อนคุณซูบผอมเศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีร่างกายสะพรั่งด้วยเอ็น เดี๋ยวนี้คุณมีผิวพรรณ มีอินทรีย์อิ่มเอิบ มีสีหน้าสดใส มีฉวีวรรณผุดผ่อง คุณทำอะไรฉันหรือ

เส. ผมไม่ได้ทำยาฉัน แต่ผมฉันอาหารพอแก่ความต้องการ จำวัดพอแก่ความต้องการ สรงน้ำพอแก่ความต้องการ ครั้นฉันอาหาร สรงน้ำ จำวัดพอแก่ความต้องการแล้ว เมื่อใดความกระสันบังเกิดแก่ผม ราคะรบกวนจิตผม เมื่อนั้นผมก็ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิ

ภิ. อาวุโส เสยยสกะ คุณพยายามปล่อยอสุจิ ด้วยมือซึ่งเป็นเครื่องฉันอาหารที่เขาถวายด้วยศรัทธาเทียวหรือ

เส. เป็นอย่างนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระเสยยสกะจึงได้ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิเล่า ภิกษุเหล่านั้น พากันติเตียนท่านพระ-เสยยสกะโดยอเนกปริยาย แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านเสยยสกะว่า ดูก่อนเสยยสกะ ข่าวว่า เธอใช้มือพยายามปล่อยอสุจิจริงหรือ

ท่านเสยยสกะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิเล่า

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่เพื่อมีความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถือมั่น ไม่ใช่เพื่อมีความถือมั่น มิใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้ว เพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิดเพื่อมีความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราก เธอยังจัก

คิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความไม่ถือมั่น เธอยังจักคิดเพื่อมีความถือมั่น

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่สำรอกแห่งราคะ เพื่อเป็นสร่างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่บรรเทาความระหาย เพื่อเพิกถอนอาลัย เพื่อเข้าไปตัดวัฏฏะ เพื่อสิ้นแห่งตัณหา เพื่อคลายกำหนัด เพื่อความดับทุกข์ เพื่อความไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัด มิใช่หรือ

ดูก่อนโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหายในกาม การเพิกถอนความตรึกอันเกี่ยวด้วยกาม การระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม เราบอกไว้แล้วโดยอเนกปริยาย มิใช่หรือ

ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การการทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

(พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนท่านพระเสยยสกะโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว) ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่า

เลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบท แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕. ๑. ปล่อยสุกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เป็นสังฆาทิเสส

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระเสยยสกะ จบ

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๓๐๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายฉันโภชนะอันประณีตแล้ว จำวัดปล่อยสติไม่มีสัมปชัญญะ เมื่อเธอจำวัดปล่อยสติไม่มีสัมปชัญญะ อสุจิ

เคลื่อนโดยฝัน เธอมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ปล่อยสุกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เป็นสังฆาทิเสส แต่อสุจิของพวกเราเคลื่อนโดยฝัน ทั้งเจตนาความฝันนี้จะว่ามีก็ได้ ชะรอยพวกเราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนานี้มีอยู่ แต่นั่นเป็นอัพโพหาริก

ทรงบัญญัติพระอนุบัญญัติ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ...

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๕. ๑. ก. ปล่อยสุกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เว้นไว้แต่ฝัน เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องภิกษุหลายรูป

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๓] บทว่า เป็นไปด้วยความจงใจ ความว่า รู้อยู่ รู้ดีอยู่ จงใจ ตั้งใจละเมิด.

บทว่า **สุกกะ** อธิบายว่า สุกกะมี ๑๐ อย่าง คือ สุกกะสีเขียว ๑ สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง ๑ สุกะสีขาว ๑ สุกกะสีเหมือนเปรียง ๑ สุกกะสีเหมือนน้ำท่า ๑ สุกกะสีเหมือนน้ำมัน ๑ สุกกะสีเหมือนนมสด ๑ สุกกะสีเหมือนนมส้ม ๑ สุกกะสีเหมือนเนยใส ๑

การกระทำอสุจิให้เคลื่อนจากฐานตรัสเรียกว่า การปล่อย ชื่อว่า การปล่อย.

บทว่า **เว้นไว้แต่ฝัน** คือว่า ยกเว้นความฝัน.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นได้ ชักเข้าหาอาบัติเดิมได้ ให้มานัตได้ เรียกเข้าหมู่ได้ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆา-ทิเสส** คำว่า **สังฆาทิเสส** เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของหมวดอาบัตินั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส.**

บทภาชนีย์

(อุบาย ๔)

[๓๐๔] ภิกษุปล่อยสุกกะในรูปภายใน ๑ ปล่อยสุกกะในรูปภายนอก ๑ ปล่อยสุกกะในรูปทั้งที่เป็นภายในทั้งที่เป็นภายนอก ๑ ปล่อยเมื่อยังสะเอวให้ไหวในอากาศ ๑

(กาล ๕)

ปล่อยเมื่อเวลาเกิดความกำหนัด ๑ ปล่อยเมื่อเวลาปวดอุจจาระ ปล่อยเมื่อเวลาปวดปัสสาวะ ๑ ปล่อยเมื่อเวลาต้องลม ๑ ปล่อยเมื่อเวลาถูกบุ้งขน ๑

(ความประสงค์ ๑๐)

ปล่อยเพื่อประสงค์ความหายโรค ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์ความสุข ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์เป็นยา ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์ให้ทาน ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์เป็นบุญ ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์บูชายัญ ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์ไปสวรรค์ ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์เป็นพืช ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์จะทดลอง ๑ ปล่อยเพื่อประสงค์ความสนุก ๑

(วัตถุประสงค์ ๑๐)

ปล่อยสุกกะสีเขียว ๑ ปล่อยสุกกะสีเหลือง ๑ ปล่อยสุกกะสีแดง ๑ ปล่อยสุกกะสีขาว ๑ ปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง ๑ ปล่อยสุกะสีเหมือนน้ำท่า ๑ ปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด ๑ ปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม ปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส ๑. ปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน ๑

[๓๐๕] บทว่า รูปภายใน ได้แก่ รูปที่มีวิญญาณครอง เป็นภายใน.

บทว่า รูปภายนอก ได้แก่ รูปที่มีวิญญาณครอง หรือรูปที่ไม่มีวิญญาณครอง เป็นภายนอก.

บทว่า รูปทั้งที่เป็นภายในทั้งที่เป็นภายนอก ได้แก่ รูปทั้งสองนั้น.

บทว่า เมื่อยังสะเอวให้ไหวในอากาศ คือ เมื่อพยายามในอากาศ องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้.

บทว่า เมื่อเวลาเกิดความกำหนัด คือ เมื่อถูกราคะบีบคั้นแล้ว องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้.

บทว่า เมื่อเวลาปวดอุจจาระ คือ เมื่อปวดอุจจาระ องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้.

บทว่า เมื่อเวลาปวดปัสสาวะ คือเมื่อปวดปัสสาวะ องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้.

บทว่า เมื่อเวลาต้องลม คือเมื่อลมโชยแล้ว องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้.

บทว่า เมื่อเวลาถูกบุ้งขน คือเมื่อถูกบุ้งขนเบียดเบียนแล้ว องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้.

บทว่า เพื่อประสงค์ความหายโรค คือเพื่อหวังว่าจักเป็นคนไม่มีโรค.

บทว่า เพื่อประสงค์ความสุข คือเพื่อหวังว่าจักยังสุขเวทนาให้เกิด.

บทว่า เพื่อประสงค์เป็นยา คือเพื่อนุ่งว่าจักเป็นยา.

บทว่า เพื่อประสงค์ให้ทาน คือเพื่อมุ่งว่าจักให้ทาน.

บทว่า เพื่อประสงค์เป็นบุญ คือเพื่อมุ่งว่าจักเป็นบุญ.

บทว่า เพื่อประสงค์บูชายัญ คือเพื่อมุ่งว่าจักบูชายัญ.

บทว่า เพื่อประสงค์ไปสวรรค์ คือเพื่อมุ่งว่าจักได้ไปสวรรค์.

บทว่า เพื่อประสงค์เป็นพืช คือเพื่อมุ่งว่าจักเป็นพืช.

บทว่า เพื่อประสงค์ทดลอง คือเพื่อมุ่งว่าจักทดลองดูว่า สุกกะจักเป็นเขียว สีเหลือง สีแดง สีขาว สีเหมือนเปรียง สีเหมือนน้ำท่า สีเหมือนน้ำมัน สีเหมือนนมสด สีเหมือนน้ำมันหรือสีเหมือนเนยใส.

บทว่า เพื่อประสงค์ความสนุก คือมีความมุ่งหมายจะเล่น.

สุทธิกสังฆาทิเสส

อุบาย ๔ อย่าง

[๓๐๖] ภิกษุจงใจ พยายาม ในรูปภายใน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม ในรูปภายนอก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม ในรูปทั้งที่เป็นภายใน ทั้งที่เป็นภายนอก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อยังสะเอวให้ไหวในอากาศ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กาล ๕ อย่าง

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาเกิดความกำหนัด สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อปวดอุจจาระ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาปวดปัสสาวะ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาต้องลม สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาถูกบุ้งขน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ความประสงค์ ๑๐ อย่าง

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์เป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์เป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์บูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์เป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

วัตถุประสงค์ ๑๐ อย่าง

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียวเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลืองเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดงเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาวเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียงเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่าเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมันเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสดเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้มเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใสเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สุทธิกสังฆาทิเสส จบ

ขัณฑจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๓๐๗] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ขัณฑจักร มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๑ จบ

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๓๐๘] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุขและเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๒

[๓๐๙] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยาและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๓

[๓๑๐] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทานและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๔

[๓๑๑] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พุทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๕

[๓๑๒] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญและเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๖

[๓๑๓] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๗

[๓๑๔] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อความหายโรค และสุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืชและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๘

[๓๑๕] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม พยายามทดลองและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๕

[๓๑๖] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุก และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสนุกและเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล จบ

แม้ขัณฑจักรและพัทธจักรมีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูลเป็น ก็พึงทราบโดยนี้แล.

ขัณฑจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล

[๓๑๗] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักร มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล จบ

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๓๑๘] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๒

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๓

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๔

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญเพื่อบูชายัญ และเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๕

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๖

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๗

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๘

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลอง เพื่อความสนุก และเพื่อความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลอง เพื่อความสนุก และเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลอง เพื่อความสนุก และเพื่อเป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลอง เพื่อความสนุก และเพื่อให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลอง เพื่อความสนุก และเพื่อเป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลอง เพื่อความสนุก และเพื่อบูชายัญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลองเพื่อความสนุก และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อทดลอง เพื่อความสนุก และเพื่อเป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร มีความประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล จบ

[๓๑๙] ขัณฑจักร และพัทธจักร มีความประสงค์ ๓ อย่างเป็นมูล
ขัณฑจักรและพัทธจักร มีความประสงค์ ๔ อย่างเป็นมูล
ขัณฑจักรและพัทธจักร มีความประสงค์ ๕ อย่างเป็นมูล
ขัณฑจักรและพัทธจักร มีความประสงค์ ๖ อย่างเป็นมูล
ขัณฑจักรและพัทธจักร มีความประสงค์ ๗ อย่างเป็นมูล
ขัณฑจักรและพัทธจักร มีความประสงค์ ๘ อย่างเป็นมูล
ขัณฑจักรและพัทธจักร มีความประสงค์ ๙ อย่างเป็นมูล
นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล.

ขัณฑจักรและพัทธจักร

มีความประสงค์ทุกอย่างเป็นมูล ดังต่อไปนี้:-

[๓๒๐] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีความประสงค์ทุกอย่างเป็นมูล จบ

ขัณฑจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล

[๓๒๑] ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียวและสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียวและสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ขัณฑจักร มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล จบ

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๓๒๒] ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๒

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๓

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๔

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสสะ

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๕

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเขียวเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องฆาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๖

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๗

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๘

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล หมวดที่ ๕

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส.

พัทธจักรมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล จบ

แม้ขัณฑจักร และพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๒อย่างเป็นมูลเป็นต้น ก็พึงทราบโดยนัยนี้แล.

ขัณฑจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล

[๓๒๓] ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักร มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล จบ

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๓๒๔] ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๒

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๓

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๔

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๕

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พุทธจักร

วัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๖

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อนต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๗

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล หมวดที่ ๘

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม สุกกะสีเหมือนเนยใส และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๒ อย่างเป็นมูล จบ

[๓๒๕] ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๓ อย่างเป็นมูล

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๔ อย่างเป็นมูล

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๕ อย่างเป็นมูล

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๖ อย่างเป็นมูล

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๗ อย่างเป็นมูล

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๘ อย่างเป็นมูล

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ ๙ อย่างเป็นมูล

นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล.

ขัณฑจักรและพัทธจักร

มีวัตถุประสงค์ทุกอย่างเป็นมูล ดังต่อไปนี้:-

[๓๒๖] ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า

สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักรและพัทธจักร มีวัตถุประสงค์ทุกอย่างเป็นมูล จบ

อุภโตพัทธมิสสกจักร

[๓๒๗] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค และสุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข สุกกะเขียว และสุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข และเพื่อเป็นยา สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง และสุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา และเพื่อให้ทาน สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง และสุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน และเพื่อเป็นบุญ สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ และเพื่อบูชายัญ สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง และสุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ และเพื่อไปสวรรค์ สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว และสุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า และสุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ และเพื่อเป็นพืช สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน และสุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช และเพื่อทดลอง สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด และสุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรค เพื่อความสุข เพื่อเป็นยา เพื่อให้ทาน เพื่อเป็นบุญ เพื่อบูชายัญ เพื่อไปสวรรค์ เพื่อเป็นพืช เพื่อทดลอง และเพื่อความสนุก สุกกะสีเขียว สุกกะสีเหลือง สุกกะสีแดง สุกกะสีขาว สุกกะสีเหมือนเปรียง สุกกะสีเหมือนน้ำท่า สุกกะสีเหมือนน้ำมัน สุกกะสีเหมือนนมสด สุกกะสีเหมือนนมส้ม และสุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

อุภโตพัทธมิสสกจักร จบ

ขัณฑจักร

[๓๒๘] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจ จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียวพยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเชียว พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนเนย-ใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักร จบ

พัทธจักร

[๓๒๙] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือ ง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเขียวเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร จบ

กุจฉิจักร

กุจฉิจักร หมวดที่ ๑

[๓๓๐] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกะสีแดง พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กุจฉิจักร หมวดที่ ๒

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

[พึงทราบจักรทั้งหลายอย่างนี้]

กุจฉิจักร หมวดที่ ๓

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กุจฉิจักร หมวดที่ ๔

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กุจฉิจักร หมวดที่ ๕

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กุจฉิจักร หมวดที่ ๖

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กุจฉิจักร หมวดที่ ๗

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กุจฉิจักร หมวดที่ ๘

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยสด พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กุจฉิจักร จบ

ปิฏฐิจักร

ปิฏฐิจักร รอบที่ ๑

[๓๓๑] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเขียว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปิฏฐิจักร รอบที่ ๑ จบ

ปิฏฐิจักร รอบที่ ๒

[๓๓๒] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหลือง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๒ จบ

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๓

[๓๓๓] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีแดง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปีฏฐิจักร รอบที่ ๓ จบ

ปีฏฐิจักร รอบที่ ๔

[๓๓๔] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อย สุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีขาวเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีขาว เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๔ จบ

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๕

[๓๓๕] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนเปรียง เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปิฏฐิจักร รอบที่ ๕ จบ

ปิฏฐิจักร รอบที่ ๖

[๓๓๖] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่าเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่า เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปิฏฐิจักร รอบที่ ๖ จบ

ปิฏฐิจักร รอบที่ ๗

[๓๓๗] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า ปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมัน เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๗

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๘

[๓๓๘] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสด เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๘ จบ

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๙

[๓๓๙] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเนยใส พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกกะสีเขียว พยายาม สุกกะเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้ม เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๙ จบ

ปัฏฐิจักร รอบที่ ๑๐

[๓๘๐] ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเขียว พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหลือง พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีแดง พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีขาว พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนเปรียง พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำท่า พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนน้ำมัน พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมสด พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุจงใจว่า จักปล่อยสุกกะสีเหมือนนมส้ม พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใส เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ปีฏฐิจักร รอบที่ ๑๐ จบ

ปีฏฐิจักร จบ

[๓๔๑] ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติ สังฆาทิเสส
ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะไม่เคลื่อน ต้องอาบัติถุลลัจจัย
ภิกษุจงใจ ไม่พยายาม สุกกะเคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุจงใจ ไม่พยายาม สุกกะไม่เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุไม่จงใจ พยายาม สุกกะเคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุไม่จงใจ พยายาม สุกกะไม่เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุไม่จงใจ ไม่พยายาม สุกกะเคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุไม่จงใจ ไม่พยายาม สุกกะไม่เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๔๒] ภิกษุมีอสุจิเคลื่อนเพราะฝัน ๑ ภิกษุไม่ประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติ.

วินีตวัตถุ

คาถาแสดงชื่อเรื่อง

[๓๔๓] เรื่องฝัน เรื่องถ่ายอุจจาระ เรื่องถ่ายปัสสาวะ
เรื่องตรึกถึงกามวิตก เรื่องอาบน้ำร้อน เรื่องทายา
เรื่องเกาอัณฑะ เรื่องเดินทาง เรื่องหนังหุ้มองค์กำเนิด
เรื่องเรือนไฟ เรื่องขา เรื่องสามเณร
เรื่องสามเณรหลัก เรื่องหนีบด้วยขา เรื่องบีบด้วยกำมือ
เรื่องแอ่นในอากาศ เรื่องดัดกาย เรื่องเพ่งองค์กำเนิด
เรื่องสอดเข้าช่องดาล เรื่องสีกับไม้ เรื่องอาบน้ำทวนกระแส
เรื่องเล่นโคลน เรื่องลุยน้ำ เรื่องเล่นไถลกัน
เรื่องลุยสระบัว เรื่องสอดเข้าในทราย เรื่องสอดเข้าในตม
เรื่องตักน้ำรด เรื่องสีบนที่นอน เรื่องสีกับนิ้วแม่มือ.

เรื่องฝัน

[๓๔๔] ก็โดยสมัยนั้นแล อสุจิของภิกษุรูปหนึ่งเคลื่อนเพราะฝัน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ อสุจิเคลื่อนเพราะฝัน ไม่ต้องอาบัติ.

เรื่องถ่ายอุจจาระ

[๓๔๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังถ่ายอุจจาระอยู่ อสุจิเคลื่อนแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัส ถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนเลย พระพุทธ-เจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ.

เรื่องถ่ายปัสสาวะ

[๓๔๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังถ่ายปัสสาวะอยู่ อสุจิเคลื่อนแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่าดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนเลย พระพุทธ-เจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ.

เรื่องตรึกถึงกามวิตก

[๓๔๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังตรึกถึงกามวิตกอยู่ อสุจิเคลื่อนแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่าดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนเลย พระพุทธ-เจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ ภิกษุตรึกถึงกามวิตก ไม่ต้องอาบัติ.

เรื่องอาบน้ำร้อน

[๓๔๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังอาบน้ำร้อนอยู่ อสุจิเคลื่อนแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนเลย พระพุทธ-เจ้าข้า

ภ. ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ.

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังอาบน้ำร้อน อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังอาบน้ำร้อนอยู่ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แค่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องทายา

[๓๙๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีแผลที่องค์กำเนิด เมื่อเธอกำลังทายา อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธ-เจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์ให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีแผลที่องค์กำเนิด เธอมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังทาย อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-พระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีแผลที่องค์กำเนิด เธอมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังทายา แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องเกาอัณฑะ

[๓๕๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังเกาอัณฑะ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธ-เจ้าข้า

ภ. ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังเกาอัณฑะ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้ทีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังเกาอัณฑะ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องเดินทาง

[๓๕๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังเดินทาง อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความจุประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังเดินทางไป อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติ

สังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังเดินทาง แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องหนังหุ้มองค์กำเนิด

[๓๕๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจับหนังหุ้มองค์กำเนิด ถ่ายปัสสาวะอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน จับหนังหุ้มองค์กำเนิด ถ่ายปัสสาวะอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน จับหนังหุ้มองค์กำเนิด ถ่ายปัสสาวะอยู่ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องเรือนไฟ

[๓๕๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังผิงเกลียวท้องอยู่ในเรือนไฟ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้น แล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ผิงเกลียวท้องอยู่ในเรือนไฟ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ-ภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ผิงเกลียวท้องอยู่ในเรือนไฟ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

[๓๕๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังทำบริกรรมหลังให้พระอุปัชฌายะอยู่ในเรือนไฟ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ทำบริกรรมหลังให้พระอุปัชฌายะอยู่ในเรือนไฟ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดย สมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ทำ

บริกรรมหลังให้อุปัชฌายะอยู่ในเรือนไฟ อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แค่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องขา

[๓๕๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งทำองค์กำเนิดให้เสียดสีขาอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ทำองค์กำเนิดให้เสียดสีขาอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ทำองค์กำเนิดให้เสียดสีขาอยู่ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า

เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องสามเณร

[๓๕๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ได้บอกสามเณรรูปหนึ่งว่า พ่อสามเณร เธอจงมาจับองค์กำเนิดของฉัน สามเณรได้จับองค์กำเนิดของภิกษุนั้นแล้ว อสุจิของภิกษุนั้นเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว .

เรื่องสามเณรหลับ

[๓๕๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้จับองค์กำเนิดของสามเณรผู้นอนหลับ อสุจิของภิกษุนั้นเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องหนีบด้วยขา

[๓๕๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง หนีบองค์กำเนิดด้วยขาทั้งสอง อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน หนีบองค์กำเนิดด้วยขาทั้งสอง อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน หนีบองค์กำเนิดด้วยขาทั้งสอง แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องบีบด้วยกำมือ

[๓๕๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งบีบองค์กำเนิดด้วยกำมือ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน บีบองค์กำเนิดด้วยกำมือ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน บีบองค์กำเนิดด้วยกำมือ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องแอ่นในอากาศ

[๓๖๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ยังสะเอวให้ไหวในอากาศ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ยังสะเอวให้ไหวในอากาศ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องดัดกาย

[๓๖๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังดัดกายอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังดัดกายอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน กำลังดัดกายอยู่ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องเพ่งองค์กำเนิด

[๓๖๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัดเพ่งองค์กำเนิดของมาตุคาม อสุจิของภิกษุนั้นเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุมีความกำหนัด ไม่ควรเพ่งองค์กำเนิดของมาตุคาม รูปใดเพ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องสอดเข้าช่องดาล

[๓๖๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สอดองค์กำเนิดเข้าช่องดาล อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สอดองค์กำเนิดเข้าช่องดาล แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องสีกับไม้

[๓๖๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สีองค์กำเนิดกับไม้ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สององค์กำเนิดกับไม้ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องอาบน้ำทวนกระแส

[๓๖๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาบน้ำทวนกระแส อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน อาบน้ำทวนกระแส อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน อาบน้ำทวนกระแส แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องเล่นโคลน

[๓๖๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเล่นอยู่ในโคลน อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน เล่นอยู่ในโคลน อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน เล่นอยู่ในโคลน แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต่องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องลุยน้ำ

[๓๖๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งลุยน้ำอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ลุยน้ำอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ลุยน้ำอยู่ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องเล่นไถลก้น

[๓๖๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเล่นไถลก้นอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน เล่นไถลก้นอยู่ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน เล่นไถลก้นอยู่ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติ

สังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องลุยสระบัว

[๓๖๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งลุยอยู่ในสระบัว อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ลุยอยู่ในสระบัว อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ลุยอยู่ในสระบัว แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้อง

อาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ-ภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุล-ลัจจัย.

เรื่องสอดเข้าในทราย

[๓๗๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สอดองค์กำเนิดเข้าในทราย อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระ-ผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้จะเคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สอดองค์กำเนิดเข้าในทราย แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-พระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องสอดเข้าในตม

[๓๗๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สอดองค์กำเนิดเข้าในตม อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า

เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-พระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สอดองก์กำเนิดเข้าในตม แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-พระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องตักน้ำรด

[๓๗๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งตักน้ำรดองค์กำเนิด อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ตักน้ำรดองก์กำเนิด อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน ตักน้ำรดองค์กำเนิด แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องสีบนที่นอน

[๓๗๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สีองค์กำเนิดบนที่นอน อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สีองค์กำเนิดบนที่นอน แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องสีกับนิ้วแม่มือ

[๓๗๔] ก็สมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สีองค์กำเนิดกับนิ้วแม่มือ อสุจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสุจิเคลื่อน สีองค์กำเนิดกับนิ้วแม่มือ แต่อสุจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ จบ

สมันตปาสาทิกาแปล อรรถกถาพระวินัย

มหาวิภังควรรณนา

ภาค ๒

เตรสกัณฑวรรณนา

เตรสกะ (หมวด ๑๓) ท่านพระธรรมสังคหกาจารย์ทั้งหลาย ได้ร้อยกรองไว้ในลำดับแห่งปาราชิกกัณฑ์ มีการพรรณนาบทที่ยังไม่มีในก่อน ดังต่อไปนี้

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑

สุกกวิสัฏฐิสิกขาบทวรรณนา

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระเสยยสกะ]

บัณฑิตพึงทราบวินิจฉัยในคำว่า โดยสมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคฤหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ก็ในสมัยนั้นแล ท่านพระเสยยสกะไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์นี้ ดังต่อไปนี้.

คำว่า **อายสฺมา** เป็นคำไพเราะ.

บทว่า **เสยฺยสโก** เป็นชื่อ ของภิกษุรูปนั้น.

คำว่า **อนภิรโต** ความว่า เป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่าน คือ ถูกความเร่าร้อนเพราะกำหนัดในกามแผดเผาอยู่ แต่ไม่ปรารถนาความเป็นคฤหัสถ์.

ข้อว่า **โส เตน กิโส โหติ** ความว่า พระเสยยสกะนั้นย่อม เป็นผู้ผ่ายผอม เพราะความเป็นผู้ไม่ยินดีนั้น.

ในคำว่า **อทฺทสา โข อายสฺมา อุทายี** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:-

บทว่า **อุทายี** เป็นชื่อของพระเถระนั้น. จริงอยู่ พระเถระชื่อโลลุทายีนี้ เป็นอุปัชฌาย์ ของพระเสยยสกะ เป็นผู้มีส่วนเปรียบด้วยเนื้อตื่น คือ เป็นภิกษุโลเลรูปใดรูปหนึ่งหนึ่ง บรรดาภิกษุผู้ตามประกอบเหตุแห่งความเกียจคร้าน มีความเป็นผู้มีความหลับนอนเป็นที่มายินดี เป็นต้น.

บทว่า **กจฺจิ โน ตฺวํ** ไขความว่า **กจฺจ นุ ตฺวํ** แปลว่าท่าน..... ละหรือหนอ. พึงทราบวินิจฉัย ในคำมีอาทิว่า **ยาวทตฺถํ ภุญฺช** ดังต่อไปนี้ :- ความต้องการมีประมาณเพียงใด ชื่อว่า **ยาวทัตถะ** (เท่าที่ต้องการ). มีคำอธิบายว่า เธอมีความประสงค์ด้วยโภชนะประมาณเท่าใด, คือ เธอต้องการประมาณเท่าใด, จงบริโภคประมาณเท่านั้น, หรือว่า เธอปรารถนาเพื่อจะหลับในเวลากลางคืน หรือกลางวัน สิ้นกาลประมาณเท่าใด, จงหลับสิ้นกาลประมาณเท่านั้น เธอปรารถนาการชโลมกายด้วยดินเหนียวเป็นต้น ขัดสีด้วยแป้งเป็นต้น แล้วอาบน้ำประมาณเท่าใด, จงอาบน้ำประมาณเท่านั้น, ไม่มีประโยชน์ด้วยบาลี อรรถกถา ข้อวัตรปฏิบัติ หรือด้วยกรรมฐาน.

คำว่า **ยทา เต อนภิรติ อุปฺปชฺชติ** ความว่า ในกาลใด ความกระสัน คือ ความเป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ด้วยอำนาจแห่งความกำหนัด ในกามเกิดแก่เธอ.

คำว่า **ราโค จิตฺตํ อนุทฺธํ เสติ** ความว่า กามราคะย่อมกำจัดทำลาย คือ ซัดส่ายจิตไปมา และทำจิตให้เหี่ยวแห้ง.

ข้อว่า **ตทา หตฺเถน อุปกฺกมิตฺวา อสุจิ โมเจหิ** มีความว่า ในกาลนั้น เธอจงเอามือพยายามกระทำการไปล่อยอสุจิ, จริงอยู่ด้วยการกระทำอย่างนี้ เอกัคคตาจิต จักมีแก่เธอ อุปัชฌาย์พร่ำสอนเธออย่างนี้ เช่นกับคนโง่สอนคนโง่ คนใบ้สอนคนใบ้ฉะนั้น.

(แก้อรรคปฐมบัญญัติเรื่องภิกษุหลายรูป)

คำว่า **เตสํ ฯ เป ฯ โอกฺกมฺตานํ** มีความว่า เมื่อภิกษุเหล่านั้นละสติสัมปชัญญะจำวัด. ในคำนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:- เมื่อภิกษุทั้งหลายกำลังจำวัด ภวังควารที่เป็นอัพยากฤตเป็นไปอยู่, สติสัมปชัญญะวาระจะคลาดไป แม้ก็จริง; ถึงกระนั้น ในการจำวัด ภิกษุควรทำมนสิการ. ภิกษุเมื่อจะจำวัดในกลางวัน พึงจำวัดพร้อมด้วยความอุตสาหะว่า เราจักจำวัดชั่วเวลาที่ผมของภิกษุผู้สรงน้ำ ยังไม่แห้ง แล้วจักลุกขึ้น ดังนี้ จะจำวัดในเวลากลางคืน พึงเป็นผู้มีความอุตสาหะจำวัดว่า เราจักหลับสิ้นส่วนแห่งราตรี ชื่อมีประมาณเท่านี้ แล้วลุกขึ้นในเวลาที่ดวงจันทร์หรือดวงดาวโคจรมาถึงสถานที่ชื่อนี้.

อีกอย่างหนึ่ง พึงกำหนดกรรมฐานอย่างหนึ่ง ในบรรดากรรมฐานทั้ง ๑๐ มีพุทธานุสติเป็นต้น หรือกรรมฐานที่ใจชอบอย่างอื่น แล้วจึงจำวัด. ก็เมื่อภิกษุกระทำเช่นนั้น ท่านเรียกว่า มีสติสัมปชัญญะ คือไม่ละสติและสัมปชัญญะจำวัด, ก็ภิกษุเหล่านั้นเป็นคนโง่ โลเล มีส่วนเปรียบด้วยเนื้อตื่น ไม่ได้กระทำอย่างนั้น. ด้วยเหตุนั้น พระธรรมสังคาหกาจารย์ทั้งหลาย จงกล่าวว่า **เตสํ ฯ ป ฯ โอกฺกมนฺตานํ** ดังนี้.

ข้อว่า **อตฺถิ เจตฺถ เจตนา อุปลพฺภติ** มีความว่า ก็ความจงใจยินดีในความฝัน มีอยู่ คือหาได้อยู่.

ข้อว่า **อตฺเถสา ภกฺขเว เจตนา สา จ โข อพฺโพหาริกา** มีความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เจตนาเป็นเหตุยินดี นี้ มีอยู่, แต่เจตนานั้นแล ชื่อว่า เป็นอัพโพหาริก คือ ไม่เป็นองค์แห่งอาบัติ เพราะบังเกิดในฐานอันไม่ใช่วิสัย.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงแสดงความที่เจตนาในความฝันเป็นอัพโพหาริก ด้วยประการอย่างนี้แล้ว จึงทรงบัญญัติสิกขาบทพร้อมทั้งอนุบัญญัติว่า ภิกษุทั้งหลาย! ก็แล เธอทั้งหลาย พึงสวดสิกขาบทนี้อย่างนี้ว่า การปล่อยสุกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เว้นไว้แต่ฝัน เป็นสังฆาทิเสส ดังนี้.

[อธิบายสิกขาบทวิภังค์ ว่าด้วยสัญเจตนิกาศัพท์]

ในสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:- เจตนาแห่งการปล่อยสุกกะนั้น มีอยู่; เหตุนั้น การไปล่อยสุกกะนั้น จึงชื่อว่า สัญเจตนา (มีเจตนา), สัญเจตนานั่นแหละชื่อสัญเจตนิกา. อีกอย่างหนึ่ง ความจงใจของการไปล่อยสุกกะนั้น มีอยู่; เหตุนั้น การปล่อยสุกกะนั้น จึงชื่อว่า สัญเจตนิกา (มีความจงใจ). การไปล่อยสุกกะมีความจงใจ เป็นของภิกษุใด, ภิกษุนั้นเป็นผู้รู้ คิด รู้สึกตัว, และการไปล่อยสุกกะนั้น ของภิกษุนั้น เป็นการแกล้ง คือ ฝ่าฝืนล่วงละเมิด; เพราะเหตุนั้น เพื่อแสดงแต่ใจความเท่านั้น ไม่ทำความเอื้อเฟื้อในพยัญชนะ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **สญฺเจตนิกา** นั้น อย่างนี้ว่า อาการที่รู้ คือ รู้สึก แกล้ง คือ ฝ่าฝืน ล่วงละเมิด (ชื่อว่ามีความจงใจ).

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **ชานนฺโต** ได้แก่ รู้อยู่ว่า เรากำลังพยายาม.

บทว่า **สญฺชานนฺโต** ได้แก่ รู้สึกตัวอยู่ว่า เรากำลังปล่อยสุกกะ อธิบายว่า รู้พร้อมกับอาการที่พยายามและความรู้นั้นนั่นเอง.

บทว่า **เจจฺจ** ได้แก่ แกล้ง คือ จงใจ ด้วยอำนาจเจตนา คือความยินดีในการปล่อย.

บทว่า **อภิวิตริตฺวา** ได้แก่ เมื่อฝ่าฝืนด้วยอำนาจความพยายาม ส่งจิตอันปราศจากความรังเกียจไป.

บทว่า **วีติกฺกโม** มีคำอธิบายว่า ความล่วงละเมิดใดของภิกษุผู้ประพฤติอย่างนั้น ความล่วงละเมิดนี้นั้น เป็นใจความสุดยอดแห่งสัญเจตนิกาศัพท์.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคำว่า **สุกฺกนฺติ ทส สุกฺกานิ** เป็นต้น ก็เพื่อแสดงสุกกะและการปล่อย ในบทว่า **สุกฺกวิสฏฺฐิ** นี้ โดยจำนวนและโดยความต่างแห่งสีก่อน. ในจำนวนและความต่างแห่งสีนั้น พึงทราบความต่างแห่งสีมีสีเขียวเป็นต้น โดยความต่างแห่งที่อาศัยของสุกกะทั้งหลาย และโดยความเป็นต่าง ๆ แห่งธาตุ. การสละชื่อว่า การปล่อย ก็คำว่า ปล่อยนี้ โดยใจความ เป็นการทำให้เคลื่อนจากฐาน. ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า กิริยาที่ทำให้เคลื่อนจากฐานเรียกว่าปล่อย. ในคำนั้น พระอาจารย์ทั้งหลายกำหนดฐานแห่งสุกกะไว้ ๓ ส่วน คือ กระเพาะเบา ๑ สะเอว ๑ กาย ๑. ได้ยินว่า พระอาจารย์รูปหนึ่งกล่าวว่า กระเพาะเบาเป็นฐานของสุกกะ. รูปหนึ่งกล่าวว่า สะเอวเป็นฐานของสุกกะ. รูปหนึ่งกล่าวว่า กายทั้งสิ้น.

ใน ๓ อาจารย์นั้น ภาษิตของรูปที่ ๓ กล่าวชอบ. เพราะว่าเว้นที่ซึ่ง ผม ขน เล็บ และฟัน พ้น จากเนื้อ และอุจจาระปัสสาวะ น้ำลายน้ำมูก และหนังที่แห้งเสียแล้ว กายแม้ทั้งหมดที่เหลือซึ่งมีหนังและเนื้ออันโลหิตเดินได้ตลอด เป็นฐานของกายประสาท ภาวะชีวิตินทรีย์และดีไม่เป็นฝัก และเป็นฐานของน้ำสมภพเหมือนกัน. จริงอย่างนั้น น้ำสมภพ ย่อมไหลออกทางหมวกหูทั้งสองของช้างทั้งหลาย ที่ถูกความกลัดกลุ้มด้วยราคะครอบงำแล้ว. และพระเจ้ามหาเสนะผู้ทรงกลัดกลุ้มด้วยราคะ ไม่ทรงสามารถจะอดทนกำลังน้ำสมภพได้ จึงรับสั่งให้ผ่าต้นพระพาหุด้วยมีด ทรงแสดงน้ำสมภพ ซึ่งไหลออกทางปากแผล ฉะนั้นแล.

ก็บรรดาวาทะเหล่านั้น ในวาทะของอาจารย์ที่หนึ่ง เมื่อภิกษุพยายามที่นิมิตด้วยความยินดีจะให้เคลื่อน แมลงวันน้อย ๆ ตัวหนึ่งพึงดื่มน้ำอสุจิมีประมาณเท่าใดได้ เมื่ออสุจิมีประมาณเท่านั้นมาตรว่าเคลื่อนจากกระเพาะเบา ไหลลงสู่คลองปัสสาวะ จะออกข้างนอกก็ตาม ไม่ออกก็ตาม เป็นสังฆาทิเสส. ในวาทะของอาจารย์ที่สองก็เหมือนกัน เมื่ออสุจิมาตรว่าเคลื่อนจากสะเอวไหลสู่คลองปัสสาวะเป็นสังฆาทิเสส. ในวาทะของอาจารย์ที่สาม ก็เหมือนกัน เพราะยังกายทั้งสิ้นให้หวั่นไหว เมื่ออสุจิมาตรว่าเคลื่อนออกจากกายนั้นไหลลงสู่คลองปัสสาวะ จะออกข้างนอกก็ตาม ไม่ออกก็ตาม เป็นสังฆาทิเสส. ก็แลความไหลลงสู่คลองปัสสาวะ. ท่านกล่าวไว้ในการไปล่อยสุกกะนี้ ก็เพราะ เป็นของที่ใคร ๆ ไม่พึงอาจจะกลั้นห้ามเสียในระหว่างได้.

จริงอยู่ อสุจิจะเคลื่อนจากฐานแล้ว ย่อมลงสู่คลองปัสสาวะเป็นแน่; เพราะฉะนั้น ในการปล่อยสุกกะนี้ พึงทราบอาบัติ ด้วยเหตุเพียงให้

เคลื่อนจากฐานเท่านั้น. และอาบัตินั้นแล ย่อมมีแก่ภิกษุผู้พยายามที่นิมิตเท่านั้น. ส่วนในการทำหัตถบริกรรม ปาทบริกรรม และคัตตบริกรรม ถ้าแม้นอสุจิเคลื่อนก็ไม่เป็นอาบัติ. นี้เป็นวินิจฉัยทั่วไปแห่งอาจารย์ทั้ง-ปวง.

[อธิบายเหตุให้เกิดความฝัน ๔ อย่าง]

ในคำว่า **อญฺญตฺร สุปินนฺตา** นี้มีวินิจฉัยดังนี้:-

สุปินะนั่นแหละ ชื่อสุปินันตะ มีคำอธิบายว่า ยกเว้น คือนำความฝันนั้นออกไปเสีย. ก็แล บุคคลเมื่อจะฝันนั้น ย่อมฝันเพราะเหตุ ๔ ประการคือ เพราะธาตุกำเริบ ๑ เพราะเคยทราบมาก่อน ๑ เพราะเทวดาสังหรณ์ ๑ เพราะบุพนิมิต ๑.

บรรดาเหตุ ๔ อย่างนั้น คนผู้มีธาตุกำเริบ เพราะประกอบด้วยปัจจัยอันทำให้ดีเป็นต้นกำเริบ ชื่อว่า ย่อมฝัน เพราะธาตุกำเริบ. และเมื่อฝัน ย่อมฝันต่าง ๆ เช่นเป็นเหมือนตกจากภูเขา เหมือนเหาะไปทางอากาศ และเหมือนถูกเนื้อร้าย ช้างร้าย และโจรเป็นต้น ไล่ติดตาม. เมื่อฝันเพราะเคยทราบมาก่อน ชื่อว่า ย่อมฝันถึงอารมณ์ที่ตนเคยเสวยมาแล้วในกาลก่อน. พวกเทวดาย่อมนำอารมณ์มีอย่างต่าง ๆเข้าไป เพื่อความเจริญบ้าง เพื่อความเสื่อมบ้าง เพราะเป็นผู้มุ่งความเจริญบ้าง เพราะเป็นผู้มุ่งความเสื่อมบ้าง แก่บุคคลผู้ฝัน เพราะเทวดาสังหรณ์ ผู้นั้นย่อมฝันเห็นอารมณ์เหล่านั้นด้วยอนุภาพของพวกเทวดานั้น. เมื่อบุคคลฝันเพราะบุพนิมิต ชื่อว่า ย่อมฝันที่เป็นบุพนิมิตแห่งความเจริญบ้าง แห่งความเสื่อมบ้าง ซึ่งต้องการจะเกิดขึ้น ด้วยอำนาจแห่งบุญและบาป เหมือนพระมารดาของพระโพธิสัตว์ ทรงพระสุบินนิมิตในการที่จะได้

พระโอรสฉะนั้น, เหมือนพระโพธิสัตว์ทรงมหาสุบิน ๕ และเหมือนพระเจ้าโกศลทรงพระสุบิน ๑๖ ประการฉะนั้นแล.

บรรดาความฝัน ๔ อย่างนั้น ความฝันที่คนฝัน เพราะธาตุกำเริบ และเพราะเคยทราบมาก่อนไม่เป็นจริง. ความฝันที่ฝันเพราะเทวดาสังหรณ์ จริงก็มี เหลวไหลก็มี, เพราะว่าพวกเทวดาโกรธแล้ว ประสงค์จะให้พินาศโดยอุบาย จึงแสดงให้เห็นวิปริตไปบ้าง. ส่วนความฝันที่คนฝันเพราะบุพนิมิต เป็นความจริงโดยส่วนเดียวแล. ความแตกต่างแห่งความฝัน แม้เพราะความแตกต่างแห่งมูลเหตุทั้ง ๔ อย่างนี้คละกันก็มีได้เหมือนกัน. ก็แลความฝันทั้ง ๔ อย่างนี้นั้น พระเสขะและปุถุชนเท่านั้น ย่อมฝันเพราะยังละวิปลาสไม่ได้. พระอเสขะทั้งหลาย ย่อมไม่ฝันเพราะท่านละวิปลาสได้แล้ว.

ถามว่า ก็บุคคลเมื่อฝันนั้น หลับ ฝัน หรือตื่นฝัน หรือว่าไม่หลับไม่ตื่นฝัน.

แก้ว่า ในเรื่องความฝันนี้ ท่านควรกล่าวเพิ่มอีกสักเล็กน้อย. ชั้นแรก ถ้าคนหลับฝันก็จะต้องขัดแย้งกับพระอภิธรรม. เพราะว่า คนหลับด้วยภวังคจิต. ภวังคจิตนั้น หามีรูปนิมิตเป็นต้นเป็นอารมณ์หรือสัมปยุตด้วยราคะเป็นต้นไม่. ก็เมื่อบุคคลฝัน จิตทั้งหลายเช่นนี้ ย่อมเกิดขึ้นได้. ถ้าบุคคล ตื่นฝัน ก็จะต้องขัดแย้งกับพระวินัย. เพราะว่าคนตื่นฝันเห็นสิ่งใด, เขาเห็นสิ่งนั้น ด้วยสัพโพหาริกจิต* (ด้วยจิตตามปกติ). ก็ชื่อว่า อนาบัติ ย่อมไม่มีในเพราะความล่วงละเมิด-ที่ภิกษุทำด้วยสัพโพ-

*. วิมติวิโนทนีฏีกา, สพฺโพหาริกจิตฺเตนาติ ปฏิพุทฺธสฺส ปกติวีถิจิตฺเตน แปลว่า บทว่าด้วยสัพโพหาริกจิต นั้น คือ ด้วยวิถีจิตตามปกติของคนผู้ตื่นอยู่.

หาริกจิต แต่เมื่อผู้กำลังฝันทำการล่วงละเมิด เป็นอนาบัติโดยส่วนเดียวแท้. ถ้าบุคคลไม่หลับไม่ตื่นฝัน ชื่อว่าใคร ๆ จะฝันไม่ได้ และเมื่อเป็นอย่างนั้น ความฝันก็จะต้องไม่มีแน่. จะไม่มีได้. เพราะเหตุไร ? เพราะคนผู้ถูกความหลับดุจลิงครอบงำ จึงฝัน. สมจริงดังคำที่พระ-นาคเสนเถระกล่าวไว้ว่า มหาบพิตร ! คนถูกความหลับดุจลิงหลับครอบงำจึงฝันแล.

บทว่า **กปิมิทฺธปเรโต** แปลว่า ประกอบด้วยความหลับดุจลิงหลับ. เหมือนอย่างว่า ความหลับของลิงเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ฉันใด, ความหลับใดเปลี่ยนแปลงเร็ว เพราะเกลื่อนกล่นด้วยจิตเป็นกุศลเป็นต้นบ่อย ๆ ก็ฉันนั้น คือ มีการตื่นขึ้นจากภวังค์บ่อย ๆ ในเวลาความหลับใดเป็นไป บุคคลผู้นั้นประกอบด้วยความหลับนั้น ย่อมฝันได้ เพราะเหตุนั้น ความฝันนี้ จึงเป็นกุศลบ้าง เป็นอกุศลบ้าง เป็นอัพยากฤตบ้าง. บรรดาความฝัน ๓ อย่างนั้น ความฝันของผู้ที่ฝันว่ากำลังทำการไหว้พระเจดีย์ ฟังธรรมและแสดงธรรมเป็นต้น พึงทราบว่าเป็นกุศล, ของผู้ที่ฝันว่า กำลังทำบาป มีการฆ่าสัตว์เป็นต้น พึงทราบว่า เป็นอกุศล, ความฝันที่พ้นไปจากองค์สอง พึงทราบว่าเป็นอัพยากฤต ในขณะแห่งอาวัชชนจิตและตทารัมมณจิต. ความฝันนี้นั้นไม่สามารถเพื่อจะชักปฏิสนธิมาได้ เพราะเจตนามีวัตถุอ่อนกำลัง แต่ในปวัตติกาล อันกุศลและอกุศลเหล่าอื่นสนับสนุนแล้ว ย่อมให้วิบากได้ จะให้วิบากได้แม้ก็จริง ถึงอย่างนั้น เจตนาในความฝัน ก็จัดเป็นอัพโพหาริกทีเดียว เพราะบังเกิดในฐานะอันมิใช่วิสัย. เพราะเหตุนั้น ท่านพระอุบาลีจึงกล่าวว่า **เว้นไว้แต่ฝัน.**

[อธิบายคำว่าสังฆาทิเสส]

คำว่า **สังฆาทิเสส** เป็นชื่อของกองอาบัตินี้. เพราะเหตุนั้น ผู้ศึกษาพึงทราบสัมพันธ์ในสิกขาบทนี้อย่างนี้ว่า การปล่อยสุกกะมีความจงใจเว้นความฝันอันใด, อันนี้เป็นกองแห่งอาบัติชื่อสังฆาทิเสส. ก็แล เนื้อความเฉพาะคำในบทว่า สังฆาทิเสส นี้ ว่า สงฆ์อันภิกษุพึงปรารถนาในกรรมเบื้องต้น และในกรรมที่เหลือแห่งกองอาบัตินั้น; เพราะฉะนั้น กองอาบัตินั้น จึงชื่อสังฆาทิเสส. มีคำอธิบายอย่างไร ? มีคำอธิบายว่า ภิกษุต้องอาบัตินี้แล้วพึงปรารถนาสงฆ์ เพื่อประโยชน์แก่ปริวาสในกรรมเบื้องต้นแห่งการออกจากอาบัติ ของผู้ใคร่จะออก และเพื่อประโยชน์แก่การให้มานัต หรือเพื่อประโยชน์แก่การให้มานัตรวมกับมูลายปฏิกัสสนา ในกรรมอันเป็นท่ามกลาง เพื่อประโยชน์แก่อัพภานในกรรมที่สุด ซึ่งเหลือจากกรรมเป็นเบื้องต้น เพราะว่า บรรดากรรมเหล่านี้ กรรมแม้อันหนึ่ง เว้นสงฆ์เสียแล้ว ใคร ๆ ไม่สามารถจะทำได้. สงฆ์อันภิกษุพึงปรารถนาในกรรมเบื้องต้น และกรรมที่เหลือแห่งกองอาบัตินั้น. เพราะฉะนั้น กองอาบัตินั้น จึงชื่อว่าสังฆาทิเสส.

ก็แล เพื่อไม่เอื้อเฟื้อพยัญชนะ แสดงแต่ใจความเท่านั้น พระ-มีพระภาคเจ้าจึงตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **สังฆาทิเสส** นั้น ดังนี้ว่า สงฆ์แล ย่อมให้ปริวาส เพื่ออาบัตินั้น ย่อมชักเข้าหาอาบัติเดิม ย่อมให้มานัต ย่อมอัพภาน, ไม่ใช่ภิกษุมากรูป ไม่ใช่บุคคลผู้เดียว; เพราะเหตุนั้น อาบัตินั้น ท่านจึงเรียกว่า **สังฆาทิเสส.** และตรัสเหตุแห่งคำไว้ในคัมภีร์ปริวารว่า

อาบัติที่เรากล่าวว่า สังฆาทิเสส, ท่านจงฟังอาบัตินั้น ตามที่ได้กล่าวแล้ว, สงฆ์เท่านั้น ย่อมให้ปริวาส ย่อมชักเข้าหาอาบัติเดิม ย่อมให้มานัต ย่อมอัพภาน; เพราะเหตุนั้น อาบัตินั้น บัณฑิตเรียกว่า สังฆาทิเสส.

สองบทว่า **ตสฺเสว วา อาปตฺตินิกายสฺส** มีความว่า (อีกอย่างหนึ่ง กรรมเป็นชื่อสำหรับเรียก) ประชุมแห่งอาบัตินั้นนั่นเอง. ในพระบาลีนั้น อาบัตินี้ มีเพียงตัวเดียว แม้ก็จริง, ถึงอย่างนั้นนิกายศัพท์ท่านกล่าวด้วยรุฬหิศัพท์ หรือด้วยโวหารที่เรียกส่วนทั้งหลายรวมกัน อย่างขันธศัพท์ในคำว่าว่า เวทนาขันธ์หนึ่ง วิญญาณขันธ์หนึ่ง ดังนี้เป็นต้น.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงจำแนกสิกขาบทที่พระองค์ทรงอุเทศไว้ตามลำดับอย่างนั้นแล้ว บัดนี้ จึงตรัสคำว่า **อชฺฌตฺตรูเป โมเจติ** เป็นอาทิ เพื่อแสดงอุบาย กาล ความประสงค์และวัตถุแห่งความประสงค์ของภิกษุผู้ถึงการปล่อยสุกกะนี้

[อธิบายบทภาชนีย์ว่าด้วยเหตุให้ปล่อยสุกกะ]

จริงอยู่ ในส่วนทั้ง ๔ มีอุบายเป็นต้นนี้ อุบายทรงแสดงแล้วด้วย ๔ บท มีอัชฌัตตรูปเป็นต้น เพราะว่า ภิกษุพึงปล่อยในรูปภายในบ้าง ในรูปภายนอกบ้าง ในรูปทั้งสองบ้าง พึงแอ่นเอวในอากาศปล่อยบ้าง. อุบายอื่นนอกจากนี้ ย่อมไม่มี. ในอุบายนั้น ภิกษุพยายามปล่อยในรูปก็ดี พยายามปล่อยด้วยรูปก็ดี พึงทราบว่า "ปล่อยในรูปทั้งนั้น" เพราะว่าเมื่อมีรูป เธอจึงปล่อยได้, ไม่ได้รูป ปล่อยไม่ได้ ฉะนี้แล.

ส่วนกาลทรงแสดงด้วย ๕ บท มีราคะอุปถัมภ์เป็นต้น. จริงอยู่

เมื่อความที่องคชาตใด เป็นของควรแก่การงาน มีอยู่ ภิกษุจึงปล่อยได้, องคชาตนั้นย่อมเป็นของควรแก่การงาน ในกาลที่ราคะอุปถัมภ์เป็นต้น (ในเวลามีความกำหนัดหนุนเป็นต้น) กาลอื่นนอกจากนี้ ย่อมไม่มี เพราะว่า เว้นจากกาลที่ราคะอุปถัมภ์เป็นต้นนั้นเสียแล้ว กาลต่างชนิด มีเวลาเช้าเป็นต้นจะเป็นที่กำหนดในการให้เคลื่อนหาได้ไม่. ความประสงค์ ทรงแสดงด้วย ๑๐ บท มีบทว่า **อโรคฺยตฺถาย** เป็นต้น. จริงอยู่ ภิกษุ ย่อมให้เคลื่อนตามชนิดแห่งความประสงค์เห็นปานนี้. หาใช่โดยประการอย่างอื่นไม่, ส่วนวัตถุแห่งความประสงค์ที่ ๕ ทรงแสดงด้วย ๑๐ บท มีนีลบทเป็นต้น. จริงอยู่ ภิกษุเมื่อจะทดลอง ย่อมทดลองด้วยอำนาจแห่งสีเขียวเป็นต้นอย่างใดอย่างหนึ่ง สีอื่นพ้นจากสีเหล่านั้นไปย่อมไม่มี ฉะนั้นแล.

ต่อนี้ไป พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคำว่า **อชฺฌตฺตรูเปติ อชฺฌตฺตอุปา-ทินฺนรูเป** เป็นต้น เพื่อประกาศบททั้งหลายมีอัชฌัตตรูปบทเป็นต้น เหล่านี้นั่นแล. บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **อชฺฌตฺตอุปาทินฺนรูเป** คือ ในรูปต่างชนิด มีมือเป็นต้นของตน.

บทว่า **พหิทฺธอุปาทินเน** คือ ในรูปเช่นนั้นเหมือนกันของคนอื่น.

บทว่า **อนุปาทินฺเน** คือ ในรูปต่างชนิด มีช่องลูกดาลประตูเป็นต้น.

บทว่า **ตทุภเย** คือ ในรูปทั้งของตนและของคนอื่น. การให้สุกกะเคลื่อนนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสด้วยอำนาจความพยายามในรูปทั้งสอง. การให้สุกกะเคลื่อน ย่อมมีได้ แม้ในความพยายามรวมกันโดยรูปของตน และโดยอนุปาทินนรูป.

สองบทว่า **อากาเส วายมนฺตสฺส** ความว่า ไม่พยายามโดยรูปอะไร ๆ เลย ส่ายองคชาตโดยประโยค คือ การแอ่นเอวในอากาศอย่างเดียว.

บทว่า **ราคูปตฺถมฺเภ** ความว่า ในเวลาองคชาตเกิดความกำหนัดเพราะราคะมีกำลัง หรือเพราะความกำหนัด มีอธิบายว่า เมื่อองคชาตเกิดความแข็งตัวขึ้นแล้ว.

สองบทว่า **กมฺมนิยํ โหติ** ความว่า องคชาตเป็นอวัยวะควรแก่การงานในอันให้เคลื่อน คือ เหมาะแก่การพยายามในอัชฌัตตรูปเป็นต้น.

บทว่า **อุจฺจาลิงฺคปาณกทฏฺฐุปตฺถมฺเภ** ความว่า เมื่อองคชาตถูกหนุนให้เกิดความกำหนัดเพราะบุ้งขนกัด. ที่ชื่อว่าบุ้งขน เป็นสัตว์เล็ก ๆ มีขน, องคชาตอันขนของสัตว์เล็ก ๆ เหล่านั้นถูกต้อง ก็รู้สึกคันแล้วแข็งตัว (?) ในบาลีนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า "เพราะถูกบุ้งกัด" (ก็) เพราะขนเหล่านั้น ย่อมสำเร็จเหมือนกัดองคชาต. แต่โดยใจความ มีอธิบายว่า เพราะถูกขนของบุ้งขนแทงเอา.

คำว่า **อโรโค ภวิสฺสามิ** ความว่า เราให้สุกกะเคลื่อนแล้วจักเป็นผู้หายโรค.

คำว่า **สุขเวทนํ อุปฺปาเทสฺสามิ** ความว่า สุขเวทนาอันใดย่อมมีเพราะการให้เคลื่อน คือ เพราะเกิดการปล่อย และเพราะสุกกะเคลื่อนแล้วเป็นปัจจัย, เราจักยังสุขเวทนานั้น ให้เกิดขึ้น.

คำว่า **เภสชฺชํ ภิสฺสติ** ความว่า สุกกะที่เราให้เคลื่อนแล้วนี้ จักเป็นยาบางชนิดทีเดียว.

คำว่า **ทานำ ทสฺสามิ** ความว่า เราทำให้เคลื่อนแล้ว จักให้ทานแก่สัตว์เล็ก ๆ มีแมลงและมดเป็นต้น .

คำว่า **ปุญฺญำ ภวิสฺสติ** ความว่า เมื่อเราปล่อยให้เป็นทานแก่แมลงเป็นต้น จักเป็นบุญ.

คำว่า **ยญฺญำ ยชิสฺสามิ** ความว่า เราทำให้เคลื่อนแล้ว จักบูชายัญแก่พวกแมลงเป็นต้น, มีอธิบายว่า เราจักกล่าวบทมนต์อะไรบางอย่างแล้วให้.

คำว่า **สคฺคำ คมิสฺสามิ** ความว่า เราจักไปสวรรค์ด้วยการที่ปล่อยให้ทานแก่พวกแมลงเป็นต้น ด้วยบุญ หรือด้วยยัญวิธี.

คำว่า **วีชำ ภวิสฺสติ** ความว่า จักเป็นพืชเพื่อทารกผู้เป็นหน่อแห่งวงศ์สกุล. อธิบายว่า ย่อมปล่อยโดยประสงค์นี้ว่า บุตรจักเกิดด้วยพืชของเรานี้.

บทว่า **วีมำ สตฺถาย** คือ เพื่อต้องการรู้.

ในคำว่า **นีลำ ภวิสฺสติ** เป็นต้น บัณฑิตพึงทราบใจความอย่างนี้ว่า เราจักรู้ก่อนว่า สุกกะที่ปล่อยแล้ว จักเป็นสีเขียว หรือสีอย่างใดอย่างหนึ่ง มีสีเหลืองเป็นต้น.

บทว่า **ขิฑฺฑาธิปฺปาโย** คือ ขวนขวายในการเล่น. มีคำอธิบายว่า ภิกษุย่อมปล่อยเล่นโดยความประสงค์นั้น ๆ.

[อธิบายสุทธิกสังฆาทิเสส]

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงอาการที่ภิกษุให้สุกกะเคลื่อนต้องอาบัติและจำนวนชนิดอาบัติ ด้วยอำนาจแห่งบทเหล่านั้น

ทั้งหมด ในพระดำรัสที่ตรัสไว้ว่า **อชฺฌตฺตรูเป โมเจติ** เป็นต้น จึงตรัสพระดำรัสมีอาทิว่า ภิกษุจงใจ คือ พยายามในรูปภายใน, สุกกะเคลื่อน ต้องสังฆาทิเสส ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **เจเตติ** ความว่า ย่อมจงใจว่า สุกกะจงเคลื่อน ด้วยเจตนาที่ถึงความยินดีในการให้เคลื่อน.

บทว่า **อุปกฺกมติ** ความว่า ย่อมกระทำความพยายามอันสมควรแก่ความจงใจนั้น.

บทว่า **มุจฺจติ** ความว่า เมื่อภิกษุจงใจอยู่อย่างนั้น พยายามด้วยความพยายามอันสมควรแก่ความจงใจนั้น สุกกะย่อมเคลื่อนจากฐาน.

คำว่า **อาปตฺติ สงฺฆาทิเสสสฺส** ความว่า ย่อมเป็นอาบัติชื่อสังฆาทิเสส แก่ภิกษุนั้น ด้วยองค์ ๓ เหล่านี้. แม้ใน ๒๘ บทที่เหลือมีบทว่า **พหิทฺธารูเป** เป็นต้น ก็นัยนี้.

ก็ในปัญจกะทั้ง ๔ นี้ บัณฑิตพึงนำอาบัติสองพันตัวออกแสดง. แสดงอย่างไร ? คือ เมื่อภิกษุปล่อยสุกกะสีเขียวเพื่อประสงค์ความไม่มีโรค ในเวลาเกิดความกำหนัดในรูปภายในก่อน ย่อมเป็นอาบัติตัวเดียว, เป็นอาบัติ อีก ๙ ตัว ด้วยอำนาจปล่อยสุกกะสีเหลืองเป็นต้นในรูปภายในนั่นแล เพื่อประสงค์ความไม่มีโรค ในเวลามีความกำหนัด; ฉะนั้น จึงรวมเป็นอาบัติ ๑๐ ตัว. เหมือนอย่างว่า เพื่อประสงค์ความไม่มีโรค มีอาบัติ ๑๐ ตัว ฉันใด, เพื่อประสงค์ ๙ บท มีสุขบทเป็นต้น ก็มีอาบัติ ๑๐ ตัว เพราะแบ่งออกไปแต่ละบทเป็นบทละ ๑๐ ตัว ๆ ฉันนั้น. อาบัติ ๙๐ ตัวเหล่านี้ และอาบัติ ๑๐ ตัวก่อน ด้วยประการอย่างนี้; ฉะนั้น จึงเป็นอาบัติ ๑๐๐ ตัว ในเวลาเกิดความกำหนัดก่อน. เหมือนอย่างว่า ในเวลา

เกิดความกำหนัด มีอาบัติ ๑๐๐ ตัว ฉันใด, แม้ในเหตุหนุน ๔ อย่าง มีปวดอุจจาระเป็นต้น ก็มีอาบัติ ๔๐๐ ตัว เพราะแบ่งเหตุหนุนแต่ละอย่างออกไปเป็นอย่างละ ๑๐๐ ตัว ๆ ฉันนั้น. อาบัติ ๔๐๐ ตัวเหล่านี้ และอาบัติ ๑๐๐ ตัวก่อนดังกล่าวมานี้ จึงเป็นอาบัติ ๕๐๐ ตัว ด้วยอำนาจแห่งเหตุหนุน ๕ อย่าง ในรูปภายในก่อน. เหมือนอย่างว่าในรูปภายในมีอาบัติ ๕๐๐ ตัว ฉันใด, ในรูปภายนอกมีอาบัติ ๕๐๐ ตัว ในรูปทั้งที่เป็นภายในทั้งที่เป็นภายนอก มีอาบัติ ๕๐๐ ตัว, เมื่อภิกษุแอ่นสะเอวในอากาศ มีอาบัติ ๕๐๐ ตัว ฉันนั้น, บัณฑิตพึงทราบ อาบัติทั้งหมด ๒,๐๐๐ ตัว ด้วยอำนาจปัญจกะทั้ง ๔ ด้วยประการฉะนี้.

[อธิบายขัณฑจักรและพัทธจักรเป็นต้น]

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสพระบาลีมีความวิจิตรไปด้วยชนิดแห่งขัณฑจักรและพัทธจักรเป็นต้นว่า เพื่อความหายโรคและเพื่อความสุข ดังนี้ ก็เพื่อแสดงว่า เมื่อมีการปล่อยสุกกะให้เคลื่อนด้วยความพยายามโดยความจงใจ ของภิกษุผู้จับ (องคชาต) ตามลำดับ หรือผิดลำดับ หรือเบื้องต่ำใน ๑๐ บท มีบทว่า **อาโรคฺยตฺถาย** เป็นต้นก่อนแล้วจับเบื้องบนก็ดี จับเบื้องบนแล้วจับเบื้องต่ำก็ดี จับทั้งสองข้างแล้วหยุดอยู่ที่ตรงกลางก็ดี จับที่ตรงกลางแล้วขยับไปทั้งสองข้างก็ดี จับให้มีมูลรวมกันทั้งหมดก็ดี ชื่อว่าความผิดที่หมาย ย่อมไม่มี.

ในพระบาลีนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสขัณฑจักรอันหนึ่ง ประกอบอาโรคยบท ด้วยทุก ๆ บท อย่างนี้ว่า เพื่อความหายโรคและเพื่อ

ความสุข เพื่อความหายโรคและเพื่อเภสัช ดังนี้ เป็นต้น ทรงประกอบสุขบทเป็นต้นด้วยทุก ๆ บท นำมาจนถึงบทเป็นลำดับที่ล่วงไปแห่งตน ๆ แล้วตรัส ๙ พัทธจักร, ด้วยประการดังกล่าวมานี้ จึงเป็นจักรมีมูลเดียวกัน ๑๐ จักร. จักรเหล่านั้นกับด้วยจักรมีมูลสองเป็นต้น อันผู้ศึกษาพึงทราบให้พิสดาร โดยความไม่งมงาย. ส่วนใจความในเอกมูลกจักรแม้นี้ปรากฏชัดแล้วแล. และตรัสจักรทั้งหลาย แม้ในสุกกะสีเขียวเป็นต้น โดยนัยมีอาทิว่า ภิกษุจงใจ พยายามปล่อยสุกกะสีเขียวและสีเหลือง ดังนี้ เหมือนใน ๑๐ บท มีบทว่า เพื่อความหายโรค เป็นต้น ฉะนั้น. แม้จักรเหล่านั้น ก็ควรทราบให้พิสดารโดยความไม่งมงาย. ส่วนใจความแม้ในจักรทั้งหลายเหล่านั้น ก็ปรากฏชัดแล้วเหมือนกัน. ตรัสมิสสกจักรอันหนึ่งอีกประกอบบทหลังกับบทหน้าอย่างนี้ คือ บทหนึ่งกับบทหนึ่ง สองบทกับสองบท ฯลฯ สิบบทกับสิบบทว่า **อาโรคฺยตฺถญฺจ นีลญฺจ อาโรคฺยตฺถญฺ สุขตฺถญฺจ นีลญฺจ ปีตกญฺ** ดังนี้ เป็นต้น.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสจักรโดยนัยมีอาทิว่า ภิกษุจงใจพยายามว่า 'เราจักปล่อยสุกกะสีเขียว' แต่สุกกะสีเหลืองเคลื่อน ดังนี้ เพื่อแสดงนัยแม้น เพราะเมื่อภิกษุจงใจพยายามว่า " จักปล่อยสุกกะสีเขียว" ครั้นสุกกะสีเขียวเป็นต้นเคลื่อนก็ดี จงใจพยายามด้วยอำนาจแห่งสุกกะสี-เหลืองเป็นต้น ครั้นสุกกะสีเหลืองเป็นต้นนอกนี้ เคลื่อนก็ดี ไม่มีความผิดสังเกตเลย. ต่อจากนั้น ทรงประกอบบทหลังทั้งหมดด้วย ๙ บท มีนีลบทเป็นต้น แล้วตรัสให้ชื่อว่า **กุจฉิจักร**. ต่อจากนั้น ทรงประกอบ ๙ บท มีปีตกบทเป็นต้น เข้าด้วยนีลบทเพียงบทเดียว แล้วตรัสให้ชื่อว่า **ปิฏฐิจีกร.** ต่อจากนั้น ทรงประกอบ ๙ บทมีโลหิตกะเป็นต้น เข้าด้วย

ปีตกบทเดียวเท่านั้น แล้วตรัสทุติยปิฏฐิจักร. ทรงประกอบ ๙ บท ๆ นอกนี้ แม้กับด้วยโลหิตกบทเป็นต้นอย่างนั้น แล้วตรัส ๘ จักรแม้เหล่าอื่น; เพราะฉะนั้น พึงทราบปิฏฐิจักรมีคติ ๑๐ อย่าง ด้วยประการฉะนี้.

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงครุกาบัติอย่างเดียว โดยพิสดารด้วยอำนาจแห่งจักรมิใช่น้อยมีขัณฑจักรเป็นต้นอย่างนี้แล้ว เพื่อจะทรงแสดงครุกาบัติ ลหุกาบัติ และอนาบัติ ด้วยอำนาจแห่งองค์เท่านั้น จึงตรัสคำเป็นต้นว่า ย่อมจงใจ ย่อมพยายาม, สุกกะเคลื่อน ดังนี้.

บรรดานัยเหล่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสครุกาบัติถึงพร้อมด้วยองค์ ๓ ในเพราะพยายามปล่อยอสุจิแห่งภิกษุผู้จงใจ เพื่อต้องการความหายโรคเป็นต้น ในเวลาเกิดมีความกำหนัดเป็นต้น ในอัชฌัตตรูปเป็นต้น แม้โดยนัยก่อนนั่นแล. ตรัสลหุกาบัติ คือ อาบัติถุลลัจจัย สำเร็จด้วยองก์ ๒ ในเมื่อไม่มีการปล่อยแห่งภิกษุผู้จงใจและพยายามโดยนัยที่สอง. ตรัสอนาบัติโดย ๖ นัย มีนัยว่า จงใจไม่พยายาม อสุจิเคลื่อน ดังนี้เป็นต้น. ก็ความต่างแห่งอาบัติและอนาบัตินี้ ละเอียด สุขุม เพราะ-ฉะนั้น พระวินัยธรควรกำหนดหมายให้ดี ครั้นกำหนดให้ดีแล้ว ถูกซักถามถึงความรังเกียจ พึงบอกอาบัติ หรืออนาบัติ หรือพึงกระทำวินัยกรรม. จริงอยู่ พระวินัยธรเมื่อกำหนดไม่ได้ ทำลงไป ย่อมถึงความลำบาก และไม่สามารถจะแก้ไขซึ่งบุคคลเช่นนั้นได้ ดุจหมดผู้ไม่รู้ต้นเหตุแห่งโรคแล้วปรุงยาฉะนั้น.

วิธีกำหนดในอธิการว่าด้วยความต่างแห่งอาบัติ และอนาบัตินั้นดังต่อไปนี้:- ภิกษุผู้มาเพราะความรังเกียจ อันพระวินัยธรพึงถามจนถึง ๓ ครั้งว่า ท่านต้องด้วยประโยคไหน ด้วยความกำหนัดไหน. ถ้า

ครั้งแรกเธอกล่าวอย่างหนึ่ง แล้วภายหลังกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ไม่กล่าวโดยทางเดียว, พึงกล่าวเตือนเธอว่า ท่านไม่พูดทางเดียวพูดเลี่ยงไป, เราไม่อาจเพื่อจะทำวินัยกรรมแก่ท่านได้, ท่านจงไปแสวงหาความสวัสดีเถิด. ก็ถ้าเธอกล่าวยืนยันโดยทางเดียวเท่านั้นถึง ๓ ครั้ง, กระทำตนให้แจ้งตามความเป็นจริง, ลำดับนั้น พระวินัยธรพึงพิจารณาประโยค ๑๑ ด้วยอำนาจแห่งราคะ ๑๑ อย่าง เพื่อวินิจฉัย อาบัติ อนาบัติ ครุกาบัติและลหุกาบัติของเธอ.

[อธิบายราคะและประโยค ๑๑ อย่าง]

บรรดาราคะและประโยค ๑๑ นั้น ราคะ ๑๑ เหล่านี้ คือ ความยินดีเพื่อจะให้เคลื่อน ๑ ความยินดีในขณะเคลื่อน ๑ ความยินดีในเมื่ออสุจิเคลื่อนแล้ว ๑ ความยินดีในเมถุน ๑ ความยินดีในผัสสะ ๑ ความยินดีในความคัน ๑ ความยินดีในการดู ๑ ความยินดีในกิริยานั่ง ๑ ความยินดีในคำพูด ความรักอาศัยเรือน ๑ ความยินดีด้วยกิ่งไม้ที่พึงหักได้ ๑.

ในราคะ ๑๑ อย่างนั้น พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- ความยินดีเพื่อจะให้สุกกะเคลื่อน ชื่อว่า โมจนัสสาทะ. ความยินดีในขณะอสุจิเคลื่อน ชื่อว่า มุจจนัสสาทะ. ความยินดีในเมื่ออสุจิเคลื่อนแล้ว ชื่อว่า มุตตัสสาทะ. ความยินดีในเมถุน ชื่อว่า เมถุนัสสาทะ. ความยินดีในผัสสะ ชื่อว่า ผัสสัสสาทะ. ความยินดีในความคัน ชื่อว่า กัณฑวนัสสาทะ. ความยินดีในการดู ชื่อว่า ทัสสนัสสาทะ. ความยินดีในกิริยานั่ง ชื่อว่า นิสัชชัสสาทะ. ความยินดีในถ้อยคำ ชื่อว่า วาจัสสาทะ. ความรักอาศัยเรือน

ชื่อว่า เคหสิตเปมะ. รุกขาวัยวะอย่างใดอย่างหนึ่ง มีดอกไม้และผลไม้เป็นต้นที่เขาหักเอามาจากป่า ชื่อว่า วนภังคิยะ (ของขวัญ).

ก็บรรดาบททั้ง ๑๑ นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสราคะ โดยยกความยินดีที่สัมปยุตเป็นประธานด้วย ๕ บท ตรัส โดยสรูปด้วยบทเดียว, ตรัสโดยวัตถุด้วยบทเดียว. จริงอยู่ วนภังคะ เป็นที่ตั้งแห่งราคะ, ไม่ใช่เป็นตัวราคะทีเดียว. แต่ประโยค (ในการปล่อย) พระวินัยธรพึงทราบด้วยอำนาจแห่งราคะเหล่านี้ โดยนัยดังจะกล่าวต่อไปนี้:-

ในความยินดีเพื่อจะให้สุกกะเคลื่อน พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- เมื่อภิกษุจงใจและยินดีอยู่ด้วยโมจนัสสาทเจตนา พยายาม, อสุจิเคลื่อนเป็นสังฆาทิเสส, เมื่อภิกษุจงใจและยินดีอยู่ด้วยเจตนาอย่างนั้นเหมือนกัน พยายาม. แต่อสุจิไม่เคลื่อน เป็นถุลลัจจัย. ถ้าว่าในเวลานอน ภิกษุเป็นผู้กลัดกลุ้มด้วยราคะ เอาขาอ่อน หรือกำมือบีบองคชาตให้แน่นแล้วหลับไปทั้งที่ยังมีความอุตสาหะ เพื่อต้องการจะปล่อย ก็เมื่อภิกษุนั้นหลับอยู่ อสุจิเคลื่อน, เป็นสังฆาทิเสส, ถ้าหากว่า เธอยังความกลัดกลุ้มด้วยราคะให้สงบโดยมนสิการอสุภะ มีใจบริสุทธิ์หลับไป, แต่เมื่ออสุจิเคลื่อนขณะเธอหลับ ก็เป็นอนาบัติ.

ในความยินดีขณะเคลื่อน พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- ภิกษุยินดีอสุจิที่กำลังเคลื่อนโดยธรรมดาของมัน ไม่พยายาม, อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ ก็ถ้าหากว่า เธอยินดีอสุจิที่กำลังจะเคลื่อนย่อมพยายาม, เมื่ออสุจิเคลื่อนแล้วด้วยความพยายามนั้น เป็นสังฆาทิเสส. ในมหาปัจจรีกล่าวว่า เมื่ออสุจิเคลื่อนโดยธรรมดาของมัน เธอจับองคชาตไว้ด้วยคิดว่า 'อย่าเปื้อนผ้ากาสาวะ หรือ เสนาสนะ' ไปสู่ที่มีน้ำ เพื่อทำความสะอาด ย่อมควร.

ในความยินดีเมื่ออสุจิเคลื่อนแล้ว พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- เมื่ออสุจิเคลื่อน คือ เคลื่อนจากฐานโดยธรรมดาของมันแล้ว เมื่อภิกษุยินดีภายหลัง อสุจิเคลื่อนเว้นจากความพยายาม เป็นอนาบัติ. ถ้าเธอยินดีพยายามที่นิมิตเพื่อต้องการให้เคลื่อนอีก แล้วให้เคลื่อน, เป็นสังฆาทิเสส.

ในความยินดีในเมถุน พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- ภิกษุจับมาตุคามด้วยความกำหนัดในเมถุน อสุจิเคลื่อนเพราะประโยคนั้น เป็นอนาบัติ แต่การจับต้อง (มาตุคาม) เช่นนั้น เป็นทุกกฏ. เพราะเป็นประโยคแห่งเมถุนธรรม เมื่อถึงที่สุด เป็นปาราชิก. ถ้าหากภิกษุกำหนัดด้วยความกำหนัดในเมถุน กลับยินดี พยายามที่นิมิต เพื่อต้องการจะปล่อย แล้วปล่อย, เป็นสังฆาทิเสส. พึงทราบวินิจฉัยในความยินดีในผัสสะ ดังต่อไปนี้:- ผัสสะมี ๒ อย่าง ผัสสะที่เป็นภายใน ๑ ผัสสะที่เป็นภายนอก ๑. พึงทราบวินิจฉัยในผัสสะที่เป็นภายในในก่อน:- เมื่อภิกษุเล่นนิมิตของคนโดยคิดว่า เรารู้จักว่า ตึง หรือ หย่อนก็ดี โดยความซุกซนก็ดี อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ. ถ้าเธอเล่นอยู่ยินดี พยายามที่นิมิต เพื่อประสงค์จะปล่อย แล้วปล่อย, เป็นสังฆาทิเสส.

ส่วนในผัสสะภายนอก พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- เมื่อภิกษุลูบคลำอวัยวะน้อยใหญ่ของมาตุคาม และสวมกอดด้วยความกำหนัดในการเคล้าคลึงกาย อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ. แต่เธอต้องกายสังสัคคสังฆาทิเสส. ถ้าว่า ภิกษุกำหนัดด้วยความกำหนัดในการเคล้าคลึงกายกลับยินดี พยายามในนิมิตเพื่อต้องการปล่อย แล้วปล่อย, เป็นสังฆาทิเสส แม้เพราะการปล่อยสุกกะเป็นปัจจัย.

พึงทราบวินิจฉัยความยินดีโนความคัน ดังนี้:- เมื่อภิกษุเกานิมิตที่กำลังคัน ด้วยอำนาจแห่งหิตด้านและหิดเปื่อย ผื่นคัน และสัตว์เล็กเป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยความยินดีในความคันเท่านั้น อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ. ภิกษุกำหนัดด้วยความยินดีในความ กลับยินดีพยายามในนิมิต เพื่อต้องการจะปล่อย แล้วปล่อย เป็นสังฆาทิเสส.

พึงทราบวินิจฉัยความยินดีในการดู ดังนี้:- ภิกษุเพ่งดูโอกาสอันไม่สมควร (กำเนิด) ของมาตุคามบ่อย ๆ ด้วยอำนาจความยินดีในการดู อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ. แต่เป็นทุกกฏเพราะเพ่งดูที่ไม่ใช่โอกาสอันสมควรแห่งมาตุคาม. ถ้าภิกษุกำหนัดด้วยความยินดีในการดู กลับยินดีพยายามในนิมิต เพื่อต้องการจะปล่อย แล้วปล่อย เป็นสังฆาทิเสส.

พึงทราบวินิจฉัยความยินดีในการนั่ง ดังนี้:- เมื่อภิกษุนั่งด้วยความกำหนัดยินดีการนั่งในที่ลับกับมาตุคาม อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ. แต่พระวินัยธร พึงปรับเธอด้วยอาบัติที่ต้องเพราะการนั่งในที่ลับเป็นปัจจัย. ถ้าภิกษุกำหนัดด้วยความยินดีในการนั่ง แล้วกลับยินดี พยายามที่นิมิตเพื่อต้องการจะปล่อย แล้วปล่อย, เป็นสังฆาทิเสส.

พึงทราบวินิจฉันในความยินดีในคำพูด ดังนี้:- ภิกษุพูดเกี้ยวมาตุคาม ด้วยคำพูดพาดพิงเมถุนด้วยความกำหนัดยินดีในถ้อยคำ อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ. แต่เธอต้องสังฆาทิเสส เพราะวาจาชั่วหยาบ. ถ้าภิกษุกำหนัดด้วยความยินดีในถ้อยคำแล้ว กลับยินดี พยายามที่นิมิต เพื่อต้องการจะปล่อย แล้วปล่อย เป็นสังฆาทิเสส.

พึงทราบวินิจฉัยในความรักอาศัยเรือน ดังนี้:- เมื่อภิกษุลูบคลำและสวมกอดบ่อย ๆ ซึ่งมารดาด้วยความรักฐานมารดาก็ดี ซึ่งพี่สาว น้อง

สาวด้วยความรักฉันพี่สาวน้องสาวก็ดี อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ แต่เป็นทุกกฏ เพราะถูกต้องด้วยความรักอาศัยเรือนเป็นปัจจัย. ถ้าหากว่า ภิกษุกำหนัดด้วยความรักอาศัยเรือนแล้วกลับยินดี พยายามที่นิมิตเพื่อต้องการจะปล่อย แล้วปล่อย เป็นสังฆาทิเสส.

พึงทราบวินิจฉัยในวนภังคะ (ของขวัญ) ดังนี้:- หญิงกับชายย่อมส่งบรรณาการ (ของขวัญ) มีชนิด คือ หมากพลู ของหอมดอกไม้ และเครื่องอบกลิ่นเป็นต้นไร ๆ ไปให้กันและกัน เพื่อต้องการความมีสันถวไมตรีที่มั่นคง นี้ชื่อว่า วนภังคะ. ถ้า มาตุคามส่งของขวัญเช่นนั้น ไปให้แก่ภิกษุผู้เข้าสู่ตระกูล ผู้อยู่ใกล้ชิดกันบางรูป, และเมื่อเธอกำหนัดหนักว่าของนี้หญิงชื่อโน้นส่งมาให้ ดังนี้แล้ว เอามือลูบคลำของขวัญเล่นบ่อย ๆ อสุจิเคลื่อน เป็นอนาบัติ. ถ้าว่า ภิกษุกำหนัดหนักในวนภังคะแล้วกลับยินดี พยายามที่นิมิตเพื่อประสงค์จะปล่อย แล้วปล่อย, เป็นสังฆาทิเสส. ถ้าแม้ เมื่อภิกษุพยายาม แต่อสุจิไม่เคลื่อน เป็นถุลลัจจัย.

พระวินัยธรพึงพิจารณาประโยค ๑๑ เหล่านี้ ด้วยอำนาจแห่งราคะ ๑๑ เหล่านี้แล้ว กำหนดอาบัติ หรืออนาบัติ ด้วยประการอย่างนี้ ครั้นกำหนดดีแล้ว ถ้าเป็นครุกาบัติ พึงบอกว่า "เป็นครุกาบัติ" ถ้าเป็นลหุกาบัติ พึงบอกว่า "เป็นลหุกาบัติ" และพึงกระทำวินัยกรรมให้สมควรแก่อาบัติเหล่านั้น ๆ. จริงอยู่ วินัยกรรมที่ทำแล้วอย่างนี้ ชื่อว่าเป็นกรรมที่ทำดีแล้ว ดุจหมอรู้สมุฏฐานแห่งโรคแล้วปรุงยาฉะนั้น และย่อมเป็นไปเพื่อความสวัสดีแก่บุคคลผู้นั้น.

พึงทราบวินิจฉัยในคำว่า **เจเตติ น อุปกฺกมติ** เป็นต้น ดังนี้:- ภิกษุจงใจด้วยเจตนายินดีที่จะปล่อย แต่ไม่พยายาม อสุจิเคลื่อน ไม่เป็น

อาบัติ. ภิกษุถูกความยินดีในการปล่อยบีบคั้นแล้ว จงใจว่า "ไฉนหนอ ! อสุจิจะพึงเคลื่อน" แต่ไม่พยายาม, อสุจิไม่เคลื่อน ไม่เป็นอาบัติ. ภิกษุไม่จงใจด้วยความยินดีในการปล่อย พยายามด้วยความยินดีในผัสสะก็ดี ด้วยความยินดีในการคันก็ดี อสุจิเคลื่อนไม่เป็นอาบัติ. ภิกษุไม่จงใจอย่างนั้นเหมือนกัน แต่พยายาม อสุจิไม่เคลื่อนไม่เป็นอาบัติ. ภิกษุเมื่อตรึกถึงวิตก ไม่จงใจ ไม่พยายาม เพื่อต้องการปล่อย แต่อสุจิเคลื่อน, ไม่เป็นอาบัติ. ถ้าแม้เมื่อภิกษุนั้นตรึกถึงกามวิตกอยู่ อสุจิไม่เคลื่อน. คำนี้ เป็นคำที่ชักมาอ้างในอรรถกถาโบราณว่า ภิกษุไม่จงใจ ไม่พยายาม อสุจิไม่เคลื่อน ไม่เป็นอาบัติ ดังนี้.

คำว่า **อนาปตฺติ สุปินนฺเตน** ความว่า เมื่อภิกษุหลับแล้ว ฝันเหมือนว่าเสพเมถุนธรรมก็ดี ฝันเหมือนว่าถึงความเคล้าคลึงกาย (มาตุคาม) เป็นต้นก็ดี ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีอสุจิเคลื่อนเพราะเหตุในความฝันนั้นเลย. แต่เมื่อเจตนายินดีบังเกิดในความฝัน ถ้าหากเป็นวิสัยของเธอ.* อย่าพึงเคลื่อนไหว ไม่พึงเอามือจับนิมิตเล่น แต่เพื่อจะรักษาผ้ากาสาวะและผ้าปูที่นอน จะเอาอุ้งมือจับ ไปสู่ที่มีน้ำ เพื่อทำความสะอาด ควรอยู่.

บทว่า **นโมจนาธิปฺปายสฺส** มีความว่า เมื่อภิกษุใด พอกนิมิตด้วยเภสัชก็ดี กระทำการถ่ายอุจจาระเป็นต้นก็ดี ไม่มีความประสงค์ในการให้เคลื่อน อสุจิเคลื่อน, ไม่เป็นอาบัติแม้แก่ภิกษุนั้น. ไม่เป็นอาบัติ แม้แก่ภิกษุบ้าทั้งสองจำพวก. ในสิกขาบทนี้ พระเสยยสกะเป็นต้นบัญญัติ. ไม่เป็นอาบัติ แก่พระเสยยสกะผู้เป็นต้นบัญญัตินั้น ฉะนี้แล.

บทภาชนียวรรณา จบ

* โยชนาปาฐะ ๑/๔๓๔. สจสฺสาสโยติ สเจ อสฺส ภิกฺขุสฺส อวิสโย.

พึงทราบวินิจฉัยในสมุฏฐานเป็นต้น ดังนี้:- สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐานดุจปฐมปาราชิกสิกขาบท ย่อมตั้งขึ้นทางกายกับจิตเป็นกิริยา เป็นสัญญาวิโมกข์ สจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม อกุศลจิต มีเวทนา ๒ โดยเป็นสุขเวทนาและอุเบกขาเวทนาทั้งสองแล.

วินีตวัตถุในสังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๑

บรรดาวินีตวัตถุทั้งหลาย เรื่องความฝันมีนัยดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว ในอนุบัญญัตินั้นแล. เรื่องถ่ายอุจจาระปัสสาวะหลายเรื่อง มีเนื้อความชัดเจนทั้งนั้น.

ในเรื่องวิตก บทว่า **กามวิตกฺกํ** ได้แก่ ความตรึกถึงกามที่อาศัยเรือน. ในเรื่องกามวิตกนั้น ตรัสอนาบัติไว้แม้โดยแท้, ถึงกระนั้น ภิกษุไม่ควรตกอยู่ในอำนาจแห่งวิตก. เรื่องน้ำร้อนเรื่องแรกง่ายแล. ในเรื่องที่ ๒ ภิกษุนั้นใคร่เพื่อจะปล่อย เอาน้ำร้อนสาดแล้วสาดอีกซึ่งนิมิตแล้วอาบน้ำ. ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงปรับอาบัติแก่เธอ. ในเรื่องที่ ๓ เป็นถุลลัจจัยเพราะมีความพยายาม. เรื่องยาและเรื่องเกา มีเนื้อความกระจ่างทั้งนั้นแล.

พึงทราบวินิจฉัยในมัคควัตถุหลายเรื่อง ดังนี้:- เมื่อภิกษุรูปแรกมีขาลำกำลังเดินทาง อสุจิได้เคลื่อน เพราะความเสียดสีในที่แคบ ไม่เป็นอาบัติแก่เธอ เพราะไม่มีความประสงค์ในการให้เคลื่อน. สำหรับรูปที่สอง อสุจิได้เคลื่อนอย่างนั้นเหมือนกัน แต่เป็นสังฆาทิเสส เพราะมี

ความประสงค์ในการให้เคลื่อน. รูปที่สาม อสุจิไม่เคลื่อน แต่เป็นถุล-ลัจจัย เพราะมีความพยายาม. เพราะเหตุนั้น ภิกษุกำลังเดินทาง เมื่อความกลัดกลุ้มเกิดขึ้น ไม่ควรเดินทาง พึงหยุดเดิน ยังจิตให้สงบโดยมนสิการในอสุภเป็นต้น กำหนดกรรมฐานด้วยจิตบริสุทธิ์ แล้วจึงเดินต่อไป ถ้าหยุดยืนแล้วไม่อาจบรรเทาได้ พึงแวะออกจากหนทาง นั่งบรรเทาแล้วเดินกำหนดกรรมฐานด้วยจิตบริสุทธิ์นั่นแล.

ในเรื่องฝักหัวไส้หลายเรื่อง พวกภิกษุเหล่านั้น จับหัวไส้*ให้แน่นปล่อย (เบา) ให้เต็มแล้ว ๆ ถ่ายปัสสาวะ เหมือนพวกเด็กชาวบ้าน.

ในเรื่องเรือนไฟเมื่อภิกษุอังท้องอยู่ มีความประสงค์จะให้เคลื่อนก็ดี ไม่ประสงค์จะให้เคลื่อนก็ดี เมื่ออสุจิเคลื่อนแล้ว เป็นอนาบัติเหมือนกัน. เมื่อกระทำบริกรรมอยู่ อสุจิเคลื่อนด้วยอำนาจแห่งการยังนิมิตให้เคลื่อนไหว เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงปรับอาบัติในฐานะแห่งอาบัติ.

ในเรื่องเสียดสีด้วยขาหลายเรื่อง ท่านกล่าวไว้ในกุรุนทีอรรถกถาอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าปรับอาบัติแก่ภิกษุเหล่าใด, ภิกษุเหล่านั้นบัณฑิตพึงทราบว่า เสียดสีอยู่โดยรอบองคชาต ให้ถูกต้ององคชาตนั้นแล้ว. เรื่องสามเณรเป็นต้น มีเนื้อความกระจ่างทั้งนั้น.

ในเรื่องดัดกาย คำว่า **กายํ ถมฺเภนฺตสฺส** มีความว่า เมื่อภิกษุนั่งนานหรือนอนนานก็ดี กระทำนวกรรมก็ดี แล้วดัดกายเพื่อแก้ความเมื่อยขบ.

*สารัตถทีปนี ๒/๒๖. วตฺถึ ทฬฺหํ คเหตฺวาติ องฺคชาตสฺส อคฺเค ปสฺสาวนิคฺคมนฏฺาเน จมฺมํ ทฬฺหํ คเหตฺวา แปลว่า ข้อว่า จับหัวไส้ให้แน่นนั้น ได้แก่ จับที่ปลายองคชาต คือ หนังในที่ซึ่งปัสสาวะไหลออกให้แน่น

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องเพ่งดู ดังนี้:- แม้ถ้าว่า หญิงนั้นนุ่งผ้าตั้งร้อยชั้น ภิกษุยืนข้างหน้าก็ตาม ข้างหลังก็ตาม เพ่งดูว่า "นิมิตอยู่ในโอกาสชื่อนี้" เป็นทุกกแท้. ก็เมื่อเพ่งดูนิมิตแห่งพวกเด็กหญิงชาวบ้านผู้ไม่นุ่งผ้า จะต้องกล่าวอะไรเล่า ? ในนิมิตแม้แห่งสัตว์เดียรัจฉานก็มีนัยเหมือนกันนี้. แต่เมื่อภิกษุไม่เหลียวไปข้างโน้นข้างนี้ เพ่งดูโดยประโยคเดียว แม้ตลอดทั้งวัน ก็เป็นทุกกฏตัวเดียวเท่านั้น. เมื่อเหลียวดูทางโน้นและทางนี้ เพ่งดูแล้ว ๆ เล่า ๆ เป็นทุกกฏทุก ๆ ประโยค. พระ-วินัยธร ไม่พึงปรับด้วยอำนาจแห่งการลืมตาและหลับตา (กะพริบตา). เมื่อเพ่งดูโดยบังเอิญ กลับพิจารณาแล้วตั้งอยู่ในสังวรอีก เป็นอนาบัติ. เมื่อละสังวรนั้นแล้ว เพ่งดูอีก เป็นทุกกฏทีเดียว. เรื่องช่องลูกดาล เป็นต้น มีเนื้อความกระจ่างทั้งนั้น .

ในเรื่องอาบน้ำหลายเรื่อง พระผู้มีพระภาคเจ้าปรับอาบัติแก่พวกภิกษุผู้เอานิมิตฟาดกระแสน้ำ. แม้เรื่องน้ำโคลนหลายเรื่อง ก็มีนัยเหมือนกันนี้. ก็ในเรื่องน้ำโคลนนี้ น้ำโคลนท่านเรียกว่า **อุทัญชละ**. เรื่องอื่น ๆ นอกนี้ทั้งหมดเรื่องวิ่งในน้ำเป็นต้น บัณฑิตพึงทราบโดยอุบายนี้เหมือนกัน. ส่วนความแปลกกัน ในเรื่องบุปผาวลีย์ดังต่อไปนี้:- ถึงว่าจะไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์ในอันให้เคลื่อน. แต่กระนั้นก็เป็นทุกกฏ เพราะการเล่นเป็นปัจจัย ดังนี้แล.

สุกกวิสัฏฐิสิกขาบทวรรณนา ในอรรถกถาพระวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระอุทายี

[๓๗๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้นท่านพระอุทายีอยู่ในป่า วิหารของท่านงดงาม น่าดู น่าชม มีห้องกลาง มีระเบียงโดยรอบ เตียงตั่งฟูกหมอน จัดไว้เรียบร้อย น้ำฉัน น้ำใช้ ตั้งไว้ดีแล้ว บริเวณเตียนสะอาด ประชาชนเป็นอันมากพากันมาชมวิหารของท่านพระอุทายี แม้พราหมณ์คนหนึ่งกับภรรยาก็เข้าไปหาท่านพระอุทายี แล้วได้กล่าวกะท่านว่า พวกผมอยากชมวิหารของท่าน ท่านพระอุทายีกล่าวเชิญว่า ถ้าเช่นนั้น เชิญชมเถิดพราหมณ์ แล้วถือลูกดาลไขลิ่มผลักบานประตูเข้าไป

แม้พราหมณ์นั้นก็ตามหลังท่านพระอุทายีเข้าไป ส่วนพราหมณีตามหลังพราหมณ์เข้าไป ขณะนั้น ท่านพระอุทายีเดินไปเปิดบานหน้าต่างบางตอน ปิดบานหน้าต่างบางตอนรอบห้อง แล้วย้อนมาทางหลัง จับอวัยวะน้อยใหญ่ของพราหมณีนั้น

ครั้น พราหมณ์นั้นสนทนากับ ท่านพระอุทายีแล้ว ก็ลากลับไป พราหมณ์นั้นดีใจเปล่งวาจาแสดงความยินดีว่า พระสมณะเธอสายพระศากยบุตรเหล่านี้ อยู่ในป่าเช่นนี้ ยังมีอัธยาศัยดี แม้ท่านพระอุทายีอยู่ในป่าเช่นนี้ ก็ยังมีอัธยาศัยดี

เมื่อพราหมณ์กล่าวอย่างนั้นแล้ว พราหมณีได้กล่าวกะพราหมณ์นั้นว่า พระอุทายีจะมีอัธยาศัยดีแค่ไหน เพราะพระอุทายีได้จับอวัยวะน้อยใหญ่ของดิฉันเหมือนที่ท่านจับดิฉัน

พอได้ทราบดังนั้น พราหมณ์จึงเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า พระ-สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นผู้ไม่ละอาย ทุศีล พูดเท็จ พระ-สมณะเหล่านี้ยังจักปฏิญาณว่า เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติเรียบร้อย ประพฤติพรหมจรรย์ พูดจริง มีศีล มีกัลยาณธรรม ดังนี้เล่า ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้พินาศแล้ว ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้พินาศแล้ว ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้จะมีแต่ไหน ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้จะมีแต่ไหน พระสมณะเหล่านี้ปราศจากความเป็นสมณะแล้ว พระสมณะเหล่านี้ปราศ-จากความเป็นพราหมณ์แล้ว ไฉนพระสมณอุทายี จึงได้จับต้องอวัยวะน้อยใหญ่ของภรรยาเรา ต่อไปกุลสตรี กุลธิดา กุลกุมารี สะใภ้ผู้มีสกุล กุลทาสี จักไม่กล้าไปสู่อารามหรือวิหาร เพราะถ้าไป พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านั้น ก็จะพึงประทุษร้ายเขา

ภิกษุทั้งหลายได้ยินพราหมณ์นั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายี จึงได้ถึงกายสังสัคคะกับมาตุคามเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ-ภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถาม

ท่านพระอุทายีว่า ดูก่อนอุทายี ข่าวว่าเธอถึงกายสังสัคคะกับมาตุคาม จริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับ ว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้ถึงกายสังสัคคะกับมาตุคามเล่า

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่เพื่อมีความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถือมั่น ไม่ใช่เพื่อมีความถือมั่น มิใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้วเพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิดเพื่อมีความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราก เธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความไม่ถือมั่น เธอยังจักคิดเพื่อมีความถือมั่น

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่สำรอกราคะ เพื่อเป็นที่สร่างความเมา เพื่อบรรเทาความกระหาย เพื่อเพิกถอนอาลัย เพื่อเข้าไปตัดวัฏฏะ เพื่อสิ้นตัณหา เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อความดับทุกข์ เพื่อความไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัด มิใช่หรือ

การการละกามเราก็บอกแล้ว การกำหนดรู้ความหมายในการ การกำจัดความกระหายในกาม การเพิกถอนความตรึกอันเกี่ยวด้วยกาม การระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม เราก็บอกไว้แล้วโดยอเนกปริยาย มิใช่หรือ

ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว อันที่แท้ การกระทำของเธอนั่นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยายแล้ว ทรงติโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ทรงสรรเสริญคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัดอาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย แล้วทรงทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖. ๒. อนึ่ง ภิกษุใดกำหนัดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม คือจับมือก็ตาม จับช้องผมก็ตาม ลูบคลำอวัยวะอันใดอันหนึ่งก็ตาม เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องพระอุทายี จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม ผู้นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง. . .ใด.

บทว่า **ภิกษุ** ความว่า ที่ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า **ภิกษุ** โดยสมญา ชื่อว่า **ภิกษุ** โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็น ผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า มีสาร-

ธรรม ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนี้ใด ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ ภิกษุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประสงค์ว่า ภิกษุ ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า **กำหนัดแล้ว** คือ มีความยินดี มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์.

บทว่า **แปรปรวนแล้ว** ความว่า จิตที่ถูกราคะย้อมแล้ว ก็แปรปรวน ที่ถูกโทสะประทุษร้ายแล้วก็แปรปรวน ที่ถูกโมหะให้ลุ่มหลงแล้วก็แปรปรวน แต่ที่ว่าแปรปรวนในอรรถนี้ ทรงประสงค์จิตที่ถูกราคะย้อมแล้ว.

ที่ชื่อว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย โดยที่สุด แม้เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องพูดถึงหญิงผู้ใหญ่.

บทว่า **กับ** คือ ด้วยกัน.

คำว่า **ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย** คือ ที่เรียกกันว่าความประพฤติล่วงเกิน.

ที่ชื่อว่า **มือ** คือ หมายตั้งแต่ข้อศอกถึงปลายเล็บ.

ที่ชื่อว่า **ช้องผม** คือ เป็นผมล้วนก็มี แซมด้วยด้ายก็มี แซมด้วยดอกไม้ก็มี แซมด้วยเงินก็มี แซมด้วยทองก็มี แซมด้วยแก้วมุกดาก็มี แซมด้วยแก้วมณีก็มี.

ที่ชื่อว่า **อวัยวะ** คือ เว้นมือและช้องผมเสีย นอกนั้นชื่อว่าอวัยวะ.

[๓๗๗] ที่ชื่อว่า **ลูบคลำ** คือ ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง.

[๓๗๘] ที่ชื่อว่า **ถูก** คือ เพียงถูกต้อง ที่ชื่อว่า คลำ คือ จับเบา ๆ ไปข้างโน้นข้างนี้ ที่ชื่อว่า ลูบลง คือ ลูบลงเบื้องล่าง ที่ชื่อว่า ลูบขึ้น คือ ลูบขึ้นเบื้องบน ที่ชื่อว่า ทับ คือ กดลงข้างล่าง ที่ชื่อว่า อุ้ม คือ ยกขึ้นข้างบน ที่ชื่อว่า ฉุด คือ รั้งมา ที่ชื่อว่า ผลัก คือ ผลักไป ที่ชื่อว่า กด คือ จับอวัยวะกดลง ที่ชื่อว่า บีบ คือ บีบกับวัตถุบางอย่าง ที่ชื่อว่า จับ คือ จับเฉย ๆ ที่ชื่อว่า ต้อง คือ เพียงต้องตัว.

[๓๗๙] บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาส เพื่ออาบัตินั้นได้ ซักเข้าอาบัติเดิมได้ ให้มานัตได้ เรียกเข้าหมู่ได้ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

ภิกษุเปยยาล สตรี-กายต่อกาย

[๓๘๐] สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกาย นั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์-กายต่อกาย

บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบขึ้น ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของบัณเฑาะก์ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ท้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ-กายต่อกาย

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกาย นั้นของบุรุษ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษ ด้วยกายต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่ง กายนั้นของบุรุษ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน-กายต่อกาย

สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ

จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสัตว์ดิรัจฉาน ด้วยกายต้องอาบัติทุกกฎ

สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกาย นั้นของสัตว์ดิรัจฉาน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ

สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของสัตว์ดิรัจฉาน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ

สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสัตว์ดิรัจฉาน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ

สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสัตว์ดิรัจฉาน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ.

สตรีสองคน-กายต่อกาย

[๓๘๑] สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความ

กำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยกายต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

บัณเฑาะก์สองคน-กายต่อกาย

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสงสัย บัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน

มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษสองคน-กายต่อกาย

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษทั้งสองคน ด้วยกายต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติ ทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความ

กำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉานสองตัว-กายต่อกาย

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสงสัยสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญเป็นสตรีทั้งสองตัว มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองตัว มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษทั้งสองตัว มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี บัณเฑาะก์-กายต่อกาย

[๓๘๒] สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคนมีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี บุรุษ-กายต่อกาย

สตรีหนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีหนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบุรุษทั้งสอง ด้วยกายต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายของสตรีและบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้ง-สองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ดิรัจฉาน-กายต่อกาย

สตรีหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัดและถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ บุรุษ-กายต่อกาย

บัณเฑาะก์หนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์หนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์หนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์หนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์หนึ่ง บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ สัตว์ดิรัจฉาน-กายต่อกาย

บัณเฑาะก์หนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์หนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์หนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์หนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์หนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ สัตว์ดิรัจฉาน-กายต่อกาย

บุรุษหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษหนึ่งสัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติ ทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษหนึ่ง สัตว์ดิรัจฉานหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว.

สตรี-กายต่อของเนื่องด้วยกาย

[๓๘๓] สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จัน ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี-ของเนื่องด้วยกายต่อกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ

จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยของเนื่องด้วยกายต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี-ของเนื่องด้วยกายต่อของเนื่องด้วยกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูกคลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรี ด้วยของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้น ของสตรี และบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี-ของที่โยนต่อกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูกต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งกายนั้น ของสตรีทั้งสองคน ด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรีทั้งสองคน

มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี-ของที่โยนต่อเนื่องด้วยกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรี ด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรีทั้งสองคน ด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี-ของที่โยนต่อของที่โยน

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของสตรี ด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของสตรีทั้งสอง ด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองด้วยของที่โยนไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว.

ภิกษุเปยยาล จบ

อิตถีเปยยาล

สตรี-กายต่อกาย

[๓๘๔] สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และสตรี ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และสตรีทั้งสอง ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุ ด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และทั้งสองคน ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุ ด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี-กายต่อของเนื่องด้วยกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และสตรี ถูก คลำ ลูบขึ้น ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และสตรีทั้งสองคน ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก

กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน ความกำหนัด และทั้งสองคน ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี-ของเนื่องด้วยกายต่อกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และสตรีถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุ ด้วยของเนื่องด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และสตรีทั้งสองคน ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของภิกษุ ด้วยของเนื่องด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และทั้งสองคน ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้น ของภิกษุ ด้วยของเนื่องด้วยกาย

ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี-ของเนื่องด้วยกายต่อของเนื่องด้วยกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และสตรีถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของเนื่องด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และสตรีทั้งสองคน ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของเนื่องด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และทั้งสองคน ถูก คลำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ้ม ฉุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของเนื่องด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี-ของที่โยนต่อกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และสตรีถูก ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และสตรีทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งกายนั้น ของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี-ของที่โยนต่อของเนื่องด้วยกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และสตรีถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้น ของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และสตรีทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำกัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี-ของที่โยนต่อของที่โยน

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และสตรี

ถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และสตรีทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บัณเฑาะก์หนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว.

อิตถีเปยยาล จบ

[๓๘๕] ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย แต่ไม่รู้ตอบผัสสะ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ แต่ไม่พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ แต่ไม่พยายามด้วยกาย และไม่รู้ตอบผัสสะ ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น พยายามด้วยกาย แต่ไม่รู้ตอบผัสสะ ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น แต่ไม่พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น แต่ไม่พยายามด้วยกาย และไม่รู้ตอบผัสสะ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๘๖] ภิกษุไม่จงใจถูกต้อง ๑ ภิกษุถูกต้องด้วยไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุไม่ยินดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

วินีตวัตถุ

คาถาแสดงชื่อเรื่อง

[๓๘๗] เรื่องมารดา เรื่องบิดา เรื่องพี่ เรื่องน้อง เรื่องชายา เรื่องยักษี เรื่องบัณเฑาะก์ เรื่องสตรีหลับ เรื่องสตรีตาย เรื่องสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เรื่องตุ๊กตาไม้ เรื่องฉุดต่อ ๆ กัน เรื่องสะพาน เรื่องหนทาง เรื่องต้นไม้ เรื่องเรือ เรื่องเชือก เรื่องท่อนไม้ เรื่องดันด้วยบาตร เรื่องไหว้ เรื่องพยายามแต่มิได้จับต้อง.

เรื่องมารดา

[๓๘๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องมารดาด้วยความรักฉันมารดา เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมัง

หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องธิดา

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องธิดาด้วยความรักฉันธิดา เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องพี่น้องหญิง

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง จับต้องพี่น้องหญิงด้วยความรักฉันพี่น้องหญิง เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องชายา

[๓๘๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับปุราณทุติยิกา เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องยักษี

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับนางยักษิณี เธอได้มีความว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ

จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เรื่องบัณเฑาะก์

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับบัณเฑาะก์ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เรื่องสตรีหลับ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับสตรีนอนหลับ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสส แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องสตรีตาย

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับสตรีตายแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เรื่องสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้าๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติ ทุกกฏ

เรื่องตุ๊กตาไม้

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับตุ๊กตาไม้ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องทุกกฏ

เรื่องฉุดต่อ ๆ กัน

[๓๙๐] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีจำนวนมากเอาแขนต่อ ๆ กันโอบพาภิกษุรูปหนึ่งไป ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอยินดีไหม

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่ยินดี พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ ภิกษุผู้ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ.

เรื่องสะพาน

[๓๙๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด เขย่าสะพานที่สตรีขึ้นเดิน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องหนทาง

[๓๙๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพบสตรีเดินสวนทางมามีความกำหนัด ได้กระทบไหล่ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว.

เรื่องต้นไม้

[๓๙๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด ได้เขย่าต้นไม้ที่สตรีขึ้น เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องเรือ

[๓๙๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด โคลงเรือที่สตรีลงนั่ง เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องเชือก

[๓๙๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด กระตุกเชือกที่สตรีรับไว้ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เรื่องท่อนไม้

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหนึ่งฉุดท่อนไม้ที่สตรีถือไว้ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องดันด้วยบาตร

[๓๙๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด ดันสตรีไป

ด้วยบาตร เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมัง หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เรื่องไหว้

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด ยกเท้าขึ้นถูกต้องสตรีผู้กำลังไหว้ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราไม่ต้องสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องพยายามแต่มิได้จับต้อง

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพยายามว่าจะจับสตรี แต่มิได้จับต้อง เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒

กายสังสัคคสิกขาบทวรรณนา

กายสังสัคคสิกขาบทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นอาทิ ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป ในกายสังสัคคสิกขาบทนั้น มีการพรรณนาบทที่ยังไม่ชัดเจน ดังต่อไป:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระอุทายี]

สองบทว่า **อรญฺเญ วิหรติ** ความว่า ไม่ใช่อยู่ในป่าแผนกหนึ่งต่างหาก คือ อยู่ที่สุดแดนข้างหนึ่งแห่งพระวิหารเขตวันนั่นเอง.

สองบทว่า **มชฺเฌ คพฺโภ** ความว่า ก็ที่ตรงกลางวิหารของท่านพระอุทายีนั้น มีห้อง.

บทว่า **สมนฺตาปริยาคาโร** ความว่า ก็โดยรอบห้องนั้น มีระเบียงโรงกลมเป็นเครื่องล้อม. ได้ยินว่า ห้องนั้น ท่านพระอุทายีสร้างให้เป็นห้อง ๔ เหลี่ยมจตุรัสที่ตรงกลาง โดยมีโรงกลมเป็นระเบียงล้อมในภายนอก อย่างที่คนทั้งหลายอาจเพื่อจะเดินเวียนรอบภายในได้ทีเดียว.

บทว่า **สุปฺปณฺณตฺ** แปลว่า จัดตั้งไว้เรียบร้อย. อธิบายว่า เตียงดังนั้น จัดวางไว้โดยประการใด ๆ และในโอกาสใด ๆ จึงจะก่อให้เกิดความเลื่อมใส ให้ชาวโลกยินดี, ท่านได้จัดตั้งไว้โดยประการนั้น ๆ ในโอกาสนั้น ๆ. แท้จริง ท่านพระอุทายีนั้น จะกระทำกิจแม้สักอย่างหนึ่งโดยยกข้อวัตรขึ้นเป็นประธานก็หามิได้.

ข้อว่า **เอกจฺเจ วาตปาเน** ความว่า เปิดหน้าต่างทั้งหลายที่เมื่อปิดแล้วมีความมืด ปิดหน้าต่างทั้งหลายที่เมื่อเปิดแล้วมีแสงสว่าง.

ข้อว่า **อถ โข สา พฺราหฺมณี ตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ** ความว่า เมื่อพราหมณ์นั้นกล่าวสรรเสริญอย่างนี้ นางพราหมณีนั้นเข้าใจว่า พราหมณ์นี้เลื่อมใสแล้ว ชะรอยอยากจะบวช เมื่อจะเปิดเผยอาการที่น่าบัดสีนั้นของตน แม้ควรปกปิดไว้ มีความมุ่งหมายจะตัดรอนศรัทธา

ของพราหมณ์นั้นอย่างเดียว จึงได้กล่าวคำมีอาทิว่า **กุโต ตสฺส อุพา-รตฺตตา*** นี้

ในบทว่า **อุพารตฺตตา** นั้น มีวิเคราะห์ว่า ตน (อัธยาศัย) ของผู้นั้นโอพาร (ดี); เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า มีตนอันโอพาร. ภาวะแห่งบุคคลผู้มีตนอัน โอพารนั้น ชื่อว่า **อุพารตฺตตา.**

พึงทราบวินิจฉัยในคำว่า **กุลิตฺถีหิ** เป็นต้นต่อไป:-

หญิงแม่เจ้าเรือนทั้งหลาย ชื่อว่า **กุลสตรี.** พวกลูกสาวของตระกูลผู้ไปกับบุรุษอื่นได้ ชื่อว่า **กุลธิดา**. พวกหญิงวัยรุ่นมีใจยังไม่หนักแน่นเรียกชื่อว่า **กุลมารี.** หญิงสาวที่เขานำมาจากตระกูลอื่น เพื่อเด็กหนุ่มในตระกูล เรียกชื่อว่า **กุลสุณหา.**

(อธิบายสิกขาบทวิภังค์ว่าด้วยถูกราคะครอบงำ)

บทว่า **โอติณฺโณ** นั้น ได้แก่ ผู้อันราคะซึ่งเกิดในภายในครอบงำแล้ว ประหนึ่งสัตว์ทั้งหลาย ที่ถูกยักษ์เป็นต้นข่มขื่นเอาไว้ฉะนั้น. อีกอย่างหนึ่ง เมื่อไม่พิจารณากำหนัดอยู่ในฐานะที่น่ากำหนัด ชื่อว่าหยั่งลงสู่ความกำหนัดเอง ดังสัตว์ที่ไม่พิจารณาตกหลุมเป็นต้นฉะนั้น. ก็คำว่า **โอติณฺโณ** นี้ เป็นชื่อของภิกษุผู้สะพรั่งด้วยราคะ เท่านั้น แม้โดยประการทั้งสอง; เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **โอติณฺโณ** นั้น อย่างนี้ว่า ผู้กำหนัดนัก ผู้มีความเพ่งเล็ง ผู้มีจิตปฏิพัทธ์ชื่อว่า ผู้ถูกราคะครอบงำ.

*บาลี เป็นอุพารตา.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **สารตฺโต** ได้แก่ ผู้กำหนัดจัด ด้วยกายสังสัคคราคะ.

บทว่า **อเปกฺขวา** ได้แก่ ผู้มีความเพ่งเล่ง ด้วยความมุ่งหมายในกายสังสัคคะ.

บทว่า **ปฏิพทฺธจิตฺโต** ได้แก่ ผู้มีจิตผูกพันในวัตถุนั้น ด้วยกายสังสัคคราคะนั่นแหละ.

บทว่า วิปริณเตน มีความว่าจิตที่ละปกติ กล่าวคือภวังคสันตติที่บริสุทธิ์เสีย เป็นไปโดยประการอื่น จัดว่าแปรปรวนไปผิดรูป หรือเปลี่ยนแปลงไปผิดรูป. อธิบายว่า จิตเปลี่ยนแปลงอย่างใด ชื่อว่าผิดรูป, มีจิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างนั้น. ก็เพราะเหตุที่จิตนั้นไม่ล่วงเลยความประกอบพร้อมด้วยกิเลส มีราคะเป็นต้นไปได้; ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **วิปริณตํ** นั้น โดยนัยเป็นต้นว่า **วิปริณตนฺติ รตฺตมฺปิ จิตฺตํ** แล้วจะทรงแสดงอรรถที่ประสงค์ในสิกขาบทนี้ในที่สุด จึงตรัสว่า ก็แต่ว่า จิตที่กำหนัดแล้ว ชื่อว่าจิตแปรปรวน ซึ่งประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า **ตทหุชาตา** ได้แก่ เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น คือ สักว่าเกิดยังมีสีเป็นชิ้นเนื้อสด. จริงอยู่ ในเพราะเคล้าคลึงกายกับเด็กหญิง แม้เห็นปานนี้ ก็ย่อมเป็นสังฆาทิเสส, ในเพราะก้าวล่วงด้วยเมถุน ย่อมเป็นปาราชิก, และในเพราะยินดีด้วยรโหนิสัชชะ ย่อมเป็นปาจิตตีย์.

บทว่า **ปเคว** ได้แก่ ก่อนทีเดียว.

สองบทว่า **กายสํ สคฺคํ สมาปชฺเชยฺย** มีความว่า พึงถึงความประชิดกายมีจับมือเป็นต้น คือ ความเป็นผู้เคล้าคลึงด้วยกาย. ก็กาย-

สังสัคคะของภิกษุผู้เข้าถึงความเคล้าคลึงด้วยกายนั่นแหละ โดยใจความย่อมเป็นอัชฌาจาร คือ ความประพฤติล่วงแดนแห่งสำรวมด้วยอำนาจราคะ; เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อจะทรงแสดงเนื้อความโดยย่อแห่งสองบทนั้น จึงตรัสบทภาชนะว่า เราเรียกอัชฌาจาร.

บทว่า **หตฺถคฺคาหํ วา** เป็นต้น เป็นบทจำแนกของสองบทนั้น ท่านแสดงโดยพิสดาร ในสิกขาบทนี้. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคำเป็นต้นว่า **หตฺโถ นาม กุปฺปรํ อุปาทาย** เพื่อแสดงวิภาคแห่งอวัยวะ มีมือเป็นต้น ในบทภาชนะนั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า **กุปฺปรํ อุปาทาย** มีความว่า หมายถึงที่ต่อใหญ่ที่สอง (ตั้งแต่ข้อศอกลงไป). แต่ในที่อื่นตั้งแต่ต้นแขนถึงปลายเล็บ จัดเป็นมือ. ในที่นี้ ประสงค์ตั้งแต่ข้อศอกพร้อมทั้งปลายเล็บ.

บทว่า **สุทฺเกสานํ** ได้แก่ ผมที่ไม่เจือด้วยด้ายเป็นต้น คือ ผมล้วน ๆ นั่นเอง. คำว่า **ช้อง** นี้ เป็นชื่อของมัดผมที่ถักด้วยผม ๓ เกลียว.

บทว่า **สุตฺตมิสฺสา** ได้แก่ ช้องที่เขาเอาด้าย ๕ สี แซมในผม.

บทว่า **มาลามิสฺสา** ได้แก่ ช้องที่เขาแซมด้วยดอกมะลิเป็นต้น หรือถักด้วยผม ๓ เกลียว. อีกอย่างหนึ่ง กำผมที่แซมด้วยดอกไม้อย่างเดียว แม้ไม่ได้ถัก ก็พึงทราบว่า ช้อง ในที่นี้.

บทว่า **หิรญฺญมิสฺสา** ได้แก่ ช้องที่แซมด้วยระเบียบกหาปณะ.

บทว่า **สุวณฺณมิสสา** ได้แก่ ช้องที่ประดับด้วยสายสร้อยทองคำ หรือด้วยสังวาลเป็นต้น.

บทว่า **มุตฺตามิสฺสา** ได้แก่ ช้องที่ประดับด้วยแก้วมุกดา.

บทว่า **มณิมิสฺสา** ได้แก่ ช้องที่ประดับด้วยแก้วมณีร้อยด้าย. จริงอยู่ เมื่อภิกษุจับช้องชนิดใดชนิดหนึ่งในช้องเหล่านี้เป็นสังฆาทิเสสทั้งนั้น. ความพ้นไม่มีแก่ภิกษุผู้แก้ตัวว่า ข้าพเจ้าได้จับช้องที่เจือ.

ส่วนผม เป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงถือเอาด้วยเวณิศัพท์ ในบทว่า **เวณิคฺคาหํ** นี้. เพราะเหตุนั้น แม้ภิกษุใดจับผมเส้นเดียว, แม้ภิกษุนั้น ก็เป็นอาบัติเหมือนกัน.

ร่างกายที่เหลือ เว้นมือและช้องผมมีประการทุกอย่าง ซึ่งมีลักษณะดังที่กล่าวแล้ว ในคำว่า **หตฺถญฺจ เวณิญฺจ ฐเปตฺวา** นี้ พึงทราบว่า อวัยวะ บรรดาอวัยวะมีมือเป็นต้น ที่กำหนดแล้วอย่างนี้ การจับมือ ชื่อว่า **หัตถัคคาหะ.** การจับช้องผม ชื่อว่า **เวณิคคาหะ**. การลูบคลำสรีระที่เหลือ ชื่อว่า การลูบคลำอวัยวะอันใดอันหนึ่งก็ตาม อรรถนี้ว่า ภิกษุใด พึงถึงการจับมือก็ตาม การจับช้องผมก็ตาม การลูบคลำอวัยวะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม, เป็นกองอาบัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุนั้น ดังนี้ เป็นใจความแห่งสิกขาบท.

[อรรถกถาธิบายบทภาชนีย์ว่าด้วยการจับมือเป็นต้น]

อนึ่ง การจับมือก็ดี การจับช้องผมก็ดี การลูบคลำอวัยวะที่เหลือก็ดี ทั้งหมดโดยความต่างกันมี ๑๒ อย่าง เพราะฉะนั้น เพื่อแสดงความต่างกันนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **หัตถัคคาหะ** เป็นต้นนั้น โดยนัยมีอาทิว่า **อามสนา ปรามสนา** ดังนี้.

บรรดาบทว่า **อามสนา** เป็นต้นนั้น ๒ บทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า **อามสนา นาม อามฏฺฐมตฺตา** และว่า **ฉุปนนฺนาม ผุฏฺฐมตฺตา** นี้ มีความแปลกกันดังต่อไปนี้ การถูกต้อง คือ การเสียดสีในโอกาสที่ถูกต้องเท่านั้น ไม่ถึงกับเลยโอกาสที่ถูกต้องไป ชื่อว่า **อามสนา.** จริงอยู่ การเสียดสีนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกว่า **อามัฏฐมัตตา.** กิริยาสักว่าถูกต้องไม่เสียดสี ชื่อว่า **ฉุปนัง.** ถึงแม้ในบทเดียวกันนั้นเองที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ ในนิเทศแห่ง **อุมฺมสนา** และ **อุลฺลงฺฆนา** ว่า **อุทธ์ อุจฺจารณา** ดังนี้ ก็มีความแปลกกันดังต่อไปนี้:- บทที่ ๑ ตรัสด้วยสามารถแห่งกายของคนถูกต้องข้างบนกายของหญิง. บทที่ ๒ ตรัสด้วยสามารถแห่งการยกกายของหญิงขึ้น. บทที่เหลือ ปรากฏชัดแล้วแล.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงประเภทแห่งอาบัติโดยพิสดาร ด้วย สามารถแห่งบทเหล่านี้ ของภิกษุผู้ถูกราคะครอบงำแล้วมีจิตแปรปรวน ถึงความเคล้าคลึงกาย จึงตรัสคำเป็นต้นว่า หญิง ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นหญิง ๑ มีความกำหนัด ๑ เคล้าคลึงกายด้วยกายกับหญิงนั้น ๑ ดังนี้.

พึงทราบวินิจฉัยบทเหล่านั้น ดังนี้:- คำว่า **ภิกฺขุ จ นำ อิตฺถิยา กาเยน กายำ** ความว่า ภิกษุนั้นมีความกำหนัด ๑ มีความสำคัญเป็นหญิง ๑ (เคล้าคลึงกายของหญิง) ด้วยกายของตน บทว่า **นำ** เป็นเพียงนิบาต. อีกอย่างหนึ่ง ความว่า (เคล้าคลึง) กายนั่น คือ กายต่างด้วยมือเป็นต้นของหญิงนั้น.

คำว่า **อามสติ ปรามสิ** ความว่า ก็ภิกษุประพฤติล่วงละเมิดโดยอาการแม้อย่างหนึ่ง บรรดาการจับต้องเป็นต้นเหล่านี้นั่นแล ต้อง

สังฆาทิเสส, ในการจับต้องเป็นต้นนั้น เมื่อภิกษุจับต้องคราวเดียวเป็นอาบัติตัวเดียว, เมื่อจับต้องบ่อย ๆ เป็นสังฆาทิเสสทุก ๆ ประโยค. แม้เมื่อลูบคลำ หากว่า ไม่ปล่อยให้พ้นจากกายเลย ส่าย ย้าย ไส มือก็ดี กายก็ดี ของตนไปข้างโน้น ข้างนี้, เมื่อลูบคลำอยู่ แม้ตลอดทั้งวัน ก็เป็นอาบัติตัวเดียวเท่านั้น. ถ้าปล่อยให้พ้นจากกายแล้ว ๆ เล่า ๆ ลูบคลำเป็นอาบัติทุก ๆ ประโยค. เมื่อลูบลง ถ้าไม่ให้พ้นจากกายเลย ลูบตั้งแต่กระหม่อมของหญิงลงไปจนถึงหลังเท้า ก็เป็นอาบัติเพียงตัวเดียว. ก็ ถ้าว่าถึงที่นั้น ๆ บรรดาที่มีท้องเป็นต้น ปล่อย (มือ) แล้วลูบลงไป เป็นอาบัติทุก ๆ ประโยค.

พึงทราบวินิจฉัยแม้ในการลูบขึ้น ดังนี้:- เมื่อภิกษุลูบขึ้นตั้งแต่เท้าไปจนถึงศีรษะ ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน.

พึงทราบวินิจฉัยการทับลง ดังนี้:- เมื่อภิกษุจับมาตุคามที่ผมแล้วกดลง กระทำอัชฌาจารตามปรารถนา มีการจูบเป็นต้นแล้วปล่อยเป็นอาบัติตัวเดียว. เมื่อภิกษุกดหญิงที่เงยขึ้นแล้ว ให้ก้มลงบ่อย ๆ เป็นอาบัติทุก ๆ ประโยค.

พึงทราบวินิจฉัยแม้ในการอุ้ม ดังนี้:- เมื่อภิกษุจับมาตุคามที่ผมก็ดี ที่มือทั้งสองก็ดี ให้ลุกขึ้น มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน.

พึงทราบวินิจฉัยในการฉุด ดังนี้:- ภิกษุฉุดมาตุคามให้หันหน้ามาหาตน ยังไม่ปล่อย (มือ) เพียงใด เป็นอาบัติตัวเดียวเพียงนั้นแล เมื่อปล่อยวาง (มือ) แล้วกลับฉุดมาแม้อีก เป็นอาบัติทุก ๆ ประโยค.

พึงทราบวินิจฉัยในการผลัก ดังนี้:- ก็เมื่อภิกษุจับที่หลังมาตุคามลับหลังแล้วผลักไป มีนัยเช่นนี้เหมือนกัน.

พึงทราบวินิจฉัยในการกด ดังนี้:- เมื่อภิกษุจับที่มือ หรือที่แขน มาตุคามให้แน่นแล้ว เดินไปแม้สิ้นระยะโยชน์หนึ่ง เป็นอาบัติเพียงตัวเดียว. เมื่อปล่อยจับ ๆ เป็นอาบัติทุกๆ ประโยค, พระมหาสุมเถระกล่าวว่า เมื่อไม่ปล่อยถูกต้อง หรือสวมกอดก็ดี บ่อย ๆ เป็นอาบัติทุก ๆ ประโยค ฝ่ายพระมหาปทุมเถระกล่าวว่า การจับเดิมนั่นแหละเป็นประมาณ, เพราะเหตุนั้น ภิกษุยังไม่ปล่อย (มือ) ตราบใด เป็นอาบัติเพียงตัวเดียว ตราบนั้น.

พึงทราบวินิจฉัยในการบีบ ดังนี้:- เมื่อภิกษุบีบด้วยผ้าก็ดี เครื่องประดับก็ดี ไม่ถูกต้องตัวเป็นถุลลัจจัย, เมื่อถูกต้องตัว เป็นสังฆาทิเสส เป็นอาบัติตัวเดียวโดยประโยคเดียว, เป็นอาบัติต่าง ๆ ด้วยประโยคต่าง ๆ กัน. ในการจับและถูกต้อง แม้เมื่อไม่กระทำวิการอะไร ๆ อื่น ย่อมต้องอาบัติแม้ด้วยอาการเพียงจับ เพียงถูกต้อง.

บรรดาอาการ มีการจับต้องเป็นต้นนี้ อย่างกล่าวมานี้ เมื่อภิกษุมีความสำคัญในหญิงว่าเป็นผู้หญิง ประพฤติล่วงละเมิดด้วยอาการแม้อย่างหนึ่ง เป็นสังฆาทิเสส. เป็นถุลลัจจัยแก่ภิกษุผู้มีความสงสัย แม้ภิกษุสำคัญในหญิงว่าเป็นบัณเฑาะก์ เป็นบุรุษ และเป็นดิรัจฉาน ก็เป็นถุลลัจจัยเหมือนกัน. เป็นถุลลัจจัยแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญในบัณเฑาะก์ว่าเป็นบัณเฑาะก์ เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้มีความสงสัย. สำหรับภิกษุผู้สำคัญ (ในบัณเฑาะก์) ว่าเป็นบุรุษ เป็นดิรัจฉาน และเป็นหญิงเป็นทุกกฏเหมือนกัน. ภิกษุมีความสำคัญในบุรุษว่า เป็นบุรุษก็ดี มีความสงสัยก็ดี มีความสำคัญว่า เป็นหญิง เป็นบัณเฑาะก์ เป็นสัตว์ดิรัจฉานก็ดี เป็นทุกกฏทั้งนั้น. แม้ในสัตว์ดิรัจฉาน ก็เป็นทุกกฏโดยอาการทุกอย่างเหมือนกันแล. บัณฑิต

พึงกำหนดอาบัติเหล่านี้ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในเอกมูลกันแล้ว ทราบอาบัติทวีคูณ แม้ในทวิมูลกัน ที่ตรัสโดยอุบายนี้ และโดยอำนาจแห่งคำว่า **เทฺว อิตฺถิโย ทฺวินฺนํ อิตฺถีนํ** เป็นต้น.
เหมือนอย่างว่า ในหญิง ๒ คน พึงทราบสังฆาทิเสส ๒ ตัว ฉันใด ในหญิงมากคน พึงทราบสังฆาทิเสสมากตัว ฉันนั้น. จริงอยู่ ภิกษุใด เอาแขนทั้งสองรวบจับหญิงมีจำนวนมากคนที่ยืนรวมกันอยู่ ภิกษุนั้นต้องสังฆาทิเสสมากตัว ด้วยการนับจำนวนหญิงที่ตนถูกต้อง ต้องถุลลัจจัยด้วยการนับหญิงที่อยู่ตรงกลาง. จริงอยู่ หญิงเหล่านั้นย่อมเป็นอันภิกษุนั้นจับต้องด้วยของเนื่องด้วยกาย.

อนึ่ง ภิกษุใด จับนิ้วมือ หรือผมของหญิงจำนวนมากรวมกัน, ภิกษุนั้น พระวินัยธรอย่านับนิ้วมือ หรือเส้นผมปรับ พึงนับหญิงปรับด้วยสังฆาทิเสส และเธอย่อมต้องถุลลัจจัยด้วยการนับหญิงทั้งหลายผู้มีนิ้วมือและผมอยู่ตรงกลาง. จริงอยู่ หญิงเหล่านั้น ย่อมเป็นผู้อันภิกษุนั้นจับต้องแล้ว ด้วยของที่เนื่องด้วยกาย แต่เมื่อภิกษุรวบจับหญิงเป็นอันมาก ด้วยของที่เนื่องด้วยกาย มีเชือกและผ้าเป็นต้น ย่อมต้องอาบัติถุลลัจจัย ด้วยการนับหญิงทั้งหมดผู้อยู่ภายในวงล้อมนั้นแล. ในมหาปัจจรีท่านปรับทุกกฏ ในพวกหญิงที่ไม่ได้ถูกต้องด้วย. บรรดานัยก่อนและนัยที่ท่านกล่าวไว้ในมหาปัจจรีนั้น เพราะขึ้นชื่อว่า การจับต้องของเนื่องด้วยกาย กับของเนื่องด้วยกาย ไม่มีในบาลี; เพราะฉะนั้นแล นัยก่อนที่ท่านรวบรวมของเนื่องด้วยกายทั้งหมดเข้าด้วยกัน กล่าวไว้ในมหาอรรถกถาและกุรุนที ปรากฏว่าถูกต้องกว่าในอธิการนี้.

ก็ภิกษุใดมีความกำหนัดจัดเท่ากัน ในหญิงทั้งหลายผู้ยืนเอามือจับมือกันอยู่ตามลำดับ จับหญิงหนึ่งที่มือ, ภิกษุนั้นย่อมต้องอาบัติสังฆาทิเสสตัวเดียว ด้วยสามารถแห่งหญิงคนที่ตนจับ, ต้องอาบัติถุลลัจจัยหลายตัว ตามจำนวนแห่งหญิงนอกนี้ โดยนัยก่อนนั่นแล. ถ้าว่าภิกษุนั้นจับหญิงนั้น ที่ผ้า หรือที่ดอกไม้อันเป็นของเนื่องด้วยกาย ย่อมต้องอาบัติถุลลัจจัยมากตัว ตามจำนวนแห่งหญิงทั้งหมด. เหมือนอย่างว่า ภิกษุรวบจับหญิงทั้งหลาย ด้วยเชือกและผ้าเป็นต้น ย่อมเป็นอันจับต้องหล่อนแม้ทั้งหมด ด้วยของเนื่องด้วยกาย ฉันใดแล, แม้ในอธิการนี้ หญิงทั้งหมดก็เป็นอันภิกษุจับต้องแล้ว ด้วยของเนื่องด้วยกาย ฉันนั้นเหมือนกัน ฉะนี้แล.

ก็ถ้าว่า หญิงเหล่านั้นยืนจับกันและกันที่ชายผ้า, และภิกษุนี้จับหญิงคนแรกในบรรดาหญิงเหล่านั้น ที่มือ, เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสด้วยอำนาจแห่งหญิงคนที่ตนจับ, ต้องทุกกฏหลายตัวตามจำนวนแห่งหญิงนอกนี้ โดยนัยก่อนนั่นแล. ด้วยว่า ของที่เนื่องด้วยกายกับของที่เนื่องด้วยกายของหญิงเหล่านั้นทั้งหมด เป็นอันภิกษุนั้นจับต้องแล้ว โดยนัยก่อนเหมือนกัน. ก็ถ้าแม้นว่า ภิกษุนั้นจับหญิงนั้นเฉพาะของที่เนื่องด้วยกายเท่านั้น, ต้องทุกกฏหลายตัวตามจำนวนแห่งหญิงนอกนี้ โดยนัยถัดมานั่นเอง.

ก็ภิกษุใด เบียดผู้หญิงที่นุ่งผ้าหนา ถูกผ้าด้วยกายสังสัคคราคะ, ภิกษุนั้นต้องถุลลัจจัย เบียดผู้หญิงที่นุ่งผ้าบางถูกผ้า, ถ้าว่าในที่ซึ่งถูกกันนั้น ขนของผู้หญิงที่ลอดออกจากรูผ้าถูกภิกษุ หรือขนของภิกษุแยงเข้าไปถูกหญิง หรือขนทั้งสองฝ่ายถูกกันเท่านั้น, เป็นสังฆาทิเสส. เพราะว่า

แม้ถูกรูปที่มีวิญญาณครอง หรือไม่มีวิญญาณครอง (ของหญิง) ด้วยกรรม-ชรูปที่มีวิญาณ (ของตน) ก็ดี ถูกรูปที่มีวิญญาณครอง หรือไม่มี-วิญญาณครอง (ของหญิง) ด้วยผมเป็นต้น แม้ไม่มีวิญญาณครองก็ดี ย่อมต้องสังฆาทิเสสเหมือนกัน. ในการที่ขนต่อขนถูกกันนั้น ในกุรุนทีกล่าวว่าพึงนับขนปรับสังฆาทิเสส. แต่ในมหาอรรถกถากล่าวว่า ไม่ควรนับขนปรับอาบัติ, ภิกษุนั้นต้องสังฆาทิเสสตัวเดียวเท่านั้น ส่วนภิกษุไม่ปูลาดนอนบนเตียงของสงฆ์ จึงควรนับขนปรับอาบัติ. คำของพระอรรถกถานั่นแหละชอบ. เพราะว่า อาบัตินี้ปรับด้วยอำนาจแห่งหญิง ไม่ใช่ปรับด้วยอำนาจแห่งส่วน ฉะนี้แล.

[ความต่างกันแห่งมติของพระเถระ ๒ รูป]

ในอธิการนี้ท่านตั้งคำถามว่า ก็ภิกษุใด คิดว่า จักจับขอเนื่องด้วยกาย แล้วจับกายก็ดี คิดว่า จักจับกาย แล้วจับของเนื่องด้วยกายก็ดี ภิกษุนั้นจะต้องอาบัติอะไร ?

พระสุมเถระตอบก่อนว่า ต้องอาบัติตามวัตถุเท่านั้น. ได้ยินว่าลัทธิของท่านมีดังนี้:-

วัตถุ ๑ สัญญา ๑ ราคะ ๑ ความรับรู้ผัสสะ ๑ เพราะ -
ฉะนั้น ควรปรับครุกาบัติ ที่กล่าวแล้วในนิเทศตามที่ทรง
อธิบายไว้.

ในคาถานี้ วัตถุ นั้น ได้แก่ ผู้หญิง. สัญญา นั้น ได้แก่ ความสำคัญว่าเป็นผู้หญิง. ราคะ นั้น ได้แก่ ความกำหนัดในการเคล้าคลึงด้วยกาย. ความรับรู้ผัสสะ นั้น ได้แก่ ความรู้สึกผัสสะในการเคล้าคลึงด้วยกาย. เพราะ-

ฉะนั้น ภิกษุใดมีความสำคัญว่าเป็นผู้หญิง ด้วยความกำหนัด ในอันเคล้าคลึงด้วยกาย คิดว่า จักจับของเนื่องด้วยกาย แม้พลาดไปถูกกาย, ภิกษุนั้น ต้องสังฆาทิเสส เป็นโทษหนักแท้, ฝ่ายภิกษุนอกนี้ ต้องถุลลัจจัย ฉะนี้แล.

ฝ่ายพระมหาปทุมเถระ กล่าวว่า

> เมื่อความสำคัญผิดไป และการจับ ก็พลาดไป อาบัติหนักในนิเทศตามที่ทรงอธิบายไว้ ย่อมไม่ปรากฏในการจับนั้น.

ลัทธิของท่านเล่ามีดังนี้:- จริงอยู่ ท่านปรับสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญในผู้หญิงว่าเป็นผู้หญิง, แต่ความสำคัญว่าเป็นผู้หญิง อันภิกษุนี้ให้คลาดเสีย, ความสำคัญในของเนื่องด้วยกายว่าเป็นของเนื่องด้วยกาย อันเธอให้เกิดขึ้นแล้ว, ก็แม้เธอจับของเนื่องด้วยกายนั้น ท่านปรับถุลลัจจัย.

อนึ่ง การจับเล่า อันภิกษุ ก็ให้คลาดเสีย เธอไม่ได้จับของเนื่องด้วยกายนั้น แต่ได้จับผู้หญิง; เพราะฉะนั้น สังฆาทิเสส ชื่อว่ายังไม่ปรากฏ ในเพราะการจับนี้ เพราะไม่มีความสำคัญว่าเป็นผู้หญิง, ถุลลัจจัย ชื่อว่าไม่ปรากฏ เพราะของเนื่องด้วยกาย เธอก็ไม่ได้จับ, แต่ปรับเป็นทุกกฏ เพราะเธอถูกด้วยกายสังสัคคราคะ, จริงอยู่ เมื่อถูกวัตถุเช่นนี้ด้วยกายสังสัคคราคะ คำว่า ไม่เป็นอาบัติ ไม่มี; เพราะฉะนั้น จึงเป็นทุกกฏแท้.

ก็แล พระมหาสุมเถระ ครันกล่าวคำนี้แล้ว จึงกล่าวจตุกกะนี้ว่า ภิกษุคิดว่า จักจับรูปที่มีความกำหนัด แล้วจับรูปที่มีความกำหนัด เป็นสังฆาทิเสส, คิดว่า จักจับรูปที่ปราศจากความกำหนัด แล้วจับรูปที่

ปราศจากความกำหนัด เป็นทุกกฏ คิดว่า จักจับรูปที่มีความกำหนัด ไพล่ไปจับรูปที่ปราศจากความกำหนัด เป็นทุกกฏ คิดว่า จักจับรูปที่ปราศ-จากความกำหนัด ไพล่ไปจับรูปที่มีความกำหนัด เป็นทุกกฏเหมือนกัน.

พระมหาปทุมเถระกล่าวแล้วอย่างนี้ แม้ก็จริง, ถึงอย่างนั้นในวาทะของพระเถระทั้งสองนี้ ก็วาทะของพระมหาสุมเถระเท่านั้น ย่อมสมด้วยพระบาลีนี้ว่า ผู้หญิง ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นผู้หญิง ๑ มีความกำหนัด ๑ ถูก คลำ จับ ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายของผู้หญิงด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย และด้วยวินิจฉัยในอรรถกถามีอาทิว่า ก็ภิกษุใด เอาแขนทั้งสองรวบจับหญิงหลายคนที่ยืนรวมกันอยู่ , ภิกษุนั้น ต้องสังฆาทิเสสเท่ากับจำนวนหญิงที่ตนถูกต้อง ดังนี้.

ก็ถ้าว่า การจับ ชื่อว่าคลาดไป ด้วยความคลาดแห่งสัญญาเป็นต้น จะพึงมีไซร้, พระผู้มีพระภาคเจ้า พึงตรัสความแปลกแห่งบาลี โดยนัยเป็นต้นว่า **กายปฏิพทฺธญฺจ โหติ กายสญฺญี จ** ดังนี้บ้าง เหมือนตรัสไว้ในบาลีเป็นต้นว่า **ปณฺฑโก จ โหติ อิตฺถิสญฺญี** ดังนี้. ก็เพราะความแปลกกันนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ตรัสไว้แล้ว; ฉะนั้น ความเป็นตามวัตถุว่า เมื่อมีความสำคัญในผู้หญิงว่าเป็นผู้หญิง เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้ถูกต้องผู้หญิง, เป็นถุลลัจจัย แก่ภิกษุผู้ถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ดังนี้เท่านั้น ย่อมถูก.

จริงอยู่ แม้ในมหาปัจจรี ท่านกล่าวว่า เมื่อหญิงดำห่มผ้าสีเขียวนอน ภิกษุคิดว่า จักเบียดกาย แล้วเบียดกาย เป็นสังฆาทิเสส, คิดว่า จักเบียดกาย แล้วเบียดผ้าสีเขียว เป็นถุลลัจจัย, คิดว่า จักเบียดผ้าเขียว แล้วเบียดผ้าเขียว เป็นถุลลัจจัย.

ก็วัตถุมิสสกนัยนี้ใด ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ โดยนัยมีคำว่า **อิตฺถี จ ปณฺฑโก จ** เป็นต้น, ในมิสสกวัตถุแม้นั้น อาบัติทั้งหลายที่พระองค์ตรัสไว้ ด้วยอำนาจความสำคัญ และความสำคัญผิดในวัตถุ อันผู้ไม่งมงายในพระบาลี พึงทราบ.

ส่วนในวาระว่าด้วยของเนื่องด้วยกายกับกาย เมื่อภิกษุมีความสำคัญในผู้หญิงว่าเป็นผู้หญิง และจับของเนื่องด้วยกาย เป็นถุลลัจจัย, ในบัณเฑาะก์ที่เหลือ เป็นทุกกฏทุก ๆ บท, แม้ในวาระว่าด้วยกายกับของเนื่องด้วยกาย ก็มีนัยเหมือนกันนี้.

ในวาระว่าด้วยของเนื่องด้วยกายกับของที่เนื่องด้วยกาย และในวาระทั้งหลาย มีวาระว่าด้วยกายกับของที่ซัดไปเป็นต้น คงเป็นทุกกฏแก่ภิกษุนั้น เหมือนกันทุก ๆ บท.

แต่วาระเป็นอาทิว่า **"อิตฺถี จ โหติ อิตฺถีสญฺญี สารตฺโต จ อีตฺถี จ นํ ภิกฺขุสฺส กาเยน กายํ "** พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสด้วยอำนาจแห่งความกำหนัดจัด ของมาตุคามในภิกษุ.

บรรดาบทเหล่านั้น หลายบทว่า **อิตฺถี จ นํ ภิกฺขุสฺส กาเยน กายํ** มีความว่า หญิงผู้มีความกำหนัดจัดในภิกษุ จึงไปยังโอกาสที่เธอนั่ง หรือนอน แล้วจับถูกกายของภิกษุนั้นด้วยกายของตน.

ข้อว่า **เสวนาธิปฺปาโย กาเยน วายมติ ผสฺสํ ปฏิวิชานาติ** มีความว่า ภิกษุซึ่งหญิงนั้นจับต้องแล้ว หรือถูกต้องอย่างนั้นแล้ว เป็นผู้มีความประสงค์ในอันเสพ ถ้าขยับ หรือไหวกาย แม้น้อยหนึ่ง เพื่อรับรู้ผัสสะ, เธอต้องสังฆาทิเสส.

ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว ในบทว่า หญิง ๒ คน นี้. ในหญิง

และบัณเฑาะก์เป็นทุกกฏกับสังฆาทิเสส. ด้วยอุบายนี้ คำว่า ผู้หญิงถูกนิสสัคคียวัตถุ, ภิกษุมีความประสงค์ในอันเสพพยายามด้วยกาย, แต่ไม่รับรู้ผัสสะ ต้องทุกกฏ ดังนี้ ยังมีอยู่ เพียงใด, ชนิดต้องอาบัติ พึงทราบตามนัยก่อนนั่นแหละ เพียงนั้น.

ก็แล ในคำนี้ ข้อว่า **กาเยน วายมติ น จ ผสฺสํ ปฏิวิชานาติ** ความว่า ภิกษุเห็นผู้หญิงขว้างดอกไม้ หรือผลไม้ที่ตนขว้างไป ด้วยดอกไม้ หรือผลไม้สำหรับขว้างของหล่อน จึงทำกายวิการ คือ กระดิกนิ้ว หรือยักคิ้ว หรือหลิ่วตา หรือทำวิการเห็นปานนั้นอย่างอื่น ภิกษุนี้เรียกว่า พยายามด้วยกาย แต่ไม่รับรู้ผัสสะ. แม้ภิกษุนี้ชื่อว่า ต้องทุกกฏ เพราะมีความพยายามด้วยกาย. ผู้หญิง ๒ คน ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว, บัณเฑาะก์กับผู้หญิง ต้องทุกกฏ ๒ ตัวเหมือนกัน.

[อธิบายอาบัติและอนาบัติโดยลักษณะ]

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงแสดงชนิดแห่งอาบัติโดยพิสดาร ด้วยอำนาจแห่งวัตถุอย่างนี้แล้ว บัดนี้จะทรงแสดงอาบัติและอนาบัติโดยย่อด้วยอำนาจลักษณะ จึงตรัสคำว่า **เสวนาธิปฺปาโย** เป็นอาทิ.

บรรดานัยเหล่านั้น นัยแรกเป็นสังฆาทิเสสด้วยครบองค์ ๓ คือ ภิกษุเป็นผู้อันหญิงถูกต้องมีอยู่ ๑ มีความประสงค์ในอันเสพ พยายามด้วยกาย ๑ รับรู้ผัสสะ ๑ นัยที่สองเป็นทุกกฏ ด้วยครบองค์ ๒ คือเพราะพยายามเหมือนในการถูกนิสสัคคียวัตถุด้วยนิสสัคคียวัตถุ ๑ เพราะไม่รับรู้ผัสสะเหมือนในการไม่ถูกต้อง ๑. นัยที่ ๓ ไม่เป็นอาบัติแก่เธอผู้ไม่พยายามด้วยกาย.

จริงอยู่ ภิกษุใดมีความประสงค์จะเสพ แต่มีการนิ่ง รับรู้ คือยินดี

เสวยผัสสะอย่างเดียว, ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุนั้น เพราะไม่มีอาบัติในอาการสักว่า จิตตุปบาท.

ส่วนนัยที่ ๔ แม้ความรับรู้ผัสสะก็ไม่มี เหมือนในการถูกนิสสัคคีย-วัตถุ ด้วยนิสสัคคียวัตถุ, มีแต่สักว่าจิตตุปบาทอย่างเดียวเท่านั้น; เพราะ-เหตุนั้น จึงไม่เป็นอาบัติ. ไม่เป็นอาบัติในเพราะอาการทั้งปวง ของภิกษุผู้ประสงค์จะให้พ้น.

ก็แล ในฐานะนี้ พึงทราบอธิบายว่า ภิกษุใดถูกผู้หญิงจับ จะให้หญิงนั้นพ้นจากสรีระของตน จึงผลัก หรือ ตี, ภิกษุนี้ ชื่อว่า พยายามด้วยกาย รับรู้ผัสสะ. ภิกษุใดเห็นผู้หญิงกำลังมาใคร่จะพ้นจากหญิงนั้น จึงตวาดให้หนีไป, ภิกษุนี้ ชื่อว่า พยายามด้วยกาย แต่ไม่รับรู้ผัสสะ. ภิกษุใดเห็นทีฆชาติเช่นนั้นเลื้อยขึ้นบนกาย แต่ไม่สลัดด้วยคิดว่า มันจงค่อย ๆ ไป, มันถูกเราสลัดเข้า จะพึงเป็นไปเพื่อความพินาศ, หรือรู้ว่าหญิงทีเดียวถูกตัว แต่นิ่งเฉย ทำเป็นไม่รู้เสียด้วยคิดว่า หญิงนี้รู้ว่า ภิกษุนี้ ไม่มีความต้องการเรา แล้วจักหลีกไปเองแหละ หรือภิกษุหนุ่มถูกผู้หญิงมีกำลังกอดไว้แน่น แม้อาการหนี แต่ต้องนิ่งเฉย เพราะถูกยึดไว้มั่น ภิกษุนี้ ชื่อว่า ไม่ได้พยายามด้วยกาย แต่รับรู้ผัสสะ. ส่วนภิกษุใดเห็นผู้หญิงมา แล้วเป็นผู้นิ่งเฉยเสียด้วยคิดว่า หล่อนจงมาก่อน, เราจักตี หรือผลักหล่อนแล้วหลีกไปเสียจากนั้น ภิกษุนี้ พึงทราบว่า มีความประสงค์จะพ้นไปไม่พยายามด้วยกาย ทั้งไม่รับรู้ผัสสะ.

บทว่า **อสญฺจิจฺจ** มีความว่า ไม่จงใจว่า เราจักถูกผู้หญิงคนนี้ด้วยอุบายนี้. จริงอยู่ เพราะไม่จงใจอย่างนั้น เมื่อภิกษุแม้ถูกต้องตัวมาตุคามเข้าในคราวที่รับบาตรเป็นต้น ย่อมไม่เป็นอาบัติ.

บทว่า **อสติยา** มีความว่า ภิกษุเป็นผู้ส่งใจไปในที่อื่น คือ ไม่มีความนึกว่า เราจักถูกต้องมาตุคาม เพราะไม่มีสติอย่างนี้ ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ถูกต้องในเวลาเหยียดมือและเท้าเป็นต้น.

บทว่า **อชานนฺตสฺส** มีความว่า ภิกษุเห็นเด็กหญิงมีเพศคล้ายเด็กชาย ไม่รู้ว่า เป็นผู้หญิง ถูกต้องด้วยกรณียกิจบางอย่างเท่านั้น ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไม่รู้ว่า เป็นผู้หญิง และถูกต้องด้วยอาการอย่างนี้.

บทว่า **อสาทิยนฺตสฺส** มีความว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไม่ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย เหมือนไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุที่ถูกผู้หญิงจับแขนกันและกันห้อมล้อมพาเอาไปฉะนั้น ภิกษุบ้าเป็นต้น มีนัยดังกล่าวแล้วแล. และพระอุทายีเถระเป็นอาทิกัมมิกะในสิกขาบทนี้ ไม่เป็นอาบัติแก่ท่านผู้เป็นอาทิกัมมิกะนั้น ฉะนี้แล.

บทภาชนียวรรณนาจบ

บรรดาสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐานดุจปฐมปาราชิกสิกขาบท ย่อมเกิดขึ้นทางกายกับจิต เป็นกิริยา สัญญาวิโมกข์ สจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม อกุศลจิต มีเวทนา ๒ โดยเป็นสุขเวทนาและอุเบกขาเวทนาทั้งสองแล.

วินีตวัตถุในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒

พึงทราบวินิจฉัย ในวินีตวัตถุทั้งหลายต่อไปนี้:-

สองบทว่า **มาตุยา มานุปฺเปเมน** ความว่า ย่อมจับต้องกายของมารดาด้วยความรักฉันมารดา. ในเรื่องลูกสาวและพี่น้องสาว ก็มี

นัยนี้เหมือนกัน. ในพระบาลีนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าปรับอาบัติทุกกฏเหมือนกันทั้งนั้น แก่ภิกษุผู้จับต้อง ด้วยความรักอาศัยเรือนว่า ผู้นี้เป็นมารดาของเรา นี้เป็นธิดาของเรา นี้เป็นพี่น้องสาวของเรา เพราะขึ้นชื่อว่าผู้หญิงแม้ทั้งหมด จะเป็นมารดาก็ตาม เป็นธิดาก็ตาม เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ทั้งนั้น.

ก็เมื่อภิกษุระลึกถึงพระอาญานี้ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ถ้าแม้นว่าเห็นมารดาถูกกระแสน้ำพัดไป ไม่ควรจับต้องด้วยมือเลย. แต่ภิกษุผู้ฉลาดพึงนำเรือ หรือแผ่นกระดาน หรือท่อนกล้วย หรือท่อนไม้เข้าไปให้ เมื่อเรือเป็นต้นนั้นไม่มี แม้ผ้ากาสาวะนำไปวางไว้ข้างหน้า แต่ไม่ควรกล่าวว่า จงจับที่นี้. เมื่อท่านจับแล้ว พึงสาวมาด้วยทำในใจว่า เราสาวบริขารมา. ก็ถ้ามารดากลัว พึงไปข้างหน้าๆ แล้วปลอบโยนว่า อย่ากลัว ถ้ามารดาถูกน้ำพัดไปรีบขึ้นคอ หรือจับที่มือของภิกษุผู้เป็นบุตร ภิกษุอย่าพึงสลัดว่า หลีกหนีไป หญิงแก่ พึงส่งไปให้ถึงบก. เมื่อมารดาติดหล่มก็ดี ตกลงไปในบ่อก็ดี มีนัยเหมือนกันนี้. อธิบายว่า ภิกษุพึงฉุดขึ้น แต่อย่าพึงจับต้องเลย.

[อธิบายวัตถุที่เป็นอนามาส]

ก็มิใช่แก่ร่างกายของมาตุคามอย่างเดียวเท่านั้น เป็นอนามาส แม้ผ้านุ่งและผ้าห่มก็ดี สิ่งของเครื่องประดับก็ดี จนชั้นเสวียนหญ้าก็ตาม แหวนใบตาลก็ตาม เป็นอนามาสทั้งนั้น. ก็แลผ้านุ่งและผ้าห่มนั้นตั้งไว้เพื่อต้องการใช้เป็นเครื่องประดับเท่านั้น. ก็ถ้าหากว่ามาตุคามวางผ้านุ่งหรือผ้าห่มไว้ในที่ใกล้เท้า เพื่อต้องการให้เปลี่ยนเป็นจีวร ผ้านั้น

สมควร. ก็บรรดาเครื่องประดับ ภัณฑะที่เป็นกัปปิยะ มีเครื่องประดับศีรษะเป็นต้น อันมาตุคามถวายว่า ท่านเจ้าคะ ขอพระคุณท่านโปรดรับสิ่งนี้เถิด ภิกษุควรรับไว้ เพื่อเป็นเครื่องใช้ มีฝักมีดโกนและเข็มเป็นต้น. ส่วนภัณฑะที่ทำด้วยทอง เงิน และแก้วมุกดาเป็นต้น เป็นอนามาสแท้ ถึงแม้เขาถวาย ก็ไม่ควรรับ.

อนึ่ง มิใช่แต่เครื่องประดับที่สวมร่างกาย ของหญิงเหล่านั้นอย่างเดียวเท่านั้น จะเป็นอนามาส. ถึงรูปไม้ก็ดี รูปงาก็ดี รูปเหล็กก็ดี รูปดีบุกก็ดี รูปเขียนก็ดี รูปที่สำเร็จด้วยรัตนะทุกอย่างก็ดี ที่เขากระทำสัณฐานแห่งหญิง ชั้นที่สุดแม้รูปที่ปั้นด้วยแป้ง ก็เป็นอนามาสทั้งนั้น. แต่ได้ของที่เขาถวายว่า สิ่งนี้จงเป็นของท่าน เว้นของที่สำเร็จด้วยรัตนะทุกอย่าง ทำลายรูปที่เหลือ น้อมเอาสิ่งพี่ควรเป็นเครื่องอุปกรณ์เข้าในเครื่องอุปกรณ์ และสิ่งที่ควรใช้สอย เข้าในของสำหรับใช้สอยเพื่อประโยชน์แก่การใช้สอย ควรอยู่.

อนึ่ง แม้ธัญชาติ ๗ ชนิด ก็เป็นอนามาสเช่นเดียวกับรูปสตรีฉะนั้น. เพราะฉะนั้น เมื่อเดินไปกลางทุ่งนา อย่าเดินจับต้องเมล็ดธัญชาติแม้ที่เกิดอยู่ในทุ่งนานั้นไปพลาง. ถ้ามีธัญชาติที่เขาตากไว้ที่ประตูเรือน หรือที่หนทาง และด้านข้างมีทางเดิน อย่าเดินเหยียบย่ำไป. เมื่อทางเดินไม่มี พึงอธิษฐานให้เป็นทางแล้วเดินไปเถิด. คนทั้งหลายปูลาดอาสนะถวายบนกองธัญชาติในละแวกบ้าน จะนั่งก็ควร. ชนบางพวกเทธัญชาติกองไว้ในโรงฉัน ถ้าอาจจะให้นำออกได้ ก็พึงให้นำออก ถ้าไม่อาจ อย่าเหยียบย่ำธัญชาติ พึงตั้งตั่ง ณ ส่วนข้างหนึ่ง

แล้ว นั่งเถิด. ถ้าไม่มีโอกาส พวกชาวบ้านปูลาดอาสนะถวายตรงท่ามกลางธัญชาตินั้นเอง พึงนั่งเถิด. แม้ในธัญชาติที่อยู่บนเรือ ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. แม้อปรัณชาติมีถั่วเขียวและถั่วเหลืองเป็นต้นก็ดี ผลไม้มีตาลและขนุนเป็นต้นก็ดี ที่เกิดในที่นั้น ภิกษุไม่ควรจับเล่น. แม้ในอปรัณชาติและผลไม้ที่ชาวบ้านรวมกองไว้ ก็มีนัยเช่นนี้ เหมือนกัน. แต่การที่ภิกษุจะถือเอาผลไม้ที่หล่นจากต้นในป่า ด้วยตั้งใจว่า จักให้แก่พวกอนุปสัมบัน ควรอยู่.

[ว่าด้วยรัตนะ ๑๐ ประการ]

บรรดารัตนะ ๑๐ ประการเหล่านี้ คือ มุกดา มณี ไพฑูรย์ สังข์ ศิลา ประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม บุษราคัม มุกดาตามธรรมชาติยังไม่ได้เจียระไนและเจาะ ภิกษุจะจับต้องได้อยู่ อาจารย์บางพวกกล่าวว่ารัตนะที่เหลือ เป็นอนามาส แต่ในมหาปัจจรีท่านกล่าวว่า มุกดา ที่เจียระไนแล้วก็ดี ที่ยังไม่เจียระไนก็ดี เป็นอนามาส และภิกษุรับเพื่อประโยชน์เป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ ย่อมไม่ควร แต่จะรับเพื่อเป็นยาแก่คนเป็นโรคเรื้อน ควรอยู่. มณีชนิดสีเขียวและเหลืองเป็นต้น แม้ทั้งหมดโดยที่สุดจนกระทั่งแก้วผลึกธรรมชาติที่เขาขัด เจียระไนและกลึงแล้ว เป็นอนามาส. แต่มณีตามธรรมชาติพ้นจากบ่อเกิด ท่านกล่าวว่า ภิกษุจะรับเอาไว้เพื่อเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของมีบาตรเป็นต้น ก็ควร. แม้มณีนั้น ท่านห้ามไว้ในมหาปัจจรี. กระจกแก้ว ที่เขาหุงทำไว้อย่างเดียวเท่านั้น ท่านกล่าวว่า ควร. แม้ในไพฑูรย์ ก็มีวินิจฉัยเช่นเดียวกันกับแก้วมณี. สังข์

จะเป็นสังข์สำหรับเป่า (แตรสังข์) ก็ดี ที่เขาขัดและเจียระไนแล้วก็ดี ประดับด้วยรัตนะ (ขลิบด้วยรัตนะ) ก็ดี เป็นอนามาส. สังข์สำหรับตักน้ำดื่ม ที่ขัดแล้ว ก็ดี ยังมิได้ขัดก็ดี เป็นของควรจับต้องได้แท้. อนึ่ง รัตนะที่เหลือ ภิกษุจะรับไว้ เพื่อใช้เป็นยาหยอดตาเป็นต้นก็ดี เพื่อเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของก็ดี ควรอยู่.

ศิลา ที่ขัดและเจียระไนแล้ว ประดับด้วยรัตนะมีสีเหมือนถั่วเขียวเท่านั้น เป็นอนามาส. ศิลาที่เหลือ ภิกษุจะถือเอามาเพื่อใช้เป็นหินลับมีดเป็นต้น ก็ได้. ในคำนี้ อาจารย์บางพวกกล่าวว่า บทว่า **รตนสํ ยุตฺตา** ได้แก่ ศิลาที่หลอมผสมปนกับทองคำ.

แก้วประพาฬที่ขัดและเจียระไนแล้ว เป็นอนามาส. ประพาฬที่เหลือเป็นอามาส (ควรจับต้องได้) และภิกษุจะรับไว้ เพื่อใช้จ่ายเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ ควรอยู่. แต่ในมหาปัจจรีกล่าวว่า ประพาฬที่ขัดแล้วก็ตาม มิได้ขัดก็ตาม เป็นอนามาสทั้งนั้น และจะรับไว้ไม่สมควร.

เงินและทอง แม้เขาทำเป็นรูปพรรณทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นอนามาส และเป็นของไม่ควรรับไว้ จำเดิมแต่ยังเป็นแร่. ได้ยินว่า อุดรราชโอรสให้สร้างพระเจดีย์ทองส่งไปถวายพระมหาปทุมเถระ. พระเถระห้ามว่าไม่ควร ดอกปทุมทองและดาวทองเป็นต้น มีอยู่ที่เรือนพระเจดีย์, แม้สิ่งเหล่านั้นก็เป็นอนามาส แต่พวกภิกษุผู้เฝ้าเรือนพระเจดีย์ตั้งอยู่ในฐานเป็นผู้ทิ้งรูปิยะ เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ภิกษุเหล่านั้นจะลูบคลำดูก็ควร. แต่คำนั้น ท่านห้ามไว้ในกุรุนที. ท่านอนุญาตเพียงเท่านี้ว่าจะชำระหยากเยื่อที่พระเจดีย์ทองควรอยู่. ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาทั้งปวง

ว่า แม้โลหะที่กะไหล่ทอง* ก็มีคติทองคำเหมือนกัน จัดเป็นอนามาส. ส่วนเครื่องใช้สอยในเสนาสนะ เป็นกัปปิยะทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น เครื่องบริขารประจำเสนาสนะ แม้ทุกอย่างที่ทำด้วยทองและเงิน เป็นอามาส (ควรจับต้องได้). พวกชาวบ้านสร้างมณฑปแก้ว เป็นสถานที่แสดงพระ-ธรรมวินัยแก่ภิกษุทั้งหลาย มีเสาแก้วผลึก ประดับประดาด้วยพวงแก้ว. การที่ภิกษุทั้งหลาย จะเก็บรักษาเครื่องอุปกรณ์ทั้งหมดในรัตนมณฑปนั้น ควรอยู่.

ทับทิมและบุษราคัม ที่ขัดและเจียระไนแล้ว เป็นอนามาส ที่ยังไม่ได้ขัดและเจียระไนนอกนี้ ท่านกล่าวว่า เป็นอามาส ภิกษุจะรับไว้เพื่อใช้เป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ ควรอยู่. แต่ในมหาปัจจรีกล่าวว่า ทับทิมและบุษราคัมที่ขัดแล้วก็ดี ที่ยังมิได้ก็ดี เป็นอนามาส โดยประการทุกอย่าง และภิกษุจะรับไว้ ไม่ควร.

เครื่องอาวุธทุกชนิด เป็นอนามาส แม้เขาถวาย เพื่อประโยชน์จำหน่ายเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของก็ไม่ควรรับไว้ ชื่อว่า การค้าขายศัสตรา ย่อมไม่สมควร. แม้คันธนูล้วน ๆ ก็ดี สายธนูก็ดี ประตักก็ดี ขอช้าง

* วิมติวิโนทนีฏีการ. อารกูฏโลหนฺติ สุวณฺณวรฺโณ กิตฺติมโลหวิเสโส. ติวิธญฺหิ กิตฺติมโลหำ สโลหำ วฏฺฏโลหำ หารกูฏโลหนฺติ ตตฺถ ติปุตมฺเพ มิสฺเสตฺวา กตำ สโลหำ นาม. แปลว่า โลหะเทียม

มิสฺเสตฺวา กตำ วฏฺฏโลหำ . รสตมฺเพ มิสฺเสตฺวา กตำ หารกูฏโลหำ นาม แปลว่า โลหะเทียมพิเศษมีสีเหมือนทองคำ ชื่อว่า อารกูฏโลหะ. ก็ โลหะทำเทียมมี ๓ อย่าง คือ กังสโลหะ วัฏฏโลหะ หารกูฏโลหะ. บรรดาโลหะเหล่านั้น โลหะที่เขาผสมดีบุก และทองแดง ชื่อว่า กังสโลหะ. ที่เขาทำผสมตะกั่วและทองแดง ชื่อว่า วัฏฏโลหะ. ที่เขาทำ ผสมปรอทและทองแดง

ชื่อว่า หารกูฏโลหะ. แม้ในสารัตถทีปนี ๓/๓๕ ก็ขยายความโดย ทำนองนี้-ผู้ชำระ. น่าจะเป็นสัมฤทธิ์.

ก็ดี โดยที่สุดแม้มีดและขวานเป็นต้น ที่เขาทำโดยสังเขปเป็นอาวุธก็เป็นอนามาส. ถ้ามีใคร ๆ เอาหอก หรือโตมรมาวางไว้ในวิหาร เมื่อจะชำระวิหาร พึงส่งข่าวไปบอกแก่พวกเจ้าของว่า จงนำไปเสีย. ถ้าพวกเขาไม่นำไป อย่าให้ของนั้นขยับเขยื้อน พึงชำระวิหารเถิด. ภิกษุพบเห็นดาบก็ดี หอกก็ดี โตมรก็ดี ตกอยู่ในสนามรบ พึงเอาหินหรือของอะไร ๆ ต่อยดาบเสียแล้ว ถือเอาไปเพื่อใช้ทำเป็นมีดควรอยู่. ภิกษุจะแยกแม้ของนอกนี้ออกแล้ว ถือเอาของบางอย่างเพื่อใช้เป็นมีด บางอย่างเพื่อใช้เป็นไม้เท้าเป็นต้น ควรอยู่. ส่วนว่าเครื่องอาวุธที่เขาถวายว่า ขอท่านจงรับอาวุธนี้ไว้ ภิกษุจะรับแม้ทั้งหมดด้วยตั้งว่า เราจักทำให้เสียหายแล้วกระทำให้เป็นกัปปิยภัณฑ์ดังนี้ควรอยู่.

เครื่องจับสัตว์ มีแหทอดปลาและข่ายดักนกเป็นต้นก็ดี เครื่องป้องกันลูกศร มีโล่และตาข่ายเป็นต้นก็ดี เป็นอนามาสทุกอย่าง. ก็บรรดาเครื่องดักสัตว์ และเครื่องป้องกันลูกศรที่ได้มาเพื่อเป็นเครื่องใช้สอย ทีแรก ตาข่ายภิกษุจะถือเอาด้วยตั้งใจว่า เราจะผูกขึงไว้หรือพันเป็นฉัตรไว้เบื้องบนแห่งอาสนะ หรือพระเจดีย์ ควรอยู่. เครื่องป้องกันลูกศรแม้ทั้งหมด ภิกษุจะรับไว้เพื่อใช้เป็นมูลค่าแห่งของ ก็สมควร. เพราะว่า เครื่องป้องกันลูกศรนั้น เป็นเครื่องกันการเบียดเบียนจากคนอื่น ไม่ใช่เป็นเครื่องทำการเบียดเบียน ฉะนี้แล, จะรับโล่ด้วยจงใจว่า เราจักทำเป็นภาชนะใส่ไม้สีฟัน ดังนี้ ก็ควร.

เครื่องดนตรีมีพิณและกลองเป็นต้น ที่ขึงด้วยหนัง เป็นอนามาส. แต่ในกุรุนทีท่านกล่าวว่า ตัวกลอง (หนังชะเนาะขึ้นกลอง) ก็ดี ตัวพิณ

(สายขึงพิณ) ก็ดี รางเปล่าก็ดี* หนังเขาปิดไว้ที่ขอบปากก็ดี คันพิณก็ดี เป็นอนามาสแม้ทั้งสิ้น. จะขึงเอง หรือให้คนอื่นเขาขึงก็ดี จะประโคมเอง หรือให้คนอื่นเขาประโคมก็ดี ไม่ได้ทั้งนั้น. แม้เห็นเครื่องดนตรีที่พวกมนุษย์กระทำการบูชา แล้วทิ้งไว้ทีลานพระเจดีย์ อย่าทำให้เคลื่อนที่เลย พึงกวาดไปในระหว่าง ๆ. แต่ในมหาปัจจรี ท่านกล่าวว่า ในเวลาเทหยากเยื่อ พึงนำไปโดยกำหนดว่าเป็นหยากเยื่อแล้ววางไว้ ณ ส่วนข้างหนึ่ง ควรอยู่. แม้จะรับไว้เพื่อใช้เป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ ก็ควร. แต่ที่ได้มาเพื่อต้องการจะใช้สอย จะถือเอาเพื่อต้องการทำให้เป็นบริขารนั้น ๆ โดยตั้งใจอย่างนี้ว่า เราจักทำรางพิณและหุ่นกลองให้เป็นภาชนะใส่ไม้สีฟัน หนังจักทำให้เป็นฝักมีด แล้วกระทำตามที่ตั้งใจอย่างนั้น ๆ ควรอยู่.

เรื่องภรรยาเก่า มีอรรถชัดเจนทีเดียว. พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องนางยักษิณี ดังนี้:- แม้ถ้าว่า ภิกษุถึงความเคล้าคลึงกายกับนางเทพีของท้าวปรนิมมิตวสวัดดี ก็ต้องถุลลัจจัยอย่างเดียว.

เรื่องบัณเฑาะก์ และเรื่องหญิงหลับ ปรากฏแล้วแล.

*สารัตถทีปนี ๓/๓๖. แก้ว่า เภรีสงฺฆาโฏติ สงฺฆาฏึ ตจมฺมเภรี. วีณาสงฺฆาโฏติ สงฺฆาฏิ-ตจมฺมวีณา. จมฺมวินทฺธานำ เภรีวีณานเมตำ อธิวจนำ ตุจฺฉโปกฺขรนฺติ อวินทฺธจมฺมำ เภรีโปกฺขรำ วีณาโปกฺขรญฺจ. แปลว่า กลองที่ขึ้นหนังแล้ว ชื่อว่า เภรีสังฆาฏะ. พิณที่ขึงสายแล้ว ชื่อว่า วีณาสังฆาฏะ. คำทั้งสองนี้ เป็นชื่อแห่งกลองที่ขึ้นหนังและพิณ -ที่ขึงสายแล้ว. ในที่บางแห่งว่า หนัง
ชะเนาะขึ้นกลอง ชื่อว่า เภรีสังฆาฏะ สายขึงพิณ ชื่อว่า วีณาสังฆาฏะ ก็มี ดังในวิมติวิโนทนีฎีกาอ้างถึงอรรถกถากุรุนที แก้ไว้ว่า เภรีอาทีนำ วินทฺโธปกรณสมูโห เภรีวีณาสงฺฆาโฏติ เวทิตพฺพำ . พึงทราบว่า ประชุมเครื่องอุปกรณ์ขึ้นกลองเป็นต้น ชื่อว่า เภรีวีณาสังฆาฏะ. รางกลองและรางพิณที่ยังไม่ได้ขึ้นหนังและขึงสาย ชื่อว่า ตุวฺฉโปกขระ. ผู้ชำระ.

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องหญิงตาย ดังนี้:- เป็นถุลลัจจัยในเวลาพอจะเป็นปาราชิก นอกจากนั้น เป็นทุกกฏ.

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องดิรัจฉาน ดังนี้:- (เคล้าคลึงกาย) กับนางนาคมาณวิกาก็ดี กับนางสุบรรณมาณวิกาก็ดี กับนางกินรีก็ดี กับแม่โคก็ดี เป็นทุกกฏทั้งนั้น.

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องตุ๊กตาไม้ ดังนี้:- มิใช่กับไม้อย่างเดียวเท่านั้น โดยที่สุดแม้ในรูปหญิงที่เขาเขียนจิตรกรรมไว้ ก็เป็นทุกกฏเหมือนกัน. เรื่องบีบบังคับภิกษุ มีอรรถกระจ่างทั้งนั้น.

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องสะพาน ดังนี้:- สะพานที่คนเดินได้จำเพาะคนเดียวก็ตาม สะพานที่เป็นทางเกวียนข้ามก็ตามที เพียงแต่ภิกษุกระทำประโยคด้วยตั้งใจว่า เราจักเขย่าสะพาน ดังนี้ จะเขย่าก็ตามไม่เขย่าก็ตาม เป็นทุกกฏ เรื่องหนทาง ปรากฏชัดแล้วแล.

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องต้นไม้ ดังนี้:- ต้นไม้เป็นไม้ใหญ่ขนาดเท่าต้นหว้าใหญ่ก็ตาม เป็นต้นไม้เล็กก็ตาม ภิกษุอาจเพื่อเขย่าก็ตามไม่อาจเพื่อจะเขย่าก็ตาม เป็นทุกกฏ เพราะเหตุเพียงแต่มีความพยายามแม้ในเรื่องเรือ ก็มีนัยเช่นนี้เหมือนกัน.

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องเชือก ดังนี้:- ภิกษุอาจเพื่อจะดึงเชือกให้เคลื่อนจากฐานได้ เป็นถุลลัจจัยในเพราะเชือกนั้น. เชือกชนิดใดเป็นเชือกเส้นใหญ่ ย่อมไม่เคลื่อนไหวจากฐาน แม้เพียงเล็กน้อยเป็นทุกกฏในเพราะเชือกนั้น. แม้ในขอนไม้ก็มีนัยเช่นนี้เหมือนกัน. จริงอยู่ แม้ต้นไม้ใหญ่ที่ล้มลงบนฟื้นดิน ก็ทรงถือเอาแล้วด้วยทัณฑศัพท์เหมือนกันในเรื่องขอนไม้นี้. เรื่องบาตรปรากฏชัดแล้วแล.

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องไหว้ ดังนี้:- หญิงผู้ประสงค์จะนวดเท้าทั้งสองไหว้ ภิกษุพึงห้าม พึงปกปิดเท้าไว้ หรือพึงนิ่งเฉยเสีย. ด้วยว่า ภิกษุผู้นิ่งเฉย แม้จะยินดี ก็ไม่เป็นอาบัติ.

เรื่องสุดท้าย ปรากฏชัดแล้วแล.

กายสังสัคควรรณนา ในอรรถกถาพระวินัย
ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ ด้วยประการฉะนี้

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๓
เรื่องพระอุทายี

[๓๙๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระ-อุทายีอยู่ในวิหารชายป่า สตรีเป็นอันมากได้พากันไปสู่อาราม มีความประสงค์จะชมวิหาร จึงเข้าไปหาท่านพระอุทายีกราบเรียนว่า พวกดิฉันประสงค์จะชมวิหารของพระคุณเจ้า เจ้าค่ะ

จึงท่านพระอุทายีเชิญสตรีเหล่านั้นให้ชมวิหารแล้ว กล่าวมุ่งวัจจ-มรรค ปัสสาวมรรค ของสตรีเหล่านั้น ชมบ้าง ติบ้าง ขอบ้าง อ้อนวอนบ้าง ถามบ้าง ย้อนถามบ้าง บอกบ้าง สอนบ้าง ด่าบ้าง สตรี เหล่านั้น จำพวกที่หน้าด้าน ฐานนักเลง ไม่มียางอาย บ้างยิ้มแย้ม บ้างๆ พูดยั่ว บ้างก็ซิกซี้ บ้างก็เย้ยกับท่านพระอุทายี ส่วนจำพวกที่มีความละอายใจก็เลี่ยงออกไป แล้วโพนทะนาภิกษุทั้งหลายว่า ท่านเจ้าข้า คำนี้ไม่สมควร

ไม่เหมาะ แม้สามีดิฉันพูดอย่างนี้ ดิฉันยังไม่ปรารถนา ก็นี่ประโยชน์อะไรด้วยท่านพระอุทายี

ภิกษุทั้งหลาย บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาอันชั่วหยาบเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับส่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วตรัสสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูก่อนอุทายี ข่าวว่าเธอพูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาอันชั่วหยาบ จริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาอันชั่วหยาบเล่า

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยายเพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่เพื่อความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถือมั่น ไม่ใช่เพื่อมีความถือมั่น มิใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้ว เพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิดมีเพื่อมีความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราก เธอยังจัก

คิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความไม่ถือมั่น เธอยังจักคิดเพื่อมีความถือมั่น

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยายเพื่อเป็นที่สำรอกแห่งราคะ เพื่อเป็นที่สร่างความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความกระหาย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่งอาลัย เพื่อเป็นที่เข้าไปตัดแห่งวัฏฏะ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อคลายกำหนัด เพื่อความดับทุกข์ เพื่อปราศจากตัณหาเครื่องร้อยรัด มิใช่หรือ

ดูก่อนโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนัดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความกระหายในกาม การเพิกถอนความตรึกอันเกี่ยวด้วยกาม การระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม เราบอกไว้แล้วโดยอเนกปริยาย มิใช่หรือ

ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นไปอย่างอื่นของตนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย

ทรงกระทำธรรมมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมกับเรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบท แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสนะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความตั้งมั่น แห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือความพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนั้นว่าดังนี้:-

พระปฐมบัญญัติ

๗.๓. อนึ่ง ภิกษุใด กำหนัดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ เหมือนชายหนุ่มพูดเคาะหญิงสาว ด้วยวาจาพาดพิงเมถุน เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่อง พระอุทายี จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๘] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด

มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง..ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า พระพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพระอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุ. เหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยเหนือญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบควรแก่ฐานะนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประสงค์ว่า ภิกษุ ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า **กำหนัดแล้ว** คือ มีความยินดี มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์-

บทว่า **แปรปรวนแล้ว** ความว่า จิตแม้อันราคะย้อมแล้ว ก็แปรปรวน แม้อันโทสะประทุษร้ายแล้ว ก็แปรปรวน แม้อันโมหะให้ลุ่มหลงแล้ว ก็แปรปรวน แต่ที่ว่า **แปรปรวนแล้ว** ในอรรถนี้ ทรงประสงค์จิตอันราคะย้อมแล้ว.

ที่ชื่อว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นหญิงที่รู้เดียงสา สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาษิตทุพภาษิต วาจาชั่วหยาบ และสุภาพ.

วาจา ชื่อว่า **ชั่วหยาบ** ได้แก่ วาจาที่พาดพิงวัจจมรรค ปัสสาวมรรค และเมถุนธรรม.

บทว่า **พูดเคาะ** คือ ที่เรียกกันว่า ประพฤติล่วงเกิน.

คำว่า เหมือนชายหนุ่มหญิงสาว ได้แก่ เด็กชายรุ่นกับเด็กหญิงรุ่น คือหนุ่มกับสาว ชายบริโภคกามกับหญิงบริโภคกาม.

บทว่า **ด้วยวาจาพาดพิงเมถุน** ได้แก่ ถ้อยคำที่เกี่ยวด้วยเมถุนธรรม.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส** คำว่า **สังฆาทิเสส** เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส**.

บทภาชนีย์

มาติกา

[๓๙๙] มุ่งมรรคทั้งสอง **พูดชม** ก็ดี **พูดติ** ก็ดี **พูดขอ** ก็ดี **พูดอ้อนวอน** ก็ดี **ถาม** ก็ดี **ย้อนถาม** ก็ดี **บอก** ก็ดี **สอน** ก็ดี **ด่า** ก็ดี.

[๔๐๐] ที่ชื่อว่า **พูดชม** คือ ชม พรรณนา สรรเสริญ มรรคทั้งสอง.

ที่ชื่อว่า **พูดติ** คือ ด่า ว่า ติเตียน มรรคทั้งสอง.

ที่ชื่อว่า **พูดขอ** คือ พูดว่า โปรดให้แก่เรา โปรดยกให้แก่เรา ควรจะให้แก่เรา ดังนี้เป็นต้น.

ที่ชื่อว่า **พูดอ้อนวอน** คือ พูดว่า เมื่อไรมารดาของเธอจักเลื่อมใส เมื่อไรบิดาของเธอจักเลื่อมใส เมื่อไรเทวดาของเธอจักเลื่อมใส เมื่อไรโอกาสดีจักมีแก่เธอ เมื่อไรเวลาดีจักมีแก่เธอ เมื่อไรยามดีจักมีแก่เธอ เมื่อไรฉันจักได้เมถุนธรรมของเธอ ดังนี้เป็นต้น.

ที่ชื่อว่า **ถาม** คือ ถามว่า เธอให้เมถุนธรรมแก่สามีอย่างไร ให้แก่ชู้อย่างไร ดังนี้เป็นต้น.

ที่ชื่อว่า **ย้อนถาม** คือ สอบถามดูว่า ข่าวว่า เธอให้เมถุนธรรมแก่สามีอย่างนี้หรือ ให้แก่ชู้อย่างนี้หรือ ดังนี้เป็นต้น.

ที่ชื่อว่า **บอก** คือ ถูกเขาถามแล้วบอกว่า เธอจงให้อย่างนี้ เมื่อให้อย่างนี้ จักเป็นที่รักใคร่และพอใจของสามี ดังนี้เป็นต้น.

ที่ชื่อว่า **สอน** คือ เขาไม่ได้ถาม บอกเองว่า เธอจงให้อย่างนี้ เมื่อให้อย่างนี้ จักเป็นที่รักใคร่และพอใจของสามี ดังนี้เป็นต้น.

ที่ชื่อว่า **ด่า** คือ ด่าว่า เธอเป็นคนไม่มีนิมิต เธอเป็นคนสักแต่ว่ามีนิมิต เธอเป็นคนไม่มีโลหิต เธอเป็นคนมีโลหิตเสมอ เธอเป็นคนมีผ้าซับเสมอ เธอเป็นคนช้ำรั่ว เธอเป็นคนมีเดือย เธอเป็นบัณเฑาะก์หญิง เธอเป็นคนกล้าผู้ชาย เธอเป็นคนผ่า เธอเป็นคนสองเพศ ดังนี้เป็นต้น.

สตรี

[๔๐๑] สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี ความกำหนัดและพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชนก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อน-

วอนก็ดี ถามก็ดี ย้อมถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติสังฆา-ทิเสส

สตรี ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมก็ดี ก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ ชมก็ดี ก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ ชมก็ดี ก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์ ภิกษุที่ความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ ชมก็ดี ติก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษ ชมก็ดี ติก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัดและพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติ ทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี

ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

สตรี ๒ คน

[๔๐๒] สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีทั้งสองคน ชม

ก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว .

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อมถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความ

กำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองตัว มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองตัว มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองตัว ความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองตัว มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉาน

ทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว.

สตรี - บัณเฑาะก์

[๔๐๓] สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองงคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อน-ถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี

และบัณเฑาะก์ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี-บุรุษ

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบุรุษทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบุรุษ

ทั้งสองคน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับถุลลัจจัย

สตรี-สัตว์ดิรัจฉาน

สตรี สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อน-ถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อน-ถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี

ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์-บุรุษ

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์แลบุรุษทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติ ทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์

และบุรุษทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์-สัตว์ดิรัจฉาน

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองงง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองงง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์

และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ- สัตว์ดิรัจฉาน

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี ย้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ไม่ต้องทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษและ

สัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว.

ใต้รากขวัญ-เหนือเข่า

[๔๐๔] อนึ่ง สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนใต้รากขวัญลงมา อวัยวะเบื้องต่ำเหนือเข่าในรูป เว้น ทวารหนัก ทวารเบา ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนใต้รากขวัญลงมา อวัยวะเบื้องต่ำเหนือเข่าขึ้นไป เว้นทวารหนัก ทวารเบา ของบัณเฑาะก์ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนใต้รากขวัญลงมา อวัยวะเบื้องต่ำเหนือเข่าในรูป เว้น ทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนใต้รากขวัญลงมา อวัยวะเบื้องต่ำเหนือเข่าขึ้นไป เว้นทวารหนัก ทวารเบา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนใต้รากขวัญลงมา อวัยวะ

เบื้องต่ำเหนือเข่าขึ้นไป เว้นทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีทั้งสอง ชม ก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอน ก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนใต้รากขวัญลงมา อวัยวะเบื้องต่ำเหนือเข่าขึ้นไป เว้นทวารหนัก ทวารเบา ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอก ก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย.

เหนือรากขวัญ-ใต้เข่า

[๔๐๕] สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องต่ำใต้เข่าลงมา ของสตรี ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เข่าลงมา ชองบัณเฑาะก์ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เข่าลงมา ของบุรุษ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และ

พูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เข่าลงมา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เข่าลงมา ของสตรีทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน นี้ความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงอวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เข่าลงมา ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ขอเนื่องด้วยกาย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงของที่เนื่องด้วยกาย ของสตรี ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงของที่เนื่องด้วยกาย ของบัณเฑาะก์ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงของที่เนื่องด้วยกาย ของบุรุษ ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี

ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงของที่เนื่องด้วยกาย ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัดและพูดพาดพิงถึงของที่เนื่องด้วยกาย ของสตรีทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และพูดพาดพิงถึงของที่เนื่องด้วยกาย ของสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ชมก็ดี ติก็ดี ขอก็ดี อ้อนวอนก็ดี ถามก็ดี ย้อนถามก็ดี บอกก็ดี สอนก็ดี ด่าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

อนาปัตติวาร

[๘๐๖] ภิกษุผู้มุ่งประโยชน์ ๑ ภิกษุผู้มุ่งธรรม ๑ ภิกษุผู้มุ่งสั่งสอน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล

วินีตวัตถุ

อุทานคาถา

[๔๐๗] เรื่องสีแดง เรื่องขนแข็ง เรื่องขนรก เรื่องขนหยาบ เรื่องขนยาว เรื่องนาหว่าน เรื่องหนทางราบรื่น เรื่องมีศรัทธา เรื่องให้ทาน อย่างละ ๓ เรื่อง เรื่องทำงาน ๓ เรื่อง.

วินีตวัตถุ **เรื่องสีแดง**

[๔๐๘] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ากัมพลใหม่สีแดง ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง เธอมีสีแดงแท้

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าค่ะ ผ้ากัมพลใหม่สีแดงค่ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องขนแข็ง

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ากัมพลขนแข็ง ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง เธอมีขนแข็งแท้

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าค่ะ ผ้ากัมพลมีขนแข็งค่ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องขนรก

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ากัมพลซักใหม่ ภิกษุรูปหนึ่ง ความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง เธอมีขนรก

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าค่ะ ผ้ากัมพลซักใหม่ค่ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง นั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องขนหยาบ

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ากัมพลขนหยาบ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง เธอมีขนหยาบ

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าค่ะ ผ้ากัมพลขนหยาบค่ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องขนยาว

[๔๐๙] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ามีขนยาว ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง เธอมีขนยาว

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าค่ะ ผ้าห่มมีขนยาวค่ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องนาหว่าน

[๔๑๐] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งหว่านข้าวในนาแล้วกลับมา ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง เธอหว่านนาแล้วหรือ

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า หว่านแล้วเจ้าค่ะ แต่ยังไม่ได้กลบค่ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องหนทางราบรื่น

[๔๑๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพบนางปริพาชิกาเดินสวนทางมา มีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง หนทางของเธอราบรื่นดอกหรือ

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าค่ะภิกษุ ท่านจักเดินไปได้

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ ภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

เรื่องมีศรัทธา

[๔๑๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนัด พูดเคาะสตรีผู้หนึ่งว่า น้องหญิง เธอเป็นคนมีศรัทธา จะถวายของที่เธอให้สามีแก่พวกฉันบ้างไม่ได้หรือ

สตรีนั้นถามว่า ของอะไรเจ้าขา

ภิกษุตอบว่า เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้น มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องให้ทาน

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนัด พูดเคาะสตรีผู้หนึ่งว่า น้องหญิง เธอเป็นคนมีศรัทธา ทำไมไม่ถวายทานที่เลิศแก่พวกฉันบ้าง

สตรีนั้นถามว่า อะไรเจ้าขา ชื่อว่าทานที่เลิศ

ภิกษุตอบว่า เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว.

เรื่องทำงาน ๓ เรื่อง

[๔๑๓] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งกำลังทำงานอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง หยุดเถิด ฉันจักทำเอง นางไม่เข้าใจความหมาย ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งกำลังทำงานอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง นั่งลงเถิด ฉันจักทำเอง นางไม่เข้าใจความหมาย ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งกำลังทำงานอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พูดเคาะว่า น้องหญิง จงนอนเสียเถิด ฉันจักทำเอง นางไม่เข้าใจความหมาย ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าๆ ตรัสว่า ก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๓ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๓

ทุฏฐุลลวาจาสิกขาบทวรรณนา

ทุฏฐุลลวาจาสิกขา บทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:-

พึงทราบวินิจฉัยในทุฏฐุลลวาจาสิกขาบทนั้นดังนี้

[อธิบาย สิกขาบทวิภังค์ สังฆาทิเสสที่ ๓]

บทว่า **อาทิสฺส** แปลว่า มุ่งถึง.

หลายบทว่า **วณฺณมฺปิ ภณติ** เป็นต้น จักมีแจ้งข้างหน้า.

บทว่า **อจฺฉินฺนกา** แปลว่า ขาดความเกรงบาป.

บทว่า **ธุตฺติกา** แปลว่า ผู้มีมารยา.

บทว่า **อหิริกาโย** แปลว่า ผู้ไม่มีความอาย.

บทว่า **โอหสนฺติ** แปลว่า แย้มพรายแล้ว หัวเราะเบา ๆ.

บทว่า **อุลฺลปนฺติ** ความว่า ย่อมกล่าวถ้อยคำแทะโลม มีประการต่าง ๆ ยกย่องโดยนัยเป็นต้นว่า โอ! พระคุณเจ้า.

บทว่า **อุชฺชคฺฆนฺติ** แปลว่า ย่อมหัวเราะลั่น.

บทว่า **อุปฺผณฺเฑนฺติ** ความว่า กระทำการเยาะเย้ยโดยนัยเป็นต้นว่า นี้เป็นบัณเฑาะก์ นี้ มิใช่ผู้ชาย.

บทว่า **สารตฺโต** แปลว่า กำหนัดแล้ว ด้วยความกำหนัด โดยอำนาจแห่งความพอใจในวาจาชั่วหยาบ.

บทว่า **อเปกฺขวา ปฏิพทฺธจิตฺโต** มีนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล. ในสิกขาบทนี้ พึงประกอบราคะด้วยอำนาจแห่งความยินดีในวาจาอย่างเดียว.

พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงมาตุคามที่ทรงประสงค์ในคำว่า **มาตุคามํ ทุฏฐุลฺลาหิ ราจาหิ** นี้ จึงตรัสคำว่า มาตุคาโม เป็นอาทิ.

บรรดาบทเหล่านั้น ด้วยคำว่า เป็นหญิงที่รู้เดียงสา สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาษิตทุพภาษิต วาจาชั่วหยาบและสุภาพได้ นี้ท่านพระอุบาลีแสดงว่า หญิงที่เป็นผู้ฉลาด สามารถเพื่อจะทราบถ้อยคำที่เป็นประโยชน์และไร้ประโยชน์ ถ้อยคำที่พาดพิงอสัทธรรมและสัทธรรมทรงประสงค์เอาในสิกขาบทนี้, ส่วนหญิงที่โง่เขลาเบาปัญญาแม้เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่ทรงประสงค์เอาในสิกขาบทนี้.

บทว่า **โอภาเสยฺย** ความว่า พึงพูดเคาะ คือ พูดพาดพิงอสัทธรรม มีประการต่าง ๆ. ก็เพราะชื่อว่า การพูดเคาะของภิกษุผู้พูดอย่างนี้ โดยความหมาย เป็นอัชฌาจาร คือ เป็นความประพฤติล่วงละเมิดเขตแดนแห่งความสำรวมด้วยอำนาจแห่งราคะ; เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงเนื้อความนั้น จึงตรัสว่า บทว่า **โอภาเสยฺย** คือ ที่เรียกว่า อัชฌาจาร.

คำว่า **ตํ** ในคำว่า **ยถาตํ** นี้ เป็นเพียงนิบาต. ความว่า เหมือนชายหนุ่มพูดเคาะหญิงสาวฉะนั้น.

คำเป็นต้นว่า **เทฺว มคฺเค อาทิสฺส** ดังนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว เพื่อทรงแสดงอาการที่เป็นเหตุให้เป็นสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้พูดเคาะ (หญิง).

[อธิบายบทภาชนีย์ สังฆาทิเสสที่ ๓]

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า **เทฺว มคฺเค** ได้แก่ วัจจมรรคกับ

ปัสสาวมรรค. คำที่เหลือปรากฏแล้วแต่แรกในอุเทศนั่นแล. ก็ในอุเทศ คำว่า พูดชม คือ พูดว่า เธอเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยลักษณะของหญิง คือด้วยศุภลักษณะ, อาบัติยังไม่ถึงที่สุดก่อน. พูดว่า วัจจมรรคและปัสสาวมรรคของเธอเป็นเช่นนี้, เธอเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยลักษณะของสตรี คือด้วยศุภลักษณะเช่นนี้ ด้วยเหตุเช่นนั้น, อาบัติย่อมถึงที่สุด คือเป็นสังฆาทิเสส.

ก็สองบทว่า **วณฺเณติ ปสํ สติ** นี้ เป็นไวพจน์ของบทว่า พูดชม.

บทว่า **ขุ เสติ** ความว่า ย่อมพูดกระทบกระเทียบด้วยประตัก คือวาจา.

บทว่า **วมฺเภติ** แปลว่า พูดรุกราน.

บทว่า **ครหติ** แปลว่า ย่อมกล่าวโทษ.

แต่เมื่อยังไม่พูดเชื่อมต่อกับ ๑๑ บท มีบทว่า **อนิมิตฺตาสิ** เป็นต้น ซึ่งมาในบาลีข้างหน้า อาบัติยังไม่ถึงที่สุด, ถึงแม้เชื่อมแล้ว เมื่อพูดเชื่อมด้วย ๓ บทเหล่านี้ว่า เธอเป็นคนมีเดือย, เธอเป็นคนผ่า, เธอเป็นคน ๒ เพศ ดังนี้เท่านั้น ในบรรดา ๑๑ บทเหล่านั้น จึงเป็นสังฆาทิเสส. แม้ในการพูดขอว่า เธอจงให้แก่เรา อาบัติยังไม่ถึงที่สุด ด้วยคำพูดเพียงเท่านี้ ต่อเมื่อพูดเชื่อมด้วยเมถุนธรรมอย่างนี้ว่า เธอจงให้เมถุนธรรม เป็นสังฆาทิเสส. แม้ในคำพูดอ้อนวอนว่า เมื่อไรมารดาของเธอจักเลื่อมใส เป็นต้น อาบัติยังไม่ถึงที่สุด ด้วยคำพูดเพียงเท่านี้ แต่เมื่อพูดเชื่อมด้วยเมถุนธรรม โดยนัยเป็นต้นว่า เมื่อไรมารดาของเธอจักเลื่อมใส, เมื่อไรเราจักได้เมถุนธรรมของเธอ หรือว่า เมื่อมารดาของเธอเลื่อมใสแล้ว เราจักได้เมถุนธรรม ดังนี้ เป็นสังฆาทิเสส. แม้ในคำถามเป็นต้นว่า เธอ

ให้แก่สามีอย่างไร ? เมื่อพูดคำว่า เมถุนธรรม เท่านั้น จึงเป็นสังฆา-ทิเสส หาเป็นโดยประการอื่นไม่. แม้ในคำพูดสอบถามว่า ได้ยินว่าเธอให้แก่สามีอย่างนี้หรือ ก็มีนัยเหมือนกันนี้.

พึงทราบวินิจฉัยในการบอกดังนี้:- สองบทว่า **ปุฏฺโฐ ภณติ** มีความว่า ภิกษุถูกผู้หญิงถามว่า เมื่อให้อย่างไร จึงจะเป็นที่รักของสามี ? แล้วบอก. ก็ในการบอกนั้น แม้เมื่อพูดว่า จงให้อย่างนี้ เมื่อให้อย่างนี้ อาบัติยังไม่ถึงที่สุด, แต่เมื่อเชื่อมด้วยเมถุนธรรมเท่านั้น โดยนัยเป็นต้นว่า เธอจงให้ จงน้อมเข้าไป ซึ่งเมถุนธรรมอย่างนี้, เมื่อให้ เมื่อน้อมเข้าไปซึ่งเมถุนธรรมอย่างนี้ จะเป็นที่รัก เป็นสังฆาทิเสส. แม้ในการกล่าวสอน ก็มีนัยเหมือนกันนี้.

วินิจฉัยอักโกสนิเทศ พึงทราบดังนี้:-

บทว่า **อนิมิตฺตาสิ** แปลว่า เธอเป็นคนปราศจากนิมิต. มีอธิบายว่า ช่องปัสสาวะของเธอมีประมาณเท่ารูกุญแจเท่านั้น.

บทว่า **นิมิตฺตมตฺตาสิ** แปลว่า นิมิตสตรีของเธอ ไม่เต็มบริบูรณ์, มีอธิบายว่า สักแต่ว่าเป็นที่หมายรู้เท่านั้น.

บทว่า **อโลหิตา** แปลว่า มีช่องคลอดแห้ง.

บทว่า **ธุวโลหิตา** แปลว่า มีช่องคลอดที่เปียกชุ่มไปด้วยโลหิตเป็นนิตย์.

บทว่า **ธุวโจลา** แปลว่า มีผ้าลิ่มจุกอยู่เป็นนิตย์. มีอธิบายว่า เธอใช้ผ้าซับเสมอ.

บทว่า **ปคฺฆรนฺติ** แปลว่า ย่อมไหลออก. มีอธิบายว่า น้ำมูตรของเธอไหลออกอยู่เสมอ.

บทว่า **สิขิรณี** แปลว่า มีเนื้อเดือยยื่นออกมาข้างนอก. หญิงที่ไม่มีนิมิตเลย ท่านเรียกว่า หญิงบัณเฑาะก์, หญิงที่มีหนวดและเครา รูปร่างคล้ายผู้ชาย ท่านเรียกว่า หญิงคล้ายผู้ชาย.

บทว่า **สมฺภนฺนา** ความว่า มีช่องทวารหนัก และช่องทวารเบาปนกัน.

บทว่า **อุภโตพฺยญฺชนา** ความว่า เป็นผู้ประกอบด้วยเพศทั้งสอง คือ เครื่องหมายเพศสตรี ๑ เครื่องหมายเพศบุรุษ ๑.

ก็บรรดา ๑๑ บทเหล่านั้น ๓ บทล้วน ๆ นี้ คือ เธอมีเดือย, เธอเป็นคนผ่า, เธอเป็นคนสองเพศ เท่านั้น ย่อมถึงที่สุด. ๓ บทนี้ และ ๓ บทก่อน ๆ คือ บทว่าด้วยวัจจมรรคปัสสาวมรรค และเมถุนธรรม รวมเป็น ๖ บทล้วน ๆ ทำให้เป็นอาบัติได้ ด้วยประการฉะนี้.

บทที่เหลือเป็นต้นว่า เธอเป็นคนไม่มีนิมิต ซึ่งเชื่อมในบทว่าไม่มีนิมิต ด้วยเมถุนธรรมไม่แล้วนั่นแล โดยนัยเป็นต้นว่า เธอจงให้เมถุนธรรมแก่เรา หรือว่า เธอเป็นคนไม่มีนิมิต จงให้เมถุนธรรมแก่เรา พึงทราบว่า เป็นบทก่อให้เป็นอาบัติได้.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงชนิดแห่งอาบัติโดยพิสดารด้วยสามารถแห่งอาการมีการพูดชมเป็นต้นเหล่านี้ พาดพิงถึงวัจจมรรคและปัสสาวมรรค ของภิกษุผู้กำหนัด มีจิตแปรปรวนพูดเคาะมาตุคาม จึงตรัสคำว่า **อิตฺถี จ โหติ อิตฺถีสญฺญี** เป็นต้น เนื้อความแห่งบทเหล่านั้น พึงทราบตามนัยที่กล่าวแล้ว ในกายสังสัคคะนั่นแล. ส่วนความแปลกกัน ดังต่อไปนี้:-

บทว่า **อธกฺขกำ** คือ เบื้องต่ำตั้งแต่รากขวัญลงมา.

บทว่า **อุพฺภชานุนณฑลำ** คือ เบื้องบนตั้งแต่มณฑลเข่าขึ้นไป.

บทว่า **อพฺภกฺขกำ** คือ บนตั้งแต่รากขวัญขึ้นไป.

บทว่า **อโธชานุมณฺฑลำ** คือ ต่ำตั้งแต่มณฑลเข่าลงไป.

ก็รากขวัญ (ไหปลาร้า) และมณฑลเข่า สงเคราะห์เข้าในเขตแห่งทุกกฏ เฉพาะในสิกขาบทนี้ เหมือนในกายสังสัคคะของนางภิกษุณี แท้จริง พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมทรงบัญญัติครุกาบัติ ให้มีส่วนเหลือหามิได้แล

บทว่า **กายปฏิพทฺธำ** ได้แก่ ผ้าบ้าง ดอกไม้บ้าง เครื่องประดับบ้าง.

[ว่าด้วยอนาปัตติวาร]

บทว่า **อตฺถปุเรกฺขารสฺส** ความว่า ผู้กล่าวอรรถแห่งบทเป็นต้นว่า อนิมิตฺตาสิ หรือผู้ทำการสาธยายอรรถกถา.

บทว่า **ธมฺมปุเรกฺขารสฺส** ความว่า ผู้บอก หรือสาธยายพระบาลีอยู่. เมื่อภิกษุมุ่งอรรถ มุ่งธรรม กล่าวอย่างนี้ ชื่อว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ผู้มุ่งอรรถ และมุ่งธรรม.

บทว่า **อนุสาสนีปุเรกฺขารสฺส** ความว่า เมื่อภิกษุมุ่งสั่งสอนกล่าวอย่างนั้นว่า ถึงบัดนี้ เธอก็เป็นคนไม่มีนิมิต, เป็นคนสองเพศ เธอพึงทำความไม่ประมาทเสีย แต่บัดนี้, เธออย่าเป็นเหมือนอย่างนี้ต่อไปเลย ชื่อว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ผู้มุ่งคำสอน. ส่วนภิกษุใด เมื่อบอกบาลีแก่พวกนางภิกษุณี ละทำนองพูดตามปกติเสีย หัวเราะเยาะพูดย้ำ ๆ อยู่ว่า เธอเป็นคนมีเดือย, เป็นคนผ่า, เป็นคนสองเพศ, ภิกษุนั้น เป็นอาบัติแท้.

ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุบ้า. พระอุทายีเถระเป็นต้นบัญญัติ ในสิกขาบทนี้ไม่เป็นอาบัติแก่ท่านผู้เป็นต้นบัญญัติฉะนี้แล.

บทภาชนียวรรณา จบ

บรรดาปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๓ ย่อมเกิดขึ้นทางกายกับจิต ๑ ทางวาจากับจิต ๑ ทางกายวาจากับจิต ๑ เป็นกิริยา สัญญาวิโมกข์ สจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม วจีกรรม อกุศลจิต มีเวทนา ๒ ฉะนี้แล.

วินีตวัตถุในตติยสังฆาทิเสส

บรรดาวินีตวัตถุ พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องโลหิต ดังนี้:- ภิกษุนั้นกล่าวหมายถึงนิมิตที่มีโลหิตของหญิง, หญิงนอกนี้ไม่รู้; เพราะฉะนั้นจึงเป็นทุกกฏ.

บทว่า **กกุกสโลมํ** แปลว่า มีขนมากด้วยขนสั้น ๆ.

บทว่า **อากิณฺณโลมํ** แปลว่า มีขนรกรุงรัง.

บทว่า **ขรโลมํ** แปลว่า มีขนกระด้าง.

บทว่า **ทีฆโลมํ** แปลว่า มีเส้นขนไม่สั้น (ขนยาว). คำทั้งหมดภิกษุเหล่านั้นกล่าวหมายถึงนิมิตของหญิงทั้งนั้น.

ภิกษุนั้นกล่าวหมายถึงอสัทธรรมว่า เธอหว่านนาแล้วหรือ ? หญิงนั้นไม่เข้าใจ จึงกล่าวว่า (หว่านแล้ว) แต่ยังไม่ได้กลบเจ้าค่ะ !

พืชที่ชื่อว่ากลบแล้ว ได้แก่ พืชที่เขาให้ตั้งขึ้นใหม่ (ให้หว่านซ่อม) ในโอกาสที่พืชทั้งหลายตั้งไม่ติด (ไม่งอก) หรือในโอกาสที่มีพืชถูกพวกแมลงทำให้เสียหาย แล้วราดให้เสมอด้วยน้ำ ในนาหว่านมีน้ำ (และ) พืชที่เขาเกลี่ยให้เสมอด้วยคราดมีฟัน ๘ ซี่ซ้ำอีก เพื่อต้องการทำให้พืชทั้งหลาย ที่ตกลงไปไม่สม่ำเสมอกัน ให้สม่ำเสมอกันในนาหว่านที่ดอน. บรรดาพืชเหล่านั้น หญิงนี้กล่าวหมายเอาพืชอย่างใดอย่างหนึ่ง.

ในเรื่องทาง คำว่า ทางของเธอราบรื่นดอกหรือ ? ภิกษุนั้นกล่าวหมายถึงทางองคชาต. คำที่เหลือมีเนื้อความกระจ่างทั้งนั้นแล.

ทุฏฐุลลวาจาสิกขาบทวรรณนา ในอรรถกถาพระวินัย
ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๔
เรื่องพระอุทายี

[๔๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีเป็นพระกุลุปกะในพระนครสาวัตถี เข้าไปสู่สกุลเป็นอันมาก ครั้งนั้นมีสตรีหม้ายผู้หนึ่ง รูปงาม น่าดู น่าชม ครั้นเวลาเช้า ท่านพระอุทายีครองอันตรวาสกแล้วถือบาตรและจีวรเดินไปทางเรือนของสตรีหม้ายนั้น ครั้นแล้วนั่งเหนืออาสนะที่เขาจัดถวาย จึงสตรีหม้ายนั้นเข้าไปหาท่านพระอุทายี กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระอุทายีได้ยังสตรีหม้ายนั้น ให้เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริงด้วยธรรมีกถา

ครั้นแล้วสตรีหม้ายนั้นได้กล่าวปวารณาท่านพระอุทายีว่า โปรดบอกเถิด เจ้าข้า ต้องการสิ่งใดซึ่งดิฉันสามารถจัดหาถวายพระคุณเจ้าได้ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้

พระอุทายีขอร้องว่า น้องหญิง ปัจจัยเหล่านั้น ไม่เป็นของหาได้ยากสำหรับฉัน ขอจงให้ของที่หาได้ยากสำหรับฉันเถิด

สตรีหม้ายถามว่า ของอะไร เจ้าข้า

อุ. เมถุนธรรม จ้ะ

ส. พระคุณเจ้าต้องการหรือ เจ้าคะ

อุ. ต้องการ จ้ะ

สตรีหม้ายนั้นกล่าวว่า นิมนต์มาเถิด เจ้าค่ะ แล้วเดินเข้าห้องเลิกผ้าสาฎกนอนหงายบนเตียง

ทันใดนั้น ท่านพระอุทายีตามเข้าไปหานางถึงเตียง ครั้นแล้วถ่มเขฬะรด พูดว่า ใครจักถูกต้องหญิงถ่อย มีกลิ่นเหม็นนี้ได้ ดังนี้แล้วหลีกไป

จึงสตรีหม้ายนั่นเพ่งโทษว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นผู้ไม่ละอาย ทุศีล พูดเท็จ พระสมณะเหล่านี้ยังจักปฏิญาณว่า เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติเรียบร้อย ประพฤติพรหมจรรย์ พูดจริง มีศีล มีกัลยาณธรรม ดังนี้เล่า ติเตียนว่า ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้พินาศแล้ว ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้พินาศแล้ว ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน และ

โพนทะนาว่า พระสมณะเหล่านี้ขาดจากความเป็นสมณะแล้ว พระสมณะเหล่านี้ขาดจากความเป็นพราหมณ์แล้ว ไฉนพระสมณะอุทายีจึงได้ขอเมถุนธรรมต่อเราด้วยตนเอง แล้วถ่มเขฬะรด พูดว่า ใครจักถูกต้องหญิงถ่อยมีกลิ่นเหม็นนี้ได้ ดังนี้แล้วหลีกไป เรามีอะไรชั่วช้า เรามีอะไรที่มีกลิ่นเหม็น เราเลวกว่าหญิงคนไหน อย่างไร ดังนี้

แม้สตรีเหล่าอื่นก็เพ่งโทษว่า พระสมณะเธอสายพระศากยบุตรเหล่านั้น เป็นผู้ไม่ละอาย ทุศีล พูดเท็จ พระสมณะเหล่านั้น ยังจักปฏิญาณว่า เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติเรียบร้อย ประพฤติพรหมจรรย์ พูดจริง มีศีล มีกัลยาณธรรม ดังนี้เล่า ติเตียนว่า ความเป็นสมณะ ของพระสมณะเหล่านั้นไม่มี ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านั้นไม่มี ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านั้นพินาศแล้ว ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านั้นพินาศแล้ว ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ที่ไหน ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน และโพนทะนาว่า พระสมณะเหล่านี้ ขาดจากความเป็นพระสมณะแล้ว พระ-สมณะเหล่านั้นขาดจากความเป็นพราหมณ์แล้ว ไฉนพระอุทายีจึงได้ขอเมถุนธรรมต่อสตรีนี้ด้วยตนเอง แล้วจึงถ่มเขฬะรด พูดว่า ใครจักถูกต้องหญิงถ่อยมีกลิ่นเหม็นนี้ได้ ดังนี้ แล้วหลีกไป นางคนนี้มีอะไรชั่วช้า นางคนนี้มีอะไรที่มีกลิ่นเหม็น นางคนนี้เลวกว่าสตรีคนไหน อย่างไร คนนี้

ภิกษุทั้งหลายได้ยินสตรีพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายี จึงได้

กล่าวคุณ แห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคามเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า **ดูก่อนอุทายี** ข่าวว่า **เธอกล่าวคุณแห่งการบำเรอตนบำเรอด้วยกาม ในสำนักมาตุคามจริงหรือ**

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า **ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจงได้กล่าว คุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักมาตุคามเล่า**

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่เพื่อความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถือมั่น ไม่ใช่เพื่อความถือมั่น มิใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้ว เพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิดเพื่อมีความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราก เธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความไม่ถือมั่น เธอยังจักคิดเพื่อมีความถือมั่น

ดูก่อนโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่สำรอกแห่งราคะ เพื่อเป็นที่สร่างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความกระหาย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่ง

อาลัย เพื่อเป็นที่เข้าไปตัดแห่งวัฏฏะ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อความดับทุกข์ เพื่อปราศจากตัณหาเครื่องร้อยรัดมิใช่หรือ

ดูก่อนโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความกระหายในกาม การเพิกถอนความตรึกอันเกี่ยวด้วยกาม การระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม เราบอกไว้แล้วโดยอเนกปริยาย มิใช่หรือ

ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อม-ใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอ-นั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติ

สิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก เพื่อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุนชนที่ยังไม่เลื่อมใส เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนั้น ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด กำหนัดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว กล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักมาตุคาม ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุนว่า น้องหญิง สตรีใด บำเรอผู้ประพฤติพรหมจรรย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม เช่นเรา ด้วยธรรมนั่น นั่นเป็นยอดแห่งความบำเรอทั้งหลาย เป็นสังฆาทิเสส

เรื่องพระอุทายี จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๔๑๕] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติ

อย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่าง เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง. . . ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า พระพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกพระพฤติแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนี้ใด ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ ภิกษุนี้ พระผู้มีพระ-ภาคเจ้าทรงประสงค์ว่า ภิกษุ ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า **กำหนัดแล้ว** คือ มีความยินดี มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์.

บทว่า **แปรปรวนแล้ว** ความว่า จิตที่ถูกราคะย้อมแล้วก็แปรปรวน ที่ถูกโทสะประทุษร้ายแล้วก็แปรปรวน ที่ถูกโมหะให้ลุ่มหลงแล้วก็แปรปรวน แต่ที่ว่าแปรปรวนในอรรถนี้ ทรงประสงค์จิตที่ถูกราคะยอมแล้ว.

ที่ชื่อว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่

หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นหญิงที่รู้เดียงสา สามารถทราบถึงถ้อยคำเป็นสุภาษิต ทุพภาษิต วาจาชั่วหยาบ และสุภาพ.

บทว่า **ในสำนักมาตุคาม** คือ ในที่ใกล้มาตุคาม ในที่ไม่ห่างมาตุคาม.

บทว่า **กามของตน** ได้แก่ ความใคร่ของตน เหตุของตน ความประสงค์ของตน การบำเรอของตน.

บทว่า **นั่นเป็นยอด** คือนั่นเป็นเลิศ ประเสริฐ สูงสุด อุดมเยี่ยม.

บทว่า **สตรีใด** ได้แก่ นางกษัตริย์ พราหมณี หญิงแพศย์ หรือหญิงศูทร.

บทว่า **เช่นเรา** คือ เป็นกษัตริย์ก็ตาม เป็นพราหมณ์ก็ตาม เป็นแพศย์ก็ตาม เป็นศูทรก็ตาม.

บทว่า **มีศีล** คือ เว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากอทินนา-ทาน เว้นขาดจากมุสาวาท.

บทว่า **ผู้ประพฤติ พรหมจรรย์** คือ ผู้เว้นขาดจากเมถุนธรรม

ที่ชื่อว่า **มีกัลยาณธรรม** คือ เป็นผู้ชื่อว่ามีธรรมงาม เพราะศีลนั้นและเพราะพรหมจรรย์นั้น.

บทว่า **ด้วยธรรมนั่น** คือ ด้วยเมถุนธรรม.

บทว่า **บำเรอ** คือ อภิรมย์.

บทว่า **ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุน** คือ ด้วยถ้อยคำที่เกี่ยวด้วยเมถุนธรรม.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน

ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส** คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส**.

บทภาชนีย์

สตรีคนเดียว

[๔๑๖] สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์คนเดียว

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณเฑาะก์ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ ต้องอาบัติทุกกฏ

บรุษคนเดียว

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉานตัวเดียว

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉาน ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉาน ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉาน ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉาน ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉาน ต้องอาบัติทุกกฏ.

สตรี ๒ คน

[๔๑๗] สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีทั้งสอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีทั้งสอง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีทั้งสอง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความ

กำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีทั้งสอง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีทั้งสอง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองตัว มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง ตัวมีความกำหนัด

และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองตัว มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองตัว มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สัตว์ดิรัจฉาน ๒ ตัว ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุบุรุษทั้งสองตัว มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี-บัณเฑาะก์

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๒ ตัว

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน

มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของคนในสำนักสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบัณเฑาะก์ทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี-บุรุษ

สตรี บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี-สัตว์ดิรัจฉาน

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามในสำนักสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักสตรีและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์- บุรุษ

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญ ว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสองคน มีความกำหนัด

และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์ และบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองคน มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ บุรุษ ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนัด กล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และบุรุษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ตัว

บัณเฑาะก์-สัตว์ดิรัจฉาน

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสองง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์

ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตน ในสำนักบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บัณเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ-สัตว์ดิรัจฉาน

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุบุรุษทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บุรุษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนัด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบุรุษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว.

อนาปัตติวาร

[๔๑๘] ภิกษุกล่าวว่า ขอท่านจงบำรุงด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริขาร อันเป็นปัจจัย ของภิกษุไข้ ดังนี้ เป็นต้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

วินีตวัตถุ

อุทานคาถา

[๔๑๙] เรื่องหญิงหมันว่าทำไฉนจะได้บุตร เรื่องหญิงมีบุตรถี่ เรื่องเป็นที่รัก เรื่องมีโชคดี เรื่องจะถวายอะไรดี เรื่องจะอุปัฏฐากด้วยอะไรดี เรื่องไฉนจึงได้ไปสุคติ.

วินีตวัตถุ

เรื่องหญิงหมันว่าทำไฉนจะได้บุตร

[๔๒๐] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีหมันคนหนึ่งได้ถามภิกษุกุลุปกะว่า ท่านเจ้าขา ทำไฉน ดิฉันจึงจะมีบุตร

ภิกษุนั้นตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภิ. เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องหญิงมีบุตรถี่

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งมีบุตรถี่ ได้ถามภิกษุกุลุปกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำไฉน ดิฉันจึงจะไม่มีบุตร

ภิกษุนั้นตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภิ. เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องเป็นที่รัก

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกุลุปกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำไฉนดิฉันจึงจะเป็นที่รักของสามี

ภิกษุนั้นตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไรเจ้าคะ ชื่อว่าทานที่เลิศ

ภิ. เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องมีโชคดี

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกุลุปกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำไฉนดิฉันจึงจะโชคดี

ภิกษุตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้น เธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภิ. เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้น มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมัง หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องจะถวายอะไรดี

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกุสุปกะว่า ท่านเจ้าข้า ดิฉันจะถวายอะไรแก่พระคุณเจ้าดี

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า น้องหญิง เธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภิ. เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมัง หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องจะอุปัฏฐากด้วยอะไร

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกุลุปกะว่า ท่านเจ้าข้า ดิฉันจะอุปัฏฐากพระคุณเจ้าด้วยอะไรดี

ภิกษุนั้นตอบว่า น้องหญิง เธอจงอุปัฏฐากด้วยทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภิ. เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว

เรื่องไฉนจึงจะไปสุคติ

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกุลุปกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำไฉนดิฉันจึงจะได้ไปสุคติ

ภิกษุนั้น ตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภิ. เมถุนธรรม จ้ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๔ จบ

พรรณนาสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๔

อัตตกามปาริจริยสิกขาบทว่า เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:-

วินิจัยในอัตตกามปาริจริยสิกขาบทนั้น พึงทราบดังนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระอุทายี]

บทว่า **กุลุปโก** ความว่า เป็นผู้เข้าใกล้ชิดตระกูล คือ เป็นผู้ขวนขวายเป็นนิตย์ในการเข้าหาตระกูล เพื่อต้องการปัจจัย ๔.

บทว่า **จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ** ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร. ก็ในบทว่า **คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกขารํ** นี้ พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- ที่ชื่อว่าปัจจัย เพราะอรรถว่า ทำการบำบัด. คำว่า ปัจจัย เป็นชื่อแห่งเภสัชอันสบายชนิดใดชนิดหนึ่ง. ชื่อว่ากรรมของหมอ เพราะหมอนั้นอนุญาต ฉะนั้น จึงชื่อว่า เภสัช คิลานปัจจัยด้วย เภสัชด้วย ชื่อว่า คิลานปัจจัยเภสัช. มีคำอธิบายว่า การงานของหมอมีน้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยเป็นต้น ชนิดใดชนิดหนึ่ง เป็นที่สบายแก่คนไข้. ก็เครื่องล้อม ท่านเรียกว่า บริขาร ในคำเป็นต้นว่า เมืองเป็นอันเขาล้อมดีแล้วด้วย เครื่องล้อมเมือง ๗ ชั้น[๑] ดังนี้. เครื่องประดับท่านก็เรียกว่า บริขาร ในคำเป็นต้นว่า รถมีเครื่องประดับขาว มีฌานเป็นเพลา มีความเพียรเป็นล้อ[๒] ดังนี้. เครื่องค้ำจุน ท่านเรียกว่า บริขาร ในประโยคเป็นต้นว่า เครื่องค้ำจุนชีวิตแม้เหล่านี้ อันบรรพชิตพึงแสวงหา[๓] ดังนี้. ในบทว่า **คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ** นี้ย่อมควรทั้งเครื่องค้ำจุน ทั้งเครื่องล้อม.

แท้จริง คิลานปัจจัยเภสัชนั้น เป็นเครื่องล้อมชีวิตบ้าง เพราะไม่ให้ช่องแก่ความเกิดขึ้น แห่งอาพาธอันจะยังชีวิตให้พินาศ เป็นเครื่องค้ำจุนบ้าง เพราะเป็นเหตุให้ชีวิตนั้น เป็นไปได้นาน เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่า บริขาร พึงทราบเนื้อความอย่างนั้นว่า คิลานปัจจัยเภสัชนั้นด้วย เป็นบริขารด้วย โดยนัยดังกล่าวมานี้ เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร. ซึ่งคิลานปัจจัยเภสัชบริขารนั้น.

๑. องฺ. สตฺตก. ๒๗/๑๐๗. ๒. สํ . มหาวาร. ๑๙/๗. ๓. ม. มู. ๑๒/๒๑๒.

บทว่า **วสลิ** แปลว่า เลว คือ ชั่วช้า. อีกนัยหนึ่ง ผู้ที่ชื่อว่า วสละ เพราะอรรถว่า ไหลออกมา. อธิบายว่า ย่อมหลั่งออก.

บทว่า **นิฏฺฐหิตฺวา** แปลว่า บ้วนเขฬะให้ตกไป

ด้วยคำว่า **กิสฺสาหํ เกน หายามิ** ดังนี้ หญิงนั้นแสดงว่า เราจะด้อยกว่าหญิงอื่นคนไหน ? ว่าโดยอะไร ? คือ ว่าโดยโภคะก็ตาม โดยเครื่องแค่แต่งตัวก็ตาม โดยรูปร่างก็ตาม หญิงชื่ออะไรเล่า ? จะเป็นผู้ดียิ่งไปกว่าเรา.

บทว่า **สนฺติเก** แปลว่า ยืนอยู่ในที่ใกล้เคียง คือ ในที่ไม่ไกลโดยรอบ. แม้ด้วยบทภาชนะ ท่านก็แสดงเนื้อความอย่างนี้เหมือนกัน.

บทว่า **อตฺตกามปาริจริยาย** ความว่า การบำเรอด้วยกาม กล่าวคือเมถุนธรรม ชื่อว่า **กามปาริจริยา.** การบำเรอด้วยกามเพื่อประโยชน์แก่ตน ชื่อว่า **อัตตกามปาริจริยา.** อีกอย่างหนึ่ง การบำเรอที่ตนใคร่ คือ ปรารถนา เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า อัตตกามา. อธิบายว่า อันภิกษุเองปรารถนาแล้วด้วยอำนาจแห่งความกำหนด ในเมถุน การบำเรอนั้นด้วยอันตนให้ใคร่ด้วย เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า **อัตตกามปาริจริยา.** แห่งการบำเรอด้วยกามเพื่อประโยชน์แก่ตน (หรือแห่งการบำเรออันตนใคร่) นั้น.

[อธิบายสิกขาบทวิภังค์จตุตถสังฆาทิเสส]

สองบทว่า **วณฺณํ ภาเสยฺย** ความว่า พึงประกาศคุณ คืออานิสงส์. ในอรรถวิกัปทั้งสองนั้น เพราะในอรรถวิกัปนี้ว่า การบำเรอกามเพื่อประโยชน์ตน ได้ใจความ คือ กาม ๑ เหตุ ๑ การบำเรอ ๑ พยัญชนะยังเหลือ ในอรรถวิกัปนี้ว่า การบำเรอนั้นด้วย อันตนใคร่ด้วย ชื่อ

อัตตกามปาริจริยา ได้ใจความ คือ ความประสงค์ การบำเรอ ๑ พยัญชนะยังเหลือ เพราะเหตุนั้น เพื่อไม่ทำความเอื้อเฟื้อในพยัญชนะแสดงแต่ใจความเท่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสบทภาชนะว่า คือ เป็นเหตุแห่งตน เป็นที่ประสงค์แห่งตน. จริงอยู่ เมื่อตรัสคำว่า การบำเรอตน บัณฑิตทั้งหลายจักทราบว่า การบำเรอด้วยกาม เพื่อประโยชน์แก่ตน ท่านกล่าวแล้วว่าด้วยคำมีประมาณเท่านี้ แม้เมื่อท่านกล่าวคำว่า การบำเรอตน ซึ่งเป็นที่ประสงค์แห่งตน บัณฑิตทั้งหลาย ก็จักทราบว่า การบำเรอที่ตนใคร่ ด้วยอรรถว่า ที่ตนต้องการประสงค์ ท่านกล่าวด้วยคำมีประมาณเท่านี้.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า จะทรงแสดงอาการในการสรรเสริญคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกายนั้น จึงตรัสคำว่า **เอตทคฺคํ** เป็นอาทิ คำนั้นมีเนื้อความชัดเจนทีเดียว ทั้งโดยอุเทศทั้งโดยนิเทศ.

ส่วนบทสัมพันธ์ และวินิจฉัยอาบัติในสิกขาบทนี้ พึงทราบดังนี้:-

คำว่า **เอตทคฺคํ ฯเป ฯ ปริจเรยฺย** มีความว่า หญิงในพึงบำเรอผู้ประพฤติพรหมจรรย์มีศีล มีกัลยาณธรรมเช่นเรา ด้วยธรรมนั่นขึ้นชื่อว่าการบำเรอใด ของหญิงนั้น ผู้บำเรอผู้พระพฤติพรหมจรรย์เช่นเราอย่างนั้น, การบำเรอเป็นยอดของการบำเรอทั้งหลาย.

สองบทว่า **เมถุนูปสํ หิเตน สงฺฆาทิเสส** มีความว่า ภิกษุใดเมื่อกล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามอย่างนั้น พึงกล่าวด้วยคำพาดพิงเมถุนจัง ๆ คือ หมายเฉพาะเมถุนจัง ๆ เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุนั้น.

บัดนี้ ท่านปรับสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้กล่าวด้วยคำพาดพิงเมถุนเท่านั้น; เพราะเหตุนั้น จึงไม่เป็นสังฆาทิเสสแม้แก่ภิกษุผู้กล่าวคุณแห่ง

การบำเรอ ด้วยถ้อยคำมีอาทิอย่างนี้ว่า ฉันก็เป็นกษัตริย์ หล่อนก็เป็นกษัตริย์ นางกษัตริย์สมควรให้แก่กษัตริย์ เพราะมีชาติเสมอกัน แต่เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้กล่าวปริยายแม้มาก มีคำว่า ฉันก็เป็นกษัตริย์ หล่อนก็เป็นกษัตริย์ เป็นต้น แล้วกล่าวด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุนจัง ๆ อย่างนี้ว่า หล่อนสมควรให้เมถุนแก่ฉัน.

คำว่า **อิตฺถี จ โหติ** เป็นต้น มีนัยดังกล่าวแล้วในก่อนนั้นแล พระอุทานเถระเป็นอาทิกัมมิกะในสิกขาบท ไม่เป็นอาบัติแก่ท่านผู้เป็นอาทิกัมมิกะฉะนี้แล.

บทภาชนียวรรณนา จบ

ปกิณกะทั้งปวงมีสมุฏฐานเป็นต้น เหมือนทุฏฐุลลวาจาสิกขาบท. แม้วินีตวัตถุทั้งหลาย ก็มีอรรถชัดเจนทั้งนั้น ด้วยประการนี้.

พรรณนาสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๔ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุทายี

[๔๒๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้นแล ท่านพระอุทายีเป็นพระกุลุปกะในพระนครสาวัตถี เข้าไปสู่สกุลเป็นอันมากที่ตนเห็นว่ามีแก่ชายหนุ่มน้อยยังไม่มีภรรยา หรือเด็กหญิงสาวน้อยยังไม่มีสามี ย่อมพรรณนาคุณสมบัติของเด็กหญิงสาวน้อยในสำนักมารดาบิดาของเด็กชายหนุ่มน้อยว่า เด็กหญิงสาวน้อยของสกุลโน้น มีรูปงาม น่าดู น่าชม คมคาย มีแววฉลาด มีไหวพริบดี ขยัน ไม่เกียจคร้าน เด็กหญิง สาวน้อยนั้นสมควรแก่เด็กชายหนุ่มน้อยนี้ มารดาบิดาของเด็กชายหนุ่มน้อยกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า คนเหล่านั้นไม่รู้จักพวกข้าพเจ้าว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร ท่านเจ้าข้า ถ้าพระคุณเจ้ากรุณาพูดทาบทามให้ พวกข้าพเจ้าจะสู่ขอเด็กหญิงสาวน้อยนั้นมาให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยนี้ และพรรณนาคุณสมบัติของเด็กชายหนุ่มน้อยในสำนักมารดาบิดาของเด็กหญิงสาวน้อยว่า เด็กชามหนุ่มน้อยของสกุลโน้น มีรูปงาม น่าดู น่าชม คมคาย มีแววฉลาด มีไหวพริบดี ขยัน ไม่เกียจคร้าน เด็กชายหนุ่มน้อยนั้นสมควรแก่เด็กหญิงสาวน้อยนี้ มารดาบิดาของเด็กหญิงสาวน้อยกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า คนเหล่านั้นไม่รู้จักพวกข้าพเจ้าว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร ฝ่ายหญิงจะพูดชมว่า ดู ๆ ก็อยู่ ท่านเจ้าข้า ถ้าพระคุณเจ้ากรุณาช่วยพูดให้เขาสู่ขอ พวกข้าพเจ้าจะยอมยกเด็กหญิงสาวน้อยนี้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยนั้น โดยอุบายนี้แล ท่านพระอุทายีให้มารดาบิดาของเจ้าหนุ่มเจ้าสาวทำอาวาหมงคลบ้าง วิวาหมงคลบ้าง พูดให้สู่ขอกันบ้าง.

[๔๒๒] สมัยต่อมา ธิดาของสตรีหมายคนหนึ่ง มีรูปงาม น่าดู น่าชม พวกสาวกของอาชีวกชาวบ้านอื่น มาพูดกะสตรีหมายนั้นดังนี้ว่า ข้าแต่แม่ ขอแม่จงกรุณายกเด็กหญิงสาวน้อยนี้ให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าพเจ้าเถิด

สตรีหมายนั้นตอบดังนี้ว่า คุณขา ดิฉันไม่ทราบว่า พวกคุณเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กหญิงสาวน้อยนี้ ก็เป็นธิดาคนเดียวของดิฉัน และจะต้องไปอยู่บ้านอื่น ดิฉันจะยกให้ไม่ได้

คนทั้งหลายซักถามสาวกของอาชีวกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายมาธุระอะไร

พวกสาวกของอาชีวกชี้แจงว่า พวกข้าพเจ้ามาขอธิดาของหญิงหมายชื่อโน้น ในตำบลบ้านนี้ให้เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าพเจ้า นางตอบอย่างนั้นว่า คุณขาดิฉันไม่ทราบว่า พวกคุณเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กหญิงสาวน้อยนี้ก็เป็นธิดาคนเดียวของดิฉัน และจะต้องไปอยู่บ้านอื่น ดิฉันจะยกให้ไม่ได้

คนพวกนั้นแนะนำว่า พวกคุณไปขอธิดาต่อหญิงหม้ายนั้นทำไม ไปพูดกะท่านพระอุทายีหรือ ท่านพระอุทายีจักช่วยพูดให้เขายกให้เอง

จึงพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นเข้าไปหาท่านพระอุทายี ครั้นแล้วได้เรียนท่านพระอุทายีว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พวกข้าพเจ้าขอธิดาของหญิงหม้ายชื่อโน้นในบ้านนี้ให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าพเจ้า นางตอบอย่างนี้ว่า คุณขา ดิฉันไม่ทราบว่า พวกคุณเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กหญิงสาวน้อยก็เป็นธิดาคนเดียวของดิฉัน และจะต้องให้อยู่บ้านอื่น ดิฉันจะยกให้ไม่ได้ ข้าแต่พระคุณเจ้า

ขอพระคุณเจ้าได้โปรดช่วยพูดให้หญิงหม้ายนั้น อมยกธิดาให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าพเจ้าด้วยเถิด

ลำดับนั้น ท่านพระอุทายีเข้าไปหาสตรีหม้ายนั้น ครั้นแล้วได้ถามสตรีหม้ายนั้นว่า ทำไมเธอจึงไม่ยอมยกธิดาให้แก่คนเหล่านั้นเล่า

สตรีหม้ายนั้นตอบว่า เพราะดิฉัน ไม่ทราบว่า คนเหล่านั้นเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กหญิงสาวน้อยนี้เป็นธิดาคนเดียวของดิฉัน และจะต้องไปอยู่บ้านอื่น ดิฉันจึงไม่ยอมยกให้เจ้าค่ะ

อุ. จงให้แก่คนเหล่านั้นเถิด คนเหล่านี้ฉันรู้จัก

ส. ถ้าพระคุณเจ้ารู้จัก ดิฉันยอมยกให้เจ้าค่ะ

จึงสตรีหม้ายนั้นได้ยกธิดาให้แก่สาวกของอาชีวกเหล่านั้น ครั้นพวกสาวก องอาชีวกเหล่านั้น นำเด็กหญิงสาวน้อยนั้นไปแล้ว ได้เลี้ยงดูอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นก็เลี้ยงดูอย่างทาสี

สาวน้อยร้องทุกข์

[๔๒๓] ต่อมา สาวน้อยนั้นส่งทูตไปในสำนักมารดาว่า ดิฉันตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของชีวกได้เลี้ยงดูดิฉัน อย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี ขอให้คุณแม่ดิฉันมารับดิฉันไป

พอทราบข่าว สตรีหม้ายนั้นจึงเข้าไปหาพวกสาวกของอาชีวก ครั้นแล้วได้กล่าวดังนี้ว่า ท่านทั้งหลายโปรดอย่าเลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิดเจ้าค่ะ

สาวกของอาชีวกเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า พวกเราไม่ได้รับรองและตกลงไว้กับท่าน พวกเรารับรองและตกลงไว้กับสมณะต่างหาก ท่านจงไป เราไม่รู้จักท่าน

ครั้นสตรีหม้ายนั้นถูกพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นรุกรานแล้ว ได้กลับมายังพระนครสาวัตถีตามเดิม

แม้ครั้งที่สอง สาวน้อยนั้นก็ได้ส่งทูตไปในสำนักมารดาว่า ดิฉันตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดิฉันอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี ขอให้คุณแม่ดิฉันมารับดิฉันไป

จึงสตรีหม้ายนั้นเข้าไปหาท่านพระอุทายี ครั้นแล้วได้เรียนท่านพระ-อุทายีว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ลูกสาวของดิฉัน ตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดูนางอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี พระคุณเจ้าควรพูดขอร้องว่าดูก่อนท่านทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายโปรดอย่าได้เลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิด

ดังนั้น ท่านพระอุทายีจึงเข้าไปหาสาวกของอาชีวกเหล่านั้น ครั้นแล้วได้กล่าวดังนี้ว่า ดูก่อนท่านทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายโปรดอย่าเลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิด

พวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้น กล่าวอย่างนี้ว่า เราไม่ได้รับรองและตกลงไว้กับท่าน เรารับรองและตกลงไว้กับหญิงหม้ายต่างหาก สมณะต้องเป็นผู้ไม่ขวนขวาย สมณะต้องเป็นสมณะที่ดี เชิญท่านไปเถิด เราไม่รู้จักท่าน

ครั้นท่านพระอุทายีถูกพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นรุกรานแล้ว ได้กลับมายังพระนครสาวัตถีตามเดิน

แม้ครั้งที่สาม สาวน้อยนั้นก็ได้ส่งทูตไปในสำนักมารดาว่า ดิฉัน

ตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดูดิฉันอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี ขอให้คุณแม่ดิฉันมารับดิฉันไป

แม้สตรีหม้ายนั้น ก็ได้เข้าไปหาท่านพระอุทายีเป็นครั้งที่สอง แล้วได้เรียนท่านพระอุทายีดังนี้ว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ข่าวว่า ลูกสาวของดิฉันตกทุกข์ได้ยากไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดูนางอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี พระ-คุณเจ้าควรพูดของร้องว่า ดูก่อนท่านทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายโปรดอย่าได้เลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิด

ท่านพระอุทายีกล่าวว่า ฉันถูกพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นรุกรานมาครั้งหนึ่งแล้ว เชิญเธอไปเถิด ฉันไม่ไปละ

นินทาและสรรเสริญพระอุทายี

[๔๒๔] ครั้งนั้น สตรีหม้ายจึงเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ลูกสาวของเราตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข เพราะแม่ผัวชั่ว พ่อผัวชั่ว และสามีชั่วฉันใด ขอให้ท่านพระอุทายีจงตกทุกข์ได้ยาก อย่าได้รับความสุขฉันนั้นเถิด แม้สาวน้อย นั้นก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า เราตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข เพราะแม่ผัวชั่ว พ่อผัวชั่ว และสามีชั่วฉันใด ขอท่านพระอุทายีจงตกทุกข์ได้ยาก อย่าได้รับความสุขฉันนั้นเถิด แม้สตรีเหล่าอื่น บรรดาที่ไม่พอใจด้วยแม่ผัว พ่อผัว หรือสามี ต่างก็กล่าวแช่งชักอย่างนั้นว่า เราตกทุกข์ได้ยากไม่ได้รับความสุข เพราะแม่ผัวชั่ว พ่อผัวชั่ว และสามีชั่วฉันใด ขอให้ท่านพระอุทายีจงตกทุกข์ได้ยาก อย่าได้รับความสุขฉันนั้นเถิด ส่วนสตรีบรรดาที่ได้ยินดีด้วยแม่ผัว พ่อผัว

หรือสามี ต่างก็อำนวยพรอย่างนี้ว่า เราสบาย สมบูรณ์ พูนสุข เพราะแม่ผัวดี และสามีดี ฉันใด ขอให้ท่านพระอุทายี จงสบาย สมบูรณ์ พูนสุข ฉันนั้นเถิด.

[๔๒๕] ภิกษุทั้งหลายได้ยินสตรีบางพวกกล่าวแช่งชักอยู่บางพวกอำนวยพรอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีดาวามละอาย มีความรังเกียจ ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายี จึงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่อเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุนสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระ-อุทายีว่า **ดูก่อนอุทายี ข่าวว่า เธอถึงความเป็นผู้ชักสื่อจริงหรือ**

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า **ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ฉันเธอจงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่อเล่า**

ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อครามเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อครามไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

พระผู้พระภาคเจ้า ทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว **ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย** แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ เพื่อข่มบุรุษผู้เก้อยาก ๑ เพื่อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:-

พระปฐมบัญญัติ

๙.๕. อนึ่ง ภิกษุใด ถึงความเป็นผู้ชักสื่อ บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ดี บอกความประสงค์ของสตรีแก่บุรุษก็ดี ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม เป็นสังฆาทิเสส.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้

เรื่องพระอุทายี จบ

เรื่องนักเลงหญิง

[๔๒๖] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกนักเลงหญิงหลายคนพากันไปเที่ยวรื่นเริงในสวน ได้ส่งชายสื่อไปในสำนักหญิงแพศยาคนหนึ่งว่า ขอให้นางมา พวกเราจักพากันเที่ยวรื่นเริงในสวน หญิงแพศยานั้นได้ตอบไปอย่างนี้ว่า ข้าแต่นาย ดิฉันไม่ทราบว่า พวกท่านเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่ง ดิฉันมีเครื่องแต่งกายนาก มีเครื่องประดับเรือนมาก และจะต้องไปนอกเมือง ดิฉันไปไม่ได้ ครั้นแล้วชายสื่อนั้นได้แจ้งเรื่องนั้น แก่นักเลงหญิงเหล่านั้น

เมื่อชายสื่อแจ้งอย่างนั้นแล้ว บุรุษคนหนึ่งได้กล่าวกะนักเลงเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านไปอ้อนวอนหญิงแพศยานั้นทำไม ควรบอกพระอุทายีมิดีหรือ ท่านพระอุทายีจักส่งมาให้เอง

เมื่อบุรุษนั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว อุบาสกคนหนึ่งได้กล่าวกะบุรุษผู้นั้นว่า คุณอย่าได้พูดอย่างนั้น การกระทำเช่นนั้นไม่สมควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ท่านพระอุทายีจักไม่ทำเช่นนั้น

เมื่ออุบาสกนั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว นักเลงหญิงเหล่านั้น ได้พากันว่า ท่านพระอุทายีจักทำหรือไม่ทำ แล้วเข้าไปหาท่านพระอุทายีกล่าวดังนี้ว่า ข้าแต่พระภาคเจ้า พวกข้าพเจ้าพากันไปเที่ยวรื่นเริงในสวน ได้ส่งชายสื่อไปในสำนักหญิงแพศยาชื่อโน้นว่า ขอให้นางมา พวกเราจักพากันเที่ยวรื่นเริงในสวน นางตอบอย่างนั้นว่า ข้าแต่นาย ดิฉันไม่

ทราบว่า ท่านทั้งหลายเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่ง ดิฉัน มีเครื่องแต่งกายมาก มีเครื่องประดับเรือนมาก และจะต้องไปนอกเมือง ดิฉันไปไม่ได้ ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าได้โปรดส่งหญิงแพศยานั้นไปให้สำเร็จประโยชน์ด้วย เถิด ขอรับ

ลำดับนั้น ท่านพระอุทายีเข้าไปหาหญิงแพศยานั้น ครั้นแล้วได้ถามหญิงแพศยานั้นดังนี้ว่า ทำไมเธอจึงไม่ไปหาคนเหล่านี้เล่า

หญิงแพศยานั้นตอบว่า ดิฉัน ไม่ทราบว่า คนเหล่านั้นเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่ง ดิฉันมีเครื่องแต่งตัวมาก มีเครื่องประดับเรือนมาก และจะต้องไปนอกเมือง ดิฉันไปไม่ได้ เจ้าค่ะ

อุ. จงไปหาคนเหล่านี้เถิด คนเหล่านั้นฉันรู้จัก

ญ. ถ้าพระคุณเจ้ารู้จัก ดิฉันจะไป เจ้าค่ะ

ครั้งนั้น นักเลงหญิงเหล่านั้น ได้พาหญิงแพศยานั้นไปเที่ยวสวน จึงอุบาสกนั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านอุทายีจึงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่งเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินอุบาสกนั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุทายีจึงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติอนุบัญญัติ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูก่อนอุทายี ข่าวว่า เธอถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่ง จริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่งเล่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของตนบางที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ...

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๙.๕. ก. อนึ่ง ภิกษุใดลงความเป็นผู้ชักสื่อ บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ดี บอกความประสงค์ของสตรีแก่บุรุษก็ดี ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม โดยที่สุด บอกแม้แก่หญิงแพศยาอันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะ เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องนักเลงหญิง จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๔๒๗] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกขุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า

เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

คำว่า **ถึงความเป็นผู้ชักสื่อ** ความว่า ถูกสตรีวานไปในสำนักบุรุษ หรือถูกบุรุษวานไปในสำนักสตรี.

คำว่า **บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ดี** คือ แจ้งความปรารถนาของชายแก่หญิงก็ดี.

คำว่า **บอกความประสงค์ของสตรีแก่บุรุษก็ดี** คือ แจ้งความประสงค์ของหญิงแก่ชายก็ดี.

คำว่า **ในความเป็นเมียก็ตาม** คือ บอกว่า เธอจักเป็นเมีย.

คำว่า **ในความเป็นชู้ก็ตาม** คือ บอกว่า เธอจักเป็นชู้.

คำว่า **โดยที่สุด บอกแม้แก่หญิงแพศยาอันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะ** คือ บอกว่า เธอจักเป็นภรรยาชั่วคราว.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่า **สังฆาทิเสส** คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือ เป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส.**

บทภาชนีย์ มาติกา

สตรี ๑๐ จำพวก

[๔๒๘] สตรี ๑๐ จำพวก คือ สตรีมีมารดาปกครอง สตรีมีบิดาปกครอง ๑ สตรีมีมารดาบิดาปกครอง ๑ สตรีมีพี่น้องชายปกครอง ๑ สตรีมีพี่น้องหญิงปกครอง ๑ สตรีมีญาติปกครอง ๑ สตรีมีโคตรปกครอง ๑ สตรีมีธรรมคุ้มครอง ๑ สตรีมีคู่หมั้น สตรีมีกฎหมายคุ้มครอง ๑.

ภรรยา ๑๐ จำพวก

[๔๒๙] ภรรยา ๑ จำพวก คือ ภรรยาสินไถ่ ๑ ภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ๑ ภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ๑ ภรรยาที่สมรส ๑ ภรรยาที่ถูกปลงเทริด ภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา ๑ ภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างทั้งเป็นภรรยา ภรรยาเชลย ภรรยาชั่วคราว ๑.

มาติกาวิภังค์

[๔๓๐] สตรีที่ชื่อว่า มีมารดาปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีมารดาคอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีบิดาปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีบิดา คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีมารดาปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีมารดาบิดา คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า **มีพี่น้องชายปกครอง** ได้แก่ สตรีที่มีพี่น้องชาย คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า **มีพี่น้องหญิงปกครอง** ได้แก่ สตรีที่มีพี่น้องหญิง คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า **มีญาติปกครอง** ได้แก่ สตรีที่มีญาติคอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า **มีโคตรปกครอง** ได้แก่ สตรีที่มีบุคคลร่วมสกุล คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า **มีธรรมคุ้มครอง** ได้แก่ สตรีที่มีสหธรรมมิกทั้งหลาย คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า **มีคู่หมั้น** ได้แก่ สตรีที่มีผู้หมั้นไว้แต่ในครรภ์ โดยที่สุด แม้สตรีที่ถูกบุรุษสวมด้วยพวงดอกไม้ ด้วยมั่นหมายว่า สตรีคนนี้เป็นของเรา

สตรีที่ชื่อว่า **มีกฎหมายคุ้มครอง** ได้แก่ สตรีที่มีพระราชาบางองค์ทรงกำหนดอาชญาไว้ว่า บุรุษใดถึงสตรีผู้มีชื่อนี้ ต้องได้รับอาชญาเท่านี้

[๔๓๑] ภรรยาที่ชื่อว่า **สินไถ่** ได้แก่ สตรีที่บุรุษช่วยมาด้วยทรัพย์แล้วให้อยู่ร่วม

ภรรยาที่ชื่อว่า **อยู่ด้วยความเต็มใจ** ได้แก่ สตรีที่บุรุษคู่รัก ให้อยู่ร่วม

ภรรยาที่ชื่อว่า **อยู่เพราะสมบัติ** ได้แก่ สตรีที่บุรุษยกสมบัติให้แล้วให้อยู่ร่วม

ภรรยาที่ชื่อว่า **อยู่เพราะผ้า** ได้แก่ สตรีที่บุรุษมอบผ้าให้แล้วให้อยู่ร่วม

ภรรยาที่ชื่อว่า **สมรส** ได้แก่ สตรีที่บุรุษจับต้องภาชนะน้ำด้วยกันแล้วให้อยู่ร่วม

ภรรยาที่ชื่อว่า **ถูกปลงเทริด** ได้แก่ สตรีที่บุรุษปลงเทริดลง แล้วให้อยู่ร่วม

ภรรยาที่ชื่อว่า **เป็นคนใช้** ได้แก่ สตรีที่เป็นทั้งคนรับใช้ เป็นทั้งภรรยา

ภรรยาที่ชื่อว่า **เป็นลูกจ้าง** ได้แก่ สตรีที่เป็นทั้งคนทำงาน เป็นทั้งภรรยา

ภรรยาที่ชื่อว่า **เชลย** ได้แก่ สตรีที่เรียกว่า ถูกนำมาเป็นเชลย

ภรรยาที่ชื่อว่า ภรรยาชั่วคราว ได้แก่ สตรีที่เรียกว่า เป็นภรรยาชั่วขณะ.

๑. ธนักกีตาจักร

นิกเขปบท

[๔๓๒] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรี

มีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าไป บอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้นี้ชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้นี้ชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอกต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรี

มีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้น ผู้มีชื่อว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มี ชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้ผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

นิกเขปบท จบ

ธนักกีตาจักร

ขัณฑจักรมีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล

[๔๓๓] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ ว่าข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้ชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำา นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรนคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่าน

ทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลาย จงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ขัณฑจักร จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๓๔] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอ

ท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร หมวดที่ ๑ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒

[๔๓๕] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีที่บิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็น ภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั่นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกดรองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ แสะสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร หมวดที่ ๒ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๓

[๔๓๖] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครอง ผู้นี้ชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชาย ปกครองผู้นี้ชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั่นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้ชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลาย จงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พัทธจักร หมวดที่ ๓ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๔

[๔๓๗] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า

ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีน้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร หมวดที่ ๔ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๕

[๔๓๘] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลาย จงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอ

ท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั่นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มี ชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พัทธจักร หมวดที่ ๕ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๖

[๔๓๙] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลาย จงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั่นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไ ปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า

ขอท่านทั้งหลาย จงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้นี้ชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่ออัน ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร หมวดที่ ๖ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๗

[๔๔๐] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้นี้ชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั่นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอ

ท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร หมวดที่ ๗ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๘

[๔๔๑] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้น ผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจึงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พัทธจักร หมวดที่ ๘ จบ

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๔๒] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า

ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแก่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่าขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั้น ผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พัทธจักร หมวดที่ ๕ จบ

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีตาจักร

มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล จบ

[๔๔๓] ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งธนักกีตาจักรมีสตรี ๒ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีคาจักร มีสตรี ๓ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีคาจักร มีสตรี ๔ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีคาจักร มีสตรี ๕ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีคาจักร มีสตรี ๖ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีทาจักร มีสตรี ๗ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีคาจักร มีสตรี ๘ คนเป็นมูล
ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งธนักกีคาจักร มีสตรี ๙ คนเป็นมูล
นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล.

ธนักกีตาจักร

พัทธจักร มีสตรี ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๔๔] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีธรรมะคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ธนักกีตาจักร จบ

๒. ฉัทวาสินีจักร

นิกเขปบท

[๔๔๕] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่

ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส....ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ฉันทวาสินีจักร จบ

๓. โภควาสินีจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

โภควาสินีจักร จบ

๔. ปฏวาสินีจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปฏวาสินีจักร จบ

๕. โอทปัตตกินีจักร

นิเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรี

มีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่สมรส ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

โอทปัตตกินีจักร จบ

๖. โอภตจุมพฏาจักร

นิเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริดของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

โอภคจุมพฏาจักร จบ

๗. ทาสีภริยาจักร

นิเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.... ขัณฑจักร...และพัทธจักร...

ทาสีภริยาจักร จบ

๘. กัมมการีภริยาจักร

นิเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้าง เป็นทั้งภรรยาของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำว่า นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

กัมมการีภริยาจักร จบ

๙. ธชาหฏาจักร

นิเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ธชาหฏาจักร จบ

๑๐. มุหุตติกาจักร

นิเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติทสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติ- . สังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของ

บุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้น ผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

นิกเขปบท จบ

มุหุตติกาจักร

ขัณฑจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล

[๔๔๖] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลาย จงเป็นภรรยาชั่วคราว สองบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรี

มีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ ว่า ข่าวว่า

ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มุหุตติกาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๔๗] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้...

....สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้...

...สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้...

...สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ ..

...สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครอง ผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่าข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มูลย่อ*

มุหุตติกาจักร

พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๔๘] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้ชื่อนี้ และสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่าข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้...

...สตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้...

* พัทธจักร มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒- หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้.

...สตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ ...

...สตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร

มีสตรีคนหนึ่งเป็นมูล จบ

[๔๔๙] ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งมุหุตติกาจักร มีสตรี ๒ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร มีสตรี ๓ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร มีสตรี ๔ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร มีสตรี ๕ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร มีสตรี ๖ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร สตรีมี ๗ คนเป็นมูล
ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร มีสตรี ๘ คนเป็นมูล
ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมุหุตติกาจักร มีสตรี ๙ คนเป็นมูล
นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล

มุหุตติกาจักร

พัทธจักร มีสตรี ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๕๐] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาชั่วคราวของบุรุษผู้มีชื่อนี้ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มุหุตติกาจักร จบ

๑. มาตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

[๔๕๑] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่

ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่สมรส ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ..

...เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตาจักร

ขัณฑจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล

[๔๕๒] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่สมรส...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด...

...ภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาเชลย...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๕๓] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้นี้ชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอกและกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่สมรส...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาเชลย...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาชั่วคราว...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มูลย่อ*

มาตุรักขิตาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๕๔] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมานอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

*พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒-หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้.

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยาของบุรุษผู้มีชื่อนี้.. .

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยาของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร

มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล จบ

[๔๕๕] ขัณฑจักรและพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๒ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๓ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๔ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๕ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๖ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๗ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๘ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๙ คน เป็นมูล

นักปราชญ์พึงทำตามแบบนั้นแล.

มาตุรักขิตาจักร

พัทธจักร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๕๖] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาเชลย และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตาจักร จบ

๒. ปิตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

[๔๕๗] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปิตุรักขิตาจักร จบ

๓. มาตาปิตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติ. สังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

มาตาปิตุรักขิตาจักร จบ

๔. ภาตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ขอ

บุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ภาตุรักขิตาจักร จบ

๕. ภคินีรักขิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรบคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ภคินีรักขิตาจักร จบ

๖. ญาติรักขิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ญาติรักขิตาจักร จบ

๗. โคตตรักขิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

๘. ธัมมรักขิตาจักร

นิกขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมานอก ต้องอาบัติสังฆา. ทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ธัมมรักขิตาจักร จบ

๙. สารักขาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อ

นี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

สารักขาจักร จบ

๑๐. สปริทัณฑาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่สมรส ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

สปริทัณฑาจักร

ขัณฑจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล

[๔๘๘] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณ เจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมานอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่สมรส...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาเชลย...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สปริทัณฑาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๕๙] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยา

ที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองมีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่สมรส...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาเชลย ...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยยความเต็มใจ และเป็นภรรยาชั่วคราว...

. .. เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มูลย่อ*

สปิทัณฑาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๖๐] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไป

* พัทธจักรมีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒-หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้.

บอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้.

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้.. .

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้...

... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับนาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งสปริทัณฑาจักร

มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล จบ

[๔๖๑] ขัณฑจักร และพัทธจักรแห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๒ คนเป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๓ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๔ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๕ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๖ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๗ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๘ คน เป็นมูล

ขัณฑจักร และพัทธจักร แห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๙ คน เป็นมูล

นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล.

สปริทัณฑาจักร

พัทธจักร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๖๒] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยา

สินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาเชลย และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

สปริหัณฑจักร จบ

อุภโตพัทธจักร

มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละหนึ่ง

[๔๖๓] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

อุภโตพัทธกจักร

มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๒

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

อุภโตพัทธกจักร

มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๓

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีผู้มีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

อุภโตพัทธกจักร มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๔

อุภโตพัทธกจักร มีสตรีและภรรยารวมกัน ข้างละ ๕

อุภโตพัทธกจักร มีสตรีและภรรยารวมกัน ข้างละ ๖

อุภโตพัทธกจักร มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๗

อุภโตพัทธกจักร มีสตรีและภรรยารวมกัน ข้างละ ๘

อุภโตพัทธกจักร มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๙

นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล.

อุภโตพัทธกจักร

มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๑๐

[๘๖๔] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่น้องชายปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่

น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีธรรมคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีคู่หมั้นผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคุ้มครองผู้มีชื่อนี้ว่า ข่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาเชลย และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

อุภโตพัทธกจักร

ปุริสเปยยาล

๑. ปุริสมาตุจักร

นิกเขปบท

[๔๖๕] มารดาของบุรุษวานภิกษุว่า...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปุริสมาตุจักร จบ

๒. ปุริสปิตุจักร

นิกเขปบท

บิดาของบุรุษวานภิกษุว่า...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปุริสปิตุจักร จบ

๓. ปุริสมาตาปิตุจักร

นิกเขปบท

มาดาบิดาของบุรุษวานภิกษุว่า...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปุริสมาตาปิตุจักร จักร

๔. ปุริสภาตุจักร

นิกเขปบท

พี่น้องชายของบุรุษวานภิกษุว่า..ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปุริสภาตุจักร จบ

๕. ปุริสภคินีจักร

นิกเขปบท

พี่น้องหญิงของบุรุษวานภิกษุว่า...ขัณฑจักร...พทัธจักร...

ปุริสภคินีจักร จบ

๖. ปุริสญาตกจักร

นิกเขปบท

ญาติของบุรุษวานภิกษุว่า...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปุริสญาตกจักร จบ

๗. ปุริสโคตตจักร

นิกเขปบท

โคตรของบุรุษวานภิกษุว่า...ขัณฑจักร...พัทธจัก...

ปุริสโคตตจักร จบ

๘. ปุริสสหธัมมิกจักร

นิกเขปบท

สหธรรมิกของบุรุษวานภิกษุว่า...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปุริสสหธัมมิกจักร จบ

นักปราชญ์พึงยังปุริสเปยยาลให้พิสดาร อุภโตพัทธกจักรก็พึงให้พิสดาร ดุจนัยที่มีมาแล้วข้างต้นนั้นแล.

ปุริสเปยยาล จบ

อิตถีเปยยาล

๑. มาตุรักขิตามาตุจักร

นิกเขปบท

[๔๖๖] มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองว่า ภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่สมรส ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่เป็นทั้ง

คนใช้เป็นทั้งภรรยาของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยาของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาชั่วคราวของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มาตุรักขิตามาตุจักร

ขัณฑจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล

[๔๖๗] มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่และเป็นภรรยาทอยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่สมรส...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรา...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาเชลย...

...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตามาตุจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๖๘] มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่สมรส...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาถูกปลงเทริด...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา...

... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาเชลย...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาชั่วคราว...

...เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มูลย่อ *

มาตุรักขิตามาตุจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๖๙] มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาชั่วคราวและเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ..

* พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒- หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ.. ..

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา...

...เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งมาตุรักขิมาตาตุจักร

มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล จบ

แม้ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งมาทุรักขิตามาตุจักร มีภรรยา ๒ คน เป็นมูล ตลอดถึงขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งมาตุรักขิตามาตุจักร มีภรรยา ๙ คนเป็นมูล

นักปราชญ์ก็พึงทำตามแบบนี้แล.

มาตุรักขิตามาตุจักร

พัทธจักร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๗๐] มารดาของสตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณ เจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยา สินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด

เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างทั้งภรรยา เป็นภรรยาเชลย และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตามาตุจักร จบ

๒. ปิตุรักขิตาปิตุจักร

นิกเขปบท

[๔๗๑] บิดาของสตรีมีบิดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บิดาของสตรีมีบิดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา.. เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ปิตุรักขิตาปิตุจักร จบ

๓. มาตาปิตุรักขิตามาตาปิตุจักร

นิกเขปบท

มารดาบิดาของสตรีมีมารดาบิดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มารดาบิดาของสตรีมีมารดาบิดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระ-คุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย ... เป็นภรรยาชั่วคราวของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ...ขัณฑจักร... พัทธจักร...

มาตุปิตุรักขิตามาตาปิตุจักร จบ

ภาตุรักขิตาภาตุจักร

นิกเขปบท

พี่น้องชายของสตรีมีพี่น้องชายปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอกแล้วกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พี่น้องชายของสตรีมีพี่น้องชายปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑ-จักร... พัทธจักร...

ภาตุรักขิตาภาตุจักร จบ

๕ ภคินีรักขิตาภคินีจักร

นิกเขปบท

พี่น้องหญิงของสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระ...คุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พี่น้องหญิงของสตรีมีพี่น้องหญิงปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระ...คุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทรด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้ง

ภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑ-จักร... พัทธจักร...

ภคินีรักขิตาภคินีจักร จบ

๖. ญาติรักขิตาญาติกจักร

นิกเขปบท

ญาติของสตรีมีญาติปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ญาติของสตรีมีญาติปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธ-จักร...

ญาติรักขิตาญาตจักร จบ

๗. โคตตรักขิตาโคตตจักร

นิกเขปบท

โคตรทั้งหลายของสตรีมีโคตรปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณ.เจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยา สินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

โคตรทั้งหลายของสตรีมีโคตรปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณ-เจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส...ขัณฑ-จักร... พัทธจักร...

โคตตรักขิตาโคตตจักร จบ

๘. ธัมมรักขิตาสหธัมมิกจักร

นิกเขปบท

สหธรรมิกทั้งหลายของสตรีมีธรรมคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็น

ภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สหธรรมิกทั้งหลายของสตรีมีธรรมคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร... พัทธจักร...

ธัมมรักขิตาสหธัมมิกจักร

๙. สารักขาปุริสจักร

นิกเขปบท

คู่หมั้นของสตรีมีคู่หมั้นวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

คู่หมั้น ของสตรีมีคู่หมั้นวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็น

ภรรยาเชลย...เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

สารักขาปุริสจักร จบ

๑๐. สปริทัณฑาปุริสจักร

นิกเขปบท

พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย ... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

สปริทัณฑาปุริสจักร จบ

สปริทัณฑาปุริสจักร

ขัณฑจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล

[๘๗๒] พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิง

นั้น จะขอเป็นภรรยาสินไถ่ และภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมาย คุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า.. เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาชั่วคราวของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

สปริทัณฑาปริสจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๗๓] พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็น

ภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาชั่วคราว... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มูลย่อ*

สปริทัณฑาปุริสจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๗๔] พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส...

* พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒- หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้

เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด.. เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาเชลยของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งสปริทัณฑาปุริสจักร
มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล จบ

แม้ทัณฑจักรและพัทธจักรแห่งสปริทัณฑาปุริสจักร มีภรรยา ๒ คน เป็นมูล ตลอดถึงขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งสปริทัณฑาปุริสจักรมีภรรยาคนเป็นมูล นักปราชญ์ก็พึงทำตามแบบนี้แล.

สปริทัณฑาปุริสจักร

พัทธจักร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๗๕] พระราชาผู้ตรากฎหมายของสตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า หญิงนั้นจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาเชลย และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สปริทัณฑาปุริสจักร จบ

๑. มาตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

[๔๗๖] สตรีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ข้าพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย.. เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตาจักร

ขัณฑจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล

[๔๗๗] สตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ของพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉัน จะขอเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่

เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้ เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาชั่วคราวของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๗๘] สตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา.. เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็น

ภรรยาเชลย... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาชั่วคราว เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

มูลย่อ*

มาตุรักขิตาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๗๙] สตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก. ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีมารดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้นี้ชื่อนี้ว่า ดิฉัน จะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา. .. เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งมาตุรักขิตาจักร

มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล จบ

*พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒-หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้

แม้ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งมาตุรักขิตาจักร มีภรรยา ๒ คน เป็นมูลเป็นต้น นักปราชญ์ก็พึงทำตามแบบนี้แล.

มาตุรักขิตาจักร

พุทธจักร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๘๐] สตรีมีมารดาปกครอง วานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาเชลย และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มาตุรักขิตาจักร จบ

๒. ปิตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

[๔๘๑] สตรีมีบิดาปกครองวานภิกษุ ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีบิดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ...

เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรราที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย ... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร... พัทธจักร...

ปิตุรักขิตาจักร จบ

๓. มาตาปิตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีมารดาบิดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีมารดาบิดาปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ...เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย ... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร... พัทธจักร...

มาตาปิตุรักขิตาจักร

๔. ภาตุรักขิตาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีพี่น้องชายปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระ-คุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีพี่น้องชายปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย ... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร...พัทธจักร...

ภาตุรักขิตาจักร จบ

๕. ภคินีรักขิตาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีพี่น้องหญิงปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีพี่น้องหญิงปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระ-คุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความ

เต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ.. เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย ... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร... พัทธจักร...

ภคินีรักขิตาจักร จบ

๖. ญาติรักขิตาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีญาติปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณจ้า จงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีญาติปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้า จงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร.. . พัทธจักร...

ญาติรักขิตาจักร จบ

๗. โคตรักขิตาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีโคตรปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ของพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีโคตรปกครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา.. เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร... พัทธจักร...

โคตรักขิตาจักร จบ

๘. ธัมมรักขิตาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีธรรมคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีธรรมคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ...เป็น

ภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร... พัทธจักร...

ธัมมรักขิตาจักร

๙. สารักขาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีคู่หมั้นวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีคู่หมั้นวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า...เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส... ขัณฑจักร... พัทธจักร...

สารักขาจักร จบ

๑๐. สปริทัณฑาจักร

นิกเขปบท

สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

นิกเขปบท จบ

สปริทัณฑาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล

[๔๘๒] สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไป บอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็น

ภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ...เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาเชลย... เป็นภรรยาสินไถ่ และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

สปริทัณฑาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๑

[๔๘๓] สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจและเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาเชลย ... เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาชั่วคราว...

เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

มูลย่อ*

สปริทัณฑาจักร

พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๙

[๔๘๔] สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติทสังฆาทิเสส.

สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระ-คุณเจ้าจงไปบอกบุรุษมีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด... ภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา... เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาเชลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งสปริทัณฑาจักร

มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล จบ

*พัทธจักร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมูล หมวดที่ ๒- หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้.

ขัณฑจักรและพัทธจักรแห่งสปริทัณฑาจักร มีภรรยา ๒ คนเป็นมูล ้เป็นต้น นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล.

สปริทัณฑาจักร

พัทธจักรมีภรรยา ๑๐ คนเป็นมูล

[๘๘๕] สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกบุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉันจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาเชลย และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำนำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

สปริทัณฑาจักร

จักรเปยยาลทั้งมวล จบ

ภิกษุรับคำ

[๔๘๖] ภิกษุรับคำ นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
ภิกษุรับคำ นำไปบอก ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติถุลลัจจัย
ภิกษุรับคำ ไม่นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติถุลลัจจัย
ภิกษุรับคำ ไม่นำไปบอก ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุไม่รับคำ

ภิกษุไม่รับคำ นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุไม่รับคำ นำไปบอก ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุไม่รับคำ ไม่นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุไม่รับคำ ไม่นำไปบอก ไม่กลับมาบอก ไม่ต้องอาบัติ.

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูป

[๔๘๗] บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ทุกรูปนำไปบอก ทุกรูปกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ทุกรูปนำไปบอก ให้รูปหนึ่งกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ให้รูปหนึ่งนำไปบอก ทุกรูปกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ให้รูปหนึ่งนำไปบอก แล้วให้รูปหนึ่งกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียว

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก แต่ให้ภิกษุอันเตวาสิกกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ ให้ภิกษุอันเตวาสิกไปบอก แต่กลับมาบอกด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้ชื่อนี้ ภิกษุรับคำ ให้ภิกษุอันเตวาสิกไปบอก ภิกษุอันเตวาสิกไปบอก แล้วกลับมาบอกนอกเรื่อง ต้องอาบัติถุลลัจจัยทั้งสองรูป.

ภิกษุจัดการสำเร็จและบอกเคลื่อนคลาด

[๔๘๘] ภิกษุไปจัดการสำเร็จ กลับมาบอกเคลื่อนคลาด ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุไปบอกเคลื่อนคลาด กลับมาจัดการสำเร็จ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุไปจัดการสำเร็จ กลับมาจัดการสำเร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุไปบอกเคลื่อนคลาด กลับมาบอกเคลื่อนคลาด ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๘๙] ภิกษุผู้ไปด้วยกรณียกิจของสงฆ์ก็ดี ของเจดีย์ก็ดี ของภิกษุผู้อาพาธก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติ.

แล.

วินีตวัตถุ

อุทานคาถา

[๔๘๐] เรื่องสตรีหลับ เรื่องสตรีตาย เรื่องสตรีย้ายบ้าน เรื่องผู้มิใช่สตรี เรื่องสตรีบัณเฑาะก์ เรื่องชักโยงสามีภรรยาผู้ทะเลาะให้คืนดีและเรื่องการชักสื่อบัณเฑาะก์

วินีตวัตถุ

เรื่องสตรีหลับ

[๔๘๑] ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งสั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณ เจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้นไปถามคนทั้งหลายว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า หลับ ขอรับ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องสตรีตาย

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งสั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระ-คุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้นไปถามคนทั้งหลายว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า ตายเสียแล้ว ขอรับ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าๆตรัส ว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องสตรีย้ายบ้าน

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งสั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้นไปถามคนทั้งหลายว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า ย้ายไปแล้ว ขอรับ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องผู้มิใช่สตรี

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งสั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้นไปถามคนทั้งหลายว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า ไม่ใช่สตรี ขอรับ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องสตรีบัณเฑาะก์

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งสั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้นไปถามคนทั้งหลายว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า เป็นสตรีบัณเฑาะก์ ขอรับ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องชักโยงสามีภรรยาผู้ทะเลาะให้คืนดี

[๔๙๒] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีคนหนึ่งทะเลาะกับสามี แล้วได้ไปยังเรือนมารดา ภิกษุกุลุปกะได้ชักโยงให้คืนดีกันแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เขาหย่ากันแล้วหรือ

ภิ. เขายังไม่ได้หย่ากัน พระพุทธเจ้าข้า

ภ ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติ เพราะเขายังไม่ทันหย่ากัน.

เรื่องการชักสื่อในบัณเฑาะก์

[๔๙๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งถึงการชักสื่อในบัณเฑาะก์แล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕ บท

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕

สัญจริตตสิกขาบทวรรณนา

สัญจริตตสิกขา บทว่า เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:-

ในสัญจริตตสิกขาบทนั้น พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระอุทายี]

บทว่า **ปณฺฑิตา** ได้แก่ ผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้ฉลาด คือผู้มีปัญญาเป็นเครื่องดำเนินไป.

บทว่า **พฺยตฺตา** ได้แก่ ผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้สามารถ คือ เป็นผู้รู้อุบาย ผู้กล้าหาญ.

บทว่า **เมธาวินี** ความว่า เป็นผู้ประกอบด้วยปัญญาทำให้คนอื่นเห็นแล้วเห็นเล่า.

บทว่า **ทกฺขา** คือ เป็นผู้เฉียบแหลม.

บทว่า **อนลสา** คือ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร.

บทว่า **ฉนฺนา** แปลว่า เหมาะสม.

บทว่า **กิสฺมึ วิย** มีอธิบายว่า ดูเหมือนจะเป็นการยาก คือ ดูจะเป็นความเสีย ดูจะเป็นข้อที่น่าละอายแก่พวกข้าพเจ้า.

สองบทว่า **กุมาริกาย วตฺตุ** ความว่า การที่จะพูดเพราะเหตุแห่งเด็กหญิงว่า พวกท่านจงรับเอาเด็กหญิงนี้ไป (ดูเป็นการยาก).

บรรดาอาวาหะเป็นต้น ที่ชื่อว่า **อาวาหะ** ได้แก่ การนำเด็กสาวมาจากตระกูลอื่น เพื่อเด็กหนุ่ม. ที่ชื่อว่า **วิวาหะ** ได้แก่ การส่งเด็กสาวของคนไปสู่ตระกูลอื่น.

บทว่า **วาเรยฺยานิ** ความว่า การสู่ขอว่า พวกท่านจงให้เด็กหญิงสาวน้อยแก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกเรา หรือทำการกำหนดวัน ฤกษ์ และยาม.

บทว่า **ปุราณคณกิยา** ความว่า ภรรยาของหมอดู (โหร)คนหนึ่ง. หญิงนั้น เมื่อหมอดูนั้นยังมีชีวิตอยู่ ปรากฏชื่อว่า **คณกี** . และเมื่อหมอดูตายแล้ว ถึงอันนับว่า **ปุราณคณกี**.

บทว่า **ติโรคาโม** ได้แก่ นอกบ้าน. อธิบายว่า บ้านอื่น.

บทว่า **มนุสฺสา** ได้แก่ พวกชาวบ้านผู้รู้ความที่พระอุทายีเป็นผู้ชอบขวนขวายในการชักสื่อนี้ .

บทว่า **สุณิสาโภเคน** ความว่า พวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้น ใช้สอยหญิงนั้น อย่างที่คนทั้งหลายจะพึงใช้สอยหญิงสะใภ้ มีการให้หุงภัตให้ต้มแกง และการให้เลี้ยงดูเป็นต้น.

หลายบทว่า **ตโต อปเรน ทาสีโภเคน** ความว่า แต่ล่วงไปได้ ๑ เดือน พวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นใช้สอยนางนั้น ด้วยการใช้สอยอย่างที่คนทั้งหลายจะพึงใช้สอยทาสี มีการทำนา เทหยากเยื่อ และตักน้ำเป็นต้น.

บทว่า **ทุคคตา** คือ เป็นผู้ยากจน, อีกอย่างหนึ่ง ความว่า ไปสู่ตระกูลที่ตนไปแล้ว เป็นผู้ตกทุกข์ได้ยาก.

หลายบทว่า **มายฺโย อิมํ ภุมาริกํ** ความว่า คุณอย่าใช้สอยเด็กหญิงนี้ อย่างใช้สอยทาสีเลย.

ด้วยบทว่า **อาหารูปหาโร** พวกสาวกของอาชีวกแสดงว่า การรับรองและการตกลง คือการรับและการให้ พวกเราไม่ได้รับมา ไม่ได้มอบให้อะไร ๆ คือว่า พวกเราไม่มีการซื้อขาย คือ การค้าขายกับท่าน.

คำว่า **สมเณน ภิตพฺพํ อพฺยาวเฏน สมโณ อสฺส สุสฺสมโณ** มีความว่า พวกสาวกของอาชีวก รุกรานพระอุทายีเถระนั้นอย่างนี้ว่า ธรรมดาว่า สมณะ ต้องเป็นผู้ไม่ขวนขวาย คือต้องเป็นผู้ไม่พยายามในการงานเช่นนี้ ด้วยว่า สมณะผู้เป็นอย่างนี้ พึงเป็นสมณะที่ดี แล้วกล่าวว่า ไปเสียเถิดท่าน พวกเราไม่รู้จักท่าน.

บทว่า **สชฺชิโต** ความว่า เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยเครื่องอุปกรณ์ทุกอย่าง หรือเป็นผู้ตกแต่งประดับประดาแล้ว.

บทว่า **ชุฏฺฏา** ได้แก่ พวกนักเลงหญิง.

บทว่า **ปริจาเรนฺตา** ความว่า ยังอินทรีย์ทั้งหลายให้เที่ยวรื่นเริงในอารมณ์มีรูปเป็นต้น ที่เพลิดเพลินใจโดยรอบด้าน อย่างโน้นอย่างนี้, มีอธิบายว่า เล่นอยู่ คือยินดีอยู่.

บทว่ า **อพฺภุตมกำ สุ** ความว่า พวกนักเลงกระทำการพนันกันว่า ถ้าพระอุทายีจักทำ ท่านชนะพนันเท่านี้ ถ้าจักไม่ทำ เราจักแพ้พนันเท่านี้ ท่านกล่าวไว้ในมหาปัจจรีว่า ก็การกระทำพนันกัน ไม่ควรแก่ภิกษุทั้งหลาย, ถ้าภิกษุใดกระทำ, ผู้แพ้จะต้องเสียให้แก่ภิกษุนั้น.

เวลาไม่นาน เรียกว่า ตังขณะ (ขณะนั้น) ในคำว่า **กถำ หิ นาม อยฺโย อุทายิ ตงฺขณิกำ** นี้. บทว่า **ตงฺขณิกำ** ได้แก่ การชักสื่อ มีการทำหน้าที่ชั่วกาลไม่นาน.

[อธิบายการเที่ยวชักสื่อ]

คำว่า **สญฺจริตฺตำ สนาปชฺเชยฺย** ความว่า พึงถึงภาวะเที่ยวชักสื่อ ก็เพราะภิกษุผู้ถึงภาวะชักสื่อนั้น ถูกใคร ๆ ส่งไปแล้ว จำจะต้องไปในที่บางแห่ง, หญิงและชาย ที่ท่านประสงค์เอาในสิกขาบทนี้ โดยพระบาลีเป็นต้นว่า **อิตฺถิยา วา ปุริสมตึ** ข้างหน้านั่นแหละ. ฉะนั้น เพื่อจะทรงแสดงอรรถนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสบทภาชนะแห่งคำ ว่า **อิตฺถิยา วา ปุริสมตึ** นั้น อย่างนี้ว่า ภิกษุถูกหญิงวานไปในสำนักผู้ชาย หรือว่าถูกผู้ชายวานไปในสำนักแห่งหญิง ดังนี้ .

ในคำว่า **อิตฺถิยา วา ปุริสมตึ ปุริสสฺส วา อิตฺถึมตึ** นี้ บัณฑิตพึงทราบบาลีที่เหลือว่า **อาโรเจยฺย** แปลว่า พึงบอก. ด้วยเหตุนั้นนั่นแล ในบทภาชนะแห่งบทว่า **ปุริสสฺส วา อิตฺถึมตึ** นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำว่า ย่อมบอกความประสงค์ของชายแก่หญิง บอกความประสงค์ของหญิงแก่ชาย ดังนี้.

บัดนี้ เมื่อจะทรงแสดงประโยชน์ คือ ความประสงค์ ความต้องการ อัธยาศัย ความพอใจ ความชอบใจ ของชายและหญิงเหล่านั้น ที่ภิกษุบอก จึงตรัสว่า ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม.

บรรดาบททั้งสองนั้น บทว่า **ชายตฺตเน** คือ ในความเป็นเมีย.

บทว่า **ชารตฺตเน** คือ ในควานเป็นชู้ อธิบายว่า เมื่อภิกษุบอกความประสงค์ของชายแก่หญิง ชื่อว่าย่อมบอกในความเป็นเมีย, เมื่อบอกความประสงค์ของหญิงแก่ชาย ชื่อว่าย่อมบอกในความเป็นชู้. อีกนัยหนึ่ง เมื่อบอกความประสงค์ของชายนั่นแหละแก่หญิง ชื่อว่าบอกในความเป็นเมีย คือ ในความเป็นภรรยาถูกต้องตามกฎหมายบ้าง ในความเป็นชู้ คือ ในความเป็นมิจฉาจารบ้าง. ก็เพราะว่า ภิกษุเมื่อจะบอกความเป็นเมียและเป็นชู้นี้ จำจะต้องกล่าวคำมีอาทิว่า นัยว่า เธอจักต้องเป็นภรรยาของชายนั้น, ฉะนั้น เพื่อจะแสดงอาการแห่งความเป็นถ้อยคำจำเป็นต้องกล่าวนั้น จึงตรัสบอกบทภาชนะแห่งบททั้งสองนั้น ว่า คำว่า ในความเป็นเมีย คือ เธอจักเป็นภรรยา, คำว่า ในความเป็นชู้ คือ เธอจักเป็นชู้ ดังนี้.

โดยอุบายนี้นั่นแล แม้ในการบอกความประสงค์ของหญิงแก่ชาย

บัณฑิตพึงทราบอาการที่ภิกษุจำเป็นต้องกล่าวว่า เธอจักเป็นผัว, เธอจักเป็นสามี, ชักเป็นชู้.

สองบทว่า **อนฺตมโส ตำ ขณิกายปิ** มีความว่า หญิงที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกว่า **ตังขณิกา** เพราะผู้อันชายพึงอยู่ร่วมเฉพาะในขณะนั้น คือ เพียงชั่วครู่, ความว่า เป็นเมียเพียงชั่วคราว โดยกำหนดอย่างต่ำที่สุดทั้งหมด. เมื่อภิกษุบอกความประสงค์ของชายอย่างนี้ว่า เธอจักเป็นเมียชั่วคราว แก่หญิงแม้นั้น ก็เป็นสังฆาทิเสส. โดยอุบายนี้นั่นแล แม้ภิกษุผู้บอกความประสงค์ของหญิงแก่ชายอย่างนี้ว่า เธอจักเป็นผัวชั่วคราว บัณฑิตพึงทราบว่า ต้องสังฆาทิเสส.

[อธิบายหญิง ๑๐ จำพวก]

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อทรงแสดงหญิงจำพวกที่ทรงประสงค์ในคำว่า **อิตฺถิยา วา ปุริสมตึ** นี้ โดยประเภทแล้ว ทรงแสดงชนิดแห่งอาบัติ ด้วยอำนาจความเป็นผู้ชักสื่อ ในหญิงเหล่านั้น จึงตรัสคำว่า **ทส อิตฺถิโย** เป็นต้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **มาตุรกฺขิตา** ได้แก่ หญิงที่มารดารักษา คือ มารดารักษาโดยประการที่จะสำเร็จการอยู่ร่วมกับผู้ชายไม่ได้ด้วยเหตุนั้น ท่านพระอุบาลีจึงกล่าวแม้บทภาชนะแห่งบทว่า **มาตุรกฺขิตา** นั้นว่า มารดาย่อมรักษาคุ้มครอง ยังตนให้ทำความเป็นใหญ่ ยังอำนาจให้เป็นไป.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **รกฺขิตา** ความว่า ไม่ให้ไปในที่ไหน ๆ. บทว่า **โคเปติ** ความว่า ย่อมกักไว้ในที่คุ้มครอง โดยประการที่ชายเหล่าอื่นจะไม่เห็น.

สองบทว่า **อิสฺสริยํ กาเรติ** ความว่า ห้ามการอยู่คามอำเภอใจแห่งหญิงนั้น พระพฤติข่มขี่.

สองบท **วสํ วตฺเตติ** ความว่า ยังอำนาจของตนให้เป็นไปในเบื้องบนแห่งหญิงนั้นอย่างนี้ว่า เจ้าจงทำสิ่งนี้, อย่าได้ทำอย่างนี้. แม้หญิงทั้งหลาย มีหญิงที่บิดารักษาเป็นต้น ก็พึงทราบโดยอุบายนี้.

โคตร หรือ ธรรม ย่อมรักษาไม่ได้, แต่ว่า หญิงอันชนผู้มีโคตรเสมอกัน และอันชนผู้ประพฤติธรรมร่วมกัน คือ ชนผู้บวชอุทิศพระศาสดาพระองค์เดียวกัน และชนผู้นับเนื่องในคณะเดียวกัน รักษาแล้ว ท่านเรียกว่า หญิงอันโคตรรักษา หญิงอันธรรมรักษา. เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวบทภาชนะแห่งบทเหล่านั้น โดยนัยเป็นต้นว่า **สโคตฺตา รกฺขนฺติ.** หญิงที่เป็นไปกับด้วยอารักขา ชื่อว่า หญิงมีอารักขา. หญิงเป็นไปกับด้วยอาชญารอบ ชื่อว่า หญิงมีอาชญารอบ. นิเทศแห่งหญิงเหล่านั้นปรากฏชัดแล้วแล. บรรดาหญิง ๑๐ จำพวกนี้ เฉพาะสองพวกหลังเท่านั้นเมื่อคบหาชายอื่นย่อมเป็นมิจฉาจาร, พวกนอกนี้หาเป็นไม่.

บรรดาหญิงที่เขาซื้อด้วยทรัพย์เป็นต้น หญิงที่เขาซื้อมาด้วยทรัพย์น้อยบ้าง มากบ้าง ชื่อว่า **ธนักกีตา** ก็เพราะหญิงนั้น เพียงเขาซื้อมาด้วยทรัพย์เท่านั้น ยังไม่ชื่อว่าเป็นภรรยา, แต่ที่ชื่อว่าภรรยา ก็เพราะเขาซื้อมาเพื่อประโยชน์แก่การอยู่ร่วม, ฉะนั้น ในนิเทศแห่งบทว่า **ธนกฺกีตา** นั้น พระอุบาลีเถระจึงกล่าวว่า ชายซื้อมาด้วยทรัพย์แล้วให้อยู่.

หญิงใด ย่อมอยู่ด้วยความพอใจ คือ ด้วยความยินดีของตน, เหตุนั้น หญิงนั้น ชื่อว่า **ฉันทวาสินี.** ก็เพราะเหตุที่หญิงนั้นยอมเป็นภรรยาด้วยเหตุสักว่าความพอใจของตนฝ่ายเดียว ก็หามิได้, แต่ที่ชื่อว่า

เป็นภรรยา เพราะเป็นผู้อันชายรับรองแล้ว, ฉะนั้น ในนิเทศแห่งบทว่า **ฉนฺทวาสินี** นั้น ท่านจึงกล่าวว่า ชายที่รัก ย่อมยังหญิงที่รักให้อยู่.

หญิงใด ย่อมอยู่ด้วยโภคะ. เหตุนั้น หญิงนั้น ชื่อว่า **โภควาสินี.** คำว่า **โภควาสินี** นั่น เป็นชื่อแห่งหญิงในชนบท ผู้ได้อุปกรณ์แห่งเรือน มีครก สากเป็นต้น แล้วเข้าถึงความเป็นภรรยา.

หญิงใด ย่อมอยู่ด้วยแผ่นผ้า, เหตุนั้น หญิงนั้น ชื่อว่า **ปฏวาสินี.** คำว่า **ปฏวาสินี** นั่น เป็นชื่อแห่งหญิงเข็ญใจ ผู้ได้เพียงผ้านุ่งบ้าง ผ้าห่มบ้าง แล้วเข้าถึงความเป็นภรรยา.

คำว่า **โอทปตฺตกินี** นั่น เป็นชื่อแห่งหญิงผู้ที่หมู่ญาติยังมือของคู่บ่าวสาวให้จุ่มลงในถาดน้ำ ถาดเดียวกัน แล้วกล่าวว่า เจ้าทั้งสองจงปรองดองไม่แตกกันดุจน้ำนี้เถิด ดังนี้ แล้วกำหนดถือเอา. แม้ในนิเทศแห่งบทว่า **โอทปตฺตกินิ** นั้น พึงทราบเนื้อความอย่างนี้ว่า ญาติให้ชายนั้น จับภาชนะน้ำร่วมกับหญิงนั้น แล้วให้อยู่.

เทริดของสตรีนั้นอันบุรุษนำลง คือ ปลงลงแล้ว เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า **โอภฏจุมฺพฏา,** คือ บรรดาสตรีทั้งหลาย มีสตรีขายฟืนเป็นต้น คนใดคนหนึ่ง. คำว่า **โอภฏจุมฺพฏา** นั่น เป็นชื่อแห่งสตรีผู้ที่บุรุษยกเทริดลงจากศีรษะ แล้วให้อยู่ในเรือน.

บทว่า **ทาสี จ** ได้แก่ สตรีเป็นทั้งทาสี ทั้งภรรยาของตน. สตรีผู้ทำงานในเรือนเพื่อค่าจ้าง ชื่อว่า สตรีทำการงาน, บุรุษบางคนไม่มีความต้องการด้วยภรรยาของตน จงสำเร็จการครองเรือนกับสตรีนั้น; สตรีนี้ ท่านเรียกว่า สตรีผู้ทำการงานด้วย เป็นภรรยาด้วย.

สตรีผู้อันธงนำมาแล้ว ชื่อว่า **ธชาหฏา.** มีคำอธิบายว่า สตรี

ผู้อันกองทัพยกธงขึ้นแล้วไปโจมตีเขตแดนของปรปักษ์แล้วนำมา บุรุษบางคนทำสตรีนั้นให้เป็นภรรยา, สตรีนี้ชื่อว่า **ธชาหฏา** สตรีที่บุรุษพึงอยู่ร่วมเพียงชั่วครู่หนึ่ง มีนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล. เป็นมิจฉาจารแก่สตรีทั้ง ๑๐ จำพวกนี้ ในเพราะคบหาชายอื่น. ก็ในสตรีทั้ง ๓๐ จำพวกนี้เป็นมิจฉาจารแก่พวกบุรุษ, และก็เป็นการชักสื่อแก่ภิกษุด้วย.

[อธิบายนิกเขปบทเรื่องชายวานภิกษุ]

บัดนี้ พึงทราบวินิจฉัยในคำว่า **ปุริโส ภิกฺขุ ปกิณาติ** เป็นอาทิดังต่อไปนี้:-

ภิกษุนั้นรับคำที่ชายนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านโปรดไปพูดกะหญิงที่มารดาปกครองชื่อนี้ว่า ได้ยินว่า หล่อนจงเป็นภรรยาสินไถ่ของชายชื่อนี้ ดังนี้ ด้วยลั่นวาจาด้วยอาการอย่างใดอย่างหนึ่งว่า ดีละอุบาสก ? หรือว่าจงสำเร็จ หรือว่าเราจักบอก หรือด้วยกายวิการมีพยักศีรษะเป็นต้น ชื่อว่า **รับ**.

ครั้นรับอย่างนั้นแล้ว ไปยังสำนักหญิงนั้น บอกคำสั่งนั้น ชื่อว่า **บอก.**

เมื่อคำสั่งนั้นอันเธอบอกแล้ว หญิงนั้นรับว่า ดีละ หรือห้ามเสีย หรือนิ่งเสีย เพราะอายก็ตามที, ภิกษุกลับมาบอกข่าวนั้นแก่ชายนั้น ชื่อว่า **กลับมาบอก.** ด้วยอาการเพียงเท่านี้เป็นสังฆาทิเสส เพราะครบองค์ ๓ กล่าวว่า **รับคำ บอก กลับมาบอก.** แต่หญิงนั้น จะเป็นภรรยาของชายนั้นหรือไม่ ก็ตามที นั่นไม่ใช่เหตุ พระมหาปทุมเถระกล่าวว่า ก็ถ้าภิกษุนั้น อันชายวานไปยังสำนักของหญิงที่มารดาปกครอง ไม่พบหญิงนั้น จึงบอกคำสั่งนั้นแก่มารดาของหญิงนั้น ชื่อว่าบอกนอกคำสั่ง, เพราะฉะนั้น

จึงผิดสังเกต. ฝ่ายพระมหาสุมเถระกล่าวว่า จะเป็นมารดา หรือบิดา ก็ตามที่ ชั้นที่สุดแม้เป็นทาสีในเรือน หรือผู้อื่นคนใดคนหนึ่ง จักยังกิริยานั้นให้สำเร็จได้, เมื่อคำสั่งนั้นอันภิกษุนั้น แม้บอกแล้วแก่ผู้นั้น เป็นอันบอกแล้วทีเดียว, เพราะฉะนั้น คงเป็นอาบัติเหมือนกัน ในเวลาครบองค์ ๓, ภิกษุใดใคร่จะกล่าวว่า **พุทธ์ ปจฺจกฺขามิ** พึงกล่าวผิดไปว่า **ธมฺมํ ปจฺจกฺขามิ** สิกขาพึงเป็นอันเธอลาแล้วมิใช่หรือ ข้อนี้ ฉันใด, อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุใคร่จะกล่าวว่า **ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชามิ** พึงกล่าวผิดไปว่า **ทุติยํ ฌานํ สมาปชฺชามิ** เธอพึงเป็นผู้ต้องปาราชิกแท้มิใช่หรือ ข้อนี้ ฉันใด, คำเป็นเครื่องยังอุปไมยให้ถึงพร้อมนี้ ก็ฉันนั้น.

ก็คำของพระสุมเถระนั่นแหละ สมด้วยบทนี้ว่า ภิกษุรับแต่ให้อันเตวาสิกบอก แล้วกลับมาบอกด้วยตนเอง ต้องสังฆาทิเสส, เพราะ-ฉะนั้น คำของท่านเป็นอันกล่าวชอบแล้ว.

เมื่อภิกษุอันชายสั่งว่า ท่านโปรดบอกหญิงอันมารดาปกครอง แล้วไปบอกแม้แก่ชนอื่นมีมารดาเป็นต้น ผู้สามารถจะบอกแก่หญิงนั้นได้, ความผิดสังเกตย่อมไม่มี ฉันใด; ในเมื่อควรจะบอกว่า ได้ยินว่า หล่อนจงเป็นภรรยาสินไถ่ของชายชื่อนี้ แม้เมื่อภิกษุบอกด้วยอำนาจคำว่า ผู้อยู่ร่วมด้วยความพอใจ เป็นต้น คำใดคำหนึ่ง ที่ตรัสไว้ในบาลีอย่างนี้ว่า ได้ยินว่า หล่อนจงเป็นภรรยา ผู้อยู่ด้วยความพอใจของชายชื่อนี้ หรือด้วยอำนาจคำทั้งหลาย แม้ที่ไม่ได้ตรัสไว้แต่แสดงความอยู่ร่วมกันมีอาทิอย่างนี้ว่า ได้ยินว่า หล่อนจงเป็นภรรยา ชายา ปชาบดี มารดาของบุตร แม่เรือน แม่เจ้าเรือน แม่ครัว นางบำเรอ หญิงบำเรอกาม ของชาย

ชื่อนี้ ดังนี้ คำใดคำหนึ่ง ความผิดสังเกต ย่อมไม่มี ฉันนั้นแล. คง เป็นอาบัติแท้ เพราะครบองค์ ๓.

แต่เมื่อภิกษุอันชายวานว่า โปรดบอกหญิงที่มารดาปกครอง แล้วไปบอกหญิงเหล่าอื่นมีหญิงที่บิดาปกครองเป็นต้น คนใดคนหนึ่ง ผิดสังเกต. แม้ในบทว่า **ปิตุรกฺขิตํ พฺรูหิ** เป็นต้น ก็นัยนี้แหละ. อันที่จริง ความแปลกกันในบทว่า **ปิตุรกฺขิตํ พฺรูหิ** เป็นต้นนี้ ก็เพียงความต่างแห่งเปยยาล ด้วยอำนาจแห่งจักร มีเอกมูลจักร และทุมูลกจักรเป็นต้น และด้วยอำนาจแห่งคนเดิม มีอาทิอย่างนี้ คือมารดาของชายวานภิกษุ, มารดาของหญิงอันมารดาปกครองวานภิกษุ, หญิงที่มารดาปกครองวานภิกษุเท่านั้น. แต่ความแปลกกันนั้น ผู้ศึกษาอาจทราบได้ ตามแนวแห่งพระบาลีนั่นเอง เพราะมีนัยดังได้กล่าวไว้แล้วในก่อน เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงมิได้ทำความเอื้อเฟื้อเพื่อแสดงวิภาคแห่งความแปลกกันนั้น.

ก็ใน ๒จตุกกะ มีคำว่า **ปฏิคฺคณฺหาติ** เป็นอาทิ ในจตุกกะที่ ๑ เป็นสังฆาทิเสส เพราะครบองค์ ๓ ด้วยบทต้น เป็นถุลลัจจัย เพราะครบองค์ ๒ ด้วยบทท่ามกลาง, เป็นทุกกฏ เพราะครบองค์ ๑ ด้วยบทเดียวสุดท้าย. ในจตุกกะที่ ๒ เป็นถุลลัจจัย เพราะครบองค์ ๒ ด้วยบทต้น, เป็นทุกกฏ เพราะครบองค์ ด้วยสองบทท่ามกลาง, ไม่เป็นอาบัติ เพราะไม่มีองค์ ด้วยบทเดียวสุดท้าย.

[อธิบายเรื่องภิกษุรับคำของหญิงผู้วานเป็นต้น]

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **รับ** ได้แก่ รับคำสั่งของผู้วาน.

บทว่า **บอก** ได้แก่ ไปสู่ที่ซึ่งเขาวานไปแล้ว บอกคำสั่งนั้น.

บทว่า **กลับมาบอก** ได้แก่ กลับมาบอกแก่ผู้วานซึ่งเป็นต้นเดิม.

บทว่า **ไม่กลับมา** ได้แก่ บอกแล้วหลีกไปจากที่นั้นเสีย.

บทว่า **ไม่บอก แต่กลับมาบอก** ได้แก่ ผู้อันชายวานว่า ท่านโปรดไปบอกหญิงชื่อนี้ รับคำสั่งของเขาว่า ได้ซี แล้วจะลืมเสีย หรือไม่ลืมคำสั่งนั้นก็ตาม ไปสู่สำนักของหญิงนั้นด้วยกรณียกิจอย่างอื่น นั่งกล่าวคำบ้างเล็กน้อย, ด้วยอาการเพียงเท่านี้ ท่านเรียกว่า **รับ แต่ไม่บอก.**

ลำดับนั้น หญิงนั้นพูดเองกะภิกษุนั้นว่า ได้ยินว่า อุปัฏฐากของท่านอยากได้ดิฉัน ดังนี้, ครั้นพูดอย่างนี้แล้ว จึงพูดว่า ดิฉันจักเป็นภรรยาของเขา หรือว่าจักไม่เป็น ก็ดี, ภิกษุนั้นไม่รับรอง ไม่คัดค้านคำของหญิงนั้น นิ่งเฉยเสีย ลุกจากที่นั่งมายังสำนักของชายนั้นบอกข่าวนั้น, ด้วยอาการเพียงเท่านี้ ท่านเรียกว่า ชื่อว่า **ไม่บอก แต่กลับมาบอก.**

บทว่า **ไม่บอก ไม่กลับมาบอก** ได้แก่ รับในเวลาที่บอกคำสั่งอย่างเดียวเท่านั้น, แต่ว่า ไม่ทำกิจสองอย่างนอกนี้.

บทว่า **ไม่รับ แต่บอก กลับมาบอก** ได้แก่ ชายบางคนกล่าวถ้อยคำเห็นปานนั้น ในที่ซึ่งภิกษุยืนอยู่ หรือที่ซึ่งนั่งอยู่ ภิกษุแม้อันเขาไม่ได้วานเลย แต่เป็นดังถูกเขาวาน จึงไปยังสำนักของหญิง แล้วบอกโดยนัยเป็นต้นว่า ได้ยินว่า หล่อนจงเป็นภรรยาของชายชื่อนี้ แล้วกลับมาบอกความชอบใจ หรือไม่ชอบใจปองหญิงนั้นแก่ชายนี้. ภิกษุบอกแล้วกลับมาบอกโดยนัยนั้นนั่นแหละ ท่านเรียกว่า ไม่รับ แต่บอก และกลับมาบอก ภิกษุผู้ไปแล้วโดยนัยนั้นนั่นแล แต่ไม่บอก ฟังถ้อยคำของหญิงนั้นพูดแล้ว มาบอกแก่ชายนี้ ตามนัยที่กล่าวแล้ว ในบทที่ ๓ แห่งปฐม-

จตุกกะ ท่านเรียกว่า **ไม่รับ ไม่บอก แต่กลับมาบอก.** บทที่ ๔ ชัดเจนแล้วแล. นัยทั้งหลายเป็นต้นว่า วานภิกษุมากหลาย ชัดเจนแล้วเหมือนกัน. เหมือนอย่างว่า ภิกษุแม้หลายรูปด้วยกัน ย่อมต้องอาบัติในเพราะวัตถุเดี่ยว ฉันใด, พึงทราบอาบัติมากหลายในเพราะวัตถุมากหลาย แม้แห่งภิกษุรูปเดียว ฉันนั้น.

เป็นอย่างไร ? ชายวานภิกษุว่า ท่านขอรับ ! ขอท่านโปรดไปที่ปราสาทชื่อโน้น มีหญิงประมาณ ๖๐ หรือ ๗๐ คน, ท่านโปรดบอกหญิงเหล่านั้นว่า ได้ยินว่า พวกหล่อนจงเป็นภรรยาของชายชื่อนี้ ภิกษุนั้นรับแล้ว ไปที่ปราสาทนั้นทีเดียว บอกแล้วนำข่าวนั้นกลับมาอีก เธอต้องอาบัติเท่าจำนวนหญิง. จริงอยู่ แม้ในคัมภีร์ปริวาร พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสคำนี้ไว้ว่า

ภิกษุพึงต้องครุกอาบัติ ที่ยังทำคืนได้ทั้งหมด
พร้อมกันทั้ง ๖๔ ตัว ด้วยสักว่าย่างเท้าเดินไป และ
กล่าวด้วยวาจา ปัญหานี้ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกัน
แล้ว.

ได้ยินว่า ปัญหานี้ ท่านอาศัยอำนาจแห่งอรรถนี้กล่าวแล้ว. ส่วนคำว่าอาบัติ ๖๔ ตัว ในคำถาม พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส เพื่อความสละสลวยแห่งถ้อยคำ. แต่เมื่อภิกษุทำอย่างนั้น ย่อมต้องอาบัติตั้ง ๑๐๐ ตัวก็ได้ ตั้ง ๑,๐๐๐ ตัวก็ได้ฉะนั้นแล.

เหมือนอย่างว่า เป็นอาบัติมากหลายในเพราะหญิงมากหลายแก่ภิกษุรูปเดียว ที่ชายคนเดียววานไป ฉันใด, ชายคนเดียว วานภิกษุมากหลายไปยังสำนักของหญิงคนเดียว, เป็นสังฆาทิเสส แก่ภิกษุทั้งหมดทุกรูป ฉันนั้น.

ชายคนเดียว วานภิกษุมากรูปด้วยกันไปยังสำนักของหญิงจำนวนมากด้วยกัน เป็นสังฆาทิเสสตามจำนวนหญิง. ชายมากคนด้วยกัน วานภิกษุรูปเดียวไปยังสำนักของหญิงคนเดียว เป็นสังฆาทิเสสตามจำนวนของชาย. ชายมากคนด้วยกัน วานภิกษุรูปเดียวไปยังสำนักของหญิงมากคนด้วยกัน เป็นสังฆาทิเสสตามจำนวนวัตถุ. ชายมากคนด้วยกัน วานภิกษุมากรูปด้วยกันไปยังสำนักหญิงคนเดียว เป็นสังฆาทิเสสตามจำนวนวัตถุ. ชายมากคนด้วยกัน วานภิกษุมากรูปไปยังสำนักแห่งหญิงมากคนด้วยกัน เป็นสังฆาทิเสสตามจำนวนวัตถุ. แม้ในคำว่า หญิงคนเดียว วานภิกษุรูปเดียว เป็นต้น ก็มีนัยเหมือนกันนี้. ก็ในสัญจริตตสิกขาบทนี้ ชื่อว่า ความเป็นผู้ถูกส่วน และไม่ถูกส่วนกันไม่เป็นประมาณ. เมื่อภิกษุทำการชักสื่อ แก่บิดามารดาก็ดี แก่สหธรรมิกทั้ง ๕ ก็ดี เป็นอาบัติทั้งนั้น. จตุกกะว่า ชายวานภิกษุว่า ไปเถิดท่านขอรับ ท่านกล่าวไว้เพื่อแสดงชนิดแห่งอาบัติ ด้วยอำนาจแห่งองค์.

ในบทท้ายแห่งจตุกกะนั้น พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:-

หลายบทว่า **อันเตวาสิกบอกแล้ว กลับมาบอกภายนอก** มีความว่า อันเตวาสิกมาแล้วไม่บอกแก่อาจารย์ ไปเสียทางอื่นบอกแก่ชายผู้นั้น.

หลายบทว่า **อาปตฺติ อุภินฺนนฺ ถุลฺลจฺจยสฺส** มีความว่า เป็นถุลลัจจัยแก่อาจารย์ด้วยองค์ ๒ คือ เพราะคำรับ ๑ เพราะใช้ให้บอก ๑. เป็นถุลลัจจัยแก่อันเตวาสิกด้วยองค์ ๒ คือ เพราะบอก ๑ เพราะกลับมาบอก ๑. คำที่เหลือ ปรากฏชัดแล้วแล.

สองบทว่า **คจฺฉนฺโต สมฺปาเหติ** ได้แก่ รับ และบอก.

สองบทว่า **อาคจฺฉนฺโต วิสฺสํ วาเทติ** ได้แก่ ไม่กลับมาบอก.

สองบทว่า **คจฺฉนฺโต วิวาเทติ** ได้แก่ ไม่รับ.

สองบทว่า **อาคจฺฉนฺโต สมฺปาเทติ** ได้แก่ บอก และกลับมาบอก.

ในบททั้งสองอย่างนี้ เป็นถุลลัจจัยด้วยองค์ ๒. ในบทที่ ๓ เป็นอาบัติ, ในบทที่ ๔ ไม่เป็นอาบัติ.

ในคำว่า **อนาปตฺติ สงฺฆสฺส วา เจติยสฺส วา คิลานสฺส วา กรณีเยน คจฺฉติ อุมฺมตฺตกสฺส อาทิกมฺมิกสฺส** นี้ พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- I

อุโปสถาคาร หรือการงานอะไร ๆ ของภิกษุสงฆ์ที่ทำค้างไว้มีอยู่, อุบาสกวานภิกษุไปยังสำนักของอุบายสิกา หรืออุบายสิกาวานภิกษุไปยังสำนักของอุบาสก เพื่อต้องการอาหารและค่าแรงงานสำหรับพวกคนงาน (พวกช่าง) ในการสร้างอุโปสถาคารเป็นต้นนั้น, เมื่อภิกษุไปด้วยกรณียะของสงฆ์เช่นนี้ ไม่เป็นอาบัติ. แม้ในเจติยกรรมที่กำลังทำ ก็มีนัยเหมือนกันนี้. ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้อันอุบาสกวานแล้ว ไปยังสำนักของอุบาสิกา หรือผู้อันอุบาสิกาวานแล้ว ไปยังสำนักของอุบาสก แม้เพื่อต้องการยาสำหรับภิกษุอาพาธ. ภิกษุบ้าและภิกษุผู้เป็นอาทิกัมมิกะ มีนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล.

บรรดาปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เมื่อภิกษุรับข่าวสารด้วยกายวิการมีผงกศีรษะเป็นต้น ไปบอกด้วยหัวแม่มือแล้วกลับมาบอกด้วยหัวแม่มือ, อาบัติเกิดโดยลำพังกาย. เมื่อใคร ๆ กล่าวแก่ภิกษุผู้นั่งที่หอฉันว่า หญิงชื่อนี้ จักมา, ท่านพึงทราบจิตของนางแล้วรับว่า ดีละ บอกกะนางผู้มาหา เมื่อนางกลับไปแล้ว บอกในเมื่อ

ชายนั้นกลับมาหา, อาบัติเกิดโดยลำพังวาจา. แม้เมื่อภิกษุรับคำสั่งด้วยวาจาว่า ได้ซี แล้วไปยังเรือนของหญิงนั้นด้วยกรณียะอื่น หรือพบหญิงนั้นในเวลาไปที่อื่น แล้วบอกด้วยเปล่งวาจานั้นแล ยังไม่หลีกไปจากที่นั้นด้วยเหตุอื่นนั่นเอง บังเอิญพบชายคนนั้นเข้าอีกแล้วบอก, อาบัติย่อมเกิดโดยลำพังวาจาอย่างเดียว. แต่อาบัติย่อมเกิดโดยทางกายและวาจา แม้แก่พระขีณาสพผู้ไม่รู้พระบัญญัติ.

เป็นอย่างไร? ก็ถ้าว่า มารดากับบิดาของภิกษุนั้นโกรธกันเป็นผู้หย่าร้างขาดกันแล้ว. ก็บิดาของพระเถระนั้น พูดกะภิกษุนั้นผู้มายังเรือนว่า แน่ะลูก ! โยมมารดาของท่านทิ้งโยมผู้แก่เฒ่าไปสู่ตระกูลญาติเสียแล้ว, ขอท่านไปส่งข่าวให้โยมมารดานั้น (กลับมา) เพื่อปรนนิบัติโยมเถิด. ถ้าภิกษุนั้นไปพูดกะโยมมารดานั้นแล้วกลับมาบอกข่าวการมา หรือไม่มาแห่งโยมมารดานั้น แก่โยมบิดา เป็นสังฆาทิเสส.

๓ สมุฏฐานนี้ เป็นอจิตตกสมุฏฐาน แต่เมื่อภิกษุทราบพระบัญญัติแล้ว ถึงความชักสื่อโดยนัยทั้ง ๓ นี้แหละ อาบัติย่อมเกิดทางกายกับจิต ๑ ทางวาจากับจิต ๑ ทางกายวาจากับจิต ๑. ๓ สมุฏฐานนี้ เป็นสจิตตกสมุฏฐาน ด้วยจิตที่รู้พระบัญญัติ. เป็นกิริยาโนสัญญาวิโมกข์ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม และในสิกขาบทนี้ มีจิต ๓ ดวง ด้วยสามารถแห่งกุศลจิตเป็นต้น มีเวทนา ๓ ด้วยสามารถแห่งสุขเวทนาเป็นต้น ฉะนี้แล.

บรรดาวินีตวัตถุทั้งหลาย ใน ๕ เรื่องข้างต้น เป็นทุกกฏ เพราะเป็นแต่เพียงรับ.

ในเรื่องทะเลาะกัน มีวินิจฉัย ดังนี้:-

บทว่า **สมฺโมทนียํ อกาสิ** ความว่า ให้หญิงนั้นยินยอมแล้ว ได้กระทำบ้านให้เป็นสถานที่ควรกลับไปอีก.

บทว่า **นาลํ วนียา** มีอรรถว่า ยังไม่หย่าร้างกัน. จริงอยู่ หญิงใดอันสามีทิ้งแล้วในชนบทใด ๆ โดยประการใด ๆ ย่อมพ้นภาวะเป็นภรรยา, หญิงนี้ท่านเรียกว่า ผู้หย่าร้างกัน. แต่หญิงคนนี้ มิใช่ผู้หย่าร้างกัน. นางทะเลาะกันด้วยเหตุบางประการแล้วไปเสีย. ด้วยเหตุนั่นแล ในเรื่องทะเลาะกันนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ไม่เป็นอาบัติ. ก็เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าปรับถุลลัจจัย ในนางยักษิณี เพราะกายสังสัคคะ; ฉะนั้น แม้ในทุฏฐุลลสิกขาบทเป็นต้นนี้ นางยักษิณีและนางเปรต บัณฑิตพึงทราบว่า เป็นวัตถุแห่งถุลลัจจัย เหมือนกัน. แต่ในอรรถกถาทั้งหลาย ท่านไม่ได้วิจารคำนี้ไว้. คำที่เหลือทุก ๆ เรื่อง มีอรรถกระจ่างทั้งนั้นแล.

สัญจริตตสิกขาบทวรรณนา

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖
เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี

[๔๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายชาวรัฐอาฬวี สร้างกุฏีซึ่งมีเครื่องอุปกรณ์อันตนขอเขามาเอง อันหาเจ้าของมิได้ เป็นส่วนเฉพาะตนเอง ใหญ่ไม่มีกำหนด กุฏีเหล่านั้นจึงไม่สำเร็จ เธอต้องมีการวิงวอน มีการขอเขาอยู่

ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้บุรุษ จงให้แรงบุรุษ จงให้โค จงให้เกวียน จงให้มีด จงให้ขวาน จงให้ผึ่ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เถาวัลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หญ้ามุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง จงให้หญ้าสามัญ จงให้ดิน ดังนี้เป็นต้น ประชาชนที่ถูกเบียดเบียนด้วยการวิงวอน ด้วยการขอ พอเห็นภิกษุทั้งหลายแล้ว หวาดบ้าง สะดุ้งบ้าง หนีไปเสียบ้าง เดินเลียงไปเสียทางอื่นบ้าง เมินหน้าเสียบ้าง ปิดประตูเสียบ้าง แม้พบแม่โคเข้าก็หนี สำคัญว่าพวกภิกษุ.

[๔๔๕] ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปจำพรรษาอยู่ในพระนครราชคฤห์ แล้วออกเดินทางมุ่งไปรัฐอาฬวี เที่ยวจาริกไปโดยลำดับถึงรัฐอาฬวีแล้ว ทราบว่าท่านพักอยู่ที่อัคคาฬวเจดีย์ในรัฐอาฬวีนั้น ครั้นเวลาเช้า ท่านพระมหากัสสปครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตในรัฐอาฬวี ประชาชนเห็นท่านพระมหากัสสปแล้วหวาดบ้าง สะดุ้งบ้าง หลบหนีไปบ้าง เดินเลี่ยงไปทางอื่นบ้าง เมินหน้าบ้าง ปิดประตูบ้านบ้าง ครั้นท่านพระมหากัสสปเที่ยวบิณฑบาตไปในรัฐอาฬวี เวลาหลังอาหารกลับจากบิณฑบาตแล้ว เรียกภิกษุทั้งหลายมาถามว่า ท่านทั้งหลาย เมื่อก่อนรัฐอาฬวีนี้มีอาหารบริบูรณ์ หาบิณฑบาตได้ง่าย ภิกษุสงฆ์ครองชีพด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำได้ง่าย มาบัดนี้รัฐอาฬวีอัตคัดอาหาร หาบิณฑบาตได้ยาก ภิกษุสงฆ์จะครองชีพด้วยการถือบาตรแสวงหาก็ทำไม่ได้ง่าย อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัย ให้รัฐอาฬวีนี้เป็นดังนี้ จึงภิกษุเหล่านั้นกราบเรียนเรื่องนั้นให้ท่านพระมหากัสสปทราบแล้ว.

[๔๔๖] คราวนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับ อยู่ในพระนครราชคฤห์ตามพระพุทธาภิรมย์แล้ว เสด็จจาริกโดยหนทางอันจะไปสู่รัฐอาฬวี

เมื่อเสด็จจาริกโดยลำดับ ได้เสด็จถึงรัฐอาฬวีแล้ว ทราบว่าพระองค์ประทับอยู่ที่อัคคาฬวเจดีย์ในรัฐอาฬวีนั้น จึงท่านพระมหากัสสปเข้าไปเฝ้า ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุชาวรัฐอาฬวีว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอให้สร้างกุฏี ซึ่งมีอุปกรณ์ที่ตนต้องขอเขามาเอง อันหาเจ้าของมิได้ เป็นส่วนเฉพาะตนเอง ใหญ่ไม่มีกำหนด กุฏีเหล่านั้นจงไม่สำเร็จ พวกเธอจึงต้องมีการวิงวอน มีการขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้บุรุษ จงให้แรงบุรุษ จงให้โค จงให้เกวียน จงให้มีด จงให้ขวาน จงให้ผึ่ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เถาวัลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หญ้ามุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง จงให้หญ้าสามัญ จงให้ดิน ดังนี้เป็นต้น ประชาชนที่ถูกเบียดเบียนด้วยการวิงวอน ด้วยการขอ พอเห็นภิกษุทั้งหลายเข้าบ้างก็หวาด บ้างก็สะดุ้ง บ้างก็หลบหนีไป บ้างก็เลี่ยงไปทางอื่น บ้างก็เมินหน้า บ้างก็ปิดประตูบ้าน แม้พบแม่โคก็หลบหนี สำคัญว่าพวกภิกษุ ดังนี้ จริงหรือ.

ภิกษุเหล่านั้น ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของ

สมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ให้สร้างกุฏีซึ่งมีเครื่องอุปกรณ์ที่ตนต้องขอเขามาเอง อันหาเจ้าของมิได้ เป็นส่วนเฉพาะตน ใหญ่ไม่มีกำหนดเล่า กุฏีเหล่านั้นจงไม่สำเร็จ พวกเธอจึงต้องมีการวิงวอน มีการขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้บุรุษ จงให้แรงบุรุษ จงให้โค จงให้เกวียน จงให้มีด จงให้ขวาน จงให้ผึ่ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เถาวัลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หญ้ามุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง จงให้หญ้าสามัญ จงให้ดิน ดั่งนี้เป็นต้น ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนภิกษุชาวรัฐอาฬวีโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัดอาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยายแล้ว ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่าดังนี้:-

เรื่องฤาษีสองพี่น้อง

[๔๘๗] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ฤาษีสองพี่น้อง

เข้าอาศัยแม่น้ำคงคาสำนักอยู่ ครั้งนั้น มณีกัณฐนาคราชขึ้นจากแม่น้ำคงคาเข้าไปหาฤาษีผู้น้อง ครั้นแล้ววงด้วยขนาด ๗ รอบ แผ่พังพานใหญ่อยู่บนศีรษะ เพราะความกลัวนาคราชนั้น ฤาษีผู้น้องได้ซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น ฤาษีผู้พี่เห็นฤาษีผู้น้องซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น จึงได้ไต่ถามว่า เหตุไรเธอจึงซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น

น. ท่านพี่ มณีกัณฐนาคราชขึ้นจากแม่น้ำคงคา เข้ามาหาข้าพเจ้า ณ สถานที่นี้ ครั้นแล้ววงข้าพเจ้าด้วยขนาด ๗ รอบ แผ่พังพานใหญ่บนศีรษะ เพราะความกลัวนาคราชนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น

พ. ท่านต้องการไม่ให้นาคราชนั้นมาหรือ

น. ข้าพเจ้าต้องการไม่ให้นาคราชนั้นมา

พ. ท่านเห็นนาคราชนั้นมีอะไรบ้าง

น. เห็นมีแก้วมณีประดับอยู่ที่คอ

พ. ถ้าเช่นนั้น ท่านจงขอแก้วมณีกะนาคราชนั้นว่า ท่านจงให้แก้วมณีแก่ข้าพเจ้า ๆ ต้องการแก้วมณี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ครั้นมณีกัณฐนาคราชขึ้นจากแม่น้ำคงคาเข้าไปหาฤาษีผู้น้อง หยุดอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ฤาษีผู้น้องได้กล่าวขอแก้วมณี กะมณีกัฐนาคราชว่า ขอท่านจงให้แก้วมณีแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าต้องการแก้วมณี จึงมณีกัณฐนาคราชรำพึงว่า ภิกษุขอแก้วมณี

ภิกษุต้องการแก้วมณี แล้วได้รีบกลับไป แม้ครั้งที่สอง มณีกัณฐนาคราช ขึ้นจากแม่น้ำคงคาเข้าไปหาฤาษีผู้น้อง ๆ เห็นมณีกัณฐนาคราชมาแต่ไกล ได้กล่าวขอแก้วมณี กะมณีกัณฐนาคราชว่า ขอท่านจงให้แก้วมณีแก่ข้าพเจ้า ๆ ต้องการแก้วมณี จึงมณีกัณฐนาคราชรำพึงว่า ภิกษุขอแก้วมณี ภิกษุต้องการแก้วมณี แล้วได้กลับแต่ที่ไกลนั้นเทียว แม้ครั้งที่สาม มณีกัณฐนาคราชกำลังจะขึ้นจากแม่น้ำคงคา ฤาษีผู้น้องได้เห็นมณีกัณฐนาคราชกำลังโผล่ขึ้นจากแม่น้ำคงคา ก็ได้กล่าวขอแก้วมณี กะมณีกัณฐนาคราชว่า ขอท่านจงให้แก้วมณีแก่ข้าพเจ้า ๆ ต้องการแก้วมณี ขณะนั้นมณีกัณฐนาคราชได้กล่าวตอบฤาษีผู้น้องด้วยคาถา ความว่าดังนี้:-

ข้าวน้ำ ที่ดียิ่ง มากหลาย บังเกิดแก่ข้าพเจ้า เพราะเหตุแห่งแก้วมณีดวงนี้ ข้าพเจ้าจะให้แก้วนั้นแก่ท่านไม่ได้ ท่านเป็นคนขอจัด ข้าพเจ้าจักไม่มาสู่อาศรมของท่านอีกแล้ว.

ท่านขอแก้วกะข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้าสะดุ้งกลัว ดังคนหนุ่มถือดาบซึ่งลับดีแล้วบนหินลับ ข้าพเจ้าจักไม่ให้แก้วนั้นแก่ท่าน ๆ เป็นคนขอจัด ข้าพเจ้าจักไม่มาสู่อาศรมของท่านอีกแล้ว.

ครั้งนั้นมณีกัณฐนาคราชได้หลีกไป พลางรำพึงว่า ภิกษุขอแก้วมณี ภิกษุต้องการแก้วมณี ได้หลีกไปอย่างนั้นแล้ว ไม่กลับมาอีก ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ต่อมาฤาษีผู้น้องได้ซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็นยิ่งกว่าเก่า เพราะไม่ได้เห็นนาค-

ราชผู้น่าดูนั้น ฤาษีผู้พี่ได้เห็นฤาษีผู้น้องซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็นยิงกว่าเก่า จึงได้ถามดูว่า เพราะเหตุไรท่านจึงซูบผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็นยิ่งกว่าเก่า ฤาษีผู้น้องตอบว่า เพราะไม่ได้เห็นนาคราชผู้น่าดูนั้น จึงฤาษีผู้พี่ได้กล่าวกะฤาษีผู้น้องด้วยคาถา ความว่าดังนี้:-

บุคคลรู้ว่าสิ่งใดเป็นที่รักของเขา ไม่ควรขอสั่งนั้น อนึ่ง
คนย่อมเป็นที่เกลียดชัง ก็เพราะขอจัด นาคที่ถูกพราหมณ์
ขอแก้วมณี จึงไม่มาให้พราหมณ์นั้นเห็นอีกเลย.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การวิงวอน การขอ ไม่เป็นที่พอใจของสัตว์ดิรัจฉานในเหล่านั้นแล้ว ก็จะป่วยกล่าวไปไยถึงหมู่มนุษย์เล่า.

เรื่องนกฝูงใหญ่

[๔๙๘] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในไพรสณฑ์แห่งหนึ่งแถบภูเขาหิมพานต์ ณ สถานที่ไม่ห่างไพรสณฑ์นั้น มีหนองน้ำใหญ่ ครั้งนั้นนกฝูงใหญ่ กลางวันเที่ยวหาอาหารที่หนองน้ำนั้น เวลาเย็นเข้าอาศัยไพรสณฑ์นั้นสำนักอยู่ ภิกษุนั้นรำคาญเพราะเสียงนกฝูงนั้น จึงเข้าไปหาเรา ครั้นกราบไหว้เราแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เราได้ถามภิกษุนั้นว่า ดูก่อนภิกษุ ยังพอทนอยู่หรือ ยังพอครองอยู่หรือ เธอเดินทางมาด้วยความลำบากน้อยหรือ ก็นี่เธอมาจากไหนเล่า

ภิกษุกราบทูลว่า ยังพอทนอยู่ ยังพอครองอยู่ พระพุทธเจ้าข้า

ข้าพระพุทธเจ้าเดินทางมาด้วยความลำบากเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า มีไพรสณฑ์ใหญ่อยู่แถบภูเขาหิมพานต์ ณ สถานที่ไม่ห่างไพรสณฑ์นั้นแล มีหนองน้ำใหญ่ ครั้นเวลากลางวัน นกฝูงใหญ่เที่ยวหาอาหารที่หนองน้ำนั้น เวลาเย็นก็เข้าอาศัยไพรสณฑ์นั้นสำนักอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าถูกเสียงนกฝูงนั้นรบกวน จึงหนีมาจากไพรสณฑ์นั้น พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ ก็เธอต้องการจะไม่ให้นกฝูงนั้นมาหรือ

ภิ. ข้าพระพุทธเจ้าต้องการไม่ให้นกฝูงนั้นมา พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนภิกษุ ถ้าเช่นนั้นเธอจงกลับไปที่ไพรสณฑ์นั้น เข้าอาศัยไพรสณฑ์นั้นแล้ว ในปฐมยามแห่งราตรี จงประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่ะนกผู้เจริญทั้งหลาย นกทั้งหลายที่อาศัยในไพรสณฑ์นี้มีประมาณเท่าใด จงฟังเรา ๆ ต้องการขน นกทั้งหลายจงให้ขนแก่เรานกละหนึ่งขน ในมัชฌิมยามแห่งราตรี ก็จงประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่ะนกผู้เจริญทั้งหลาย นกทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในไพรสณฑ์นี้ มีประมาณเท่าใด จงฟังเรา ๆ ต้องการขน นกทั้งหลายจงให้ขนแก่เรานกละหนึ่งขน ในปัจฉิมยามแห่งราตรี ก็จงประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่ะนกเจริญทั้งหลาย นกทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในไพรสณฑ์นี้ มีประมาณเท่าใด จงฟังเรา ๆ ต้องการขน นกทั้งหลายจงให้ขนแก่เรานกละหนึ่งขน จึงภิกษุรูปนั้นกลับไปที่ไพรสณฑ์นั้น เข้าอาศัยไพรสณฑ์นั้นแล้ว ในปฐมยามแห่งราตรี ประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่ะนกผู้เจริญทั้งหลาย... ในมัชฌิมยามแห่งราตรี ประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่ะนกผู้เจริญทั้งหลาย... ในปัจฉิมยามแห่งราตรี ประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่ะนกผู้เจริญทั้งหลาย... ครั้นนกฝูงนั้นทราบว่า ภิกษุขอขน

ภิกษุต้องการขน ดังนี้ ได้หลีกไปจากไพรสณฑ์นั้น ได้หลีกไปอย่างนั้นเที่ยว ไม่กลับมาอีก

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าการวิงวอน การขอ จักไม่ได้เป็นที่พึงใจของพวกสัตว์ดิรัจฉานเหล่านั้นแล ก็จะป่วยกล่าวไปไยเล่าถึงหมู่สัตว์ที่เกิดมาเป็นมนุษย์.

เรื่องรัฐบาลกุลบุตร

[๔๙๙] ดูก่อนภิกษุหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว บิดาของรัฐบาลกุลบุตร ได้กล่าวถามรัฐบาลกุลบุตรด้วยคาถา ความว่าดังนี้:-

แน่ะพ่อรัฐบาล เออก็คนเป็นอันมากที่พากันมาขอเรา เราไม่รู้จัก ไฉนเจ้าไม่ขอเรา.

รัฐบาลกุลบุตรได้กล่าวตอบบิดาด้วยคาถา ความว่าดังนี้:-

คนผู้ขอ ย่อมไม่เป็นที่รักของผู้ถูกขอ ฝ่ายคนผู้ถูกขอเมื่อไม่ให้ ก็ย่อมไม่เป็นที่รักของผู้ขอ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจงไม่ขอท่าน ขออย่าให้ข้าพเจ้าเป็นที่เกลียดชังของท่านเลย.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย รัฐบาลกุลบุตรนั้นยังได้กล่าวตอบอย่างนี้กะบิดาของตนแล้ว ก็จะป่วยกล่าวไปไยเล่าถึงคนอื่นต่อคนอื่น.

[๕๐๐] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โภคสมบัติของคฤหัสถ์รวบรวมได้ยาก แม้ได้มาแล้วก็ยังยากที่จะตามรักษา ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย เมื่อโภคสมบัติ นั้นอันพวกคฤหัสถ์รวบรวมได้ยาก แม้เขาได้มาแล้วก็ยังยากที่จะตามรักษาอย่างนี้ พวกเธอได้มีการวิงวอน มีการขอเขาบ่อยครั้ง หลายคราวแล้วว่า ขอท่านทั้งหลายจงให้คน จงให้แรงงาน จง

ให้โค จงให้เกวียน จงให้มีด จงให้ขวาน จงให้ผึ่ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เถาวัลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หญ้ามุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง จงให้หญ้าสามัญ จงให้ดิน ดังนี้เป็นต้น การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุชาวรัฐอาฬวีโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัดอาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะเกิดในปัจจุบัน เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมรส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่ง

ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดุก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนั้น ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐. ๖. อนึ่ง ภิกษุผู้จะสร้างกุฎีอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ประมาณ ประมาณในการสร้างกุฎีนั้นดังนี้ โดยยาว ๑๒ คืบ โดยกว้างในร่วมใน ๗ คืบ ด้วยคืบสุคต พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้ อันมีชานรอบ หากภิกษุสร้างกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาชานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ หรือสร้างให้ล่วงประมาณ เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๑] ที่ชื่อว่า **อาการขอเอาเอง** คือ ขอเองซึ่งคนก็ดี แรงงานก็ดี โคก็ดี เกวียนก็ดี มีดก็ดี ขวานก็ดี ผึ่งก็ดี จอบก็ดี สิ่วก็ดี เถาวัลย์ก็ดี ไม้ไผ่ก็ดี หญ้ามุงกระต่ายก็ดี หญ้าปล้องดี หญ้าสามัญก็ดี ดินก็ดี.

ที่ชื่อว่า **กุฎี** ได้แก่ ที่อยู่ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม.

บทว่า **สร้าง** คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม.

บทว่า **อันหาเจ้าของมิได้** คือ ไม่มีใคร ๆ อื่น ที่เป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม คฤหัสถ์ก็ตาม บรรพชิตก็ตาม เป็นเจ้าของ.

บทว่า **เฉพาะตนเอง** คือ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว.

คำว่า **พึงสร้างให้ได้ประมาณ** ประมาณในการสร้างกุฏีนั้นดังนี้ โดยยาว ๑๒ คืบ ด้วยคืบสุคต นั้น คือ วัดนอกฝาผนัง.

คำว่า โดยสร้างในร่วมใน ๗ คืบ นั้น คือ วัดร่วมในฝาผนัง.

[๕๐๒] คำว่า **พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่** นั้น มีพระ-พุทธาธิบาย ไว้ว่าดังนี้ ภิกษุผู้จะสร้างกุฏีนั้น พึงให้แผ้วถางพื้นที่ที่จะสร้างกุฏีนั้นเสียก่อน แล้วเข้าไปหาสงฆ์ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุทั้งหลายผู้แก่พรรษากว่า แล้วนั่งกระโหย่งประณมมือกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใคร่จะสร้างกุฏีอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏี พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม ถ้าสงฆ์ทั้งหมดจะอุตสาหะไปตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏีได้ ก็พึงไปตรวจดูด้วยกันทั้งหมด ถ้าไม่อุตสาหะ ในหมู่สงฆ์นั้น ภิกษุเหล่าใดฉลาดสามารถจะรู้ได้ว่า เป็นสถานมีผู้จองไว้หรือไม่ เป็นสถานมีชานเดินได้รอบหรือไม่ สงฆ์พึงขอสมมติภิกษุเหล่านั้นไปแทนสงฆ์

วิธีสมมติ

ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนั้น คือ ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

กรรมวาจาขอสมมติให้ภิกษุตรวจดูพื้นที่

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใคร่จะสร้างกุฎีอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูฟื้นที่ที่จะสร้างกุฎี ถ้าความพรั่งพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูฟื้นที่ที่จะสร้างกุฎีของภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใคร่จะสร้างกุฎีอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูฟื้นที่ที่จะสร้างกุฎี สงฆ์สมมติภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูฟื้นที่ที่จะสร้างกุฎีของภิกษุมีชื่อนี้ การสมมติภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูฟื้นที่ที่จะสร้างกุฎีของภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด ภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้และมีชื่อนี้ อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อตรวจดูฟื้นที่ที่จะสร้างกุฎีของภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

วิธีแสดงพื้นที่

[๕๐๓] ภิกษุทั้งหลายผู้อันสงฆ์สมมติแล้วเหล่านั้น พึงไป ณ ที่นั้น ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฎี พึงทราบว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีชานเดินได้รอบ หรือเป็นสถานไม่มีชานเดินได้รอบ ถ้าเป็นสถานมีผู้จองไว้ ทั้งไม่มีชานเดินได้รอบ พึงบอกว่า อย่าสร้างลงในที่นี้ ถ้าเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ทั้งมีชานเดินได้รอบ พึงแจ้งแก่สงฆ์ว่า เป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ทั้งมีชานเดินได้รอบ ภิกษุผู้จะสร้างกุฎีนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุทั้งหลาย

ผู้แก่พรรษากว่า แล้วนั่งกระโหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใคร่จะสร้างกุฎีอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฎี พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

กรรมวาจาขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ใคร่จะสร้างกุฎีอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฎี ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงแสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฎีแก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ใคร่จะสร้างกุฎีอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฎี สงฆ์แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฎีแก่ภิกษุมีชื่อนี้ การแสดงะพื้นที่ที่จะสร้างกุฎีของภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด พื้นที่ที่จะสร้างกุฎีของภิกษุมีชื่อนี้ อันสงฆ์แสดงแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

[๕๐๔] ที่ชื่อว่า อันมีผู้จอง คือ เป็นที่อาศัยของมด เป็นที่อาศัยของปลวก เป็นที่อาศัยของหนู เป็นที่อาศัยของงู เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง เป็นที่อาศัยของตะขาบ เป็นที่อาศัยของช้าง เป็นที่อาศัยของม้า เป็นที่อาศัยของราชสีห์ เป็นที่อาศัยของเสือโคร่ง เป็นที่อาศัยของเสือเหลือง เป็นที่อาศัยของหมี เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า เป็นที่อาศัย

*สุนัขป่าในทะเลทราย, เสือดาวก็ว่า.

ของสัตว์ดิรัจฉานบางเหล่า เป็นสถานใกล้ที่นา เป็นสถานใกล้ตะแลงแกง เป็นสถานใกล้ที่ทรมานนักโทษ เป็นสถานใกล้สุสาน เป็นสถานใกล้ที่สวน เป็นสถานใกล้ที่หลวง เป็นสถานใกล้โรงช้าง เป็นสถานใกล้โรงม้า เป็นสถานใกล้เรือนจำ เป็นสถานใกล้โรงสุรา เป็นสถานใกล้ที่สุนัขอาศัย เป็นสถานใกล้ถนน เป็นสถานใกล้หนทางสี่แยก เป็นสถานใกล้ที่ชุมนุมชน หรือเป็นสถานใกล้ทางที่เดินไปมา นี่ชื่อว่าสถานอันมีผู้จองไว้.

[๕๐๕] ที่ชื่อว่า **อันหาชานรอบมิได้** คือ เกวียนที่เขาเทียมวัวแล้วตามปกติ ไม่สามารถจะเวียนได้ บันไดหรือพะองไม่สามารถจะทอดเวียนไปได้ โดยรอบ นี่ชื่อว่า สถานอันหาชานรอบมิได้.

[๕๐๖] ที่ชื่อว่า **อันไม่มีผู้จองไว้** คือ ไม่เป็นที่อาศัยของมด ไม่เป็นที่อาศัยของปลวก ไม่เป็นที่อาศัยของหนู ไม่เป็นที่อาศัยของงู ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง ไม่เป็นที่อาศัยของตะขาบ ไม่เป็นที่อาศัยของช้าง ไม่เป็นที่อาศัยของม้า ไม่เป็นที่อาศัยของราชสีห์ ไม่เป็นที่อาศัยของเสือโคร่ง ไม่เป็นที่อาศัยของเสือเหลือง ไม่เป็นที่อาศัยของหมี ไม่เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า ไม่เป็นที่อาศัยของสัตว์ดิรัจฉานบางเหล่า ไม่เป็นสถานใกล้ที่นา ไม่เป็นสถานใกล้ที่ไร่ ไม่เป็นสถานใกล้ตะแลงแกง ไม่เป็นสถานใกล้ที่ทรมานนักโทษ ไม่เป็นสถานใกล้สุสาน ไม่เป็นสถานใกล้ที่สวน ไม่เป็นสถานใกล้ที่หลวง ไม่เป็นสถานใกล้โรงช้าง ไม่เป็นสถานใกล้โรงม้า ไม่เป็นสถานใกล้เรือนจำ ไม่เป็นสถานใกล้โรงสุรา ไม่เป็นสถานใกล้ที่สุนัขอาศัย ไม่เป็นสถานใกล้ถนน ไม่เป็นสถานใกล้หนทางสี่แยก ไม่เป็นสถานใกล้ที่ชุมนุมชน หรือไม่เป็นสถานใกล้ทางที่เดินไปมา นี่ชื่อว่าสถานอันไม่มีผู้จองไว้.

[๕๐๗] ที่ชื่อว่า **อันมีชานรอบ** คือ เกวียนที่เขาเทียมวัวแล้ว ตามปกติสามารถจะเวียนไปได้ บันไดหรือพะองก็สามารถจะทอดเกวียนไปได้โดยรอบ นี่ชื่อว่า สถานอันมีชานรอบ.

[๕๐๘] ที่ชื่อว่า **อาการขอเอาเอง** อธิบายว่า ขอเอง ซึ่งคนก็ดี แรงงานก็ดี โคก็ดี เกวียนก็ดี มีดก็ดี ขวานก็ดี ผึ่งก็ดี จอบก็ดี สิ่วก็ดี เป็นต้น

ที่ชื่อว่า **กุฎี** ได้แก่ ที่อยู่ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม.

บทว่า **สร้าง** คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม.

สองพากย์ว่า หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ หรือสร้างให้ล่วงประมาณ เป็นสังฆาทิเสส ความว่า ไม่ขอให้สงฆ์แสดงสถานที่สร้างกุฎีด้วยญัตติทุติกรรมวาจาก็ตาม สร้างเองหรือใช้ให้เขาสร้างให้เกินกำหนด แม้เพียงเส้นผมเดียว โดยส่วนยาวหรือโดยส่วนกว้างก็ตาม ต้องอาบัติทุกกฏทุกประโยคที่ทำ ยังอิฐอีกก้อนหนึ่งจะเสร็จต้องอาบัติถุลลัจจัย ก้อนที่สุดเสร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส** คำว่า **สังฆาทิเสส** เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส.**

บทภาชนีย์

พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๐๙] ภิกษุผู้สร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

สร้างเกินประมาณ

[๕๑๐] ภิกษุสร้างกุฎี เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

สร้างเท่าประมาณ

ภิกษุสร้างกุฎี เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ

[๕๑๑] ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว.

พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ

[๕๑๒] ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชาน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

สั่งสร้างกุฎี มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๑๓] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

สั่งสร้างกุฎี มีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ

สั่งสร้างกุฎี เขาสร้างเกินประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้

แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จอง ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

สั่งสร้างกุฏี เขาสร้างเท่าประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ

สั่งสร้างกุฏีมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้

แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติททุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับ อาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

สั่งสร้างกุฏิมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

หลีกไป ไม่ได้สั่ง พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๑๔] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับสั่งสร้างกุฎีให้แต่เธอ ซึ่งมีฟืนที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และ

จงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีฟื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

หลีกไป ไม่ได้สั่ง สงฆ์แสดงที่ให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีฟืนที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีฟื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ

หลีกไป ไม่ได้สั่ง เขาสร้างเกินประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่

ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

หลีกไป ไม่ได้สั่ง เขาสร้างเท่าประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มี

ชานรอบด้วย ผู้รับสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นจงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ

หลีกไป ไม่ได้สั่ง พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

หลีกไป ไม่ได้สั่ง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ จงให้ได้ประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และจงให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

สร้างผิดคำสั่ง พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๑๕] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฎีให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และ

ให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฎีให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ และอย่าให้มีผู้จองไว้ด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฎีให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ และมีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฎีให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

สร้างผิดคำสั่ง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และ

ให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฎีให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฎีให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฎีให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ อย่าให้มีผู้จองไว้ และ

ให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

สั่งเท่าประมาณ เขาสร้างเกินประมาณ

[๕๑๖] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องเท่าประมาณ และอย่าให้มีผู้จองไว้ด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอน ภิกษุนั้นทราบข่าว เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องเท่า

ประมาณ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏีให้แก่เรา เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องเท่าประมาณ ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

สั่งเท่าประมาณ เขาสร้างเท่าประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏีให้แก่เรา เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏีให้แก่เรา เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีชานรอบ ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องเท่าประมาณ อย่าให้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ

สั่ง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ เขาไม่สร้างตามสั่ง

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้อง

ไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ และต้องไม่มีผู้จองไว้ด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกัน สร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งว่า กุฏินั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้และต้องเท่าประมาณด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ.

สั่ง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ เขาสร้างตามสั่ง

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้น ทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกัน สร้างกุฏิให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏินั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏิให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างกุฏิให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือ

พึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีชานรอบ ถ้าไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

ทำผิดคำสั่ง พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๑๗] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และให้มีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๓ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏี ให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว.

ทำผิดคำสั่ง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

ทำผิดคำสั่ง เกินประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และต้องมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๓ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้น ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว.

ทำผิดคำสั่ง เท่าประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

ทำผิดคำสั่ง พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๔ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฎีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้น

ที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๓ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๓ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว.

ทำผิดคำสั่ง ฟื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้น

ที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า กุฏีนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องเท่าประมาณ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ

พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ทำค้าง

[๕๑๘] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น

หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รอเสียแล้วสร้างใหม่ คืออาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรอเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ทำค้าง

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น

หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ได้ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

เกินประมาณ ทำค้าง

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฏีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย

ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว.

เท่าประมาณ ทำค้าง

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้ว สร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ

ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ทำค้าง

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้

กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ เกินประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๒ ตัว.

พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ทำค้าง

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎีนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฎีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฎีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ถ้าเมื่อเขาทำค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้กุฎี

นั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ถ้าไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างกุฏีให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างกุฏีให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ เท่าประมาณ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

สร้างค้าง สร้างต่อ

[๕๑๙] กุฏีที่ตนสร้างค้างไว้ ภิกษุสร้างต่อให้สำเร็จด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กุฏีที่ตนสร้างค้างไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อให้สำเร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กุฏีที่คนอื่นสร้างค้างไว้ ภิกษุสร้างต่อให้สำเร็จด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กุฏีที่คนอื่นสร้างค้างไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อให้สำเร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

อนาปัตติวาร

[๕๒๐] ภิกษุสร้างถ้ำ ๑ ภิกษุสร้างดูหา ๑ ภิกษุสร้างกุฏีหญ้า ๑ ภิกษุสร้างกุฏีเพื่อภิกษุอื่น ๑ เว้นอาคารอันเป็นที่อยู่เสีย ภิกษุสร้างนอกจากนั้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖

กุฏิการสิกขาบทวรรณนา

กุฏิการสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป. ในกุฏิการสิกขาบทนั้น พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องภิกษุชาวแคว้นอาฬวี]

บทว่า **อาฬวกา** มีความว่า พวกเด็กหนุ่มเกิดในแคว้นอาฬวี ชื่อว่า **อาฬวกา.** เด็กหนุ่มเหล่านั้น แม้ในเวลาบวชแล้ว ก็ปรากฏชื่อว่า **อาฬวกา** เหมือนกัน. ท่านกล่าวคำว่า **อาฬวกา ภิกขู** หมายเอาภิกษุชาวแคว้นอาฬวีเหล่านั้น.

บทว่า **สญฺญาจิกาโย** ได้แก่ มีเครื่องอุปกรณ์อันตนขอเขาเอามาเอง.

บทว่า **การาเปนฺติ** ได้แก่ กระทำเองบ้าง ใช้ให้คนอื่นทำบ้าง. ได้ยินว่า พวกภิกษุเหล่านั้น ทอดทิ้งธุระทั้งสอง คือ วิปัสสนาธุระและคันถธุระ ยกนวกรรมเท่านั้นขึ้นเป็นธุระสำคัญ.

บทว่า **อสฺสามิกาโย** ได้แก่ ไม่มีผู้เป็นใหญ่, อธิบายว่า เว้นจากผู้สร้างถวาย.

บทว่า **อตฺตุทฺเทสิกาโย** ได้แก่ เฉพาะตนเอง, อธิบายว่า อันภิกษุปรารภเพื่อประโยชน์แก่ตน.

บทว่า **อปฺปมาณิกาโย** ได้แก่ ไม่มีประมาณกำหนด*ไว้ว่าอย่างนี้ว่า

* ฎีการวิมติและสารัตถทีปนี้ เป็น อปฺปริจฺฉินฺนปฺปมาณาโย แปลว่า ไม่ได้กำหนดประมาณไว้, หรือไม่มีกำหนดและไม่มีประมาณ.

จักถึงความสำเร็จด้วยเครื่องอุปกรณ์เพียงเท่านี้ หรือขยายกว้างยาวไม่มีประมาณ อธิบายว่า ใหญ่ไม่มีประมาณ.

ภิกษุเหล่านี้ มีการขอร้องเท่านั้นมาก การงานอื่น มีน้อย เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่าเป็นมากไปด้วยการขอร้อง. พวกภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้มากด้วยการขอ ก็พึงทราบอย่างนี้. แต่โดยใจความในสองบทว่า **ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติพหุลา** นี้ ไม่มีเหตุแตกต่างกัน. คำนั้นเป็นชื่อรองพวกภิกษุผู้วอนขอหลายครั้งว่า ท่านจงให้คน. จงให้หัตถกรรมที่คนต้องทำ (แรงงาน). บรรดาคนและหัตถกรรมนั้น จะขอคนโดยความขาดมูลไม่ควร. จะขอว่า พวกท่านจงให้คนเพื่อประโยชน์แก่การร่วมมือ เพื่อประโยชน์แก่การทำงาน ควรอยู่. หัตถกรรมที่คนพึงกระทำท่านเรียกว่า แรงงาน, จะขอแรงงาน ควรอยู่.

[วิญญัติกถาว่าด้วยการออกปากขอ]

ขึ้นชื่อว่าหัตถกรรมมิใช่เป็นวัตถุบางอย่าง, เพราะเหตุนั้น หัตถกรรมนั้น เว้นการงานส่วนตัวของพวกพรานเนื้อและชาวประมงเป็นต้นเสีย ที่เหลือเป็นกัปปิยะทั้งหมด. เมื่อเขาถามว่า ท่านมาทำไมขอรับ? มีการงานที่ใครจะต้องทำหรือ? หรือว่า ไม่ถาม จะขอ ก็ควร. ไม่มีโทษ เพราะการขอเป็นปัจจัย. เพราะเหตุนั้น พวกพรานเนื้อเป็นต้น ภิกษุไม่ควรขอกิจการส่วนตัวเขา. ทั้งไม่ได้กำหนดให้แน่นอนลงไป ไม่ควรขอว่า พวกท่านจงให้หัตถกรรม. เพราะพวกพรานเนื้อเป็นต้นนั้น ถูกภิกษุขออย่างนั้นแล้ว จะต้องรับคำว่า ได้ ขอรับ! แล้วนิมนต์ภิกษุให้กลับไป พึงฆ่าเนื้อมาถวายได้ แต่ควรขอกำหนดลงไปว่า ในวิหารมีกิจการบางอย่างจำต้องทำ, พวกท่านจงให้หัตถกรรมในวิหารนั้น. การ

ที่ภิกษุจะขอหัตถกรรมบางอย่างกะชาวนา หรือคนอื่นแม้ผู้ขวนขวายในการงานของตน ซึ่งถือเอาเครื่องอุปกรณ์ มีผาลและไถเป็นต้น กำลังเดินไปเพื่อไถนาก็ดี เพื่อหว่านก็ดี เพื่อเกี่ยวก็ดี สมควรแท้.

ส่วนผู้ใด เป็นคนกินเดน หรือเป็นคนว่างงานอื่นบางคน ผู้คุยแต่เรื่องไร้ประโยชน์ หรือเอาแต่หลับนอนอยู่, แม้ไม่ขอร้องคนเห็นปานนี้จะกล่าวว่า เฮ้ย! เองจงมาทำการงานสิ่งนี้ หรือสิ่งนี้ แล้วให้กระทำการงานตามที่ต้องการ ควรอยู่. แต่เพื่อแสดงว่า หัตถกรรมเป็นกัปปิยะทุกอย่าง อาจารย์ทั้งหลายจึงกล่าวนัยนี้ไว้.

ก็ ถ้าว่า ภิกษุประสงค์จะให้สร้างปราสาท, พึงไปยังบ้านแห่งพวกช่างสลักหิน เพื่อต้องการเสา แล้วกล่าวว่า อุบาสก! การได้หัตถกรรม ควรอยู่. เมื่อเขาถามว่า ควรทำอย่างไร ขอรับ? พึงบอกว่า พึงหามเสาหินไปให้. ถ้าพวกเขาหามไปถวาย หรือถวายเสาของตนที่เข็นมาเก็บไว้แล้ว ควรอยู่. แม้ถ้าพวกเขากล่าวว่า พวกผมไม่มีเวลาจะทำหัตถกรรม ขอรับ! ขอให้ท่านให้คนอื่นขนไปเถิด, พวกผมจักให้ค่าจ้างแก่เขาเอง ดังนี้, จะใช้ให้คนอื่นขนไปแล้วบอกว่า พวกท่านจงให้ค่าจ้างแก่พวกคนขนหินเถิด ดังนี้ ก็ควร.

โดยอุบายเช่นเดียวกันนี้ การที่ภิกษุจะไปยังสำนักพวกคนผู้ทำการช่างศิลป์นั้น ๆ เพื่อประสงค์ทุก ๆ สิ่งที่ต้องการ คือ ไปยังสำนักช่างไม้เพื่อต้องการไม้สร้างปราสาท ไปยังสำนักช่างอิฐเพื่อต้องการอิฐ ไปยังสำนักช่างมุงหลังคาเรือน เพื่อต้องการมุงหลังคา ไปยังสำนักช่างเขียนเพื่อต้องการจิตรกรรม แล้วขอหัตถกรรม สมควรอยู่. และจะรับเอาของแม้ที่ตนได้ ด้วยอำนาจการขอหัตถกรรมก็ดี ด้วยการเพิ่มให้ค่าจ้างและ

เบี้ยเลี้ยง โดยการขาดมูลก็ดี สมควรทุกอย่าง และเมื่อจะนำของมาจากป่า ควรให้นำของทั้งหมดที่ใคร ๆ ไม่ได้คุ้มครอง (ไม่หวงแหน) มา.

อนึ่ง มิใช่แต่ประสงค์จะสร้างปราสาทอย่างเดียว แม้ประสงค์จะให้ทำเตียงตั่งบาตร ธมกรกกรองน้ำ และจีวรเป็นต้น ก็พึงให้นำมา, ได้ไม้ โลหะ และด้ายเป็นต้นแล้ว เข้าไปหาพวกช่างศิลป์นั้น ๆ พึงขอหัตถกรรมโดยนัยดังกล่าวนั่นแล. และสิ่งของแม้ที่ตนได้มาด้วยอำนาจแห่งการขอหัตถกรรมก็ดี ด้วยการเพิ่มให้ค่าจ้างและเบี้ยเลี้ยงโดยการขาดมูลก็ดี พึงรับเอาทั้งหมด.

ก็ ถ้าพวกคนงานไม่ปรารถนาจะทำ, เกี่ยงเอาค่าจ้างและเบี้ยเลี้ยง, ของเป็นอกัปปิยะมีเหรียญกษาปณ์เป็นต้น ไม่ควรให้. จะแสวงหาข้าวสารเป็นต้น ด้วยภิกขาจารวัตรให้ ควรอยู่.

ภิกษุให้ช่างบาตรทำบาตรด้วยอำนาจแห่งหัตถกรรมแล้ว ให้ระบมทำนองเดียวกันนั้นแล้ว เข้าไปยังภายในบ้าน เพื่อต้องการน้ำมันชโลมบาตรที่ระบมใหม่ เมื่อชาวบ้านเข้าใจว่า มาเพื่อภิกษา แล้วนำข้าวต้มหรือข้าวสวยมา (ถวาย) พึงเอามือปิดบาตร. ถ้าอุบาสิกาถามว่า ทำไมเจ้าคะ ! ภิกษุพึงบอกว่า บาตรระบมใหม่ ต้องการน้ำมันสำหรับทา. ถ้าอุบาสิกานั้นกล่าวว่า โปรดให้บาตรเถิด เจ้าค่ะ ! แล้วรับบาตรไปทาน้ำมัน บรรจุข้าวต้ม หรือข้าวสวยให้เต็มแล้วถวาย, ไม่ชื่อว่า เป็นวิญญัติ จะรับควรอยู่ฉะนี้แล.

พวกภิกษุเที่ยวไปบิณฑบาตแต่เช้ามืด ไปถึงหอฉันไม่เห็นที่นั่ง ยืนคอยอยู่. ถ้าที่หอฉันนั้น พวกอุบาสิกาเห็นพวกภิกษุยืนอยู่ ช่วยกันให้นำที่นั่งมาเอง. พวกภิกษุผู้นั่งแล้ว เมื่อจะไป พึงบอกลาก่อนแล้ว

จึงไป. เมื่อพวกภิกษุไม่บอกลาก่อนแล้วไป ของหาย ไม่เป็นสินใช้. แต่การบอกลาแล้วไป เป็นธรรมเนียม.

ถ้าอาสนะเป็นของที่ชาวบ้านซึ่งภิกษุทั้งหลายสั่งว่า พวกท่านจงนำอาสนะมา จึงนำมาให้; ภิกษุทั้งหลายต้องบอกลาแล้วจึงไป. เมื่อพวกภิกษุไปไม่บอกลา เป็นการเสียธรรมเนียม และของหาย เป็นสินใช้ด้วย; แม้ในพรมสำหรับปูลาด ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน .

แมลงหวี่มีชุมมาก พึงกล่าวว่า จงเอาพัดปัดแมลงหวี่. พวกชาวบ้านนำกิ่งสะเดาเป็นต้นมาให้ พึงให้ทำกัปปิยะก่อน แล้วจึงรับ. ภาชนะน้ำที่หอฉันว่างเปล่า ไม่ควรกล่าวว่า จงนำธมกรกมา. เพราะเมื่อหย่อนธมกรกลงไปในภาชนะว่างเปล่า จะพึงทำภาชนะแตก. แต่จะไปยังแม่น้ำ หรือบึง แล้วกล่าวว่า จงนำน้ำมา ควรอยู่ จะกล่าวว่า จงนำมาจากเรือน ก็ไม่ควรเหมือนกัน. อยู่บริโภคน้ำที่เขานำมาให้.

ภิกษุทั้งหลายผู้ทำภัตกิจที่หอฉัน หรือเสนาสนะป่าก็ดี ใบไม้หรือผลไม้ที่ควรกินเป็นกับแกล้มอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีคนหวงห้ามเกิดในที่นั้น ถ้าพวกเธอจะให้คนทำงานบางอย่างนำมา ควรจะให้นำมาด้วยอำนาจแห่งหัตถกรรมแล้วฉัน, แต่ไม่ควรใช้พวกภิกษุ หรือสามเณรผู้เป็นอลัชชีให้ทำหัตถกรรม, ในเรื่องปุริสัตถกร (แรงงานคน) มีนัยเท่านี้ก่อน.

แต่การที่ภิกษุจะให้นำโคมาจากสถานที่แห่งคนผู้มิใช่ญาติ และมิใช่ปวารณา ย่อมไม่ควร. เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้ให้นำมา. จะขอโดยขาดมูลค่าแม้จากสถานที่แห่งญาติและคนปวารณา ก็ไม่ควร. จะขอโดยนัยของขอยืม ควรทุกแห่ง. และพึงรักษาบำรุงโคที่ให้นำมาแล้วอย่างนี้

*อตฺถโยชนา ๑/๔๕๔ มจฺฉิกาติ มกฺขากา. มกฺขิกาติปิ อตฺถิ.

เสร็จแล้วพึงมอบให้เจ้าของรับมันคืนไป. ถ้าเท้าหรือเขาของมันแตกหัก หรือเสียไป, ถ้าเจ้าของยอมรับมันคืนไป, การยินยอมรับนั่นอย่างนั้นเป็นการดี, ถ้าเจ้าของไม่ยอมรับ. เป็นสินใช้. ถ้าหากเจ้าของกล่าวว่า พวกผมถวายท่านเลย ไม่ควรรับ. แต่เมื่อเจ้าของกล่าวว่า พวกผมถวายวัด พึงกล่าวว่า พวกท่านจงบอกแก่บุคคลผู้ทำการวัด เพื่อประโยชน์แก่การเลี้ยงดูมัน. จะกล่าวกะพวกคนที่มิใช่ญาติ และไม่ได้ปวารณาว่า พวกท่านจงถวายเกวียน ดังนี้ก็ดี ไม่ควร. ย่อมเป็นวิญญัติแท้ คือต้องอาบัติทุกกฏ. แต่ในฐานแห่งญาติและคนปวารณา ควรอยู่. ของขอยืมก็ควร. ทำการงานเสร็จแล้วพึงคืนให้. ถ้ากงเป็นต้นแตกไป พึงกระทำให้เหมือนเดิม แล้วให้คืน. เมื่อเสียหาย เป็นสินใช้. เมื่อเจ้าของกล่าวว่า พวกผมถวายท่านเลย ธรรมดาว่าเครื่องไม้ควรจะรับไว้. ในมีด ขวาน ผึ่ง จอบ และสิ่วก็ดี ในพฤกษชาติ มีเถาวัลย์เป็นต้นก็ดี ที่เจ้าของหวงแหน ก็มีนัยเหมือนกันนี้. ก็ในพวกพฤกษชาติมีเถาวัลย์เป็นต้น ที่พอเป็นครุภัณฑ์ได้เท่านั้น จึงเป็นวิญญัติ ต่ำกว่านั้นหาเป็นไม่.

แต่ภิกษุจะให้นำเอาของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่มีคนหวงห้ามมา ควรอยู่. เพราะว่า ในที่มีคนรักษาคุ้มครองเท่านั้น ท่านเรียกว่า วิญญัติ. วิญญัตินั้น ย่อมไม่ควรในปัจจัยทั้งสอง (คือ จีวรและบิณฑบาต) โดยประการทุกอย่าง. แต่ในเสนาสนปัจจัย เพียงแต่ออกปากขอว่า ท่านจงนำมาจงให้ เท่านั้น ไม่ควร. ปริกถา โอภาส และนิมิตตกรรม ควร.

บรรดาปริกถา โอภาส และนิมิตตกรรมนั้น คำพูดของภิกษุผู้ต้องการโรงอุโบสถ หอฉัน หรือเสนาสนะอะไร ๆ อื่น โดยนัยเป็นต้น ว่าการสร้างเสนาสนะเห็นปานนี้ ในโอกาสนี้ ควรหนอ หรือว่าชอบหนอ

หรือสมควรหนอ ดังนี้ ชื่อว่า ปริกถา. ภิกษุถามว่า อุบาสก ! พวกท่านอยู่ที่ไหน ? พวกอุบาสกตอบว่า ที่ปราสาท ขอรับ ! พูดต่อไปว่า ก็ปราสาทไม่ควรแก่ภิกษุทั้งหลายหรือ อุบาสก ! คำพูดมีอาทิอย่างนี้ ชื่อว่า โอภาส. ก็การกระทำมีอาทิอย่างนี้ คือภิกษุเห็นพวกชาวบ้านแล้ว ขึงเชือก ให้ตอกหลัก เมื่อพวกชาวบ้านถามว่า นี้ให้ทำอะไรกัน ขอรับ ? ตอบว่า พวกอาตมาจะสร้างที่อยู่อาศัยที่นี้ ชื่อว่า นิมิตตกรรม. ส่วนในคิลานปัจจัย แม้วิญญัติก็ควร จะป่วยกล่าวไปไยถึงปริกถาเป็นต้นเล่า.

คำว่า **มนุสฺสา อุปทฺทุตา ยาจนาย อุปทฺทุตา วิญฺญตฺติยา** มีความว่า พวกชาวบ้านถูกบีบคั้นด้วยการขอร้อง และด้วยการออกปากขอนั้นของภิกษุเหล่านั้น.

บทว่า **อุพฺภิชฺชนฺติปิ** มีความว่า ย่อมได้รับความหวาดสะดุ้ง คือ ไหว หวั่นไปว่า จักให้นำอะไรไปให้หนอ ?

บทว่า **อุตฺตสนฺติปิ** มีความว่า พบภิกษุเข้า ก็พลันสะดุ้งชะงักไปเหมือนพบงูฉะนั้น.

บทว่า **ปลายนฺติปิ** มีความว่า ย่อมหนีไปเสียแต่ไกล โดยทางใดทางหนึ่ง.

สองบทว่า **อญฺเญนปิ คจฺฉนฺติ** มีความว่า ละทางที่ภิกษุเดินไปเสีย แล้วกลับเดินมุ่งไปทางซ้าย หรือทางขวา. ปิดประตูเสียบ้างก็มี.

[แก้อรรถศัพพ์ในเรื่องมณีกัณฐนาคราช]

สองบทว่า **ภูตปุพฺพำ ภิกฺขเว** เป็นต้น มีความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นด้วยประการฉะนี้ และตรัสธรรมี-

กถาให้สมควรแก่เรื่องราวนั้นแล้ว เมื่อจะทรงทำโทษแห่งวิญญัติให้ปรากฏชัดแม้อีก จึงทรงแสดง ๓ เรื่องนี้ โดยนัยเป็นต้นว่า **ภูตปุพฺพ ภิกฺขเว** ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **มณิกณฺโฐ** มีความว่า ได้ยินว่า พญานาคนั้นประดับแก้วมณีมีค่ามาก ซึ่งอำนวยให้สิ่งที่ปรารถนาทุกอย่างไว้ที่คอ เที่ยวไป ; เพราะฉะนั้น จึงปรากฏนามว่า มณิกัณฐนาคราช.

คำว่า **อุปริมุทฺธนิ มหนฺตำ ผณำ อฏฺฐาสิ** มีความว่า ได้ยินว่า บรรดาฤษีทั้ง ๒ นั้น ฤษีผู้น้องนั้น เป็นผู้มีปกติอยู่ด้วยเมตตา; เพราะเหตุนั้น พญานาคนั้นจึงขึ้นมาจากแม่น้ำ นิรมิตเพศเป็นเทวดานั่งในสำนักแห่งฤษีนั้น กล่าวสันโมทนียกถา ละเพศเทวดานั้นแล้ว กลับกลายเป็นเพศเดิมของตนนั้นแล วงล้อมฤษีนั้น เมื่อจะทำอาการเลื่อมใส จึงแผ่พังพานใหญ่เบื้องบนศีรษะแห่งฤษีนั้น ดุจกั้นร่มไว้ยับยั้งอยู่ชั่วครู่หนึ่งแล้วจึงหลีกไป. ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำว่า **ได้ยืนแผ่พังพานใหญ่ไว้ ณ เบื้องบนศีรษะ** ดังนี้.

ข้อว่า **มณิมสฺส กณฺเฐ ปิลนฺธนำ** มีความว่า ซึ่งแก้วมณีอันพญานาคนั้นประดับไว้ คือ สวมไว้ที่คอ.

สองบทว่า **เอกมนฺตำ อฏฺฐาสิ** มีความว่า พญานาคนั้นมาแล้วโดยเพศเทวดานั้น ชื่นชมอยู่กับดาบส ได้ยืนอยู่ ณ ประเทศหนึ่ง.

บทว่า **มนฺนปานำ** ได้แก่ ข้าวและน้ำของเรา.

บทว่า **วิปุลำ** ได้แก่ มากมาย.

บทว่า **อุพารำ** ได้แก่ ประณีต.

บทว่า **อติยาจโกสิ** ได้แก่ เป็นผู้ขอจัดเหลือเกิน. มีคำอธิบายว่า ท่านเป็นคนขอซ้ำ ๆ ซาก ๆ.

บทว่า **สุสู** มีความว่า คนหนุ่ม คือ ผู้สมบูรณ์ด้วยเรี่ยวแรง ได้แก่บุรุษที่ยังอยู่ในวัยหนุ่ม.

ศิลาดำ ท่านเรียกว่า หินลับ. ดาบที่เขาลับแล้วบนหินลับนั้น ท่านเรียกว่า สักขรโธตะ. ดามที่ลับดีแล้วบนหินลับ มีอยู่ในมือของบุรุษนั้น; เพราะเหตุนั้น บุรุษนั้น จึงชื่อว่า ผู้ถือดาบซึ่งลับดีแล้วบนหินลัน, อธิบายว่า มีมือถือดาบซึ่งขัดและลับดีแล้วบนหิน. ท่านวอนขอแก้วกะเรา ทำให้เราหวาดเสียว เหมือนบุรุษมีดาบในมือนั้นทำให้คนอื่นหวาดเสียวฉะนั้น.

ข้อว่า **เสลํ มํ ยาจมาโน** มีความว่า วอนขออยู่ซึ่งแก้วมณี.

ข้อว่า **น ตํ ยาเจ** มีความว่า ไม่ควรขอของนั้น.

ถามว่า ของสิ่งไหน ?

ตอบว่า ของที่ตนรู้ว่า เป็นที่รักของเขา.

ข้อว่า **ยสฺส ปิยํ ชิคึเส** มีความว่า คนพึงรู้ว่า สิ่งใดเป็นที่รักของสัตว์นั้น (ไม่ควรขอของนั้น).

ข้อว่า **กิมงฺคํ ปน นนุสฺสภูตานํ** มีความว่า ในคำว่า (การอ้อนวอนขอนั้น) ไม่เป็นที่พอใจของเหล่าสัตว์ที่เป็นมนุษย์ นี้ จะพึงกล่าวทำไมเล่า ?

[แก้อรรถศัพท์ในเรื่องนกฝูงใหญ่เป็นต้น]

หลายบทว่า **สกุณสงฺฆสฺส สทฺเทน อุพฺพาฬฺโห** มีความว่า ได้ยินว่า ฝูงนกนั้น ทำเสียงระเบ็งเซ็งแซ่ติดต่อกันไปจนตลอดปฐมยาม

และปัจฉิมยาม. ภิกษุนั้นเป็นผู้รำคาญด้วยเสียงนกนั้น จึงได้ไปยังสำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้า. ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า เข้ามาหาเราถึงที่อยู่.

ในคำว่า **กุโต จ ตฺวํ ภิกฺขุ อาคจฺฉสิ** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:- ภิกษุนั้นนั่งอยู่แล้ว (ในสำนักแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้านี้) มิใช่พึงมา, แต่การที่จะกล่าวอย่างนี้ในอดีตกาลใกล้ปัจจุบันกาลยอมมีได้. ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสว่า ดูก่อนภิกษุ! ก็เธอมาจากไหนเล่า? อธิบายว่า เธอเป็นผู้มาแล้วแต่ที่ไหน?

แม้ในคำว่า **ตโต อหํ ภควา อาคจฺฉามิ** นี้ ก็มีนัยอย่างนั้นเหมือนกัน.

บทว่า **อุพฺพาฬฺโห** มีความว่า เป็นผู้ถูกเสียงรบกวน คือ ก่อให้เกิดความรำคาญ.

ในคำว่า **โส สกุณสงฺโฆ ภิกขุ ปตฺตํ ยาจติ** นี้ มีวินิจฉัย ดังนี้:- ฝูงนกย่อมไม่รู้คำพูดของภิกษุ. แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกระทำให้มันรู้โดยอานุภาพของพระองค์.

คำว่า **อปาหํ เต น ชานามิ** มีความว่า เออ เราก็ไม่รู้จักชนเหล่านั้นว่า ชนเหล่านี้ เป็นคนพวกไหน หรือว่า ชนพวกนี้เป็นคนของใคร.

สองบทว่า **สงฺคมฺม ยาจนฺติ** มีความว่า ชนเหล่านั้นพากันมา คือรวมกันเป็นพวก ๆ อ้อนวอนขออยู่.

คำว่า **ยาจโก อปฺปิโย โหติ** มีความว่า บุคคลผู้ขอย่อมไม่เป็นที่รัก (ของผู้ถูกขอ).

คำว่า **ยาจญ อททมปฺปิโย** มีความว่า สิ่งที่คนอื่นขอ ท่านเรียกว่า **ยาจัง** แม้ผู้ไม่ให้ซึ่งประโยชน์ที่เขาขอ ย่อมไม่เป็นที่รัก (ของคนผู้ขอ).

อีกอย่างหนึ่ง บทว่า **ยาญ** ได้แก่ ของบุคคลผู้ขออยู่.

คำว่า **อททมปฺปิโย** มีความว่า ผู้ไม่ให้ (แก่ผู้ขอ) ย่อมไม่เป็นที่รัก (ของผู้ขอ).

คำว่า **มา เม วิทฺเทสนา อหุ** มีความว่า ความเป็นผู้ไม่เป็นที่รัก อย่าได้มีแล้วแก่ข้าพเจ้า, อธิบายว่า ข้าพเจ้าอย่าได้เป็นที่เกลียดชัง คือ ไม่เป็นที่รักของท่าน หรือว่าท่านอย่าได้เป็นที่เกลียดชัง คือไม่เป็นที่รักของข้าพเจ้า.

บทว่า **ทุสฺสํ หรานิ** มีความว่า รวบรวมมาได้โดยยาก ด้วยอุบายทั้งหลาย มีกสิกรรมและโครักขกรรมเป็นต้น. การอ้อนวอนขอที่ภิกษุให้เป็นไปเอง ท่านเรียกว่า **สังยาจิกา** ในคำว่า **สํ ยาจิกาย ปน ภิกฺขุนา** นี้. เพราะเหตุนั้น บทว่า **สํ ยาจิกา** จึงมีรูปความที่ท่านกล่าวไว้ว่า ด้วยการวิงวอนขอของตน. อธิบายว่า ด้วยอุปกรณ์ทั้งหลายที่ตนขอมาเอง. ก็เพราะว่า กุฎีนั้นเป็นอันภิกษุทำอยู่ด้วยเครื่องอุปกรณ์ที่ตนขอมาเอง คือขอเอามากระทำเอง; ฉะนั้น เพื่อแสดงบรรยายแห่งอรรถนั้น ท่านจึงกล่าวบทภาชนะแห่งบทว่า **สํ ยาจิกาย** นั้นอย่างนี้ว่า ขอเองซึ่งคนบ้าง เป็นต้น .

[แก้อรรถสิกขาบทวิภังค์ ว่าด้วยการโบกฉาบกุฎี]

บทว่า **อุลฺลิตฺตา** ได้แก่ โบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายใน.

บทว่า **อวลิตฺตา** ได้แก่ โบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอก.

บทว่า **อลฺลิตฺตาวลิตฺตา** มีคำอธิบายว่า โบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอก.

ในบทภาชนะแห่งบทว่า **การยมาเนน** นี้ คำเพียงว่า **การาเปนฺเตน** นี้เท่านั้น เป็นคำที่ท่านพระอุบาลีกล่าวไว้ เพราะว่าเมื่อมีคำอย่างนี้ พยัญชนะย่อมเสมอกัน. แต่เพราะเหตุที่ภิกษุแม้ให้สร้างกุฏีด้วยอาการขอเอาเอง พึงปฏิบัติโดยนัยดังกล่าวแล้ว ในสิกขาบทนี้นั่นแล, ฉะนั้น เพื่อแสดงอรรถนี้ว่า ภิกษุผู้สร้างเองก็ตามให้ผู้อื่นสร้างก็ตาม ทั้งสองพวกนี้สงเคราะห์ด้วยบทว่า **การยมาเนน** นี้แล จึงกล่าวว่า **กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา** ดังนี้เป็นต้น. ก็ถ้าว่าท่านพระอุบาลีจะพึงกล่าวว่า **กโรนฺเตน วา การาเปนฺเตน วา** พยัญชนะจะต้องผิดไป. เพราะว่าภิกษุใช้ให้เขาทำ จะชื่อว่าเป็นผู้ทำเองไม่ได้. เพราะฉะนั้น พึงทราบว่า ในบทภาชนะนี้พระอุบาลีแสดงแต่เพียงใจความเท่านั้น .

บทว่า **อตฺตุทฺเทสํ** มีความว่า คนเป็นที่เจาะจงแห่งกุฏีนั้นอย่างนี้ว่า กุฏีนี้ของเรา เพราะฉะนั้น กุฏีนั้นจึงชื่อว่าเฉพาะตนเอง. ซึ่งกุฏีเฉพาะตนเองนั้น. ก็เพราะกุฏีมีตนเป็นที่เจาะจงนั้น ย่อมมีเพื่อประโยชน์แก่ตน; ฉะนั้น ท่านพระอุบาลีเมื่อจะแสดงบรรยายแห่งอรรถนั้น จึงกล่าวว่า บทว่า **อตฺตุตฺเทสํ** คือ เพื่อประโยชน์แก่ตน.

สองบทว่า **ปมาณิกา กาเรตพฺพา** คือ พึงสร้างให้ได้ประมาณ.

สองบทว่า **ตตฺรีทํ ปมาณํ** คือ นี้ ประมาณแห่งกุฏีนั้น.

บทว่า **สุคตวิทตฺถิยา** มีความว่า ที่มีชื่อว่า คืบพระสุคตคือ ๓ คืบของบุรุษกลางคนในปัจจุบันนี้ เท่ากับศอกคืบ โดยศอกช่างไม้.

สองบทว่า **พาหิริเมน มาเนน** ได้แก่ ๑๒ คืบ โดยวัดนอกฝาผนังแห่งกุฎี. แต่เมื่อจะวัด ไม่พึงกำหนดเอาที่สุดก้อนดินเหนียวใหญ่ที่ตนให้ไว้แต่แรกเขาหมด. พึงวัดโดยที่สุดก้อนดินผสมแกลบ (ก้อนอิฐ). การฉาบทาปูนขาวข้างบนแห่งก้อนดินผสมแกลบ เป็นอัพโพหาริก. ถ้าภิกษุไม่มีความต้องการด้วยก้อนดินผสมแกลบ สร้างให้เสร็จด้วยก้อนดินเหนียวใหญ่เท่านั้น, ดินเหนียวใหญ่นั่นแล เป็นเขตกำหนด.

บทว่า **ติริยं** แปลว่า โดยส่วนกว้าง.

บทว่า **สตฺต** แปลว่า ๗ คืบพระสุคต.

บทว่า **อนฺตรา** นี้ มีนิเทศดังนี้:- คือ โดยการวัดอันมีในร่วมใน มีอธิบายว่า เมื่อไม่ถือเอาที่สุดด้านนอกฝา วัดเอาที่สุด โดยการวัดทางริมด้านใน ได้ประมาณด้านกว้าง ๗ คืบพระสุคต.

ส่วนภิกษุใดอ้างเลศว่า เราจักทำให้ได้ประมาณตามที่ตรัสไว้จริง ๆ แต่พึงทำประมาณด้านยาว ๑๑ คืบ ด้านกว้าง ๘ คืบ หรือด้านยาว ๑๓ คืบ ด้านกว้าง ๖ คืบ. การทำนั้นไม่สมควรแก่ภิกษุนั้น. จริงอยู่ ประมาณแม้ที่เกินไปทางด้านเดียว ก็จัดว่าเกินไปเหมือนกัน. คืบจงยกไว้ จะลดด้านยาวเพิ่มด้านกว้าง หรือลดด้านกว้างเพิ่มด้านยาว แม้เพียงปลายเส้นผมเดียว ก็ไม่ควร. จะป่วยกล่าวไปไยในการขยายเพิ่มทั้งสองด้านเล่า.

สมจริงดังคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ภิกษุสร้างเองก็ดี ให้ผู้อื่นสร้างก็ดี (ซึ่งกุฎี)ให้ล่วงประมาณไปทางด้านยาว หรือด้านกว้าง โดยที่สุดแม้เพียงปลายเส้นผมเดียว เป็นทุกกฏทุก ๆ ประโยค ดังนี้เป็นต้น. ก็กุฎีมีประมาณตามที่กล่าวไว้เท่านั้น จึงสมควร.

ส่วนกุฎีใด ด้านยาวมีประมาณถึง ๖๐ ศอก ด้านกว้างมีประมาณ

๓ ศอก หรือหย่อน ๓ ศอก เป็นที่ซึ่งเตียงที่ได้ขนาดหมุนไปข้างโน้นข้างนี้ไม่ได้, กุฎีนี้ไม่ถึงการนับว่า กุฏิ. เพราะฉะนั้น กุฎีแม้นี้ ก็สมควร; แต่ในมหาปัจจรีท่านกล่าวกุฎีกว้าง ๔ ศอกไว้โดยกำหนดอย่างต่ำ. ต่ำกว่ากุฎีกว้าง ๔ ศอกนั้น ไม่จัดว่าเป็นกุฎี; ก็กุฎีถึงได้ประมาณ แต่สงฆ์ยังไม่ได้แสดงที่ให้ก็ดี มีผู้จองไว้ก็ดี ไม่มีชานเดินโดยรอบก็ดี ไม่ควร. กุฎีได้ประมาณ สงฆ์แสดงที่ให้แล้ว ไม่มีผู้จองไว้ มีชานเดินได้รอบจึงควร.

ภิกษุเมื่อจะสร้างกุฎีต่ำกว่าประมาณก็ดี กุฎีมีประมาณ ๔-๕ ศอกก็ดี พึงสร้างให้เป็นกุฎีมีที่อันสงฆ์แสดงให้แล้วเท่านั้น. ก็แลเมื่อภิกษุทำให้ล่วงประมาณไป ต้องครุกาบัติ ในเวลาฉาบเสร็จ. ในอธิการแห่งการสร้างกุฎีให้ล่วงประมาณนั้น ผู้ศึกษาพึงทราบการฉาบ การไม่ฉาบ โอกาสควรฉาบ และโอกาสไม่ควรฉาบ.

คือ อย่างไร ? คือ ที่ชื่อว่าการฉาบนั้น ได้แก่การฉาบ ๒ อย่าง คือ การฉาบด้วยดินเหนียว ๑ การฉาบด้วยปูนขาว ๑ ก็ยกเว้นการฉาบ ๒ อย่างนี้เสีย การฉาบที่เหลือ มีชนิดฉาบด้วยเถ้าและโคมัยเป็นต้น ไม่จัดเป็นการฉาบ. ถ้าแม้นมีการฉาบด้วยโคลน ก็ไม่จัดเป็นการฉาบเหมือนกัน.

ที่ชื่อว่า โอกาสควรฉาบนั้น ได้แก่จำพวกฝาผนัง และหลังคา. ก็โอกาสไม่ควรฉาบที่เหลือ ยกเว้นฝาและหลังคาเสีย มีเสา คาน บาน-ประตู หน้าต่าง และปล่องควันเป็นต้น แม้ทั้งหมด พึงทราบว่า โอกาสไม่ควรฉาบ.

[ว่าด้วยพื้นที่ควรสร้างกุฏีและไม่ควรสร้าง]

ข้อว่า **ภิกฺขู อภิเนตพฺพา วตฺถุเทสนาย** มีความว่า อันภิกษุผู้จะสร้าง พึงนำภิกษุทั้งหลายไป เพื่อประโยชน์แก่การแสดงที่ให้ในที่ซึ่งตนต้องการจะให้สร้างกุฏี.

ก็คำว่า **เตน กุฏีการเกน** เป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้เพื่อทรงแสดงวิธีที่จะพึงนำภิกษุเหล่านั้นไปเพื่อแสดงที่สร้าง.

บรรดาบทเหล่านั้นด้วยคำว่า **กุฏิวตฺถุ โสเธตฺวา** พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่า ภิกษุผู้สร้างกุฏี อย่าพึงนำภิกษุทั้งหลายไปสู่ป่ามีพื้นที่ไม่เสมอ พึงให้ชำระที่สร้างกุฏีก่อน ปราบพื้นที่ให้เรียบเสมอเช่นกับมณฑลสีมาแล้ว ภายหลังเข้าไปหาสงฆ์ขอแล้วจึงพาไป.

สองบทว่า **เอวมสฺส วจนีโย** มีความว่า สงฆ์ควรเป็นผู้อันภิกษุนั้นพึงบอกอย่างนี้,. แต่ข้างหน้า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายถึงภิกษุหลายรูป ตรัสพหุวจนะว่า **ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพา.**

คำว่า **สเจ สพฺโพ สงฺโฆ น อุสฺสหติ** มีความว่า ถ้าสงฆ์ทั้งปวงไม่ปรารถนา คือ ภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้ขวนขวายในกิจ มีการสาธยายและมนสิการเป็นต้น.

สองบทว่า **สารมฺภ อนารมฺภ** ได้แก่ มีเหตุขัดข้อง ไม่มีเหตุขัดข้อง.

สองบทว่า **สปริกฺกมน อปริกฺกมน** ได้แก่ มีชานรอบ ไม่มีชานรอบ.

บทว่า **ปตฺตกลฺล** มีความว่า เวลาแห่งการตรวจดูนี้ถึงแล้ว; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่ามีกาลถึงแล้ว. ปัตตกาลนั้นแล ข้อว่า **ปตฺตกลฺลนฺ.**

ก็แลอปโลกนกรรมนี้ ถึงจะอปโลกน์ทำ โดยนัยแห่งการสวดประกาศสมมติกรรม เพื่อต้องการตรวจดูพื้นที่ ก็ควร. แต่ต่อไปข้างหน้ากรรมที่ทำในการแสดงพื้นที่ ควรทำด้วยญัตติ และอนุสาวนาตามที่กล่าวแล้วเท่านั้น. จะอปโลกน์ทำไม่ควร.

บทว่า **กิปิลิกานํ** มีความว่า แห่งมดทั้งหลาย มีชนิดเป็นมดแดง มดดำและมดเหลืองเป็นต้น ชนิดใดชนิดหนึ่ง. ปาฐะว่า **กปิลกานํ** ก็มี.

บทว่า **อาสโย** แปลว่า สถานที่อยู่ประจำ. และพึงทราบที่อาศัย คือ ที่อยู่ประจำแม้ของพวกสัตว์เล็ก มีตัวปลวกเป็นต้น เหมือนของพวกมดฉะนั้น, แต่พวกสัตว์เล็ก มีมดแดงเป็นต้นนั้น มาเพื่อต้องการหาเหยื่อในที่ใดแล้วไป, ประเทศที่สัญจรเช่นนั้น แม้ของสัตว์ทุกจำพวก ท่านไม่ห้าม. เพราะฉะนั้น การถางต้นไม้เป็นต้นในโอกาสนั้นออกปราบให้เตียนแล้วสร้าง ควรอยู่. ที่ ๖ สถานเหล่านี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าห้ามไว้ก่อน เพราะความเอ็นดูสัตว์.

บทว่า **หตฺถีนํ วา** มีความว่า สถานที่อยู่ประจำก็ดี สถานที่หากินประจำก็ดี ของช้างโขลง ย่อมไม่สมควร. ที่อาศัยของสัตว์ร้ายมีสีหะเป็นต้นก็ดี ทางเดินประจำของพวกสัตว์ร้ายมีสีหะเป็นต้น ที่หลีกไปหาเหยื่อก็ดี ไม่สมควร. แต่ท่านมิได้หมายเอาพื้นที่เป็นที่เที่ยวไปแห่งสัตว์ร้ายเหล่านั่น.

สองบทว่า **เยสํ เกสญฺจิ** มีความว่า แห่งสัตว์ดิรัจฉานที่ดุร้ายแม้จำพวกอื่น. ที่ ๗ สถานเหล่านี้ เป็นที่มีภัยเฉพาะหน้า ทรงห้ามไว้เพื่อประโยชน์แก่ความปลอดจากอันตรายแห่งภิกษุทั้งหลาย. สถานที่เหลือเป็นสถานที่มีเหตุขัดข้องด้วยเหตุขัดข้องต่าง ๆ.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **ปุพฺพนฺนนิสฺสิตํ** มีความว่า อันอาศัยนาบุพพัณชาติ คือตั้งอยู่ใกล้เคียงนาเพราะปลูกธัญชาติ ๗ ชนิด. แม้ในบทว่า **อปรนฺนนิสฺสิตํ** เป็นต้น ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. แต่ในบทว่า **อปรนฺนนิสฺสิตํ** เป็นต้นนี้ ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาทั้งหลายมีกุรุนทีเป็นต้นว่า ที่ชื่อว่า ตะแลงแกง นั้น ได้แก่เรือนของเจ้าพนักงาน คือเรือนของคนมีเวร ที่เขาสร้างไว้ เพื่อใช้เป็นที่ฆ่าพวกโจร.

พื้นที่ลงอาชญาคนผิด มีการตัดมือและเท้าเป็นต้น เรียกว่า ที่ทรมานนักโทษ. ป่าช้าใหญ่ ท่านเรียกว่า **สุสาน.** ทางที่คนจะต้องเดินผ่านไป คือ ทางไปมา ท่านเรียกว่า ทางสัญจร. บทที่เหลือชัดเจนทั้งนั้น.

[ว่าด้วยลักษณะการสร้างกุฎี]

ข้อว่า **น สกฺกา โหติ ยถายุตฺเตน สกเฏน** มีความว่า เป็นที่อันเกวียนซึ่งเทียมด้วยโคถึก ๒ ตัว ไม่อาจจะจอดล้อข้างหนึ่งไว้ในที่น้ำตกจากชายคา ล้อข้างหนึ่งไว้ข้างนอกแล้วเวียนไปได้. แต่ในกุรุนทีกล่าวว่า เทียมด้วยโคถึก ๔ ตัว ก็ดี.

หลายบทว่า **สมนฺตา นิสฺเสณิยา อนุปริคนฺตุ** มีความว่า เป็นที่ซึ่งคนทั้งหลายผู้ยืนมุงเรือนอยู่ที่บันได หรือพะอง ไม่อาจเวียนไปโดยรอบด้วยบันได หรือพะองได้, ในที่มีผู้จองไว้และไม่มีชานรอบ เห็นปานนี้ดังกล่าวมาฉะนี้ ไม่ควรให้สร้างกุฎี. แค่ควรให้สร้างในที่ไม่มีผู้จองไว้และมีชานรอบ.

สองบท (ว่า **อนารมฺภ สปริกฺกมนํ**) นั้น มาแล้วในพระบาลีนั่นแล โดยปฏิปักขนัยแห่งคำกล่าวแล้ว. คำเป็นต้นอย่างนี้ว่า **สํ ยาจิกา** นาม พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสซ้ำเพื่อประกาศเนื้อความแห่งคำว่า **สํ ยาจิกา** เป็นต้น ที่ตรัสไวอย่างนี้ว่า ถ้าภิกษุสร้างกุฎีด้วยอาการขอมาเอง ในพื้นที่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ.

สองบทว่า **ปโยเค ทุกฺกฏํ** มีความว่า ภิกษุดำริว่า เราจักให้สร้างกุฎีที่สงฆ์ไม่แสดงที่ให้ หรือให้ล่วงประมาณ โดยนัยดังตรัสไว้ในบาลีอย่างนี้ แล้วลับมีด หรือขวานเพื่อต้องการนำไม้มาจากป่า เป็นทุกกฏ. เข้าสู่ป่า เป็นทุกกฏ. ตัดหญ้าสดในป่านั้น เป็นปาจิตตีย์พร้อมด้วยทุกกฏ. ตัดหญ้าแห้ง เป็นทุกกฏ. แม้ในต้นไม้ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน .

ประโยคตั้งแต่ต้นอย่างนี้ คือ ภิกษุถางพื้นที่, ขุด โกยดิน วัด เป็นต้นไป จนถึงปักผัง (ผูกแผนผัง) ชื่อว่า บุพประโยค. ในบุพ-ประโยคนี้ ทุก ๆ แห่ง ในฐานะแห่งปาจิตตีย์ เป็นปาจิตตีย์กับทุกกฏ ในฐานะแห่งทุกกฏ เป็นเพียงทุกกฏ. จำเดิมแต่ปักผังนั้นไป ชื่อว่า สหประโยค.

ในสหประโยคนั้น มีวินิจฉัยดังนี้ :- ในกุฎีที่พึงสร้างด้วยเสาหลายต้น ภิกษุให้ยกเสาต้นแรกในกุฎีนั้น เป็นทุกกฏ. ในกุฎีที่พึงก่อด้วยอิฐหลายก้อน ภิกษุก่ออิฐก้อนแรก เป็นทุกกฏ. ภิกษุประกอบเครื่องอุปกรณ์ใด ๆ เข้าด้วยอุบายยอย่านี้. เป็นทุกกฏ ทุกประโยคแห่งการประกอบเครื่องอุปกรณ์นั้น . เมื่อถากไม้ เป็นทุกกฏทุก ๆ ครั้งที่ยกมือ, เมื่อไปเพื่อต้องการถากไม้นั้นเป็นทุกกฏทุก ๆ ย่างเท้า.

ก็เมื่อภิกษุคิดว่า เราจักฉาบกุฎีฝาผนังไม้ หรือฝาผนังศิลา หรือฝาผนังอิฐ ชั้นที่สุดแม้บรรณศาลา พร้อมทั้งฝาและหลังคาที่สร้างแล้วอย่างนี้ แล้วฉาบด้วยปูนขาว หรือดินเหนียวเป็นทุกกฏทุก ๆ ประโยค, เป็นทุกกฏ ตลอดเวลาที่ยังไม่เป็นฉุลลัจจัย. แต่ทุกกฏนี้ ขยายเพิ่มขึ้นด้วยการฉาบมากครั้งเหมือนกัน. ไม่เป็นอาบัติ ในเพราะการระบายสีขาวและสีแดงหรือในเพราะจิตรกรรม.

ข้อว่า **เอกำ ปิณฺฑำ อนาคเต** มีความว่า ในเมื่อการสร้างกุฎียิ่งไม่ทันถึงก้อนปูนฉาบก้อนหนึ่ง ซึ่งเป็นก้อนหลังสุดแห่งเขาทั้งหมด มีคำอธิบายว่า ในขณะที่ควรกล่าวได้ว่า กุฎีจักถึงความสำเร็จด้วย ๒ ก้อนในบัดนี้ ในบรรดา ๒ ก้อนนั้น เป็นฉุลลัจจัยในการใส่ก้อนแรก.

ข้อว่า **ตสฺมึ ปิณฺเฑ อาคเต** มีความว่า ในเมื่อกุฎีกรรมยังไม่ถึงก้อนหนึ่งอันใด เป็นฉุลลัจจัย, เมื่อก้อนนั้นอันเป็นก้อนสุดท้ายมาถึงแล้ว คือ อันภิกษุใส่แล้ว วางลงแล้ว ต้องสังฆาทิเสส เพราะการฉาบเชื่อมกันแล้ว. และอันภิกษุผู้ฉาบอย่างนี้ เมื่อเชื่อมการฉาบด้านในด้วยการฉาบด้านใน ทำให้ฝาและหลังคาเนื่องเป็นอันเดียวกัน หรือเมื่อเชื่อมการฉาบด้านนอกด้วยการฉาบด้านนอกแล้ว จึงเป็นสังฆาทิเสส

ก็ถ้าภิกษุยังไม่ตั้งทวารพันธ์ (กรอบประตู) หรือหน้าต่างเลย ฉาบด้วยดินเหนียว, และเมื่อตั้งกรอบประตูและหน้าต่างนั้นแล้วจะขยายโอกาสแห่งกรอบประตูและหน้าต่างนั้นใหม่ หรือไม่ขยายก็ตาม การฉาบยังไม่เชื่อมกัน ยังรักษาอยู่ก่อน. แต่เมื่อฉาบใหม่พอเชื่อมกันก็เป็นสังฆาทิเสส.

ถ้ากรอบประตูและหน้าต่างนั้น ที่ภิกษุติดตั้งไว้ ตั้งอยู่ติดต่อกันกับด้วยการฉาบที่ให้ไว้แต่แรกทีเดียว, เป็นสังฆาทิเสสตั้งแต่แรกเหมือนกัน. เพื่อป้องกันปลวก จะฉาบฝาผนัง ไม่ให้ถึงหลังคาประมาณ ๘ นิ้ว ไม่เป็นอาบัติ. เพื่อป้องกันปลวกเหมือนกัน จะทำฝาผนังหินภายใต้ ไม่ฉาบฝานั้น ฉาบในเบื้องบน, การฉาบชื่อว่ายังไม่เชื่อมต่อกัน, ไม่เป็นอาบัติเหมือนกัน.

ภิกษุทำหน้าต่างและปล่องไฟด้วยอิฐล้วน ในกุฏีฝาผนังอิฐ เป็นอาบัติโดยเชื่อมด้วยการฉาบทีเดียว. ภิกษุฉาบบรรณศาลา, เป็นอาบัติโดยเชื่อมด้วยการฉาบเหมือนกัน, เพื่อต้องการแสงสว่างในบรรณศาลานั้น จึงฉาบเว้นที่ไว้ประมาณ ๘ นิ้ว, การฉาบชื่อว่ายังไม่เชื่อมต่อกัน, ยังไม่เป็นอาบัติเหมือนกัน.

ถ้าภิกษุทำในใจว่า เราได้หน้าต่างแล้ว จักตั้งตรงนี้ แล้วจึงทำ, เมื่อติดตั้งหน้าต่างเสร็จแล้ว เป็นอาบัติโดยเชื่อมด้วยการฉาบ. ถ้าภิกษุทำฝาผนังด้วยดินเหนียว, เป็นอาบัติในเพราะการเชื่อมกันกับด้วยการฉาบหลังคา. รูปหนึ่งพักให้เหลือไว้ก้อนหนึ่ง. อีกรูปอื่นเห็นหนึ่งก้อนที่ไม่ได้ฉาบนั้น ทำในใจว่า นี้เป็นทุกกฏ จึงฉาบเสียด้วยมุ่งวัตร ไม่เป็นอาบัติทั้งสองรูป.

[แก้อรรถนี้บทภาชนีย์ว่าด้วยจตุกกะทำให้เป็นอาบัติต่าง ๆ]

๓๖ จตุกกะมีอาทิอย่างนี้ว่า ภิกขุ กุฏึ กโรติ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ เพื่อทรงแสดงชนิดแห่งอาบัติ. ใน ๓๖ จตุกกะนั้น พึงทราบอาบัติที่คละกันด้วยอำนาจแห่งทุกกฏและสังฆาทิเสสเหล่านี้ คือทุกกฏ

เพราะมีผู้จองไว้, ทุกกฏ เพราะไม่มีชานรอบ, สังฆาทิเสส เพราะทำล่วงประมาณ, สังฆาทิเสส เพราะสงฆ์ไม่ได้แสดงที่สร้างให้.

ก็ในคำเป็นต้นว่า **อาปตฺติ ทุวินฺนำ สงฺฆาทิเสสานำ ทุวินฺนำ ทุกฺกฏานำ** บัณฑิตพึงทราบใจความโดยนัยเป็นต้นว่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว พร้อมด้วยสังฆาทิเสส ๒ ตัว

ก็ในคำเป็นต้นว่า **โส เจ วิปฺปกเต อาคจฺฉติ** มีอรรถวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **โส** ได้แก่ ภิกษุผู้สั่งแล้วหลีกไปเสีย.

บทว่า **วิปฺปกเต** ได้แก่ เมื่อการสร้างกุฏียังไม่เสร็จ.

สองบทว่า **อญฺญสฺส วา ทาตพฺพา** มีความว่า พึงสละให้แก่บุคคลอื่น หรือแก่สงฆ์.

สองบทว่า **ภินฺทิตวา วา ปุน กาตพฺพา** มีความว่า กุฏีจัดว่าเป็นอันรื้อแล้ว ด้วยเหตุมีประมาณเท่าไร ? ถ้าเสาฝังลงที่พื้นดิน พึงถอนขึ้น. ถ้าตั้งไว้บนหิน พึงนำออกเสีย. พึงรื้อผนังแห่งกุฏีที่ก่ออิฐออกเสีย จนถึงอิฐมงคล (ศิลาฤกษ์). โดยสังเขป กุฏีที่ถูกพังลงให้เรียบเสมอพื้น ย่อมจัดว่าเป็นอันรื้อแล้ว เหนือพื้นดินขึ้นไป เมื่อยังมีฝาผนังเหลืออยู่แม้ประมาณ ๔ นิ้ว กุฏีจัดว่ายังไม่ได้รื้อเลย คำที่เหลือในทุก ๆ จตุกกะปรากฏชัดแล้วทั้งนั้น แท้จริง ในจตุกกะทั้งปวงนี้ ไม่มีคำอะไรอื่นที่จะพึงรู้ได้ยาก ตามแนวแห่งพระบาลีเลย.

ก็ในคำว่า **อตฺตนา วิปฺปกตำ** เป็นต้น มีวินิจฉัยดังนี้:- ที่ชื่อว่ายังกุฏีที่ตนริเริ่มไว้ให้สำเร็จลงด้วยตนเอง คือ เมื่อภิกษุใส่ก้อนสุดท้าย

เข้าในกุฎีที่คนมีความประสงค์จะให้ถึงความเป็นของสร้างแล้วเสร็จด้วยดิน-เหนียวจำนวนมาก หรือด้วยดินเหนียวผสมแกลบ ชื่อว่าให้สำเร็จลง.

สองบทว่า **ปเรหิ ปริโยสาเปติ** มีความว่า ใช้คนเหล่าอื่นทำให้สำเร็จ เพื่อประโยชน์แก่ตน

ในคำนี้ พึงทราบวินิจฉัยดังนี้ว่า ก็กุฎีอันตนเอง หรืออันคนเหล่าอื่น หรือว่าทั้งสองฝ่าย ทำค้างไว้ก็ตามที, ก็แล ภิกษุยังกุฎีนั้นให้สำเร็จด้วยตนเองก็ดี ใช้ให้คนอื่นทำให้สำเร็จก็ดี ใช้คนที่รวมเป็นคู่ คือ ตนเองและคนเหล่าอื่นสร้างให้สำเร็จก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตน เป็นสังฆาทิเสสทั้งนั้น.

แต่ในกุรุนที ท่านกล่าวว่า ภิกษุ ๒-๓ รูป รวมกันทำกล่าวว่า พวกเราจักอยู่, ยังรักษาอยู่ก่อน, ยังไม่เป็นอาบัติ เพราะยังไม่แจกกัน, แจกกันว่า ที่นี่ของท่าน แล้วช่วยกันทำ, เป็นอาบัติ, สามเณรกับภิกษุร่วมกันทำ, ยังรักษาอยู่ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้แบ่งกัน, แจกกันโดยนัยก่อนแล้วช่วยกันทำ เป็นอาบัติแก่ภิกษุ ดังนี้.

[อนาปัตติวารวรรณนา]

ในคำว่า **อนาปตฺติ เลเณ** เป็นต้น มีวินิจฉัยดังนี้:- ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้กระทำถ้ำแม้ให้ใหญ่ เพราะการฉาบในถ้ำนี้ไม่เชื่อมต่อกัน. สำหรับภิกษุผู้กระทำแม้คูหา คือ คูหาก่ออิฐก็ดี คูหาศิลาก็ดี คูหาไม้ก็ดี คูหาดินก็ดี แม้ให้ใหญ่ก็ไม่เป็นอาบัติ.

บทว่า **ติณกุฏิกาโย** มีความว่า ปราสาทแม้มีพื้น ๗ ชั้น แต่หลังคามุงด้วยหญ้าและใบไม้ ท่านก็เรียกว่า กุฎีหญ้า. แต่ในอรรถกถา

ทั้งหลาย ท่านเรียกกุฎีที่เขาทำหลังคาให้ประสานกันดุจตาข่าย ด้วยไม้ระแนงทั้งหลายย แล้วมุงด้วยพวกหญ้าหรือใบไม้นั้นแลว่า เรือนเล้าไก่ไม่เป็นอาบัติในเพราะกุฎีที่เขามุงแล้วนั่น. จะกระทำเรือนหลังคามุงหญ้าแม้ให้ใหญ่ ก็ควร เพราะว่าภาวะมีการโบกฉาบปูนภายในเป็นต้นเป็นลักษณะแห่งกุฎี. และภาวะมีโบกฉาบปูนภายในเป็นต้นนั้น บัณฑิตพึงทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายถึงหลังคาเท่านั้น.

ก็คำว่า หญ้าและใบไม้แห่งโรงจงกรมพังลง... ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตเพื่อกำหนดทำการโบกฉาบปูนทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น เป็นเครื่องสาธกในกุฎีหญ้านี้. เพราะฉะนั้น เรือนหลังใด มีปีกสองข้าง หรือติดยอด กลม หรือ ๔ เหลี่ยมจตุรัสเป็นของที่เขาสร้างโดยสังเขปว่านี้เป็นหลังคาของเรือนหลังนี้ เมื่อการฉาบเชื่อมติดต่อกันกับด้วยการฉาบฝาผนังของเรือนหลังนั้นแล้ว เป็นอาบต. ก็ถ้าว่าภิกษุทั้งหลายมุงด้วยหญ้าข้างบน เพื่อรักษาเครื่องฉาบของเรือนที่มีหลังคาโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในและภายนอก ไม่ชื่อว่าเป็นกุฎีหญ้า ด้วยอาการเพียงเท่านี้.

ถามว่า ก็ในกุฎีหญ้านี้ ไม่เป็นอาบัติ เพราะสงฆ์ไม่ได้แสดงที่ให้และทำล่วงประมาณเป็นปัจจัยเท่านั้น หรือว่า แม้เพราะมีผู้จองไว้และไม่มีชานรอบเป็นปัจจัยเล่า ?

ตอบว่า ไม่เป็นอาบัติ แม้ในทุก ๆ กรณี.

จริงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายถึงกุฎีเช่นนี้ จึงตรัสไว้ในคัมภีร์ปริวารว่า

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งสงฆ์ไม่แสดงที่ให้ ล่วงประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบด้วยการขอเอาเอง ไม่เป็นอาบัติ ปัญหานี้ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย คิดกันแล้ว.

ส่วนคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในบาลีมีอาทิว่า ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๓ ตัว ดังนี้ ตรัสเพราะการไม่สร้างตามที่สั่งไว้เป็นปัจจัย.

สองบทว่า **อณฺณสฺสตฺถาย** มีความว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้สร้าง. กุฎี แม้ไม่ถูกลักษณะของกุฎี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น คืออุปัชฌาย์ก็ตาม อาจารย์ก็ตาม สงฆ์ก็ตาม

ข้อว่า **วาสาคารํ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ** มีความว่า ภิกษุให้สร้างอาคารอื่น เว้นอาคารเพื่อประโยชน์เป็นที่อยู่ของตนเสีย ด้วยตั้งใจว่าจักเป็นโรงอุโบสถก็ตาม เป็นเรือนไฟก็ตาม เป็นหอฉันก็ตาม เป็นโรงไฟก็ตาม; ไม่เป็นอาบัติในเพราะอาคารทั้งหมด มีโรงอุโบสถเป็นต้น. ถ้าแม้นภิกษุนั้น มีความรำพึงในใจว่า จักเป็นโรงอุโบสถด้วย เราจักอยู่ด้วย ดังนี้ ก็ดี ว่า จักเป็นเรือนไฟด้วย จักเป็นศาลาฉันด้วย... จักเป็นโรงไฟด้วย เราจักอยู่ด้วย ดังนี้ ก็ดี แม้เมื่อให้สร้างโรงอุโบสถเป็นต้น เป็นอาบัติแท้. แต่ในมหาปัจจรี ท่านกล่าวว่า ไม่เป็นอาบัติ แล้วกล่าวว่า เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้สร้าง เพื่อประโยชน์แก่เรือนเป็นที่อยู่ของตนเท่านั้น.

บทว่า **อนาปตฺติ** มีความว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุบ้า และแก่พวกภิกษุชาวแคว้นอาฬวี ผู้เป็นต้นบัญญัติเป็นต้น.

ในสมุฏฐานเป็นต้น พึงทราบวินิจฉัย ดังนี้:- สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา. แท้จริง สิกขาบทนี้ ย่อมเกิดโดยการกระทำของภิกษุ

ผู้ให้สงฆ์แสดงที่ให้แล้ว สร้างให้ล่วงประมาณไป, เกิดทั้งโดยการทำและไม่ทำของภิกษุผู้ไม่ให้สงฆ์แสดงที่ให้แล้วสร้าง เป็นโนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

กุฏีการสิกขาบทวรรณนา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๗
เรื่องพระฉันนะ

[๕๒๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ วัดโฆสิตาราม เขตพระนครโกสัมพี ครั้งนั้น คฤหบดีอุปัฏฐากของท่านพระฉันนะได้กล่าวกะท่านว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระคุณเจ้าโปรดตรวจดูสถานที่สร้างวิหาร กระผมจักให้สร้างวิหารถวายพระคุณเจ้า จึงท่านพระฉันนะ ให้แผ้วถางสถานที่สร้างวิหาร ให้โค่นต้นไม้อันเป็นเจดีย์ต้นหนึ่ง ซึ่งชาวบ้าน ชาวนิคม ชาวนคร ชาวชนบท ชาวรัฏฐะ พากันบูชา คนทั้งหลายพากัน เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงให้โค่นต้นไม้อันเป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้าน ชาวนิคม ชาวนคร ชาวชนบท ชาวรัฏฐะ พากันบูชาเล่า พระ-สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเบียดเบียนอินทรีย์ชนิดหนึ่งซึ่งมีชีพ ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่มีความมักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ย่อมเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระฉันนะจึงให้

โค่นต้นไม้อัน เป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้าน ชาวนิคม ชาวนคร ชาวชนบท ชาวรัฏฐะ พากันบูชาเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระฉันนะว่า ดูก่อนฉันนะ ข่าวว่า เธอให้เขาโค่นต้นไม้อันเป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้าน ชาวนิคม ชาวนคร ชาวชนบท ชาวรัฏฐะ พากันบูชา จริงหรือ

ท่านพระฉันนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้ให้โค่นต้นไม้ อันเป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้าน ชาวนิคม ชาวนคร ชาวชนบท ชาวรัฏฐะ พากันบูชาเล่า เพราะมนุษย์มีความสำคัญในต้นไม้ว่ามีชีพ ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระฉันนะ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความ

เกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสนะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้

พระบัญญัติ

๑๑. ๗. อนึ่ง ภิกษุจะให้สร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของเฉพาะตนเอง พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้ อันมีชานรอบ หากภิกษุให้สร้างวิหารใหญ่ ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาชานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไป เพื่อแสดงที่ เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องพระฉันนะ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๒๒] วิหารที่ชื่อว่า ใหญ่ ท่านว่ามีเจ้าของ

ที่ชื่อว่า **วิหาร** ได้แก่ ที่อยู่ ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม

บทว่า **ให้สร้าง** คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม.

บทว่า **อันมีเจ้าของ** คือ มีใคร ๆ คนอื่น ที่เป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม คฤหัสถ์ก็ตาม บรรพชิตก็ตาม เป็นเจ้าของ

บทว่า **เฉพาะตนเอง** คือ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว.

[๕๒๓] คำว่า **พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่** นั้น ความว่า ภิกษุจะสร้างวิหารนั้น ต้องให้แผ้วถางสถานที่จะสร้างวิหารเสียก่อน แล้วเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่าแล้วนั่งกระโหย่ง ประนมมือกล่าวอย่างนั้นว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของเฉพาะตนเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้น ขอสงฆ์ให้ตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหาร ดังนี้ พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม ถ้าสงฆ์ทั้งปวงสามารถจะตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหารได้ สงฆ์ทั้งหมดพึงตรวจดู ถ้าสงฆ์ทั้งปวงไม่สามารถจะตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหารได้ ภิกษุเหล่าใดในสงฆ์หมู่นั้น เป็นผู้ฉลาด สามารถจะรู้ได้ว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีชานรอบ หรือเป็นสถานไม่มีชานรอบ สงฆ์พึงขอภิกษุเหล่านั้นแล้วสมมติ

วิธีสมมติ

ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ คือภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

กรรมวาจาสมมติภิกษุผู้ตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหาร

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้เป็นผู้ใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหาร ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้เป็นผู้ใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของเฉพาะตนเอ ง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจสถานที่จะสร้างวิหาร สงฆ์สมมติภิกษุทั้งหลายชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อนี้ การสมมติภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด ภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

วิธีขอสงฆ์แสดงสถานที่สร้างวิหาร

[๕๒๔] ภิกษุทั้งหลายผู้อันสงฆ์สมมติแล้วเหล่านั้น พึงไป ณ ที่นั้น ตรวจดูสถานที่จะสร้างวิหาร พึงทราบว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีชานรอบ หรือเป็นสถานไม่มีชานรอบ

ถ้าเป็นสถานมีผู้จองไว้ ทั้งเป็นสถานไม่มีชานรอบ พึงบอกว่าอย่าสร้างลงในที่นี้ ถ้าเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีชานรอบ พึงแจ้งแก่สงฆ์ว่าเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีชานรอบ ภิกษุผู้จะสร้างวิหารนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุทั้งหลายผู้แก่พรรษาแล้วนั่งกระโหย่งประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้แสดงสถานที่จะสร้างวิหาร พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม ภิกษุรูปหนึ่งผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่าดังนี้:-

กรรมวาจาแสดงสถานที่จะสร้างวิหาร

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์ให้แสดงสถานที่จะสร้างวิหาร ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงแสดงสถานที่จะสร้างวิหารแก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์ให้แสดงสถานที่จะสร้างวิหาร สงฆ์แสดงสถานที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อนี้ การแสดงสถานที่จะสร้างวิหารของภิกษุผู้มีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด สถานที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อนี้ อันสงฆ์แสดงแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๕๒๕] ที่ชื่อว่า **อันมีผู้จองไว้** คือ เป็นที่อาศัยของมด เป็นที่อาศัยของปลวก เป็นที่อาศัยของหนู เป็นที่อาศัยของงู เป็นที่อาศัยของ

แมลงป่อง เป็นที่อาศัยของตะขาบ เป็นที่อาศัยของช้าง เป็นที่อาศัยของม้า เป็นที่อาศัยของเสือโคร่ง เป็นที่อาศัยของเสือเหลือง เป็นที่อาศัยของหมี เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า เป็นที่อาศัยของสัตว์ดิรัจฉานบางเหล่า เป็นสถานใกล้ที่นา เป็นสถานใกล้ที่ไร่ เป็นสถานใกล้ตะแลงแกง เป็นสถานใกล้ที่ทรมานนักโทษ เป็นสถานใกล้สุสาน เป็นสถานใกล้ที่สวน เป็นสถานใกล้ที่หลวง เป็นสถานใกล้โรงช้าง เป็นสถานใกล้โรงม้า เป็นสถานใกล้เรือนจำ เป็นสถานใกล้โรงสุรา เป็นสถานใกล้ที่สุนัขอาศัย เป็นสถานใกล้ถนน เป็นสถานใกล้หนทางสี่แยก เป็นสถานใกล้ที่ชุมนุมชน หรือเป็นสถานใกล้ทางเดินไปมา นี่ชื่อว่าสถานอันมีผู้จองไว้.

[๕๒๖] ที่ชื่อว่า **อันหาชานรอบมิได้** คือ เกวียนที่เขาเทียมวัวแล้วตามปกติ ไม่สามารถจะเวียนไปได้ พะองหรือบันไดก็ไม่สามารถจะทอดเวียนไปได้โดยรอบ นี่ชื่อว่าสถานอันหาชานรอบมิได้.

[๕๒๗] ที่ชื่อว่า **อันไม่มีผู้จองไว้** คือ ไม่เป็นที่อาศัยของมด ไม่เป็นที่อาศัยของปลวก ไม่เป็นที่อาศัยของหนู ไม่เป็นที่อาศัยของงู ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง ไม่เป็นที่อาศัยของตะขาบ ไม่เป็นที่อาศัยของช้าง ไม่เป็นที่อาศัยของม้า ไม่เป็นที่อาศัยของเสือโคร่ง ไม่เป็นที่อาศัยของเสือเหลือง ไม่เป็นที่อาศัยของหมี ไม่เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า ไม่เป็นที่อาศัยของสัตว์ดิรัจฉานบางเหล่า ไม่เป็นสถานใกล้ที่นา ไม่เป็นสถานใกล้ที่ไร่ ไม่เป็นสถานใกล้ตะแลงแกง ไม่เป็นสถานใกล้ที่ทรมานนักโทษ ไม่เป็นสถานใกล้สุสาน ไม่เป็นสถานใกล้ที่สวน ไม่เป็นสถานใกล้ที่หลวง ไม่เป็นสถานใกล้โรงช้าง ไม่เป็นสถานใกล้โรงม้า ไม่เป็นสถานใกล้เรือนจำ ไม่เป็นสถานใกล้โรงสุรา ไม่เป็นสถานใกล้ที่สุนัขอาศัย

ไม่เป็นสถานใกล้ถนน ไม่เป็นสถานใกล้หนทางสี่แยก ไม่เป็นสถานใกล้ที่ชุมนุมชน หรือไม่เป็นสถานใกล้ทางเดินไปมา นี่ชื่อว่าสถานอันไม่มีผู้จองไว้.

[๕๒๘] ที่ชื่อว่า **อันมีชานรอบ** คือ เกวียนที่เขาเทียมวัวแล้วตามปกติ สามารถจะเวียนไปได้ พะองหรือบันใดก็สามารถจะทอดเวียนไปได้โดยรอบ นี่ชื่อว่าสถานอันมีชานรอบ.

[๕๒๙] วิหารที่ชื่อว่า **ใหญ่** นั้น ท่านว่ามีเจ้าของ

ที่ชื่อว่า **วิหาร** ได้แก่ ที่อยู่ ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม หรือซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม.

บทว่า **ให้สร้าง** คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม

พากย์ว่า หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ นั้น คือไม่ให้สงฆ์แสดงสถานที่จะสร้างวิหาร ด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาก่อนแล้ว ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม ต้องอาบัติทุกกฏ ในประโยคที่ทำ ยังอิฐอีกก้อนหนึ่งจะเสร็จ ต้องอาบัติถุลลัจจัย พอเสร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส** คำว่า **สังฆาทิเสส** เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส.**

บทภาชนีย์

สร้างวิหาร มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๓๐] ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว.

สร้างวิหาร มีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

สั่งสร้าง มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๓๑] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่ง

สร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว.

สั่งสร้าง มีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นทีอันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

หลีกไป ไม่ได้สั่ง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

[๕๓๒] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จอง

ไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

หลีกไป ไม่ได้สั่ง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ไม่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

หลีกไป สั่ง เขาสร้าง พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๓๓] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีก

ไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างวิหารให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย หากไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้น ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างวิหารให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ และต้องไม่มีผู้จองไว้ด้วย หากไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างวิหารให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์

แสดงให้ และมีชานรอบด้วย หากไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างวิหารให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ หากเธอไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูต ไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ.

หลีกไป สั่ง เขาสร้าง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างพระวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างวิหารให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย หากไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างวิหาร

ให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องไม่มีผู้จองไว้ หากไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นทราบข่าวว่า เขาสร้างวิหารให้แก่เรา ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุนั้นพึงไปเอง หรือพึงส่งทูตไปบอกว่า ต้องมีชานรอบ หากไม่ไปเอง หรือไม่ส่งทูตไปบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

ภิกษุผู้สร้างต้องอาบัติ พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๓๔] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๓ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย

แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุผู้สร้างต้องอาบัติ พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ ภิกษุผู้สร้าง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย แต่ได้สั่งไว้ว่า วิหารนั้นต้องมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ต้องไม่มีผู้จองไว้ และมีชานรอบด้วย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

ทำค้าง พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๓๕] ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ หากเขาสร้างค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากเธอไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ หากเขาสร้างค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากเธอไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ หากเขาสร้างค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากเธอไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ หากเขาสร้างค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีชานรอบ หากเขาสร้างค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีชานรอบ หากเขาสร้างค้างไว้ เธอกลับมา พึงให้วิหารนั้นแก่ภิกษุอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากไม่ให้แก่ภิกษุอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับ

คำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีชานรอบ ไม่ต้องอาบัติ.

สร้างค้าง สร้างต่อ

[๕๓๖] วิหารที่ตนสร้างค้างไว้ ภิกษุสร้างต่อให้สำเร็จด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

วิหารที่คนสร้างค้างไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อให้สำเร็จ คือ อาบัติสังฆาทิเสส

วิหารที่คนอื่นสร้างค้างไว้ ภิกษุสร้างต่อให้สำเร็จด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

วิหารที่คนอื่นสร้างค้างไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อให้สำเร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

อนาปัตติวาร

[๕๓๗] ภิกษุสร้างถ้ำ ๑ ภิกษุสร้างคูหา ๑ ภิกษุสร้างกุฎีหญ้า ๑ ภิกษุสร้างวิหารเพื่อภิกษุอื่น ๑ เว้นอาคารเป็นที่อยู่เสีย ภิกษุสร้างนอกจากนั้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๗ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๗

วิหารการสิกขาบทวรรณนา

วิหารการสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระฉันนะ]

พึงกราบวินิจฉัย ในวิหารการสิกขาบทนั้น ดังต่อไปนี้:-

บทว่า **โกสมฺพิยํ** ได้แก่ ใกล้นครที่มีชื่ออย่างนี้.

บทว่า **โฆสิตาราเม** ได้แก่ ที่วิหาร (วัด) ของท่านโฆสิตเศรษฐี. ได้ยินว่า วิหาร (วัด) นั้น ท่านเศรษฐีนามว่าโฆสิตให้สร้าง เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่า "วัดโฆสิตาราม."

บทว่า **ฉนฺนสฺส** ได้แก่ พระฉันนะเคยเป็นมหาดเล็กในเวลาพระพุทธองค์ยังเป็นพระโพธิสัตว์.

ข้อว่า **วิหารวตฺถุ ภนฺเต ชานาติ** มีความว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ! ท่านโปรดตรวจดูสถานที่สร้างวิหารเถิด. ก็ในคำว่า **วิหารวตฺถุ** นี้ ที่ชื่อว่าวิหาร ไม่ใช่วิหารทั้งสิ้น คืออาวาส (ที่อยู่) หลังหนึ่ง. ด้วยเหตุนั้นนั่นแล คฤหบดีอุปัฏฐากของท่านพระฉันนะ จึงกล่าวว่า กระผมจักให้สร้างวิหารถวายพระคุณเจ้า.

ในคำว่า **เจติยรุกฺขํ** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:- ที่ชื่อว่า **เจดีย์** เพราะอรรถว่า อันปวงชนทำความเคารพ. คำว่า **เจติยรุกฺขํ** นี้ เป็นชื่อแห่งเทวสถานทั้งหลายที่ควรแก่การบูชา ต้นไม้ที่ชาวโลกสมมติว่า เจดีย์ ชื่อว่ารุกขเจดีย์. ที่ชาวบ้านบูชาแล้ว หรือเป็นที่บูชาของชาวบ้าน; เพราะฉะนั้น

ต้นไม้นั้นจึงชื่อว่า คามปูชิตะ (ที่ชาวบ้านพากันบูชา) ในบทที่เหลือก็มีนัยเช่นนี้.

อีกอย่างหนึ่ง ในชนบทและรัฐนี้ ส่วนหนึ่งในรัชสีมาแห่งพระราชาพระองค์หนึ่ง พึงทราบว่า ชนบท. แว่นแคว้นทั้งสิ้น พึงทราบว่า รัฐ. จริงอยู่ ในกาลบางครั้ง แม้ชาวแว่นแคว้นทั้งสิ้น ก็ทำการบูชาต้นไม้นั้น. ด้วยเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ที่ชาวแว่นแคว้นพากันบูชาแล้ว.

ด้วยบทว่า **เอกินฺทฺริยํ** นี้ พวกชาวบ้านกล่าวหมายเอากายินทรีย์.

บทว่า **ชีวสญฺญิโน** คือ มีความสำคัญว่า เป็นสัตว์.

บทว่า **มหลฺลกํ** มีความว่า ความที่วิหารใหญ่กว่ากุฎีที่ขอเอาเอง โดยความเป็นที่มีเจ้าของ มีอยู่ แก่วิหารนั้น; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า **มหัลลกะ.** อีกอย่างหนึ่ง เพราะให้สงฆ์แสดงที่ให้แล้วสร้างแม้ให้เกินประมาณก็ควร; ฉะนั้น วิหารนั้น จึงชื่อว่า **มหัลลกะ** เพราะเป็นของใหญ่กว่าประมาณบ้าง. ซึ่งวิหารใหญ่นั้น. ก็เพราะวิหารนั้น มีความใหญ่กว่าประมาณนั้นได้ เพราะเป็นของมีเจ้าของนั่นเอง; ฉะนั้น เพื่อแสดงใจความนั้น ท่านพระอุบาลีจึงกล่าวบทภาชนะว่า วิหารมีเจ้าของ เรียกชื่อว่า วิหารใหญ่.

คำที่เหลือทั้งหมดพร้อมด้วยสมุฏฐานเป็นต้น. ผู้ศึกษาพึงทราบโดยนัยดังที่กล่าวแล้วในกุฎีการสิกขาบทนั้นแล. จริงอยู่ ในสิกขาบทนี้ ความแปลกกัน แต่เพียงความเป็นของมีเจ้าของ ความไม่มีสมุฏฐานจากการทำ และความไม่มีกำหนดประมาณเท่านั้น และจตุกกะลดลงไป ก็เพราะไม่มีกำหนดประมาณ ฉะนี้แล.

วิหารการสิกขาบทวรรณนา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร

[๕๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระทัพพมัลลบุตรมีอายุ ๗ ปี นับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัต คุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ ท่านได้บรรลุแล้วโดยลำดับทั้งหมด อนึ่ง ท่านไม่มีกรณียกิจอะไรที่ยิ่งขึ้นไป หรือกรณียกิจที่ท่านทำเสร็จแล้ว ก็ไม่ต้องกลับสั่งสมอีก.

[๕๓๙] ครั้งนั้น ท่านพระทัพพมัลลบุตร ไปในที่สงัด หลีกเร้นอยู่ ได้มีความปริวิตกแห่งจิตเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า เรามีอายุ ๗ ปี นับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัต คุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับทุกอย่าง อนึ่งเล่า เราไม่มีกรณียกิจอะไรที่ยิ่งขึ้นไป หรือกรณียกิจที่ทำเสร็จแล้วก็ไม่ต้องกลับสั่งสมอีก เราควรทำการช่วยเหลืออะไรหนอแก่สงฆ์ ลำดับนั้น ท่านพระทัพพมัลลบุตรได้คิดตกลงใจว่า ผิฉะนั้น เราควรแต่งตั้งเสนาสนะ และแจกอาหารแก่สงฆ์ ครั้นท่านออกจากที่เร้นในเวลาเย็นแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นถวายบังคม นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าไปในที่สงัด หลีกเร้นอยู่ ณ ตำบลนี้ ได้มีความปริวิตกแห่งจิตเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า ข้าพระพุทธเจ้ามีอายุ ๗ ปี นับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัตแล้ว คุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ ข้าพระพุทธเจ้าได้บรรลุแล้วโดยลำดับทุกอย่าง อนึ่งเล่า ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีกรณียกิจอะไรที่ยิ่งขึ้นไป หรือกรณียกิจที่ข้าพระ-

พุทธเจ้าทำเสร็จแล้วก็ไม่ต้องกลับสั่งสมอีก ข้าพระพุทธเจ้าควรทำการช่วยเหลืออะไรหนอแก่สงฆ์ พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าติดตกลงใจว่า ผิฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าควรแต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหารแก่สงฆ์ ข้าพระพุทธเจ้าปรารถนาจะแต่งตั้งเสนาสนะ และแจกอาหารแก่สงฆ์ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดีละ ดีละ ทัพพะ ถ้าเช่นนั้น เธอจงแต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหารแก่สงฆ์เถิด

ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลรับสนองแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าว่าอย่างนั้นพระพุทธเจ้าข้า.

สมมติภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร

[๕๔๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงสมมติทัพพมัลลบุตรให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร

วิธีสมมติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ เบื้องต้นพึงขอให้ทัพพะรับ ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติท่านพระทัพพมัลลบุตร ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะ

และแจกอาหาร นี่เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติท่านพระทัพพมัลลบุตร ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร การสมมติท่านพระทัพพมัลลบุตร ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด ท่านพระทัพพมัลลบุตร อันสงฆ์สมมติให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหารแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๕๔๑] ก็แล ท่านพระทัพพมัลลบุตร อันสงฆ์สมมติแล้วย่อมแต่งตั้งเสนาสนะรวมไว้เป็นพวก ๆ สำหรับหมู่ภิกษุผู้สม่ำเสมอกัน คือ ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ทรงพระสูตร ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่าพวกเธอจักซักซ้อมพระสูตรกัน ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ทรงพระวินัย ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่า พวกเธอจักวินิจฉัยพระวินัยกัน ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ทรงพระอภิธรรม ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่า พวกเธอจักสนทนาพระอภิธรรมกัน ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ได้ฌาน ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่า พวกเธอจักไม่รบกวนกัน ภิกษุเหล่าใดชอบกล่าวดิรัจฉานกถา ยังมีการบำรุงร่างกายอยู่มาก ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้น ไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่าท่านเหล่านี้จักอยู่ด้วยความยินดีแม้นี้ ภิกษุเหล่าใดมาในเวลาค่ำคืน ท่านก็เข้าจตุตถฌานมีเตโชกสิณเป็นอารมณ์ แล้วแต่งตั้งเสนาสนะแม้สำหรับภิกษุเหล่านั้นโดยแสงสว่างนั้นนั่นแล ภิกษุทั้งหลายย่อมแกล้งมาแม้ในเวลาค่ำคืน ด้วยประสงค์ว่า พวกเราจักได้ชมอิทธิ-

ปาฏิหาริย์ของท่านพระทัพพมัลลบุตรดังนี้ก็มี ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปหาท่านพระทัพพมัลลบุตรแล้วพูดอย่างนี้ว่า พระะคุณเจ้าทัพพะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผม ท่านพระทัพมัลลบุตรถามภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า ท่านปรารถนาจะอยู่ที่ไหน กระผมจะแต่งตั้งให้ ณ ที่ไหน ภิกษุเหล่านั้นแกล้งอ้างที่ไกล ๆ ว่า พระคุณเจ้าทัพพะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผม ที่ภูเขาคิชฌกูฏ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่เหวสำหรับทิ้งโจร ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่กาฬศิลาข้างภูเขาอิสิคิลิ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ถ้ำสัตตบรรณคูหาข้างภูเขาเวภาระ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนให้พวกกระผมที่เงื้อมเขาสัปปโสณฑิกะใกล้สีตวัน ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ซอกเขาโคมฏะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ซอกเขาตินทุกะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ซอกเขากโปตะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ตโปทาราม ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ชีวกัมพวัน ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่มัททกุจฉิมฤคทายวัน ท่านพระทัพพมัลลบุตรจึงเข้าจตุตถฌานมีเตโชกสิณเป็นอารมณ์ มีองคุลีส่องแสงสว่างเดินนำหน้าภิกษุเหล่านั้นไป แม้ภิกษุเหล่านั้นก็เดินตามหลังท่านพระทัพพมัลลบุตรไปโดยแสงสว่างนั้นแล ท่านพระทัพพมัลลบุตรแต่งตั้งเสนาสนะสำหรับภิกษุเหล่านั้น โดยชี้แจงอย่างนี้ว่า นี่เตียง นี่ตั่ง นั่นฟูก นี่หมอน นี่ที่ถ่ายอุจจาระ นี่ที่ถ่ายปัสสาวะ นี่น้ำฉัน นี่น้ำใช้ นี่ไม้เท้า นี่ระเบียบกติกาสงฆ์ ควรเข้าเวลานี้ ควรออกเวลานี้ ครั้นแต่งตั้งเสร็จแล้วกลับมาสู่พระเวฬุวันวิหารตามเดิม.

เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ

[๕๔๒] ก็โดยสมัยนั้นแล พระเมตติยะและพระภุมมชกะ เป็นพระบวชใหม่ และมีบุญน้อย เสนาสนะของสงฆ์ชนิดเลวและอาหารอย่างเลว ย่อมตกถึงแก่เธอทั้งสอง ครั้งนั้น ชาวบ้านในพระนครราชคฤห์ชอบถวาย เนยใสบ้าง น้ำมันบ้าง แกงที่มีรสดี ๆ บ้าง ซึ่งจัดปรุงเฉพาะพระเถระทั้งหลาย ส่วนพระเมตติยะและพระภุมมชกะ เขาถวายอาหารอย่างธรรมดาตามแต่จะหาได้ เป็นชนิดปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับ เวลาหลังอาหาร เธอทั้งสองกลับจากบิณฑบาตแล้ว เที่ยวถามพวกภิกษุผู้เถระว่า ในโรงฉันของพวกท่านมีอาหารอะไรบ้าง ขอรับ ในโรงฉันของพวกท่านมีอาหารอะไรบ้าง ขอรับ พระเถระบางพวกบอกอย่างนี้ว่า พวกเรามีเนยใส น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อย ๆ ขอรับ ส่วนพระเมตติยะและพระภุมมชกะพูดอย่างนี้ว่า พวกกระผมไม่มีอะไรเลย ขอรับ มีแต่อาหารอย่างธรรมดาตามแต่จะหาได้ เป็นชนิดปลายข้าวมีน้ำส้มเป็นกับ.

[๕๔๓] สมัยต่อมา คหบดีผู้ชอบถวายอาหารที่ดี ถวายภัตตาหารวันละ ๔ ที่แก่สงฆ์เป็นนิจภัต เขาพร้อมด้วยบุตรภรรยาอังคาสอยู่ใกล้ๆ ในโรงฉัน คนอื่น ๆ ย่อมถามด้วยข้าวสุก กับข้าว น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อย คราวนั้น ภัตตุเทสก์ ได้ถวายภัตตาหารของคฤหบดีผู้ชอบถวายอาหารที่ดี แก่พระเมตติยะและพระภุมมชกะ เพื่อฉันในวันรุ่งขึ้น ขณะนั้นท่านคฤหบดีไปสู่อารามด้วยกรณียะบางอย่าง แล้วเข้าไปหาท่านพระ-ทัพพมัลลบุตรถึงที่สำนัก ครั้นนมัสการท่านพระทัพพมัลลบุตรแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระทัพพมัลลบุตรยังท่านคฤหบดีผู้นั่งแล้ว ให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริงด้วยธรรมีกถา ครั้นแล้ว

ท่านคฤหบดีได้เรียนถามท่านว่า ภัตตาหารเพื่อจะฉันในวันพรุ่งนี้ที่เรือนของเกล้ากระผม พระคุณเจ้าจัดถวายแก่ภิกษุรูปไหน ขอรับ

ท่านพระทัพพมัลลบุตรตอบว่า อาตมาจัดให้แก่พระเมตติยะกับพระภุมมชกะแล้วจ้ะ

ขณะนั้น ท่านคฤหบดีได้มีความน้อยใจว่า ไฉนภิกษุผู้ลามกจักฉันภัตตาหารในเรือนเราเล่า แล้วไปเรือนสั่งหญิงคนใช้ไว้ว่า แม่สาวใช้ เจ้าจงจัดอาสนะไว้ที่ซุ้มประตู แล้วอังคาสภิกษุผู้จะมาฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ด้วยปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับ

หญิงคนใช้รับคำของท่านคหบดีว่า อย่างนั้น เจ้าค่ะ

ครั้งนั้น พระเมตติยะและพระภุมมชกะ กล่าวแก่กันว่า คุณเมื่อวานนี้ท่านภัตตุเทสก์จัดภัตตาหารในเรือนท่านกัลยาณภัตติกคหบดีให้พวกเรา พรุ่งนี้ท่านคหบดีพร้อมด้วยบุตรภรรยาจักอังคาสเราอยู่ใกล้ ๆ คนอื่น ๆ จักถามด้วยข้าวสุก กับข้าว น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อย ๆ ด้วยความดีใจนั้นแล ตกกลางคืนเธอทั้งสองนั้นจำวัดหลับไม่เต็มตื่น ครั้นเวลาเช้า พระ-เมตติยะและพระภุมมชกะ ครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรและจีวรเดิน-เข้าไปยังนิเวศน์ของกัลยาณภัตติกคหบดี

หญิงคนใช้นั้นได้แลเห็นพระเมตติยะและพระภุมมชกะ กำลังเดินมาแต่ไกล ครั้นแล้วจึงปูอาสนะถวายที่ซุ้มประตู แล้วกล่าวว่า นิมนต์นั่งเจ้าค่ะ

จึงพระเมตติยะและพระภุมมชกะนึกว่า ภัตตาหารจะยังไม่เสร็จเป็นแน่ เขาจึงให้เรานั่งพักที่ซุ้มประตูก่อน

ขณะนั้นหญิงคนใช้นำอาหารปลายข้าว ซึ่งมีผักดองเป็นกับ เข้าไปถวาย กล่าวอาราธนาว่า นิมนต์ฉันเถิด เจ้าค่ะ

พ. น้องหญิง พวกฉันเป็นพระรับฉันนิจภัต จ้ะ

ญ. ดิฉันทราบแล้วเจ้าค่ะว่า พระคุณเจ้าเป็นพระรับฉันนิจภัต แต่เมื่อวานนี้เอง ท่านคหบดีได้สั่งดิฉันไว้ว่า แม่สาวใช้ เจ้าจงจัดอาสนะไว้ที่ซุ้มประตู แล้วอังคาสภิกษุผู้จะมาฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ด้วยปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับดังนี้ นิมนต์ฉันเถิด เจ้าค่ะ

จึงพระเมตติยะและพระภุมมชกะปรึกษากันว่า อาวุโส เมื่อวานนี้เอง ท่านคฤหบดีไปสู่อารามในสำนักพระทัพพมัลลบุตร พวกเราคงถูกพระทัพพมัลลบุตรยุยงในสำนักคหบดีเป็นแน่นอนทีเดียว เพราะความเสียใจนั้นแล เธอทั้งสองรูปนั้นฉันไม่ได้ดังใจนึก ครั้นกลับจากบิณฑบาตถึงอารามในเวลาหลังอาหาร เก็บบาตรและจีวรแล้ว นั่งรัดเข่าด้วยผ้าสังฆาฏิอยู่ภายนอกซุ้มประตูอาราม นิ่งอั้น เก้อเขิน คอตก ก้มหน้า ซบเซา ไม่พูดจา

เรื่องภิกษุณีเมตติยา

[๕๔๔] ครั้งนั้นแล ภิกษุณีเมตติยาเข้าไปหาพระเมตติยะและพระภุมมชกะถึงสำนัก ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ดิฉันไหว้ เจ้าค่ะ

เมื่อนางกล่าวอย่างนั้นแล้ว พระเมตติยะและพระภุมมชกะก็มิได้ทักทายปราศรัย นางจึงกล่าวว่า ดิฉันไหว้ เจ้าค่ะ เป็นครั้งที่สอง แม้ครั้งที่สอง พระเมตติยะและพระภุมมชกะก็มิได้ทักทายปราศรัย นางจึงได้กล่าวอีกเป็นครั้งที่สามว่า ดิฉันไหว้ เจ้าค่ะ แม้ครั้งที่สาม พระเมตติยะและพระภุมมชกะก็มิได้ทักทายปราศรัย

ภิกษุณีเมตติยาถามว่า ดิฉันผิดอย่างไรต่อพระคุณเจ้า ๆ ไม่ทักทาย ปราศรัยกับดิฉัน เพื่อประสงค์อะไร

ภิกษุทั้งสองตอบว่า ก็จริงอย่างนั้นแหละ น้องหญิง พวกเราถูกพระทัพพมัลลบุตรเบียดเบียนอยู่ เธอยังเพิกเฉยได้

เม. ดิฉันจะช่วยเหลืออย่างไร เจ้าคะ

ภิ. น้องหญิง ถ้าเธอเต็มใจช่วย วันนี้แหละพระผู้มีพระภาคเจ้าต้องให้พระทัพพมัลลบุตรสึก

เม. ดิฉันจะทำอย่างไร ดิฉันสามารถจะช่วยเหลือได้ด้วยวิธีไหน

ภิ. มาเถิด น้องหญิง เธอจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจงกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า กรรมนี้ไม่มิดเม้น ไม่สมควร ทิศที่ไม่มีภัย ไม่มีจัญไร ไม่มีอันตราย บัดนี้กลับมามีภัย ีมีจัญไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้ กลับมามีลมแรงขึ้น หม่อมฉันถูกพระคุณเจ้าทัพพมัลลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟเผา พระพุทธเจ้าข้า

ภิกษุณีเมตติยา รับคำพระเมตติยะและพระภุมมชกะว่า ตกลงเจ้าคะ แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรข้างหนึ่งกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า กรรมนี้ไม่มิดเม้น ไม่สมควร ทิศที่ไม่มีภัย ไม่มีจัญไร ไม่มีอันตราย บัดนี้กลับมามีภัย มีจัญไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมามีลมแรงขึ้น หม่อมฉันถูกพระคุณเจ้าทัพพมัลลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟเผา พระพุทธเจ้าข้า.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

[๕๔๕] ลำดับนั้น พระผู้พระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ใน

เพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า ดูก่อนทัพพะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมดังนางภิกษุณีนี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ย่อมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สองแล พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอบถามท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า ดูก่อนทัพพะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมดังนางภิกษุณีนี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ย่อมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สามแล พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอบถามท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า ดูก่อนทัพพะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมดังนางภิกษุณีนี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ย่อมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด I

ภ. ดูก่อนทัพพะ บัณฑิตย่อมไม่กล่าวแก้คำกล่าวหาเช่นนี้ ถ้าเธอทำก็จงบอกว่าทำ ถ้าเธอไม่ได้ทำ ก็จงบอกว่าไม่ได้ทำ

พ. พระพุทธเจ้าข้า ตั้งแต่ข้าพระพุทธเจ้าเกิดมา แม้โดยความฝันก็ยังไม่รู้จักเสพเมถุนธรรม จะกล่าวไปไยถึงเมื่อตอนตื่นอยู่เล่า

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกะภิกษุ ทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล พวกเธอจงให้ภิกษุณีเมตติยาสึกเสีย และ

จงสอบสวนภิกษุเหล่านี้ รับสั่งดังนี้แล้ว พระองค์เสด็จลุกจากที่ประทับเข้าพระวิหาร

หลังจากนั้น ภิกษุทั้งหลายได้ให้ภิกษุณีเมตติยาสึก จึงพระเมตติยะและพระภุมนชกะได้แถลงเรื่องนี้กะภิกษุทั้งหลายว่า อาวุโสทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายอย่าให้ภิกษุณีเมตติยาสึกเลย นางไม่ผิดอะไร พวกกระผมแค้นเคือง ไม่พอใจ มีความประสงค์จะให้ท่านพระทัพพมัลลบุตรเคลื่อนจากพรหมจรรย์ จึงได้ให้นางใส่ไคล้

ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโสทั้งหลาย ก็นี่พวกคุณโจทที่ท่านพระ-ทัพพมัลลบุตรด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้หรือ

ภิกษุสองรูปนั้นสารภาพว่า อย่างนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่สิกขา ต่างพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระเมตติยะและพระภุมมชกะ จึงได้โจทที่ท่านพระทัพพมัลลบุตรด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้เล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระ-ภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-เมตติยะและพระภุมมชกะว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอโจทท ทัพพมัลลบุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ จริงหรือ

ภิกษุสองรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจงได้โจททัพพมัลลบุตรด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนพระเมตติยะและพระภุมมชกะโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมีกถาสมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนั้น ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด ขัดใจ มีโทสะ ไม่แช่มชื่น ตามกำจัดซึ่งภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ ด้วยหมายว่า แม้ไฉนเราจะยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรณ์นั้นเป็นเรื่องหามูลมิได้ แลภิกษุยันอิงโทสะอยู่ เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๖] บทว่า **อนึ่ง**...ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า **อนึ่ง**...ใด.

บทว่า **ภิกษุ** ความว่า ที่ข้อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า **ภิกษุ** โดยสมญา ชื่อว่า **ภิกษุ** โดยปฏิญญา ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า

ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะนี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

บทว่า **ซึ่งภิกษุ** หมายภิกษุอื่น.

บทว่า **ขัดใจ** มีโทสะ คือโกรธ ไม่ถูกใจ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

บทว่า **ไม่แช่มชื่น** คือ เป็นคนมีใจไม่แช่มชื่น เพราะความโกรธนั้น เพราะโทสะนั้น เพราะความไม่ถูกใจนั้น และเพราะความไม่พอใจนั้น.

ที่ชื่อว่า **อันหามูลมิได้** คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ.

บทว่า **ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก** คือ ด้วยปาราชิกธรรมทั้ง ๔ สิกขาบท สิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่ง.

บทว่า **ตามกำจัด** ได้แก่ โจทเอง หรือสั่งให้โจท.

พากย์ว่า แม้ไฉนเราจะยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ความว่า ให้เคลื่อนจากภิกษุภาพ ให้เคลื่อนจากสมณธรรม ให้เคลื่อนจากศีลขันธ์ ให้เคลื่อนเจ้าคุณคือตบะ.

[๕๔๗] คำว่า **ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น** ความว่า เมื่อขณะคราวครู่หนึ่งที่ภิกษุผู้ถูกตามกำจัดนั้น ผ่านไปแล้ว.

บทว่า อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม คือ ภิกษุเป็นผู้ถูกตามกำจัดด้วย เรื่องใด มีคนเชื่อในเพราะเรื่องนั้นก็ตาม.

บทว่า **ไม่ถือเอาตามก็ตาม** คือ ไม่มีใคร ๆ พูดถึง.

[๕๔๘] ที่ชื่อว่า **อธิกรณ์** ได้แก่อธิกรณ์ ๔ อย่าง คือวิวาทาธิกรณ์ ๑ อนุวาทาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑.

[๕๔๙] คำว่า **แลภิกษุยันอิงโทสะอยู่** ความว่า ภิกษุกล่าวปฏิญาณว่าข้าพเจ้าพูดเปล่า ๆ พูดเท็จ พูดไม่จริง ข้าพเจ้าไม่รู้ ได้พูดแล้ว.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส** คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือ เป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

ไม่เห็น โจทว่าได้เห็น

[๕๕๐] ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

ไม่ได้ยิน โจทว่าได้ยิน

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

ไม่รังเกียจ โจทว่ารังเกียจ

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ไม่เห็น

[๕๕๑] ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็นและได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น และรังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ไม่ได้ยิน

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน และรังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน และได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน รังเกียจ และได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์ไม่รังเกียจ

ภิกษุผู้โจทก์ไม่รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ และได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ และได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ ได้เห็น และได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์เห็น

[๕๕๒] ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยินและรังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ได้ยิน

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ และได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์รังเกียจ

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็นและได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์เห็น สงสัย

[๕๕๓] ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในสิ่งที่ได้เห็น คือเห็นแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็นและได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในสิ่งที่ได้เห็น คือเห็นแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็นและรังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในสิ่งที่ได้เห็น คือเห็นแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

โจทก์ได้ยิน สงสัย

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่ได้ยิน คือได้ยินแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน และรังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่าน

ไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆคำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่ได้ยิน คือได้ยินแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน และได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่ได้ยิน คือได้ยินแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน รังเกียจและได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์รังเกียจ สังสัย

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่รังเกียจ คือรังเกียจแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจและได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่รังเกียจ คือรังเกียจแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้า

โจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจและได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัย ในเรื่องที่รังเกียจ คือรังเกียจแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ ได้เห็นและได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิก-ธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ไม่เห็น สั่งให้โจทว่าได้เห็น

[๕๕๔] ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์ไม่ได้ยิน สั่งให้โจทว่าได้ยิน

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ไม่รังเกียจ สั่งให้โจทว่ารังเกียจ

ภิกษุผู้โจทก์ไม่รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกกรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ไม่เห็น สั่งให้โจท

[๕๕๕] ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยิน ได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ไม่ได้ยิน สั่งให้โจท

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ได้รังเกียจ ได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ไม่ได้รังเกียจ สั่งให้โจท

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณะก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่าน

ไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ได้เห็น ได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ได้เห็น สั่งให้โจท

[๕๕๖] ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์ได้ยิน สั่งให้โจท

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์รังเกียจ สั่งให้โจท

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์เห็น สงสัย สั่งให้โจท

[๕๕๗] ภิกษุผู้โจทได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในสิ่งที่เห็น คือเห็นแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในสิ่งที่เห็น คือเห็นแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในสิ่งที่เห็น คือเห็นแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยิน ได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทก์ได้ยิน สงสัย สั่งให้โจท

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่ได้ยิน คือได้ยินแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ได้รังเกียจ ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่ได้ยิน คือได้ยินแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่ได้ยิน คือได้ยินแล้วกำหนดไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ได้รังเกียจ ได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทก์รังเกียจ สงสัย สั่งให้โจท

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่รังเกียจ คือรังเกียจแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี

ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในเรื่องที่รังเกียจ คือรังเกียจแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้ารังเกียจ ได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์รังเกียจว่า ภิกษุต้องปาราชิกธรรม มีความสงสัยในในเรื่องที่รังเกียจ คือรังเกียจแล้วกำหนดไม่ได้ ระลึกไม่ได้ ลืมเสีย ถ้าสั่งให้โจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้รังเกียจ ได้เห็น ได้ยิน ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

ความเห็น ๔ อย่าง

[๕๕๘] จำเลยเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ โจทก์มีความเห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ๑

จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ โจทก์มีความเห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ๑

จำเลยเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ โจทก์มีความเห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ๑

จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ โจทก์มีความเห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ๑.

[๕๕๙] ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อ

เธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะให้เคลื่อน ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะให้เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท*

ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท.

[๕๖๐] ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท

* โอมสวาท คือคำพูดเสียดแทงให้เจ็บใจ.

ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท.

[๕๖๑] ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท

ภิกษุต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท.

[๕๖๒] ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท

ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะด่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท.

อนาปัตติวาร

[๕๖๓] ภิกษุจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ภิกษุโจทก์มีความเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ๑ ภิกษุจำเลยเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ภิกษุโจทก์มีความเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สิกขาบทที่ ๘ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๘

ปฐมทุฏฐโทสสิกขาบทวรรณนา

ทุฏฐโทสสิกขาบทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:-

พึงทราบวินิจฉัยในทุฏฐโทสสิกขาบทนั้น ดังนี้

[ประวัติพระเวฬุวันวิหาร]

คำว่า **เวฬุวัน** ในคำว่า **เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป** เป็นชื่อแห่งอุทยานนั้น. ได้ยินว่า อุทยานนั้นได้ล้อมรอบไปด้วยกอไผ่และกำแพงสูง ๑๘ ศอก ประกอบด้วยเชิงเทิน (ซุ้มประตู) และป้อม มีสีเขียวชอุ่ม

เป็นที่รื่นรมย์ใจ. ด้วยเหตุนั้น จึงเรียกกันว่า เวฬุวัน. อนึ่ง ชนทั้งหลายได้ให้เหยื่อแก่พวกกระแตในอุทยานนี้, ด้วยเหตุนั้น อุทยานนั้น จึงชื่อว่ากลันทกนิวาปะ.

ได้ยินว่า ในกาลก่อน พระราชาพระองค์หนึ่ง ได้เสด็จประพาส ณ อุทยานนั้นทรงมึนเมาเพราะน้ำจัณฑ์แล้ว บรรทมหลับกลางวัน. แม้บริวารของพระองค์ ก็พูดกันว่า พระราชาบรรทมหลับแล้ว ถูกดอกไม้และผลไม้เย้ายวนใจอยู่ จึงพากันหลีกไปทางโน้นทางนี้. ขณะนั้น งูเห่า เลื้อยออกมาจากต้นไม้มีโพรงต้นใดต้นหนึ่ง เพราะกลิ่นสุรา เลื้อยมุ่งหน้าตรงมาหาพระราชา รุกขเทวดาเห็นงูเห่านั้นแล้วคิดว่า เราจักถวายชีวิตแด่พระราชา จึงแปลงเพศเป็นกระแตมาทำเสียงร้องที่ใกล้พระกรรณแห่งพระราชา. พระราชาทรงตื่นบรรทม. งูก็เลื้อยกลับไป. ท้าวเธอทอดพระเนตรเห็นเหตุนั้นแล้ว ทรงดำริว่า กระแตนี้ให้ชีวิตเรา จึงเริ่มต้นเลี้ยงเหยื่อแก่กระแตทั้งหลาย และทรงให้ประกาศพระราชทานอภัยแก่ฝูงกระแตในอุทยานนั้น เพราะฉะนั้น เวฬุวันนั้น จึงถึงอันนับว่ากลันทกนิวาปะ (เป็นที่เลี้ยงเหยื่อแก่กระแต) จำเดิมแต่กาลนั้นมา. แท้จริง คำว่า กลันทกะ นี้ เป็นชื่อของพวกกระรอกกระแต.

[แก้อรรถเรื่องพระทัพพมัลลบุตร]

คำว่า **ทัพพะ** เป็นนามแห่งพระเถระนั้น.

บทว่า **มลฺลปุตฺโต** แปลว่า เป็นโอรสของเจ้ามัลลราช.

คำว่า **ชาติยา สตฺตวสฺเสน อรหตฺตํ สจฺฉิกตํ** มีความว่า ได้ยินว่า พระเถระบัณฑิตพึงทราบว่า มีอายุเพียง ๗ ขวบ เมื่อบรรพชา ได้ความสังเวชแล้วบรรลุพระอรหัตผล ในขณะปลงผมเสร็จนั่นเทียว.

คำว่า **ยงฺกิญฺจ สาวเกน ปตฺตพฺพํ สพฺพํ เตน ปตฺตพฺพํ** มีความว่า คุณชาตินี้ คือ วิชชา ๓ ปฏิสัมภิทา ๔ อภิญญา ๖ โลกุตรธรรม ๙ ชื่อว่า อันสาวกพึงบรรลุ, คุณชาตินั้น ย่อมเป็นอันพระเถระนั้นบรรลุแล้วทุกอย่าง.

คำว่า **นตฺถิ จสฺส กิญฺจิ อุตฺตริกรณียํ** มีความว่า บัดนี้ กิจที่จะพึงทำให้ยิ่งขึ้นไปน้อยหนึ่ง ไม่มีแก่พระเถระนั้น เพราะกิจ ๑๖ ประการในอริยสัจ ๔ อัน ท่านกระทำเสร็จแล้วด้วยมรรค ๔.

คำว่า **กตสฺส วา ปฏิจโย** มีความว่า แม้การจะเพิ่มเติมกิจที่กระทำเสร็จแล้วนั้นก็ไม่มี เหมือนกับผ้าที่ซักแล้ว ไม่ต้องซักซ้ำอีก เหมือนของหอมที่บดแล้ว ไม่ต้องบดซ้ำอีก และเหมือนดอกไม้ที่บานแล้ว ไม่กลับบานอีกฉะนั้นแล.

บทว่า **รโหคตสฺส** ได้แก่ ไปในที่สงัด.

บทว่า **ปฏิสลฺลีนสฺส** ได้แก่ หลีกจากอารมณ์นั้น ๆ แล้วเร้นอยู่. มีคำอธิบายว่า ถึงความเป็นผู้โดดเดี่ยว.

ข้อว่า **อถโข อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญาเปยฺยํ ภตฺตานิ จ อุทฺทิเสยฺยํ** มีความว่า ได้ยินว่า พระเถระเห็นว่า กิจของตนกระทำเสร็จแล้ว จึงดำริว่า เรายังทรงไว้ซึ่งสรีระสุดท้ายอันนี้, ก็แลสรีระสุดท้ายนั้น ดำรงอยู่ในทางแห่งความเป็นของไม่เที่ยง ไม่นานนักก็จะดับไปเป็นธรรมดา ดุจประทีปตั้งอยู่ทางลมฉะนั้น, เราควรจะกระทำการขวนขวายแก่สงฆ์ ตลอดเวลาที่ยังไม่ดับ อย่างไรหนอแล ? พลางพิจารณาเห็นอย่างนั้นว่า เหล่ากุลบุตรเป็นอันมาก ในแคว้นนอกทั้งหลาย บวชไม่ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้า

เลย, ท่านเหล่านั้น ย่อมพากันมาแม้จากที่ไกล ด้วยหวังใจว่า เรา ทั้งหลายจักเฝ้าแหน จักถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า บรรดากุลบุตรนั้น เสนาสนะไม่เพียงพอแก่ท่านพวกใด, ท่านพวกนั้น ต้องนอนแม้บนแผ่นศิลา, ก็แล เราย่อมอาจเพื่อนิรมิตเสนาสนะ มีปราสาท วิหาร เพิงพัก เป็นต้น พร้อมทั้งเตียงตั้งและเครื่องลาดให้ตามอำนาจความปรารถนาของกุลบุตรเป็นอันมากเหล่านั้น ด้วยอานุภาพของตน และในวันรุ่งขึ้น บรรดากุลบุตรเหล่านี้ บางเหล่ามีกายเหน็ดเหนื่อยเหลือเกิน, กุลบุตรพวกนั้นจะยืนข้างหน้าภิกษุทั้งหลาย แล้วให้แจกแม้ซึ่งภัตตาหารด้วยคารวะหาได้ไม่, ก็เราแลอาจแจกแม้ซึ่งภัตตาหารแก่กุลบุตรเหล่านั้นได้. ครั้งนั้นแล ท่านพระทัพพมัลลบุตรผู้พิจารณาอยู่อย่างนี้ ได้มีความตกลงใจนี้ว่า ผิฉะนั้น เราควรแต่งตั้งเสนาสนะ และแจกภัตตาหารแก่สงฆ์.

ถามว่า ก็ฐานะทั้ง ๒ ประการนี้ ควรแก่ภิกษุผู้ตามประกอบแต่ความยินดีในการพูดเป็นต้น มิใช่หรือ ? ส่วนท่านพระทัพพมัลลบุตรนี้เป็นพระขีณาสพ ไม่มีความยินดีในธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้า, เพราะเหตุไร ฐานะ ๒ ประการนี้ จึงปรากฏแจ่มแจ้งแก่ท่านผู้มีอายุนี้เล่า ?

ตอบว่า เพราะความปรารถนาในปางก่อนกระตุ้นเตือน.

ได้ยินว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ทรงมีเหล่าพระสาวกผู้บรรลุฐานันดรนี้เหมือนกัน, และท่านพระทัพพมัลลบุตรนี้ เกิดชาติปางหลังในตระกูลใดตระกูลหนึ่ง ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระนามว่าปทุมุตตระ เห็นอานุภาพของภิกษุผู้บรรลุฐานันดรนี้ นิมนต์พระผู้มีพระ-ภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุ ๖๘๐,๐๐๐ รูป ถวายมหาทานตลอด ๗ วัน แล้วหมอบลงแทบบาทมูล ได้กระทำความปรารถนาว่า ในกาลแห่งพระ-

พุทธเจ้าเช่นกับพระองค์บังเกิดขึ้นในอนาคต แม้ข้าพระองค์ พึงเป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและภัตตุทเทสกะ เหมือนสาวกของพระองค์ผู้มีชื่อนี้. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอดส่องอนาคตังสญาณไป ได้ทอดพระเนตรเห็นแล้ว. ก็แลครั้นทอดพระเนตรเห็นแล้ว จึงได้ทรงพยากรณ์ว่า โดยกาลล่วงไปแห่งแสนกัปแต่กัปนี้ พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าโคดมจักทรงอุบัติขึ้น. ในกาลนั้นท่านจักเกิดเป็นบุตรของมัลลกษัตริย์นามว่า ทัพพะ มีอายุ ๗ ขวบโดยกำเนิด จักออกบรรพชา แล้วกระทำให้แจ้งซึ่งพระ-อรหัตผล และจักได้ฐานันดรนี้. จำเดิมแต่นั้นมาท่านบำเพ็ญกุศลมีทาน ศีล เป็นต้นอยู่ ได้เสวยสมบัติในเทวดาและมนุษย์ ในกาลแห่งพระ-ผู้มีพระภาคเจ้าของเรา ได้กระทำให้แจ้งพระอรหัตผลเช่นกับพระผู้มี-พระภาคเจ้าพระองค์นั้นทรงพยากรณ์แล้วนั่นแล. ลำดับนั้น เมื่อท่านพระทัพพมัลลบุตรผู้อยู่ในที่สงัด ดำริอยู่ว่า เราพึงทำการขวนขวายแก่สงฆ์อย่างไรหนอแล ฐานะ ๒ นี้ปรากฏแจ่มแจ้งแล้ว เพราะความปรารถนาในปางก่อนนั้น กระตุ้นเตือน ฉะนี้แล.

ครั้งนั้น ท่านได้มีความรำพึงนี้ว่า เราแล ไม่เป็นอิสระในตนเอง, เราอยู่ในสำนักเดียวกับพระศาสดา, ถ้าหากพระผู้มีพระภาคเจ้าจักทรงอนุญาตให้เราไซร้, เราจักสมาทานฐานะทั้ง ๒ นี้ แล้วได้เข้าไปเฝ้าพระ-ผู้มีพระภาคเจ้า. เพราะเหตุนั้น พระธรรมสังคาหกาจารย์จึงได้กล่าวว่า **อถโข อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต ฯเป ฯ ภตฺตานิ จ อุทฺทิสิตุ** ดังนี้.

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงยังท่านพระทัพพมัลลบุตรนั้นให้รื่นเริงด้วยพระดำรัสว่า ดีละ ดีแล้ว ทัพพะ ! จึงตรัสว่า ดูก่อน

ทัพพะ ! ถ้าเช่นนั้น เธอจงแต่งตั้งเสนาสนะและแจกภัตตาหารแก่สงฆ์เถิด, เพราะว่า ภิกษุผู้ห่างไกลจากการลำเอียงเพราะอคติเห็นปานนี้ ย่อมสมควรจัดการฐานะทั้ง ๒ นี้.

สองบทว่า **ภควโต ปจฺจสฺโสสิ** มีความว่า ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลรับสนองพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคเจ้า คือ ทูลรับสนองตรงพระพักตร์. มีคำอธิบายว่า ทูลรับสนองตอบ.

ในคำว่า **ปธมํ ทพฺโพ ยาจิตพฺโพ** นี้ มีคำถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงให้ขอ เพราะเหตุไร ?

ตอบว่า เพื่อจะป้องกันความครหานินทา.

จริงอยู่ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเห็นว่า ในอนาคต อุปัทวะใหญ่จักบังเกิดแก่ทัพพะ ด้วยอำนาจแห่งภิกษุชื่อเมตติยะและภุมมชกะเพราะอาศัยฐานะนี้, บรรดาภิกษุเหล่านั้น บางพวกจักตำหนิว่า ท่านทัพพะนี้เป็นผู้นิ่งเฉย, ไม่ทำการงานของตน มาจัดการฐานะเช่นนี้เพราะเหตุไร ? ลำดับนั้น ภิกษุพวกอื่นจักกล่าวว่า โทษอะไรของท่านผู้นี้, ท่านผู้นี้อันภิกษุเหล่านั้นแลขอตั้งแล้ว, เธอจักพ้นจากความครหานินทาด้วยอาการอย่างนี้. แม้ครั้นให้ขอเพื่อเปลื้องความครหาอย่างนี้แล้ว เพราะเมื่อภิกษุที่สงฆ์ไม่ได้สมมติซ้ำอีก กล่าวคำอะไร ๆ ในท่ามกลางสงฆ์จะเกิดการบ่นว่าเป็นธรรมดาว่า เพราะเหตุไร ท่านผู้นี้จึงกระทำเสียงดัง แสดงความเป็นใหญ่ในท่ามกลางสงฆ์เล่า ? แต่เมื่อภิกษุที่สงฆ์สมมติแล้วพูด จะมีผู้กล่าวว่า พวกท่านอย่าได้พูดอะไร ๆ, ท่านผู้นี้สงฆ์สมมติแล้ว จงพูดได้ตามสบายเถิด, และภิกษุผู้กล่าวตู่ผู้ที่สงฆ์มิได้สมมติด้วยคำไม่จริง เป็นอาบัติเบา

เพียงทุกกฏ. แต่ผู้กล่าวตู่ภิกษุที่สงฆ์สมมติแล้ว เป็นอาบัติปาจิตตีย์ที่หนักกว่า, ทีนั้นภิกษุที่สงฆ์สมมติแล้ว จะเป็นผู้ถูกพวกภิกษุแม้ผู้จองเวรกำจัดได้ยากยิ่ง เพราะเป็นอาบัติหนัก ฉะนั้น เพื่อจะให้สงฆ์สมมติท่านผู้มีอายุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำว่า พยตฺเตน ภิกฺขุนา เป็นต้น.

ถามว่า ก็การให้สมมติ ๒ อย่าง แก่ภิกษุรูปเดียวควรหรือ ?

ตอบว่า มิใช่แต่เพียง ๒ อย่างเท่านั้น, ถ้าสามารถ จะให้สมมติทั้ง ๑๓ อย่าง ก็ควร. แต่เมื่อภิกษุทั้งหลายไม่สามารถ แม้สมมติอย่างเดียวก็ไม่สมควรให้แก่ภิกษุ ๒ หรือ ๓ รูป.

บทว่า สภาคานํ มีความว่า ผู้เสมอกันด้วยคุณ ไม่ใช่ผู้เสมอกันโดยเป็นมิตรสนิทสนมกัน. ด้วยเหตุนั้นนั่นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า เย เต ภิกฺขู สุตฺตนฺติกา เตสํ เอกชฺฌํ เป็นต้น. ก็ภิกษุผู้ทรงพระสูตรมีจำนวนเท่าใด, ท่านทัพพะคัดเลือกภิกษุเหล่านั้นแต่งตั้งเสนาสนะอันสมควรแก่ภิกษุเหล่านั้นแลรวมกัน, แก่พวกภิกษุที่เหลือก็อย่างนั้น.

บทว่า **กายทฬฺหีพหุลา** ได้แก่ เป็นผู้มากไปด้วยการกระทำร่างกายให้แข็งแรง, อธิบายว่า เป็นผู้มากไปด้วยการบำรุงร่างกาย.

ข้อว่า **อิมายปิเม อายสฺมนฺโต รตฺติยา** ได้แก่ ด้วยความยินดีในดิรัจฉานกถาอันเป็นเหตุขัดขวางต่อทางสวรรค์นี้.

บทว่า **อจฺฉิสฺสนฺติ** แปลว่า จักอยู่.

ข้อว่า **เตฆชธาตุ สมาปชฺชิตฺวา เตเนวาโลเกน** มีความว่า ท่านผู้มีอายุนั้น เข้าจตุตถฌาน มีเตโชกสิณเป็นอารมณ์ ออกแล้วอธิษฐานนิ้วมือให้สว่างด้วยอภิญญาญาณ (แต่งตั้งเสนาสนะ) ด้วยแสงสว่างที่โพลง

จากนิ้วมือ อันเตโชธาตุสมาบัติให้เกิดแล้วนั้น. ก็อานุภาพของพระเถระอย่างนั้น ได้ปรากฏแล้ว ในสกลชมพูทวีป ต่อกาลไม่นานนัก. ชนทั้งหลายสดับข่าวนั้น อยากเห็นอิทธิปาฏิหาริย์ของท่าน ได้พากันมา. พวกภิกษุแกล้งมาในเวลาวิกาลบ้าง ก็มี.

ข้อว่า **เต สญฺจิจ ทูเร อปทิสนฺติ** มีความว่า ภิกษุเหล่านั้นทั้งที่รู้อยู่ ก็พากันอ้างถึงสถานที่ไกล ๆ.

คือ อย่างไร ?

คือ อ้างเอาโดยนัยนี้ว่า พระคุณเจ้าทัพพะ ! ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่เขาคิชฌกูฏ ดังนี้ เป็นต้น.

คำว่า **องฺคุลิยา ชลมานาย ปุรโต ปุรโต คจฺฉติ** มีความว่า ถ้ามีภิกษุรูปเดียว, ท่านไปเอง ถ้ามีหลายรูป, ท่านนิรมิตอัตภาพเป็นอันมาก ให้เป็นเช่นเดียวกับตนของท่านทั้งหมด.

ก็ในคำว่า **เสนาสนํ ปญฺญาเปติ อยํ มญฺโจ** เป็นต้น มีวินิจฉัยดังนี้:- เมื่อพระเถระกล่าวว่า นี้เตียง แม้อัตภาพที่นิรมิตก็กล่าวว่า นี้เตียง ในที่แห่งตน ๆ ไปถึงแล้ว. แม้ในบททั้งปวงก็อย่างนั้น จริงอยู่ ปกตินี้เป็นธรรมดาของอัตภาพนิรมิต คือ:-

เมื่อผู้มีฤทธิ์คนเดียวพูด อัตภาพนิรมิตทั้งหมด
ก็พูดด้วย เมื่อผู้มีฤทธิ์คนเดียวนั่งนิ่ง อัตภาพนิรมิต
เหล่านั้นทั้งหมด ก็นิ่งด้วย.

ก็ในวิหารใด เตียง ตั่ง เป็นต้น ไม่สมบูรณ์, ท่านย่อมให้บริบูรณ์ด้วยอานุภาพของตน, การพูดนอกเรื่องของอัตภาพที่พระเถระนั้นนิรมิตย่อมไม่มี.

คำว่า **เสนาสนํ ปญฺญาเปตฺวา ปุนเทว เวฬุวนํ ปจฺจาคจฺฉติ** มีความว่า ท่านย่อมไม่นั่งคุยเรื่องชนบทกับภิกษุเหล่านั้น กลับนาสู่ที่อยู่ของตนทันที.

[แก้อรรถเรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ]

บทว่า **เมตฺติยภุมฺมชกา** ได้แก่ ภิกษุเหล่านี้ คือ ภิกษุชื่อเมตติยะ ๑ ภิกษุชื่อภุมมชกะ ๑ เป็นบุรุษชั้นหัวหน้าแห่งพวกภิกษุฉัพพัคคีย์.

สองบทว่า **ลามกานิ จ ภตฺตานิ** ได้แก่ ข้อนี้ คือ เสนาสน ะ อันเลวทราม ถึงแก่พวกภิกษุใหม่ก่อน ไม่เป็นข้อที่น่าอัศจรรย์เลย. แต่ภิกษุทั้งหลายใส่สลากไว้ในกระเช้า หรือขนดจีวร เคล้าคละกันแล้วจับขึ้นทีละอัน ๆ แจกภัตให้ไป, ภัตแม้เหล่านั้นเป็นของเลวด้อยกว่าเขาทั้งหมด ย่อมถึงแก่ภิกษุเมตติยะและภุมมชกะนั้น เพราะเป็นผู้มีบุญน้อย.

ภัตที่ควรแจกให้ถึงตามลำดับคราวหนึ่งแม้ใด ชื่อว่า เอกวาริกภัต เป็นของประณีตแสนจะประณีต พึงประมวลให้แจกตั้งแต่พระเถระจนถึงพระนวกะ, แม้ภัตนั้น ในวันที่ถึงแก่ภิกษุเมตติยะและภุมมชกะนี้กลายเป็นของเลว หรือพวกชาวบ้านพอเห็นภิกษุ ๒ รูปนั้น ไม่ถวายของประณีต กลับถวายของเลว ๆ.

บทว่า **อภิสงฺขริตฺวา** ได้แก่ อันเขาปรุงผสมด้วยเครื่องปรุงต่าง ๆ. อธิบายว่า อันเขาตระเตรียมด้วยดี คือให้สำเร็จด้วยดี.

บทว่า **กาณาชกํ** ได้แก่ ข้าวปนรำ.

บทว่า **พิลงฺคทุติยํ** ได้แก่ คู่กับน้ำผักดอง.

บทว่า **กลฺยาณภตฺติโก** มีความว่า ภัตอย่างดี คือที่อร่อยแสน

จะประณีตของอุบาสกนั้น มีอยู่, เพราะเหตุนั้น อุบาสกนั้นจึงชื่อว่า กัลยาณภัตติกะ อุบาสกนั้น ปรากฏชื่อตามภัตนั่นแล เพราะเป็นผู้ถวายภัตประณีต.

สองบทว่า **จตุกฺกภตฺตํ เทติ** ได้แก่ ถวายภัตตาหารวันละ ๔ ที่. แต่โดยโวหารแห่งตัทธิตท่านกล่าวว่า จตุกภัต.

สองบทว่า **อุปติฏฺฐิตฺวา** ปริวิสติ มีความว่า อุบาสกนั้นสละการงานทั้งหมด กระทำการบูชาและสักการะ แล้วยืนอังคาสอยู่ในที่ใกล้ๆ.

สองบทว่า **โอทเนน ปุจฺฉนฺติ** มีความว่า พวกคนถือข้าวสุกเข้าไปหาแล้ว ถามว่า กระผมจะถวายข้าวสุก หรือขอรับ ? อย่างนี้ เป็นตติยาวิภัตติ ลงโนอรรถแห่งกรณะ. ในสูปะเป็นต้นก็มีนัยอย่างนี้.

บทว่า **สฺวาตนาย** มีความว่า การฉันภัตตาหารอันมีในวันพรุ่งนี้ชื่อว่า สวาตนะ เพื่อประโยชน์แก่การฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้นั้น ชื่อว่า สฺวาตนาย. มีคำอธิบายว่า เพื่อประโยชน์แก่การฉันภัตตาหาร ที่ควรกระทำในวันรุ่งขึ้น.

สองบทว่า **อุทฺทิฏฺฐํ โหติ** ได้แก่ เป็นของอันภัตตุทเทสก์ถวายให้ถึงแล้ว.

พระเถระไม่ได้คำนึงถึง จึงกล่าวคำนี้ว่า **เมตฺติยภุมฺมชกานํ โข คหปติ** ดังนี้.

จริงอยู่ ความที่ภิกษุเมตติยะและภุมมชกะนั้น เป็นผู้มีบุญน้อย มีพลังอย่างนี้ แม้พระอรหันต์ทั้งหลายเป็นผู้พรั่งพร้อมด้วยความเป็นผู้มีสติอันไพบูลย์ ก็ไม่มีความคำนึงถึง.

ด้วยคำว่า **เช** ในคำว่า **เย เช** นี้ คหบดี ร้องเรียกนางทาสี.

ข้อว่า **หีโย โข อาวุโส อมฺหากํ** มีความว่า ภิกษุเมตติยะและภุมมชกะ ปรึกษากันตลอดราตรี กล่าวหมายถึงส่วนแห่งวันที่ล่วงแล้วว่า หีโย (วันวาน).

บทว่า **น จิตฺตรูปํ** ได้แก่ ไม่สมใจนึก. ภิกษุทั้งสองนั้นจำวัดไม่หลับ เหมือนอย่างที่ตนเคยจำวัดหลับเท่าที่ตนต้องการในก่อน. มีคำอธิบายว่า จำวัดได้นิดหน่อยเท่านั้น.

บทว่า **พหารามโกฏฺฐเก** ได้แก่ ภายนอกซุ้มประตูแห่งพระเวฬุวันวิหาร.

บทว่า **ปตฺตกขนฺธา** ได้แก่ มีคอตก คือ นั่งงอกระดูกคอ (นั่งคอพับ).

บทว่า **ปชฺฌายนฺตา** ได้แก่ ซบเซาอยู่.

คำว่า **ยโต นีวาตํ ตโต ปวาตํ** มีความว่า ณ ที่ใดอับลม คือ ไม่มีลมแม้แต่น้อย, ณ ที่นั้นเกิดมีลมพัดแรงขึ้น.

คำว่า **อุทกํ มญฺเญ อาทิตฺตํ** ได้แก่ เหมือนน้ำถูกต้มให้เดือด.

[พระทัพพมัลลบุตรถูกสอบสวน]

ข้อว่า **สรสิ ตฺวํ ทพฺพ เอวรูปํ กตฺต** ความว่า ดูก่อนทัพพะ ! เธอผู้ทำกรรมเห็นปานนี้ ยังระลึกได้อยู่หรือ ? อีกอย่างหนึ่ง ความว่า ดูก่อนทัพพะ ! เธอยังระลึกคำอย่างที่นางภิกษุณีกล่าวหาได้อยู่หรือ ? ก็ในคำนี้ บัณฑิตพึงประกอบเห็นใจความอย่างนี้ว่า เธอเป็นผู้กระทำกรรมอย่างที่นางภิกษุณีนี้กล่าวหาหรือ ? แต่ปาฐะของพวกอาจารย์ผู้สวดว่า **ภตฺวา** ปรากฏตรงทีเดียว.

ด้วยคำว่า **ยถา มำ ภนฺเต ภควา ชานาติ** นี้ พระเถระทูลชี้แจงว่าอย่างไร ? ทูลชี้แจงว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นพระสัพพัญญู และข้าพระองค์ก็เป็นพระขีณาสพ, การเสพวัตถุกามไม่มีแก่ข้าพระองค์เลย, พระผู้มีพระภาคเจ้าย่อมทรงทราบข้าพระองค์นั้น, ข้าพระองค์จักต้องกล่าวอะไรในการเสพวัตถุกามนั้นเล่า ? พึงทราบข้าพระองค์เหมือนอย่างที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบนั่นแล.

ในคำว่า **น โข ทพฺพ ทพฺพา เอวำ นิพฺเพเธนฺติ** นี้ บัณฑิตพึงเห็นใจความอย่างนี้ว่า ดูก่อนทัพพะ ! ผู้ฉลาด คือบัณฑิต ย่อมไม่กล่าวหาเหมือนอย่างที่เธอกล่าวแก้คำกล่าวหา เพราะมีผู้อื่นเป็นปัจจัย (เพราะเชื่อผู้อื่น), อนึ่งแล บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมกล่าวแก้คำกล่าวหาด้วยกรรมที่ตนรู้เองทั้งนั้น.

ด้วยคำว่า **สเจ ตยา กตำ** นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่าอย่างไร ? ทรงแสดงว่า เพราะว่า ใคร ๆ ไม่อาจทำบุคคลผู้ไม่ได้ทำ (ผิด) ให้เป็นผู้ทำ (ผิด) หรือผู้ทำ (ผิด) ให้เป็นผู้ไม่ทำ (ผิด) ด้วยกำลังคน หรือด้วยกำลังสนับสนุนของพรรคพวกได้; เพราะเหตุนั้น กรรมใดที่ตนทำเอง หรือมิได้กระทำก็ตาม ควรพูดแต่กรรมนั้นเท่านั้น.

ถามว่า ก็เพราะเหตุไร ? พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ทรงทราบอยู่ แต่ไม่ตรัสว่า เรารู้อยู่ เธอเป็นพระขีณาสพ, โทษของเธอไม่มี ภิกษุณีนี้กล่าวเท็จ.

แก้ว่า เพราะทรงมีความเอ็นดูผู้อื่น. ก็ถ้าว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าพึงตรัสทุก ๆ เรื่องที่พระองค์ทรงทราบ, พระองค์ถูกผู้อื่นซึ่งต้องปาราชิกแล้วถาม จำต้องตรัสคำว่า เรารู้อยู่, เธอเป็นปาราชิก. แต่นั้น บุคคลนั้น

พึงผูกอาฆาตว่า เมื่อก่อนพระผู้มีพระภาคเจ้านี้ ทรงทำให้พระทัพพมัลลบุตรบริสุทธิ์ได้ บัดนี้ทรงทำเราให้เป็นผู้บริสุทธิ์ไม่ได้, ต่อไปนี้เราจะพูดอะไรแก่ใครได้เล่า ? ในฐานะที่แม้พระศาสดายังทรงถึงความลำเอียงในหมู่สาวก, ความเป็นพระสัพพัญญูของพระศาสดานี้ จักมีแต่ที่ไหนเล่า ? ดังนี้แล้ว ต้องเป็นผู้เข้าถึงอบาย. เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบอยู่ก็ไม่ตรัส เพราะทรงมีความเอ็นดูผู้อื่นนี้. มีคำที่ควรกล่าวเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ตรัส เพราะทรงหลีกเลี่ยงคำค่อนขอด.

ก็ถ้าว่า พระะผู้มีพระภาคเจ้า พึงตรัสอย่างนี้, จะพึงมีการกล่าวค่อนขอดอย่างนี้ว่า ชื่อว่า การออกจากอาบัติของพระทัพพมัลลบุตรหนัก. แต่ได้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสักขีพยานจึงออกได้. และพวกปาปภิกษุเข้าใจลักษณะแห่งการออกจากอาบัตินี้ อย่างนี้ว่า ถึงในครั้งพุทธกาล ความบริสุทธิ์ หรือไม่บริสุทธิ์ ย่อมมีได้ด้วยพยาน, พวกเรารู้อยู่, บุคคลนี้เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ดังนี้ พึงทำให้ภิกษุ แม้ผู้มีความละอายพินาศแล. อีกนัยหนึ่ง แม้ในอนาคต พวกภิกษุเมื่อเรื่องวินิจฉัยแล้ว จักให้โจทก์โจท แล้วให้จำเลยให้การว่า ถ้าท่านทำ จงกล่าวว่า ข้าพเจ้าทำ แล้วถือเอาแต่ปฏิญญาของพวกลัชชีภิกษุ กระทำกรรม; เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงตั้งแบบแผนในลักษณะแห่งวินัย จึงไม่ตรัสว่าเรารู้อยู่ ตรัสว่า ถ้าเธอทำ จงกล่าวว่า ข้าพเจ้าทำ ดังนี้.

ข้อว่า **นาภิชานามิ สุปินนฺเตนปิ เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวิตา** มีความว่า แม้โดยความฝันข้าพระองค์ก็ยังไม่รู้จักเสพเมถุนธรรม มีคำอธิบายว่า

ข้าพระองค์มิได้เสพ. อีกอย่างหนึ่ง มีรูปความที่ท่านกล่าวไว้ว่า ข้าพระองค์ไม่รู้จักเมถุนธรรม แม้โดยความฝันว่าเป็นผู้เสพ. แต่ปาฐะของพวกอาจารย์ผู้สวดว่า **ปฏิเสวิตฺวา** ปรากฏตรงทีเดียว.

คำว่า **ปเคว ชาคโร** มีความว่า ก็ข้าพระองค์ตื่นอยู่ ไม่รู้จักมาก่อนทีเดียว.

คำว่า **เตนหิ ภิกฺขเว เมตฺตึ ยํ ภิกฺขุนึ นาเสถ** มีคำอธิบายว่า เพราะคำของพระทัพพมัลลบุตรและภิกษุณีเมตติยานี้ ไม่เชื่อมต่อกัน; ฉะนั้น พวกเธอจงนาสนะภิกษุณีเมตติยาเสีย. ในคำนั้น นาสนะมี ๓ อย่าง คือ ลิงคนาสนะ ๑ สังวาสนาสนะ ๑ ทัณฑกัมมนาสนะ ๑. บรรดานาสนะเหล่านั้น นาสนะนี้ว่า สามเณรผู้ประทุษร้าย (นางภิกษุณี) สงฆ์พึงให้ฉิบทายเสีย ชื่อว่า ลิงคนาสนะ. พวกภิกษุทำอุกเขปนียกรรม เพราะไม่เห็น หรือไม่ทำคืนอาบัติก็ดี เพราะไม่สละทิฏฐิลามกเสียก็ดี นี้ ชื่อสังวาสนาสนะ. พวกภิกษุทำทัณฑกรรม (แก่สมณุเทศ) ว่า เจ้าคนเลว เจ้าจงไปเสีย จงฉิบทายเสีย นี้ ชื่อทัณฑกัมมนาสนะ. แต่ในฐานะนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายเอาลิงคนาสนะ จึงตรัสว่า พวกเธอจงนาสนะภิกษุณีเมตติยาเสีย ดังนี้.

ด้วยคำว่า **อิเม จ ภิกฺขุ อนุยุญฺชถ** นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงพระประสงค์ นี้ว่า ภิกษุณีนี้ มิใช่ผู้กระทำตามธรรมดาของตน คงถูกพวกภิกษุอื่นยุยงแน่นอน; เพราะเหตุนั้น พวกเธอจงสอบสวน คือ จงสืบสวนหา จงรู้ตัวภิกษุผู้ยุยงเหล่านี้.

ถามว่า ก็ภิกษุณีเมตติยา พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งให้สึกเสียด้วยปฏิญญา หรือทรงให้สึกด้วยไม่ปฏิญญา.

แก้ว่า ในการทักท้วงนี้ มีคำที่จะต้องกล่าวเพิ่มบ้างเล็กน้อย, ชั้นแรกถ้าทรงให้สึกด้วยปฏิญญา, พระเถระจะเป็นผู้กระทำ (ผิด), ถ้าทรงให้สึกด้วยไม่ปฏิญญา, พระเถระจะเป็นผู้ไม่ทำ (ผิด) ไม่มีโทษ.

[เรื่องตีความหมายบาลีพระวินัยผิดตกลงกันไม่ได้]

แม้ในกาลแห่งพระเจ้าภาติราช พระเถระสำนักมหาวิหารและสำนักอภัยติรีวิหาร ได้มีการวิวาทกัน (ถกเถียงกัน) ในเพราะวาทะนี้แล. ฝ่ายสำนักอภัยติรีวิหาร อ้างสูตรของตนกล่าวว่า ในวาทะของพวกท่าน พระเถระเป็นผู้ทำ (ผิด). ฝ่ายสำนักมหาวิหารอ้างสูตรของตนกล่าวว่า ในวาทะของพวกท่าน พระเถระเป็นผู้ทำ (ผิด). ปัญหาจึงตกลงกันไม่ได้. พระราชาทรงทราบ (ข่าวนั้น) แล้วรับสั่งให้พระเถระทั้งหลายประชุมกัน ทรงสั่งบังคับอำมาตย์เชื้อชาติพราหมณ์นามว่า ทีฆการายนะว่า เธอจงฟังถ้อยคำของพระเถระทั้งหลาย. ได้ยินว่า อำมาตย์เป็นบัณฑิต ฉลาดในภาษาอื่น. อำมาตย์นั้นกล่าวว่า ท่านขอรับ ! ขอพระเถระจงกล่าวสูตรเถิด. ลำดับนั้น พระเถระสำนักอภัยติรีวิหาร ได้กล่าวสูตรของตนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงให้นางภิกษุณีเมตติยาสึกเสียด้วยปฏิญญาของตน. อำมาตย์เรียนว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ ! ในวาทะของพวกท่าน พระเถระเป็นผู้ทำ (ผิด) มีโทษ.

ฝ่ายพระเถระสำนักมหาวิหาร ได้กล่าวสูตรของตนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงให้นางภิกษุณีเมตติยาสึกเสีย. อำมาตย์เรียนว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ ! ในวาทะของพวกท่าน พระเถระไม่ใช่ผู้ทำ

(ผิด) ไม่มีโทษ. ก็ใน ๒ สูตรนี้ สูตรไหนถูกเล่า ? สูตรที่กล่าวภายหลังถูก, เพราะสูตรนี้ พระอรรถกถาจารย์ทั้งหลายวิจารณ์ไว้แล้ว.

ภิกษุตามกำจัดภิกษุด้วยอันติมวัตถุอันไม่มีมูล เป็นสังฆาทิเสสตามกำจัด นางภิกษุณี เป็นทุกกฏ. แต่ในกุรุนทีกล่าวว่า เป็นปาจิตตีย์เพราะมุสาวาท. ในนัยก่อนและนัยหลังนั้น มีการพิจารณาดังต่อไปนี้:- นัยต้น เป็นเพียงทุกกฏเท่านั้น ถูกก่อน เพราะมีความประสงค์จะตามกำจัด. แม้เมื่อมีการกล่าวเท็จ ก็เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุ ในเพราะภิกษุด้วยกัน และแม้เมื่อมีการกล่าวเท็จ ก็เป็นปาจิตตีย์ เพราะโอมสวาทเท่านั้น แก่ภิกษุผู้มีความเห็นว่าบริสุทธิ์ โจทภิกษุผู้ไม่บริสุทธิ์ ด้วยความประสงค์จะด่า ไม่ใช่เป็นปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมุสาวาท ฉันใด, แม้ในอธิการนี้ ก็ฉันนั้น เป็นปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมุสาวาท ไม่ถูก เพราะมีความประสงค์จะตามกำจัด. เป็นเพียงทุกกฏเท่านั้น ถูกแล้ว. แม้นัยหลัง เป็นปาจิตตีย์อย่างเดียว ก็ถูก เพราะเป็นมุสาวาท. แต่จากหลักฐานทางพระบาลี ไม่มีคำว่า เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุ ในเพราะภิกษุด้วยกัน ด้วยความประสงค์จะตามกำจัด, เป็นสังฆาทิเสสในเพราะภิกษุด้วยกัน แก่ภิกษุผู้มีความประสงค์จะด่า เพราะมุสาวาท, แต่เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้มีความประสงค์จะด่า ในเพราะโอมสวาท และเพราะตามกำจัดนางภิกษุณี, มีคำว่า เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะสัมปชานมุสาวาท; เพราะเหตุนั้น เป็นปาจิตตีย์อย่างเดียว จึงถูก. ก็ในวาทะนั้นบัณฑิตควรพิจารณาดังต่อไปนี้:-

ถามว่า เมื่อไม่มีความประสงค์จะตามกำจัด (โจท) เป็นปาจิตตีย์, เมื่อมีความประสงค์จะตามกำจัดนั้น จะพึงเป็นอะไรเล่า ?

แก้ว่า บรรดาปาจิตตีย์และสังฆาทิเสสนั้น เพราะแม้เมื่อสำเร็จเป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้พูดเท็จ พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ทรงปรับปาจิตตีย์ไว้ต่างหาก ในเพราะการโจทด้วยสังฆาทิเสสไม่มีมูล; เพราะฉะนั้น เมื่อมีความประสงค์จะโจท โอกาสแห่งปาจิตตีย์ ในเพราะสัมปชานมุสาวาท จึงไม่ปรากฏ และไม่อาจที่จะไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้โจทก์; เพราะฉะนั้น บรรดานัยทั้งสองนี้ นัยต้นแล ปรากฏว่า บริสุทธิ์กว่า.

อนึ่ง นางภิกษุณีโจทนางภิกษุณีด้วยอันติมวัตถุอันหามูลมิได้ เป็นสังฆาทิเสส, โจทภิกษุ เป็นทุกกฏ. บรรดาสังฆาทิเสสและทุกกฏนั้น สังฆาทิเสสเป็นวุฏฐานคามี (ออกได้ด้วยการอยู่กรรม) ทุกกฏเป็นเทสนา-คามี (ออกได้ด้วยกายแสดง) การนาสนะภิกษุณี เพราะสังฆาทิเสสและทุกกฏเหล่านี้ จึงไม่มี. อนึ่ง นางภิกษุณีเมตติยานั้นยืนกล่าวเท็จต่อพระ-พักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้าใดเล่า ด้วยเหตุนั้น นางจึงเป็นปาจิตตีย์ ในเพราะสัมปชานมุสาวาท, เพราะปาจิตตีย์แม้นี้นาสนะก็ไม่มี. แต่เพราะนางภิกษุณีเมตติยานั้น ตามปกติแล เป็นภิกษุณีเลวทรามทุศีล, และเดี๋ยวนี้นางก็กล่าวด้วยความสำคัญว่า เราเองแล เป็นผู้ทุศีล, เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงรับสั่งให้สึกนางภิกษุณีนั้นเสีย เพราะความเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์นั่นแล.

ข้อว่า **อถโข เมตฺติยภุมฺมกา** มีความว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า พวกเธอจงให้นางภิกษุณีเมตติยาสึกเสียอย่างนี้ และจงสอบสวนภิกษุเหล่านี้ แล้วเสด็จลุกจากอาสนะเข้าสู่พระวิหาร. ภิกษุเหล่านั้น เห็นนางภิกษุณีนั้น ถูกภิกษุเหล่านั้นให้สึกอยู่ ด้วยคำว่า พวกท่านจงให้ผ้าขาวแก่ภิกษุณีนี้เดี๋ยวนี้ จึงได้ประกาศความผิดของตน เพราะเป็นผู้มี

ความประสงค์จะช่วยนางภิกษุณีนั้นให้พ้นผิด. เพื่อแสดงเนื้อความนี้ พระธรรมสังคาหกาจารย์ทั้งหลาย จึงกล่าวคำว่า **อถโข เมตฺติยภุมฺมชกา** เป็นอาทิ.

[แก้อรรถสิกขาบทวิภังค์สังฆาทิเสสที่ ๘]

สองบทว่า **ทุฏฺโฐ โทโส** ได้แก่ เป็นผู้ถูกโทสะประทุษร้ายและเป็นผู้ประทุษร้าย. จริงอยู่ เมื่อโทสะเกิดขึ้นแล้ว บุคคลย่อมเป็นผู้ชื่อว่าถูกโทสะนั้นประทุษร้ายแล้ว คือ ให้ละความเป็นปกติเสีย; เพราะฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า ทุฏฐะ (ขัดใจ). และผู้มีความขัดใจนั้น ย่อมประทุษร้ายผู้อื่น คือทำผู้อื่นให้พินาศ; เพราะฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า โทสะ. ด้วยประการอย่างนี้ คำว่า **ทุฏฺโฐ โทโส** นี้ แสดงโดยความต่างแห่งอาการของบุคคลเพียงคนเดียว ด้วยเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า **ทุฏฺโฐ โทโสติ ทูสิโต เจว ทูสโก จ.** ในคำว่า **ทุฏฺโฐ โทโส** นั้น ผู้ศึกษาควรค้นหาลักษณะแห่งศัพท์. ก็เพราะว่า บุคคลผู้พรั่งพร้อมด้วยความแค้นเคืองนั้น ถึงการนับว่า ขัดใจ มีโทสะ ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในความเป็นผู้โกรธเป็นต้นทีเดียว; เพราะเหตุนั้น ในบทภาชนะแห่งสองบทว่า **ทุฏฺโฐ โทโส** นั้น ท่านจึงกล่าวคำมีคำว่า **กุปิโต** เป็นต้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **กุปิโต** ได้แก่ ถึงภาวะกำเริบ คือภาวะที่เคลื่อนไปจากปกติ.

บทว่า **อนตฺตมโน** ได้แก่ ผู้ไม่มีใจเป็นของตน คือมีจิตไม่ตั้งอยู่ในอำนาจของตน. อีกอย่างหนึ่ง ผู้มีใจอันปีติและสุขไม่ซึมซาบ คือมีจิตตกไปเสียจากปีติและสุข; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า อนัตตมนะ (ไม่ถูกใจ).

บทว่า **อนภิรทฺโธ** คือ ไม่ประสบความสุข, อีกอย่างหนึ่ง ผู้ไม่ถึงความแจ่มใส; ฉะนั้น จึงชื่อว่า **อนภิรัทธะ** (ไม่พอใจ). จิตของเขานั้นถูกปฏิฆะกระทบแล้ว; เหตุนั้น เขาจึงชื่อว่า **อาหตจิตตะ** (แค้นใจ). ตะปู คือ ปฏิฆะ กล่าวคือ ความที่จิตแข้งกระด้าง และจิตยุ่งเหยิงดุจหยากเยื่อ เกิดแล้วแก่บุคคลนั้น; เพราะฉะนั้น ผู้นั้น จึงชื่อว่า **ขีลชาตะ** (เจ็บใจ).

บทว่า **อปฺปตีโต** ได้แก่ ไม่ถึงเฉพาะ (ไม่แช่มชื่น) คือเว้นจากปีติและสุขเป็นต้น, ความว่า อันปีติและสุขเป็นต้นไม่ซาบซ่าน. แต่ในบทภาชนะท่านพระอุบาลีกล่าวว่า **เตน จ โกเปน** เป็นต้น เพื่อแสดงธรรมทั้งหลายที่มีอำนาจทำให้ไม่แช่มชื่น.

บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า **เตน จ โกเปน** ได้แก่ เพราะความโกรธที่เป็นเหตุให้เรียกภิกษุนั้นว่า ผู้มีความขัดใจ และโกรธ. แท้จริง คำทั้งสองนี้อาการเดียวกัน เพราะให้ละปกติภาพ.

คำว่า **เตน จ โทเสน** ได้แก่ เพราะโทสะที่เป็นเหตุให้เรียกภิกษุนั้นว่า มีโทสะ. ด้วยบททั้ง ๒ นี้ ท่านพระอุบาลีแสดงสังขารขันธ์เหมือนกัน .

คำว่า **ตาย จ อนตฺตมนตาย** ได้แก่ เพราะความไม่ถูกใจที่เป็นเหตุให้เรียกภิกษุนั้นว่า ผู้ไม่ถูกใจ.

คำว่า **ตาย จ อนภิรทฺธิยา** ได้แก่ เพราะความไม่พอใจที่เป็นเหตุให้เรียกภิกษุนั้นว่า ผู้ไม่พอใจ. ด้วยคำทั้งสองนี้ท่านพระอุบาลีแสดงเวทนาขันธ์.

[อธิบายเรื่องอธิกรณ์มีมูลและไม่มีมูล]

ในคำว่า **อมูลเกน ปาราชิเกน** นี้ พึงทราบวินิจฉัยดังนี้:- ปาราชิกนั้น ไม่มีมูล; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า อมูลกะ. ก็ความที่ปาราชิกนั้นไม่มีมูลนั้น ทรงประสงค์เอาด้วยอำนาจแห่งโจทก์ ไม่ใช่ด้วยอำนาจแห่งจำเลย เพราะฉะนั้น เพื่อทรงแสดงเนื้อความนั้น ในบทภาชนะ ท่านพระอุบาลีจึงกล่าวว่า ที่ชื่อว่าไม่มีมูล คือไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ.

ด้วยบทภาชนะว่า **อหิฏฺฐํ** เป็นต้นนั้น ท่านแสดงอธิบายนี้ไว้ว่า ปาราชิกที่โจทก์ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ ในตัวบุคคลผู้เป็นจำเลย ชื่อว่า ไม่มีมูล เพราะไม่มีมูล กล่าวคือการเห็น การได้ยิน และการรังเกียจนี้. ก็จำเลยนั้น จะต้องปาราชิกนั้น หรือไม่ต้องก็ตามที, ข้อที่จำเลยต้องหรือไม่ต้องนี้ ไม่เป็นประมาณในสิกขาบทนี้.

ในบทว่า **อทิฏฺฐํ** เป็นต้นนั้น ที่ชื่อว่า ไม่ได้เห็น คือไม่ได้เห็นด้วยจักษุประสาท หรือด้วยทิพยจักษุของตน. ชื่อว่า ไม่ได้ยิน คือไม่ได้ยินใคร ๆ เขาพูดกันเหมือนอย่างนั้น. ที่ชื่อว่า ไม่ได้รังเกียจ คือไม่ได้รังเกียจด้วยจิต.

ที่ชื่อว่า ได้เห็น คือตนเองหรือคนอื่นได้เห็นด้วยจักษุประสาทหรือด้วยทิพยจักษุ. ที่ชื่อว่า ได้ยิน คือได้ยินมาเหมือนอย่างที่ได้เห็นนั่นเอง. ที่ชื่อว่า ได้รังเกียจ คือตนเอง หรือคนอื่นรังเกียจ. ในเรื่องได้เห็นเป็นต้น ตนเองได้เห็นมา จึงชื่อว่า ได้เห็น. แต่ลักษณะทั้งหมดนี้ คือ คนอื่นได้เห็น ตนเองได้ยิน คนอื่นได้ยิน คนอื่นได้รังเกียจ ตั้งอยู่ในฐานที่ตนได้ยินมาเท่านั้น. ก็เรื่องที่รังเกียจ มี ๓ อย่าง คือรังเกียจด้วย

อำนาจได้เห็น ๑ รังเกียจด้วยอำนาจได้ยิน ๑ รังเกียจด้วยอำนาจได้ทราบ ๑. ในเรื่องรังเกียจ ๓ อย่างนั้น ที่ชื่อว่า รังเกียจด้วยอำนาจได้เห็น คือ ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปยังพุ่มไม้แห่งหนึ่งใกล้หมู่บ้าน ด้วยการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ, หญิงแม้คนใดคนหนึ่ง ก็เข้าไปยังพุ่มไม้นั้นด้วยกรณียกิจบางอย่างเหมือนกัน แล้วกลับไป, ทั้งภิกษุก็ไม่ได้เห็นผู้หญิง ทั้งผู้หญิงก็ไม่ได้เห็นภิกษุ, ทั้งสองคนต่างก็หลีกไปตามชอบใจ ไม่ได้เห็นกันเลย, ภิกษุอีกรูปหนึ่งกำหนดหมายเอาการที่คนทั้งสองออกไปจากพุ่มไม้นั้น จึงรังเกียจว่า ชนเหล่านี้กระทำกรรมแล้ว หรือจักกระทำแน่แท้ นี้ ชื่อว่ารังเกียจด้วยอำนาจได้เห็น.

ที่ชื่อว่า รังเกียจด้วยอำนาจได้ยิน คือคนบางคนในโลกนี้ ได้ยินคำปฏิสันถารเช่นนั้นของภิกษุกับมาตุคาม ในโอกาสที่มืด หรือกำบัง คนอื่นแม้มีอยู่ในที่ใกล้ ก็ไม่ทราบว่า มี หรือไม่มี, เขารังเกียจว่า ชนเหล่านี้ทำกรรมแล้ว หรือว่า จักทำแน่นอน นี้ชื่อว่า รังเกียจด้วยอำนาจได้ยิน.

ที่ชื่อว่ารังเกียจด้วยอำนาจได้ทราบ คือ ตกกลางคืนพวกนักเลงเป็นอันมาก ถือเอาดอกไม้ของหอม เนื้อและสุราเป็นต้นแล้ว ไปยังวิหารชายแดนแห่งหนึ่งพร้อมกับพวกสตรี เล่นกันตามสบายที่มณฑป หรือที่ศาลาฉันเป็นต้น ทิ้งดอกไม้เป็นต้นให้กระจัดกระจาย แล้วพากันไป, ในวันรุ่งขึ้น พวกภิกษุเห็นอาการแปลกนั้นแล้วพากันสืบหาว่า นี้เป็นกรรมของใคร ? ก็ในบรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุบางรูปลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ ปฏิบัติมณฑป หรือศาลาฉันด้วยมุ่งวัตรเป็นใหญ่ จำเป็นต้องจับต้องดอกไม้เป็นต้น, บางรูปต้องทำการบูชาด้วยดอกไม้เป็นต้น ที่ตนนำ

มาจากตระกูลอุปัฏฐาก, บางรูปต้องดื่มยาดองชื่ออริฏฐะเพื่อเป็นยา. ครั้งนั้น พวกภิกษุเหล่านั้นผู้สืบหาว่า กรรมนี้ของใคร ? จึงดมกลิ่นมือและกลิ่นปาก แล้วรังเกียจภิกษุเหล่านั้น, นี้ชื่อว่ารังเกียจด้วยอำนาจได้ทราบ.

ในเรื่องได้เห็นเป็นต้นนั้น เรื่องได้เห็นที่มีมูลก็มี ที่ไม่มีมูลก็มี, เรื่องได้เห็นนั่นเอง มีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญาก็มี ไม่มีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญาก็มี. แม้ในเรื่องได้ยิน ก็นัยนี้. แต่ในเรื่องที่รังเกียจ เรื่องที่รังเกียจด้วยอำนาจได้เห็น มีมูลก็มี, ไม่มีมูลก็มี, เรื่องที่รังเกียจด้วยอำนาจได้เห็นนั้นเอง มีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญาก็มี, ไม่มีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญาก็มี. ในเรื่องที่รังเกียจ ด้วยการได้ยิน และการได้ทราบก็นัยนี้.

ในคำว่า มีมูลเป็นต้นนั้น เรื่องได้เห็นที่ชื่อว่ามีมูล คือเขาได้เห็นภิกษุต้องปาราชิกจริง ๆ แล้วกล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็น. ที่ชื่อว่า ไม่มีมูล คือเขาเห็นภิกษุออกมาจากโอกาสกำบัง แต่ไม่เห็นการล่วงละเมิด กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็น. เรื่องที่เห็นนั่นเอง ชื่อว่า มีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญา คือเขาเพียงแต่ได้เห็นเท่านั้น เป็นผู้มีความสำคัญว่าได้เห็น แล้วโจท. ที่ชื่อว่า ไม่มีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญา คือในเบื้องต้น เขาเห็นการล่วงละเมิดด้วยปาราชิก ภายหลังกลับเกิดมีความสำคัญว่า ไม่ได้เห็น. ผู้นั้นทำให้ไม่มีมูลด้วยสัญญา แล้วโจทว่า ข้าพเจ้าเห็น. แม้เรื่องที่รังเกียจด้วยอำนาจแห่งการได้ยิน และได้ทราบ ก็พึงทราบโดยพิสดารตามนัยนี้ แล. ก็ในสิกขาบทนี้ เมื่อภิกษุโจทภิกษุที่ตนเห็น แม้โดยอาการทุกอย่างด้วยปาราชิกที่มีมูล หรือมีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญา ไม่เป็นอาบัติ. เป็นอาบัติแต่เฉพาะภิกษุผู้โจท ด้วยปาราชิกอันหามูลมิได้ หรือไม่มีมูลด้วยอำนาจแห่งสัญญา.

บทว่า **อนุทฺธ์ เสยฺย** ได้แก่ พึงกำจัด คือพึงขจัด ขมขู่ ครอบงำ. ก็เพราะภิกษุโจทด้วยตนเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นโจทก็ดี ชื่อว่า ย่อมทำการกำจัดนั้นทั้งนั้น; ฉะนั้น ในบทภาชนะ ท่านพระอุบาลี จึงกล่าวว่า โจทเองก็ตาม ใช้ให้ผู้อื่นโจทก็ตาม.

ในสองบทว่า **โจเทติ วา โจทาเปติ วา** นั้น บทว่า **โจเทติ** มีความว่า ภิกษุโจทเองด้วยคำเป็นต้นว่า ท่านเป็นผู้ต้องธรรมถึงปาราชิกดังนี้ เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุนั้น ทุก ๆ คำพูด.

บทว่า **โจทาเปติ** มีความว่า สั่งภิกษุอื่นผู้ยืนอยู่ใกล้ๆ กับตน, ภิกษุผู้รับสั่งนั้นโจทภิกษุนั้น ตามคำของภิกษุผู้สั่งนั้น, เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้สั่งให้โจททุก ๆ คำพูดเหมือนกัน. ที่นั้นฝ่ายภิกษุผู้รับสั่งนั้นโจทว่า เรื่องที่ข้าพเจ้าได้เห็น ได้ยินมีอยู่ ดังนี้ ก็เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุทั้งสองรูปทุก ๆ คำพูดเหมือนกัน.

[อธิบายลักษณะแห่งการโจทต่าง ๆ]

ก็แล เพื่อความฉลาดในประเภทแห่งการโจท ในสิกขาบทนี้ บัณฑิตพึงทราบจตุกกะเป็นต้นว่าวัตถุอย่างเดียว และผู้โจทย์ก็คนเดียวก่อน. บรรดาจตุกกะเหล่านั้น ภิกษุรูปหนึ่งโจทภิกษุรูปหนึ่งด้วยวัตถุอันหนึ่ง. การโจทนี้ มีวัตถุเดียว ผู้โจทก์ก็คนเดียว. ภิกษุมีจำนวนมากด้วยกัน โจทภิกษุรูปหนึ่งด้วยวัตถุอันหนึ่ง ดุจพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ ๕๐๐ รูป มีภิกษุเมตติยะ และภิกษุภุมมชกะเป็นหัวหน้า โจททำนพระทัพพ-มัลลบุตร ฉะนั้น การโจทนี้ มีวัตถุเดียว มีผู้โจทก์ต่าง ๆ กัน. ภิกษุรูปหนึ่ง โจทภิกษุรูปหนึ่ง ด้วยวัตถุมากหลายด้วยกัน, โจทนี้มีวัตถุต่าง ๆ

กัน มีผู้โจทก์คนเดียว. ภิกษุมีจำนวนมากด้วยกัน การโจทภิกษุมากรูปด้วยกัน ด้วยวัตถุมากหลาย, การโจทนี้ มีวัตถุต่างกัน มีผู้โจทก์ต่างกัน.

ถามว่า ก็ใครย่อมได้เพื่อจะโจท ใครย่อมไม่ได้ ?

ตอบว่า ภิกษุบางรูปเชื่อคำของโจทก์ที่เพลา ย่อมไม่ได้เพื่อจะโจทก่อน.

ที่ชื่อว่า โจทก์เพลา คือเมื่อพวกภิกษุมากด้วยกัน นั่งประชุมสนทนากัน ภิกษุรูปหนึ่งพูดถึงวัตถุปาราชิก ปรารภถึงภิกษุรูปหนึ่งไม่เจาะจงตัว. ภิกษุอื่นได้ยินคำของภิกษุนั้น จึงไปบอกแก่ภิกษุเจ้าตัวนอกนี้. ภิกษุรูปนั้น จึงไปหาเธอ กล่าวว่า ได้ยินว่า ท่านพูดอย่างนี้ ๆ ถึงผมหรือ ? เธอจึงตอบว่า ผมไม่รู้รูปการณ์จะเป็นอย่างนี้, แต่ในขณะที่พูด มีถ้อยคำที่ผมพูดไม่เจาะจง, หากผมรู้ว่าคำพูดนี้ จะเกิดทุกข์แก่ท่าน, ผมจะไม่พึงพูดถ้อยคำแม้เท่านี้เลย. นี้ชื่อว่า โจทก์เพลา. โจทก์บางรูปถือเอาคำพูดสนทนานั้นของเธอ ไม่ได้เพื่อจะโจทภิกษุนั้น. แต่พระมหาปทุมเถระไม่เชื้อถ้อยคำนี้ กล่าวว่า ภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมได้เพื่อจะโจทภิกษุ หรือภิกษุณี และภิกษุณีผู้มีศีลสมบูรณ์ ย่อมได้เพื่อจะโจทเฉพาะภิกษุณีเท่านั้น ดังนี้. ฝ่ายพระมหาสุมเถระกล่าวว่า สหธรรมิกทั้ง ๕ ย่อมได้ ดังนี้. ฝ่ายพระโคทัตตเถระกล่าวว่า ใคร ๆ จะไม่ได้เพื่อจะโจทหามิได้ แล้วอ้างสูตรนี้ว่า ฟังคำของภิกษุแล้วจึงโจท, ฟังคำของภิกษุณีแล้วจึงโจท, ฯลฯ ฟังคำของพวกสาวกเดียรถีย์แล้วจึงโจท. ในวาทะของพระเถระทั้ง ๓ รูป พึงปรับตามปฏิญญาของจำเลยเท่านั้น.

ก็ธรรมดาการโจทนี้ เมื่อภิกษุแม้ส่งทูตก็ดี หนังสือก็ดี ข่าวสาสน์ก็ดี ไปโจท ยังไม่ถึงที่สุดก่อน. แต่เมื่อบุคคลยืนอยู่ในที่ใกล้ ๆ โจท

ด้วยหัวแม่มือ หรือด้วยการเปล่งวาจาเท่านั้น จึงถึงที่สุด. จริงอยู่ การบอกลาสิกขาบทอย่างเดียว ไม่ถึงที่สุดด้วยหัวแม่มือ ส่วนการตามกำจัดนี้ และการอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริง ย่อมถึงทีเดียว. ภิกษุใด หมายโจทภิกษุรูปหนึ่งในสถานที่ภิกษุสองรูปยืนอยู่ด้วยกัน, ถ้ารูปที่เขาหมายโจทนั้นรู้ตัว, การโจทนั้น ย่อมถึงที่สุด, อีกรูปหนึ่งรู้ยังไม่ถึงที่สุด. ผู้โจทหมายโจททั้งสองรูป, รูปหนึ่งรู้ หรือว่า รู้ทั้งสองรูปก็ตาม ย่อมถึงที่สุด. ในโจทก์มากรูปด้วยกัน ก็นัยนี้. อันธรรมดาว่า จะรู้ได้ในทันทีทันใดนั้น ทำได้ยาก. แต่เมื่อคิดคำนึงตามความรูปปกติ* จึงรู้ ก็จัดว่าเป็นอันรู้ได้เหมือนกัน. ถ้ารู้ได้ในภายหลัง ยิ่งไม่ถึงที่สุด. จริงอยู่ สิกขาบทเหล่านี้ คือการบอกลาสิกขา อภูตาโรจนสิกขาบท ทุฏฐุลลวาจา-สิกขาบท อัตตกามสิกขาบท ทุฏฐโทสสิกขาบท และภูตาโรจนสิกขาบท ทั้งหมดมีข้อกำหนดอย่างเดียวกันทั้งนั้น.

[อรรถกถาธิบายการโจท ๒ และ ๔ อย่างเป็นต้น]

ก็การโจททั้ง ๒ นี้ ด้วยอำนาจกายและวาจาอย่างนั้น ยังแยกเป็น ๓ อย่างได้อีก คือ โจทตามที่ได้เห็น โจทตามที่ได้ยิน โจทตามที่รังเกียจ.

ยังมีการโจทอีก ๔ อย่าง คือโจทด้วยศีลวิบัติ ๑ โจทด้วยอาจาร-วิบัติ ๑ โจทด้วยทิฏฐิวิบัติ ๑ โจทด้วยอาชีววิบัติ ๑. บรรดาการโจท ๔ อย่างนั้น การโจทด้วยศีลวิบัติ พึงทราบด้วยอำนาจแห่งกองอาบัติหนัก

* วิมติวิโนทนีฎีกา สมเยนาติ ปกติยา ชานนกฺขเณ, แปลว่า คำว่าสมัย คือ ในขณะรู้ได้ตามปกติ.

๒ กอง. โจทด้วยอาจารวิบัติ พึงทราบด้วยอำนาจแห่งกองอาบัติที่เหลือ. โจทด้วยทิฏฐิวิบัติ พึงทราบด้วยอำนาจแห่งมิจฉาทิฏฐิและอันตคาหิกทิฏฐิ. โจทด้วยอาชีววิบัติ พึงทราบด้วยอำนาจแห่งสิกขาบท ๖ ที่ทรงบัญญัติเพราะอาชีพเป็นเหตุ.

การโจทยังมีอีก ๔ อย่าง คือโจทระบุวัตถุ ๑ โจทระบุอาบัติ ๑ การห้ามสังวาส ๑ การห้ามสามีจิกรรม ๑. บรรดาการโจท ๔ อย่างนั้น โจทที่เป็นไปอย่างนี้ว่า ท่านเสพเมถุนธรรม, ท่านลักทรัพย์, ท่านฆ่ามนุษย์, ท่านอวดคุณวิเศษที่ไม่เป็นจริง ชื่อว่า โจทระบุวัตถุ. โจทที่เป็นไปโดยนัยมีอาทิอย่างนั้นว่า ท่านต้องเมถุนธรรมปาราชิกาบัติ ชื่อว่า โจทระบุอาบัติ. โจทที่เป็นไปอย่างนี้ว่า อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ร่วมกับท่านไม่มี ชื่อว่า การห้ามสังวาส. แต่ด้วยอาการเพียงเท่านี้ การโจทยังไม่ถึงที่สุด. เมื่อพูดเชื่อมต่อกับคำเป็นต้นว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ไม่ใช่เหล่ากอแห่งศากยบุตร จึงถึงที่สุด. การไม่กระทำกรรมมีการกราบไหว้ ลุกรับ ประคองอัญชลี และพัดวี เป็นต้น ชื่อว่า การห้ามสามีจิกรรม.

การไม่ทำสามีจิกรรมนั้น พึงทราบ ในเวลาที่ภิกษุผู้กำลังทำการกราบไหว้เป็นต้นตามลำดับ ไม่กระทำแก่ภิกษุรูปหนึ่ง กระทำแก่ภิกษุที่เหลือ. ก็ด้วยอาการเพียงเท่านี้ ชื่อว่า โจท. ส่วนอาบัติยังไม่ถึงที่สุด. แต่เมื่อถูกถามว่า ทำไม ท่านจึงไม่กระทำการกราบไหว้เป็นต้น แก่เราเล่า? แล้วพูดเชื่อมต่อ ด้วยคำเป็นต้นว่า ท่านไม่ใช่สมณะ ท่านไม่ใช่เหล่ากอแห่งศากยบุตร นั่นแหละ อาบัติจึงถึงที่สุด. ก็ภิกษุอาปุจฉาสิ่งที่ตนต้องการด้วยข้าวต้มและข้าวสวยเป็นต้น, ด้วยคำเพียงเท่านั้น ยังไม่จัดเป็น

การโจท. ในปาฏิโมกขัฏฐปนขันธกะ ท่านพระอุบาลีเถระกล่าวโจทไว้อีกถึง ๑๑๐ อย่าง คือการโจทที่ไม่เป็นธรรม ๕๕ ที่เป็นธรรม ๕๕ อย่างนี้ คือแต่งตั้งแต่พระดำรัสที่ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! การพักปาฏิโมกข์ที่ไม่เป็นธรรมมีหนึ่ง, การพักปาฏิโมกข์ที่เป็นธรรมมีหนึ่ง จนถึงการพักปาฏิโมกข์ที่ไม่เป็นธรรม ๑๐ การพักปาฏิโมกข์ที่เป็นธรรม ๑๐. การโจทเหล่านั้น เป็น ๓๓๐ คือ ของภิกษุผู้โจทด้วยการได้เห็นเอง ๑๑๐, ของภิกษุผู้โจทด้วยการได้ยิน ๑๑๐, ของภิกษุผู้โจทด้วยความรังเกียจ ๑๑๐ การโจทเหล่านั้น เอา ๓ คูณ คือสำหรับภิกษุผู้โจทด้วยกาย ผู้โจทด้วยวาจา ผู้โจทด้วยกายและวาจา จึงรวมเป็น ๙๙๐. การโจท ๙๙๐ เหล่านั้น ของภิกษุผู้โจทด้วยตนเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นโจทก็ดี มีจำนวนเท่านั้นเหมือนกัน; เพราะฉะนั้น จึงเป็นโจท ๑,๙๘๐ อย่าง. บัณฑิตพึงทราบอีกว่า การโจทมีหลายพัน ด้วยอำนาจโจทที่มีมูลและไม่มีมูล ในความต่างแห่งมูลมีเรื่องที่ได้เห็นเป็นต้น.

[อธิบายโจทก์และจำเลยตามอรรถกถานัย]

อนึ่ง พระอรรถกถาจารย์พระอรรถกถาจารย์ในฐานะนี้แล้ว นำเอาสูตรเป็นอันมากที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว ในอุบาลีปัญจกะเป็นต้น อย่างนั้นว่า ดูก่อนอุบาลี ! ภิกษุผู้ประสงค์จะรับอธิกรณ์ พึงรับอธิกรณ์ประกอบด้วยองค์ ๕[๑] และว่า ดูก่อนอุบาลี ! ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงพิจารณาธรรม ๕ อย่างในตนแล้ว โจทผู้อื่น[๒] ดังนี้ แล้วกล่าวลักษณะอธิกรณ์ ธรรมเนียมของโจทก์ ธรรมเนียมของจำเลย กิจที่สงฆ์จะพึงทำ และธรรมเนียมของภิกษุผู้ว่าความ (ผู้สอบสวน) ทั้งหมด โดยพิสดารไว้

๑. วิ. ปริวาร. ๘/๔๖๕. ๒. วิ. ปริวาร. ๘/๔๖๙.

ในอรรถกถา. ข้าพเจ้าจักพรรณนาลักษณะอธิกรณ์เป็นต้นนั้น ในที่ตามที่มาแล้วนั่นแล.

ก็เมื่อเรื่องถูกนำเข้าในท่ามกลางสงฆ์แล้ว ด้วยอำนาจแห่งโจทอย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดาโจทซึ่งมีประเภทดังกล่าวแล้วนี้ สงฆ์พึงถามโจทก์และจำเลยว่า พวกท่านจักพอใจด้วยการวินิจฉัยของพวกเราหรือ ? ถ้าโจทก์และจำเลยกล่าวว่า พวกกระผมจักพอใจ สงฆ์พึงรับอธิกรณ์นั้น. แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายกล่าวว่า ขอพวกท่านวินิจฉัยดูก่อนเถิด ขอรับ ! ถ้าการวินิจฉัยนั้นจักควรแก่พวกกระผม, พวกกระผมจักยอมรับ, พึงกล่าวคำมีอาทิว่า พวกท่านจงไหว้พระเจดีย์ก่อน แล้วพึงวิสัชนาทำพระสูตรให้ยาว. ถ้าพวกเธอ เหน็ดเหนื่อยตลอดกาลนาน เป็นผู้มีบริษัทหลีกไปเสียขาดพรรคพวก จึงขอร้องใหม่, พระวินัยธรพึงห้ามเสียถึง ๓ ครั้ง แล้วพึงวินิจฉัยอธิกรณ์ของพวกเธอ ในเวลาพวกเธอหมดความมานะจองหอง. และพวกภิกษุที่สงฆ์สมมติเมื่อจะวินิจฉัย ถ้ามีบริษัทหนาแน่นด้วยพวกอลัชชี, พึงวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ด้วยอุพพาหิกาญัตติ, ถ้าบริษัทหนาแน่นด้วยพวกคนพาล, พึงกล่าวว่า พวกท่านจงแสวงหาพระวินัยธร ที่ชอบพอของพวกท่าน ๆ เถิด ให้แสวงหาพระวินัยธรเอาเอง แล้วพึงระงับอธิกรณ์นั้นโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตถุศาสน์ ซึ่งเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์นั้น.

ก็ในธรรมวินัยและสัตถุศาสน์นั้น เรื่องที่เป็นจริง ชื่อว่า ธรรม. การโจทและการให้การ ชื่อว่า วินัย. ญัตติสมบัติและอนุสาวนาสมบัติ ชื่อว่า สัตถุศาสน์. เพราะฉะนั้น เมื่อโจทก์ยกเรื่องขึ้นฟ้อง พระวินัยธร

พึงถามจำเลยว่า เรื่องนี้ จริง หรือไม่จริง ? พระวินัยธร สอบสวนเรื่องอย่างนี้แล้ว โจทด้วยเรื่องที่เป็นจริง ให้จำเลยให้การแล้ว พึงระงับอธิกรณ์นั้นด้วยญัตติสมบัติและอนุสาวนาสมบัติ.

ถ้าว่า ในโจทก์และจำเลยนั้น โจทก์เป็นอลัชชี โจทจำเลยผู้เป็นลัชชี และโจทก์อลัชชีนั้นเป็นพาล ไม่ฉลาด, พระวินัยธรไม่พึงให้การซักถามแก่เธอ. แต่พึงกล่าวอย่างนี้ ท่านโจทภิกษุนั้นเพราะเรื่องอะไร ? แน่นอนโจทก์นั้นจักกล่าวว่า ท่านเจริญ ! ที่ชื่อว่ากิมหินัง นี้ คืออะไร ? พึงส่งเธอไปเสียด้วยคำว่า ท่านไม่ระจักแม้คำว่า กิมหินัง (ท่านโจทภิกษุนั้นในเพราะเรื่องอะไร). ท่านเป็นคนโง่เห็นปานนี้ ไม่ควรโจทผู้อื่น. พระวินัยธรไม่พึงให้การซักถามแก่เธอ. แต่ถ้าโจทก์อลัชชีนั้น เป็นบัณฑิตเฉลียวฉลาด สามารถจะกลบเกลื่อนให้สำเร็จได้ ด้วยเรื่องที่ได้เห็น หรือด้วยเรื่องที่ได้ยิน, พึงให้การซักถามแก่โจทก์นั้น แล้วกระทำกรรมตามปฏิญญาของจำเลยผู้เป็นลัชชีนั่นแล. ถ้าลัชชีโจทอลัชชี, และลัชชีนั้นเป็นคนโง่ ไม่เฉลียวฉลาด ไม่อาจจะให้คำตอบข้อซักถามได้, พระวินัยธรพึงให้นัยแก่เธอว่า ท่านโจทภิกษุนั้นเพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องแห่งศีลวิบัติ หรือเพราะเรื่องแห่งวิบัติอย่างหนึ่ง ในบรรดาอาจารวิบัติเป็นต้น

ถามว่า ก็เพราะเหตุไร จึงควรให้นัยอย่างนี้แก่ลัชชีนี้เท่านั้น ไม่ควรให้แก่อลัชชีนอกนี้เล่า ? การลำเอียงเพราะอคติ ไม่สมควรแก่พวกพระวินัยธรมิใช่หรือ ?

แก้ว่า การลำเอียงเพราะอคติ ไม่สมควรเลย. แต่การให้นัยนี้ ไม่จัดเป็นการลำเอียงเพราะอคติ. การนี้ชื่อว่าเป็นการอนุเคราะห์ธรรม. จริง

อยู่ สิกขาบทพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อต้องการข่มพวกอลัชชี และเพื่อต้องการยกย่องพวกลัชชี.

ในลัชชีและอลัชชีเหล่านั้น อลัชชีได้นัยแล้ว จักกลบเกลื่อนไปเสีย. ฝ่ายลัชชีได้นัยแล้ว จักกล่าวยืนยันในเรื่องที่ได้เห็น โดยความสืบเนื่องกันกับเรื่องที่ได้เห็น ในเรื่องที่ได้ยิน โดยความสืบเนื่องกันกับเรื่องที่ได้เห็น ในเรื่องที่ได้ยิน โดยความสืบเนื่องกันกับเรื่องที่ได้ยิน. เพราะ-ฉะนั้น การอนุเคราะห์ธรรม จึงสมควรแก่ลัชชีนั้น. ก็ถ้าว่าลัชชีนั้นเป็นบัณฑิต เฉลียวฉลาด ยืนยันพูด, แต่อลัชชีไม่ให้ปฏิญญา ด้วยปฏิเสธว่า แม้เรื่องนี้ก็ไม่มี, ถึงเรื่องนั่นก็ไม่มี. พึงปรับตามปฏิญญาของอลัชชีเหมือนกัน.

[ว่าด้วยเรื่องทำตามปฏิญญาของจำเลยลัชชีและอลัชชี]

ก็แลเพื่อแสดงใจความนั้น ผู้ศึกษาพึงทราบเรื่องดังต่อไปนี้:- ได้ยินว่า พระเถระจูฬาภัย ผู้ทรงไตรปิฎก แสดงวินัยแก่ภิกษุทั้งหลาย ภายใต้โลหปราสาท เลิกในเวลาเย็น. ในเวลาพระเถระนั้นเลิก ภิกษุ ๒ รูปผู้เป็นความกันในอรรถคดี ได้ยังถ้อยคำให้เป็นไป. รูปหนึ่งไม่ให้ปฏิญญาโดยปฏิเสธว่า แม้เรื่องนี้ก็ไม่มี, ถึงเรื่องนั้นก็ไม่มี. คราวนั้น เมื่อปฐมยามยังเหลือน้อย พระเถระเกิดความเข้าใจว่าไม่บริสุทธิ์ในบุคคลนั้นว่า ผู้นี้ยืนยันพูด, แต่ผู้นี้ไม่ให้ปฏิญญา และเรื่องชักมาเป็นอุทาหรณ์มีมาก, กรรมนี้ จักเป็นของอันบุคคลนั้นทำแล้วแน่นอน. ครั้งนั้น พระเถระได้ให้สัญญาที่แผ่นกระเบื้องเช็ดเท้าด้วยด้ามพัดแล้วกล่าวว่า คุณ ! เราไม่สมควรจะวินิจฉัย, เธอจงให้คนอื่นวินิจฉัยเถิด. พวกภิกษุถามว่า เพราะเหตุไร ขอรับ ? พระเถระได้บอกเนื้อความนั้น. ความเร่าร้อนเกิด

ขึ้นในกายของบุคคลผู้เป็นจำเลย. ครั้งนั้น จำเลยไหว้พระเถระแล้วกล่าวว่า ธรรมดาพระวินัยธรผู้เหมาะสมเพื่อวินิจฉัย ควรเป็นผู้เช่นท่านนั่นแหละ และผู้โจทก์ก็ควรเป็นเช่นท่านผู้นี้แล แล้วนุ่งผ้าขาวกล่าวว่า ผมทำให้ท่านลำบากนานแล้ว ขอขมาพระเถระแล้วหลีกไป.

อลัชชีภิกษุถูกลัชชีภิกษุโจทอยู่อย่างนั้น เมื่อเรื่องแม้เป็นอันมากเกิดขึ้นแล้ว ก็ไม่ให้ปฏิญญา. อลัชชีภิกษุนั้น พระวินัยธรไม่ควรกล่าวเลยว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ทั้งไม่ควรกล่าวว่า เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์. บุคคลนี้ ชื่อว่าตายทั้งเป็น ชื่อว่าเน่าทั้งดิบ. ก็ถ้าว่า เรื่องแม้อื่นเช่นนั้นเกิดขึ้นแก่เขา, พระวินัยธรไม่ต้องวินิจฉัย. เขาจักต้องฉิบหายไปอย่างนั้นนั่นเอง.

อนึ่ง ถ้าอลัชชีภิกษุโจทอลัชชีภิกษุด้วยกัน พระวินัยธรควรพูดแนะโจทก์นั้นว่า แน่ะคุณ ! ผู้นี้ใคร ๆ ไม่อาจว่ากล่าวอะไร ตามคำของคุณได้, กล่าวอย่างนั้นเหมือนกันกะฝ่ายจำเลย นอกนี้ แล้วส่งไปด้วยคำว่า พวกเธอทั้งสองจงร่วมสมโภคบริโภคกันอยู่เถิด, ไม่พึงทำการวินิจฉัยแก่อลัชชีทั้งสองนั้น เพื่อประโยชน์แก่ศีล, แต่เพื่อประโยชน์แก่บาตรและจีวร และบริเวณเป็นต้น ได้พยานสมควรแล้วจึงควรทำ.

ถ้าลัชชีภิกษุ โจทลัชชีภิกษุด้วยกัน และการวิวาทของพวกเธอมีเพียงเล็กน้อย ในเรื่องบางเรื่องเท่านั้น, พระวินัยธรพึงให้รอมชอมตกลงกัน ให้แสดงโทษล่วงเกินแล้วส่งไปด้วยคำว่า พวกเธอจงอยู่ทำอย่างนี้ ก็ถ้าในโจทก์และจำเลยนั้น จำเลยพูดพลั้งพลาดผิดไป, ตั้งแต่ต้น จำเลยยังไม่ชื่อว่าเป็นอลัชชี. และจำเลยนั้น ไม่ให้ปฏิญญาเพื่อต้องการรักษาพรรคพวก. พวกมากลุกขึ้นด้วยกล่าวว่า พวกเราไม่เชื่อ พวกเราไม่เชื่อ. จำเลยนั้น จะเป็นผู้บริสุทธิ์ครั้งเดียว หรือ ๒ ครั้ง ตามปฏิญญาของพวก

มากนั้นเถิด. แต่ถ้าเธอไม่ตั้งอยู่ในฐาน (เป็นลัชชี) จำเดิมแต่เวลาพูดผิดไป. พึงให้การวินิจฉัย.*

[ว่าด้วยองค์ของโจทก์และจำเลย]

เมื่อเรื่องถูกนำมาเสนอในที่ประชุมท่ามกลางสงฆ์ ด้วยอำนาจแห่งการโจทอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นนี้ พระวินัยธรทราบการปฏิบัติในจำเลยและโจทก์แล้ว พึงทราบวินิจฉัยด้วยสามารถแห่งเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุดเป็นต้น เพื่อรู้จักสมบัติและวิบัติแห่งการโจทนั้นนั่นเอง. คืออย่างไร ? คือการโจทมีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด ?

การขอโอกาสว่า ข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวกะท่าน, ขอท่านผู้มีอายุ จงกระทำโอกาสให้แก่ข้าพเจ้า ดังนี้ ชื่อว่า เบื้องต้นแห่งการโจท.

การโจทแล้วให้จำเลยให้การตามวัตถุที่ยกขึ้นบรรยายฟ้องแล้ววินิจฉัย ชื่อว่า ท่ามกลางแห่งการโจท.

การระงับด้วยให้จำเลยทั้งอยู่ในอาบัติ หรืออนาบัติ ชื่อว่า ที่สุดแห่งการโจท.

การโจท มีมูลเท่าไร ? มีวัตถุเท่าไร ? มีภูมิเท่าไร ?

การโจทมีมูล ๒ คือ มูลมีเหตุ ๑ มูลไม่มีเหตุ ๑ (มูลมีมูล ๑ มูลไม่มีมูล ๑). มีวัตถุ ๓ คือ ได้เห็น ๑ ได้ยิน ๑ ได้รังเกียจ ๑. มีภูมิ ๕ คือจักพูดตามกาล จักไม่พูดโดยกาลไม่ควร ๑ จักพูดตามจริง จักไม่พูดโดยคำไม่จริง ๑ จักพูดด้วยคำอ่อนหวาน จักไม่พูดด้วยคำหยาบ ๑ จัก

* สารัตถทีปนี ๓/๔๔, มี น ปฏิเสธ เป็น วินิจฺฉโย น ทาตพฺโพติ อลชฺชิภาวาปนฺนตฺตา ทาตพฺโพ แปลว่า ข้อว่า ไม่พึงให้วินิจฉัย คือ พึงให้วินิจฉัย เพราะถึงความเป็นอลัชชี.

พูดถ้อยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่พูดคำที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑ จักมีจิตประกอบด้วยเมตตาพูด จักไม่เพ่งโทษพูด ๑.

ก็ในการโจทนี้ บุคคลผู้เป็นโจทก์ พึงตั้งอยู่ในธรรม ๕ อย่าง ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในอุบาลีปัญจกะ โดยนัยเป็นต้นว่า เราเป็นผู้มีกายสมาจารบริสุทธิ์หรือหนอแล. ผู้เป็นจำเลย พึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ อย่าง คือในความจริง และความไม่โกรธ.

ข้อว่า **อปฺเปว นาม นํ อิมมฺหา พฺรหฺมจริยา จาเวยฺยุ** มีความว่า แม้ไฉนแล เราจะพึงให้บุคคลผู้นั้นเคลื่อนจากความประพฤติอันประเสริฐนี้ได้. มีคำอธิบายว่า พึงตามกำจัดด้วยความประสงค์อย่างนี้ว่า พึงเป็นการดีหนอ ถ้าเราพึงให้บุคคลผู้นี้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้. แต่ในบทภาชนะ ท่านพระอุบาลีกล่าวคำเป็นต้นว่า พึงให้เคลื่อนจากความเป็นภิกษุ เพื่อแสดงเพียงปริยายแห่งคำว่า พึงให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์ นี้เท่านั้น.

บททั้งหลายมีขณะเป็นต้น เป็นไวพจน์ของสมัย.

หลายบทว่า **ตํ ขณํ ตํ ลยํ ตํ มหุตฺตํ วีติวตฺเต** ได้แก่ เมื่อขณะนั้น เมื่อครู่นั้น เมื่อยามนั้น ล่วงเลยไปแล้ว จริงอยู่ คำว่า ตํ ขณํ เป็นต้นนี้ เป็นทุติยาวิภัตติ เพื่อเกิดเป็นสัตตมีวิภัตติ (ลงในอรรถแห่งสัตตมีวิภัตติ).

ในสมนุคคาหิยมานนิเทศ ข้อว่า **เยน วตฺถุนา อนุทฺธํ สิโต โหติ** มีความว่า จำเลยถูกโจทก์ตามกำจัด คือข่มเหง ครอบงำด้วยวัตถุใด ในบรรดาวัตถุแห่งปาราชิก ๔.

ข้อว่า **ตสฺมึ วตฺถุสฺมึ สมนุคฺคาหิยมาโน** มีความว่า ในเรื่องที่

โจทก์กล่าวหานั้น โจทก์นั้น ถูกพระวินัยธรผู้ว่าความสอบสวน ไต่สวน คือพิจารณาอยู่โดยนัยเป็นต้นว่า ท่านเห็นอะไร ? ท่านเห็นว่าอย่างไร ?

ในอสมนุคคาหิยมานนิเทศ ข้อว่า **น เกนจิ วุจฺจมาโน** คืออันผู้ว่าความ หรือใครคนใดคนหนึ่ง (ไม่ซักถาม). อีกอย่างหนึ่ง ความว่า ไม่ถูกผู้ว่าความสอบถาม ด้วยบรรดาวัตถุที่ได้เห็นเป็นต้นอย่างใดอย่างหนึ่ง.

ก็บัณฑิตพึงทราบความสัมพันธ์แห่งบทมาติกาทั้ง ๒ นี้ ด้วยคำว่า **ภิกขุ จ โทสํ ปติฏฺฐาติ** นี้ข้างหน้า. จริงอยู่ มีรูปความที่ท่านกล่าวไว้ดังนี้ว่า ก็แล ภิกษุอันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม อย่างนี้ (เชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม) ยืนยัน อิงอาศัยโทสะ คือปฏิญญา, เป็นสังฆาทิเสส. ก็คำนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ เพื่อแสดงกาลปรากฏแห่งความเป็นอธิกรณ์ไม่มีมูลเท่านั้น. แต่ภิกษุผู้โจทก์ย่อมต้องอาบัติในขณะที่ตนโจทนั่นแล.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคำว่า **อธิกรณ นาม** เป็นต้น เพื่อจะไม่ตรัสลักษณะอธิกรณ์ไม่มีมูลนั้น แสดงแต่ที่ยังไม่เคยมีเท่านั้น เพราะลักษณะแห่งอธิกรณ์ไม่มีมูล ได้ตรัสไว้แล้วในก่อน ในคำว่า **อมูลกญฺเจว ตํ อธิกรณ โหติ** นี้.

[อธิบายคำว่าอธิกรณ์เป็นต้น]

เพราะ อธิกรณ์ในคำว่า **อิธิกรณ นาม** นั้น โดยอรรถ คือเหตุย่อมมีแม้อย่างเดียว ด้วยอำนาจแห่งวัตถุมีต่าง ๆ กัน; เพราะเหตุนั้น เพื่อความแตกต่างกันนั้น แห่งอธิกรณ์นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำมีอาทิว่า **จตฺตาริ อธิกรณานิ วิวาทาธิกรณ** ดังนี้.

ถามว่า ก็อธิกรณ์นั่น ย่อมเป็นอันเดียว ด้วยอรรถคือเหตุอันใด อรรถคือเหตุอันนั้นเป็นอย่างไร ?

แก้ว่า อรรถ คือ เหตุนั้น คือ ข้อที่อธิกรณ์เป็นเหตุที่จะพึงกระทำยิ่ง (ระงับ) ด้วยสมถะทั้งหลาย. เพราะเหตุนั้น สมถะทั้งหลายเที่ยว ปรารภ คือ อาศัย หมายเอาอธิกิจอันใดเป็นไป, อธิกิจอันนั้นพึงทราบว่า อธิกรณ์. แต่ในอรรถกถาทั้งหลายกล่าวว่า อาจารย์บางพวกกล่าวความยึดถือว่า อธิกรณ์, บางพวกกล่าวเจตนาว่า อธิกรณ์, บางพวกกล่าวความไม่ชอบใจว่า อธิกรณ์, บางพวกกล่าวโวหารว่า อธิกรณ์ บางพวกกล่าวบัญญัติว่า อธิกรณ์.

พระอรรถกถาจารย์เหล่านั้นวิจารณ์ซ้ำไว้อย่างนี้ว่า ถ้าความยึดถือพึงเป็นอธิกรณ์ไซร้, ภิกษุรูปหนึ่งถือเอาคดีปรึกษากันกับภิกษุผู้เป็นสภาคกัน เห็นโทษในคดีนั้นแล้วสละเสียอีก, อธิกรณ์นั้นของเธอ จักเป็นอันถึงความระงับไป. ถ้าเจตนาพึงเป็นอธิกรณ์ไซร้, เจตนาที่เกิดขึ้นว่า เราจักถือเอาคดีนี้ ย่อมดับไป. ถ้าความไม่ชอบใจพึงเป็นอธิกรณ์ไซร้, ภิกษุแม้ถือเอาคดีด้วยความไม่ชอบใจ ภายหลังไม่ได้ความวินิจฉัย หรือฝ่ายจำเลยขอขมาโทษแล้ว ย่อมสละเสีย. ถ้าโวหารพึงเป็นอธิกรณ์ไซร้, ภิกษุเที่ยวพูดอยู่ ย่อมเป็นผู้นิ่งไม่มีเสียงในภายหลัง, อธิกรณ์นั้นของเธอ จักเป็นอันถึงความระงับด้วยประการฉะนี้. เพราะเหตุนั้น บัญญัติจึงจัดเป็นอธิกรณ์.

แต่คำของพระอรรถกถาทั้งหลายนั้นนี้ แย้งพระบาลีมีอาทิอย่างนั้นว่า เมถุนธรรมปาราชิกาบัติ มีในส่วนนั้นแห่งเมถุนธรรมปาราชิกาบัติ ฯลฯ

อาปัตตาธิกรณ์เป็นส่วนนั้น แห่งอาปัตตาธิกรณ์[๑]อย่างนี้ และว่า วิวาทาธิกรณ์ เป็นกุศลก็มี เป็นอัพยากฤต[๒] ก็มี ดังนี้.

อันที่จริง พระอรรถกถาจารย์เหล่านั้น มิได้ประสงค์ข้อที่บัญญัติเป็นกุศลเป็นต้น. และธรรมคือปาราชิก ที่มาในคำว่า **อมูลเกน ปาราชิเกน ธมฺเมน** นี้ จะได้ชื่อว่าเป็นบัญญัติ หามิได้. เพราะเหตุไร? เพราะเป็นอกุศลโดยส่วนเดียว.

จริงอยู่ แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ได้ตรัสคำนี้แล้วว่า อาปัตตาธิกรณ์ เป็นอกุศลก็มี เป็นอัพยากฤตก็มี. และปาราชิกไม่มีมูลนั่นใด ที่ทรงนิเทศไว้ในพระบาลีนี้ว่า **อมูลเกน ปาราชิเกน** ดังนี้. พระบาลีว่า **อมูลกญฺเจว ตำ อธิกรณำ โหติ** นี้ เป็นปฏินิเทศแห่งปาราชิกไม่มีมูลนั้นนั่นแล ไม่ใช่แห่งบัญญัติ. แท้จริง พระผู้มีพระภาคเจ้า จะได้ทรงนิเทศปาราชิกอื่น แล้วทรงปฏินิเทศปาราชิกอื่น หามิได้. แต่บุคคลนั้นถูกโจทก์ตราเอาว่า ล่วงธรรม คือปาราชิก ด้วยบัญญัติใด คือด้วยข้อหาอันใด, บัญญัติแม้นั้น จัดว่าไม่มีมูล ก็เพราะอธิกรณ์กล่าวคือปาราชิกเป็นของไม่มีมูล, แต่จัดเป็นอธิกรณ์ ก็เพราะบัญญัตินั้นเป็นไปในอธิกรณ์; เพราะเหตุนั้น คำว่า บัญญัติเป็นอธิกรณ์ ควรถูก โดยบรรยายนี้. แต่อธิกรณ์ที่จัดว่าไม่มีมูล ย่อมไม่มีโดยปกติของตน. จะมีได้ก็สักว่าบัญญัติเท่านั้น. แม้เพราะเหตุนั้น คำว่า บัญญัติจัดเป็นอธิกรณ์ ก็ควรจะถูก.

ก็แล ข้อที่บัญญัติจัดเป็นอธิกรณ์ โดยบรรยายดังกล่าวมานั้น ย่อมถูกในสิกขาบทนี้เท่านั้น ไม่ถูกทุก ๆ สิกขาบท. จริงอยู่ การบัญญัติอธิกรณ์มีวิวาทาธิกรณ์เป็นต้น ไม่ใช่อรรถ คือเหตุ. แต่อรรถ คือเหตุ

๑. วิ มหา. ๑/๓๘๙-๓๙๐. ๒. วิ. จลฺล ๖/๓๓๔.

ก็ได้แก่ข้อที่อธิกรณ์เหล่านั้น เป็นเหตุที่จะพึงกระทำยิ่ง (ระงับ) ด้วยสมถะทั้งหลายดังกล่าวแล้วในหนหลัง. ด้วยอรรถ คือเหตุนี้อย่างกล่าวมานี้ วิวาทบางอย่างในโลกนี้ เป็นวิวาทด้วย เป็นอธิกรณ์ด้วย; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า วิวาทาธิกรณ์. ในอธิกรณ์ที่เหลือ ก็นัยนี้.

บรรดาอธิกรณ์ ๔ มีวิวาทาธิกรณ์เป็นต้นนั้น วิวาทที่อาศัยเภทกรวัตถุ ๑๘ อย่าง เกิดขึ้นอย่างนี้ คือพวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ วิวาทกันว่าเป็นธรรม หรือว่า ไม่ใช่ธรรม ชื่อว่า วิวาทาธิกรณ์.

การกล่าวหากันอาศัยวิบัติ ๔ เกิดขึ้นอย่างนี้ คือภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมกล่าวหาภิกษุด้วยศีลวิบัติบ้าง ชื่อว่า อนุวาทาธิกรณ์.

เฉพาะอาบัติเท่านั้นชื่อว่า อาปัตตาธิกรณ์ อย่างนี้คือ กองอาบัติทั้ง ๕ ชื่อว่า อาปัตตาธิกรณ์. กองอาบัติทั้ง ๗ ชื่อว่า อาปัตตาธิกรณ์.

ความเป็นกิจของสงฆ์ คือความเป็นกิจอันสงฆ์ต้องทำ ได้แก่ สังฆกิจ ๔ อย่างนี้คือ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม พึงทราบว่า กิจจาธิกรณ์. แต่ในอรรถนี้ประสงค์เอาอาปัตตาธิกรณ์ กล่าวคืออาบัติปาราชิกเท่านั้น. อธิกรณ์ที่เหลือมีวิวาทาธิกรณ์เป็นต้น ท่านกล่าวไว้ ด้วยอำนาจแห่งการขยายความ. แท้จริง อรรถแห่งศัพท์ว่าอธิกรณ์ มีเท่านี้. ในอรรถเหล่านั้น ปาราชิกเท่านั้นประสงค์เอาในอธิการนี้. ปาราชิกนั้นเป็นอธิกรณ์ไม่มีมูล ด้วยมูลมีการได้เห็นเป็นต้นนั่นแล. และภิกษุนี้ยืนยันอิงอาศัยโทสะ คือเมื่อกล่าวคำเป็นต้นว่า ข้าพเจ้าพูดเล่นเปล่า ๆ ชื่อว่าย่อมปฏิญญา. เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุนั้นในขณะที่ตนโจทนั่นเองแล. นี้เป็นใจความแห่งสิกขาบทนั้น ซึ่งมีนิเทศ (การขยาย) ตามลำดับแห่งบทก่อน.

[แก้อรรถบทภาชนีย์]

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงยกอาบัติขึ้นแสดงโดยพิสดาร ด้วยสามารถแห่งเรื่องของการโจท มีเรื่องที่ไม่ได้เห็นเป็นต้น ที่ตรัสไว้โดยสังเขปแล้วนั้น จึงตรัสคำมีอาทิว่า **อทิฏฺ ฐสฺส โหติ** ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า **อหิฏฺ ฐสฺส โหติ** ได้แก่ (จำเลย) เป็นผู้อันโจทก์นั้นมิได้เห็น. อธิบายว่า บุคคลผู้ต้องธรรมถึงปาราชิกนั้น เป็นผู้อันโจทก์นี้มิได้เห็น. แม้ในบทว่า **อสฺสุตสฺส โหติ** เป็นต้น ก็มีนัยเหมือนกันนี้.

สองบทว่า **หิฏฺโ มยา** มีคำอธิบายว่า ท่านเป็นผู้อันเราเห็นแล้ว. แม้ในบทว่า **สุโต มยา** เป็นต้นก็มีนัยอย่างนี้. บทที่เหลือในอธิกรณ์มีเรื่องที่ไม่ได้เห็นเป็นมูลชัดเจนทีเดียว. ส่วนในอธิกรณ์ที่มีมูลด้วยเรื่องที่ได้เห็น พึงทราบความเป็นอธิกรณ์ไม่มีมูล เพราะความไม่มีแห่งมูล มีเรื่องที่ได้ยินเป็นต้น ที่ตรัสไว้อย่างนี้ว่า ถ้าโจทก์โจทภิกษุนั้นว่า ข้าพเจ้าได้ยิน เป็นต้น.

ก็ในวาระของโจทก์ทั้งหมดนั่นแล ย่อมเป็นสังฆาทิเสสเหมือนกันทุก ๆ คำพูด ด้วยอำนาจแห่งคำพูดคำหนึ่ง ๆ ในบรรดาคำเหล่านี้อันมาแล้วในที่อื่นว่า ท่านเป็นผู้ทุศีล มีธรรมเลว มีสมาจารอันไม่สะอาด น่ารังเกียจ มีการงานอันซ่อนเร้น มิใช่สมณะ ปฏิญญาว่าเป็นสมณะ มิใช่พรหมจารี ปฏิญญาว่าเป็นพรหมจารี เป็นผู้เน่าใน มีราคะชุม เกิดเป็นเพียงหยากเยื่อ เหมือนเป็นสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด ด้วยอำนาจคำหนึ่ง ๆ ในบรรดาคำเหล่านี้ อันมาแล้วในสิกขาบทนี้ว่า ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิก เป็นผู้มิใช่สมณะ ไม่ใช่เหล่ากอแห่งศากยบุตรฉะนั้น.

ก็คำล้วน ๆ เหล่านี้ว่า อุโบสถ หรือปวารณา หรือสังฆกรรม ร่วมกับท่าน ย่อมไม่มี ยังไม่ถึงที่สุดก่อน. แต่คำพูดที่เชื่อมต่อกับบทใดบทหนึ่งแล้วเท่านั้น บรรดาบทว่าทุศีลเป็นต้นอย่างนี้ว่า ท่านเป็นผู้ทุศีล อุโบสถก็ดี ร่วมกับท่านไม่มี และบรรดาบทว่า ท่านต้องธรรมถึงปาราชิกเป็นต้น ย่อมถึงที่สุด คือทำให้เป็นสังฆาทิเสส.

แต่พระมหาปทุมเถระกล่าวว่า เฉพาะบทเป็นต้นว่า เป็นผู้ทุศีล มีธรรมเลว อย่างเดียว ซึ่งมิได้มาในบาลีในสิกขาบทนี้ ยังไม่ถึงที่สุด, แม้บทเหล่านี้คือ ท่านเป็นคนชั่ว ท่านเป็นสามเณรโค่ง ท่านเป็นมหาอุบายสก ท่านเป็นผู้ประกอบวัตรแห่งเจ้าแม่กลีเทพีผู้ประเสริฐ ท่านเป็นนิครนถ์ ท่านเป็นอาชีวก ท่านเป็นดาบส ท่านเป็นปริพาชก ท่านเป็นบัณเฑาะก์ ท่านเป็นเถยยสังวาส ท่านเป็นผู้เข้ารีตเดียรถีย์ ท่านเป็นดิรัจฉาน ท่านเป็นผู้ฆ่ามารดา ท่านเป็นผู้ฆ่าบิดา ท่านเป็นผู้ฆ่าพระ-อรหันต์ ท่านเป็นผู้ทำสังฆเภท ท่านเป็นผู้ทำโลหิตุปบาท ท่านเป็นภิกขุนีทูสกะ ท่านเป็นคนสองเพศ ย่อมถึงที่สุดทีเดียว. และพระมหา-ปทุมเถระอีกนั่นแหละ กล่าวในบทว่า **ทิฏฺเฐ เวมติโก** เป็นต้นว่า เป็นผู้เคลือบแคลงด้วยส่วนใด ย่อมไม่เชื่อด้วยส่วนนั้น, ไม่เชื่อด้วยส่วนใด ย่อมระลึกไม่ได้โดยส่วนนั้น, ระลึกไม่ได้โดยส่วนใด ย่อมเป็นผู้หลงลืมโดยส่วนนั้น.

ฝ่ายมหาสุมเถระแยกบทหนึ่ง ๆ ออกเป็น ๒ บท แล้วแสดงนัยเฉพาะอย่างแห่งบทแม้ทั้ง ๔. คืออย่างไร ? คือพึงทราบนัยว่า **หิฏฺเฐ**

เวมติโก นี้ก่อน, ภิกษุเป็นผู้สงสัยในการเห็นบ้าง, ในบุคคลบ้าง, บรรดาการเห็นและบุคคลนั้น ย่อมเป็นผู้สงสัยในการเห็นอย่างนี้ว่า เป็นบุคคลที่เราเห็น หรือไม่ใช่คนที่เราเห็น, เป็นผู้มีความสงสัยในบุคคลอย่างนี้ว่า คนนี้แน่หรือที่เราเห็นหรือคนอื่น. ย่อมไม่เชื่อการเห็นบ้าง บุคคลบ้าง, ย่อมระลึกไม่ได้ซึ่งการเห็นบ้าง บุคคลบ้าง, ย่อมเป็นผู้ลืมการเห็นบ้าง บุคคลบ้าง ด้วยประการอย่างนี้.

ก็บรรดาบทเหล่านี้ บทว่า **เวมติโก** ได้แก่ เกิดความสงสัย.

สองบทว่า **โน กปฺเปติ** ได้แก่ ย่อมไม่เชื่อ.

บทว่า **น สรติ** มีความว่า เมื่อคนอื่นไม่เตือน ก็ระลึกไม่ได้. แต่เมื่อใด คนเหล่าอื่นเตือนเธอให้ระลึกว่า ในสถานที่ชื่อโน้น ขอรับ ! ในเวลาโน้น เมื่อนั้น จึงระลึกได้.

บทว่า **ปมุฏฺโฐ** มีความว่า บุคคลผู้แม้ซึ่งคนอื่นเตือนให้ระลึกอยู่โดยอุบายนั้น ๆ ก็ระลึกไม่ได้เลย. แม้วาระแห่งบุคคลผู้ให้โจท ก็พึงทราบโดยอุบายนี้ ก็ในโจทาปกวารนั้น ลดบทว่า มยา ออกอย่างเดียว, บทที่เหลือ ก็เช่นเดียวกับโจทกวารนั่นแล.

ต่อจากโจทาปกวารนั้น เพื่อแสดงชนิดแห่งอาบัติ และชนิดแห่งอนาบัติ จึงทรงตั้งจตุกกะว่า **อสุทฺเธ สุทฺธทิฏฺฐิ** เป็นต้นแล้วทรงแสดงขยายแต่ละบทออกไป ตามชนิดอย่างละ ๔ ชนิด. จตุกกะทั้งหมดนั้น ผู้ศึกษาอาจจะรู้ได้ ตามนัยแห่งพระบาลีนั้นแล. ก็ในการโจทนี้ พึงทราบความต่างกันแห่งความประสงค์อย่างเดียว. จริงอยู่ ธรรมดาว่า ความประสงค์นี้ มีมากอย่าง คือ ความประสงค์ในอันให้เคลื่อน ความประสงค์ในการด่า ความประสงค์ในการงาน ความประสงค์ในการออก (จากอาบัติ)

ความประสงค์ในการพักอุโบสถและปวารณา ความประสงค์ในการสอบสวน ความประสงค์ในการกล่าวธรรม.

บรรดาความประสงค์เหล่านั้น ในความประสงค์ ๔ อย่างข้างต้น เป็นทุกกฏ แก่ภิกษุผู้ไม่ให้กระทำโอกาส, และเป็นสังฆาทิเสส แม้แก่ภิกษุผู้ให้กระทำโอกาส แล้วตามกำจัด (โจท) ด้วยปาราชิกอันไม่มีมูล ซึ่ง ๆ หน้า, เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ตามกำจัด (โจท) ด้วยสังฆาทิเสสไม่มีมูล, เป็นทุกกฏ แก่ภิกษุผู้ตามกำจัดด้วยอาจารวิบัติ, เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้กล่าวด้วยประสงค์จะด่า, เป็นทุกกฏ แก่ภิกษุผู้กล่าวด้วยกองอาบัติแม้ทั้ง ๗ กอง ในที่ลับหลัง, เป็นทุกกฏอย่างเดียวแก่ภิกษุผู้กระทำกรรมทั้ง ๗ อย่าง เฉพาะในที่ลับหลัง.

ส่วนในกุรุนที ท่านกล่าวว่า กิจด้วยการขอโอกาส ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้กล่าวว่า ท่านต้องอาบัติชื่อนี้ จงกระทำคืนอาบัตินั้นเสีย โดยความประสงค์จะให้ออกจากอาบัติ. ในอรรถกถาทุก ๆ อรรถกถาทีเดียว ไม่มีการขอโอกาสสำหรับภิกษุผู้พักอุโบสถและปวารณา แต่พึงรู้เขตแห่งการพัก ดังนี้:- ก็เมื่อสวดยังไม่เลย **เร** อักษร นี้ว่า **สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ อชฺชโปสโถ ปณฺเณรโส ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สงฺโฆ อุโปสถํ กเร** ดังนี้ ไป ย่อมได้เพื่อจะพัก. แต่ถัดจากนั้นไป เมื่อถึง **ย** อักษร แล้ว ย่อมไม่ได้เพื่อพัก. ในปวารณาก็มีนัยอย่างนี้.

โอกาสกรรม ย่อมไม่มี แม้แก่ภิกษุผู้สอบสวนในเมื่อเรื่องถูกนำเข้าเสนอแล้ว กล่าวอยู่ด้วยประสงค์จะสอบสวนว่า เรื่องอย่างนี้มีแก่ท่านหรือ ? แม้สำหรับพระธรรมกถึกผู้นั่งอยู่บนธรรมาสน์กล่าวธรรมไม่เจาะจง โดยนัยเป็นต้นว่า ภิกษุใดกระทำอย่างนี้และนี้, ภิกษุนี้มิใช่สมณะ ดังนี้

ก็ไม่ต้องมีการขอโอกาส. แต่ทว่ากล่าวเจาะจงกำหนดว่า ผู้โน้น ๆ มิใช่สมณะ มิใช่อุบาสก ดังนี้ ลงจากธรรมาสน์แล้วควรแสดงอาบัติก่อนจึงไป. อนึ่ง พึงกราบใจความแห่งคำที่ท่านกล่าวไว้ในที่นั้น ๆ ว่า **อโนกาสं กาเรตฺวา** อย่างนี้ว่า **โอกาสं อกาเรตฺวา** แปลว่า ไม่ให้กระทำโอกาส. จริงอยู่ ขึ้นชื่อว่าโอกาส ไม่สมควรบางโอกาส ที่โจทก็ให้ทำโอกาสแล้วยังต้องอาบัติจะไม่มี หามิได้. แต่โจทก์ไม่ให้จำเลยทำโอกาสจึงต้องอาบัติฉะนี้แล. คำที่เหลือตื้นทั้งนั้น.

บรรดาสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๓ คือ เกิดขึ้นทางกายกับจิต ๑ ทางวาจากับจิต ๑ ทางกายวาจากับจิต ๑ เป็นกิริยา สัญญาวิโมกข์ สจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม วจีกรรม อกุศลจิต เป็นทุกขเวทนา ฉะนี้แล.

ปฐมทุฏฐโทสสิกขาบทวรรณนา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ

[๕๖๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-เวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้นพระเมตติยะและพระภุมมชกะกำลังลงจากภูเขาคิชฌกูฏ ได้แลเห็นแพะผู้กับแพะเมียกำลังสมจรกัน ครั้นแล้วได้พูดอย่างนี้ว่า อาวุโส ผิฉะนั้น พวกเราจะสมมติแพะผู้นี้เป็นพระทัพพมัลลบุตร สมมติ

แพะเมียนี้เป็นภิกษุณีเมตติยา จักกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย ครั้งก่อน พวกกระผมได้กล่าวหาพระทัพพมัลลบุตรด้วยได้ยิน แต่บัดนี้พวกกระผมได้เห็นพระทัพพมัลลบุตรปฏิบัติผิดในภิกษุณีเมตติยาด้วยตนเอง เธอทั้งสองได้สมมติแพะผู้นั้นเป็นพระทัพพมัลลบุตร สมมติแพะเมียนั้นเป็นภิกษุณีเมตติยาแล้ว จึงแจ้งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อน พวกกระผมได้กล่าวหาพระทัพพมัลลบุตรด้วยได้ยิน แต่บัดนี้ พวกกระผมได้เห็นพระทัพพมัลลบุตรปฏิบัติผิดในภิกษุณีเมตติยาด้วยตนเอง ภิกษุทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวอย่างนี้ ท่านพระทัพพมัลลบุตรจักไม่ทำกรรมเช่นกล่าวมานี้ แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระ-ทัพพมัลลบุตรว่า ดูก่อนทัพพะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมอย่างที่ภิกษุเหล่านี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตร กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระ-องค์ยอมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สองแล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอบถามท่านพระ-ทัพพมัลลบุตรวา ดูก่อนทัพพะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมอย่างที่ภิกษุเหล่านี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตร กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ย่อมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สามแล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอบถามท่านพระ-ทัพพมัลลบุตรว่า ดูก่อนทัพพะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมอย่างที่ภิกษุเหล่านี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตร กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ย่อมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

ภ. ดูก่อนทัพพะ คนฉลาดย่อมไม่แก้ข้อกล่าวหาอย่างนี้ ถ้าเธอทำ จงบอกว่าทำ ถ้าเธอไม่ได้ทำ จงบอกว่าไม่ได้ทำ

ท. ตั้งแต่ข้าพระพุทธเจ้าเกิดนา แม้โดยความฝันก็ยังไม่รู้จักเสพเมถุนธรรม จะกล่าวไยถึงเมื่อตื่นอยู่ พระพุทธเจ้าข้า

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงสอบสวนภิกษุพวกนี้ ครั้นรับสั่งเท่านี้แล้วเสด็จลุกจากที่ประทับ เข้าพระวิหาร จึงภิกษุเหล่านั้นได้ทำการสอบสวนพระเมตติยะและพระภุมมชกะ เมื่อเธอทั้งสองถูกสอบสวน ได้แจ้งเรื่องนี้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว

ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโสทั้งหลาย ก็พวกท่านถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามกำจัดท่านพระทัพพมัลลบุตรด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิกหรือ

พระเมตติยะและพระภุมมชกะรับว่า จริงอย่างนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระ-เมตติยะและพระภุมมชกะ จึงได้ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามกำจัดท่านพระทัพพมัลลบุตร

ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิกเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มี-พระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-เมตติยะและพระภุมมชกะว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามกำจัดพระทัพพมัลลบุตร ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิกจริงหรือ

ภิกษุสองรูปนั้นทูลรับว่า จริงพระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามกำจัดพระทัพพมัลลบุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกเล่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นพระ-ผู้มีพระภาคาเจ้าทรงติเตียนพระเมตติยะ และพระภุมมชกะโดยอเนก-ปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมา ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคน

บำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสนะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสนะอันจักบังเกิดรนอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุนชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓. ๙. อนึ่ง ภิกษุใด ขัดใจ มีโทสะ ไม่แช่มชื่น ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดซึ่งภิกษุ ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ด้วยหมายว่า แม้ไฉนเราจักยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรณ์นั้นเป็น

เรื่องอื่นแท้ เอกเทศบางแห่ง เธอถือเอาพอเป็นเลศ แลภิกษุยันอิงโทสะอยู่ เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๖๕] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะนี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ซึ่งภิกษุ หมายภิกษุอื่น.

บทว่า **ขัดใจ** มีโหสะ คือ โกรธ ไม่ถูกใจ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

บทว่า **ไม่แช่มชื่น** คือ เป็นคนมีใจไม่ชุ่มชื่น เพราะความโกรธนั้น เพราะโทสะนั้น เพราะความไม่ถูกใจนั้น และเพราะความไม่พอใจนั้น

[๕๖๖] บทว่า **แห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่น** คือ เป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ หรือเป็นส่วนอื่นแห่งอธิกรณ์

[๕๑๗] **อธิกรณ์เป็นส่วนอื่นแห่งอธิกรณ์** อย่างไร

๑. วิวาทาธิกรณ์ เป็นส่วนอื่นแห่งอนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์

๒. อนุวาทาธิกรณ์ เป็นส่วนอื่นแห่งอาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ และวิวาทาธิกรณ์

๓. อาปัตตาธิกรณ์ เป็นส่วนอื่นแห่งกิจจาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์ และอนุวาทาธิกรณ์

๔. กิจจาธิกรณ์ เป็นส่วนอื่นแห่งวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ และอาปัตตาธิกรณ์

อย่างนี้ อธิกรณ์ชื่อว่าเป็นส่วนอื่นแห่งอธิกรณ์.

[๕๖๘] อธิกรณ์เป็นส่วนเดียวกันแห่งอธิกรณ์ อย่างไร

๑. วิวาทาธิกรณ์ เป็นส่วนเดียวกันแห่งวิวาทาธิกรณ์

๒. อนุวาทาธิกรณ์ เป็นส่วนเดียวกันแห่งอนุวาทาธิกรณ์

๓. อาปัตตาธิกรณ์ เป็นส่วนเดียวกันแห่งอาปัตตาธิกรณ์ก็มี เป็นส่วนอื่นแห่งอาปัตตาธิกรณ์ก็มี.

อาปัตตาธิกรณีเป็นส่วนอื่นแห่งอาปัตตาธิกรณ์ อย่างไร

เมถุนธรรมปาราชิกาบัติ เป็นส่วนอื่นแห่งอทินนาทานปาราชิกาบัติ มนุสสวิคคหปาราชิกาบัติ และอุตริมนุสธรรมปาราชิกาบัติ

อทินนาทานปาราชิกาบัติ เป็นส่วนอื่นแห่งมนุสสวิคคหปาราชิกาบัติ อุตริมนุสธรรมปาราชิกาบัติ และเมถุนธรรมปาราชิกาบัติ

มนุสสวิคคหปาราชิกาบัติ เป็นส่วนอื่นแห่งอุตริมนุสธรรมปาราชิกาบัติ เมถุนธรรมปาราชิกาบัติ และอทินนาทานปาราชิกาบัติ

อุตริมนุสธรรมปาราชิกาบัติ เป็นส่วนอื่นแห่งเมถุนธรรมปาราชิกาบัติ อทินนาทานปาราชิกาบัติ และมนุสสวิคคหปาราชิกาบัติ

อย่างนี้ อาปัตตาธิกรณ์ชื่อว่าเป็นส่วนอื่นแห่งอาปัตตาธิกรณ์

ก็อาปัตตาธิกรณ์เป็นส่วนเดียวกันแห่งอาปัตตาธิกรณ์ อย่างไร

เมถุนธรรมปาราชิกาบัติ เป็นส่วนเดียวกันแห่งเมถุนธรรมปาราชิกาบัติ

อทินนาทานปาราชิกาบัติ เป็นส่วนเดียวกันแห่งอทินนาทานปาราชิกาบัติ

มนุสสวิคคหปาราชิกาบัติ เป็นส่วนเดียวกันแห่งมนุสสวิคคหปาราชิกาบัติ

อุตริมนุสธรรมปาราชิกาบัติ เป็นส่วนเดียวกันแห่งอุตริมนุสธรรมปาราชิกาบัติ

อย่างนี้ อาปัตตาธิกรณ์ชื่อว่าเป็นส่วนเดียวกันแห่งอาปัตตาธิกรณ์

๔. กิจจาธิกรณ์เป็นส่วนเดียวกันแห่งกิจจาธิกรณ์

อย่างนี้ อธิกรณ์ชื่อว่าเป็นส่วนเดียวกันแห่งอธิกรณ์.

เลศ ๑๐ อย่าง

[๕๖๙] ที่ชื่อว่า เลศ ในคำว่า ถือเอาเอกเทศบางแห่ง...เป็นเพียงเลศ นั้น อธิบายว่า เลศมี ๑ อย่าง ได้แก่ เลศคือชาติ ๑ เลศคือชื่อ ๑ เลศคือวงศ์ ๑ เลศคือลักษณะ ๑ เลศคืออาบัติ ๑ เลศคือบาตร ๑ เลศคือจีวร ๑ เลศคืออุปัชฌายะ ๑ เลศคืออาจารย์ ๑ เลศคือเสนาสนะ ๑.

อธิบายเลศ ๑๐ อย่าง

[๕๗๐] ที่ชื่อว่า เลศคือชาติ นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้กษัตริย์ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้กษัตริย์รูปอื่นโจทว่า ภิกษุผู้กษัตริย์ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้พราหมณ์ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้พราหมณ์รูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้พราหมณ์ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้แพศย์ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้แพศย์รูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้แพศย์ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร

อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทย์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ศูทร ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้ศูทรรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ศูทร ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

[๕๗๑] ที่ชื่อว่า เลศคือชื่อ นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นพระพุทธรักขิต ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นพระพุทธรักขิตรูปอื่นแล้วโจทว่า พระพุทธรักขิต ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิก-ธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นพระธรรมรักขิต ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นพระธรรมรักขิตรูปอื่นแล้วโจทว่า พระธรรมรักขิต ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นพระสังฆรักขิต ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นพระสังฆรักขิตรูปอื่นแล้วโจทว่า พระสังฆรักขิต ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระ-

ศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

[๕๗๒] ที่ชื่อว่า **เลศคือวงศ์** นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้วงศ์โคตมะ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้วงศ์โคตมะรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้วงศ์โคตมะ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้วงศ์โมคคัลลานะ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้วงศ์โมคคัลลานะรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้วงศ์โมคคัลลานะ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้วงศ์กัจจายนะ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้วงศ์กัจจายนะรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้วงศ์กัจจายนะ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้วงศ์วาสิฏฐะ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้วงศ์วาสิฏฐะรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้วงศ์วาสิฏฐะ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อ

สายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

[๕๗๓] ที่ชื่อว่า เลศคือลักษณะ นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้สูง ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้สูงรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้สูง ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ท ก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ต่ำ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้ต่ำรูปอื่นโจทว่า ภิกษุผู้ต่ำ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิก-ธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวาณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ดำ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้ดำรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ดำ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ขาว ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้ขาวรูปอื่นแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ขาว ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร โบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

[๕๗๔] ที่ชื่อว่า เลศคืออาบัติ นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ต้องลหุกาบัติ ถ้าโจทเธอด้วยปาราชิกธรรมว่า ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่านดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

[๕๗๕] ที่ชื่อว่า **เลศคือบาตร** นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ใช้บาตรโลหะ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้ใช้บาตรโลหะแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ใช้บาตรโลหะ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระ-ศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ใช้บาตรดินเหนียว ต้องปาราชิก-ธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้ใช้บาตรดินเหนียวแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ใช้บาตรดินเหนียว ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ใช้บาตรเคลือบ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้ใช้บาตรเคลือบแ ล้วโจทว่า ภิกษุผู้ใช้บาตรเคลือบ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ใช้บาตรดินธรรมดา ต้องปาราชิก-ธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้ใช้บาตรดินธรรมดาแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ใช้บาตรดินธรรมดา ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

[๕๗๖] ที่ชื่อว่า **เลศคือจีวร** นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผ้ทรงผ้าบังสกุล ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้ทรงผ้าบังสกุลแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ทรงผ้าบังสกุล ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้ทรงผ้าของคหบดี ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้ทรงผ้าของคหบดีแล้วโจทว่า ภิกษุผู้ทรงผ้าของคหบดี ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

[๕๗๗] ที่ชื่อว่า **เลศคืออุปัชฌายะ** นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้สัทธิวิหาริกของพระอุปัชฌายะผู้มีชื่อนี้ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้สัทธิวิหาริกรูปอื่นของพระอุปัชฌายะผู้มีชื่อนี้แล้วโจทว่า ภิกษุผู้สัทธิวิหาริกของพระอุปัชฌายะผู้มีชื่อนี้ ข้าพเจ้าก็เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็น

เชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

[๕๗๘] ที่ชื่อว่า **เลศคืออาจารย์** นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้อันเตวาสิกของพระอาจารย์ผู้มีชื่อนี้ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้อันเตวาสิกรูปอื่นของพระอาจารย์ผู้มีชื่อนี้แล้วโจทว่า ภิกษุผู้อันเตวาสิกของพระอาจารย์ผู้มีชื่อนี้ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

[๕๗๙] ที่ชื่อว่า **เลสคือเสนาสนะ** อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะของคหบดีผู้มีชื่อนี้ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้อยู่ในเสนาสนะของคหบดีผู้มีชื่อนี้แล้วโจทว่า ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะของคหบดีผู้มีชื่อนี้ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

[๕๘๐] บทว่า **ด้วยพรรมอันมีโทษถึงปาราชิก** คือ ด้วยปาราชิกธรรมทั้ง ๔ สิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่ง.

บทว่า **ตามกำจัด** ได้แก่ โจทเองหรือสั่งให้โจท.

พากย์ว่า **แม้ไฉนเราจะยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้** ความว่า ให้เคลื่อนจากภิกษุภาพ ให้เคลื่อนจากสมณธรรม ให้เคลื่อนจากศีลขันธ์ ให้เคลื่อนจากคุณคือตบะ.

[๕๘๑] คำว่า ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น ความว่า เมื่อ ขณะ คราว ครู่หนึ่งที่ภิกษุผู้ถูกตามกำจัดนั้นผ่านไปแล้ว.

บทว่า อันผู้ใดผู้หนึ่งถือตาม คือ มีบุคคลเชื่อในเรื่องที่เป็นเหตุให้เขาตามกำจัดนั้น.

บทว่า ไม่ถือเอาตาม คือ ไม่มีใคร ๆ พูดถึง.

[๕๘๒] ที่ชื่อว่า อธิกรณ์ ได้แก่อธิกรณ์ ๘ อย่าง คือ วิวาทาธิกรณ์ ๑ อนุวาทาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑

[๕๘๓] บทว่า เอกเทศบางแห่ง เธอถือเอาพอเป็นเลศ คือ ถือเอาเลศ ๑๐ อย่างนั้น อย่างใดอย่างหนึ่ง.

[๕๘๔] บทว่า แลภิกษุยันอิงโทสะอยู่ ความว่า ภิกษุกล่าวปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าพูดเปล่า ๆ พูดเท็จ พูดไม่จริง ข้าพเจ้าไม่รู้ ได้พูดแล้ว.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัติ เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

เอเกกมูลจักร โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

[๕๘๕] ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่าเป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติ

ปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนั้น อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่าเป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า

ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่าท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด.

โจทภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย

[๕๘๖] ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่าท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่าท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่าน

ไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนั้น อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัย ว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี

สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่น แห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่น แห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่น แห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่น แห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่น แห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนั้น อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนีย่ว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี

ปวารณาก็ดี สังฆกรรนก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนั้น อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนั้น อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ มีความเห็นในอาบัติทุกกฏ

ว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็น

สมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิต ว่าเป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่าเป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นใน

อาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าโจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

พึงทำอาบัติหนึ่ง ๆ ให้เป็นมูลแล้วผูกเป็นจักร.

สั่งให้โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

[๕๘๗] ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนั้น อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถ

ก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าสั่งให้โจทด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่มีความเห็นในอาบัติสังฆาทิเสสว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

สั่งให้โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย

[๕๘๘] ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้ส่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นยอมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็น

ส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย แต่มีความเห็นในอาบัติถุลลัจจัยว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

สั่งให้โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ ว่าเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ ว่าเป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่มีความเห็นในอาบัติปาจิตตีย์ว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็น

ส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

สั่งให้โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติ

ปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่มีความเห็นในอาบัติปาฏิเทสนียะว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

สั่งให้โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่าเป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่น

แห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทกเห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่าน

ไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุกกฏ แต่มีความเห็นในอาบัติทุกกฏว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

สั่งให้โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติทุพภาสิต ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆธรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วน

อื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า

ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด.

อนาปัตติวาร

[๕๘๙] ภิกษุผู้สำคัญเป็นอย่างนั้นโจทเองก็ดี สั่งให้ผู้อื่นโจทก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๙ บท

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๙

ทุติยทุฏฐโทสสิกขาบทวรรณนา

ทุติยทุฏฐโทสสิกขาบทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป :-

พึงทราบวินิจฉัยในทุฏฐโทสสิกขาบทนั้น ดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องภิกษุเมตติยะและภุมมชกะ]

คำว่า **หนฺท มยํ อาวุโส ฉกลกํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ นาม กโรม** มีความว่า ได้ยินว่า พระเมตติยะและภุมมชกะนั้น ไม่อาจให้มโนรถของตนสำเร็จในเรื่องแรก ได้รับการนิคหะ ถึงความแค้นเคือง กล่าวว่า เดี๋ยวเถอะ พวกเราจักรู้กัน จึงเที่ยวคอยแส่หาเรื่องราวเช่นนั้น. ต่อมา

วันหนึ่ง ได้พบเห็นแล้วดีใจ มองดูกันและกันแล้ว ได้กล่าวอย่างนี้ว่า เอาเถิด ผู้มีอายุ ! พวกเราจะสมมติแพะผู้ตัวนี้ ให้ชื่อว่า ทัพพมัลลบุตร มีคำอธิบายว่า พวกเราจะตั้งชื่อให้แพะผู้ตัวนั้น อย่างนี้ว่า แพะตัวนี้ชื่อว่าทัพพมัลลบุตร. แม้ในคำว่า **เมตฺติยํ นาม ภิกขุนึ** นี้ ก็นัยนี้.

คำว่า **เต ภิกฺขู เมตฺติยภุมฺมชเก ภิกฺขู อนุยุญฺชึสุ** มีความว่า พวกภิกษุเหล่านั้น สอบสวนอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ! พวกท่านเห็นพระทัพพมัลลบุตรกับนางเมตติยาภิกษุณี ณ ที่ไหนกัน ?

พวกเธอตอบว่า ที่เชิงเขาคิชฌกูฏ.

ภิกษุทั้งหลายถามว่า ในเวลาไหน ?

พวกเธอตอบว่า ในเวลาไปภิกขาจาร.

พวกภิกษุ ถามท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า ท่านทัพพะ ! พวกภิกษุเหล่านี้ กล่าวอย่างนี้ ท่านอยู่ที่ไหน ในเวลานั้น !

ท่านพระทัพพมัลลบุตรตอบว่า ข้าพเจ้าแจกภัตตาหารอยู่ในพระเวฬุวัน.

ใครบ้างทราบว่าท่านอยู่ในเวฬุวัน ในเวลานั้น ?

ภิกษุสงฆ์ ขอรับ.

พวกภิกษุเหล่านั้น จึงถามสงฆ์ว่า ท่านทั้งหลาย ทราบไหมว่าท่านผู้มีอายุทัพพะนี้ อยู่ที่เวฬุวันในเวลานั้น ?

ภิกษุสงฆ์ ขอรับ ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ! พวกเรารู้ว่า พระเถระอยู่ที่เวฬุวันเท่านั้น ตั้งแต่วันที่ท่านได้รับสมมติแล้ว.

ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลายจึงกล่าวกะพระเมตติยะและภุมมชกะว่า

ท่านผู้มีอายุ ! ถ้อยคำของท่านทั้งสอง ไม่สมกัน, พวกท่านอ้างเลศกล่าวกะพวกเรากระมัง ?

พระเมตติยะและภุมมชกะทั้งสองนั้น ถูกพวกภิกษุเหล่านั้น ซักฟอกอย่างนั้น ได้กล่าวว่า ขอรับ ท่านผู้มีอายุ จึงได้บอกเรื่องราวนั้น.

ในคำว่า **กมฺปน ฯเปฯ อธิกรณสฺส** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้ :-

แพะนี้ (อธิกรณ์กล่าวคือแพะนี้) แห่งส่วนอื่น หรือส่วนอื่นแห่งแพะนั้น มีอยู่; เพราะเหตุนั้น แพะนั้น จึงชื่อว่า อัญญภาคิยะ (มีส่วนอื่น). สัตว์ที่รองรับ พึงทราบว่า อธิกรณ์. อธิบายว่า ที่ตั้งแห่งเรื่อง. เพราะว่า แพะที่พวกภิกษุเมตติยะและภุมมชกะ กล่าวว่า ชื่อว่าทัพพมัลลบุตรนั้น ย่อมมีแก่ส่วน คือโกฏฐาส ฝักฝ่าย กล่าวคือกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน และความเป็นแพะอื่นจากส่วน คือโกฏฐาส ฝักฝ่าย กล่าวคือกำเนิดมนุษย์ และความเป็นภิกษุของท่านพระทัพพมัลลบุตร, อีกอย่างหนึ่ง ส่วนอื่นนั้น มีอยู่แก่แพะนั้น เพราะเหตุดังนี้นั้น แพะนั้นจึงได้การนับว่า มีส่วนอื่น. ก็เพราะแพะนั้น เป็นที่รองรับ เป็นที่ตั้งแห่งเรื่องของสัญญา คือการตั้งชื่อแห่งพวกภิกษุเมตติยะและภุมมชกะนั้นผู้กล่าวอยู่ว่า พวกเราจะสมมติแพะนี้ ให้ชื่อว่า ทัพพมัลลบุตร, เพราะฉะนั้น แพะนั้น พึงทราบว่า อธิกรณ์. จริงอยู่ ภิกษุเหล่านั้นหมายถึงแพะนั้น จึงได้กล่าวว่า **อญฺญภาคิยสฺสิ อธิกรณสฺส** เป็นต้น, มิได้กล่าวหมายถึงอธิกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง มีวิวาทาธิกรณ์เป็นต้น.

ถามว่า เพราะเหตุไร ?

แก้ว่า เพราะอธิกรณ์เหล่านั้น ไม่มี.

เพราะว่าภิกษุเหล่านั้น ไม่ได้ถือเอาเอกเทศบางอย่างให้เป็นเพียง

เลศ แห่งอธิกรณ์ ๔ อย่าง บางอธิกรณ์ซึ่งมีส่วนอื่น. และชื่อว่า เลศแห่งอธิกรณ์ ๔ ก็ไม่มี จริงอยู่ เลศทั้งหลาย มีเลศ คือชาติเป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้สำหรับบุคคลเหล่านั้น มิได้ตรัสไว้สำหรับอธิกรณ์ มีวิวาทาธิกรณ์เป็นต้น. และชื่อว่า ทัพพมัลลบุตร นี้ เป็นเอกเทศบางอย่างของแพะนั้น ตัวตั้งอยู่ในความเป็นอธิกรณ์มีส่วนอื่น และเป็นเพียงเลศ เพื่อตามกำจัดพระเถระ ด้วยปาราชิกอันไม่มีมูล.

ก็บรรดาเทศและเลศนี้ ส่วนที่ชื่อว่าเทศ เพราะอรรถว่า ปรากฏ คือถูกอ้างถึง ถูกเรียกว่า แพะนี้มีความสัมพันธ์แก่ส่วนอื่นนั้น. คำว่า เทศนี้ เป็นชื่อแห่งส่วนใดส่วนหนึ่ง บรรดาส่วนมีชาติเป็นต้น. ที่ชื่อว่า เลศ เพราะอรรถว่า รวม คือยึดตัววัตถุแม้อื่นไว้ ได้แก่ติดอยู่เพียงเล็กน้อย โดยเป็นเพียงโวหารเท่านั้น. คำว่า เลศ นี้ เป็นชื่อแห่งส่วนใดส่วนหนึ่ง บรรดาส่วนมีชาติเป็นต้นเหมือนกัน. คำอื่นนอกจากสองคำนั้น มีอรรถกระจ่างทั้งนั้น. แม้ในสิกขาบทบัญญัติ ก็มีอรรถอย่างนั้นเหมือนกัน.

[อธิบายอธิกรณ์เป็นเรื่องอื่นและเป็นเรื่องนั้น]

ก็บัณฑิตพึงทราบสันนิษฐาน ในบทภาชนะว่า ภิกษุพึงถือเอาเอกเทศบางอย่าง ของอธิกรณ์อัน เป็นเรื่องอื่นใด ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก, อธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นนั้น แจ่มแจ้งแล้วด้วยอำนาจแห่งเหตุที่เกิดขึ้นนั่นแล; เพราะเหตุนั้น อธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงไม่ทรงจำแนกไว้ในบทภาชนะ. ก็แล อธิกรณ์ ๔ เหล่าใด ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วด้วยอำนาจแห่งอันยกเนื้อความขึ้น โดยคำสามัญว่า อธิกรณ์. ข้อที่อธิกรณ์

เหล่านั้นเป็นเรื่องอื่น และข้อที่อธิกรณ์เหล่านั้นเป็นเรื่องนั้น ยังไม่ปรากฏด้วย อันพระวินัยธรทั้งหลาย ควรทราบด้วย; เพราะเหตุนั้น เมื่อพระองค์จะทรงอาศัยอธิกรณ์ที่ได้โดยคำสามัญ กระทำข้อที่อธิกรณ์เหล่านั้นเป็นเรื่องอื่นและเป็นเรื่องนั้นนั้นให้แจ่มแจ้ง จึงตรัสบทภาชนะว่า **อญฺญภาคิยสฺส อธิกรณสฺสาติ อาปตฺตญฺภาคิยํ วา โหติ อธิกรณญฺญภาคิยํ วา** เป็นต้น.

ก็ข้อที่อธิกรณ์ทั้งปวงเป็นเรื่องนั้น และเป็นเรื่องอื่นนี้ อันผู้ศึกษาพึงทราบว่า ทรงประมวลมาแล้ว เพื่อแสดงแม้ซึ่งคำโจทด้วยอำนาจแห่งอธิกรณ์ อันเป็นเรื่องอื่นแห่งอาบัติ ที่ตรัสไว้แล้วในสุดนั่นแล. อันที่จริง เมื่อนิเทศว่า **กถญฺจ อาปตฺติ อาปตฺติยา อญฺญภาคิยา โหติ** ดังนี้ อันพระองค์ควรปรารภถึ. เพราะในอุเทศนั้นได้ทรงยกขึ้นไว้ก่อนว่า **อาปตฺตญฺญภาคิยํ วา** เป็นต้น, เนื้อความนี้จักมาในคราวพิจารณาอธิกรณ์เป็นส่วนนั้น แห่งอาปัตตาธิกรณ์นั้นแล; เพราะเหตุนั้น พึงทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ทรงปรารภอย่างนั้น ทรงกำหนดเอาบทสุดท้ายทีเดียว ปรารภนิเทศว่า **กถญฺจ อธิกรณํ อธิกรณสฺส อญฺญภาคิยํ** ดังนี้.

ในวาระทั้งสองนั้น อัญญภาคิยวาร มีเนื้อความตื้นทีเดียว. จริงอยู่ อธิกรณ์แต่ละอย่าง ๆ จัดเป็นเรื่องอื่น คือเป็นฝ่ายอื่น เป็นส่วนอื่นแห่งอธิกรณ์ ๓ อย่างนอกนี้ เพราะมีวัตถุเป็นวิสภาคกัน.

ส่วนในตัพภาติวาร มีวินิจฉัยว่า วิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นเรื่องนั้น เป็นฝ่ายนั้น เป็นส่วนนั้นแห่งวิวาทาธิกรณ์ ก็เพราะมีวัตถุเป็นสภาคกัน. อนุวาทาธิกรณ์ เป็นเรื่องนั้นแห่งอนุวาทาธิกรณ์ ก็เหมือนกัน. คืออย่างไร ? คือเพราะว่า วิวาทที่อาศัย เภทกรวัตถุ ๑๘ เกิดขึ้นตั้งแต่ครั้ง

พุทธกาล และวิวาทที่อาศัยเภทกรวัตถุเกิดขึ้นในบัดนี้ ย่อมเป็นวิวาทาธิกรณ์อย่างเดียวกันแท้ เพราะมีวัตถุเป็นสภาคกัน.

อนึ่ง อนุวาทที่อาศัยวิบัติ ๔ เกิดขึ้นตั้งแต่พุทธกาล และอนุวาทที่อาศัยวิบัติ ๔ เกิดในบัดนี้ ย่อมชื่อว่า เป็นอนุวาทาธิกรณ์อย่างเดียวกันแท้ เพราะมีวัตถุเป็นสภาคกัน. ส่วนอาปัตตาธิกรณ์ ไม่จัดเป็นเรื่องนั้นโดยส่วนเดียว แห่งอาปัตตาธิกรณ์ เพราะมีวัตถุทั้งเป็นสภาคกัน ทั้งเป็นวิสภาคกัน และเพราะพึงเห็นคล้ายความเป็นเอง; เพราะเหตุนั้น อาปัตตาธิกรณ์ ท่านจึงกล่าวว่า เป็นเรื่องนั้น แห่งอาปัตตาธิกรณ์ก็มี เป็นเรื่องอื่น แห่งอาปัตตาธิกรณ์ก็มี. ในตัพภาติยะ และอัญญภาคิยะนั้น อัญญภาติยะนั่นแล ทรงอธิบายก่อน แม้ในอาปัตตาธิกรณ์นิเทศนี้ เพราะอัญญาภาคิยะ ได้ทรงอธิบายมาก่อนแล้ว ตั้งแต่ต้น. ข้อที่อาปัตตาธิกรณ์เป็นเรื่องอื่น ในอาปัตตาธิกรณ์นิเทศนั้น และข้อที่อาปัตตาธิกรณ์เป็นเรื่องนั้น (ที่กล่าวไว้) ข้างหน้า ผู้ศึกษาพึงทราบตามนัยที่กล่าวแล้วนั่นแล.

ก็ในคำว่า **กิจฺจาธิกรณ์ กิจฺจาธิกรณสฺส ตพฺภาคิยํ** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:- อธิกรณ์ที่อาศัยสังฆกรรม ๔ เกิดขึ้น ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล และอธิกรณ์ที่อาศัยสังฆกรรม ๔ เกิดขึ้นในบัดนี้ ย่อมเป็นกิจจาธิกรณ์อย่างเดียวกันแท้ เพราะเป็นสภาคกัน และเพราะเห็นได้คล้ายกัน.

ถามว่า อธิกรณ์ที่อาศัยสังฆกรรมเกิดขึ้น ชื่อว่า กิจจาธิกรณ์ หรือว่า ข้อนั้นเป็นชื่อแห่งสังฆกรรมทั้งหลายเท่านั้น.

แก้ว่า ข้อนั้น เป็นชื่อแห่งสังฆกรรมทั้งหลายเท่านั้น. แม้เมื่อเป็นอย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ตรัสเรียกอธิกรณ์ที่อาศัยสังฆกรรมเกิดขึ้นว่า กิจจาธิกรณ์ เพราะอาศัยกรรมลักษณะที่ภิกษุใฝ่ใจถึง ซึ่งตรัส

ไว้ว่า 'ชื่อว่าสังฆกรรมนี้และนี้ ควรทำอย่างนี้' เกิดขึ้นและเพราะอาศัยสังฆกรรมก่อน ๆ เกิดขึ้น.

ก็เพราะสองบทว่า เทโส หรือ เลสมตฺโต อันมีอยู่ในคำว่า **กิญฺจิเทสํ เลสมตฺตํ อุปาทาย** นี้ ต่างกันโดยพยัญชนะ โดยอรรถเป็นอย่างเดียวกัน โดยนัยดังกล่าวแล้วดังก่อนนั่นแล; ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำมีอาทิว่า **เลโสติ ทส เลสา ชาติเลโส นามเลโส** ดังนี้.
บรรดาเลศ คือชาติเป็นต้นนั้น ชาติ (กำเนิด) นั่นเอง ชื่อว่า เลศ คือชาติ. ในเลศที่เหลือ ก็นัยนี้.

[แก้อรรถสิกขาบทวิภังค์ตอนว่าด้วยเลศ]

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าเพื่อจะทรงแสดงเลศนั้นนั่นแลโดยพิสดาร แสดงให้เห็นพร้อมทั้งวัตถุ โดยประการที่จะมีการอ้างเลศนั้นตามกำจัด จึงตรัสคำเป็นต้นว่า **ชาติเลโส นาม ขตฺติโย หิฏฺโฐ โหติ** ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า **ขตฺติโย หิฏฺโฐ โหติ** มีความว่า บุคคลอื่นบางคน เป็นเชื้อชาติกษัตริย์ ย่อมเป็นผู้อันโจทก์นี้เห็นแล้ว.

คำว่า **ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปชฺชนฺโต** ได้แก่ เป็นผู้ต้องบรรดาปาราชิกมีเมถุนธรรมเป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่ง.

คำว่า **อญฺญํ ขตฺติยํ ปสฺสิตฺวา โจเทติ** มีความว่า ภายหลังโจทก์นั้น เห็นภิกษุอื่นผู้มีชาติเป็นกษัตริย์ ซึ่งเป็นคู่เวรของตน แล้วถือเอาเลศ คือชาติกษัตริย์นั้น โจทอย่างนี้ว่า กษัตริย์ต้องธรรม คือปาราชิก ข้าพเจ้าได้เห็นแล้ว, ท่านเป็นกษัตริย์ เป็นผู้ต้องธรรม คือปาราชิก.
อีกอย่างหนึ่ง โจทว่า ท่าน คือกษัตริย์นั้น ไม่ใช่ผู้อื่นเป็นผู้ต้องธรรม

คือปาราชิก, ท่านเป็นผู้มิใช่สมณะ เป็นผู้มิใช่เหล่ากอแห่งศากยบุตร, ไม่มีอุโบสถ ปวารณา หรือว่าสังฆกรรม ร่วมกับท่าน ต้องสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำพูด.

ก็ในคำว่า **ขตฺติโย มยา ทิฏฺโฐ** เป็นต้นนี้ ผู้ศึกษาพึงทราบความที่กษัตริย์เหล่านั้น เป็นผู้มีส่วนอื่น ด้วยอำนาจแห่งกษัตริย์ ผู้ไม่เหมือนกันและกันนั้น ๆ มีลักษณะสูง หรือที่ตนได้เห็นแล้วเป็นต้น และความที่กษัตริย์เหล่านั้น เป็นอธิกรณ์ ด้วยอำนาจแห่งความเป็นผู้รองรับบัญญัติคือชาติกษัตริย์. ผู้ศึกษาพึงทราบโยชนาในบททั้งปวงโดยอุบายนี้นั่นแล.

พึงทราบวินิจฉัยในปัตตเลสนิเทศ ดังนี้:- บาตรดินเหนียวมีสัณฐานงาม มีผิวเรียบสนิท มีสีเหมือนแมลงภู่ คล้ายกับบาตรโลหะ ท่านเรียกว่า บาตรเคลือบ. บาตรดินตามปกติ ท่านเรียกว่า บาตรดินธรรมดา. ก็เพราะตรัสนิเทศแห่งเลศ คืออาบัติไว้โดยสังเขปด้วยบทเดียวกันเท่านั้น; ฉะนั้น เพื่อแสดงเลศ คืออาบัติแม้นั้นโดยพิสดาร พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำเป็นต้นว่า เราได้เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ดังนี้.

ถามว่า ก็เพราะเหตุไร พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงไม่ตรัสนิเทศแห่งเลศคืออาบัตินั้นไว้ในอธิการแห่งเลศ คืออาบัตินั้นเสียทีเดียว แต่กลับมาตรัสไว้ต่างหาก ในนิเทศแห่งบทว่า **สงฺฆาทิเสโส** นี้เล่า ?

แก้ว่า ก็เพราะในนิเทศแห่งเลศ ไม่มีสภาคกัน.

จริงอยู่ นิเทศแห่งเลศทั้งหลาย ตรัสไว้ด้วยอำนาจแห่งการเห็นภิกษุรูปอื่น แล้วโจทภิกษุอีกรูปหนึ่ง. แต่นิเทศแห่งเลศ คืออาบัตินี้ ตรัสด้วยอำนาจการเห็นภิกษุรูปเดียวนั่นแล ต้องอาบัติอื่น แล้วโจทด้วยอาบัติอื่น.

ถามว่า ถ้าอย่างนั้น อธิกรณ์มีส่วนอื่น จะมีได้อย่างไร ?

แก้ว่า มีได้เพราะอาบัติ. เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสคำนี้ว่า อธิกรณ์เป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และเลศอันโจทก์อ้างแล้วแม้ด้วยอาการอย่างนี้. แท้จริง ภิกษุนั้น ต้องสังฆาทิเสสใด, อธิกรณ์คือสังฆาทิเสสนั้น เป็นอธิกรณ์มีส่วนอื่นแห่งปาราชิก. ก็ที่ชื่อว่าเลศแห่งอธิกรณ์มีส่วนอื่นนั้น คือความเป็นอาบัติทั่วไปแก่อาบัติทั้งปวง เหมือนความเป็นกษัตริย์ทั่วไปแก่กษัตริย์ทั้งปวงฉะนั้น. นัยทั้งหลายมีอาบัติที่เหลือเป็นมูล และโจทาปกวาร ผู้ศึกษาพึงทราบโดยอุบายนี้.

คำว่า **อนาปตฺติ ตถาสญฺญี โจเทติ วา โจทาเปติ วา** มีความว่า ภิกษุใด มีความสำคัญอย่างนี้ว่า ผู้นี้ ต้องปาราชิกทีเดียว โจทเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นโจทอย่างนั้น ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุนั้น. บทที่เหลือทั้งหมดตื้นทั้งนั้น.

แม้ปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น ก็เหมือนกับปฐมทุฏฐโทสสิกขาบทนั้นแล.

ทุติยทุฏฐโทสสิกขาบทวรรณา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระเทวทัต

[๕๔๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-เวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนคร

ราชคฤห์ ครั้งนั้นพระเทวทัตเข้าไปหาพระโกกาลิกะ พระกูฏโมรกติสสกะ พระขัณฑเทวีบุตร และพระสมุทททัต ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะพระโกกาลิกะ พระกูฏโมรกติสสกะ พระขัณฑเทวีบุตร และพระสมุทททัต ว่า มาเถิด อาวุโสทั้งหลาย พวกเราจักกระทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคดม

เมื่อพระเทวทัตกล่าวอย่างนี้แล้ว พระโกกาลิกะได้กล่าวคำนี้กะพระเทวทัตว่า อาวุโส พระสมณโคดมมีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก ไฉนเราจักทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคดมได้เล่า

วัตถุ ๕ ประการ

พระเทวทัตกล่าวว่า มาเถิด อาวุโสทั้งหลาย พวกเราจักเข้าเฝ้าพระสมณโคดม ทูลขอวัตถุ ๕ ประการว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสรรเสริญคุณแห่งความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วัตถุ ๕ ประการนี้เป็นไปเพื่อความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเสื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ๑. ภิกษุทั้งหลายควรอยู่ป่าตลอดชีวิต ภิกษุใดอาศัยบ้านอยู่ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๒. ภิกษุทั้งหลายควรเที่ยวบิณฑบาตตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีการนิมนต์ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๓. ภิกษุทั้งหลายควรถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีผ้าคหบดี โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๔. ภิกษุทั้งหลาย

ควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต ภิกษุใดเข้าอาศัยที่มุงบัง โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๕. ภิกษุทั้งหลายไม่ควรฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต ภิกษุใดฉันปลาและเนื้อ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น พระสมณโคดม จักไม่ทรงอนุญาตวัตถุ ๕ ประการนี้ พวกเราทั้งนั้นจักโฆษณาให้ชุมชนเชื่อถือด้วยวัตถุ ๕ ประการนี้ อาวุโสทั้งหลาย พวกเราสามารถที่จะกระทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคดมได้ เพราะวัตถุ ๕ ประการนี้แล เพราะคนทั้งหลายเลื่อมใสในลูขปฏิบัติ.

[๕๙๑] ครั้งนั้น พระเทวทัตพร้อมด้วยบริษัทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงสรรเสริญคุณแห่งความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วัตถุ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ๑. ภิกษุทั้งหลายควรอยู่ป่าตลอดชีวิต ภิกษุใดอาศัยบ้านอยู่ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๒. ภิกษุทั้งหลายควรเที่ยวบิณฑบาตตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีการนิมนต์ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๓. ภิกษุทั้งหลายควรถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีผ้าคหบดี โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๔. ภิกษุทั้งหลายควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต ภิกษุใดเข้าอาศัยที่มุงบัง โทษ

พึงถูกต้องภิกษุนั้น ๕. ภิกษุทั้งหลายไม่ควรฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต ภิกษุใดฉันปลาและเนื้อ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น

พระผู้มีพระภาคเจ้าห้ามว่า อย่าเลย เทวทัต ภิกษุใดปรารถนา ก็จงอยู่ป่า ภิกษุใดปรารถนา ก็จงอยู่บ้าน ภิกษุใดปรารถนา ก็จงเที่ยวบิณฑบาต ภิกษุใดปรารถนา ก็จงยินดีการนิมนต์ ภิกษุใดปรารถนา ก็จงถือผ้าบังสุกุล ภิกษุใดปรารถนา ก็จงยินดีผ้าคหบดี ดูก่อนเทวทัต เราอนุญาตรุกขมูลเสนาสนะตลอด ๘ เดือนเท่านั้น เราอนุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธิ์ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑. ไม่ได้เห็น ๒. ไม่ได้ยิน ๓. ไม่ได้รังเกียจ.

[๕๙๒] ครั้งนั้น พระเทวทัตร่าเริงยินดีเป็นอย่างยิ่งว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ทรงอนุญาตวัตถุ ๕ ประการนี้ แล้วพร้อมด้วยบริษัท ลุกจากอาสนะ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า กระทำประทักษิณหลีกไป ต่อมา เธอพร้อมด้วยบริษัทเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์ โฆษณาให้ประชาชนเชื่อถือด้วยวัตถุ ๕ ประการว่า อาวุโสทั้งหลาย เราเข้าเฝ้าพระสมณโคดม ทูลขอวัตถุ ๕ ประการว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงสรรเสริญคุณแห่งความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วัตถุ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ๑. ภิกษุทั้งหลายควรอยู่ป่าตลอดชีวิต ภิกษุใดอาศัยบ้านอยู่ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๒. ภิกษุทั้งหลายควรเที่ยว

บิณฑบาตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีการนิมนต์ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๓. ภิกษุทั้งหลายควรถือผ้าบังสกุลตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีผ้าคหบดี โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๔. ภิกษุทั้งหลายควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต ภิกษุใดอาศัยที่มุงบัง โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๕. ภิกษุทั้งหลายไม่ควรฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต ภิกษุใดฉันปลาและเนื้อ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น พระสมณโคดมไม่ทรงอนุญาตวัตถุ ๕ ประการนี้ พวกเราเท่านั้นสมาทานประพฤติวัตถุ ๕ ประการนี้อยู่.

[๕๔๓] บรรดาประชาชนชาวพระนครราชคฤห์นั้น จำพวกที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส มีความรู้ทราม พากันกล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้แล เป็นผู้กำจัด มีความประพฤติขัดเกลา ส่วนพระสมณโคดมเป็นผู้มีความมักมาก ดำริเพื่อความมักมาก

ส่วนประชาชนจำพวกที่มีศรัทธาเลื่อมใสเป็นบัณฑิต มีความรู้สูง ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระเทวทัตจึงได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักร ของพระผู้มีพระภาคเจ้าเล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระ-เทวทัตจึงได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักรเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะ

เหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-เทวทัตว่า ดูก่อนเทวทัต ข่าวว่า เธอตะเกียกตะกาย เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักร จริงหรือ.

พระเทวทัตทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูก่อนโฆษบุรุษ ไฉนเธอจึงได้ตะเกียกตะกาย เพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักรเล่า

ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสยิ่ง หรือเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอัน ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระเทวทัต โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมีกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๔. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงหรือถือเอาอธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกันยกย่องยันอยู่ ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรืออย่าได้ถือเอาอธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกันยกย่องยันอยู่ ขอท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกันย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายกล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องยันอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลาย พึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมนุภาส

กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องพระเทวทัต จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๔] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออยู่อย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

สงฆ์ที่ชื่อว่า **ผู้พร้อมเพรียง** คือมีสังวาสเสมอกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน

คำว่า **ตะเกียกตะกายเพื่อทำลาย** คือ แสวงหาพวก รวมเป็นก๊กด้วยหมายมั่นว่า ไฉนภิกษุเหล่านี้ พึงแตกกัน พึงแยกกัน พึงเป็นพรรคกัน.

คำว่า **หรือ...อธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกัน** ได้แก่ วัตถุเป็นเหตุกระทำการแตกกัน ๑๘ อย่าง.

บทว่า **ถือเอา** คือ ยึดเอา.

บทว่า **ยกย่อง** คือ แสดง.

บทว่า **ยันอยู่** คือ ไม่กลับคำ.

[๕๙๕] บทว่า ภิกษุนั้น ได้แก่ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์.

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าใดได้เห็น ภิกษุเหล่าใดได้ยิน ภิกษุเหล่านั้นพึงว่ากล่าวภิกษุผู้ทำลายสงฆ์รูปนั้นว่า ท่านอย่าได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรืออย่าได้ถือเอาอธิกรณ์อัน เป็นเหตุแตกกัน ยกย่องยันอยู่ ขอท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายทราบแล้วไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงคุมตัวมาสู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วพึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้ตะเกียกตะกาย เพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อม-เพรียง หรืออย่าได้ถือเอาอธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกันยกย่องยันอยู่ ขอท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดอง

กัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก ดังนี้ พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๕๘๖] ภิกษุนั้น อันสงฆ์พึงสวดสมนุภาส ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวดสมนุภาสอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสวดสมนุภาส

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพรั่งพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวคำนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวด

สมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ สงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๕๙๗] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ

จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลจัย

จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั่นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส.**

บทภาชนีย์

[๕๙๘] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๙๙] ภิกษุยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐

ปฐมสังฆเภทสิกขาบทวรรณนา

สังฆเภทสิกขาบทว่า เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป. ในสังฆเภทสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระเทวทัต]

ในคำว่า **อถโข เทวทตฺโต** เป็นต้นนี้ มีวินิจฉัยดังนี้:-

เรื่องพระเทวทัต เรื่องที่พระเทวทัตบวช และเหตุที่ไปหาพรรค-พวก มีภิกษุโกกาลิกเป็นต้น แล้วกล่าวชักชวนว่า มาเถิด ผู้มีอายุ ! พวกเราจักกระทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคดม ดังนี้ เป็นต้น ทั้งหมดมาแล้วโนสังฆเภทขันธกะนั้นแล.

ส่วนเรื่องขอวัตถุ ๕ จักมาในสังฆเภทขันธกะนั้นเหมือนกัน แม้ก็จริง, ถึงอย่างนั้น ข้าพเจ้าจักกล่าวในเรื่องขอวัตถุ ๕ นี้ก่อน แล้วจึงจักผ่านไป เพราะเรื่องมาในสังฆเภทสิกขาบทนี้ ก็มี.

คำว่า **สาธุ ภนฺเต** ได้แก่ การทูลขอพระวโรกาส.

คำว่า **ภิกฺขู ยาวชีวํ อารญฺญิกา อสฺสุ** มีความว่า ภิกษุทั้งหมดสมาทานอรัญญิกธุดงค์แล้ว จงเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร คือ จงอยู่แต่ในป่าเท่านั้น ตลอดชีวิต.

ด้วยคำว่า **โย คามนฺตํ โอสเรยฺย วชฺชํ นํ ผุเสยฺย** พระ-เทวทัตกล่าวด้วยความประสงค์ว่า ภิกษุใด คือ แม้ภิกษุรูปหนึ่งละป่าเข้าสู่เขตบ้าน เพื่อต้องการจะอยู่, โทษพึงต้องภิกษุนั้น คือโทษจงต้องภิกษุนั้น ได้แก่พระผู้มีพระภาคเจ้าจงทรงปรับภิกษุนั้นด้วยอาบัติ, แม้ในวัตถุที่เหลือ ก็มีนัยเหมือนกันนี้.

สองบทว่า **ชนํ สญฺญาเปสฺสสาม** มีความว่า พวกเราจักยังประชาชนให้เข้าใจว่า พวกเราเป็นผู้มีความมักน้อยเป็นต้น. อีกอย่างหนึ่งมีคำอธิบายว่า พวกเราจักให้ประชาชนยินดีพอใจ คือ จักให้เลื่อมใส.

ส่วนพระผู้มีพระภาคเจ้า พอทรงสดับคำของพระเทวทัตผู้ทูลขอวัตถุ ๕ นี้เท่านั้น ก็ทรงทราบได้ว่า เทวทัตนี้ มีความต้องการจะทำลายสงฆ์จึงขอ ก็เพราะวัตถุ ๕ นั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตย่อมเป็นไปเพื่ออันตรายแก่มรรค ของเหล่ากุลบุตรเป็นอันมาก; ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงปฏิเสธว่า อย่าเลย เทวทัต ! แล้วตรัสว่า ภิกษุใดปรารถนา, ภิกษุนั้น จงเป็นผู้อยู่ป่าเถิด ดังนี้เป็นต้น.

[พระประสงค์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าในข้อนี้]

อนึ่ง ในคำว่า **โย อิจฺฉติ** เป็นต้นนี้ กุลบุตรควรทราบความประสงค์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ทราบความสมควรแก่ตน. จริงอยู่ ความประสงค์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ในคำว่า **โย อิจฺฉติ** เป็นต้นนี้ ดังต่อไปนี้:-

ภิกษุรูปหนึ่ง มีอัธยาศัยใหญ่ มีอุตสาหะมาก ย่อมสามารถเพื่องดเสนาสนะใกล้แดนบ้านเสียแล้ว อยู่ในป่ากระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้. ภิกษุรูปหนึ่งที่มีกำลังอ่อนแอ มีเรี่ยวแรงน้อย ย่อมไม่สามารถจะอยู่ในป่า (กระทำที่สุดทุกข์ได้), สามารถแต่ในคามเขตเท่านั้น. รูปหนึ่งมีกำลังมาก มีธาตุเป็นไปสม่ำเสมอ สมบูรณ์ด้วยอธิวาสนขันติมีจิตคงที่ในอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ ย่อมสามารถทั้งในป่า ทั้งในเขตบ้านได้ทั้งนั้น. รูปหนึ่งไม่อาจทั้งในเขตบ้าน ทั้งในป่า คือ เป็นปทปรมบุคคล.

บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนี้ใด มีอัธยาศัยใหญ่ มีอุตสาหะมาก ย่อมสามารถเพื่องดเสนาสนะใกล้แดนบ้านเสียแล้ว อยู่ในป่ากระทำที่สุดทุกข์ได้, ภิกษุรูปนั้น จงอยู่ในป่าเท่านั้นเถิด, การอยู่ในป่านี้ สมควร

แก่เธอ. แม้พวกสัทธิวิหาริกเป็นต้นของเธอ ศึกษาตามอยู่ จักสำคัญข้อที่ตนควรอยู่ในป่าด้วย. อนึ่ง ภิกษุรูปใด มีกำลังอ่อนแอ มีเรี่ยวแรงน้อย ย่อมอาจจะกระทำที่สุดทุกข์ได้ในแดนบ้านเท่านั้น ในป่าไม่อาจ, ภิกษุนั้นจงอยู่แต่ในเขตบ้านนั้น ก็ได้ ส่วนภิกษุรูปใด ซึ่งมีกำลังแข็งแรง มีธาตุเป็นไปสม่ำเสมอ สมบูรณ์ด้วยอธิวาสนขันติ มีจิตคงที่ ในอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ ย่อมอาจทั้งในป่าทั้งในแดนบ้านทีเดียว. แม้รูปนี้ จงละเสนาสนะใกล้แดนบ้านเสียแล้ว อยู่ในป่าเถิด, การอยู่ในป่านี้สมควรแก่เธอ. แม้พวกสัทธิวิหาริกเป็นต้นของเธอ ศึกษาตามอยู่ จักสำคัญข้อที่ตนควรอยู่ป่า.

ส่วนภิกษุนี้ใด ซึ่งไม่อาจทั้งในแดนบ้าน ไม่อาจทั้งในป่า เป็นปทปรมบุคคล, แม้รูปนี้ ก็จงอยู่ในป่านั้นเถิด. เพราะว่า การเสพธุดงคคุณ และการเจริญกรรมฐานนี้ของเธอ จักเป็นอุปนิสัยเพื่อมรรคและผลต่อไป (ในอนาคต). แม้พวกสัทธิวิหาริกเป็นต้นของเธอเมื่อศึกษาตาม จักสำคัญข้อที่ตนควรอยู่ป่า ฉะนี้แล. ภิกษุนี้ใด ซึ่งเป็นผู้มีกำลังอ่อนแอ มีเรี่ยวแรงน้อยอย่างนี้ เมื่ออยู่ในแดนบ้านเท่านั้น จึงอาจเพื่อจะทำที่สุดทุกข์ได้ ในป่า ไม่อาจ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายถึงบุคคลเช่นนี้ จึงตรัสว่า **โย อิจฺฉติ คามนฺเต วิหรตุ** (ภิกษุใดปรารถนา,) ภิกษุนั้นจงอยู่ในแดนบ้านเถิด) ดังนี้. และบุคคลนี้ ได้ให้ช่องแม้แก่คนเหล่าอื่น.

ก็ถ้าว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า พึงทรงรับรองวาทะของพระเทวทัตไซร้, บุคคลนี้ใด ซึ่งมีกำลังอ่อนแอ มีเรี่ยวแรงน้อยตามปกติ, ถึงบุคคลใดสามารถอยู่ในป่าสำเร็จได้แต่ในเวลายังเป็นหนุ่ม ต่อมาในเวลา

แก่ตัวลง หรือในเวลาเกิดธาตุกำเริบ เพราะลมและดีเป็นต้นอยู่ป่าไม่สำเร็จ, แต่เมื่ออยู่ในแดนบ้านเท่านั้น จึงอาจกระทำที่สุดทุกข์ได้. บุคคลเหล่านั้น จะพึงสูญเสียอริยมรรคไป ไม่พึงบรรลุอรหัตผลได้, สัตถุศาสน์พึงกลายเป็นนอกธรรมนอกวินัย ยุ่งเหยิง ไม่เป็นไปเพื่อนำออกจากทุกข์. และพระศาสดาจะพึงเป็นผู้มิใช่พระสัพพัญญูของบุคคลจำพวกนั้น ทั้งจะพึงถูกตำหนิติเตียนว่า ทรงทิ้งวาทะของพระองค์เสีย ไปตั้งอยู่ในวาทะของพระเทวทัต ดังนี้.

เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงสงเคราะห์บุคคลทั้งหลายผู้เห็นปานนี้ จึงทรงปฏิเสธวาทะของพระเทวทัต. ในเรื่องแห่งภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรก็ดี ในเรื่องแห่งภิกษุผู้ถือผ้าบังสกุลเป็นวัตรก็ดี ในเรื่องแห่งภิกษุผู้ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตรตลอด ๘ เดือนก็ดี พึงทราบวินิจฉัยโดยอุบายนี้นั่นแล. แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงห้ามเสนาสนะโคนไม้ตลอด ๔ เดือน (ฤดูฝน) เท่านั้น.

[ปลาเนื้อบริสุทธิ์โดยส่วน ๓ เป็นกัปปิยมังสะควรฉันได้]

พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องปลาและเนื้อ ดังนี้:-

บทว่า **ติโกฏิปริสุทฺธํ** ได้แก่ บริสุทธิ์โดยส่วน ๓. อธิบายว่า เว้นจากที่ไม่บริสุทธิ์ มีการเห็นเป็นต้น. ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ.

บรรดามังสะ ๓ อย่างนั้น มังสะที่ชื่อว่า ไม่ได้เห็น คือ ไม่เห็นชาวบ้านฆ่าเนื้อและปลา เอามาเพื่อประโยชน์แก่พวกภิกษุ. ที่ชื่อว่าไม่ได้ยิน คือ ไม่ได้ยินว่า พวกชาวบ้านฆ่าเนื้อ ปลา เอามาเพื่อ

ประโยชน์แก่พวกภิกษุ, ส่วนที่ไม่ได้รังเกียจ ผู้ศึกษาควรรู้จักมังสะที่รังเกียจด้วยการเห็น รังเกียจด้วยการได้ยิน และที่รังเกียจพ้นจากเหตุทั้งสองนั้น แล้วพึงทราบโดยส่วนตรงกันข้ามจากสามอย่างนั้น.

คือ อย่างไร ? คือว่า พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เห็นพวกชาวบ้านถือแหและตาข่ายเป็นต้น กำลังออกไปจากบ้าน หรือกำลังเที่ยวไปในป่า. และในวันรุ่งขึ้น พวกชาวบ้านนำบิณฑบาตมีปลาและเนื้อมาถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น ผู้เข้าไปยังบ้านนั้นเพื่อบิณฑบาต. ภิกษุเหล่านั้นรังเกียจด้วยการได้เห็นนั้นว่า พวกชาวบ้านทำเนื้อเพื่อประโยชน์แก่พวกภิกษุหรือหนอแล ? มังสะนี้ ชื่อว่า รังเกียจโดยได้เห็นมา. จะรับมังสะเช่นนั้น ไม่ควร. มังสะที่ไม่ได้รังเกียจเช่นนั้นจะรับ ควรอยู่. ก็ถ้าพวกชาวบ้านเหล่านั้น ถามว่า ทำไม ขอรับ ! ท่านจึงไม่รับ ? ได้ฟังความนั้นแล้ว พูดว่า มังสะนี้ พวกกระผมไม่ได้กระทำเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุทั้งหลาย, พวกกระผมกระทำเพื่อประโยชน์แก่ตนบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ข้าราชการเป็นต้นบ้าง ดังนี้, มังสะนั้น ควร.

ภิกษุทั้งหลายหาเห็นไม่แล, แต่ได้ฟังว่า ได้ยินว่า พวกชาวบ้านมีมือถือแหและตาข่ายออกจากบ้าน หรือเที่ยวไปในป่า และในวันรุ่งขึ้น พวกชาวบ้านนำบิณฑบาตมีปลาและเนื้อมาถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น ผู้เข้าไปยังบ้านนั้น เพื่อบิณฑบาต. พวกเธอสงสัยด้วยการได้ยินนั้นว่า เขาทำเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุทั้งหลาย หรืออย่างไรหนอ ? มังสะนี้ ชื่อว่ารังเกียจด้วยได้ยินมา. จะรับมังสะนั้น ไม่ควร. มังสะที่ไม่ได้สงสัยอย่างนี้จะรับ ควรอยู่. ก็ถ้าพวกชาวบ้านเหล่านั้น ถามว่า ทำไม ขอรับ ! ท่านจึงไม่รับเล่า ? ได้ฟังความนั้นแล้ว จึงพูดว่า มังสะนี้ พวกกระผม

ไม่ได้ทำเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุทั้งหลาย, พวกกระผมทำเพื่อประโยชน์แก่ตนเองบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ข้าราชการเป็นต้นบ้าง ดังนี้, มังสะนั้นควรอยู่.

อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟังมาเลย, แต่เมื่อพวกภิกษุเหล่านั้นเข้าไปยังบ้านนั้นเพื่อบิณฑบาต ชาวบ้านรับบาตรไปแล้ว จัดบิณฑบาตมีปลา เนื้อ นำมาถวาย. พวกเธอรังเกียจว่า มังสะนี้ เขาทำเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุทั้งหลาย หรืออย่างไรหนอ? นี้ชื่อว่า มังสะที่รังเกียจพ้นจากเหตุทั้งสองนั้น. แม้มังสะเช่นนั้น ก็ไม่สมควรรับ. มังสะที่ไม่ได้รังเกียจอย่างนั้น จะรับ ควรอยู่ ก็ถ้าว่าพวกชาวบ้านเหล่านั้นถามว่า ทำไม ขอรับ! พวกท่านจึงไม่รับ? แล้วได้ฟังความนั้น จึงพูดว่า มังสะนี้ พวกกระผมไม่ได้กระทำเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุทั้งหลาย, พวกกระผมกระทำเพื่อประโยชน์แก่ตนบ้าง เพื่อประโยชน์แก่พวกข้าราชการเป็นต้นบ้าง, หรือว่า พวกกระผมได้ปวัตตมังสะ เฉพาะที่เป็นกัปปิยะเท่านั้น จึงปรุงให้สำเร็จเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุทั้งหลาย มังสะนั้น ควรอยู่. แม้ในมังสะที่เขาทำเพื่อประโยชน์แห่งเปตกิจ แก่ผู้ตายไปแล้วก็ดี เพื่อประโยชน์ แก่งานมงคลเป็นต้นก็ดี ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. จริงอยู่ มังสะชนิดใด ๆ ที่เขาไม่ได้กระทำเพื่อภิกษุทั้งหลายเลย และภิกษุก็ไม่มีความสงสัยในมังสะใด, มังสะนั้น ๆ ควรทั้งนั้น.

ก็ถ้าว่า มังสะที่เขาทำอุทิศพวกภิกษุในวิหารหนึ่ง และพวกเธอไม่ทราบว่าเขากระทำเพื่อประโยชน์ตน, แต่ภิกษุพวกอื่นรู้ พวกใดรู้ไม่ควรแก่พวกนั้น. พวกอื่นไม่รู้ แต่พวกเธอเท่านั้นรู้, ย่อมไม่ควรเฉพาะพวกเธอนั้น, แต่ควรสำหรับพวกอื่น. แม้พวกเธอรู้อยู่ว่า เขา

กระทำเพื่อประโยชน์แก่พวกเรา, ถึงภิกษุพวกอื่นก็รู้ว่า เขาทำเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุพวกนี้ ไม่ควรแก่พวกเธอทั้งหมด. พวกภิกษุทั้งหมดไม่รู้, ย่อมควรแก่พวกเธอทั้งหมด. บรรดาสหธรรมิกทั้ง ๕ มังสะอันเขาทำเจาะจงเพื่อประโยชน์แก่สหธรรมิกรูปใดรูปหนึ่งหนึ่งก็ตาม ย่อมไม่สมควรแก่สหธรรมิกทั้งนั้น.

ถามว่า ก็ถ้าว่า มีบุคคลบางคนฆ่าสัตว์ เจาะจงภิกษุรูปหนึ่งบรรจุบาตรให้เต็มแล้ว ถวายแก่ภิกษุรูปนั้น และเธอรู้อยู่ด้วยว่า มังสะเขากระทำเพื่อประโยชน์ตน รับไปแล้วถวายแก่ภิกษุรูปอื่น ภิกษุรูปอื่นนั้นฉันด้วยเชื่อภิกษุนั้น, ใครต้องอาบัติเล่า ?

ตอบว่า ไม่ต้องอาบัติแม้ทั้งสองรูป.

ด้วยว่า มังสะที่เขาทำเฉพาะภิกษุใด ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุนั้น เพราะเธอไม่ได้ฉัน, และไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุนอกนี้ เพราะไม่รู้. แท้จริง ในการรับกัปปิยมังสะ ไม่เป็นอาบัติ. แต่ภิกษุไม่รู้ ฉันมังสะที่เขากระทำเจาะจง ภายหลังรู้เข้า กิจด้วยการแสดงอาบัติ ไม่มี. ส่วนภิกษุไม่รู้ฉันอกัปปิยมังสะ แม้ภายหลังรู้เข้า พึงแสดงอาบัติ. จริงอยู่ เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้รู้แล้ว ฉันมังสะที่เขาทำเจาะจง. และเป็นอาบัติเหมือนกัน แม้แก่ภิกษุผู้ไม่รู้ ฉันอกัปปิยมังสะ. เพราะเหตุนั้น ภิกษุผู้เกรงกลัวต่ออาบัติ แม้เมื่อกำหนดรูปการณ์ พึงถามก่อนแล้วจึงรับประเคนมังสะ, จะรับประเคนด้วยใจตั้งว่า ในเวลาฉันเราจักถามแล้ว จึงจะฉัน ควรถามก่อนแล้ว จึงฉัน.

ถามว่า เพราะเหตุไร ?

ตอบว่า เพราะมังสะรู้ได้ยาก.

ความจริง เนื้อหมี ก็คล้ายกับเนื้อสุกร. เนื้อเสือเหลืองเป็นต้น ก็เหมือนกับเนื้อมฤคเป็นต้น. เพราะเหตุนั้น เพราะอาจารย์ทั้งหลายจึงกล่าวว่า การถามแล้วจึงรับประเคนนั่นแล เป็นธรรนเนียม.

[แก้อรรถตอนพระเทวทัตทูลขอวัตถุ ๕]

สองบทว่า **หฏฺโฐ อุหคฺโค** ได้แก่ เป็นผู้ยินดีแล้ว และมีกายใจฟูขึ้นแล้ว.

ได้ยินว่า พระเทวทัตนั้นคิดว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ทรงอนุญาตวัตถุ ๕ เหล่านี้, บัดนี้ เราจักอาจเพื่อทำสังฆเภท ดังนี้ จึงได้แสดงอาการลิงโลดแก่พระโกกาลิก ไม่รู้ว่าทุกข์ที่ตนจะพึงบังเกิดในอเวจีแล้วเสวย แม้ซึ่งใกล้เข้ามาเพราะสังฆเภทเป็นปัจจัย ร่าเริงเบิกบานใจว่า บัดนี้ เราได้อุบาย เพื่อทำลายสงฆ์ เหมือนดังบุรุษผู้ประสงค์จะกินยาพิษตาย หรือประสงค์จะเอาเชือกผูกคอตาย หรือประสงค์จะเอาศัสตรามาฆ่าตัวตาย ได้วัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง มียาพิษเป็นต้น ไม่รู้จักทุกข์ คือความตายแม้ใกล้เข้ามา เพราะการกินยาพิษเป็นต้นนั้นเป็นปัจจัย เป็นผู้ร่าเริงเบิกบานใจอยู่ ฉะนั้น จึงพร้อมด้วยบริษัทลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยความเป็นผู้ร่าเริงนั่นแล ได้กระทำประทักษิณแล้วหลีกไป.

ก็ในคำว่า **เต มยํ อิเมหิ ปญฺจหิ วตฺถูหิ สมาทาย วตฺตาม** นี้ แม้เมื่อพระเทวทัตควรจะกล่าวคำว่า **อิมานิ ปญฺจ วตฺถูนิ** ดังนี้ ไม่ทันได้สังเกตความผิดพลาดแห่งวิภัตติ ด้วยอำนาจแห่งวิตกเนือง ๆ ว่า **เต มยํ อเมหิ ปญฺจหิ วตฺถูหิ ชนํ สญฺญาเปสฺสาม** (พวกเรานั้น)

จักยังประชาชนให้ยินยอมด้วยวัตถุ ๕ เหล่านี้) ดังนี้ จึงกล่าวตามควรแก่ความรำพึงเนือง ๆ นั่นแลว่า เต มยํ อิเมหิ ปญฺจหิ วตฺถูหิ... (พวกเรานั้นจะสมาทานประพฤติด้วยวัตถุ ๕ เหล่านี้) เหมือนกับคนมีจิตฟุ้งซ่านฉะนั้นแล.

สองบทว่า **ธุตา สลฺเลขวุตฺติโน** มีความว่า ผู้ชื่อว่า ธุตะ เพราะเป็นผู้ประกอบด้วยปฏิปทาอันกำจัดเสียซึ่งกิเลส, และผู้ชื่อว่ามีความประพฤติขัดเกลา เพราะภิกษุเหล่านี้ มีความประพฤติขัดเกลากิเลสทั้งหลาย.

บทว่า **พาหุลฺลิโก** มีความว่า ภาวะที่ปัจจัย ๔ มีจีวรเป็นต้น มีมาก ชื่อว่า **พาหุลละ.** ความที่ปัจจัย ๔ มีมาก มีแก่พระโคดมนั้น; เหตุนั้น พระโคดมนั้น ชื่อว่า **พาหุลลิกะ** อีกอย่างหนึ่ง พระโคดมนั้น เป็นผู้ประกอบ คือตั้งอยู่ในความมีปัจจัยมากนั้น; เหตุนั้น จึงชื่อว่า พาหุลลิกะ (เป็นผู้มีความมักมาก).

สองบทว่า **พาหุลฺลาย เจเตติ** มีความว่า ย่อมคิด คือย่อมดำริ ย่อมตรึก เพื่อต้องการความมีปัจจัยมาก. อธิบายว่า ผู้ถึงความขวนขวายอย่างนี้ว่า ทำอย่างไรหนอ ความเป็นผู้มีปัจจัย มีจีวรเป็นต้นมาก จะพึงมีแก่เราและสาวกของเรา.

[แก้อรรถตอนตรัสประชุมสงฆ์แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท]

หลายบทว่า **ธมฺมึ กถํ กตฺวา** มีความว่า ทรงกระทำ าธรรมีกถาอันสมควรในขณะนั้น คือเหมาะสมในขณะนั้น แก่พระเทวทัตและแก่ภิกษุทั้งหลายเป็นอเนกประการ โดยนัยที่ตรัสไว้ในขันธกะ มีอาทิอย่างนี้ว่า อย่าเลย เทวทัต ! การทำลายสงฆ์ อย่าเป็นที่ชอบใจแก่เธอเลย, ดูก่อนเทวทัต ! การทำลายสงฆ์ หนักแล. ดูก่อนเทวทัต ! บุคคลใดแล ทำลาย

สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน, ผู้นั้น จะประสบกรรมอันหยาบช้า คงอยู่ชั่วกัป, ดูก่อนเทวทัต ! ส่วนบุคคลใดแล กระทำสงฆ์ที่แตกกันแล้วให้สมัครสมานกัน, ผู้นั้นย่อมประสบบุญอันประเสริฐ บันเทิงในสวรรค์ตลอดกัปดังนี้.

บทว่า **สมคฺคสฺส** ได้แก่ ผู้ร่วมกัน, อธิบายว่า ผู้ไม่แยกกันทั้งทางใจและทางกาย. จริงอยู่ แม้ในบทภาชนะ พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ทรงแสดงเนื้อความอย่างนั้นเหมือนกัน.

แท้จริง พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อตรัสว่า **สมานสํ วาสโก** ย่อมเป็นอันทรงแสดงความไม่แยกกันทางจิต.

เมื่อตรัสว่า **สมานสีมายํ ฐิโต** ย่อมเป็นอันทรงแสดงความไม่แยกกันทางกาย. คืออย่างไร ? คือว่า ภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกัน เว้นจากผู้มีสังวาสต่างกันโดยลัทธิ หรือผู้มีสังวาสต่างกันโดยกรรม ชื่อว่าเป็นผู้ไม่แยกกันทางจิต เพราะมีจิตเสมอกัน, ผู้ตั้งอยู่ในสีมาเสมอกัน ชื่อว่าเป็นผู้ไม่แยกกันทางกาย เพราะให้กายสามัคคี.

สองบทว่า **เภทนสํ วตฺตนิกา วา อธิกรณี** ได้แก่ เหตุที่เป็นไปเพื่อแตกแยกกัน คือเพื่อต้องการทำลายสงฆ์.

จริงอยู่ ในโอกาสนี้ เหตุท่านประสงค์เอาว่า อธิกรณ์ ดุจในประโยคว่า **กามเหตุ กามนิทานา กามาธิกรณา** (แปลว่า มีกามเป็นเหตุ มีกามเป็นต้นเหตุ มีกามเป็นมูลเหตุ). ก็เพราะอธิกรณ์นั้นมี ๑๘ ประการ; ฉะนั้น ในบทภาชนะพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า วัตถุกระทำความแตกแยกกันมี ๑๘ อย่าง. ก็เภทกรวัตถุเหล่านั้นมาแล้วในขันธกะโดยนัยเป็นต้นว่า ดูก่อนอุบาลี ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมแสดง

อธรรมว่า ธรรม ดังนี้. เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจักพรรณนาเนื้อความแห่งเภทกรวัตถุเหล่านั้นในขันธกะนั้นนั่นแล. อนึ่ง สังฆเภทนี้ แม้ใด อาศัยวัตถุเหล่านี้ ย่อมมีโดยเหตุอื่นอีก ๕ ประการ คือ โดยกรรม ๑ โดยอุเทศ ๑ โดยโวหาร ๑ โดยอนุสาวนา ๑ โดยการจับสลาก ๑, ข้าพเจ้าจักประกาศสังฆเภทแม้นั้น ในอาคตสถานนั่นแล. แต่โดยสังเขปในคำว่า ถือเอาอธิกรณ์ที่เป็นไปเพื่อความแตกแยกกัน นี้ผู้ศึกษาพึงทราบเนื้อความอย่างนี้ว่า ถือเอาเหตุที่เป็นไปเพื่อต้องการทำลายสงฆ์ คืออันสามารถให้สำเร็จการทำลายสงฆ์ได้.

บทว่า **ปคฺคยฺห** ได้แก่ ประคอง คือยกย่อง ทำให้ปรากฏ.

บทว่า ติฏฺเฐยฺย มีความว่า ยืนยันให้เป็นอย่างที่ตนถือเอาแล้ว คืออย่างที่ตนยกย่องแล้วนั่นแลอยู่. ก็เพราะอธิกรณ์นั้น. ย่อมเป็นอันภิกษุผู้ประคองและยืนยันอย่างนั้น แสดงแล้วและไม่สละคืน; ฉะนั้น ในบทภาชนะพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า พึงแสดง และว่า ไม่พึงสละคืน ดังนี้

คำว่า **ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย** มีความว่า ภิกษุนั้น เป็นผู้อันพวกลัชชีภิกษุเหล่าอื่นจะพึงว่ากล่าวอย่างนี้.

ก็ในบทภาชนะแห่งบทว่า **ภิกฺขูหิ** นั้น มีวินิจฉัยดังนี้:- คำว่า เย ปสฺสนฺติ มีความว่า ภิกษุเหล่าใดเห็นภิกษุนั้นผู้ยกย่องยันอยู่ต่อหน้า.

คำว่า **เย สุณนฺติ** มีความว่า แม้ภิกษุเหล่าใด ได้ยินว่า พวกภิกษุในวิหารชื่อโน้น ถือเอาอธิกรณ์อันเป็นไปเพื่อความแตกกันยกย่องยันอยู่.

คำว่า **สเมตายสฺมา สงฺฆเมน** มีความว่า ท่านผู้มีอายุ ขอจงร่วมจงสมาคม จงเป็นผู้มีลัทธิอันเดียวกันกับด้วยสงฆ์.

ถามว่า เพราะเหตุไร ?

ตอบว่า เพราะว่า สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่เป็นผาสุก.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **สมฺโมทมาโน** มีความว่า บันเทิงอยู่ด้วยดีด้วยสมบัติ (มีศีลเป็นต้น) ของกันและกัน

บทว่า **อวิวทมาโน** มีความว่า ไม่วิวาทกันอย่างนี้ นี้ธรรม นี้มิใช่ธรรม.

สงฆ์นั้นมีอุเทศอันเดียวกัน; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า **เอกุทเทส** (มีอุเทศเดียวกัน). อธิบายว่า มีปาฏิโมกขุทเทส เป็นไปร่วมกันไม่แยกกัน.

สองบทว่า **ผาสุวิหรติ** ได้แก่ ย่อมอยู่เป็นสุข.

คำว่า **อิจฺเจตํ กุสลํ** มีความว่า การสละเสียได้นั้น เป็นกุศล คือปลอดภัย ได้แก่เป็นสวัสดิภาพแก่ภิกษุนั้น.

ข้อว่า **โน เจ ปฏินิสฺสชฺชติ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส** ได้แก่ เป็นทุกกฏ แก่ภิกษุผู้ถูกสวด ๓ ครั้ง แล้วไม่สละคืน.

ข้อว่า **สุตฺวา น วทนฺติ อาปตฺติ ทุกฺกกสฺส** มีความว่า เป็นทุกกฏแม้แก่พวกภิกษุ ผู้ได้ยินแล้วไม่ว่ากล่าว ในที่ไกลเท่าไร จึงเป็นทุกกฏแก่พวกภิกษุผู้ได้ยินแล้วไม่ว่ากล่าว. ในวิหารเดียวกัน ไม่มีคำที่จะพึงกล่าวเลย. ส่วนในอรรถกถา ท่านกล่าวว่า ในระยะทางกึ่งโยชน์โดยรอบจัดเป็นภาระของภิกษุทั้งหลาย. ความพ้นจากอาบัติย่อมไม่มี แม้แก่ภิกษุผู้ส่งทูตหรือจดหมายไปพูด. พึงไปห้ามเองทีเดียวว่า ท่านผู้มีอายุ ! การทำลายสงฆ์ เป็นการหนัก, เธออย่าพยายามเพื่อทำลายสงฆ์. แต่ภิกษุ

ผู้สามารถ แม้ไกล ก็ควรไป. จริงอยู่ แม้ที่ไกล ๆ จัดเป็นภาระของพวกภิกษุไม่อาพาธทีเดียว. บัดนี้ เพื่อจะทรงแสดงแต่เพียงใจความเท่านั้น ในคำว่า ก็ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายกล่าวอยู่อย่างนี้ เป็นต้น พระ-ผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำเป็นต้นว่า ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลาย พึงคุมตัวมาแม้สู่ท่ามกลางสงฆ์แล้ว พึงกล่าว ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านี้นั้น สองบทว่า **สงฺฆมชฺฌมฺปิ อากฑฺฒิตฺวา** มีความว่า ถ้าภิกษุนั้น อันพวกภิกษุว่ากล่าวอยู่โดยนัยก่อน ยังไม่สละคืน แม้พวกภิกษุจับที่มือและที่เท้า คุมตัวมาสู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วพึงว่ากล่าวเธออีกถึง ๓ ครั้ง โดยนัยเป็นต้นว่า **มา อายสฺมา** ดังนี้.

สองบทว่า **ยาวตติยํ สมนุภาสิตพฺโพ** มีความว่า สงฆ์พึงสวดสมนุภาสถึงครั้งที่ ๓ ก่อน. มีคำอธิบายว่า สงฆ์พึงกระทำกรรมด้วยสมนุภาสนกรรมวาจา ๓ หน. ก็ในบทภาชนะแห่งบทว่า **ยาวตติยं สมนุภาสิตพฺโพ** นั้น เพื่อถือเอาแต่ใจความแสดงสมนุภาสนวิธี พระ-ผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำเป็นว่า **โส ภิกฺขุ สมนุภาสิตพฺโพ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมนุภาสิตพฺโพ** ดังนี้.

ในคำว่า **สมนุภาสิตพฺโพ** เป็นต้นนั้น คำว่า **ฌตฺติยา ทุกฺกฏสฺส ทฺวีหิ กมฺมวาจาหิ ถุลฺลจฺจยา ปฏิปฺปสฺสมฺภนฺติ** มีความว่า อาบัติทั้ง ๓ คือ ทุกกฏที่ภิกษุต้องในที่สุดญัตติ และถุลลัจจัย ที่ต้องเพราะกรรมวาจา ๒ หน ย่อมระงับไปด้วยกรรมวาจาครั้งที่ ๓ พอสวดถึง **ย** อักษร อย่างนี้ว่า **ยสฺส นกฺขมติ โส ภาเสยฺย,** ภิกษุนั้น ย่อมตั้งอยู่ในสังฆาทิเสสทีเดียว.

ถามว่า อาบัติที่ต้องแล้วระงับไป หรือว่า อาบัติที่ไม่ได้ต้องระงับ.

ตอบว่า พระมหาสุมเถระกล่าวไว้ก่อนว่า ภิกษุใดสละกรรมนั้นในเวลาจบ, ภิกษุนั้นย่อมไม่ต้องอาบัติเหล่านี้; เพราะเหตุนั้น อาบัติที่ไม่ได้ต้องจึงระงับไป ส่วนพระมหาปทุมเถระกล่าวว่า อาบัติที่ต้องแล้วย่อมระงับไป ดุจอสาธารณาบัติ ระงับไปเพราะเพศกลับฉะนั้น, จะประโยชน์อะไร ด้วยอาบัติที่ยังไม่ได้ต้องระงับไปเล่า ?

[แก้อรรถบทภาชนีย์ว่าด้วยกรรมชอบธรรมเป็นต้น]

สองบทว่า **ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี** มีความว่า ถ้าสมนุภาสนกรรมนั้นเป็นกรรมชอบธรรม เธอมีความสำคัญในสมนุภาสนกรรมนั้นว่าเป็นกรรมชอบธรรม. ในบททั้งปวงก็มีนัยเหมือนกันนี้. ความสำคัญในบทว่า **กมฺมสญฺญี** นี้คุ้มไม่ได้ เพราะกรรมเป็นของชอบธรรม เมื่อไม่สละอย่างนั้น ย่อมต้องอาบัติ.

บทว่า **อสมนุภาสนฺตสฺส** มีความว่า เมื่อไม่ถูกสวดสมนุภาส แม้ไม่ยอมสละ ก็ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บทว่า **ปฏินิสฺสชฺชนฺตสฺส** มีความว่า ไม่ต้องด้วยอาบัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้สละเสียก่อนแต่ญัตติ หรือในขณะญัตติ หรือในเวลาจบญัตติ หรือเพียงที่สวดยังไม่ถึง ย อักษร แห่งอนุสาวนาที่ ๑ ก็ดี ที่ ๒ ก็ดี ที่ ๓ ก็ดี.

บทว่า **อาทิกมฺมิกสฺส** มีความว่า ก็ในสิกขาบทนี้ พระเทวทัตเป็นต้นบัญญัติ เพราะบาลีที่มาในคัมภีร์ปริวารว่า พระเทวทัตได้พยายามทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน, ทรงปรารภพระเทวทัตในเพราะเรื่องนั้น. ก็พระเทวทัตนั่นแล เป็นต้นบัญญัติแห่งการพยายามเพื่อทำลายสงฆ์เท่านั้น

หาได้เป็นต้นบัญญัติแห่งการไม่ยอมสละไม่. เพราะว่า กรรมนั้น สงฆ์ไม่ได้ทำแก่เธอ.

ถ้าจะมีคำถามว่า ก็คำที่กล่าวนี้ พึงทราบได้อย่างไร ?

ตอบว่า พึงทราบได้ โดยพระสูตร.

เหมือนอย่างว่า การย่อมปรากฏว่า สงฆ์ทำแล้วแก่อริฏฐภิกษุ เพราะบาลีที่มาในคัมภีร์ปริวารว่า อริฏฐภิกษุมีบรรพบุรุษเป็นคนฆ่าแร้ง ไม่ยอมสละด้วยสมนุภาสน์ จนถึงครั้งที่ ๓ ทรงปรารภอริฏฐภิกษุในเพราะเรื่องนั้น ดังนี้ ฉันใด กรรมจะได้ปรากฏว่า สงฆ์ทำแก่พระ-เทวทัต ฉันนั้น หามิได้. แม้ถ้าใคร ๆ จะพึงกล่าวด้วยเหตุสักว่าความชอบใจของตนเท่านั้นว่า กรรมอันสงฆ์ทำแล้วแก่พระเทวทัตนั้น จะพึงมีไซร้ แม้อย่างนั้น ขึ้นชื่อว่าอาบัติ ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติในเพราะไม่สละเสีย. จริงอยู่ ขึ้นชื่อว่า อนาบัติ ย่อมไม่ปรากฏแก่ภิกษุผู้ล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแล้ว นอกจากสิกขาบทที่ทรงอนุญาตไว้โดยเฉพาะ.

แม้คำว่า **อาทิกมฺมิกสฺส** ในอนาปัตติวารแห่งอริฏฐสิกขาบทที่ท่านลิขิตไว้ในคัมภีร์ทั้งหลาย ก็ลิขิตไว้ด้วยความพลั้งเผลอ. ก็แลข้อที่คำนั้น เป็นคำที่ท่านลิขิตไว้ด้วยความพลั้งเผลอ พึงทราบโดยพระบาลีสำหรับยกอาบัติในกรรมขันธกะอย่างนี้ว่า อริฏฐภิกษุอันสงฆ์พึงโจทก่อน, ครั้นโจทแล้วพึงให้เธอให้การ, ครั้นให้เธอให้การแล้ว พึงยกอาบัติขึ้นปรับ กรรมนั้นสงฆ์ไม่ได้ทำแก่พระเทวทัตผู้เป็นอาทิกัมมิกะในเพราะพยายามเพื่อทำลายสงฆ์ ด้วยประการฉะนี้; เพราะเหตุนั้น อาบัตินั้นแล ชื่อว่า ยังไม่เกิด, แต่พระเทวทัตนั้น ถูกเรียกว่า ผู้เป็นต้นบัญญัติ เพราะ

ทำความเข้าใจว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปรารภท่านบัญญัติสิกขาบท อนาบัติท่านกล่าวแล้วสำหรับพระเทวทัตนั้น เพราะไม่มีอาบัตินั่นเอง ด้วยประการฉะนี้.

ก็แลอนาบัตินี้นั้น สำเร็จด้วยบทนี้เทียวว่า **อสมนุภาสนฺตสฺส** แม้โดยแท้, ถึงกระนั้น สงฆ์ไม่ได้ทำสมนุภาสนกรรมอย่างเดียวแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้น ท่านเรียก ชื่อว่า ผู้ไม่ถูกสวดสมนุภาส ไม่เรียกว่า ผู้เป็นต้นบัญญัติ ส่วนพระเทวทัตนี้ คงเป็นต้นบัญญัติแท้, เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวบทว่า **อาทิกมฺมิกสฺส** ไว้.

วินิจฉัยในสมนุภาสน์แห่งสิกขาบททั้งปวง เว้นแต่อริฏฐสิกขาบทเสีย พึงทราบโดยอุบายนี้. คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื้นทั้งนั้น.

บรรดาปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีองค์ ๓ มีสมุฏฐานเดียว, ชื่อว่า สมนุภาสนสมุฏฐาน ย่อมตั้งขึ้นทางกาย ทางวาจา และทางจิต, แต่เป็นอกิริยา เพราะเมื่อภิกษุไม่ทำกายวิการหรือเปล่งวาจาเลยว่า เราจะสละคืน จึงต้อง, เป็นสัญญาวิโมกข์ สจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม วจีกรรม อกุศลจิต เป็นทุกขเวทนา ด้วยประการฉะนี้.

ปฐมสังฆาทิเสสสิกขาบทวรรณนา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๑
เรื่องภิกษุผู้ประพฤติตามพระเทวทัต

[๖๐๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้นพระเทวทัตตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลาย

ข้อห้ามในพุทธจักร ภิกษุทั้งหลายพูดอย่างนี้ว่า พระเทวทัตพูดไม่ถูกธรรม พูดไม่ถูกวินัย ไฉนพระเทวทัตจึงได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักรเล่า

เมื่อภิกษุทั้งหลายพูดอย่างนี้แล้ว พระโกกาลิกะ พระกฏโมรก-ติสสกะ พระขัณฑเทวีบุตร และพระสมุทททัต ได้กล่าวกะภิกษุเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้พูดอย่างนั้น พระเทวทัตพูดถูกธรรม พูดถูกวินัย ก็พระเทวทัตกล่าวคล้อยตามความพอใจและความเห็นชอบของพวกเรา พระเทวทัตทราบความพอใจ และความเห็นชอบของพวกเรา จึงกล่าว คำนี้ย่อมควรแม้แก่พวกเรา

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้ประพฤติตามพูดสนับสนุนพระเทวทัต ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์เล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า มีพวกภิกษุประพฤติตามผู้พูดสนับสนุนเทวทัตผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ จริงหรือ.

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่

กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงไปประพฤติตามพูดสนับสนุนเทวทัต ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์เล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนพวกภิกษุผู้ประพฤติตามผู้พูดสนับสนุนพระเทวทัต โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยายแล้ว ทรงกระทำธรรมีกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่ง

ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๕. ๑๑. อนึ่ง มีภิกษุผู้ประพฤติตาม ผู้พูดเข้ากันของภิกษุนั้นแล ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง เธอทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวคำอะไร ๆ ต่อภิกษุนั่น ภิกษุนั่นกล่าวถูกธรรมด้วย ภิกษุนั่นกล่าวถูกวินัยด้วย ภิกษุนั่นถือเอาความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้ากล่าวด้วย เธอทราบความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอกล่าวนั่น ย่อมควรแม้แก่พวกข้าพเจ้า ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าว อย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย อย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุนั่นหาใช่ผู้กล่าวถูกธรรมไม่ด้วย ภิกษุนั่นหาใช่ผู้กล่าวถูกวินัยไม่ด้วย ความทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบแม้แก่พวกท่าน ขอพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอทั้งหลาย ถูกสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบอยู่สละกรรมนั้น

เสีย สละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดี หากเธอทั้งหลายไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องภิกษุผู้ประพฤติตามพระเทวทัต จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๐๑] บทว่า อนึ่ง...ของภิกษุนั้นแล คือ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์นั้น.

บทว่า **มีภิกษุทั้งหลาย** คือ มีภิกษุเหล่าอื่น.

บทว่า **ผู้ประพฤติตาม** ความว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์เห็นอย่างไร ชอบอย่างไร พอใจอย่างไร แม้ภิกษุเหล่านั้นก็เห็นอย่างนั้น ชอบอย่างนั้น พอใจอย่างนั้น.

บทว่า **ผู้พูดเข้ากัน** คือ ผู้ดำรงอยู่ในพวกในฝ่ายของภิกษุนั้น.

คำว่า **๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง** ความว่า มีภิกษุ ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ภิกษุเหล่านั้น พึงกล่าวอย่างนี้ว่า พวกท่านอย่าได้กล่าวคำอะไรๆ ต่อภิกษุนั่น ภิกษุนั่นกล่าวถูกธรรมด้วย ภิกษุนั่นกล่าวถูกวินัยด้วย แลภิกษุนั้นกล่าวคล้อยตามความพอใจและความเห็นชอบของพวกข้าพเจ้า เธอทราบความพอใจและความเห็นชอบของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอกล่าวนั้น ย่อมควรแม้แก่พวกข้าพเจ้า.

[๖๐๒] บทว่า **ภิกษุเหล่านั้น** ได้แก่ ภิกษุผู้ประพฤติตามเหล่านั้น.

บทว่า **อันภิกษุทั้งหลาย** ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าใดเห็นอยู่ ภิกษุเหล่าใดได้ยินอยู่ ภิกษุเหล่านั้นควรว่ากล่าวภิกษุผู้ประพฤติตามเหล่านั้นว่า พวกท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุนั่นกล่าว

ถูกธรรมก็หาไม่ ภิกษุนั่นกล่าวถูกวินัยก็หาไม่ ความทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบใจแม้แก่พวกท่าน ขอใจของพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก พึงกล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงกล่าวแม้ครั้งที่สาม หากภิกษุเหล่านั้นสละเสียได้ สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากภิกษุเหล่านั้นไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายทราบแล้ว ไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงคุมตัวมาแม้สู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วพึงว่ากล่าวว่า พวกท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุนั่นกล่าวถูกธรรมก็หาไม่ ภิกษุนั่นกล่าวถูกวินัยก็หาไม่ ความทำลายสงฆ์อย่าได้พอใจแม้แก่พวกท่าน ขอใจของพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก พึงกล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงกล่าวแม้ครั้งที่สาม หากภิกษุเหล่านั้นสละเสียได้ สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากภิกษุเหล่านั้นไม่สละเสียต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๖๐๓] ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลาย พึงสวดสมนุภาส ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวดสมนุภาสอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสวดสมนุภาส

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากัน ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็น

ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากันของภิกษุผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็นผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมนุภาสภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากัน ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็นผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมนุภาสภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากัน ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็นผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมนุภาสภิกษุทั้งหลาย

ผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย สงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๖๐๔] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ

จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ สงฆ์พึงสวดสนนุภาสคราวหนึ่งต่อภิกษุ ๒ รูป ๓ รูปได้ ไม่ควรสวดสมนุภาสในคราวหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกันมากมาย ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า **สังฆาทิเสส** คำว่า **สังฆาทิเสส** เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

[๖๐๕] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๐๖] ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๑ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๑

ทุติยสังฆเภทสิกขาบทวรรณนา

ทุติยสังฆเภทสิกขาบทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในทุติยสังฆเภทสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:-

[แก้อรรถเรื่องภิกษุประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์]

บทว่า **อนุวตฺตกา** มีความว่า ผู้ปฏิบัติตาม โดยยึดถือเอาความเห็น ความพอใจ และความชอบใจ แห่งพระเทวทัตนั้น (ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์) ภิกษุเหล่าใดพูดคำเป็นพรรค คือ คำมีในฝักฝ่ายแห่ง

ความไม่สามัคคีกัน; เหตุนั้น ภิกษุเหล่านั้นจึงชื่อว่าผู้กล่าวคำเป็นพรรค. ก็ในบทภาชนะ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในวาจาเป็นฝ่ายสรรเสริญพระเทวทัตนั้น. อธิบายว่า ตั้งอยู่แล้ว เพื่อต้องการสรรเสริญ และเพื่อต้องการความเจริญ แห่งพรรคพวก แก่พระเทวทัตนั้น ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์. พวกภิกษุที่กล่าวคำเป็นพรรค ย่อมเป็นผู้เช่นนี้โดยนิยม; เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวคำนี้. แต่เพราะภิกษุมากกว่า ๓ รูป เป็นผู้ไม่ควรแก่กรรม เพราะสงฆ์จะทำกรรมแก่สงฆ์ไม่ได้; ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า **เอโก วา เทฺว วา ตโย วา** ดังนี้.

บทว่า **ชานาติ โน** มีความว่า ท่านผู้มีอายุนั้น ย่อมรู้แม้ความพอใจเป็นต้นของพวกเรา.

บทว่า **ภาสติ** มีความว่า ย่อมกล่าวกับพวกเราว่า พวกกระผมจะกระทำอย่างนี้.

ข้อว่า **อมฺหากํ เปตํ ขมติ** มีความว่า ท่านผู้มีอายุนั้น ย่อมกระทำสิ่งใด, สิ่งนั้น ย่อมเป็นที่ชอบใจแม้แก่พวกเรา.

ข้อว่า **สเมตายสฺมนฺตานํ สงฺเฆน** มีความว่า จิตของท่านผู้มีอายุทั้งหลาย จงถึงพร้อม คือ จงมาพร้อม, อธิบายว่า จงดำเนินไปสู่ความเป็นอันเดียวกันกับสงฆ์. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ปรากฏชัดแล้วทั้งนั้น เพราะมีนัยดังกล่าวแล้วในสิกขาบทก่อน และเพราะมีอรรถอันตื้น. แม้สมุฏฐานเป็นต้น ก็เป็นเช่นกับสิกขาบทก่อนนั้นแล.

ทุติยสังฆเภทสิกขาบทวรรณนา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๒

เรื่องพระฉันนะ

[๖๐๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-วิหารโฆสิตาราม เขตพระนครโกสัมพี ครั้งนั้น ท่านพระฉันนะประพฤติมารยาทอันไม่สมควร ภิกษุทั้งหลายกล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า ดูก่อนฉันนะ ท่านอย่าได้กระทำอย่างนี้ ประพฤติดังนี้ไม่ควร

พระฉันนะกล่าวตอบว่า ดูก่อนท่านทั้งหลาย พวกท่านสำคัญว่าเราเป็นผู้ที่ท่านควรว่ากล่าวกระนั้นหรือ เราต่างหากควรว่ากล่าวพวกท่าน เพราะพระพุทธเจ้าก็ของเรา พระธรรมก็ของเรา พระลูกเจ้าของเราตรัสรู้ธรรมแล้ว พวกท่านต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ต่างสกุลกัน บวชรวมกันอยู่ ดุจลมกล้าพัดหญ้าไม้ และใบไม้แห้งให้อยู่รวมกัน หรือดุจแม่น้ำที่ไหลมาจากภูเขา พัดจอกสาหร่ายและแหนให้อยู่รวมกันฉะนั้น ดูก่อนท่านทั้งหลาย พวกท่านสำคัญว่าเราเป็นผู้ที่ท่านควรว่ากล่าวกระนั้นหรือ เราต่างหากควรว่ากล่าวพวกท่าน เพราะพระพุทธเจ้าก็ของเรา พระธรรมก็ของเรา พระลูกเจ้าของเราตรัสรู้ธรรมแล้ว

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระฉันนะ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม จึงได้ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระ-ภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระ-ฉันนะว่า ดูก่อนฉันนะ ข่าวว่า เธออันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ได้ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้จริงหรือ.

พระฉันนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูก่อนโมฆบุรุษ ไฉนเธออันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม จึงทำตนให้เป็นผู้อันใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระฉันนะโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้ว

ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน เพื่อกำจัดอาสวะอันจะบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๖. ๑๒. อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายาก อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ในสิกขาบททั้งหลายอันเนื่องในอุเทศ ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ด้วยกล่าวโต้ว่า พวกท่านอย่าได้กล่าวอะไรต่อเรา เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม แม้เราก็จักไม่กล่าวอะไร ๆ ต่อพวกท่านเหมือนกัน เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม ขอพวกท่านจงเว้นจากการว่ากล่าวเราเสีย ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้เขาว่ากล่าวได้แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าว

ภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะว่าบริษัทของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เจริญแล้วด้วยการอย่างนี้ คือด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกัน ให้ออกจากอาบัติ แลภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเส ย หากเธอถูกสวดสมนุภาสกว่าจะครั้นสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องพระฉันนะ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๐๘] คำว่า **อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายาก** ความว่า เป็นผู้ว่าได้โดยยาก ประกอบด้วยธรรมทั้งหลายอันเป็นเครื่องกระทำความเป็นผู้ว่ายาก ไม่อดทน ไม่รับอนุสาสนีโดยเบื้องขวา

คำว่า **ในสิกขาบททั้งหลายอันเนื่องในอุเทศ** ได้แก่ สิกขาบทอันนับเนื่องในพระปาติโมกข์.

บทว่า **อันภิกษุทั้งหลาย** ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น

ที่ชื่อว่า **ถูกทางธรรม** คือ สิกขาบทใดอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้ว สิกขาบทนั้นชื่อว่าถูกทางธรรม ภิกษุนั้นผู้อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ โดยถูกทางธรรมนั้น ย่อมทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ด้วยกล่าวโต้ว่าพวกท่านอย่าได้กล่าวอะไร ๆ ต่อเรา เป็นคำดีก็ตาม

เป็นคำชั่วก็ตาม แม้เราก็จักไม่กล่าวคำอะไร ๆ ต่อพวกท่าน เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม ขอพวกท่านจงเว้นจากการว่ากล่าวเสีย.

[๖๐๕] บทว่า **ภิกษุนั้น** ได้แก่ ภิกษุผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายากนั้น.

บทว่า **อันภิกษุทั้งหลาย** ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าใดเห็นอยู่ ได้ยินอยู่ ภิกษุเหล่านั้นควรว่ากล่าวภิกษุผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายากนั้นว่า ท่านอย่าได้ทำตนให้เป็นผู้อันใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้เขาว่าได้แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะว่าบริษัทของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้ คือด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกันให้ออกจากอาบัติ ควรว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง ควรว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายได้ยินแล้วไม่ว่ากล่าวต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงคุมตัวมาแม้สู่ท่ามกลางสงฆ์แล้วพึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้ว่ากล่าวได้แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะว่าบริษัทของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้ คือด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกันให้ออกจากอาบัติ ควรว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง ควรว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๖๑๐] ภิกษุนั้น อันสงฆ์พึงสวดสมนุภาส ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสวดสมนุภาสอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสวดสมนุภาส

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุนั้นไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพึงข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุนั้นไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้โด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อันใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุนั้นไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า

ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุนั้นไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๖๑๑] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ

จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

กรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกันมากมาย ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

[๖๑๒] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๑๓] ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๒ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๒

ทุพพจสิกขาบทวรรณนา

ทุพพจสิกขาบทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในทุพพจสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระฉันนะ]

สองบทว่า **อนาจารํ อาจรติ** มีความว่า ย่อมกระทำการล่วงละเมิดทางกายทวารและวจีทวาร มีอเนกประการ.

คำว่า **กึ นุ โข นาม** นี้ เป็นการกล่าวข่ม (ผู้อื่น).

คำว่า **อหํ โข นาม** เป็นคำยก (ตน).

ด้วยคำว่า **ตุมฺเห วเทยฺย** ท่านแสดงว่า เราควรจะว่ากล่าวพวกท่านว่า พวกท่าน จงกระทำอย่างนี้ อย่ากระทำอย่างนี้.

หากผู้ถามจะถามว่า เพราะเหตุไร ?

ตอบว่า เพราะพระฉันนะกล่าวหมายเอาความประสงค์เป็นต้นอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงม้ากัณฐกะเสด็จออกพร้อมกับเรา ทรงผนวชแล้ว. ครั้นกล่าวว่า พระธรรมของเราแล้ว เมื่อจะแสดงยุติในความเป็นของ ๆ คนอีก จึงกล่าวว่า พระธรรมนี้ พระลูกเจ้าของเรา ได้ตรัสรู้แล้ว ดังนี้. มีคำอธิบายว่า เพราะว่า สัจจธรรม ๔ อันพระลูกเจ้าของเราแทงตลอดแล้ว; ฉะนั้น แม้พระธรรมก็เป็นของเรา. แต่สำคัญพระสงฆ์ว่า ตั้งอยู่ในฝักฝ่ายแห่งคนคู่เวรของตน จึงไม่กล่าวว่าพระสงฆ์ของเรา. แต่ใคร่จะกล่าวเปรียบเปรยรุกรานสงฆ์ จึงกล่าวคำเป็นต้นว่า **เสยฺยถาปิ นาม** ดังนี้.

บทว่า **ติณกฏฺฐปณฺณสฏฺ** ได้แก่ หญ้า ไม้ และใบไม้แห้งที่ร่วงหล่นตกไปในสถานที่นั้น ๆ. อีกอย่างหนึ่ง หญ้าด้วย ไม้เบาไม่มีแก่นด้วย; เหตุนั้น จึงชื่อว่า หญ้าและไม้. ใบไม้แห้ง ชื่อว่า ปัณณสฏะ.

บทว่า **อุสฺสาเทยฺย** ได้แก่ พัดไปกองรวมไว้.

บทว่า **ปพฺพเตยฺย** ได้แก่ เกิดจากภูเขา. จริงอยู่ แม่น้ำนั้นมีกระแสอันเชี่ยว; เพราะฉะนั้น ท่านจึงระบุเอาแต่แม่น้ำนั้นเท่านั้น.

ในคำว่า **สงฺขเสวาลปณกํ น** มีวินิจฉัยดังนี้:-

สาหร่ายที่มีใบ มีรากยาว เรียกว่า **จอก.** สาหร่ายสีเขียว เรียกว่า

สาหร่าย. สาหร่ายที่เหลือ มีตะไคร้น้ำและแหนเป็นต้น แม้ทั้งหมดถึงการนับว่า แหน.

ด้วยคำว่า **เอกโต อุสฺสาทิตา** ท่านแสดงว่า แม้อันใครๆ ประมวลมาแล้ว คือทำเป็นกองไว้ในที่เดียวกัน.

บทว่า **ทุพฺพจชาติโก** ได้แก่ มีภาวะแห่งบุคคลผู้ว่ายาก. อธิบายว่า ผู้อันใคร ๆ ไม่อาจว่ากล่าวได้. แม้ในบทภาชนะแห่งบทว่า **ทุพฺพจชาติโก** นั้น บทว่า **ทุพฺพโจ** ได้แก่ ผู้อันเขากล่าวสอนได้โดยยาก คือโดยลำบาก. มีคำอธิบายว่า อันใคร ๆ ไม่อาจว่ากล่าวได้โดยง่าย.

บทว่า **โทวจสฺสกรเณหิ** คือ (ด้วยธรรม) อันกระทำความเป็นผู้ว่ายาก. อธิบายว่า ก็ธรรมทั้งหลายเหล่าใด ย่อมทำบุคคลให้เป็นผู้ว่ายาก, เป็นผู้ประกอบด้วยธรรมเหล่านั้น.

ก็บัณฑิตพึงทราบธรรมเหล่านั้น มี ๑๙ อย่าง คือความเป็นผู้มีความปรารถนาลามก ๑ ความยกตนข่มผู้อื่น ๑ ความเป็นคนมักโกรธ ๑ ความผูกโกรธ เพราะความโกรธเป็นเหตุ ๑ ความเป็นผู้มักระแวงเพราะความโกรธเป็นเหตุ ๑ ความเป็นผู้เปล่งวาจาใกล้ต่อความโกรธเพราะความโกรธเป็นเหตุ ๑ ความกลับเป็นผู้โต้เถียงโจทก์ ๑ ความเป็นผู้กลับรุกรานโจทก์ ๑ ความเป็นผู้กลับปรักปรำโจทก์ ๑ ความกลบเรื่องอื่นด้วยเรื่องอื่น ๑ ความเป็นผู้ไม่พอใจตอบด้วยความประพฤติ ๑ ความเป็นผู้ลบหลู่ตีเสมอ ๑ ความเป็นคนริษยาเป็นคนตระหนี่ ๑ ความเป็นคนโอ้อวดเจ้ามายา ๑ ความเป็นคนกระด้างดูหมิ่นผู้อื่น ๑ ความเป็นคนถือแต่ความเห็นของตน ๑ ความเป็นคนถือรั้น ๑ ความเป็นผู้ถอนได้ยาก ๑

* มีเพียง ๘ แม้ในอนุมานสูตร ก็มีเพียง ๑๖. ม. มู. ๑๒/๑๘๙.

อันมาแล้วในอนุมานสูตรตามลำดับ โดยนัยมีว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! ก็ธรรมอันทำความเป็นคนว่ายากเหล่าไหน ? ดูก่อนผู้มีอายุทั้งหลาย ! ภิกษุในศาสนานี่เป็นผู้มีความปรารถนาลามก ดังนี้ เป็นต้น.

ผู้ใด ไม่อด ไม่ทนโอวาท, เพราะเหตุนั้น ผู้นั้น ชื่อว่า อักขมะ. ผู้ใด เมื่อไม่ปฏิบัติ ตามที่ท่านพร่ำสอน ไม่รับอนุสาสนีโดยเบื้องขวา; เพราะเหตุนั้น ผู้นั้น ชื่อว่า มีปกติไม่รับโดยเบื้องขวาซึ่งอนุสาสนี.

บทว่า **อุทฺเทสปริยาปนฺเนสุ** ได้แก่ นับเนื่องในอุเทศ คือรวมลงในภายใน. ความว่า เป็นไปภายในปาฏิโมกขุทเทส เพราะท่านสงเคราะห์อย่างนี้ว่า อาบัติ มีแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงเปิดเผย.

สองบทว่า **สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน** ได้แก่ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบสหธรรม. นี้เป็นทุติยาวิภัตติลงในอรรถแห่งตติยาวิภัตติ. อธิบายว่า อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ ด้วยสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ อันได้นามว่า สหธรรมิก เพราะเป็นสิกขาอันสหธรรมิก ๕ พึงศึกษา หรือเพราะเป็นของสหธรรมิก ๕ เหล่านั้น .

คำว่า **วิรมถายสฺมนฺโต มม วจนาย** มีความว่า พวกท่านว่ากล่าวข้าพเจ้าด้วยคำใด, จงเลิกจากคำนั้น ตามคำของข้าพเจ้า. มีคำอธิบายว่า พวกท่าน จงอย่ากล่าวคำนั้นกะข้าพเจ้า.

คำว่า **วเทตุ สหธมฺเมน** มีความว่า ท่านผู้มีอายุ จงว่ากล่าวด้วยสิกขาบทอันเป็นสหธรรม หรือด้วยคำแม้อื่นอันเป็นสหธรรม คือเป็นไปเพื่อความเลื่อมใส.

ศัพท์ว่า **ยทิทํ** เป็นนิบาต ลงในอรรถ คือแสดงเห็นแห่งความเจริญ. ด้วยคำว่า **ยทิทํ** นั้น ย่อมเป็นอันท่านแสดงเหตุแห่งความเจริญ

ของบริษัทอย่างนี้ว่า การพูดแนะประโยชน์แก่กันและกัน และการยังกันและกันให้ออกจากอาบัตินี้ใด, บริษัทเจริญแล้ว ด้วยการว่ากล่าวกันและด้วยการยังกันและกันให้ออกจากอาบัตินั้น. คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื้นทั้งนั้น. แม้สมุฏฐานเป็นต้น ก็เป็นเช่นกับปฐมสังฆเภทสิกขาบทนั้นแล.

ทุพพจสิกขาบทวรรณนา จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๓

เรื่องภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะ

[๖๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะ เป็นเจ้าถิ่นในชนบทกิฏาคีรี เป็นภิกษุอลัชชี ชั่วช้า ภิกษุพวกนั้นประพฤติอนาจารเห็นปานดังนี้ คือ ปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง ทำมาลัยต่อก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียงก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้ช่อเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พุ่มเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้เทริดเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พวงเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้แผงสำหรับประดับอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ภิกษุพวกนั้นนำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยต่อก้าน นำไปเองบ้าง ใช้

ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยเรียงก้าน นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้ช่อ นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พุ่ม นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้เทริด นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พวง นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อันนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้แผงสำหรับประดับอก เพื่อกุลสตรี เพื่อกุลธิดา เพื่อกุลกุมารี เพื่อสะใภ้แห่งสกุล เพื่อกุลทาสี ภิกษุพวกนั้น ฉันอาหารในภาชนะอันเดียวกันบ้าง ดื่มน้ำในขันใบเดียวกันบ้าง นั่งบนอาสนะอันเดียวกันบ้าง นอนบนเตียงอันเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดอัน เดียวกันบ้าง นอนคลุมผ้าห่มผืนเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดและคลุมผ้าห่มร่วมกันบ้าง กับกุลสตรี กุลธิดา กุลกุมารี สะใภ้แห่งสกุล กุลทาสี ฉันอาหารในเวลาวิกาลบ้าง ดื่มน้ำเมาบ้าง ทัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้บ้าง ฟ้อนรำบ้าง ขับร้องบ้าง ประโคมบ้าง เต้นรำบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ขับร้องกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ประโคมกับหญิงฟ้อนรำบ้าง เต้นรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงขับร้องบ้าง ขับร้องกับหญิงขับร้องบ้าง ประโคมกับหญิงขับร้องบ้าง เต้นรำกับหญิงขับร้องบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงประโคมบ้าง ขับร้องกับหญิงประโคมบ้าง ประโคมกับหญิงประโคมบ้าง เต้นรำกับหญิงประโคมบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงเต้นรำบ้าง ขับร้องกับหญิงเต้นรำบ้าง ประโคมกับหญิงเต้นรำบ้าง เต้นรำกับหญิงเต้นรำบ้าง เล่นหมากรุกแถวละแปดตาบ้าง เล่นหมากรุกแถวละสิบตาบ้าง เล่นหมากเก็บบ้าง เล่นชิงนางบ้าง เล่นหมากไหวบ้าง เล่นโยนห่วงบ้าง เล่นไม้หึ่งบ้าง เล่นฟาดให้เป็นรูปต่าง ๆ บ้าง เล่นสกาบ้าง เล่นเป่าใบไม้บ้าง เล่นไถน้อย ๆ บ้าง เล่นหกคะเมนบ้าง เล่นไม้กังหันบ้าง เล่นตวงทรายด้วย

ใบไม้บ้าง เล่นรถน้อย ๆ บ้าง เล่นธนูน้อย ๆ บ้าง เล่นเขียนทายบ้าง เล่นทายใจบ้าง เล่นเลียนคนพิการบ้าง หัดขี่ช้างบ้าง หัดขี่ม้าบ้าง หัดขี่รถบ้าง หัดยิงธนูบ้าง หัดเพลงอาวุธบ้าง วิ่งผลัดช้างบ้าง วิ่งผลัดม้าบ้าง วิ่งผลัดรถบ้าง วิ่งขับกันบ้าง วิ่งเปี้ยวกันบ้าง ผิวปากบ้าง ปรบมือบ้าง ปล้ำกันบ้าง ชกมวยกันบ้าง ปูลาดผ้าสังฆาฏิ ณ กลางสถานเต้นรำแล้ว พูดกับหญิงฟ้อนรำอย่างนี้ว่า น้องหญิง เธอจงฟ้อนรำ ณ ที่นี้ ดังนี้บ้าง ให้การคำนับบ้าง ประพฤติอนาจารมีอย่างต่าง ๆ บ้าง.

[๖๑๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจำพรรษาในแคว้นกาสี เดินทางไปพระนครสาวัตถีเพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถึงชนบทกิฏาคีรีแล้ว ครั้นเวลาเช้าภิกษุนั้นครองอันตรวาสก ถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังชนบทกิฏาคีรี มีอาการเดินไป ถอยกลับ แลเหลียว เหยียดแขนคู้แขน น่าเลื่อมใส มีจักษุทอดลง สมบูรณ์ด้วยอิริยาบถ

คนทั้งหลายเห็นภิกษุรูปนั้นแล้ว พูดอย่างนี้ว่า ภิกษุรูปนี้เป็นใคร ดูคล้ายคนไม่ค่อยมีกำลัง เหมือนคนอ่อนแอ เหมือนคนมีหน้าสยิ้ว ใครเล่าจักถวายบิณฑะแก่ท่านผู้เข้าไปเที่ยวบิณฑบาตรูปนี้ ส่วนพระผู้เป็นเจ้าเหล่าพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะของพวกเรา เป็นผู้อ่อนโยน พูดไพเราะ อ่อนหวาน ยิ้มแย้มก่อน มักพูดว่า มาเถิดมาดีแล้ว มีหน้าไม่สยิ้ว มีหน้าชื่นบาน มักพูดก่อน ใคร ๆ ก็ต้องถวายบิณฑะแก่ท่านเหล่านั้น.

อุบาสกคนหนึ่ง ได้แลเห็นภิกษุรูปนั้นกำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในชนบทกิฏาคีรี ครั้นแล้วจึงเข้าไปหาภิกษุนั้น กราบเรียนถามภิกษุรูปนั้นว่า พระคุณเจ้าได้บิณฑะบ้างไหม ขอรับ

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ยังไม่ได้บิณฑะเลยจ้ะ

อุบายสกกล่าวอาราธนาว่า นิมนต์ไปเรือนผมเถิด ขอรับ แล้วนำภิกษุนั้นไปเรือน นิมนต์ให้ฉันแล้วถามว่า พระคุณเจ้าจักไปที่ไหน ขอรับ

ภิ. อาตมาจักไปพระนครสาวัตถี เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า

อุ. ถ้าเช่นนั้น ขอพระคุณเจ้า จงกราบถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเศียรเกล้า และขอจงกราบทูลตามถ้อยคำของกระผมอย่างนี้ด้วยขอรับว่า พระพุทธเจ้าข้า วัดในชนบทกิฏาคีรีโทรม ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะเป็นเจ้าถิ่นในชนบทกิฏาคีรี เป็นภิกษุอลัชชี เลวทราม พวกเธอประพฤติอนาจารเห็นปานดังนี้ คือปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง ทำมาลัยต่อก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียงก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง... ประพฤติอนาจารมีอย่างต่าง ๆ บ้าง เมื่อก่อนชาวบ้านยิ่งมีศรัทธาเลื่อมใส แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธาไม่เลื่อมใสแล้ว แม้ทานประจำของสงฆ์ก่อน ๆ บัดนี้ทายกทายิกาได้ตัดขาดแล้ว ภิกษุมีศีลเป็นที่รักย่อมหลีกเลี่ยงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครอง พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส พระผู้มีพระภาคเจ้าพึงส่งภิกษุทั้งหลายไปสู่ชนบทกิฏาคีรี เพื่อวัดในชนบทกิฏาคีรีนี้จะพึงตั้งมั่นอยู่

ภิกษุนั้นรับคำของอุบาสกนั้นแล้ว หลีกไปโดยหนทางอันจะไปสู่พระนครสาวัตถี ถึงพระนครสาวัตถี พระวิหารเชตวัน อารามของ

อนาถบิณฑิกคหบดีโดยลำดับ เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถวายบังคม พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

พุทธประเพณี

[๖๑๖] อันการที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอาคันตุกะทั้งหลาย นั่นเป็นพุทธประเพณี

พระพุทธเจ้าทรงปราศรัย

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถามภิกษุนั้นว่า ดูก่อนภิกษุ เธอยังพอทนอยู่ดอกหรือ ยังพอครองอยู่ดอกหรือ เธอเดินทางมาเหนื่อยน้อยหรือ ก็นี่เธอมาจากไหนเล่า

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้ายังพอทนอยู่ได้ ยังพอครองอยู่ได้ พระพุทธเจ้าข้า และข้าพระพุทธเจ้าเดินทางมาลำบากเล็กน้อย ข้าพระพุทธเจ้าจำพรรษาในแคว้นกาสีแล้ว เมื่อจะมายังพระนครสาวัตถี เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ผ่านชนบทกิฏาคีรี พระพุทธเจ้าข้า ครั้นเวลาเช้า ข้าพระพุทธเจ้าครองอันตรวาสก ถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังชนบทกิฏาคีรี พระพุทธเจ้าข้า อุบาสกคนหนึ่ง ได้เห็นข้าพระพุทธเจ้ากำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในชนบทกิฏาคีรี ครั้นแล้ว ได้เข้าไปหาข้าพระพุทธเจ้า กราบไหว้ข้าพระพุทธเจ้าถามว่า ท่านได้บิณฑะบ้างไหม ขอรับ ข้าพระพุทธเจ้าตอบว่า ยังไม่ได้บิณฑะเลยจ้ะ เขาพูดว่า มนต์ไปเรือนผมเถิด ขอรับ แล้วนำข้าพระพุทธเจ้าไปเรือน ให้ฉันแล้วถามว่า พระคุณเจ้าจักไปที่ไหน ขอรับ ข้าพระพุทธเจ้าตอบว่า จักไปพระนครสาวัตถี เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าจ้ะ เขาพูดว่า ท่านขอรับ

ถ้าเช่นนั้นขอท่านจงกราบถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเศียรเกล้า และขอจงกราบทูลตามถ้อยคำของกระผมอย่างนี้ว่า พระพุทธ-เจ้าข้า วัดในชนบทกิฏาคีรีโทรม ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะเป็นเจ้าถิ่นในชนบทกิฏาคีรี เป็นภิกษุอลัชชี เลวทราม ประพฤติอนาจาร เห็นปานดังนี้ คือปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง... ประพฤติอนาจารมีอย่างต่าง ๆ บ้าง เมื่อก่อนชาวบ้านยังมีศรัทธาเลื่อมใส แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธาไม่เลื่อมใสแล้ว แม้ทานประจำของสงฆ์ก่อน ๆ บัดนี้ทายกทายิกาได้ตัดขาดแล้ว ภิกษุมีศีลเป็นที่รักย่อมหลีกเลี่ยงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครอง พระพุทธเจ้าข้า ข้า-พระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส พระองค์ควรส่งภิกษุทั้งหลายไปสู่ชนบทกิฏาคีรี เพื่อวัดในชนบทกิฏาคีรีนี้จะพึงตั้งมั่นอยู่ดังนี้ ข้าพระ-พุทธเจ้ามาจากชนบทกิฏาคีรีนั้น พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงสอบถามภิกษุสงฆ์

[๖๑๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุพวกอสัสชิและปุนัพพสุกะเป็นเจ้าถิ่นในชนบทกิฏาคีรี เป็นภิกษุอลัชชี เลวทราม ประพฤติอนาจารเห็นปานดังนี้ คือปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดนำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง ทำมาลัยต่อก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียงก้านเองบ้าง

ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้ช่อเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พุ่มเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้เทริดเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พวงเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้แผงสำหรับประดับบอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง... ประพฤติอนาจารต่าง ๆ บ้าง เมื่อก่อนชาวบ้านยังมีศรัทธาเลื่อมใส แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธา ไม่เลื่อมใสแล้ว แม้ทานประจำของสงฆ์ก่อน ๆ บัดนี้ทายกทายิกาได้ตัดขาดแล้ว ภิกษุมีศีลเป็นที่รักย่อมหลีกเลี่ยงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครองดังนี้ จริงหรือ.

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระพุทธเจ้าทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั่นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ประพฤติอนาจารเห็นปานดังนี้ คือปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลูกเองบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง ทำมาลัยต่อก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียงก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้ช่อเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พุ่มเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้เทริดเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พวงเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้แผงสำหรับ

ประดับบอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง พวกเธอนำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยต่อก้านนำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยเรียงก้าน นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้ช่อ นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พุ่ม นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้เทริด นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พวง นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้แผง สำหรับประดับบอก เพื่อกุลสตรี เพื่อกุลธิดา เพื่อกุลกุมาร เพื่อสะใภ้แห่งสกุล เพื่อกุลทาสี พวกเธอฉันอาหารรนภาชนะอันเดียวกันบ้าง ดื่มน้ำในขันใบเดียวกันบ้าง นั่งบนอาสนะอันเดียวกันบ้าง นอนบนเตียงอันเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดอันเดียวกันบ้าง นอนคลุมผ้าห่มผืนเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดและคลุมผ้าห่มร่วมกันบ้าง กับกุลสตรี กุลธิดา กุลกุมารี สะใภ้แห่งสกุล กุลทาสี ฉันอาหารในเวลาวิกาลบ้าง ดื่มน้ำเมาบ้าง ทัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้บ้าง ฟ้อนรำบ้าง ขับร้องบ้าง ประโคมบ้าง เต้นรำบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ขับร้องกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ประโคมกับหญิงฟ้อนรำบ้าง เต้นรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ฟ้อนรำกันหญิงขับร้องบ้าง ขับร้องกับหญิงขับร้องบ้าง ประโคมกับหญิงขับร้องบ้าง เต้นรำกับหญิงขับร้องบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงประโคมบ้าง ขับร้องกับหญิงประโคมบ้าง ประโคมกับหญิงประโคมบ้าง เต้นรำกับหญิงประโคมบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงเต้นรำบ้าง ขับร้องกับหญิงเต้นรำบ้าง ประโคมกับหญิงเต้นรำบ้าง เต้นรำกับหญิงเต้นรำบ้าง เล่นหมากรุกแถวละแปดตาบ้าง เล่นหมากรุกแถวสิบตาบ้าง เล่นหมากเก็บบ้าง เล่นชิงนางบ้าง เล่นหมากไหวบ้าง

เล่นโยนห่วงบ้าง เล่นไม้หึ่งบ้าง เล่นฟาดให้เป็นรูปต่าง ๆ บ้าง เล่นสกาบ้าง เล่นเป่าใบไม้บ้าง เล่นไถน้อย ๆ บ้าง เล่นหกคะเมนบ้าง เล่นไม้กังหันบ้าง เล่นตวงทรายด้วยใบไม้บ้าง เล่นรถน้อย ๆ บ้าง เล่นธนูน้อย ๆ บ้าง เล่นเขียนทายบ้าง เล่นทายใจบ้าง เล่นเลียนคนพิการบ้าง หัดขี่ช้างบ้าง หัดขี่ม้าบ้าง หัดขับรถบ้าง หัดยิงธนูบ้าง หัดเพลงอาวุธบ้าง วิ่งผลัดช้างบ้าง วิ่งผลัดม้าบ้าง วิ่งผลัดรถบ้าง วิ่งขับกันบ้าง วิ่งเปี้ยวกันบ้าง ผิวปากบ้าง ปรบมือบ้าง ปล้ำกันบ้าง ชกมวยกันบ้าง ปูลาดผ้าสังฆาฏิ ณ กลางสถานเต้นรำ แล้วพูดกับหญิงฟ้อนรำอย่างนี้ว่า น้องหญิง เธอจงฟ้อนรำ ณ ที่นี้ดังนี้บ้าง ให้การคำนับบ้าง ประพฤติอนาจารมีอย่างต่าง ๆ บ้างเล่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

รับสั่งให้ปัพพาชนียกรรม

[๖๑๘] ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ทรงกระทำธรรมีกถารับสั่งกะพระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะว่า ไปเถิด สารีบุตรและโมคคัลลานะ พวกเธอไปถึงชนบทกิฏาคีรีแล้วจงทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกอัสสชิและปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรี เพราะภิกษุพวกนั้นเป็นสัทธิวิหาริกของเธอ

พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะกราบทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า พวกข้าพระพุทธเจ้าจะทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ-ปุนัพพสุกะ จากชนบทกิฏาคีรีได้ด้วยวิธีไร เพราะภิกษุพวกนั้น ดุร้าย หยาบคาย

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนสารีบุตรและโมคคัลลานะ ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงไปพร้อมด้วยภิกษุหลาย ๆ รูป

พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ทูลรับสนองพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า.

วิธีทำปัพพาชนียกรรม

[๖๑๕] พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล วิธีปัพพาชนียกรรมพึงทำอย่างนี้ พึงโจทภิกษุพวกอัสสชิและปุนัพพ-สุกะก่อน ครั้นแล้วพึงให้พวกเธอให้การ ครั้นแล้วพึงยกอาบัติขึ้น ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-จตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาทำปัพพาชนียกรรม

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ - ปุนัพพสุกะเหล่านี้ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความพระพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันภิกษุเหล่านี้ประทุษร้าย เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำปัพพาช-

นียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ-ปุนัพพสุกะเหล่านี้เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันภิกษุเหล่านี้ประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย สงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ-ปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี การทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอสัสชิและพระ-ปุนัพพสุกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะเหล่านี้ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันภิกษุเหล่านี้ประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย สงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ จากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี การทำปัพ-พาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรี

ว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี ชอบแก่ท่านผู้โด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะเหล่านี้ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันภิกษุเหล่านี้ประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย สงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ จากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี การทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏคีรี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ปัพพาชนียกรรม สงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๖๒๐] ลำดับนั้น ภิกษุสงฆ์มีพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะเป็นประมุขได้ไปสู่ชนบทกิฏาคีรีแล้ว ทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะจากชนบทกิฏาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกิฏาคีรี

ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะเหล่านั้น ถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว ไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่หายเย่อหยิ่ง ไม่ประพฤติ

แก้ตัว ไม่ขอขมาภิกษุทั้งหลาย ยังด่า ยังบริภาษการกสงฆ์ ยังใส่ความว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว หลีกไปเสียก็มี สึกเสียก็มี

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว จึงไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่หายเย่อหยิ่ง ไม่ประพฤติแก้ตัว ไม่ขอขมาภิกษุทั้งหลาย ยังด่า ยังบริภาษการกสงฆ์ ยังใส่ความว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว หลีกไปเสียก็มี สึกเสียก็มีเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

[๖๒๑] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุพวกอัสสชิและปุนัพพสุกะถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว ไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่หายเย่อหยิ่ง ไม่ประพฤติแก้ตัว ไม่ขอขมาภิกษุทั้งหลาย ยังด่า ยังบริภาษการกสงฆ์ ยังใส่ความว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว หลีกไปเสียก็มี สึกเสียก็มีจริงหรือ.

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว จึงไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่หายเย่อหยิ่ง ไม่ประพฤติแก้ตัว ไม่ขอขมาภิกษุทั้งหลาย ยังด่า ยังบริภาษการกสงฆ์ ยังใส่ความว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว หลีกไปเสียก็มี สึกเสียก็มีเล่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยายแล้ว ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๗. ๑๓. อนึ่ง ภิกษุเข้าไปอาศัยบ้านก็ดี นิคมก็ดี แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของเธอ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันเธอประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลาย พึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ พึงว่ากล่าวภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า พวกภิกษุ

ถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคืองด้วย ถึงความหลงด้วย ถึงความกลัวด้วย ย่อมขับภิกษุบางรูป ย่อมไม่ขับภิกษุบางรูป เพราะอาบัติเช่นเดียวกัน ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย หาได้ถึงความพอใจไม่ หาได้ถึงความขัดเคืองไม่ หาได้ถึงความหลงไม่ หาได้ถึงความกลัวไม่ ท่านเองแล เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เข้าได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลาย พึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบอยู่สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส.

เรื่องภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๒] คำว่า อนึ่ง ภิกษุ...บ้านก็ดี นิคมก็ดี แห่งใดแห่งหนึ่ง ความว่า บ้านก็ดี นิคมก็ดี นครก็ดี ชื่อว่า บ้านและนิคม.

บทว่า **เข้าไปอาศัย...อยู่** คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริขารเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ เป็นปัจจัยเกี่ยวเนื่องอยู่ในที่นั้น

ที่ชื่อว่า **สกุล** หมายสกุล ๔ คือ สกุลกษัตริย์ สกุลพราหมณ์ สกุลแพศย์ สกุลศูทร.

บทว่า **เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล** คือ ประจบสกุลด้วยดอกไม้ก็ดี ผลไม้ก็ดี แป้งก็ดี ดินก็ดี ไม้สีฟันก็ดี ไม้ไผ่ก็ดี การแพทย์ก็ดี การสื่อสารก็ดี.

บทว่า **มีความประพฤติเลวทราม** คือ ปลูกไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง.

[๖๒๓] บทว่า **เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย** คือ ชนเหล่าใดอยู่เฉพาะหน้า ชนเหล่านั้น ชื่อว่าได้เห็นอยู่ ชนเหล่าใดอยู่ลับหลัง ชนเหล่านั้นชื่อว่าได้ยินอยู่.

บทว่า **และสกุลทั้งหลาย** อันเธอประทุษร้ายแล้ว คือ ชนทั้งหลายเมื่อก่อนมีศรัทธา อาศัยภิกษุนั้นกลับเป็นคนไม่มีศรัทธา เมื่อก่อนเป็นคนเลื่อมใสอาศัยภิกษุนั้นกลับเป็นคนไม่เลื่อมใส.

บทว่า **เขาได้เห็นอยู่ด้วย** เขาได้ยินอยู่ด้วย คือ ชนเหล่าใดอยู่เฉพาะหน้า ชนเหล่านั้น ชื่อว่าได้เห็นอยู่ ชนเหล่าใดอยู่ลับหลัง ชนเหล่านั้นชื่อว่าได้ยินอยู่.

[๖๒๔] บทว่า **ภิกษุนั้น** ได้แก่ ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุลรูปนั้น.

บทว่า **อันภิกษุทั้งหลาย** ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุพวกที่ได้เห็นได้ยินเหล่านั้น พึงกล่าวภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุลรูปนั้นว่า ท่านแล เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านแล เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลาย อันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย

ท่านจงหลีกไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น พึงว่าภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคืองด้วย ถึงความหลงด้วย ถึงความกลัวด้วย ย่อมขับภิกษุบางรูป ย่อมไม่ขับภิกษุบางรูป เพราะอาบัติเช่นเดียวกัน.

[๖๒๕] บทว่า **ภิกษุนั้น** ได้แก่ ภิกษุผู้ทำกรรมรูปนั้น.

บทว่า **อันภิกษุทั้งหลาย** ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าใดได้เห็น ภิกษุเหล่าใดได้ยิน ภิกษุเหล่านั้น พึงว่ากล่าวภิกษุผู้ทำกรรมรูปนั้นว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลายหาได้ถึงความพอใจไม่ หาได้ถึงความขัดเคืองไม่ หาได้ถึงความหลงไม่ และหาได้ถึงความกลัวไม่ ท่านแลเป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความพระพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านแล เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลาย อันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายได้ยินแล้วไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงคุมตัวมาแม้สู่ท่ามกลางสงฆ์แล้ว พึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย หาได้ถึงความพอใจไม่ หาได้ถึงความขัดเคืองไม่ หาได้ถึงความหลงไม่ หาได้ถึงความกลัวไม่ ท่านแลเป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านแล เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลาย อันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็น

อยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๖๒๖] ภิกษุนั้นอันสงฆ์พึงสวดสมนุภาส ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวดสมนุภาสอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสวดสมนุภาส

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า

ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมนุภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๖๒๗] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ

จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ.

บทว่า **สังฆาทิเสส** ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน

ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

[๖๒๘] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๒๙] ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๓ จบ

บทสรุป

[๖๓๐] ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ธรรม คือสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว เก้าสิกขาบทให้ต้องอาบัติเมื่อแรกทำ สี่สิกขาบทให้ต้องอาบัติเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสสสิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่งแล้ว รู้อยู่ แต่ปกปิดไว้สิ้นวันเท่าใด ภิกษุนั้นต้องอยู่ปริวาสด้วยความไม่ปรารถนา สิ้นวันเท่านั้น ภิกษุอยู่ปริวาสแล้วต้องประพฤติวัตรเพื่อมานัตสำหรับภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ๖ ราตรี ภิกษุประพฤติมานัตแล้ว ภิกษุสงฆ์ ๒๐ รูปอยู่ในสีมาใด พึงเรียกภิกษุนั้นเข้าหมู่ในสีมานั้น ถ้าภิกษุสงฆ์ ๒๐ รูป หย่อนแม้รูปหนึ่ง พึงเรียกภิกษุนั้นเข้าหมู่ ภิกษุนั้นก็ไม่เป็นอันสงฆ์เรียกเข้าหมู่แล้ว และภิกษุเหล่านั้นควรถูกตำหนิ นี้เป็นสามีจิในกรรมนั้น

ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในอาบัติสังฆาทิเสสเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถาม แม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถาม แม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์ แล้วในอาบัติสังฆาทิเสสเหล่านี้ เหตุนั้น จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

เตรสกัณฑ์ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

สังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท คือ ปล่อยสุกกะ ๑ เคล้าคลึงกาย ๑ วาจาชั่วหยาบ ๑ บำเรอกามของตน ๑ ชักสื่อ ๑ ทำกุฎี ๑ ทำวิหาร ๑ โจท

ด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล ๑ โจทอ้างเลศบางอย่าง ๑ ทำลายสงฆ์ ๑ ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์นั่นแหละ ๑ ว่ายาก ๑ ประทุษร้ายสกุล ๑ ดังนี้แล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๓

กุลทูสกสิกขาบทวรรณนา

กุลทูสกสิกขาบทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในกุลทูสกสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:-

[แก้อรรถเรื่องพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ]

คำว่า **อสฺสชิปุนพฺพสุกา นาม** ได้แก่ ภิกษุชื่ออัสสชิและปุนัพพสุกะ.

บทว่า **กิฏฺาคิริสฺมึ** ได้แก่ ในชนบทที่มีชื่ออย่างนั้น.

ในคำว่า **อาวาสิกา โหนฺติ** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:-

อาวาสของภิกษุเหล่านี้ มีอยู่; เหตุนั้น ภิกษุเหล่านี้ จึงชื่อว่า อาวาสิกะ (เจ้าอาวาส). วิหารท่านเรียกว่า อาวาส. วิหารนั้นเกี่ยวเนื่องแก่ภิกษุเหล่าใด โดยความเป็นผู้ดำเนินหน้าที่มีการก่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ และการซ่อมแซมของเก่าเป็นต้น, ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่า อาวาสิกะ (เจ้าอาวาส). แต่ภิกษุเหล่าใด เพียงแต่อยู่ในวิหารอย่างเดียว, ภิกษุเหล่านั้น ท่านเรียกว่า เนวาสิกะ (เจ้าถิ่น). ภิกษุอัสสชิและปุนัพพสุกะนี้ได้เป็นเจ้าอาวาส.

สองบทว่า **อลชฺชิโน ปาปภิกฺขู** ได้แก่ เป็นพวกภิกษุลามก ไม่มีความละอาย เพราะว่า ภิกษุอัสสชิและปุนัพพสุกะเหล่านั้น เป็นภิกษุฉัพพัคคีย์ชั้นหัวหน้า แห่งภิกษุฉัพพัคคีย์ทั้งหลาย.

[ประวัติพวกภิกษุฉัพพัคคีย์]

ได้ยินว่า ชน ๖ คน[๑] ในกรุงสาวัตถีเป็นสหายกัน ปรึกษากันว่า การกสิกรรมเป็นต้นเป็นการงานที่ลำบาก, เอาเถิด สหายทั้งหลาย ! พวกเราจะพากันบวช, และพวกเราเมื่อจะบวช ควรบวชในฐานผู้ช่วยสลัดออกเสียในเมื่อมีกิจการเกิดขึ้น[๒] ดังนี้แล้ว ได้บวชในสำนักแห่งพระอัครสาวกทั้งสอง. พวกเธอมีพรรษาครบ ๕ พรรษา ท่องมาติกาได้คล่องแล้ว ปรึกษากันว่า ธรรมดาว่าชนบท บางคราว ก็มีภิกษาสมบูรณ์ บางคราว มีภิกษาฝืดเคือง, พวกเราอย่าอยู่รวมในที่แห่งเดียวกันเลย จงแยกกันอยู่ในที่ ๓ แห่ง.

ลำดับนั้น พวกเธอจึงกล่าวกะภิกษุชื่อปัณฑุกะและโลหิตกะว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ! ขึ้นชื่อว่ากรุงสาวัตถี มีตระกูลห้าล้านเจ็ดแสนตระกูลอยู่ครอบครอง เป็นปากทางแห่งความเจริญของแคว้นกาสีและโกศลทั้งสอง กว้างประมาณ ๓๐๐ โยชน์ ประดับด้วยหมู่บ้าน ๘ หมื่นตำบล, พวกท่านจงให้สร้างสำนัก ในสถานที่ใกล้ ๆ กรุงสาวัตถีนั้นนั่นแล แล้วปลูกมะม่วง ขนุน และมะพร้าวเป็นต้น สงเคราะห์ตระกูลด้วยดอกและผลไม้เหล่านั้น ให้พวกเด็กหนุ่มของตระกูลบวชแล้วขยายบริษัทให้เจริญเถิด.

๑. ๖ คน คือ ปัณฑกะ ๑ โลหิตกะ ๑ เมตติยะ ๑ ภุมมชกะ ๑ อัสสชิ ๑ ปุนัพพสุกะ ๑ บวชแล้ว เรียกว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์ แปลว่า มีพวก ๖.

๒. นิตฺถเรณกฏฺฐาเนติ อุปฺปนฺนกิจฺจสฺส นิปฺผาทนฏฺฐาเนติ โยชนาปาโฐ ฯ ๑/๔๕๓.

กล่าวกะพวกภิกษุชื่อว่าเมตติยะและภุมมชกะว่า ท่านผู้มีอายุ ! ชื่อว่ากรุงราชคฤห์มีพวกมนุษย์ ๑๘ โกฏิ อยู่ครอบครอง เป็นปากทางแห่งความเจริญของแคว้นอังคะและมคธทั้งสอง กว้าง ๓ โยชน์ ประดับด้วยหมู่บ้าน ๘ หมื่นตำบล, พวกท่านจงให้สร้างสำนักในที่ใกล้ ๆ กรุงราชคฤห์นั้นแล้ว ปลูกมะม่วง ขนุน และมะพร้าวเป็นต้น สงเคราะห์ตระกูลด้วยดอกและผลไม้เหล่านั้น ให้พวกเด็กหนุ่มของตระกูลบวชแล้ว ขยายบริษัทให้เจริญเถิด.

กล่าวกะพวกภิกษุชื่อว่าอัสสชิและปุนัพพสุกะว่า ท่านผู้มีอายุ ! ขึ้นชื่อว่ากิฏาคีรีชนบท อันเมฆ (ฝน) ๒ ฤดูอำนวยแล้ว ย่อมได้ข้าวกล้า ๓ คราว, พวกท่านจงให้สร้างสำนัก ในที่ใกล้ ๆ กิฏาคีรีชนบทนั้นนั่นแล ปลูกมะม่วง ขนุน และมะพร้าวเป็นต้นไว้ สงเคราะห์ตระกูลด้วยดอกและผลไม้เหล่านั้น ให้พวกเด็กหนุ่มของตระกูลบวชแล้วขยายบริษัทให้เจริญเถิด.

พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เหล่านั้น ได้กระทำอย่างนั้น บรรดาพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เหล่านั้น แต่ละฝ่าย มีภิกษุเป็นบริวาร ฝ่ายละ ๕๐๐ รูป รวมเป็นจำนวนภิกษุ ๑,๕๐๐ รูปกว่า ด้วยประการอย่างนี้.

บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุชื่อปัณฑุกะและโลหิตกะ พร้อมทั้งบริวารเป็นผู้มีศีลเลว เที่ยวไปยังชนบทเป็นที่จาริกร่วมเสด็จกับพระผู้มีพระภาคเจ้า. พวกเธอไม่ก่อให้เกิดเรื่องใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใครทำ, แต่ชอบย่ำยีสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแล้ว. ส่วนพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นอกนี้ทั้งหมดเป็นอลัชชี ย่อมก่อให้เกิดเรื่องใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใครทำด้วย

ย่อมพากันย่ำยีสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้วด้วย. เพราะเหตุนั้น พระธรรม-สังคาหกะทั้งหลายจึงกล่าวว่า อลชฺชิโน ปาปภิกฺขู ดังนี้.

บทว่า **เอวรูปํ** ได้แก่ มีกำเนิดอย่างนี้.

สองบทว่า **อนาจารํ อาจรนฺติ** ความว่า ย่อมประพฤติล่วงมารยาทที่ไม่ควรประพฤติ คือกระทำสิ่งที่ไม่ควรกระทำ.

บทว่า **มาลาวจฺฉํ** ได้แก่ ต้นไม้มีดอกตูม (กอไม้ดอก).

จริงอยู่ ต้นไม้ดอกก็ดี กอไม้ดอกก็ดี ที่ดอกยังตูม ท่านเรียกว่ากอไม้ดอกทั้งนั้น. ก็ภิกษุเหล่านั้น ปลูกเองบ้าง ให้คนอื่นปลูกบ้าง ซึ่งกอไม้ดอกมีชนิดต่าง ๆ กันมากมาย. ด้วยเหตุนั้น พระธรรมสังคาหกะทั้งหลายจงกล่าวว่า **มาลาวจฺฉํ โรเปนฺติปิ โรปาเปนฺติปิ** ดังนี้.

บทว่า **สิญฺจนฺติ** ได้แก่ ย่อมรดน้ำเองบ้าง.

บทว่า **สิญฺจาเปนฺติ** ได้แก่ ย่อมใช้ให้คนอื่นรดบ้าง.

[อธิบายลักษณะ ๕ มีอกัปปิยโวหารเป็นต้น]

ก็ในอธิการนี้ ผู้ศึกษาพึงทราบลักษณะ ๕ อย่าง เหล่านี้ คือ อกัปปิยโวหาร ๑ กัปปิยโวหาร ๑ ปริยาย ๑ โอภาส ๑ นิมิตกรรม ๑ บรรดาลักษณะ ๕ เหล่านั้น ที่มีชื่อว่า อกัปปิยโวหาร ได้แก่ การตัดเอง การใช้ให้ตัดจำพวกของสดเขียว, การขุดเอง การใช้ให้ขุดหลุม, การปลูกเอง การใช้ให้ปลูกกอไม้ดอก, การก่อเอง การใช้ให้ก่อคันกั้น, การรดน้ำเอง การใช้ให้รดน้ำ, การทารางน้ำให้ตรงไป การรดน้ำที่เป็นกัปปิยะ การรดด้วยน้ำล้างมือล้างหน้าล้างเท้าและน้ำอาบ.

ที่ชื่อว่า **กัปปิยโวหาร** ได้แก่ คำว่า จงรู้ต้นไม้นี้, จงรู้หลุมนี้, จงรู้กอไม้ดอกนี้, จงรู้น้ำในที่นี้ และการทำรางน้ำที่แห้งให้ตรง.

ที่ชื่อว่า **ปริยาย** ได้แก่ คำมีอาทิว่า บัณฑิตควรให้ปลูกต้นไม้ทั้งหลาย มีต้นไม้ดอกเป็นต้น จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อกาลไม่นานนัก.

ที่ชื่อว่า **โอภาส** ได้แก่ การยืนถือจอบและเสียมเป็นต้น และกอไม้ดอกทั้งหลายอยู่. จริงอยู่ พวกสามเณรเป็นต้น เห็นพระเถระยืนอยู่อย่างนั้น รู้ว่า พระเถระประสงค์จะใช้ให้ทำ แล้วจะมาทำให้.

ที่ชื่อว่า **นิมิตกรรม** ได้แก่ การนำจอบ เสียม มีด ขวาน และภาชนะน้ำมาวางไว้ในที่ไกล้ ๆ.

ลักษณะทั้ง ๕ ประการนี้ ย่อมไม่ควรในการปลุก เพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์ตระกูล. เพื่อประโยชน์แก่การบริโภคผล กิจ ๒ อย่าง คือ อกัปปิยโวหารและกัปปิยโวหาร เท่านั้น ไม่ควร. กิจ ๓ อย่างนอกนี้ควรอยู่. แต่ในมหาปัจจรีท่านกล่าวว่า แม้กัปปิยโวหาร ก็ควร. และการปลูกใด ย่อมควรเพื่อประโยชน์แก่การบริโภคของตน, การปลูกนั้นก็ควรเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น แก่สงฆ์ หรือแก่เจดีย์ด้วย. แต่การใช้ให้ปลูก เพื่อต้องการอาราม เพื่อต้องการป่า และเพื่อต้องการร่มเงาเพียงเป็นอกัปปิยโวหารอย่างเดียว ไม่สมควร. ที่เหลือ ควรอยู่. และมิใช่จะควรแต่กิจที่เหลืออย่างเดียว ก็หามิได้, แม้การทำเหมืองให้ตรงก็ดี การรดน้ำที่เป็นกัปปิยะก็ดี การทำห้องอาบน้ำแล้วอาบเองก็ดี และการเทน้ำล้างมือ ล้างเท้าและล้างหน้าลงในที่ปลูกต้นไม้นั้นก็ดี อย่างใดอย่างหนึ่ง สมควรอยู่. แต่ในมหาปัจจรี และในกุรุนที ท่านกล่าวว่า แม้จะปลูกเอง ในกัปปิยปฐพี ก็ควร. ถึงแม้จะบริโภคผลไม้ที่ปลูกเอง หรือใช้ปลูกเพื่อประโยชน์แก่อารามเป็นต้น ก็ควร. ในการเก็บเอง และในเพราะการใช้ให้เก็บผลไม้ แม้ตามปกติก็เป็นปาจิตตีย์. แต่ (ในการเก็บ

และในการใช้ให้เก็บ) เพื่อต้องการประทุษร้ายตระกูล เป็นปาจิตตีย์ด้วย เป็นทุกกฏด้วย. ในเพราะการร้อยดอกไม้ มีการร้อยตรึงเป็นต้น มีพวงดอกไม้สำหรับประดับอกเป็นที่สุด เป็นทุกกฏอย่างเดียว แก่ภิกษุผู้ทำเพื่อต้องการประทุษร้ายตระกูล หรือเพื่อประการอื่น.

ถามว่า เพราะเหตุไร.

ตอบว่า เพราะเป็นอนาจาร และเพราะเป็นปาปสมาจารดังตรัสไว้ในคำว่า **ปาปสมาจาโร** นี้.

หากโจทก์ท้วงว่า เหตุไร ในการปลูกต้นไม้เพื่อประโยชน์แก่การบูชาพระรัตนตรัย จึงไม่เป็นอนาบัติ เหมือนในการปลูกต้นไม้เพื่อประโยชน์แก่อารามเป็นต้นเล่า ?

เฉลย เป็นอนาบัติเหมือนกัน. เหมือนอย่างว่า ในการปลูกต้นไม้เพื่อประโยชน์แก่อารามเป็นต้นนั้น เป็นอนาบัติ เพราะกัปปิยโวหาร และอาการมีปริยายเป็นต้น ฉันใด, แม้ในการปลูกต้นไม้เพื่อประโยชน์แก่การบูชาพระรัตนตรัย ก็คงเป็นอนาบัติ ฉันนั้น.

โจทก์ท้วงว่า ก็ในการปลูกต้นไม้นั้น แม้ปลูกเองในกัปปิยปฐพีย่อมควรมิใช่หรือ ?

เฉลยว่า คำนั้นท่านกล่าวแล้วในมหาปัจจรีและกุรุนที, แต่ในมหาอรรถกถามิได้กล่าวไว้. ถ้าแม้นท่านจะพึงฉงนไปว่า ถึงคำที่กล่าวแล้วในอรรถกถานอกนี้จะเป็นประมาณได้ก็จริง, แต่การรดน้ำที่เป็นกัปปิยะท่านได้กล่าวไว้ในมหาอรรถกถา, การรดน้ำที่เป็นกัปปิยะนั้นเป็นอย่างไร ? แม้การรดน้ำที่เป็นกัปปิยะนั้น ก็ไม่ผิด.

อันที่จริงในการปลูกและการรดนั้น เมื่อท่านกล่าวอยู่ว่า ซึ่งดอกไม้ดอก ดังนี้ ในเมื่อท่านควรจะกล่าวโดยไม่แปลกกันว่า ปลูกเองบ้าง ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดเองบ้าง ให้ผู้อื่นรดบ้าง ซึ่งต้นไม้ ดังนี้ ชื่อว่า ย่อมให้ทราบ อธิบายว่า คำว่า กอไม้ดอก นี้กล่าวหมายเอาต้นไม้ที่มีดอกและผล เพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์ตระกูลเท่านั้น, แต่ยังมีปริยายในการปลูก เพื่อประโยชน์แก่อารามเป็นต้นอย่างอื่น; เพราะเหตุนั้น คำใดที่พระอรรถกถาจารย์ทั้งหลายทราบความมีปริยายในการปลูกเพื่อประโยชน์แก่อารามเป็นต้นนั้น และความไม่มีปริยายในการปลูกเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์ตระกูลนี้แล้ว กล่าวไว้ในอรรถกถาทั้งหลาย, คำนั้นเป็นอันท่านกล่าวชอบแท้. จริงอยู่ คำนี้ข้าพเจ้าก็ได้กล่าวแล้วว่า

พระอรรถกถาจารย์ทั้งหลายในปางก่อนได้รจนาอรรถกถาทั้งหลาย ไม่ได้ละมติของพระสาวกทั้งหลายผู้รู้ธรรมและวินัย เหมือนที่พระพุทธเจ้าตรัสแล้วทีเดียว เพราะเหตุนั้นแล คำใดที่กล่าวแล้วในอรรถกถาทั้งหลาย, คำนั้นทั้งหมด เว้นคำที่เขียนด้วยคำพลั้งเผลอเสียแล้ว ย่อมเป็นประมาณของบัณฑิตทั้งหลายผู้มีความเคารพในสิกขาในพระศาสนา เพราะเหตุใด.

การปลูกเป็นต้นและการร้อยเป็นต้นทุก ๆ อย่าง พึงทราบตามนัยที่กล่าวแล้ว. ในวิสัยมีการร้อยเป็นต้นนั้น พึงมีคำถามว่า ถ้าเป็นอาบัติในเพราะการร้อยเป็นต้น เพื่อประโยชน์แก่การบูชาพระรัตนตรัยแล้วเหตุไร ในเพราะการนำไปเป็นต้น จึงเป็นอนาบัติเล่า ?

มีคำแก้ว่า เพราะนำไปเพื่อประโยชน์แก่กุลสตรีเป็นต้น จึงเป็นอาบัติ. จริงอยู่ ในหรณาธิการ พระธรรมสังคาหกาจารย์ทั้งหลายได้กล่าวไว้ให้พิเศษแล้วว่า **เต กุลิตฺถีนํ** เป็นต้น. เพราะเหตุนั้น จึงไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้นำไปเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธเจ้าเป็นต้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **เอกโต วณฺฏิกํ** ได้แก่ ระเบียบดอกไม้ที่จัดทำร่วมขั้วดอกไม้เข้าด้วยกัน (มาลัยต่อก้าน).

บทว่า **อุภโต วณฺฏิกํ** ได้แก่ ระเบียบดอกไม้ที่ทำแยกขั้วดอกไม้ไว้สองข้าง (มาลัยเรียงก้าน).

ส่วนในบทว่า **มณฺชริกํ** เป็นต้น มีวินิจฉัยว่า บุปผวิกัติที่ทำคล้ายกำไล เรียกว่า มัญชริกา (ดอกไม้ช่อ).

ระเบียบดอกไม้ที่ใช้เข็ม หรือซี่ไม้เสียบดอกย่างทรายเป็นต้นทำชื่อว่า **วิฏฺฏิกา** (ดอกไม้พุ่ม).

บทว่า **วฏฺฏ สโก** ได้แก่ เทริด (ดอกไม้กรองบนศีรษะ). ระเบียบดอกไม้สำหรับประดับหู ชื่อ **อาเวฬา** (ดอกไม้พวง).

พวงดอกไม้ที่ตั้งอยู่ตรงอก คล้ายแก้วมุกดาหาร ชื่อ **ทับทรวง** (ดอกไม้แผงสำหรับประดับ). พรรณนาเฉพาะบทในพระบาลีนี้เท่านี้ก่อน.

[ว่าด้วยการวินิจฉัยอาบัติในการปลูกเองเป็นต้น]

ก็แล พึงทราบวินิจฉัยอาบัติโดยพิสดารตั้งแต่ต้น ดังต่อไปนี้:- เป็นอาบัติปาจิตตีย์ กับทุกกฏ แก่ภิกษุผู้ปลูกกอไม้ดอกเอง ในอกัปปิย-ปฐพี เพื่อประโยชน์แก่การประทุษร้ายสกุล ภิกษุใช้ให้ปลูกด้วยอกัปปิย-โวหารก็เหมือนกัน, ในการปลูกเองก็ดี ใช้ให้ปลูกก็ดี ในกัปปิยปฐพี

เป็นทุกกฏอย่างเดียว. ในปฐพีแม้ทั้งสอง ในเพราะใช้ให้ปลูกกอไม้ดอกแม้มาก ด้วยการสั่งครั้งเดียว เป็นปาจิตตีย์กับทุกกฏ หรือเป็นทุกกฏล้วนแก่ภิกษุนั้น ครั้งเดียวเท่านั้น, ไม่เป็นอาบัติในเพราะใช้ให้ปลูกด้วยกัปปิยโวหาร ในฟื้นที่ที่เป็นกัปปิยะ หรือฟื้นที่ที่เป็นอกัปปิยะ เพื่อประโยชน์แก่การบริโภค. แม้เพื่อประโยชน์แก่อารามเป็นต้น ในอกัป-ปิยปฐพี ก็คงเป็นปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ปลูกเอง หรือใช้ให้ปลูกด้วยถ้อยคำ-ที่เป็นอกัปปิยะ. แต่นัยนี้ ท่านมิได้จำแนกไว้ให้ละเอียดในมหาอรรถกถา, จำแนกไว้แต่ในมหาปัจจรี ฉะนี้แล.

ก็ในการรดเอง และการใช้ให้รด มีวินิจฉัยอาบัติดังนี้:- เป็นปาจิตตีย์ ทุก ๆ แห่ง ด้วยน้ำที่เป็นอกัปปิยะ เพื่อประโยชน์แก่การประทุษร้ายตระกูลและบริโภค เป็นทุกกฏก็มี. แต่เพื่อประโยชน์แก่การทั้งสองนั้นเท่านั้น เป็นทุกกฏ ด้วยน้ำที่เป็นกัปปิยะ, ก็ในการประทุษ-รายตระกูลและการบริโภคนี้ เพื่อต้องการบริโภคไม่เป็นอาบัติในการใช้--ให้รดน้ำด้วยกัปปิยโวหาร แต่ในฐานะแห่งอาบัติ ผู้ศึกษาพึงทราบความเป็นอาบัติมาก เพราะมีประโยคมาก ด้วยอำนาจสายน้ำขาด. ในการเก็บเอง เพื่อประโยชน์แก่การประทุษร้ายตระกูล เป็นทุกกฏกับปาจิตตีย์ตามจำนวนดอกไม้. ในการบูชาพระรัตนตรัยเป็นต้นอย่างอื่น เป็นปาจิตตีย์อย่างเดียว. แต่ภิกษุผู้เก็บดอกไม้เป็นจำนวนมากด้วยประโยคอันเดียว พระวินัยธรพึงปรับด้วยอำนาจแห่งประโยค. ในการใช้ให้เก็บ เพื่อประโยชน์แก่การประทุษร้ายตระกูล คนที่ภิกษุใช้ครั้งเดียว เก็บแม้มากครั้ง ก็เป็นปาจิตตีย์กับทุกกฏแก่ภิกษุนั้นครั้งเดียวเท่านั้น ในการเก็บเพื่อบูชาพระรัตนตรัยเป็นต้น อย่างอื่นเป็นปาจิตตีย์อย่างเดียว.

[อรรถาธิบายบุปผวิกัติ ๖ ชนิด]

ในการร้อยดอกไม้ทั้งหลายมีการร้อยตรึงเป็นต้น ผู้ศึกษาพึงทราบบุปผวิกัติทั้งหมด ๖ ชนิด คือ **คณฺฐิมํ** ร้อยตรึง ๑ **โคปฺปิมํ** ร้อยควบหรือร้อยคุม ๑ **เวธิมํ** ร้อยแทงหรือร้อยเสียบ ๑ **เวฐิมํ** ร้อยพันหรือร้อยผูก ๑ **ปูริมํ** ร้อยวง ๑ **วายิมํ** ร้อยกรอง ๑. บรรดาบุปผวิกิติ ๖ ชนิดนั้น ที่ชื่อว่า คัณฐิมะ พึงเห็นในดอกอุบลและดอกปทุมเป็นต้นที่มีก้าน หรือในดอกไม้ทั้งหลายอื่นที่มีขั้วยาว. จริงอยู่ ดอกไม้ที่ร้อยตรึงก้านกับก้าน หรือขั้วกับขั้วนั่นเอง ชื่อ **คัณฐิมะ.** แม้คัณฐิมะนั้น ภิกษุหรือภิกษุณีจะทำเองก็ดี ใช้ให้ทำด้วยถ้อยคำเป็นอกัปปิยะก็ดี ย่อมไม่ควร. แต่จะใช้ให้ทำด้วยกัปปิยวาจาเป็นต้นว่า จงรู้อย่างนี้, ทำได้อย่างนี้แล้วจะพึงงาม, จงทำดอกไม้ทั้งหลายเหล่านี้ ไม่ให้กระจัดกระจาย ดังนี้ ควรอยู่.

การเอาด้าย หรือปอเป็นต้น ร้อยคุมดอกไม้มีดอกมะลิเป็นต้นด้วยอำนาจระเบียบดอกไม้มีขั้วข้างเดียวและมีขั้วสองข้าง (ด้วยอำนาจมาลัยต่อก้านและมาลัยเรียงก้าน) ชื่อว่า **โคปฺปิมะ.** คนทั้งหลายทบปอ หรือเชือกเป็นสองเส้น และร้อยดอกไม้ไม่มีขั้วเป็นต้นในปอ หรือเชือกนั้นแล้วขึงไว้ตามลำดับ, แม้ดอกไม้นี้ ก็ชื่อว่า **โคปฺปิมะ** เหมือนกัน. โคปปิมะทั้งหมด ไม่ควรโดยนัยก่อนเหมือนกัน.

ที่ชื่อว่า **เวธิมะ** คือ ดอกไม้ที่คนทั้งหลายเสียบดอกไม้ที่มีขั้ว มีดอกมะลิเป็นต้นที่ขั้ว หรือเสียบดอกไม้ที่ไม่มีขั้ว มีดอกพิกุลเป็นต้นภายในช่องดอก ด้วยเสี้ยนตาลเป็นต้น แล้วร้อยไว้นี้ ชื่อว่า **เวธิมะ.** แม้ดอกไม้นั้น ก็ไม่สมควร โดยนัยก่อนเหมือนกัน.

ก็คนบางคนเอาหนาม หรือเสี้ยนตาลเป็นต้นปักที่ต้นกล้วยแล้ว

เสียบดอกไม้ไว้ที่หนามเป็นต้นนั้น. บางพวกเสียบดอกไม้ไว้ที่กิ่งไม้มีหนาม. บางพวกเสียบดอกไม้ไว้ที่หนาม ซึ่งปักไว้ที่ฉัตรและฝา เพื่อกระทำฉัตรดอกไม้และเรือนยอดดอกไม้. บางพวกเสียบดอกไม้ไว้ที่หนามซึ่งผูกไว้ที่เพดานธรรมาสน์ บางพวกเสียบดอกไม้มีดอกกรรณิการ์เป็นต้น ด้วยซี่ไม้ และกระทำให้เหมือนฉัตรซ้อนฉัตร. ดอกไม้ที่ทำอย่างนั้นโอฬารยิ่งนักแล.

ก็การที่จะผูกหนามไว้ที่เพดานธรรมาสน์ เพื่อเสียบดอกไม้ก็ดี จะเสียบดอกไม้ดอกเดียวด้วยหนามเป็นต้นก็ดี จะเอาดอกไม้เสียบเข้าในดอกไม้ด้วยกันก็ดี ไม่ควร. ก็การจะแซมดอกไม้ทั้งหลายไว้ในช่องแห่งเพดานตาข่าย ชุกชี ฟันนาค (กระจัง) ที่วางดอกไม้และช่อใบตาลเป็นต้น หรือว่า ในระหว่างช่อดอกอโศก ไม่มีโทษ. เพราะดอกไม้อย่างนั้นไม่จัดเป็นเวธิมะ. แม้ในเชือกธรรมดา(เชือกสำหรับเสียบดอกไม้)ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน.

ดอกไม้ที่มีชื่อว่า **เวฐิมะ** พึงเห็นในพวงดอกไม้และกำดอกไม้. อธิบายว่า คนบางพวก เมื่อจะทำพวงดอกไม้แขวนยอด (ธรรมาสน์เป็นต้น) จึงร้อยดอกไม้ทั้งหลาย* เพื่อแสดงอาการเป็นพุ่มอยู่ภายใต้ บางพวกมัดดอกอุบลเป็นต้นที่ก้านอย่างละ ๘ ดอกบ้าง อย่างละ ๑๐ ดอกบ้างด้วยด้าย หรือด้วยปอ กระทำให้เป็นกำดอกอุบล หรือเป็นกำดอกบัวหลวง. การทำดอกไม้อย่างนั้น ไม่ควรทั้งสิ้น โดยนัยก่อนเหมือนกัน แม้การที่จะเอาผ้ากาสาวะพันดอกอุบลเป็นต้น ที่พวกสามเณรถอนขึ้นวาง

*สารตฺถทีปนี ๓/๑๑๖ มตฺถกทามนฺติ ธมฺมาสนาทมตฺถเก ลมฺพกทามํ

ไว้บนบกให้เป็นห่อ ก็ไม่ควร. แต่จะเอาปอหรือก้านของดอกอุบลเป็นต้น นั้นนั่นแหละ มัดเข้าด้วยกัน หรือกระทำให้เป็นห่อสะพาย ควรอยู่.

ที่ชื่อว่า ห่อสะพายนั้น คือพวกภิกษุรวบเอาชายทั้งสองข้างของผ้ากาสาวะที่พาดไว้บนคอเข้ามาแล้ว ทำให้เป็นถุง (โป่งผ้า) ใส่ดอกไม้ลงในถุงนั้น ดุจถุงกระสอบ นี้ ท่านเรียกว่า ห่อสะพาย. การกระทำดอกไม้เช่นนั้น ควรอยู่. คนทั้งหลายเอาก้านแทงใบบัว แล้วเอาใบท่อดอกอุบลเป็นต้น ถือไป. แม้ในวิสัยที่เอาใบอุบลเป็นต้น ห่อถือไปนั้น จะผูกใบปทุมเบื้องบนดอกไม้ทั้งหลายเท่านั้น ควรอยู่. แต่ก้านปทุม ไม่ควรผูกไว้ภายใต้ดอก (แต่การผูกก้านปทุมไว้ภายใต้ดอก ไม่ควร).

ที่ชื่อว่า ปูริมะ พึงเห็นในพวงมาลัย และดอกไม้แผ่น. อธิบายว่า ผู้ใดเอาพวงมาลัยวงรอบเจดีย์ก็ดี ต้นโพธิ์ก็ดี ชุกชีก็ดี นำวกกลับมาให้เลยที่เดิม (ฐานเดิม) ไป, แม้ด้วยการวงรอบเพียงเท่านั้น ดอกไม้ของผู้นั้น ชื่อว่า ปูริมะ, ก็จะกล่าวอะไรสำหรับผู้ที่วงรอบมากครั้ง. เมื่อสอดเข้าไปทางระหว่างฟันนาค* (บันไดแก้ว). ปล่อยให้น้อยลงมา แล้วตลบพันรอบฟันนาค (บันไดแก้ว) อีก แม้ดอกไม้นี้ ก็ชื่อว่า ปูริมะ. แต่จะสอดวลัยดอกไม้เข้าไปในฟันนาค (บันไดแก้ว) สมควรอยู่.

คนทั้งหลาย ย่อมทำแผงดอกไม้ (ดอกไม้แผ่น) ด้วยพวงมาลัย. แม้ในวิสัยดอกไม้แผงนั้น จะขึงพวงมาลัยไปเพียงครั้งเดียว ควรอยู่. เมื่อนำย้อนกลับมาอีก จัดเป็นการร้อยวงทีเดียว. ดอกไม้ชนิดนั้น ไม่ควรทุกอย่าง โดยนัยก่อนเหมือนกัน. ก็การได้พวงดอกไม้ที่เขาทำด้วยพวงมาลัยแม้เป็นอันมากแล้ว ผูกไว้เบื้องบนแห่งอาสนะเป็นต้น ควรอยู่.

* นาคทนฺตกํ แปลว่า ฟันนาค, บันไดแก้ว, และกระจังก็ได้.

ก็การเอาพวงมาลัยที่ยาวมากขึงไป หรือวงรอบไปครั้งหนึ่งแล้ว (เมื่อถึงเงื่อนเดิม) อีก ให้แก่ภิกษุอื่นเสีย สมควรอยู่. แม้ภิกษุนั้น ก็ควรทำอย่างนั้นเหมือนกัน.

ที่ชื่อว่า วายิมะ พึงเห็นในดอกไม้ตาข่าย ดอกไม้แผ่น และดอกไม้รูปภาพ. เมื่อภิกษุกระทำตาข่ายดอกไม้ แม้บนพระเจดีย์เป็นทุกกฏทุก ๆ ช่องตาข่ายแต่ละตา. ในฝาผนัง ฉัตร ต้นโพธิ์ และเสาเป็นต้น ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ก็การที่ภิกษุจะร้อยกรองแผงดอกไม้แม้ที่คนอื่นทำให้เต็มแล้ว ก็ไม่ได้. คนทั้งหลายย่อมกระทำรูปช้างและรูปม้าเป็นต้นด้วยดอกไม้ที่ร้อยคุมทั้งหลายนั่นแล. แม้รูปช้างและรูปม้าเป็นต้นเหล่านั้นก็ตั้งอยู่ในฐานแห่ง วายิมะ ดอกไม้นั้น ย่อมไม่ควรทั้งสิ้น โดยนัยก่อนเหมือนกัน.

แต่เมื่อจะวางดอกไม้ (ตามปกติไม่ได้ร้อย) ในตอนที่คนเหล่าอื่นทำไว้แล้ว กระทำแม้ให้เป็นรูปช้างและรูปม้าเป็นต้น ควรอยู่. แต่ในมหาปัจจรี ท่านกล่าวบุปผวิกัติไว้ ๘ ชนิด รวมกับพวงพู่ห้อย และพวงดังพระจันทร์เสี้ยว. บรรดาพวงพู่ห้อยและพวงดังพระจันทร์เสี้ยวนั้น พวงห้อยที่เป็นพู่ในระหว่างพวงพระจันทร์เสี้ยว ท่านเรียกชื่อว่า กลัมพกะ (พวงพู่ห้อย). การวงรอบพวงมาลัยกลับไปกลับมา (อันเขาทำ) โดยอาการดังพระจันทร์เสี้ยว ท่านเรียกชื่อว่าอัฑฒจันทกะ (พวงพระจันทร์เสี้ยว). แม้ดอกไม้ทั้งสองชนิดนั้น ก็จัดเข้าในปูริมะ (ร้อยวง) เหมือนกัน. ส่วนในกุรุนที ท่านกล่าวว่า แม้การจัดพวงมาลัยสองสามพวงเข้าด้วยกันแล้วทำให้เป็นพวงดอกไม้ ก็ชื่อว่า วายิมะ เหมือนกัน. แม้การทำพวงดอกไม้นั้นในมหาอรรถกถานี้ ก็จัดเข้าในฐานแห่ง ปูริมะ เหมือนกัน.

และมิใช่แต่พวงดอกไม้อย่างเดียวเท่านั้น, พวงดอกไม้ทำด้วยแป้งก็ดี พวงดอกไม้ทำคล้ายลูกคลีก็ดี พวงดอกไม้ที่ทำคล้ายฟันสุนัข° (ที่ทำด้วยไม้ไผ่ก็ว่า) ซึ่งท่านกล่าวไว้ในกุรุนทีก็ดี พวกภิกษุก็ดี พวกภิกษุณีก็ดี จะทำเอง ก็ไม่ควร จะใช้ให้ทำก็ไม่ควร เพราะสิกขาบทเป็นสาธารณ-บัญญัติ. แต่จะกล่าวถ้อยคำที่เป็นกัปปิยะ มีการบูชาเป็นเครื่องหมาย สมควรทุก ๆ แห่ง. ปริยาย โอภาส และนิมิตกรรม สมควรทั้งนั้นแล.

[ว่าด้วยความประพฤติอนาจารต่าง ๆ]

บทว่า **ตุวฏฺเฏนฺติ** แปลว่า ย่อมนอน.

บทว่า **ลาเสนฺติ** มีความว่า พวกภิกษุอัสสชิและปุนัพพสุกะนั้น ลุกขึ้นดุจลอยตัวอยู่เพราะปีติ แล้วให้นางระบำผู้ชำนาญเต้นรำ ร่ายระบำรำฟ้อน คือ ให้จังหวะ (ร่ายรำ).[๒]

สองบทว่า **นจฺจนฺติยาปิ นจฺจนฺติ** มีความว่า ในเวลาที่หญิงฟ้อนร่ายรำอยู่ แม้ภิกษุพวกอัสสชิและปุนัพพสุกะนั้น ก็ร่ายรำไปข้างหน้าหรือข้างหลังแห่งหญิงฟ้อนนั้น.

สองบทว่า **นจฺจนฺติยาปิ คายนฺติ** มีความว่า ในขณะที่หญิงฟ้อนนั้นฟ้อนอยู่ พวกภิกษุเหล่านั้น ย่อมขับร้องคลอไปตามการฟ้อนรำ. ในทุก ๆ บท ก็มีนัยอย่างนี้.

๑.อตฺถโยชนา ๑/๕๐๑ ขรปตฺตทามนฺติ สุนขทนฺตสทิสํ กตปุปฺผทามํ ,เวฬาทหิ กตปุปฺผทา-มนฺติปิ เกจิ. แปลว่า พวงดอกไม้ที่ทำคล้ายฟันสุนัข ชื่อขรปัตตาทามะ,อาจารย์บางพวกกล่าวว่า พวงดอกไม้ทำด้วยไม้ไผ่เป็นต้น ก็มี.

๒.สารัตถทีปนี ๓/๑๑๘ แก้ไว้ว่า แสดงนัยยิ่ง ๆ มีอธิบายว่า ประกาศความประสงค์ของตน แล้วลุกขึ้นแสดงอาการฟ้อนรำก่อน ด้วยกล่าวว่า ควรฟ้อนรำอย่างนี้ แต่อาจารย์บางพวกกล่าวว่า

สอดนิ้วมือเข้าปาก ทำเสียง หมุนตัวดุจจักร ชื่อว่า ให้ เรวกะ-ผู้ชำระ.

สองบทว่า **อฏฺฐปเทปิ กีฬนติ** มีความว่า ย่อมเล่นหมากรุกบนกระดานหมากรุกแถวละ ๘ ตา. ในกระดานหมากรุกแถวละ ๑๐ ตา ก็เหมือนกัน.

บทว่า **อากาเสปิ** มีความว่า เล่นหมากเก็บในอากาศ เหมือนเล่นหมากรุกแถวละ ๘ ตา และแถวละ ๑๐ ตาฉะนั้น.

บทว่า **ปริหารปเถ** มีความว่า ทำวงเวียนมีเส้นต่าง ๆ ลงบนพื้นดินแล้ว เล่นวกวนไปตามเส้นวกวนในวงเวียนนั้น (เล่นชิงนาง).

สองบทว่า **สนฺติกายปิ กีฬนิติ** ได้แก่ เล่นกีฬาหมากไหวบ้าง. อธิบายว่า ตัวหมากรุกและหินกรวดเป็นต้นที่ทอดไว้รวมกัน เอาเล็บเท่านั้นเขี่ยออก และเขี่ยเข้าไม่ให้ไหว. ถ้าว่า ในลูกสกาตัวหมากรุกหรือหินกรวดเหล่านั้นบางอย่างไหว เป็นแพ้.

บทว่า **ขลิกาย** ได้แก่ เล่นโยนห่วงบนกระดานสกา.

บทว่า **ฆฏิกาย** มีความว่า การเล่นกีฬาไม้หึ่ง ท่านเรียกว่า ฆฏิกา เล่นด้วยกีฬาไม้หึ่งนั้น. ความว่า เที่ยวเอาไม้ยาวตีไม้สั้นเล่น.

บทว่า **สลากหตฺเถน** มีความว่า เล่นเอาพู่กันจุ่มด้วยน้ำครั่ง น้ำฝาง หรือน้ำผสมแป้งแล้วถามว่า จะเป็นรูปอะไร ? จึงแต้มพู่กันนั้นลงที่พื้น หรือที่ฝาผนังแสดงรูปช้างและรูปม้าเป็นต้น.

บทว่า **อกฺเขน** แปลว่า ลูกสกา.

บทว่า **ปงฺกจิเรน** มีความว่า หลอดใบไม้ ท่านเรียกว่า ปังกจิระ, เล่นเป่าหลอดใบไม้นั้น.

บทว่า **วงฺกเกน** ได้แก่ ไถเล็ก ๆ เป็นเครื่องเล่นของพวกเด็กชาวบ้าน.

บทว่า **โมกฺขจิกาย** มีความว่า การเล่นหกคะเมน ตีลังกา ท่านเรียกว่า **โมกขจิกา.** อธิบายว่า เล่นค้ำยันไม้บนอากาศ หรือปักศีรษะลงที่พื้นแล้วหมุนไปรอบ ๆ ทั้งข้างล่างและข้างบน (เล่นจับบาร์หรือปักศีรษะลงจดพื้นแล้วหกคะเมนตีลังกา).

บทว่า **จิงฺคุเลน** มีความว่า กังหันที่หมุนไปโดยถูกลมพัด ซึ่งกระทำด้วยใบตาลเป็นต้น เรียกว่า จิงคุลกะ, เล่นด้วยกังหันนั้น.

บทว่า **ปตฺตาฬฺหเกน** มีความว่า กรวยใบไม้ เรียกว่า ปัตตาฬหกะ, เล่นตวงทรายเป็นต้น ด้วยกรวยใบไม้นั้น.

บทว่า **รถเกน** ได้แก่ รถน้อย ๆ.

บทว่า **ธนุเกน** ได้แก่ ธนูน้อย ๆ.

บทว่า **อกฺขริกาย** มีความว่า การเล่นทายอักษรที่อากาศ หรือที่หลัง เรียกว่า อักขริกา, เล่นด้วยกีฬาทายอักษรนั้น.

บทว่า **มเนสิกาย** มีความว่า เล่นด้วยกีฬาทายความคิดทางใจ ที่ท่านเรียกว่า **มเนสิกา.**

บทว่า **ยถาวชฺเชน** มีความว่า การเล่นแสดงประกอบท่าทางของคนพิการ มีคนตาบอด คนกระจอก และคนค่อมเป็นต้น ที่ท่านเรียกว่าเล่นเลียนคนพิการ. ภิกษุอัสสชิและปุนัพพสุกะเล่นด้วยกายเล่นเลียนคนพิการ เหมือนพวกชนชาวเวลัมพกเล่น (ชนพวกเล่นกายกรรม) ฉะนั้น.

สองบทว่า **หตฺถิสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ** มีความว่า ย่อมศึกษาศิลปะที่ควรศึกษา มีช้างเป็นนิมิต. แม้ในศิลปะมีมาเป็นต้น ก็มีนัยอย่างนี้

บทว่า **ธาวนฺติปิ** ได้แก่ วิ่งขับไปตามหลัง.

บทว่า **อาธาวนฺติปิ** มีความว่า วิ่งหันหน้าวกกลับมาตลอดระยะทางที่ตนวิ่งไป (วิ่งเปี้ยวกัน).

บทว่า **นพฺพชฺฌนฺติ** ได้แก่ ย่อมทำการปล้ำกัน.

สองบทว่า **นลาฏิกมฺปิ เทนฺติ** มีความว่า ย่อมแตะนิ้วที่หน้าผากตนแล้ว แตะที่หน้าผากของหญิงฟ้อนนั้น พร้อมกับพูดว่า ดีละ ดีแล้ว น้องหญิง !

สองบทว่า **วิวิธมฺปิ อนาจารํ** มีความว่า ประพฤติอนาจารต่าง ๆ มีกลองปากเป็นต้น (ปี่พาทย์ปาก, ผิวปากเป็นต้น) แม้อื่น ๆ ซึ่งไม่ได้มาในพระบาลี.

[แก้อรรถตอนชาวกิฏาคีรีพบภิกษุอาคันตุกะ]

บทว่า **ปาสาทิเกน** ได้แก่ อันนำมาซึ่งความเลื่อมใส คือสมควรเหมาะสมแก่สมณะ.

บทว่า **อภิกฺกนฺเตน** คือ มีการเดิน.

บทว่า **ปฏิกฺกนฺเตน** คือ มีการถอยกลับ.

บทว่า **อวโลกิเตน** คือ การมองดูไปข้างหน้า.

บทว่า **วิโลกิเตน** คือ ดูข้างโน้นบ้างข้างนี้บ้าง.

บทว่า **สมฺมิญฺชิเตน** คือ การคู้ข้ออวัยวะเข้า.

บทว่า **ปสาริเตน** คือ การเหยียดข้อเหล่านั้นนั่นแหละออก. ในบททั้งปวงเป็นตติยาวิภัตติลงในอรรถบอกอิตถัมภูต. มีคำอธิบายว่า เป็นผู้มีการเดินไปข้างหน้า ถอยกลับ เหลียวซ้าย แลขวา คู้เข้า เหยียดออก อันน่าเลื่อมใส เพราะถูกควบคุมด้วยสติสัมปชัญญะ.

บทว่า **โอกฺขิตฺตจกฺขุ** คือ มีจักษุทอดลงเบื้องต่ำ.

บทว่า **อิริยาปถสมฺปนฺโน** มีความว่า มีอิริยาบถเรียบร้อย เพราะมีกิริยาก้าวไปข้างหน้าเป็นต้น อันน่าเลื่อมใสนั้น.

บทว่า **กฺวายํ** ตัดบทเป็น **โก อยํ** แปลว่า ภิกษุนี้เป็นใคร่ ?

บทว่า **อพฺพฬฺหโพฺห วิย** มีความว่า ได้ยินว่า ชนทั้งหลายเรียกคนอ่อนแอว่า **อพฺพฬ.** ก็คำกล่าวย้ำนี้ เป็นไปในอรรถว่า อย่างยิ่ง, เพราะฉะนั้น จึงมีคำอธิบายว่า เหมือนคนอ่อนแอเหลือเกิน.

ด้วยบทว่า **มนุทฺทมนุโท** ชาวบ้านย่อมแสดงคุณแท้ๆ โดยเป็นโทษอย่างนี้ว่า เป็นผู้อ่อนแอนัก คืออ่อนเปียกนัก เพราะเป็นผู้มีอิริยาบถมีการก้าวเดินเป็นต้นไม่ปราดเปรียว.

บทว่า **ภากุฏิกภากุฏิโก วิย** มีความว่า เพราะท่านเป็นผู้มีจักษุทอดลง ชาวบ้านจึงสำคัญพูดกันว่า ภิกษุนี้ทำหน้าสยิ้ว มีหน้านิ่วคิ้วขมวดเที่ยวไปเหมือนคนโกรธ.

บทว่า **สณฺหา** คือ เป็นผู้ละเอียด. อธิบายว่า เป็นผู้ฉลาดชักนำอุบายสกชนไปในฐานะอันควรอย่างนี้ว่า แน่ะโยมหญิง โยมชาย พี่สาว น้องสาว ! ท่านหาเป็นคนไม่มีพละกำลังเหมือนภิกษุรูปนี้ไม่.

บทว่า **สขิลา** ได้แก่ เป็นผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้มีวาจานุ่มนวล.

บทว่า **สุขสํ ภาสา** นี้ เป็นคำแสดงเหตุแห่งคำก่อน. จริงอยู่ ชนผู้มีการพูดจาอ่อนหวาน เป็นสัมโมทนียกถา ไม่หยาบคาย เสนาะหู ท่านเรียกว่า ผู้มีวาจาไพเราะ ด้วยเหตุนั้น ชาวบ้านจึงกล่าวว่า (พระผู้เป็นเจ้าของพวกเรา) เป็นผู้พูดไพเราะ พูดอ่อนหวาน. ก็ในคำนี้มีอธิบายดังนี้ว่า พระผู้เป็นเจ้าของพวกเรา เห็นพวกอุบาสกอุบาสิกาแล้ว

กล่าวสัมโมทนียกถาไพเราะ เพราะฉะนั้น ท่านจึงเป็นผู้พูดไพเราะ อ่อนหวาน ไม่เป็นคนอ่อนแอและอ่อนเปียกเหมือนภิกษุนี้เลย.

บทว่า **มิหิตปุพฺพงฺคมา** มีวิเคราะห์ว่า ภิกษุเหล่านี้ มีการยิ้มแย้มเป็นไปก่อนพูด; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า ผู้มีการยิ้มแย้มเป็นเบื้องหน้า ความว่า ภิกษุเหล่านั้นยิ้มแย้มก่อนจึงพูดภายหลัง.

บทว่า **เอหิสฺวาคตวาทิโน** มีความว่า เห็นอุบาสกแล้วมักพูดอย่างนั้นว่า มาเถิด ท่านมาดีแล้ว หาเป็นคนมีหน้าสยิ้ว เพราะเป็นคนมีหน้านิ่วคิ้วขมวดเหมือนภิกษุนี้ไม่. พวกชาวกิฏาคีรีชนบท ครั้นแสดงความเป็นผู้มีหน้าไม่สยิ้ว เพราะเป็นผู้มีปกติยิ้มแย้มก่อนเป็นต้น โดยอรรถอย่างนี้แล้ว เมื่อจะแสดงแม้โดยสรุปอีก จึงได้กล่าวว่า มีหน้าไม่สยิ้ว มีหน้าชื่นบาน มักพูดก่อน.

อีกอย่างหนึ่ง ผู้ศึกษาพึงทราบว่า ทั้ง ๓ บท มีบทว่า อภากุฏิกา เป็นต้นนี้ แสดงความไม่มีแห่งอาการแม้ทั้ง ๓ โดยมาสับลำดับกัน

คือ อย่างไร ? คือ บรรดาบททั้ง ๓ มีบทว่า อภากุฏิกา เป็นต้นนั่น ด้วยบทว่า **อภากุฏิกา** นี้ ท่านแสดงความไม่มีอาการสยิ้วหน้าสยิ้วตา

ด้วยบทว่า **อุตฺตานมุขา** นี้ ท่านแสดงความไม่มีแห่งอาการอ่อนแอและอ่อนเปียก. ก็ภิกษุเหล่าใด เป็นผู้หน้าเบิกบานด้วยการลืมตาทั้งสองมองดู. ภิกษุเหล่านั้น ชื่อว่าไม่เป็นคนอ่อนแอและอ่อนเปียก.

ด้วยบทว่า **ปุพฺพภาสิโน** นี้ ท่านแสดงความไม่มีแห่งอาการอ่อนแอและอ่อนเปียก. ก็ภิกษุเหล่าใด ย่อมทักทายก่อนว่า แน่ะโยมหญิง ! โยมชาย ! ดังนี้ เพราะเป็นผู้ฉลาดในการโอภาปราศรัย, ภิกษุเหล่านั้นหาเป็นผู้ไม่มีพละกำลังไม่ ฉะนี้แล.

[อุบาสกนิมนต์ภิกษุอาคันตุกะไปยังเรือน]

บทว่า **เอหิ ภนฺเต ฆรํ คมิสฺสาม** มีความว่า ได้ยินว่า อุบาสกนั้น เมื่อภิกษุกล่าวตอบว่า ท่านผู้มีอายุ! อาตมายังไม่ได้บิณฑบาตเลยดังนี้ จึงกล่าวว่า พวกภิกษุนั่นแหละ ทำให้ท่านไม่ได้บิณฑบาตนั่น ถึงแม้ท่านจะเที่ยวไปจนทั่วหมู่บ้าน ก็จักไม่ได้เลย ประสงค์จะถวายบิณฑบาต จึงกล่าวว่า มาเถิด ขอรับ! พวกเราจักไปเรือนด้วยกัน.

ถามว่า ก็วาจานี้ เป็นวิญญัตติวาจา หรือไม่เป็น ?

ตอบว่า ไม่เป็น. ธรรมดาปัญหาที่เขาถามแล้วนี้ ควรจะตอบ. เพราะฉะนั้น ถ้าแม้นว่าในทุกวันนี้ ใคร ๆ ถามภิกษุผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้านในเวลาเช้าก็ดี ในเวลาเย็นก็ดี ว่า ท่านเที่ยวไปทำไม ขอรับ! การที่ภิกษุบอกความประสงค์ที่ตนเที่ยวไปแล้ว เมื่อเขาถามว่า ได้แล้วหรือยังไม่ได้ ถ้ายังไม่ได้ก็บอกว่า ยังไม่ได้ แล้วรับเอาสิ่งของที่เขาถวายควรอยู่.

บทว่า **หุฏฺโฐ** มีความว่า ไม่ได้ทรุดโทรมลง ด้วยการยังความเลื่อมใสเป็นต้นให้พินาศไป, แต่ทรุดโทรมลง ด้วยอำนาจแห่งบุคคลผู้โทรม.

ทานทั้งหลายนั่นแล ท่านเรียกว่า **ทานบถ.** อีกอย่างหนึ่ง ทานประจำ ท่านเรียกว่า ทานบถ มีคำอธิบายว่า ทานวัตร.

บทว่า **อุปจฺฉินฺนานิ** ได้แก่ ถูกพวกทายกตัดขาดแล้ว. อธิบายว่า บัดนี้พวกทายกเหล่านั้น ไม่ถวายทานนั้น.

บทว่า **ริญฺจนฺติ** มีความว่า พวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เป็นผู้แยกกันอยู่ คือกระจายกันอยู่, มีคำอธิบายว่า ย่อมพากันหลีกหนีไป.

บทว่า **สณฺฐเหยฺย** มีความว่า พึงดำรงอยู่โดยชอบ คือพึงเป็นที่พำนักของเหล่าภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก.

ภิกษุนั้นรับสาสน์ของอุบาสกผู้มีศรัทธามีความเลื่อมใส ด้วยคำว่า **เอวมาวุโส** ดังนี้แล. ได้ยินว่า การนำข่าวสาสน์ที่เป็นกัปปิยะเห็นปานนี้ไป ย่อมควร. เพราะฉะนั้น ภิกษุไม่พึงทำความรังเกียจในข่าวสาสน์ทั้งหลายเช่นนี้ว่า ขอท่านจงถวายบังคมพระบาทยุคลของพระผู้มีพระภาคเจ้าตามคำของเรา ดังนี้ ก็ดี ว่า ขอท่านจงไหว้พระเจดีย์ พระปฏิมา ต้นโพธิ์ พระสังฆเถระ ดังนี้ ก็ดี ว่า ท่านจงทำการบูชาด้วยของหอม การบูชาด้วยดอกไม้ที่พระเจดีย์ ดังนี้ ก็ดี ว่า ขอท่านจงนิมนต์ให้ภิกษุทั้งหลายประชุมกัน, พวกเราจักถวายทาน จักฟังธรรม ดังนี้ ก็ดี ข่าวสาสน์เหล่านี้ เป็นกัปปิยสาสน์ ไม่เกี่ยวด้วยคิหิกรรมของพวกคฤหัสถ์ ด้วยประการฉะนี้แล.

คำว่า **กุโต จ ตฺวํ ภกฺขุ อาคจฺฉติ** มีความว่า ภิกษุนั้นนั่งอยู่แล้ว ไม่ใช่กำลังมา. แต่โดยอรรถภิกษุนั้นเป็นผู้มาแล้ว. แม้เมื่อเป็นอย่างนี้ คำปัจจุบันกาลในอรรถอดีตที่ใกล้ต่อปัจจุบันกาล ย่อมมีได้ ; เพราะฉะนั้น จึงไม่มีความผิด. แม้ในคำว่า **ตโต อหํ ภควา อาคจฺฉามิ** นี้ ในสุดท้ายก็มีนัยนี้เหมือนกัน.

[ทรงรับสั่งให้ลงปัพพาชนียกรรมพวกภิกษุฉัพพัคคีย์]

ในคำว่า **ปฐมํ อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู โจเทตพฺพา** นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้ว่า พระอัสสชิและปุนัพพสุกะ อันสงฆ์พึงให้ทำโอกาสว่า พวกผมต้องการจะพูดกะพวกท่าน แล้วพึงโจทด้วยวัตถุและอาบัติ, ครั้น

โจทแล้วพึงให้ระลึกถึงอาบัติที่พวกเธอยังระลึกไม่ได้. ถ้าพวกเธอปฏิญญาวัตถุและอาบัติ หรือปฏิญญาเฉพาะอาบัติ ไม่ปฏิญญาวัตถุ พึงยกอาบัติขึ้นปรับ. ถ้าปฏิญญาเฉพาะวัตถุ ไม่ปฏิญญาอาบัติ แม้ในการปฏิญญาอย่างนั้น ก็พึงยกอาบัติขึ้นทีเดียวว่า เป็นอาบัติชื่อนี้ ในเพราะวัตถุนี้. ถ้าพวกเธอไม่ปฏิญญาทั้งวัตถุ ไม่ปฏิญญาทั้งอาบัติ ไม่พึงยกอาบัติขึ้นปรับ.

ก็พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงปรับอาบัติตามปฏิญญาแล้ว เมื่อจะทรงแสดงว่า สงฆ์พึงลงปัพพาชนียกรรมอย่างนี้ จึงตรัสคำมีอาทิว่า **พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา** ดังนี้. คำนั้น ตื้นทั้งนั้น. ก็ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ลงปัพพาชนียกรรมอย่างนี้แล้ว ไม่ควรอยู่ในวัดที่ตนเคยอยู่ หรือในบ้านที่ตนทำกุลทูสก-กรรม. เมื่อจะอยู่ในวัดนั้น ไม่พึงเที่ยวไปบิณฑบาตในบ้านใกล้เคียง. แม้จะอยู่ในวัดใกล้เคียง ก็ไม่ควรเที่ยวไปบิณฑบาตในบ้านนั้น. แต่พระอุปติสสเถระ ถูกพวกอันเตวาสิกค้านว่า ท่านขอรับ ! ธรรมดาว่านครใหญ่มีประมาณถึง ๑๒ โยชน์ ดังนี้แล้ว จึงกล่าวว่า ภิกษุทำกุล-ทูสกกรรมในถนนใด, ท่านห้ามแต่ถนนนั้น. ลำดับนั้น ท่านถูกพวกอันเตวาสิกค้านเอาว่า แม้ถนนก็ใหญ่ มีประมาณเท่านครเที่ยว แล้วจึงกล่าวว่า ภิกษุกระทำกุลทูสกกรรมในลำดับเรือนแถวใด ท่านห้ามลำดับ เรือนแถวนั้น ดังนี้. ท่านถูกพวกอันเตวาสิกค้านอีกว่า แม้ลำดับเรือน ก็มีขนาดเท่าถนนทีเดียว จึงกล่าวว่า ท่านห้าม ๗ หลังคาเรือนข้างโน้นและข้างนี้. ก็คำทั้งหมดนั้น เป็นเพียงมโนรถของพระเถระเท่านั้น. ถ้าแม้นวัดใหญ่มีขนาด ๓ โยชน์เป็นอย่างสูง และนครโตขนาด

๑๒ โยชน์เป็นอย่างยิ่ง ภิกษุผู้ทำกุลทูสกกรรม จะอยู่ในวัดจะเที่ยวไปในนคร (นั้น) ไม่ได้เลย ฉะนั้นแล.

ข้อว่า **เต สงฺเฆน ปพฺพาชนียกมฺมกตา** มีความว่า ถามว่า สงฆ์ได้กระทำกรรมแก่พวกภิกษุอัสสชิและปุนพัพสุกะนั้น อย่างไร ?

ตอบว่า สงฆ์ไม่ได้ไปข่มขี่กระทำกรรมเลย, โดยที่แท้ เมื่อพวกตระกูลอาราธนา นิมนต์มาแล้ว กระทำภัตเพื่อสงฆ์ พระเถระทั้งหลายในที่นั้น ๆ แสดงข้อปฏิบัติของสมณะ ให้พวกมนุษย์เข้าใจว่า นี้เป็นสมณะ นี้ไม่ใช่สมณะ แล้วให้ภิกษุ ๑ รูป ๒ รูป เข้าสู่สีมาแล้ว ได้กระทำปัพพาชนียกรรมแมแก่พวกภิกษุทั้งหมด โดยอุบายนี้นั่นแล.

ก็เมื่อภิกษุผู้ถูกสงฆ์ลงปัพพาชนียกรรมอย่างนี้แล้ว บำเพ็ญวัตร ๑๘ ประการให้บริบูรณ์ขออยู่ กรรมอันสงฆ์พึงระงับ. และแม้ภิกษุผู้มีกรรมระงับแล้วนั่น ตนทำกุลทูสกกรรมไว้ในตระกูลเหล่าใดในครั้งก่อน ไม่ควรรับปัจจัยจากตระกูลเหล่านั้น. แม้บรรลุความสิ้นไปแห่งอาสวะแล้วก็ไม่ควรรับ, ปัจจัยเหล่านั้น จัดเป็นของไม่สมควรแท้.

เมื่อภิกษุถูกทายกถามว่า ทำไม ท่านจึงไม่รับ ? ตอบว่า เพราะได้กระทำไว้อย่างนี้เมื่อก่อน ดังนี้, ถ้าพวกชาวบ้านกล่าวว่า พวกกระผมไม่ถวายด้วยเหตุอย่างนั้น, ถวายเพราะท่านมีศีลในบัดนี้ (ต่างหาก) ดังนี้ควรรับได้. กุลทูสกกรรม เป็นกรรมอันภิกษุผู้กระทำเฉพาะในสถานที่ให้ทานตามปกติ, จะรับทานตามปกติจากสถานที่นั้นนั่นแล ควรอยู่. ทานที่ทายกถวายเพิ่มเติม ไม่ควรรับ.

บทว่า **น สมฺมา วตฺตนฺติ** มีความว่า ก็พวกภิกษุอัสสชิปุนัพพสุกะเหล่านั้นย่อมไม่ประพฤติโดยชอบ ในวัตร ๑๘ ประการ.

ข้อว่า **น โลมํ ปาเตนฺติ** มีความว่า ชื่อว่า เป็นผู้ไม่หายเย่อหยิ่ง เพราะไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติอันสมควร.

ข้อว่า **น เนตฺถารํ วตฺตนฺติ** มีความว่า ย่อมไม่ปฏิบัติตามทางเป็นเครื่องช่วยถอนตนเอง.

ข้อว่า **ภิกขู น ขมาเปนฺติ** มีความว่า ย่อมไม่กระทำให้ภิกษุทั้งหลายอดโทษอย่างนี้ว่า พวกกระผมกระทำผิด ขอรับ ! แต่พวกกระผมจะไม่กระทำเช่นนี้อีก, ขอท่านทั้งหลายจงอดโทษแก่พวกกระทำเถิด.

บทว่า **อกฺโกสนฺติ** คือ ย่อมด่าการกสงฆ์ ด้วยอักโกสวัตถุ ๑๐.

บทว่า **ปริภาสนฺติ** คือ ย่อมแสดงภัยแก่ภิกษุเหล่านั้น.

ข้อว่า **ฉนฺทคามิตา ฯเป ฯ ภยคามิตา ปาเปนฺติ** มีความว่า ย่อมให้ถึง คือ ประกอบด้วย ความลำเอียงเพราะรักใคร่กันบ้าง ฯลฯ ด้วยความลำเอียงเพราะกลัวบ้าง อย่างนี้ว่า ภิกษุเหล่านี้ เป็นผู้มีความลำเอียงเพราะรัก ฯ ล ฯ และมีความลำเอียงเพราะกลัว.

บทว่า **ปกฺกมนฺติ** มีความว่า บรรดาสมณะ ๕๐๐ ซึ่งเป็นบริวารของพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะนั้น บางพวกก็หลีกไปสู่ทิศ.

บทว่า **วิพฺภมนฺติ** คือ บางพวกก็สึกเป็นคฤหัสถ์.

ในคำว่า **กถ หิ นาม อสฺสชิปุนพฺพสุกา** นี้ ท่านเรียกภิกษุแม้ทั้งหมดว่า อัสสชิปุนัพพสุกะ ด้วยอำนาจแห่งภิกษุทั้งสองรูปผู้เป็นหัวหน้า.

[อรรถาธิบายกุลทูสกรรมมีการให้ดอกไม้เป็นต้น]

ในคำว่า **คามํ** นี้ แม้นครท่านยึดเอาด้วยคามศัพท์เหมือนกัน. ด้วยเหตุนั้น ในบทภาชนะแห่งบทนั้น ท่านจึงกล่าวว่า บ้านก็ดี นิคม

ก็ดี นครก็ดี ชื่อว่า คามและนิคม. บรรดาบ้านเป็นต้นนั้น หมู่บ้านที่ไม่มีกำแพงเป็นเครื่องล้อม มีร้านตลาด พึงทราบว่า **นิคม.**

ภิกษุใดประทุษร้ายซึ่งตระกูลทั้งหลาย; เหตุนั้น ภิกษุนั้น ชื่อว่า กุลทูสกะ. และเมื่อจะประทุษร้าย ไม่ใช่ประทุษร้ายด้วยของเสีย มีของไม่สะอาด และเปียกตมเป็นต้น โดยที่แท้ย่อมทำความเลื่อมใสของตระกูลทั้งหลายนั้นให้พินาศไป ด้วยข้อปฏิบัติชั่วของตน, ด้วยเหตุนั้นแล ในบทภาชนะแห่งบทนั้น ท่านจึงกล่าวว่า **ปุปฺผน วา** เป็นต้น.

พึงทราบวินิจฉัยในบทว่า **ปุปฺผทาเนน** เป็นต้นนั้นดังนี้:-

ภิกษุใดนำไปให้เองก็ดี ให้นำไปให้ก็ดี เรียกมาให้เองก็ดี ให้เรียกมาให้ก็ดี หรือว่าให้ดอกไม้ที่เป็นของตน อย่างใดอย่างหนึ่งแก่บุคคลทั้งหลายที่เข้าไปหาเอง เพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์ตระกูล, ภิกษุนั้นต้องทุกกฏ. ให้ดอกไม้ของคนอื่น ก็เป็นทุกกฏเหมือนกัน. ให้ด้วยไถยจิต พระวินัยธรพึงปรับตามราคาสิ่งของ. แม้ในของสงฆ์ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ส่วนความแปลกกัน ดังต่อไปนี้ เป็นฤลลัจจัยแก่ภิกษุผู้ให้ดอกไม้ที่เขากำหนดไว้ เพื่อประโยชน์แก่เสนาสนะ โดยถือว่าตนเป็นใหญ่.

ถามว่า ชื่อว่า ดอกไม้ ควรให้แก่ใคร ไม่ให้แก่ใคร ?

ตอบว่า เมื่อจะให้แก่มารดาบิดาก่อน นำไปให้เองก็ดี ให้นำไปให้ก็ดี เรียกมาให้เองก็ดี ให้เรียกมาให้ก็ดี ควรทั้งนั้น. สำหรับญาติที่เหลือ ให้เรียกมาให้เท่านั้นจึงควร. ก็แลการให้ดอกไม้นั้น. เพื่อประโยชน์แก่การบูชาพระรัตนตรัยจึงควร. แต่จะให้ดอกไม้แม้แก่ใคร ๆ เพื่อประโยชน์แก่การประดับ หรือเพื่อประโยชน์แก่การบูชาศิวลึงค์เป็นต้น ไม่ควร. และเมื่อจะให้นำไปให้แก่มารดาบิดา ควรใช้สามเณรผู้เป็นญาติ

เท่านั้นให้นำไปให้. สามเณรผู้มิใช่ญาตินอกนั้น ถ้าปรารถนาจะนำไปเองเท่านั้น จึงควรให้นำไป. ภิกษุผู้แจกดอกไม้ที่ได้รับสมมติ จะให้ส่วนกึ่งหนึ่งแก่พวกสามเณรผู้มาถึงในเวลาแจกก็ควร.

ในกุรุนทีท่านกล่าวว่า ควรให้ครึ่งส่วนแก่คฤหัสถ์ที่มาถึง, ในมหาปัจจรีกล่าวว่า ควรให้แต่น้อย. ภิกษุผู้ไม่ได้รับสมมติควรอปโลกน์ให้พวกสามเณรผู้มีความเคารพในอาจารย์และอุปัชฌายะ ได้นำดอกไม้เป็นอันมากมากองไว้. พระเถระทั้งหลายให้แก่พวกสัทธิวิหาริกเป็นต้น หรือแก่พวกอุบาสกผู้มาถึงแต่เช้าตรู่ ด้วยกล่าวว่า เธอจงถือเอาดอกไม้นี้ เธอจงถือเอาดอกไม้นี้, ไม่จัดว่าเป็นการให้ดอกไม้. พวกภิกษุผู้ถือเอาไปด้วยคิดว่า พวกเราจักบูชาพระเจดีย์ก็ดี กำลังทำการบูชาก็ดี ให้แก่พวกคฤหัสถ์ผู้มาถึงในที่นั้น ๆ เพื่อประโยชน์แก่การบูชาพระเจดีย์. แม้การให้นี้ ก็ไม่จัดว่าเป็นการให้ดอกไม้ แม้เห็นพวกอุบาสกกำลังบูชาด้วยดอกรักเป็นต้น แล้วกล่าวว่า อุบาสกทั้งหลาย ! ดอกกรรณิการ์เป็นต้นที่วัดมี, พวกท่านจงไปเก็บดอกกรรณิการ์เป็นต้นมาบูชาเถิด ดังนี้ ก็ควร.

พวกชาวบ้านถามภิกษุทั้งหลายผู้ทำการบูชาด้วยดอกไม้ แล้วเข้าไปยังบ้านค่อนข้างสายว่า เพราะเหตุไร ขอรับ ! พวกท่านจึงเข้ามาสายนัก ? พวกภิกษุตอบว่า ที่วัดมีดอกไม้มาก, พวกเราได้ทำการบูชา (ก่อนเข้ามา). พวกชาวบ้านรู้ว่า ได้ทราบว่าที่วัดมีดอกไม้มาก วันรุ่งขึ้นจึงถือเอาของเคี้ยวของฉันเป็นอันมากไปสู่วัด กระทำการบูชาด้วยดอกไม้และถวายทาน, การพูดนั่นก็ควร.

พวกชาวบ้านขอวาระดอกไม้ว่า ท่านขอรับ ! พวกกระผมจักบูชา ณ วันชื่อโน้น แล้วมาในวันที่อนุญาต. และพวกสามเณรได้เก็บดอกไม้ไว้แต่เช้าตรู่. พวกชาวบ้านเมื่อไม่เห็นดอกไม้เป็นต้น จึงพูดว่า ดอกไม้อยู่ที่ไหน ขอรับ ! พระเถระทั้งหลายตอบว่า พวกสามเณรเก็บไว้, ก็พวกท่านจงไปบูชากันเถิด, สงฆ์จักบูชาในวันอื่น. พวกชาวบ้านเหล่านั้นพากันบูชา ถวายทานแล้วไป, การพูดอย่างนั้น ก็ควร.

แต่ในมหาปัจจรีและกุรุนที ท่านกล่าวว่า พระเถระทั้งหลายย่อมไม่ได้เพื่อจะใช้ให้พวกสามเณรให้, ถ้าพวกสามเณรให้ดอกไม้เหล่านั้นแก่พวกชาวบ้านเหล่านั้นเสียเองนั่นแล, การให้นั่น สมควร, แต่พระเถระทั้งหลาย ควรกล่าวคำเพียงเท่านี้ว่า พวกสามเณรเก็บดอกไม้เหล่านี้ไว้.

แต่ถ้าว่า พวกชาวบ้านขอวาระดอกไม้แล้ว เมื่อพวกสามเณรไม่ได้เก็บดอกไม้ไว้ ถือเอายาคูและภัตเป็นต้นมาแล้วกล่าวว่า ท่านทั้งหลายจงให้สามเณรทั้งหลายเก็บให้ การใช้ให้พวกสามเณรผู้เป็นญาติเท่านั้นเก็บให้ จึงควร. พระเถระทั้งหลายยกพวกสานเณรที่มิใช่ญาติขึ้นวางบนกิ่งไม้. พวกสามเณรไม่ควรลงแล้วหนีไปเสีย, ควรเก็บให้.

ในมหาปัจจรีและกุรุนทีกล่าวว่า ก็ถ้าว่าพระธรรมกถึกบางรูปจะกล่าวว่า อุบาสกและอุบาสิกาทั้งหลาย ดอกไม้ที่วัดมีมาก, พวกท่านจงถือเอายาคูและภัตเป็นต้น ไปทำการบูชาด้วยดอกไม้เถิด, ยาคูและภัตเป็นต้นนั้น ย่อมไม่สมควรแก่พระธรรมกถึกนั้นเท่านั้น. แต่ในมหาอรรถกถา ท่านกล่าวไว้โดยไม่แปลกกันว่า ยาคูและภัตเป็นต้นนั้น เป็นอกัปปิยะ ไม่สมควร.

แม้ผลไม้ที่เป็นของของตน จะให้แก่มารดาบิดาและพวกญาติที่เหลือย่อมควร โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล. แต่เมื่อภิกษุผู้ให้ เพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์ตระกูล พึงทราบว่าเป็นทุกกฏเป็นต้น ในเพราะผลไม้ของตน ของคนอื่น ของสงฆ์ และของที่เขากำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่เสนาสนะ โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล. เฉพาะผลไม้ที่เป็นของของตน จะให้แก่พวกคนไข้ หรือแก่พวกอิสรชนผู้มาถึงซึ่งหมดเสบียงลง ก็ควร. ไม่จัดเป็นการให้ผลไม้. แม้ภิกษุผู้แจกผลไม้ที่สงฆ์สมมติ จะให้กึ่งส่วนแก่พวกชาวบ้านผู้มาถึงในเวลาแจกผลไม้แก่สงฆ์ ก็ควร. ผู้ไม่ได้รับสมมติควรอปโลกน์ให้.

แม้ในสังฆาราม สงฆ์ก็ควรทำกติกาไว้ ด้วยการกำหนดผลไม้หรือด้วยการกำหนดต้นไม้ เมื่อพวกคนไข้หรือพวกคนอื่นขอผลไม้ จากผลหรือจากต้นไม้ที่กำหนดไว้นั้น พึงให้ผลไม้ ๔-๕ ผล หรือพึงแสดงต้นไม้ ตามที่กำหนดไว้ว่า พวกเธอถือเอาจากต้นนี้ได้ แต่ไม่ควรพูดว่าผลไม้ที่ต้นนี้ดี, พวกเธอจงถือเอาจากต้นนี้.

พึงทราบวินิจฉัย ในบทว่า **จุณฺเณน** นี้ ดังต่อไปนี้:-

ภิกษุให้จุรณสน หรือน้ำฝาดอย่างอื่นของของตนเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์ตระกูล เป็นทุกกฏ. แม้ในของของตนอื่นเป็นต้น ก็พึงทราบวินิจฉัยโดยนัยดังกล่าวมาแล้ว. ส่วนความแปลกกันดังต่อไปนี้:- ในจุรณวิสัยนี้ เปลือกไม้แม้ที่สงฆ์รักษาและสงวนไว้ ก็จัดเป็นครุภัณฑ์แท้. แม้ในพวกดินเหนียว ไม้ชำระฟัน และไม้ไผ่ บัณฑิตรู้จักของที่ควรเป็นครุภัณฑ์แล้ว พึงทราบวินิจฉัยดังกล่าวแล้วในจุรณนั่นแล. แต่การให้ใบไม้ ไม่มาในบาลีนี้. แม้การให้ใบไม้นั้น ก็พึงทราบโดยนัยดังกล่าว

แล้วเหมือนกัน. ข้าพเจ้าจักพรรณนาการให้ไปไม้ทั้งหมด โดยพิสดาร ในการวินิจฉัยครุภัณฑ์ แม้ข้างหน้า.

เวชกรรมวิธี ในบทว่า **เวชฺชกาย วา** นี้ บัณฑิตพึงทราบโดยนัย ที่กล่าวไว้แล้วในตติยปาราชิกวรรณนานั่นแล.

กรรม คือ การงานของทูต และการส่งข่าวสาสน์ของพวกคฤหัสถ์ ท่านเรียกว่า **ชังฆเปสนียะ** ในคำว่า **ชงฺฆเปสนิเกน** นี้, ข้อนั้น อันภิกษุไม่ควรกระทำ. ด้วยว่าเมื่อภิกษุรับข่าวสาสน์ของพวกคฤหัสถ์แล้วเดินไป เป็นทุกกฏ ทุก ๆ ย่างเท้า. แม้เมื่อฉันโภชนะที่อาศัยกรรมนั้นได้มา ก็เป็นทุกกฏ ทุก ๆ คำกลืน. แม้เมื่อไม่รับข่าวสาสน์แต่แรก ภายหลังตกลงใจว่า บัดนี้ นี้คือบ้านนั้น เอาละ เราจักแจ้งข่าวสาสน์นั้น แล้วแวะออกจากทาง ก็เป็นทุกกฏ ทุก ๆ ย่างเท้า. เมื่อฉันโภชนะที่บอกข่าวสาสน์ได้มา เป็นทุกกฏโดยนัยก่อนเหมือนกัน. แต่ภิกษุไม่รับข่าวสาสน์มา เมื่อถูกคฤหัสถ์ถามว่า ท่านขอรับ ! อันผู้มีชื่อนี้ ในบ้านนั้น มีข่าวคราวเป็นอย่างไร ! ดังนี้ จะบอกก็ควร. ในปัญหาที่เขาถาม ไม่มีโทษ.

แต่จะส่งข่าวสาสน์ของพวกสหธรรมิก ๕ ของมารดาบิดา คน ปัณฑุปลาส และไวยาจักรของตนควรอยู่. และภิกษุจะส่งข่าวสาสน์ที่สมควร มีประการดังกล่าวแล้วในก่อน ของพวกคฤหัสถ์ควรอยู่. เพราะข่าวสาสน์ที่สมควรนี้ ย่อมไม่ชื่อว่าเป็นกรรม คือ การเดินข่าว. ก็แล ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากกุลทูสกกรรม ๘ อย่างนี้ ย่อมไม่สมควรแก่สหธรรมิกทั้ง ๕ เป็นเช่นกับปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการอวดอุตริมนุสธรรมอันไม่เป็นจริง และการซื้อขายด้วยรูปิยะทีเดียว.

ภิกษุนั้น มีความประพฤติลามก; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า ปาป-สมาจาร. ก็เพราะปาปสมาจาร มีการปลูกต้นไม้ดอกเป็นต้น อันพระ-ผู้มีพระภาคเจ้าทรงประสงค์เอาแล้วในสิกขาบทนี้; ฉะนั้น พระองค์จึงตรัสไว้ในบทภาชนะแห่งบทว่า ปาปสมาจาร นี้ โดยนัยเป็นต้นว่า **มาลาวจฺฉโรเปนฺติปิ** ดังนี้.

บทว่า **ติโรกฺุขา** แปลว่า ลับหลัง.

ก็คำว่า **กุลานิ** นี้ ในคำว่า **กุลานิ จ เตน ทุฏฺฐานิ** นี้เป็นเพียงโวหาร, แต่โดยความหมาย พวกชาวบ้านถูกภิกษุนั้นประทุษร้าย; ฉะนั้น ในบทภาชนะแห่งบทว่า **กุลานิ จ เตน ทุฏฺฐานิ** พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำมีอาทิว่า **ปุพเพ สทฺธา หุตฺวา** ดังนี้.

บทว่า **ฉนฺทคามิโน** มีวิเคราะห์ว่า ผู้ชื่อว่า มีฉันทคามินะ เพราะอรรถว่า ย่อมลำเอียงเพราะชอบพอกัน. ในบทที่เหลือ ก็มีนัยอย่างนี้.

ในคำว่า **สมนุภาสิตพฺโพ ตสฺส ปฏินิสฺสคฺคาย** นี้ บัณฑิตพึงเห็นความอย่างนี้ว่า เป็นทุกกฏอย่างเดียว เพราะกุลทูสกกรรม. แต่ภิกษุนั้นหลีกเลี่ยงกล่าวคำใดกะสงฆ์ว่า เป็นผู้มีความลำเอียงเพราะชอบพอกัน เป็นต้น สงฆ์พึงกระทำสมนุภาสนกรรม เพื่อสละคืนซึ่งคำว่า เป็นผู้มีลำเอียงเพราะชอบกัน เป็นต้นนั้นเสีย.

คำที่เหลือทุก ๆ แห่ง มีเนื้อความตื้นทั้งนั้น แม้สมุฏฐานเป็นต้น ก็เช่นเดียวกับปฐมสังฆเภทสิกขาบทนั้นแล.

กุลทูสกสิกขาบทวรรณนา จบ

[แก้อรรถบทสรูปสังฆาทิเสส]

ในคำว่า **อุทฺทิฏฺฐา โข ฯ เป ฯ เอวเมตํ ธารยามิ** นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

ธรรมเหล่านี้ มีการต้องแต่แรก; เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า ปฐมาปัตติกะ อธิบายว่า พึงต้องในครั้งแรก คือ ในขณะที่ล่วงละเมิดทีเดียว. ส่วนธรรมทั้งหลายนอกนี้ พึงทราบว่าเป็น ยาวตติยกะ ด้วยอรรถว่ามี (เป็นอาบัติ) ในเพราะสมนุภาสนกรรมครั้งที่ ๓ เหมือนโรคไข้เชื่อม (โรคผอม) มี (เป็น) ในวันที่ ๓ และที่ ๔ เขาเรียกว่า โรคที่ ๓ ที่ ๔ ฉะนั้น.

ข้อว่า **ยาวตีหํ ชานํ ปฏิจฺฉาเทติ** มีความว่า รู้อยู่ ปกปิดไว้ คือ ไม่บอกแก่เพื่อนสพรหมจารีทั้งหลายว่า ข้าพเจ้าต้องอาบัติชื่อนี้ สิ้นวันมีประมาณเท่าใด.

บทว่า **ตาวตีหํ** ความว่า (ต้องอยู่ปริวาสด้วยความไม่ปรารถนา) สิ้นวันมีประมาณเท่านั้น.

ข้อว่า **อกามา ปริวตฺตพฺพํ** มีความว่า ไม่ใช่ด้วยความปรารถนา คือ ไม่ใช่ด้วยอำนาจ (ของตน), ที่แท้พึงสมาทานปริวาสอยู่ด้วยความไม่ปรารถนา คือ ด้วยมิใช่อำนาจ (ของตน).

สองบทว่า **อุตฺตรึ ฉารตฺตํ** คือ สิ้น ๖ ราตรี เพิ่มขึ้นจากปริวาส.

บทว่า **ภิกฺขุมานตฺตาย** ได้แก่ เพื่อความนับถือของภิกษุทั้งหลาย, มีคำอธิบายว่า เพื่อประโยชน์ให้ภิกษุทั้งหลายยินดี.

ภิกษุสงฆ์นั้น ชื่อว่า **วิสติคณะ** เพราะมีคณะนับได้ ๒๐ รูป.

บทว่า **ตตฺถ** มีความว่า ในสีมาที่ภิกษุสงฆ์ มีคณะ ๒ รูป โดยกำหนดอย่างต่ำกว่าเขาทั้งหมด.

บทว่า **อพฺเภตพฺโพ** มีความว่า อันภิกษุสงฆ์พึงอัพภาน คือ พึงรับรอง, มีคำอธิบายว่า พึงเรียกเข้าด้วยอำนาจแห่งอัพภานกรรม อีกอย่างหนึ่ง มีใจความว่า สงฆ์พึงเรียกเข้าหมู่.

บทว่า **อนพฺภิโต** ได้แก่ เป็นผู้อันสงฆ์ไม่ได้อัพภาน คือ ไม่ได้รับรอง. มีคำอธิบายว่า ยังไม่ได้ทำอัพภานกรรม. อีกอย่างหนึ่ง มีใจความว่า สงฆ์ยังไม่ได้เรียกเข้าหมู่.

บทว่า **สามีจิ** แปลว่า ตามธรรมดา. มีคำอธิบายว่า โอวาทานุสาสนีอันคล้อยตามโลกุตรธรรม เป็นสามีจิ คือ เป็นธรรมดา (สามีจิกรรม). บทที่เหลือในคำว่า **อุทฺทิฏฺฐา โข** เป็นต้นนี้ มีนัยดังกล่าวแล้วทั้งนั้นแล.

เตรสกัณฑวรรณนา ในอรรถกถาพระวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

อนิยตกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคืออนิยต ๒ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

อนิยตสิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระอุทายีกับนางวิสาขา มิคารมาตา

[๖๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีเป็นพระประจำสกุลในพระนครสาวัตถี เข้าไปหาสกุลเป็นอันมาก สมัยนั้น สาวน้อยแห่งสกุลอุปัฏฐากของท่านพระอุทายี เป็นสตรีที่มารดาบิดายกให้แก่หนุ่มน้อยของสกุลหนึ่ง

ครั้นเวลาเช้า ท่านพระอุทายีครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไปหาสกุลนั้น ครั้นแล้วจึงไต่ถามพวกชาวบ้านว่า สาวน้อยผู้มีชื่อนี้ อยู่ไหน

พวกชาวบ้านตอบอย่างนี้ว่า พวกข้าพเจ้าได้ยกให้แก่หนุ่มน้อยของสกุลโน้นแล้ว เจ้าข้า

แม้สกุลนั้นแล ก็เป็นอุปัฏฐากของท่านพระอุทายี จึงท่านพระอุทายีเข้าไปหาสกุลนั้น ครั้นแล้วจึงถามพวกชาวบ้านว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ อยู่ไหน

พวกชาวบ้านตอบว่า นางนั่งอยู่ในห้อง เจ้าข้า

จึงท่านพระอุทายีเข้าไปหาสาวน้อยนั้น ครั้นแล้วสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบังซึ่งพอจะทำการได้กับสาวน้อยนั้น หนึ่งต่อหนึ่ง เจรจากล่าวธรรมอยู่ ควรแก่เวลา.

[๖๓๒] ก็โดยสมัยนั้นแล นางวิสาขา มิคารมาตา เป็นสตรีมีบุตรมาก มีนัดดามาก มีบุตรไม่มีโรค มีนัดดาไม่มีโรค ซึ่งโลกสมมติว่าเป็นมิ่งมงคล พวกชาวบ้านเชิญนางไปให้รับประทานอาหารก่อนในงานบำเพ็ญกุศล งานมงคล งานมหรสพ ครั้งนั้น นางวิสาขา มิคารมาตา ได้ถูกเชิญไปสู่สกุลนั้น นางได้เห็นที่ท่านพระอุทายี นั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับหญิงสาวนั้น หนึ่งต่อหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุทายีว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า การที่พระคุณเจ้าสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเช่นนี้ ไม่เหมาะ ไม่ควร แม้พระคุณเจ้าจะไม่ต้องการด้วยธรรมนั้นก็จริง ถึงอย่างนั้น พวกชาวบ้านผู้ที่ไม่เลื่อมใส จะบอกให้เธอได้โดยยาก

ท่านพระอุทายี แม้ถูกนางวิสาขา มิคารมาตา ว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ก็มิได้เชื่อฟัง

เมื่อนางวิสาขา มิคารมาตา กลับไปแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้น แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูก่อนอุทายี ข่าวว่า เธอสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่ง จริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับ ว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูก่อนโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัดอาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนก-

ปริยายแล้วทรงกระทำธรรมีกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้น เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๘. ๑. อนึ่ง ภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้มาตุคามผู้เดียว อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้ เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นนั่นแล้ว พูดขึ้นด้วยธรรม ๓ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกก็ดี ด้วยสังฆาทิเสสก็ดี ด้วยปาจิตตีย์ก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม ๓ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกบ้าง ด้วยสังฆาทิเสสบ้าง ด้วยปาจิตตีย์บ้าง อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น ธรรมนี้ชื่อ อนิยต.

เรื่องพระอุทายีกับนางวิสาขา จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓๓] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย โดยที่สุด แม้เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องพูดถึงสตรีผู้ใหญ่.

บทว่า **กับ** คือ ร่วมกัน

คำว่า **รูปเดียว...ผู้เดียว** ได้แก่ ภิกษุ ๑ มาตุคาม ๑

ที่ชื่อว่า **ในที่ลับ** ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑

ที่ลับตา ได้แก่ที่ซึ่งเมื่อภิกษุหรือมาตุคามขยิบตา ยักคิ้ว หรือชูศีรษะไม่มีใครสามารถจะแลเห็นได้

ทีลับหู ได้แก่ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินถ้อยคำที่พูดตามปกติได้

อาสนะที่ชื่อว่า **กำบัง** คือ เป็นอาสนะที่เขากำบังด้วยฝา บานประตู เสื่อลำแพน ม่านบัง ต้นไม้ เสา หรือฉาง อย่างใดอย่างหนึ่ง.

บทว่า **พอจะทำการได้** คือ อาจเพื่อจะเสพเมถุนธรรมได้

คำว่า **สำเร็จการนั่ง** หมายความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้หรือนอนใกล้ก็ดี เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้ หรือนอนใกล้ก็ดี นั่งทั้งสองคนหรือนอนทั้งสองคนก็ดี.

[๖๓๔] อุบาสิกาที่ชื่อว่า **มีวาจาที่เชื่อได้** คือ เป็นสตรีผู้บรรลุผล ผู้ตรัสรู้ธรรม ผู้เข้าใจศาสนาดี

ที่ชื่อว่า อุบาสิกา ได้แก่ สตรีผู้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ผู้ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ผู้ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ.

บทว่า **เห็น** คือ พบ.

[๖๓๕] อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้เช่นนั้น พึงพูดขึ้นด้วยธรรม ๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกก็ดี ด้วยสังฆาทิเสสก็ดี ด้วยปาจิตตีย์ก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม ๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกบ้าง ด้วยสังฆาทิเสสบ้าง ด้วยปาจิตตีย์บ้าง อีกประการหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้นกล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น.

ปฏิญญาตกรณะ

เห็นนั่งกำลังเสพเมถุนธรรม

[๖๓๖] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้เสพเมถุนธรรมเลย ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนอนกำลังเสพเมถุนธรรม

[๖๓๗] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนจริง แต่ไม่ได้เสพเมถุนธรรมเลย ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย

[๖๓๘] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย

[๖๓๙] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนั่งในที่ลับ

[๖๔๐] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนอนในที่ลับ

[๖๔๑] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

[๖๔๒] บทว่า **อนิยต** แปลว่า ไม่แน่นอน คือ เป็นปาราชิกก็ได้ เป็นสังฆาทิเสสก็ได้ เป็นปาจิตตีย์ก็ได้.

บทภาชนีย์

[๖๔๓] ภิกษุปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับเพราะการนั่ง

ภิกษุปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ไม่พึงปรับ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับเพราะการนั่ง

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ไม่พึงปรับ

อนิยตสิกขาบทที่ ๑ จบ

อนิยตกัณฑวรรณนา

ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ! อนึ่ง ธรรม คือ อนิยต ๒ สิกขาบทนี้แล ย่อมมาสู่อุเทศ.

พรรณนาอนิยตสิกขาบทที่ ๑

อนิยตสิกขาบทที่ ๑ ว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถมูลเหตุแห่งปฐมบัญญัติเป็นต้น]

คำว่า **กาลยุตฺตํ สมฺลปนฺโต** มีความว่า กำหนดกาลแล้วกล่าวถ้อยคำเกี่ยวด้วยเรื่องชาวบ้าน ในเวลาที่ใคร ๆ ไม่เดินผ่านไปหรือเดินผ่านมาที่ใกล้ คือ ตามที่เหมาะแก่เวลาเช่นนั้น มีอาทิว่า เธอไม่กลุ้มใจ ไม่ลำบากใจ ไม่อดอยากละหรือ ?

คำว่า **กาลยุตฺตํ ธมฺมํ ภณนฺโต** มีความว่า กำหนดกาลแล้วกล่าวธรรมกถา ในเวลาที่ใครคนอื่นเดินผ่านมา หรือเดินผ่านไป คือตามที่เหมาะแก่เวลาเช่นนั้น มีอาทิว่า เธอควรทำอุโบสถ, เธอควรถวายสลากภัต ดังนี้

นางวิสาขานั้น ชื่อว่า มีบุตรมาก เพราะนางมีธิดาและบุตรมาก ได้ยินว่า นางมีบุตรชาย ๑๐ คน และบุตรหญิง ๑๐ คน. ชื่อว่ามีนัดดามาก เพราะนางมีหลานมาก. เหมือนอย่างว่า นางวิสาขานั้นมีบุตรชายหญิง ๒๐ คน ฉันใดแล, แม้บุตรชายหญิงของนางก็มีทารก

คนละ ๒๐ คน ฉันนั้น. นางจึงได้ชื่อว่า มีลูกและหลานเป็นบริวาร ๔๒๐ คน ด้วยประการอย่างนี้.

บทว่า **อภิมงฺคลสมฺมตา** คือ ผู้อันชาวโลกสมมติว่าเป็นอุดมมงคล.

บทว่า **ยญฺเญสุ** คือ ในทานน้อยและทานใหญ่

บทว่า **ฉเณสุ** คือ ในงานมหรสพอันเป็นไปเป็นครั้งคราว มีอาวาหมงคลและวิวาหมงคลเป็นต้น.

บทว่า **อุสฺสเวสุ** ได้แก่ ในงานมหรสพฉลอง (สมโภช) มีอาสาฬหนักขัตฤกษ์ และปวารณานักขัตฤกษ์เป็นต้น (งานฉลองนักขัตฤกษ์วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา).

บทว่า **ปฐมํ โภเชนฺติ** มีความว่า ชนทั้งหลาย เชิญให้รับประทาน' ก่อน พลางขอพรว่า เด็กแม้เหล่านี้ จงเป็นผู้ไม่มีโรคมีอายุยืน เสมอด้วยท่านเถิด ดังนี้. แม้ชนเหล่าใด เป็นผู้มีศรัทธาเลื่อมใส, ชนเหล่านั้นให้ภิกษุทั้งหลายฉันแล้ว จึงเชิญนางวิสาขานั้นแล ให้รับประทานก่อนทั้งปวง ในลำดับที่ภิกษุฉันแล้วนั้น.

บทว่า **น อาทิยิ** มีความว่า พระอุทายีเถระ ไม่เชื่อฟังคำของนาง. อีกอย่างหนึ่ง ความว่า ไม่กระทำความเอื้อเฟื้อ.

บทว่า **อลํ กมฺมนิเย** มีวิเคราะห์ว่า ที่นั่งที่ชื่อว่า **กัมมนิยะ** เพราะอรรถว่า ควรแก่กรรม คือ เหมาะแก่กรรม. ที่ชื่อว่า อสังกัมมนิยะ เพราะอรรถว่า อาจ สามารถ เพื่อทำการได้ ในอาสนะกำบังซึ่งพอจะทำการได้นั้น. ความว่า ในสถานที่อย่างที่ชนทั้งหลาย เมื่อจะทำอัชฌาจารอาจทำกรรมนั้นได้. ด้วยเหตุนั้นนั่นแล ในบทภาชนะแห่งบทว่า

อลํ กมฺมนิเย นั้น ท่านจึงกล่าวว่า อาจจะเสพเมถุนธรรมไม่ได้. มีคำอธิบายว่า ในที่ซึ่งอาจจะเสพเมถุนธรรมได้.

สองบทว่า **นิสชฺชํ กปฺเปยฺย** ได้แก่ พึงทำการนั่ง. อธิบายว่า พึงนั่ง. ก็เพราะบุคคลนั่งก่อน แล้วจึงนอน ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสการนั่งและการนอนทั้งสองไว้ ในบทภาชนะแห่งบทว่า **นิสชฺชํ กปฺเปยฺย** นั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **อุปนิสินฺโน** มีความว่า บุคคลผู้เข้าไปนั่งใกล้ ๆ นั่นแล ผู้ศึกษา พึงทราบว่า นอนใกล้.

สองบทว่า **ภิกฺขุ นิสินฺเน** ความว่า เมื่อภิกษุนั่งแล้ว.

สองบทว่า **อุโภ วา นิสินฺนา** มีความว่า แม้ ๒ คน นั่งไม่หลังไม่ก่อนกัน (นั่งพร้อม ๆ).

ก็ในสิกขาบทที่ ๑ นี้ คำว่า ที่ลับหู ไม่ได้มาในพระบาลีแม้ก็จริง. ถึงอย่างนั้น พึงทราบการกำหนด (อาบัติ) ด้วยที่ลับตาเท่านั้น. หากว่ามีบุรุษรู้เดียงสานั่งอยู่ใกล้ประตูห้องซึ่งปิดบานประตูไว้ก็คุ้มอาบัติไม่ได้เลย. แต่ถ้านั่งใกล้ประตูห้องที่ไม่ได้ปิดบานประตูคุ้มอาบัติได้. และใช่แต่ที่ใกล้ประตูอย่างเดียวหามิได้, แม้นั่งในโอกาสภายใน ๑๒ ศอก ถ้าเป็นคนตาดี มีจิตฟุ้งซ่านบ้าง เคลิ้มไปบ้าง ก็คุ้มอาบัติได้ คนตาบอด แม้ยืนอยู่ในที่ใกล้ ก็คุ้มอาบัติไม่ได้. ถึงคนตาดี นอนหลับเสีย ก็คุ้มอาบัติไม่ได้. ส่วนสตรีแม้ตั้ง ๑๐๐ คน ก็คุ้มอาบัติไม่ได้เลย.

บทว่า **สทฺเธยฺยวจสา** แปลว่า มีวาจาควรเชื่อถือได้. ก็เพราะอุบาสิกานั้นเป็นถึงอริยสาวิกา ด้วยเหตุนั้นนั่นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า

จึงตรัสว่า **อาคตผลา** เป็นต้นไว้ ในบทภาชนะแห่งบทว่า **สทฺเธยฺยวจสา** นั้น.

ในคำว่า **อาคตผลา** เป็นต้นนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:- อุบาสิกานั้น ชื่อว่า **อาคตผลา** เพราะว่า มีผลอันมาแล้ว. อธิบายว่า ผู้ได้โสดาปัตติผลแล้ว.

บทว่า **อภิสเมตาวินี** คือ ผู้ได้ตรัสรู้สัจจะ ๔. อุบาสิกานี้ เข้าใจศาสนา คือ ไตรสิกขาดี; เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า ผู้เข้าใจศาสนาดี

ข้อว่า **นิสชฺชํ ภิกฺขุ ปฏิชานมาโน** มีความว่า อุบาสิกาเช่นนี้ เห็นแล้วจึงพูด แม้ก็จริง, ถึงอย่างนั้น ภิกษุปฏิญญาการนั่งอย่างเดียว พระวินัยธรพึงปรับด้วยธรรม ๓ อย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเธอไม่ปฏิญญา ไม่พึงปรับ.

ข้อว่า **อีกประการหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้น พึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น** มีความว่า อุบาสิกานั้น ยกเรื่องเมถุนธรรมเป็นต้นขึ้น พร้อมด้วยอาการมีการนั่งเป็นต้น อาการอย่างใด, ภิกษุนั้น ก็ปฏิญญาด้วย พึงถูกปรับด้วยอาการอย่างนั้น. อธิบายว่า ไม่พึงปรับด้วยอาการสักว่าถ้อยคำของอุบาสิกาแม้เห็นปานนี้.

ถามว่า เพราะเหตุไร ?

ตอบว่า เพราะธรรมดาว่า เรื่องที่เห็นเป็นอย่างนั้นก็มี เป็นอย่างอื่นก็มี, ก็เพื่อประกาศเนื้อความนั้น พระอาจารย์ทั้งหลาย จึงนำเรื่องมาเป็นอุทาหรณ์ดังต่อไปนี้:-

[เรื่องพระขีณาสพเถระนั่งกับมาตุคาม]

ได้ทราบว่า ในมัลลารามวิหาร พระเถระผู้ขีณาสพรูปหนึ่งไปสู่ตระกูลอุปัฏฐาก ในวันหนึ่ง นั่งแล้ว ณ ภายในเรือน. ฝ่ายอุบาสิกาก็ยืนพิงบัลลังก์สำหรับนอน. ลำดับนั้น ภิกษุถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรรูปหนึ่งยืนที่ใกล้ประตู เห็นเข้า ได้ความสำคัญว่า พระเถระนั่งบนอาสนะเดียวกันกับอุบาสิกา จึงมองดูบ่อย ๆ. แม้พระเถระก็กำหนดรู้ว่า ภิกษุรูปนี้เกิดเป็นผู้มีความเข้าใจในเราว่าไม่บริสุทธิ์ ทำภัตกิจแล้วไปยังวิหาร เข้าไปสู่ที่อยู่ของตนแล้วนั่งอยู่ ภายในนั่นเอง. ภิกษุรูปนั้นมาแล้วด้วยตั้งใจว่า เราจักโจทพระเถระ กระแอมแล้วเปิดประตู. พระเถระทราบจิตของเธอ จึงเหาะขึ้นบนอากาศ นั่งโดยบัลลังก์พิงช่อฟ้าเรือนยอด. แม้ภิกษุนั้นเข้าไปภายใน ตรวจดูเตียงและภายใต้เตียงไม่เห็นพระเถระ จึงแหงนดูเบื้องบน ลำดับนั้น ท่านเห็นพระเถระนั่งอยู่บนอากาศ จึงกล่าวว่า ท่านขอรับ ! ท่านชื่อว่า มีฤทธิ์มากอย่างนี้ ขอจงให้บอกความที่ท่านนั่งบนอาสนะเดียวกับมาตุคามมาก่อนเถิด. พระเถระจึงกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ ! นี้เป็นโทษของละแวกบ้าน แต่เราไม่อาจให้ท่านเชื่อได้ จึงได้กระทำอย่างนี้, ท่านควรจะช่วยรักษาเราไว้ด้วย, พระเถระกล่าวอย่างนี้แล้วก็ลง.

ต่อจากนี้ไป คำว่า **สา เจ เอวํ วเทยฺย** เป็นต้นทั้งหมด พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส เพื่อแสดงอาการแห่งเหตุของการปฏิญญา.

[พึงปรับอาบัติตามปฏิญญาของภิกษุ]

บรรดาบทเหล่านั้น หลายบทว่า **มาตุคามสฺส เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวนฺโต** มีความว่า ผู้เสพเมถุนธรรมในมรรคของมาตุคาม.

คำว่า **นิสชฺชาย กาเรตพฺโพ** มีความว่า ภิกษุปฏิญญาการนั่งแล้วไม่ปฏิญญาการเสพเมถุนธรรม อย่าปรับด้วยอาบัติเมถุนธรรมปาราชิก พึงปรับด้วยอาบัติที่ต้องด้วยเหตุสักว่านั่ง. อธิบายว่า พึงปรับด้วยอาบัติปาจิตตีย์. พึงทราบวินิจฉัยในจตุกกะทั้งหมดโดยนัยนี้.

บรรดาบทมีบทว่า **คมนํ ปฏิชานาติ** เป็นต้นที่ตรัสไว้ เพื่อทรงแสดงการกำหนดอาบัติ และอนาบัติ ในสุดท้ายแห่งสิกขาบท. สองบทว่า **คมนํ ปฏิชานาติ** มีความว่า ย่อมปฏิญญาการเดินอย่างนี้ว่า เราเป็นผู้เดินไปเพื่อยินดีการนั่งในที่ลับ

บทว่า **นิสฺชฺชํ** มีความว่า ย่อมปฏิญญาซึ่งการนั่งด้วยความยินดีในการนั่งเท่านั้น.

บทว่า **อาปตฺตึ** ได้แก่ บรรดาอาบัติทั้ง ๓ อาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง.

สองบทว่า **อาปตฺติยา กาเรตพฺโพ** มีความว่า บรรดาอาบัติทั้ง ๓ พึงปรับด้วยอาบัติที่ภิกษุปฏิญญา.

คำที่เหลือในจตุกกะในสิกขาบทนี้ มีอธิบายตื้นทั้งนั้น.

ส่วนในทุติยจตุกกะ มีวินิจฉัยดังนี้:-

สองบทว่า **คมนํ น ปฏิชานาติ** มีความว่า ย่อมไม่ปฏิญญาด้วยอำนาจแห่งความยินดีการนั่งในที่ลับ ย่อมกล่าวว่า เราไปด้วยการงานส่วนตัว มีสลากภัตเป็นต้น, ส่วนอุบาสิกานั้น มาสู่สถานที่เรานั่งเอง. บทที่เหลือ แม้ในทุติจตุกกะนี้ ก็มีอธิบายตื้นเหมือนกัน.

แต่บัณฑิตพึงทราบวินิจฉัยในจตุกกะทั้งปวง ดังต่อไปนี้:-

กิเลสที่อาศัยเมถุนธรรม ตรัสเรียกว่า ความยินดีการนั่งในที่ลับ. ภิกษุใด ใคร่จะไปยังสำนักแห่งมาตุคามด้วยความยินดีนั้นหยอดนัยน์ตาต้องทุกกฏ. นุ่งผ้านุ่ง คาดประคดเอว ห่มจีวร เป็นทุกกฏ ทุก ๆ ประโยคในจตุกกะทั้งปวง. เมื่อเดินไป เป็นทุกกฏ ทุก ๆ ย่างเท้า. เดินไปแล้วนั่งเป็นทุกกฏอย่างเดียว, พอเมื่อมาตุคามมานั่ง เป็นปาจิตตีย์. ถ้าหญิงนั้นผุดลุกผุดนั่ง ด้วยกรณียกิจบางอย่าง เป็นปาจิตตีย์ ในการนั่งทุก ๆ ครั้ง. ภิกษุมุ่งหมายไปหาหญิงใด ไม่พบหญิงนั้น, หญิงอื่นมานั่ง เมื่อเกิดความยินดี ก็เป็นปาจิตตีย์. แต่ในมหาปัจจรี ท่านกล่าวว่า เพราะมีจิตไม่บริสุทธิ์ตั้งแต่เวลามา เป็นอาบัติเหมือนกัน ถ้าหญิงมามากคนด้วยกัน, เป็นปาจิตตีย์ตามจำนวนผู้หญิง. ถ้าพวกผู้หญิงเหล่านั้นผุดลุกผุดนั่งบ่อย ๆ เป็นปาจิตตีย์หลายตัว ตามจำนวนกับกิริยาที่นั่ง. แม้เมื่อภิกษุไม่กำหนดไว้ไปนั่งด้วยตั้งใจว่า เราจักสำเร็จความยินดีในที่ลับกับหญิงที่เราพบแล้ว ๆ ดังนี้. บัณฑิตพึงทราบอาบัติหลายตัว ด้วยสามารถแห่งหญิงทั้งหลายผู้มาแล้ว ๆ และด้วยอำนาจการนั่งบ่อยครั้ง โดยนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล. ถ้าแม้นว่า ภิกษุไปนั่งด้วยจิตบริสุทธิ์ เกิดความยินดีในที่ลับกับหญิงผู้มายังสำนักแล้วนั่ง, ไม่เป็นอาบัติเลย. สมุฏฐานเป็นต้น เป็นเช่นเดียวกันกับปฐมปาราชิกสิกขาบททีเดียวแล.

พรรณนาอนิยตสิกขาบทที่ ๑ จบ

อนิยตสิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระอุทายีกับนางวิสาขา มิคารมาตา

[๖๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระ-อุทายีดำริว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่ง จึงสำเร็จการนั่งในที่ลับ กับสาวน้อยคนนั้นแล หนึ่งต่อหนึ่ง เจรจากล่าวธรรมอยู่ควรแก่เวลา

แม้ครั้งที่สองแล นางวิสาขา มิคารมาตา ก็ได้ถูกเชิญไปสู่สกุลนั้น นางได้เห็นท่านพระอุทายีนั่งในที่ลับ กับสาวน้อยนั้นแล หนึ่งต่อหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุทายีว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า การที่พระ-คุณเจ้านั่งในที่ลับกับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเช่นนี้ ไม่เหมาะ ไม่ควร พระคุณเจ้าแม้ไม่ต้องการด้วยธรรมนั้นก็จริง ถึงอย่างนั้น พวกชาวบ้านผู้ที่ไม่เลื่อมใส จงบอกให้เชื่อได้โดยยาก

ท่านพระอุทายี แม้ถูกนางวิสาขา มิคารมาตา ว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ก็มิได้เชื่อฟัง

เมื่อนางวิสาขา มิคารมาตากลับไปแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูก่อนอุทายี ข่าวว่า เธอสำเร็จการนั่งในที่ลับ กับมาตุคามหนึ่งต่อหนึ่ง จริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูก่อนโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามหนึ่งต่อหนึ่งเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมีกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบท

แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักเกิดในอนาคต เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๙. ๒. อนึ่ง สถานหาเป็นอาสนะกำบังไม่เลยทีเดียว หาเป็นที่พอจะทำการได้ไม่ แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้อยู่ แลภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับ กับด้วยมาตุคามผู้เดียว ในอาสนะมีรูปอย่างนั้น อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นนั่นแล้ว พูดขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาทิเสสก็ดี ด้วยปาจิตตีย์ก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาทิเสสบ้าง ด้วยปาจิตตีย์บ้าง อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้นกล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น แม้ธรรมนี้ก็ชื่อ อนิยต.

เรื่องพระอุทายี กับนางวิสาขา จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๔๕] คำว่า อนึ่ง สถานหาเป็นอาสนะกำบังไม่เลยทีเดียว อธิบายว่า อาสนะเป็นที่เปิดเผย คือ เป็นสถานที่มิได้กำบังด้วยฝา บานประตู เสื่อลำแพน ม่านบัง ต้นไม้ เสา หรือฉาง อย่างใด อย่างหนึ่ง.

บทว่า หาเป็นที่พอจะทำการได้ไม่ คือ ไม่อาจเสพเมถุนธรรมได้

คำว่า แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบได้อยู่ คือ อาจจะพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้.

[๖๔๖] บทว่า แล...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ดีตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า แล...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดา

ภิกษุเหล่านี้นั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า **ในอาสนะมีรูปอย่างนั้น** คือ ในอาสนะเห็นปานนั้น.

ที่ชื่อว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นสตรีผู้รู้เดียงสา สามารถซาบซึ้งถึงถ้อยคำ เป็นสุภาษิต ทุรภาษิต วาจาชั่วหยาบ และสุภาพ.

บทว่า **กับ** คือ ร่วมกัน.

คำว่า **รูปเดียว...ผู้เดียว** ได้แก่ ภิกษุ ๑ มาตุคาม ๑.

ที่ชื่อว่า ในที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑ ที่ลับตา ได้แก่ สถานที่ซึ่งเมื่อภิกษุ หรือมาตุคาม ขยิบตา ยักคิ้ว หรือชูศีรษะไม่มีใครสามารถจะแลเห็นได้.

ที่ลับหู ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่มีใครสามารถได้ยินถ้อยคำที่พูดตามปกติได้.

คำว่า **สำเร็จการนั่ง** หมายความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้หรือนอนใกล้ก็ดี เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้ หรือนอนใกล้ก็ดี นั่งทั้งสองคน หรือนอนทั้งสองคนก็ดี.

[๖๔๗] อุบาสิกาที่ชื่อว่า **มีวาจาเชื่อได้** คือ เป็นสตรีผู้บรรลุผล ผู้ตรัสรู้ธรรม ผู้เข้าใจศาสนาดี.

ที่ชื่อว่า **อุบาสิกา** ได้แก่ สตรีผู้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ผู้ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ผู้ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ.

บทว่า **เห็น** คือ พบ.

[๖๔๘] อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้เช่นนั้น พึงพูดขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาทิเสสก็ดี ด้วยปาจิตตีย์ก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยสังฆาทิเสสบ้าง ด้วยปาจิตตีย์บ้าง อีกประการหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น.

ปฏิญญาตกรณะ

เห็นนั่งกำลังเคล้าคลึง

[๖๔๙] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนอนกำลังเคล้าคลึง

[๖๕๐] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นนอนจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงกายกับมาตุคาม ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

ได้ยินนั่งกำลังเคาะ

[๖๕๑] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้พูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

ได้ยินนอนกำลังพูดเคาะ

[๖๕๒] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น พึงปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนจริง แต่ไม่ได้พูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนั่งในที่ลับ

[๖๕๓] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียว นั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียว นั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียว นั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

เห็นนอนในที่ลับ

[๖๕๔] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉัน เห็นพระคุณเจ้ารูปเดียว นอนในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น พึงปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียว นอนในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ พึงปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียว นอนในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่พึงปรับ.

[๖๕๕] บทว่า แม้นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเท้าถึงสิกขาบทก่อน.

บทว่า อนิยต แปลว่า ไม่แน่นอน คือ เป็นสังฆาทิเสสก็ได้ เป็นปาจิตตีย์ก็ได้.

บทภาชนีย์

[๖๕๖] ภิกษุปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับเพราะการนั่ง

ภิกษุปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ไม่พึงปรับ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ พึงปรับเพราะการนั่ง

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ไม่พึงปรับ.

อนิยตสิกขาบทที่ ๒ จบ

บทสรุป

[๖๕๗] ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ธรรมคืออนิยต ๒ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ อนิยต ๒ สิกขาบทเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วในธรรม คือ อนิยต ๒ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนั้น จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

อนิยตภัณฑ์ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

อนิยต ๒ สิกขาบท คือ นั่งในที่ลับพอจะทำการได้ ๑ แลนั่งในที่เช่นนั้น แต่หาเป็นที่พอจะทำการได้ไม่ ๑ พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐผู้คงที่ ทรงบัญญัติไว้ดีแล้ว ดังนี้แล.

พรรณนาอนิยตสิกขาบทที่ ๒

อนิยตสิกขาบทที่ ๒ ว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะขอกล่าวต่อไป:- ในอนิยตสิกขาบทที่ ๒ นั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้ :-

ไม่คำว่า **ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ** เป็นต้น ผู้ศึกษาพึงทราบสัมพันธ์อย่างนี้ว่า ภิกษุรูปเดียว พึงสำเร็จการนั่งใด ในที่ลับ คือ อาสนะกำบัง

พอจะทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว, พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการสำเร็จการนั่งนั้น. จริงอยู่ เมื่อจะถือเอาใจความโดยประการอื่นควรจะตรัสว่า **เอกสฺส เอกาย.**

ถามว่า เพราะเหตุไร ?

ตอบว่า เพราะท่านกล่าวคำว่า ทรงห้ามแล้ว.

อีกอย่างหนึ่ง คำว่า **เอโก** นี้ พึงทราบว่า เป็นปฐมาวิภัตติลงในอรรถแห่งฉัฏฐีวิภัตติ.

[อธิบายว่าด้วยสถานที่ลับทำให้ต้องอาบัติ]

ก็ในคำว่า **น เหว โข ปน ปฏิจฺฉนฺนํ** นี้ แม้สถานที่ล้อมในภายนอก ภายในเปิดเผย มีบริเวณสนามเป็นต้น ก็พึงทราบว่ารวมเข้าในภายใน (นับเนื่องในสถานที่ไม่กำบัง). ท่านกล่าวไว้ในมหาปัจจรีว่า สถานที่แม้เห็นปานนี้ นับเข้าในที่ไม่กำบังทีเดียว. คำที่เหลือพึงทราบโดยนัยแห่งสิกขาบทที่ ๑ นั่นแล. ก็ในสิกขาบทนี้มีความแปลกกันเพียงอย่างเดียวนี้ว่า คนรู้เดียงสาผู้หนึ่งผู้ใดเป็นหญิงก็ตาม ชายก็ตาม ไม่เป็นคนตาบอด และหูหนวก ยืนหรือนั่งอยู่ในโอกาสภายใน ๑๒ ศอก มีจิตฟุ้งซ่านไปบ้าง เคลิ้มไปบ้าง ก็คุ้มอาบัติได้. ส่วนคนหูหนวก แม้มีตาดี หรือคนตาบอดแม้หูไม่หนวก ก็คุ้มไม่ได้. และพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงลดอาบัติปาราชิกลงมา ปรับอาบัติเพราะวาจาชั่วหยาบ. คำที่เหลือเป็นเช่นกับสิกขาบทก่อนนั่นแล. แม้ในสิกขาบททั้งสอง ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุบ้า และภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ.

ในสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๓ เกิดจากกายกับจิต วาจากับจิต กายวาจากันจิต เป็นกิริยา เป็นสัญญาวิโมกข์ เป็นสจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม วจีกรรม อกุศลจิต มีเวทนา ๒ โดยเป็นสุขเวทนาและอุเบกขาเวทนา บทที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้นแล.

อนิยตวรรณนาในอรรถกถาพระวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

ปฐมสมันตปาสาทิกา วินัยวรรณนา จบ

มหาวิภังค์ ทุตยภาค

นิสสัคคิยกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคือนิสสัคติยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท เหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โคตมก-เจดีย์* เขตพระนครเวสาลี ครั้งนั้น พระองค์ทรงอนุญาตไตรจีวรแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตไตร-จีวรแล้ว จึงครองไตรจีวรเข้าบ้านสำรับหนึ่ง อยู่ในอารามอีกสำรับหนึ่ง สรงน้ำอีกสำรับหนึ่ง

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์ จึงได้ทรงจีวรเกินหนึ่งสำรับเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์สอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์

* วิหารที่เขาสร้างไว้ ณ เจติยสถานของโคตมกยักษ์.

ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอทรงจีวรเกินหนึ่งสำรับจริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ทรงจีวรเกินหนึ่งสำรับเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบท

แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใดทรงอดิเรกจีวร เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

พระอนุบัญญัติ

เรื่องพระอานนท์

[๒] ก็โดยสมัยนั้นแล อดิเรกจีวรที่เกิดแก่ท่านพระอานนท์มีอยู่ และท่านประสงค์จะถวายจีวรนั้นแก่ท่านพระสารีบุตร แก่ท่านพระสารีบุตรอยู่ถึงเมืองสาเกต จึงท่านพระอานนท์มีความปริวิตกว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงทรงอดิเรกจีวร ก็นี่

อดิเรกจีวรบังเกิดแก่เรา และเราก็ใคร่จะถวายแก่ท่านพระสารีบุตร แต่ท่านอยู่ถึงเมืองสาเกต เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ ครั้นแล้วท่านพระ-อานนท์ได้กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า ดูก่อนอานนท์ ยังอีกนานเท่าไร สารีบุตรจึงจักกลับมา

พระอานนท์กราบทูลว่า จักกลับมาในวันที่ ๙ หรือวันที่ ๑๐ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงอนุญาตอดิเรกจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทรงอดิเรกจีวรไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๐. ๑. ก. จีวรสำเร็จแล้ว กฐินอันภิกษุเดาะเสียแล้ว พึงทรงอดิเรกจีวรได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอานนท์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๓] บทว่า จีวรสำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้ว

ก็ดี หายเสียก็ดี ฉิบทายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี

คำว่า กฐิน...เดาะเสียแล้ว คือ เดาะเสียแล้วด้วยมาติกาอันใดอันหนึ่งในมาติกา ๘ หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง

บทว่า ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง คือ ทรงไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างมาก

ที่ชื่อว่า อดิเรกจีวร ได้แก่ จีวรที่ยังไม่ได้อธิษฐาน ยังไม่ได้วิกัป

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ

คำว่า ให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคีย์ ความว่า เมื่ออรุณที่ ๑๑ ขึ้นมา จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

[๔] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งประณมมือกล่าวอย่างนั้นว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้น สละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้

เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

[๕] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งประณมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

[๖] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งประณมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๗] จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแลว้ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุยังไม่ได้เสียสละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ

จีวรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ

จีวรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๘] ในภายใน ๑๐ วัน ภิกษุอธิษฐาน ๑ ภิกษุวิกัปไว้ ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวรหาย ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๙] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละ บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละ จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงอนุญาตให้คืนจีวรที่เสียสละ

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย

ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จีวรที่ภิกษุเสียสละแล้ว สงฆ์ คณะ หรือบุคคล จะไม่คืนให้ไม่ได้ ภิกษุใดไม่คืนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ

ทุติยสมันตปาสาทิกา วินัยวรรณนา

ติงสกกัณฑวรรณนา

ธรรม ๒๐ เหล่าใด ชื่อว่านิสสัคคีย์ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้สงบ ทรงแสดงแล้ว บัดนี้ ข้าพเจ้าจักทำการพรรณนาบทที่ยังไม่เคยมีมาก่อน แห่งธรรมเหล่านั้น.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๑

พรรณนาปฐมกฐินสิกขาบท

ในคำนิทานว่า โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ที่โคตมกเจดีย์ใกล้กรุงไพศาล ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตไตรจีวรแก่ภิกษุทั้งหลาย ดังนี้เป็นต้น ที่ชื่อว่า ไตรจีวรนั้น ได้แก่จีวร ๓ ผืนนี้ คือ อันตรวาสก ๑ อุตราสงค์ ๑ สังฆาฏิ ๑ ย่อม

เป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนญาตแล้วเพื่อใช้สอย. ก็จีวร ๓ ผืนนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงอนุญาตในที่ใด ทรงอนญาตเมื่อไร ? และทรงอนุญาตเพราะเหตุไร ? คำนั้นทั้งหมดมาแล้วในเรื่องหมอชีวกในจีวรขันธกะนั่นแล.

ข้อว่า **อญฺเญเนว ติจีวเรน คามํ ปวิสนฺติ** มีความว่า พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ ครองไตรจีวรเข้าบ้านสำรับหนึ่งต่างหาก จากสำรับที่ใช้ครองอยู่ในวัด และสำรับที่ใช้ครองสรงน้ำ. ใช้จีวรวันละ ๙ ผืน ทุกวัน ด้วยอาการอย่างนี้.

สองบทว่า **อุปฺปนฺนํ โหติ** มีความว่า อติเรกจีวรนี้ เกิดขึ้นให้ช่องแก่อนุบัญญัติ ด้วยอำนาจการได้ มิใช่ด้วยอำนาจความสำเร็จ.

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระอานนท์]

ข้อว่า **อายสฺมโต สารีปุตฺตสฺส ทาตุกาโม โหติ** มีความว่า ได้ยินว่า ท่านพระอานนท์ ย่อมนับถือท่านพระสารีบุตรโดยนับถือความมีคุณมากของพระสารีบุตรว่า เว้นพระผู้มีพระภาคเจ้า บุคคลอื่นที่มีคุณวิเศษเห็นปานนี้ ไม่มีเลย. ท่านได้จีวรที่ชอบใจ ซักแล้ว กระทำพินทุกัปปะแล้ว ถวายแก่พระเถระนั่นแล แม้ทุกคราว. ในเวลาก่อนฉันได้ยาคูและของเคี้ยว หรือบิณฑบาตอันประณีตแล้ว ย่อมถวายแก่พระเถระเหมือนกัน. ในเวลาหลังฉัน แม้ได้เภสัช มีน้ำผึ้งและน้ำอ้อยเป็นต้น ก็ถวายแก่พระเถระนั่นเอง พาเด็กทั้งหลายออกจากตระกูลอุปัฏฐาก ให้บรรพชาให้ถืออุปัชฌายะ ในสำนักพระเถระแล้ว กระทำอนุสาวนากรรมเอง. ฝ่ายท่านพระสารีบุตร ก็นับถือท่านพระอานนท์เหลือเกิน ด้วยทำในใจว่า

ธรรมดาว่า กิจที่บุตรจะพึงกระทำแก่บิดา เป็นภาระของบุตรคนโต; เพราะฉะนั้น กิจใดที่เราจะพึงกระทำแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า กิจนั้นทั้งหมด พระอานนท์กระทำอยู่, เราอาศัยพระอานนท์จึงได้เพื่อเป็นผู้มีความขวนขวายน้อยอยู่. คำทั้งหมดว่า แม้พระเถระนั้น ได้จีวรที่ชอบใจแล้ว ก็ถวายพระอานนทเถระเหมือนกัน เป็นต้น เป็นเช่นกับด้วยคำก่อนนั่นแล. พระอานนทเถระนับถือด้วยความนับถือคุณมากอย่างนี้ บัณฑิตพึงทราบว่า ย่อมเป็นผู้มีความประสงค์จะถวายจีวรนั้น แม้ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นแก่ท่านพระสารีบุตร.

ก็ในคำว่า **นวมํ วา ภควา ทิวสํ ทสมํ วา** นี้ หากใคร ๆ จะพึงมีความสงสัยว่า พระเถระทราบได้อย่างไร ?

ตอบว่า พระเถระทราบได้ด้วยเหตุหลายอย่าง.

[เหตุที่พระอานนท์ทราบการมาของพระสารีบุตรได้]

ได้ยินว่า พระสารีบุตรเถระ เมื่อจะหลีกจาริกไปในชนบท มักบอกลาพระอานนทเถระก่อนแล้วจึงหลีกไปว่า ผมจักมาโดยกาลชื่อว่าประมาณเท่านี้ ในระหว่างนี้ ท่านอย่าละเลยพระผู้มีพระภาคเจ้า ดังนี้. ถ้าแม้นว่า ท่านไม่บอกลาในที่ต่อหน้า, ก็ต้องส่งภิกษุไปบอกลาก่อนจึงไป. ถ้าว่า ท่านอยู่จำพรรษาในอาวาสอื่น, และภิกษุเหล่าใดมาก่อน ท่านก็ส่งภิกษุเหล่านั้นไปอย่างนี้ว่า พวกท่านจงถวายบังคม พระบาทยุคลของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเศียรเกล้า ตามคำของเรา, และจงเรียนถามถึงความไม่มีโรคของพระอานนท์แล้วบอกว่า เราจักมาในวันชื่อโน้น, และพระเถระย่อมมาในวันตามที่ท่านกำหนดไว้แล้วนั่นแลเสมอ ๆ.

อีกอย่างหนึ่ง ท่านพระอานนท์ ย่อมทราบได้ด้วยการอนุมานบ้าง ย่อมทราบได้โดยนัยนี้บ้างว่า ท่านพระสารีบุตร เมื่อทนอดกลั้นความวิโยค (พลัดพราก) จากพระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่สิ้นวันมีประมาณเท่านี้, บัดนี้ นับแต่นี้ไป จักไม่เลยวันชื่อโน้น, ท่านจักมาแน่นอน, จริงอยู่ ชนทั้งหลายผู้ซึ่งมีปัญญามาก ย่อมมีความรักและความเคารพในพระผู้มีพระ-ภาคเจ้ามาก ดังนี้. พระเถระย่อมทราบได้ด้วยเหตุหลายอย่างด้วยประการอย่างนี้. เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกราบทูลว่า จักมาในวัน ที่ ๙ หรือวันที่ ๑๐ พระพุทธเจ้าข้า ! ดังนี้ เมื่อพระอานนทเถระกราบทูลอย่างนี้แล้ว เพราะสิกขาบทนี้มีโทษทางพระบัญญัติ มิใช่มีโทษทางโลก; เพราะเหตุนั้น ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงทำวันที่ท่านพระอานนท์กราบทูลนั่นแลให้เป็นกำหนด จึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้ทรงอดิเรกจีวรไว้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้ ถ้าหากว่า พระเถระนี้ จะพึงทูลแสดงขึ้นกึ่งเดือน หรือเดือนหนึ่ง, แม้กึ่งเดือน หรือเดือนหนึ่งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็จะพึงทรงอนุญาต.

[แก้อรรถสิกขาบทวิภังค์ว่าด้วยการเดาะกฐิน]

บทว่า **นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ** ได้แก่ เมื่อจีวรสำเร็จแล้ว โดยการสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง. ก็เพราะจีวรนี้ ย่อมเป็นอันสำเร็จแล้ว ด้วยการกระทำบ้าง ด้วยเหตุมีการเสียหายเป็นต้นบ้าง; ฉะนั้น เพื่อทรงแสดงเพียงแต่อรรถเท่านั้น ในบทภาชนะแห่งบทว่า **นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ** นั้น พระ-ผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำมีอาทิว่า **ภิกฺขุนา จีวรํ กตํ วา โหติ** ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **กตํ** คือ อันภิกษุกระทำแล้วด้วยกรรมมีสูจิกรรมเป็นที่สุด. ที่ชื่อว่า กรรมมีสูจิกรรมเป็นที่สุด ได้แก่การทำ

กรรมที่ควรทำด้วยเข็มอย่างใดอย่างหนึ่ง มีการติดรังดุมและลูกดุมเป็นที่สุด แล้วก็เก็บเข็มไว้ (ในกล่องเข็ม).

บทว่า **นฏฺฐํ** คือ ถูกพวกโจรเป็นต้นลักเอาไป. จริงอยู่ แม้จีวรนั่น ท่านเรียกว่า สำเร็จแล้ว ก็เพราะความกังวล ด้วยการกระทำนั่นเอง สำเร็จลงแล้ว

บทว่า **วินฏฺฐํ** คือ ถูกพวกสัตว์มีปลวกเป็นต้นกัดแล้ว.

บทว่า **ทฑฺฒํ** คือ ถูกไฟไหม้.

สองบทว่า **จีวราสา วา อุปจฺฉินฺนา** มีความว่า หมดความหวังในจีวรซึ่งบังเกิดขึ้นว่า เราจักได้จีวรในตระกูลชื่อโน้นก็ดี. อันที่จริง ควรทราบความที่จีวรแม้เหล่านี้สำเร็จแล้ว เพราะความกังวลด้วยการกระทำนั่นแล สำเร็จลงแล้ว.

สองบทว่า **อุพฺภตสฺมึ กฐิเน** คือ (เมื่อจีวรสำเร็จแล้ว) และเมื่อกฐินเดาะเสียแล้ว. ด้วย บทว่า **อุพฺภตสฺมึ กฐิเน** นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงความไม่มีแห่งปลิโพธที่ ๒ ก็กฐินนั้น อันภิกษุทั้งหลายย่อมเดาะด้วยมาติกาอย่างหนึ่งในบรรดามาติกา ๘ หรือด้วยการเดาะในระหว่าง เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำว่า **อฏฺฐนฺนํ มาติกานํ** เป็นต้น ในนิเทศแห่งบทว่า **อุพฺภตสฺมึ กฐิเน** นั้น

บรรดามาติกาและการเดาะในระหว่างนั้น มาติกา[๑] ๘ มาแล้วในกฐินขันธกะอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! มาติกาแห่งการเดาะกฐิน ๘ เหล่านี้ คือ **ปักกมนันติกา นิฏฐานันติกา สันนิฏฐานันติกา นาสนันติกา สวนันติกา อาสาวัจเฉทิกา สีมาติกกันติกา สหุพภารา.**

แม้การเดาะกฐินในระหว่าง ก็มาในภิกขุนีวิภังค์[๒] อย่างนี้ว่า

๑ . วิ. มหา. ๑/๑๓๙. ๒. วิ. ภิกฺขุนีวิ. ๑/๑๔๕.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สงฺโฆ กฐินํ อุทฺธเรยฺย เอสา ญตฺติ, สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ กฐินํ อุทฺธรติ ยสฺสายสฺมโต ขมติ กฐินสฺส อุพฺภาโร โส ตุณฺหสฺส ยสฺส นกฺขมติ โส ภาเสยฺย, อุพฺภตา สงฺเฆน กฐินา ขมติ สงฺฆสฺส ตสฺมา ตุณฺหี เอวเมตํ ธารยามิ แปลว่า ท่านเจ้าข้า ! ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า, ถ้าความพร้อมเพรียงแห่งสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงเดาะกฐิน, นี้คำเสนอ, ท่านเจ้าข้า ! ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า, สงฆ์ย่อมเดาะกฐิน, การเดาะกฐินควรแก่ท่านผู้มีอายุใด ท่านผู้มีอายุนั้นพึงนิ่งอยู่, ถ้าไม่ควรแก่ท่านผู้มีอายุใด ท่านผู้มีอายุนั้น พึงพูดขึ้น, กฐินอันสงฆ์เดาะแล้วย่อมควรแก่สงฆ์; เพราะฉะนั้น สงฆ์พึงนิ่งอยู่ ข้าพเจ้าจะทรงไว้ซึ่งความเป็นผู้นิ่งอยู่แห่งสงฆ์อย่างนั้นแล.

ข้าพเจ้าจักพรรณนาคำที่ควรกล่าวในมาติกา และอันตรุพภารานั้นทั้งหมด ในอาคตสถานนั้นแล, แต่เมื่อจะกล่าวเสียในที่นี้ บาลีที่ควรจะนำมาก็ดี เนื้อความที่ควรจะกล่าวก็ดี แม้จะเป็นอันกล่าวแล้ว, แต่ก็เป็นเรื่องที่รู้ได้ไม่ง่าย เพราะกล่าวไว้ในฐานะอันไม่ควร.

บทว่า **ทสาหปรมํ** มีวิเคราะห์ว่า ๑๐ วัน เป็นกำหนดอย่างยิ่งแห่งกาลนั้น; เพราะเหตุนั้น กาลนั้นจึงชื่อว่ามี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง อธิบายว่า จีวรนั้น อันภิกษุพึงทรงไว้ ตลอดกาลมี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง. แต่เพื่อจะทรงแสดงแต่อรรถเท่านั้น ในบทภาชนะ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า พึงทรงไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง จริงอยู่ มีคำอธิบายว่า ความเป็นกาลมี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ที่ตรัสไว้ในบทว่า **ทสาหปรมํ** นี้ ภาวะแห่งกาละมี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่งนั้น มีใจความดังนี้ว่า พึงทรงไว้ได้ชั่วกาลประมาณเท่านี้ที่ยังไม่ล่วงเลยไป จีวรที่ชื่อว่า **อติเรก** เพราะ

ไม่นับเข้าในจำพวกจีวรที่อธิษฐานและวิกัปไว้; เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า อดิเรกจีวร. ด้วยเหตุนั้น ในบทภาชนะแห่งบทว่า อติเรกจีวร นั้น จึงตรัสว่า จีวรที่ไม่ได้อธิษฐาน และไม่ได้วิกัปไว้.

[อธิบายกำเนิดจีวร ๖ ชนิด]

ข้อว่า **ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ** มีความว่า บรรดาจีวร ๖ ชนิด เหล่านี้ คือ จีวรผ้าเปลือกไม้ ๑ จีวรผ้าฝ้าย ๑ จีวรผ้าไหม ๑ จีวรผ้ากัมพล ๑ จีวรผ้าป่าน ๑ จีวรหาผสมกัน* ๑ จีวรอย่างใดอย่างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงแสดงกำเนิดแห่งจีวร ด้วยคำว่า **ฉนฺนํ** เป็นต้นนี้แล้ว บัดนี้ เพื่อทรงแสดงขนาด (แห่งจีวรนั้น) จึงตรัสว่า จีวรอย่างต่ำควรจะวิกัปได้ ดังนี้. ขนาดแห่งจีวรนั้น ด้านยาว ๒ คืบ ด้านกว้าง คืบหนึ่ง ในขนาดแห่งจีวรนั้น มีพระบาลีดังนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้วิกัปจีวรอย่างต่ำ ด้านยาว ๙ นิ้ว กว้าง ๔ นิ้ว โดยนิ้วพระสุคต[๒].

ข้อว่า **ตํ อติกฺกามยโต นิสฺสคฺคิยํ** มีความว่า เมื่อภิกษุยังจีวรมีกำเนิดและประมาณตามที่กล่าวแล้วนั้น ให้ล่วงกาลมี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง คือ เมื่อไม่ทำโดยวิธีที่จะไม่เป็นอติเรกจีวรเสียในระหว่างกาลมี ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่งนี้ เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์. อธิบายว่า จีวรนั้น เป็นนิสสัคคีย์ด้วย เป็นอาบัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุนั้นด้วย อีกอย่างหนึ่ง การเสียสละ ชื่อว่า นิสสัคคีย์. คำว่า นิสสัคคีย์ นั่นเป็นชื่อของวินัยกรรมอันภิกษุพึงกระทำในกาลเป็นส่วนเบื้องต้น, การเสียสละมีอยู่ แก่ธรรม-

๑. วิ. มหา. ๕/๑๕๒. ๒. วิ. มหา. ๕/๒๑๔.

ชาตินั้น; เหตุนั้น ธรรมชาตินั้น จึงชื่อว่า นิสสัคคีย์ ฉะนี้แล. นิสสัคคีย์นั้น คืออะไร ? คือ ปาจิตตีย์. ในคำว่า **ตं อติกฺกามยโต นสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं** นี้ มีใจความดังนี้ว่า เป็นปาจิตตีย์มีการเสียสละเป็นวินัยกรรมแก่ภิกษุผู้ให้ล่วงกาลนั้นไป.

แต่ในบทภาชนะ เพื่อทรงแสดงอรรถวิกัปแรกก่อน พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงตั้งมาติกาว่า เมื่อภิกษุให้ล่วงกาลนั้นไป เป็นนิสสัคคีย์แล้วตรัสคำว่า ในเมื่ออรุณวันที่ ๑๑ ขึ้น เป็นนิสสัคคีย์ คือ อันภิกษุพึงเสียสละ ดังนี้. และจีวรนั้น อันภิกษุพึงเสียสละแก่บุคคลใดพึงเสียสละโดยวิธีอย่างใด เพื่อทรงแสดงบุคคลและวิธีเสียสละนั้นอีก จึงตรัสคำเป็นต้นว่า **สงฺฆสฺส วา** ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น ในคำว่า **เอกาทเส อรุณุคฺคมเน** นี้ ผู้ศึกษาพึงทราบว่า จีวรเกิดขึ้นในวันใด อรุณแห่งวันนั้น อาศัยวันที่จีวรเกิดขึ้น; เพราะเหตุนั้น จึงเป็นนิสสัคคีย์ ในเมื่ออรุณวันที่ ๑๑ ขึ้นรวมกันวันที่จีวรเกิด ถ้าแม้ว่า จีวรเป็นอันมากผูกหรือพับรวมกันเก็บไว้ ก็เป็นอาบัติเพียงตัวเดียว. ไม่จีวรที่พับไว้ไม่รวมกันเป็นอาบัติหลายตัวตามจำนวนแห่งวัตถุ.

[อธิบายวิธีเสียสละและวิธีแสดงอาบัติ]

ข้อว่า **นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา** มีความว่า ถามว่า พึงแสดงอาบัติอย่างไร ?

แก้ว่า พึงแสดงเหมือนอย่างที่ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในขันธกะ.

ถามว่า ก็ตรัสไว้ในขันธกะนั้น อย่างไร ?

แก้ว่า ตรัสไว้อย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ กระทำอุตราสงค์เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ไหว้เท้าแห่งภิกษุผู้แก่ทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่ง ประนมมือ พึงกล่าวอย่างนี้ว่า **อหำ ภนฺเต อิตฺถนฺนามำ อาปตฺตึ อาปนฺโน ตำ ปฏิเทเสมิ** (ท่านเจ้าข้า ! กระผมต้องอาบัติมีชื่ออย่างนี้ ขอแสดงคืนอาบัตินั้น).

ก็ในอธิการนี้ ถ้าจีวรมีผืนเดียว พึงกล่าวว่า **เอกำ นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ ...** (ต้องแล้ว) ซึ่งนิสสัคคีย์ ปาจิตตีย์ตัวหนึ่ง. ถ้าจีวร ๒ ผืน พึงกล่าวว่า **เทฺว...** ซึ่งอาบัติ ๒ ตัว. ถ้าจีวรมากผืนพึงกล่าวว่า สมฺพหุลา... ซึ่งอาบัติหลายตัว. แม้ในการเสียสละ ถ้าว่า จีวรมีผืนเดียว พึงกล่าวตามสมควรแก่บาลีนั่นแลว่า **อิทำ เม ภนฺเต จีวรำ** ท่านเจ้าข้า ! จีวรของกระผมผืนนี้ เป็นต้น ถ้าหากว่าจีวร ๒ ผืน หรือมากผืน พึงกล่าวว่า **อิมานิ เม ภนฺเต จีวรานิ ทสาหาติกฺกนฺตานิ นิสฺสคฺคิยานิ อิมานาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามิ** (ท่านเจ้าข้า ! จีวรของกระผมเหล่านี้ล่วง ๑๐ วัน เป็นนิสสัคคีย์, กระผมเสียสละจีวรเหล่านี้แก่สงฆ์) เมื่อไม่สามารถจะกล่าวบาลีได้ พึงกล่าวโดยภาษาอื่นก็ได้. ภิกษุพึงรับอาบัติโดยนัยดังกล่าวไว้ในขันธกะนั่นแลว่า ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงรับอาบัติ. สมจริงดังที่ตรัสไว้ ในขันธกะนั้นอย่างนี้ว่า ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถ พึงเผดียงสงฆ์ว่า ท่านเจ้าข้า ! ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนี้รูปนี้ ระลึกได้ เปิดเผย กระทำให้ตื้น ย่อมแสดงซึ่งอาบัติ, ถ้าความพรั่งพร้อมแห่งสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงรับอาบัติของภิกษุมีชื่ออย่างนี้[๒] ดังนี้.

๑. วิ. จุลฺล. ๖/๒๗๐. ๒. วิ. จุลฺล. ๖/๓๗๐.

ภิกษุผู้แสดง อันภิกษุรับอาบัตินั้น พึงกล่าวว่า ปสฺสสิ (เธอเห็นหรือ).

ผู้แสดง: **อาม ปสฺสามิ** (ขอรับ ! ผมเห็น)

ผู้รับ: **อายตึ สำ วเรยฺยาสิ** (เธอพึงสำรวมต่อไป).

ผู้แสดง: **สาธุ สุฏฺฐุ สำ วริสฺสามิ** (ดีละ ผมจะสำรวมให้ดี).

ก็ในอาบัติ ๒ ตัว หรือหลายตัวด้วยกัน ผู้ศึกษาพึงทราบความต่างแห่งวจนะโดยนัยก่อนนั่นแล แม้ในการให้จีวร (คืน) ก็พึงทราบความแตกต่างแห่งวจนะด้วยอำนาจแห่งวัตถุ คือ สงฺโฆ อิมำ จีวรำ อิมานิ จีวรานิ... สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้ พึงให้จีวรทั้งหลายเหล่านี้... ถึงในการเสียสละแก่คณะ และแก่บุคคล ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน.

ก็ในการแสดงและการรับอาบัติในอธิการนี้ มีบาลีดังต่อไปนี้:- **เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ฯ เปฯ เอวมสฺสุ วจนียา อหำ ภนฺเต อิตฺถนฺนามำ อาปตฺตึ อาปนฺโน ตำ ปฏิเทสมิ**[๒] แปลว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! อันภิกษุนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุมากรูป กระทำผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ไหว้เท้าทั้งหลายแห่งภิกษุผู้แก่ทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี พึงกล่าวอย่างนั้นว่า ท่านเจ้าข้า ! ข้าพเจ้าต้องอาบัติชื่อนี้ ขอแสดงคืนซึ่งอาบัตินั้น.

อันภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถ พึงเผดียงภิกษุเหล่านั้นให้ทราบว่า **สุณาตุ เม ภนฺเต อายสฺมนฺตา อยำ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ อาปตฺตึ สรติ วิวรติ อุตฺตานีกโรติ เทเสติ ยทายสฺมนฺตานำ ปตฺตกลฺลำ อหำ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อาปตฺตึ ปฏิคฺคณฺเหยฺยำ** แปลว่า ท่านเจ้าข้า ! ท่านผู้มีอายุ

๑. วิ. จุลฺล. ๖/๓๗๐. ๒-๓. วิ. จุลฺล. ๖/๓๖๙-๓๗๐

ทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่ออย่างนี้ รูปนี้ย่อมระลึก ย่อมเปิดเผย ย่อมกระทำให้ตื้น ย่อมแสดงอาบัติ, ถ้าว่าความพรั่งพร้อมแห่งท่านผู้มีอายุทั้งหลายถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงรับอาบัติของภิกษุชื่อนี้.

ภิกษุผู้แสดง อันภิกษุผู้รับอาบัตินั้น พึงกล่าวว่า **ปสฺสสิ** (ท่านเห็นหรือ).

ผู้แสดง: **อาม ปสฺสามิ** (ขอรับ ! ผมเห็น).

ผู้รับ: **อายตึ สำ วเรยฺยาสิ*** (ท่านพึงสำรวมระวังต่อไป).

ภิกษุนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ทำอุตราสงค์เฉวียงบ่า แล้วนั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลีแล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ดูก่อนอาวุโส ! ข้าพเจ้าต้องอาบัติ มีชื่ออย่างนี้แล้ว, จะแสดงคืนอาบัติ, ภิกษุผู้แสดง อันภิกษุผู้รับอาบัตินั้นพึงกล่าวว่า **ปสฺสสิ** (ท่านเห็นหรือ).

ผู้แสดง: **อาม ปสฺสามิ** (ขอรับ ! ผมเห็น).

ผู้รับ: **อายตึ สำ วเรยฺยาสิ** (ท่านพึงสำรวมระวังต่อไป).

ในวิสัยแห่งการแสดงและรับอาบัตินั้น ผู้ศึกษาพึงทราบการระบุชื่ออาบัติและความต่างแห่งวจนะ โดยนัยก่อนนั่นแล. และพึงทราบบาลีแม้ในการสละแก่ภิกษุ ๒ รูป เหมือนในการสละแก่คณะฉะนั้น. ก็ถ้าว่าจะพึงมีความแปลกกันไซร้, พระผู้มีพระภาคเจ้าพึงตรัสบาลีไว้แผนกหนึ่งแม้ในการสละแก่ภิกษุ ๒ รูปนี้ เหมือนอย่างที่พระองค์ตรัสปาริสุทธิ-อุโบสถแก่ภิกษุ ๓ รูป โดยนัยเป็นต้นว่า ภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้ภิกษุ ๓ รูป ทำปาริสุทธิอุโบสถ ภิกษุทั้งหลาย ! ก็แลภิกษุเหล่านั้นพึงทำอุโบสถเหล่านั้นอย่างนี้; ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถ พึงเผดียงภิกษุ

* วิ. จุลฺล. ๖/๓๖๙/-๓๗๐.

เหล่านั้นให้ทราบ แล้วตรัสปาริสุทธิอุโบสถแก่ภิกษุ ๒ รูปอีกแผนกหนึ่ง ต่างหาก โดยนัยเป็นต้นว่า ภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้ภิกษุ ๒ รูป ทำปาริสุทธิอุโบสถ, ภิกษุทั้งหลาย ! ก็แลภิกษุเหล่านั้น พึงทำอุโบสถนั้นอย่างนี้ ภิกษุเถระพึงทำอุตราสงค์เฉวียงบ่า* ดังนี้ ฉะนั้น. ก็เพราะไม่มีความแปลกกัน; ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงมิได้ตรัสไว้ ทรงผ่านไปเสีย เพราะฉะนั้น บาลีในการสละแก่ภิกษุ ๒ รูปนี้ เป็นบาลีที่ตรัสไว้แก่คณะเหมือนกัน.

ส่วนในการรับอาบัติมีความแปลกกันดังนี้:- บรรดาภิกษุ ๒ รูป ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง อย่าตั้งญัตติ เหมือนภิกษุผู้รับอาบัติ ตั้งญัตติ ในเมื่อภิกษุผู้ต้องอาบัติสละแก่คณะแล้วแสดงอาบัติ พึงรับอาบัติเหมือนบุคคลคนเดียวรับฉะนั้น. แท้จริง ชื่อว่าการตั้งญัตติสำหรับภิกษุ ๒ รูป ย่อมไม่มี. ก็ถ้าหากจะพึงมี, พระผู้มีพระภาคเจ้าจะไม่พึงตรัสปาริสุทธิ-อุโบสถไว้แผนกหนึ่ง สำหรับภิกษุ ๒ รูป แม้ในการให้จีวรที่เสียสละแล้วคืน จะกล่าวว่า **อิมำ จีวร อายสฺมโต เทม** พวกเราให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน เหมือนภิกษุรูปเดียวกล่าวว่า **อิมำ จีวรำ อายสฺมโต ทมฺมิ** ผมให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ ก็ควร. จริงอยู่ แม้ญัตติทุติยกรรม ซึ่งหนักกว่านี้ ตรัสว่า ควรอปโลกน์ทำ ก็มี วินัยกรรมมีการสละนี้ สมควรแก่ญัตติทุติยกรรมเหล่านั้น. แต่จีวรที่สละแล้ว ควรให้คืนทีเดียว, จะไม่ให้คืนไม่ได้. ก็การให้คืนจีวรที่สละเสียแล้วนี้เป็นเพียงวินัยกรรม. จีวรนั้นเป็นอันภิกษุนั้นให้แก่สงฆ์ หรือแก่คณะ หรือแก่บุคคล หามิได้ ทั้งนั้นแล.

* วิ. มหา. ๔/๒๔๓-๒๔๔.

[แก้อรรถบทภาชนีย์ว่าด้วยอติเรกจีวรล่าง ๑๐ วันเป็นต้น]

ข้อว่า **ทสาหาติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี** ได้แก่ ผู้มีความสำคัญในจีวรที่ล่วง ๑๐ วันแล้วอย่างนี้ว่า จีวรนี้ล่วง (๑๐ วัน) แล้ว. อีกอย่างหนึ่ง ความว่า เมื่อ ๑๐ วันล่วงแล้ว มีความสำคัญอย่างนี้ว่า ๑๐ วันล่วงไปแล้ว.

ข้อว่า **นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ** มีความว่า ความสำคัญที่กล่าวไว้ในบทว่า **อติกฺกนฺตสญฺญี** นี้คุ้มอาบัติไม่ได้, ถึงภิกษุใดจะมีความสำคัญอย่างนี้, จีวรนั้น ของภิกษุแม้นั้น ก็เป็นนิสสัคคีย์ และภิกษุนั้น ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์ด้วย, หรือเป็นปาจิตตีย์ มีการเสียสละเป็นวินัยกรรม; เพราะฉะนั้น อรรถวิกัปทั้ง ๒ ย่อมถูกต้อง. ทุก ๆ บทก็มีนัยเช่นนี้.

ข้อว่า **อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิตสญฺญี** ได้แก่ ผู้มีความสำคัญในจีวรที่ตนไม่ได้ให้ คือ ไม่ได้สละให้แก่ใคร ๆ อย่างนี้ว่า เราสละแล้ว.

ข้อว่า **อนฏฺเฐ นฏฺฐสญฺญ** มีความว่า โจรทั้งหลาย ย่อมลักเอาซึ่งจีวรเป็นอันมากของภิกษุเหล่าอื่น ที่เก็บรวมไว้กับจีวรของตน, บรรดาภิกษุเหล่านั้น. ภิกษุรูปนี้ เป็นผู้มีความสำคัญในจีวรของตนซึ่งไม่ได้หายไป ว่าหายแล้ว. แม้ในจีวรที่ไม่ได้เสียหายเป็นต้น ก็มีนัยเช่นนี้

ก็ในบทว่า **อวิลุตฺเต** นี้ พึงทราบสันนิษฐานว่า ในจีวรที่มิได้ถูกชิงไป ด้วยอำนาจที่พังห้องแล้วข่มขู่ชิงเอาไป.

ข้อว่า **อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส** มีความว่า ภิกษุไม่เปลื้องจีวรที่นุ่งครั้งเดียว หรือห่มครั้งเดียวออกจากกายแล้วเที่ยวไป แม้ตลอดวัน เป็นอาบัติตัวเดียวเท่านั้น. ภิกษุเปลื้องออกแล้วนุ่งหรือห่มจีวรที่ยังไม่สละนั้น เป็นทุกกฏ ทุก ๆ ประโยค. จัดจีวรที่นุ่งไม่

เรียบร้อย หรือห่มไม่เรียบร้อย ให้เรียบร้อย ไม่เป็นอาบัติ. ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ใช้สอยของภิกษุอื่น. ก็คำมีอาทิว่า ภิกษุได้จีวรที่ผู้อื่นกระทำแล้วใช้สอย ดังนี้ เป็นเครื่องสาธกในความไม่เป็นอาบัตินี้. ทรงหมายเอาการใช้สอย ปรับเป็นอาบัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญในจีวรยังไม่ล่วง (๑๐ วัน) ว่าล่วงแล้ว และภิกษุผู้มีความสงสัย.

[ว่าด้วยขนาดจีวรที่ควรอธิฐานและวิกัป]

ก็ในข้อว่า **อนาปตฺติ อนฺโตทสาหํ อธิฏฺเฐติ วิกปฺเปติ** นี้ ผู้ศึกษาพึงทราบจีวรที่ควรอธิษฐาน และที่ควรวิกัป. ในจีวรที่ควรอธิษฐานและวิกปะนั้น มีพระบาลีดังต่อไปนี้:-

ครั้งนั้นแล ภิกษุทั้งหลายได้มีความรำพึงอย่างนี้ว่า จีวรทั้งหลายที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตไว้ คือ ไตรจีวรก็ดี คือ วัสสิกสาฎกก็ดี คือ นิสีทนะก็ดี คือ ปัจจัตถรณะก็ดี คือ กัณฑุปฏิจฉาทิก็ดี คือ มุขปุญฉนโจลกะก็ดี คือ ปริขารโจลกะก็ดี ควรอธิษฐานทั้งหมดหรือว่าควรจะวิกัปหนอแล*. ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนี้ แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตว่า ภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้อธิษฐานไตรจีวร ไม่อนุญาตให้วิกัป, ให้อธิษฐานวัสสิกสาฎก ตลอด ๔ เดือนแห่งฤดูฝน พ้นจากพ ๔ เดือนฤดูฝนนั้น อนุญาตให้วิกัปไว้, อนุญาตให้อธิษฐานนิสีทนะ ไม่ใช่ให้วิกัป, อนุญาตให้อธิษฐานผ้าปูนอนไม่ใช่ให้วิกัป, อนุญาตให้อธิษฐานกัณฑุปฏิจฉาทิ (ผ้าปิดแผล) ชั่วเวลาอาพาธ พ้นจากกาลอาพาธนั้น อนุญาตให้วิกัป อนุญาตให้อธิษฐาน

* วิ. มหา. ๕/๒๑๘.

มุขปุญฉนโจล (ผ้าเช็ดหน้า) ไม่อนุญาตให้วิกัป, อนุญาตให้อธิษฐาน บริขารโจล ไม่อนุญาตให้วิกัป* ดังนี้.

[ว่าด้วยการอธิษฐานไตรจีวรเป็นต้น]

บรรดาจีวรเป็นต้นเหล่านั้น อันภิกษุเมื่อจะอธิษฐานไตรจีวรย้อมแล้วให้กัปปะพินทุ พึงอธิษฐานจีวรที่ได้ประมาณเท่านั้น. ประมาณแห่งจีวรนั้น โดยกำหนดอย่างสูง หย่อนกว่าสุคตจีวร (จีวรของพระสุคต) จึงควร และโดยกำหนดอย่างต่ำ ประมาณแห่งสังฆาฏิ และอุตราสงค์ ด้านยาว ๕ ศอกกำ ด้านกว้าง ๓ ศอกกำ จึงควร. อันตรวาสก ด้านยาว ๕ ศอกกำ ด้านกว้าง แม้ ๒ ศอก ก็ควร. เพราะอาจเพื่อจะปกปิดสะดือด้วยผ้านุ่งบ้าง ผ้าห่มบ้างแล. ก็จีวรที่เกินและหย่อนกว่าประมาณดังกล่าวแล้ว พึงอธิษฐานว่า บริขารโจล.

ในวิสัยแห่งการอธิษฐานจีวรนั้น ท่านกล่าวไว้ว่า การอธิษฐานจีวร มี ๒ อย่าง คืออธิษฐานด้วยกายอย่างหนึ่ง อธิษฐานด้วยวาจาอย่างหนึ่ง; ฉะนั้น ภิกษุพึงถอนสังฆาฏิผืนเก่าว่า **อิมํ สงฺฆาฏึ ปจฺจุทฺธรามิ** (เราถอนสังฆาฏิผืนนี้) แล้วเอามือจับสังฆาฏิใหม่ หรือพาดบนส่วนแห่งร่างกาย กระทำการผูกใจว่า **อิมํ สงฺฆาฏึ อธิฏฺฐามิ** (เราอธิษฐานสังฆาฏินี้) แล้วพึงทำกายวิการ อธิษฐานด้วยกาย นี้ ชื่อว่า การอธิษฐานด้วยกาย เมื่อไม่ถูกต้องจีวรนั้นด้วยส่วนแห่งร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่ง การอธิษฐานนั้น ไม่ควร.

ส่วนในการอธิษฐานด้วยวาจา พึงเปล่งวาจาแล้วอธิษฐานด้วย

* วิ. มหา. ๕/๒๑๘-๒๑๙.

วาจา ในการอธิษฐานด้วยวาจานั้น มีการอธิษฐาน ๒ วิธี. ถ้าผ้าสังฆาฏิอยู่ในหัตถบาส พึงเปล่งวาจาว่า ข้าพเจ้าอธิษฐานสังฆาฏิผืนนี้. ถ้าอยู่ภายในห้อง ในปราสาทชั้นบน หรือในวัดใกล้เคียง พึงกำหนดที่เก็บสังฆาฏิไว้แล้วเปล่งวาจาว่า ข้าพเจ้าอธิษฐานสังฆาฏินั่น. ในอุตราสงค์และอันตรวาสก ก็มีนัยอย่างนี้. จริงอยู่ เพียงแต่ชื่อเท่านั้นที่แปลกกัน. เพราะฉะนั้น พึงอธิษฐานจีวรทั้งหมดโดยชื่อของตนเท่านั้น อย่างนี้ว่า **สงฺฆาฏึ อุตฺตราสงฺคํ อนฺตรวาสกํ** ดังนี้.

ถ้าภิกษุกระทำจีวรมีสังฆาฏิเป็นต้นด้วยผ้าที่อธิษฐานเก็บไว้ เมื่อย้อมและกัปปะเสร็จแล้วพึงถอนว่า ข้าพเจ้าถอนผ้านี้ แล้วอธิษฐานใหม่. แต่เมื่อเย็บแผ่นผ้าใหม่ หรือขัณฑ์ใหม่เฉพาะที่ใหญ่กว่าเข้ากับจีวรที่อธิษฐานแล้ว ควรอธิษฐานใหม่. ในแผ่นผ้าที่เท่ากันหรือเล็กว่า ไม่มีกิจด้วยการอธิษฐาน (ใหม่).

ถามว่า ก็ไตรจีวรจะอธิษฐานเป็นบริขารโจล ควรหรือไม่ควร ?

แก้ว่า ได้ทราบว่า พระมหาปทุมเถระกล่าวว่า ไตรจีวรพึงอธิษฐานเป็นไตรจีวรอย่างเดียว, ถ้าว่า อธิษฐานเป็นบริขารโจลได้, การบริหารที่ตรัสไว้ในอุทโทสิตสิกขาบท ก็จะพึงไร้ประโยชน์ไป. ได้ยินว่า เมื่อพระมหาปทุมเถระกล่าวอย่างนี้ พวกภิกษุที่เหลือกล่าวว่า แม้บริขารโจล พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ตรัสว่า พึงอธิษฐาน; เพราะเหตุนั้น การอธิษฐานไตรจีวรให้เป็นบริขารโจล ย่อมสมควร.

แม้ในมหาปัจจรี ท่านก็กล่าวว่า ชื่อว่า บริขารโจลนี้เป็นเหตุแห่งการเก็บ (จีวรโดยความไม่เป็นนิสสัคคีย์) ไว้แผนกหนึ่ง. จะอธิษฐาน

ไตรจีวรว่า บริขารโจล แล้วใช้สอย ควรอยู่. ส่วนในอุทโทสิตสิกขาบท ตรัสการบริหารไว้สำหรับภิกษุผู้อธิษฐานไตรจีวรแล้วบริหารอยู่.

ได้ยินว่า แม้พระมหาติสสเถระผู้กล่าวอุภโตวิภังค์ ซึ่งอยู่ที่ปุณณวาลิการามได้กล่าวว่า ในกาลก่อน พวกเราได้ฟังจากพระมหาเถระว่า พวกภิกษุผู้ชอบอยู่ในป่าเก็บจีวรไว้ในโพรงไม้เป็นต้น ไปเพื่อต้องการจะเริ่มบำเพ็ญเพียร, และเมื่อภิกษุเหล่านั้นไปเพื่อประสงค์จะฟังธรรมในวัดใกล้เคียง เมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นแล้ว พวกสามเณร หรือพวกภิกษุหนุ่มจึงถือบาตรจีวรมา (ให้); เพราะฉะนั้น การจะอธิษฐานไตรจีวรเป็นบริขารโจล เพื่อใช้สอยสะดวก ควรอยู่.

แม้ในมหาปัจจรีท่านก็กล่าวว่า ในกาลก่อน พวกภิกษุผู้อยู่ป่าได้อธิษฐานไตรจีวรเป็นบริขารโจลนั่นแล แล้วใช้สอย ด้วยใส่ใจว่า ในแดนที่ไม่ผูกสีมารักษาได้ยาก.

วัสสิกสาฏกที่ไม่เกินประมาณ อันภิกษุพึงระบุชื่อแล้วอธิษฐาน สิ้น ๔ เดือนฤดูฝนโดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล, ต่อจากนั้นพึงถอนวิกัปไว้. ก็วัสสิกสาฏกนี้ แม้ย้อมพอทำให้เสียสี ก็ควร. แต่สองผืนไม่ควร.

ผ้านิสีทนะพึงอธิษฐานโดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล. ก็แลผ้านิสีทนะนั้น ได้ประมาณ มีได้เพียงผืนเดียวเท่านั้น. สองผืนไม่ควร.

แม้ผ้าปูนอนก็ควรอธิษฐานเหมือนกัน. ก็ผ้าปูนอนนั้น ถึงใหญ่ก็ควร แม้ผืนเดียวก็ควร แม้มากผืนก็ควร. มีลักษณะเป็นต้นว่า สีเขียวก็ดี สีเหลืองก็ดี มีชายก็ดี มีชายเป็นลายดอกไม้ก็ดี ย่อมควรทุกประการ. ภิกษุอธิษฐานคราวเดียว ย่อมเป็นอันอธิษฐานแล้วทีเดียว.

ผ้าปิดฝีได้ประมาณพึงอธิษฐานชั่วเวลาที่ยังมีอาพาธอยู่, เมื่ออาพาธหายแล้ว พึงปัจจุทธรณ์วิกัปไว้. ผืนเดียวเท่านั้น จึงควร.

ผ้าเช็ดหน้า พึงอธิษฐานเหมือนกัน. ภิกษุจำต้องปรารถนาผืนอื่นเพื่อต้องการใช้เวลาที่ยังซักอีกผืนหนึ่งอยู่, เพราะฉะนั้น สองผืนก็ควร. แต่พระเถระอีกพวกหนึ่งกล่าวว่า การอธิษฐานผ้าเช็ดหน้านั้น มุ่งการเก็บไว้เป็นสำคัญ แม้มากผืนก็ควร.

ในบริขารโจล ชื่อว่าการนับจำนวนไม่มี, พึงอธิษฐานได้เท่าจำนวนที่ต้องการนั่นเทียว. ถุงย่ามก็ดี ผ้ากรองน้ำก็ดี มีประมาณเท่าจีวรที่ควรวิกัปเป็นอย่างต่ำ พึงอธิษฐานว่า บริขารโจล เหมือนกัน. แม้จะรวมจีวรมากผืนเข้าด้วยกันแล้วอธิษฐานว่า ข้าพเจ้าอธิษฐานจีวรเหล่านี้เป็นบริขารโจล ดังนี้ ก็สมควรเหมือนกัน. แม้ภิกษุจะเก็บไว้เพื่อประโยชน์แก่เภสัช นวกรรมและมารดาบิดาเป็นต้น ก็จำต้องอธิษฐานแท้. แต่ในมหาปัจจรีท่านกล่าวว่า ไม่เป็นอาบัติ.

ส่วนในเสนาสนบริขารเหล่านี้ คือ ฟูกเตียง ๑ ฟูกตั่ง ๑ หมอน ๑ ผ้าปาวาร ๑ ผ้าโกเชาว์ ๑ และในเครื่องปูลาดที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่เสนาสนบริขาร ไม่มีกิจที่ต้องอธิษฐานเลย.

[ว่าด้วยเหตุให้ขาดอธิษฐาน]

ถามว่า ก็จีวรที่อธิฐานแล้ว เมื่อภิกษุใช้สอยอยู่ จะละอธิษฐานไปด้วยเหตุอย่างไร ?

ตอบว่า ย่อมละด้วยเหตุ ๙ อย่างนี้ คือ ด้วยให้บุคคลอื่น ๑ ด้วยถูกชิงเอาไป ๑ ด้วยถือเอาโดยวิสาสะ ๑ ด้วยหันไปเป็นคนเลว ๑

ด้วยลาสิกขา ๑ ด้วยกาลกิริยา ๑ ด้วยเพศกลับ ๑ ด้วยถอนอธิษฐาน ๑ ด้วยความเป็นช่องทะลุ ๑.

บรรดาเหตุ ๙ อย่างนั้น จีวรทุกชนิดย่อมละอธิษฐานด้วยเหตุ ๘ อย่างข้างต้น. แต่เฉพาะไตรจีวรละอธิษฐานด้วยความเป็นช่องทะลุ ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาทุกแห่ง. และการละอธิษฐานนั้น ท่านกล่าวไว้ด้วยช่องทะลุประมาณเท่าหลังเล็บ. ในช่องทะลุประมาณเท่าหลังเล็บนั้น ผู้ศึกษาพึงทราบขนาดเท่าหลังเล็บ ด้วยสามารถแห่งเล็บนิ้วก้อย. และช่องทะลุ เป็นช่องโหว่ทีเดียว. ก็ถ้าแม้นว่า ภายในช่องทะลุมีเส้นด้ายเส้นหนึ่งยังไม่ขาด, ก็ยังรักษาอยู่.

บรรดาไตรจีวรนั้น สำหรับสังฆาฏิและอุตราสงค์ ช่องทะลุจากด้านในแห่งเนื้อที่มีประมาณเพียง ๑ คืบ จากซ้ายด้านยาว, มีประมาณ ๘ นิ้ว จากชายด้านกว้าง ย่อมทำให้ขาดอธิษฐาน. แต่สำหรับอันตรวาสก ช่องทะลุจากด้านในแห่งเนื้อที่ มีประมาณเพียง ๑ คืบ จากชายด้านยาว, มีประมาณ ๔ นิ้ว จากชายด้านกว้าง ย่อมทำให้ขาดอธิษฐาน, ช่องทะลุเล็กลงมา ไม่ทำให้ขาดอธิษฐาน. เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดเป็นช่องทะลุจีวรนั้นย่อมตั้งอยู่ในฐานแห่งอติเรกจีวร, ควรกระทำสูจิกรรมแล้วอธิษฐานใหม่.

แต่พระมหาสุมเถระกล่าวว่าสำหรับจีวรที่ได้ประมาณมีช่องทะลุที่ใดที่หนึ่ง ย่อมทำให้ขาดอธิษฐาน, แต่สำหรับจีวรที่ใหญ่ ช่องทะลุภายนอกจากประมาณ ยังไม่ทำให้ขาดอธิษฐาน, ช่องทะลุที่เกิดข้างในจึงทำให้ขาด ดังนี้.

พระกรวิยติสสเถระกล่าวว่า จีวรเล็ก ใหญ่ ไม่เป็นประมาณ, ช่องทะลุในที่ซึ่งภิกษุเมื่อครองจีวรซ้อนกัน* ๒ ตัวม้วนมาพาดไว้บนแขนซ้าย ยังไม่ทำให้ขาดอธิษฐาน, ช่องทะลุส่วนภายในย่อมทำให้ขาด, แม้สำหรับอันตรวาสก ช่องทะลุในที่แห่งจีวรที่ภิกษุม้วนให้เป็นลูกบวบ ย่อมไม่ทำให้ขาด, ช่องทะลุที่ต่ำลงจากที่ม้วนให้เป็นลูกบวบนั้น ย่อมทำให้ขาด.

แต่ในอรรถกถาอันธกะ ท่านทำวาทะของพระมหาสุมเถระให้เป็นหลักในไตรจีวรแล้วกล่าวว่า จีวรประมาณอย่างต่ำ ย่อมรักษาอธิษฐานไว้ได้ จึงกล่าวคำแม้นี้เพิ่มเติมไว้ว่า ในบริขารโจล ด้านยาว ๙ นิ้ว โดยนิ้วสุคต ด้านกว้าง ๔ นิ้ว เป็นช่องทะลุ ณ ที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ย่อมละอธิษฐานไป, ในบริขารโจลผืนใหญ่ช่องทะลุที่ต่ำกว่า ๘ นิ้วและ ๔ นิ้วนั้น ยังไม่ละอธิษฐาน, ในจีวรที่ควรอธิษฐานทั้งหมด ก็นัยนี้ ดังนี้.

บรรดาวาทะทั้ง ๔ นั้น เพราะขึ้นชื่อว่า ประมาณอย่างเล็กอื่น ๆ ที่ต่ำกว่าประมาณอย่างเล็ก แห่งจีวรที่ควรวิกัป ของจีวรที่จะพึงอธิษฐานแม้ทั้งหมด ย่อมไม่มี. ด้วยว่า ประมาณแห่งผ้านิสีทนะ ผ้าปิดแผล และผ้าอาบน้ำฝนที่ท่านกล่าวไว้นั้น เป็นประมาณอย่างใหญ่ เพราะประมาณที่ยิ่งกว่าประมาณอย่างใหญ่นั้น สำเร็จแล้ว (ใช้ได้), หาใช่ประมาณอย่างเล็กไม่ เพราะประมาณอย่างเล็กลงมาจากประมาณอย่างใหญ่นั้น ไม่สำเร็จ (ใช้ไม่ได้). แม้ไตรจีวรที่หย่อนกว่าประมาณแห่งสุคตจีวร จัดเป็นประมาณอย่างใหญ่เหมือนกัน. แต่ประมาณอย่างเล็กที่ท่านแยกกล่าวไว้ต่างหากในพระสูตรไม่มี.

* วิมติ: เทฺว จีวรานิ ปารุปนฺตสฺสาติ คามปฺปเวเส ทฺวิคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ปารุปนสนฺธาย วุตฺตํ . แม้สารัตถทีปนี ๓/๑๔๖ ก็แก้คล้ายกันนี้.

การกำหนดขนาดใหญ่แห่งผ้าเช็ดหน้า ผ้าปูนอน และผ้าบริขารโจล ไม่มีเหมือนกัน. แต่ท่านกล่าวกำหนดไว้ด้วยประมาณอย่างเล็กขนาดจีวรที่ควรวิกัป เพราะฉะนั้น คำใดที่ท่านกล่าวไว้ก่อน ในอรรถกถาอันธกะว่า ประมาณอย่างเล็กย่อมรักษาการอธิษฐานไว้ได้ แล้วแสดงประมาณอย่างเล็ก ๘ นิ้ว และ ๔ นิ้ว โดยนิ้วสุดตแห่งบริขารโจลเท่านั้น ในบรรดาไตรจีวรและบริขารโจลเป็นต้นนั้นแล้ว และหมายเอาประมาณอย่างเล็กแห่งไตรจีวรเป็นต้นนอกนี้ ซึ่งมีชนิด ๕ ศอกกำเป็นต้น จึงกล่าวว่าในจีวรที่ควรอธิษฐานทั้งหมด ก็นัยนี้, คำที่ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาอันธกะนั้น ย่อมไม่สมกัน. แม้ในวาทะของพระกรวิยติสสเถระ ท่านก็แสดงช่องทะลุจากชายด้านยาวเท่านั้น จากชายด้านกว้างท่านมิได้แสดงไว้; เพราะฉะนั้น วาทะของพระกรวิยติสสเถระนั้น ก็ไม่ได้กำหนดไว้.

ในวาทะของพระมหาสุมเถระท่านกล่าวไว้ว่า ช่องทะลุในที่แห่งใดแห่งหนึ่งแห่งจีวรที่ได้ประมาณ ย่อมทำให้ขาดอธิษฐาน, ช่องทะลุภายนอกจากประมาณ แห่งจีวรขนาดใหญ่ ย่อมไม่ทำให้ขาดอธิษฐาน. แต่ท่านก็ไม่ได้กล่าวคำนี้ว่า จีวรชื่อนี้ จัดเป็นจีวรที่ได้ประมาณ, ที่โตกว่าจีวรที่ได้ประมาณนี้ จัดเป็นจีวรใหญ่.

อีกอย่างหนึ่ง ในวิสัยแห่งไตรจีวรเป็นต้นนี้ อาจารย์ทั้งหลายประสงค์เอาคำว่า ขนาดที่ต่างกันมี ๕ ศอกกำเป็นอาทิ เป็นประมาณอย่างเล็กแห่งไตรจีวรเป็นต้น, ถ้าในจีวรใหญ่นั้น ช่องทะลุในภายนอกจากประมาณอย่างเล็ก ไม่พึงทำให้ขาดอธิษฐานไซร้, ช่องทะลุในภายนอกจากประมาณอย่างเล็กแม้แห่งบาตรขนาดใหญ่ หรือแห่งบาตรขนาดกลางก็ไม่พึงทำให้ขาดอธิษฐาน, แต่ (ช่องทะลุในภายนอกจากประมาณอย่าง

เล็ก) จะไม่ทำให้ขาดอธิษฐานหามิได้; เพราะฉะนั้น วาทะแม้นี้ก็ไม่ได้กำหนดขนาดไว้.

แต่อรรถกถาวาทะแรกทั้งหมดนี้ เป็นประมาณ ในอธิการวินิจฉัยไตรจีวรเป็นต้นนี้. เพราะเหตุไร ? เพราะมีกำหนด. จริงอยู่ ประมาณอย่างเล็กแห่งไตรจีวร ประมาณช่องทะลุ และประมาณแห่งส่วนที่เป็นช่องทะลุ ท่านกำหนดกล่าวไว้แล้วในทุกอรรถกถาเหมือนกัน. เพราะ-ฉะนั้น วาทะนั้นนั่นแลเป็นประมาณ. ด้วยว่า อรรถกถาวาทะนั้น ท่านกล่าวคล้อยตามพระประสงค์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าแน่แท้. ส่วนใน ๓ วาทะนอกนี้ ไม่มีกำหนดเลย. คำหน้ากับคำหลังไม่สมกันฉะนี้แล.

ก็ภิกษุใดตามผ้าปะลงในที่ชำรุดก่อนแล้ว เลาะที่ชำรุดออกในภายหลัง, การอธิษฐานของภิกษุนั้นยังไม่ขาดไป. แม้ในการเปลี่ยนแปลงกระทง (จีวร) ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. สำหรับจีวร ๒ ชั้น เมื่อชั้นหนึ่งเกิดเป็นช่องทะลุ หรือครากไป อธิษฐานยังไม่ขาด. ภิกษุกระทำจีวรผืนเล็กให้เป็นผืนใหญ่ หรือกระทำผืนใหญ่ให้เป็นผืนเล็ก, อธิษฐานยังไม่ขาด. เมื่อจะต่อริมสองข้างเข้าที่ตรงกลาง ถ้าว่า ตัดออกก่อนแล้วภายหลังเย็บติดกัน, อธิษฐานย่อมขาด. ถ้าเย็บต่อกันแล้วภายหลังจึงตัด, ยังไม่ขาดอธิษฐาน. แม้เมื่อใช้พวกช่างย้อมซักให้เป็นผ้าขาว อธิษฐานก็ยังคงเป็นอธิษฐานอยู่ทีเดียวแล.

วินิจฉัยในการอธิษฐาน ในคำว่า **อนุโตทสาหำ อธิฏฺเฐติ วิกปฺเปติ** นี้ เท่านี้ก่อน.

[อธิบายการวิกัปจีวร]

ส่วนในการวิกัปมีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

วิกัปมี ๒ อย่าง คือ วิกัปต่อหน้า ๑ วิกัปลับหลัง ๑.

ถามว่า วิกัปต่อหน้า เป็นอย่างไร ?

แก้ว่า ภิกษุพึงทราบว่า จีวรผืนเดียว หรือมากผืน และว่า จีวรวางไว้ใกล้ หรือมิได้วางไว้ใกล้ (อยู่ในหัตถบาสหรือนอกหัตถบาส) แล้วกล่าวว่า **อิมํ จีวรํ** จีวรผืนนี้ บ้าง ว่า **อิมานิ จีวรานิ** จีวรเหล่านี้ บ้าง ว่า **เอตํ จีวรํ** จีวรนั่น บ้าง ว่า **เอตานิ จีวรานิ** จีวรเหล่านั่น บ้าง แล้วพึงกล่าวว่า **ตุยฺหํ วิกปฺเปมิ** ข้าพเจ้าวิกัปแก่ท่าน ดังนี้. วิกัปต่อหน้านี้ มีอยู่อย่างเดียว. ด้วยการวิกัปเพียงเท่านี้ จะเก็บไว้สมควรอยู่. จะใช้สอย หรือจะสละ หรือจะอธิษฐานไม่ควร. แต่เมื่อภิกษุนั้น (ภิกษุผู้รับวิกัป) กล่าวคำว่า **มยฺหํ สนฺตกํ สนฺตกานิ ปริภุญฺช วา วิสฺสชฺเชหิ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรหิ** แปลว่า จีวรนี้ หรือจีวรเหล่านี้ เป็นของข้าพเจ้า ท่านจงใช้สอย จงจำหน่าย จงกระทำตามสมควรแก่ปัจจัยเถิด ดังนี้ ชื่อว่า ปัจจุทธรณ์ (ถอนวิกัป), จำเดิมแต่นั้น แม้การบริโภคเป็นต้น ย่อมสมควร.

อีกนัยหนึ่ง ภิกษุพึงรู้ว่า จีวรผืนเดียวหรือมากผืน และว่าวางไว้ใกล้ หรือมิได้วางไว้ใกล้ อย่างนั้นนั่นแล แล้วกล่าวว่า **อิมํ จีวรํ** หรือว่า **อิมานิ จีวรานิ** ดังนี้ ว่า **เอตํ จีวรํ** หรือว่า **เอตานิ จีวรานิ** ดังนี้ ในสำนักของภิกษุนั้นนั่นแล ระบุชื่อสหธรรมิก ๕ รูปใดรูปหนึ่ง คือ ผู้ใดผู้หนึ่ง ที่คนชอบใจแล้ว พึงกล่าวว่า **ติสฺสสฺส ภิกฺขุโน วิกปฺเปมิ** ข้าพเจ้าวิกัป... แก่ภิกษุติสสะ หรือว่า **ติสฺสาย ภิกขุนิยา, ติสฺสาย สิกฺขมานาย, ติสฺสสฺส สามเณรสฺส, ติสฺสาย สามเณริยา วิกปฺเปมิ** ข้าพเจ้าวิกัป... แก่ติสสาภิกษุณี, แก่ติสสาสิกขมานา, แก่ติสสสามเณร,

แก่ติสสาสามเณรี ดังนี้. นี้เป็นวิกัปต่อหน้า อีกอย่างหนึ่ง. ด้วยการวิกัปเพียงเท่านี้ จะเก็บไว้สมควรอยู่. แต่ในการใช้สอยเป็นต้น กิจแม้อย่างหนึ่ง ย่อมไม่ควร. แต่เมื่อภิกษุนั้นกล่าวคำว่า จีวรนี้ ของภิกษุชื่อติสสะ ฯ ล ฯ ของสามเณรีชื่อติสสา ท่านจงบริโภคก็ตาม จงจำหน่ายก็ตาม จงกระทำตามสมควรแก่ปัจจัยก็ตาม ดังนี้ ชื่อว่าเป็นอันถอน, จำเดิมแต่นั้นแม้การใช้สอยเป็นต้น ก็สมควร.

ถามว่า การวิกัปลับหลัง เป็นอย่างไร ?

แก้ว่า ภิกษุพึงทราบว่า จีวรผืนเดียวหรือมากผืน และจีวรวางไว้ใกล้ หรือมิได้วางไว้ใกล้ เหมือนอย่างนั้นแล้ว กล่าวว่า **อิมํ จีวรํ** ซึ่งจีวรนี้ หรือว่า **อิมานิ จีวรานิ** ซึ่งจีวรทั้งหลายนี้ ว่า **เอตํ จีวรํ** ซึ่งจีวรนั่น หรือว่า **เอตานิ จีวรานิ** ซึ่งจีวรทั้งหลายนั่น ดังนี้ แล้วกล่าวว่า **ตุยหํ วิกปฺปนตฺถาย ทมฺมิ** ข้าพเจ้าให้แก่ท่าน เพื่อประโยชน์แก่การวิกัป. ภิกษุผู้วิกัป อันภิกษุผู้รับวิกัปนั้น พึงกล่าวว่า ใครเป็นมิตรหรือเป็นเพื่อนเห็น หรือเป็นเพื่อนคบกันของท่าน, ลำดับนั้น ภิกษุผู้วิกัปนอกนี้พึงกล่าวว่า ภิกษุชื่อติสสะ หรือว่า ฯลฯ สามเณรีชื่อติสสา โดยนัยก่อนนั่นแล. ภิกษุนั้นพึงกล่าวอีกว่า **อหํ ติสฺสสฺส ภิกฺขุโน ทมฺมิ** ข้าพเจ้าให้แก่ภิกษุชื่อติสสะ ฯลฯ หรือว่า **อหํ ติสฺสาย สามเณริยา ทมฺมิ** ข้าพเจ้าให้แก่สามเณรีชื่อติสสา ดังนี้. อย่างนี้ ชื่อว่าวิกัปลับหลัง. ด้วยการวิกัปเพียงเท่านี้ การเก็บไว้ สมควรอยู่. ส่วนในการใช้สอยเป็นต้น กิจแม้อย่างเดียว ก็ไม่สมควร. แต่เมื่อภิกษุนั้นกล่าวคำว่า **อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สนฺตกํ ปริภุญฺช วา วิสฺสชฺเชหิ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรหิ** (จีวร) ของภิกษุข้อนี้ ท่านจงใช้สอยก็ได้ จงจำหน่ายก็ได้ จงกระทำ

ตามสมควรแก่ปัจจัยก็ได้ โดยนัยดังกล่าวแล้วในวิกัปต่อหน้าอย่างที่สองนั่นแล ชื่อว่าเป็นอันถอน. จำเดิมแต่ถอนแล้วนั้น แม้กิจทั้งหลายมีการใช้สอยเป็นต้น ย่อมควร.

ถามว่า การวิกัปทั้ง ๒ อย่าง ต่างกันอย่างไร ?

ตอบว่า ในการวิกัปต่อหน้า ภิกษุวิกัปเองแล้วให้ผู้อื่นถอนได้, ในวิกัปลับหลัง ภิกษุให้คนอื่นวิกัปแล้วให้คนอื่นนั่งเองถอน, นี้เป็นความต่างกัน ในเรื่องวิกัปทั้ง ๒ นี้. ก็ถ้าวิกัปแก่ผู้ใด ผู้นั้นไม่ฉลาดในพระบัญญัติ ไม่รู้จะถอน, พึงถือจีวรนั้น ไปยังสำนักสหธรรมิกอื่นผู้ฉลาด วิกัปใหม่แล้วพึงให้ถอน. นี้ชื่อว่า การวิกัปบริขารที่วิกัปแล้วควรอยู่.

ในบทว่า วิกปฺเปติ นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:- ก็คำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้โดยไม่แปลกกันว่า **วิกปฺเปติ** นี้ ดูเหมือนจะผิด จากพระบาลีเป็นต้นว่า **อนุชานามิ ภิกฺขเว ติจีวรํ อธิฏฺฐาตุ๋ น วิกปฺเปตุ๋** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้อธิษฐานไตรจีวร ไม่ใช่ให้วิกัปดังนี้, แต่พระตถาคตทั้งหลายย่อมไม่ตรัสคำที่ผิด; เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาพึงทราบเนื้อความแห่งคำว่า **อนุชานามิ ภิกฺขเว ติจีวรํ** เป็นต้นนั้นโดยนัยอย่างนี้ว่า เราอนุญาตให้อธิษฐาน สำหรับภิกษุผู้บริหารไตรจีวรโดยสังเขปว่าไตรจีวรเท่านั้น ไม่ใช่ให้วิกัป. แต่ผ้าอาบน้ำฝน อนุญาตให้วิกัปอย่างเดียว ถัดจาก ๔ เดือน (ฤดูฝน) ไม่ใช่อธิษฐาน, และเมื่อมีอรรถอย่างนี้ ภิกษุรูปใดใคร่จะอยู่ปราศจากไตรจีวร ผืนใดผืนหนึ่ง, เป็นอันทรงประทานโอกาสแก่ภิกษุนั้น เพื่อถอนจีวรอธิษฐานแล้ววิกัปเพื่อสะดวกในการอยู่ปราศ (ไตรจีวร) ไม่เป็นอาบัติ ในเมื่อล่วง ๑๐ วัน.

โดยอุบายนี้ บัณฑิตพึงทราบความที่วิกัปไม่สำเร็จในจีวรเป็นต้นทั้งหมดฉะนี้แล.

บทว่า **วิสฺสชฺเชติ** มีวินิจฉัยว่า ภิกษุให้จีวรแก่ผู้อื่น ก็อย่างไรเป็นอันให้แล้ว และอย่างไร เป็นอันถือเอาแล้ว ? ภิกษุผู้สละให้กล่าวว่า **อิทำ ตุยฺหำ เทมิ ททามิ หชฺชามิ โอโณเชมิ ปริจฺจชามิ วสฺสชฺชามิ** ข้าพเจ้าให้ ยกให้ มอบให้ น้อมให้ สละให้ จำหน่ายจีวรผืนนี้แก่ท่าน หรือว่า **อิตฺถนฺนามสฺส เทมิ ฯ เป ฯ นิสฺสชฺชามิ** ข้าพเจ้าให้ ฯ ล ฯ สละให้แก่ท่านผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ เป็นอันให้ทั้งต่อหน้าทั้งลับหลังแล้วทีเดียว; เมื่อผู้สละให้กล่าวว่า **ตุยฺหำ คณฺหาหิ** ท่านจงถือเอาของท่าน ดังนี้, ภิกษุผู้รับกล่าวว่า **มยฺหำ คณฺหามิ** ข้าพเจ้าถือเอาของข้าพเจ้า เป็นอันให้ถูกและถือเอาถูก, เมื่อผู้สละให้กล่าวว่า **ตว สนฺตกำ กโรหิ ตว สนฺตกำ โหตุ ตว สนฺตกำ กริสฺสสิ** ท่านจงทำให้เป็นของท่าน จงเป็นของท่าน ท่านจักกระทำให้เป็นของท่าน ดังนี้. ภิกษุผู้รับกล่าวว่า **มม สนฺตกำ กโรมิ** ข้าพเจ้าจะทำให้เป็นของข้าพเจ้า **มม สนฺตกำ โหตุ** จงเป็นของข้าพเจ้า **มม สนฺตกำ กริสฺสามิ** ข้าพเจ้า จักกระทำให้เป็นของข้าพเจ้า ดังนี้, เป็นอันให้ไม่ถูกและเป็นอันถือเอาไม่ถูก.

ภิกษุ ผู้สละให้ ไม่รู้เพื่อจะให้ (ไม่รู้วิธีเสียสละให้) เลย, ฝ่ายผู้รับก็ไม่รู้เพื่อจะรับ (ไม่รู้วิธีรับ). ก็ถ้าเมื่อภิกษุผู้เสียสละให้กล่าวว่า ขอท่านจงทำให้เป็นของท่านเสีย ภิกษุผู้รับกล่าวว่า ดีละ ขอรับ ! ผมจะรับเอาแล้วถือเอา, เป็นอันให้ไม่ถูกต้อง แต่เป็นอันรับเอาถูกต้อง. ก็ถ้ารูปหนึ่งกล่าวว่า, ท่านจะถือเอาเสีย, อีกรูปหนึ่ง (คือผู้รับ) กล่าวว่า ผมจะไม่ถือเอา, ผู้เสียสละให้นั้นกล่าวอีกว่า ท่านจงถือเอาของที่ผมให้แล้วเพื่อ

ท่าน, ฝ่ายภิกษุนอกนี้กล่าวว่า ผมไม่มีความต้องการด้วยของสิ่งนี้, หลังจากนั้นแม้รูปก่อนก็ให้ล่วง ๑๐ วันไปด้วยเข้าใจว่า เราให้แล้ว, ฝ่ายรูปหลังก็ให้ล่วง ๑๐ วัน ไปด้วยเข้าใจว่า เราได้ปฏิเสธไปแล้ว เป็นอาบัติแก่ใคร ไม่เป็นอาบัติแก่ใคร ? ไม่เป็นอาบัติแก่ใคร, ก็ท่านรูปใดชอบใจ, ท่านรูปนั้นพึงอธิษฐานใช้สอยเถิด.

ฝ่ายภิกษุผู้ที่มีความสงสัยในการอธิษฐาน จะพึงทำอย่างไร ? พึงบอกความเป็นผู้สงสัยแล้วกล่าวว่า ถ้าจีวรจักไม่ได้อธิษฐาน เมื่อเป็นอย่างนั้น จีวรเป็นของควรแก่ข้าพเจ้า แล้วพึงเสียสละโดยนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล. เพราะว่าเมื่อภิกษุให้รู้อย่างนี้แล้วทำวินัยกรรมไม่เป็นมุสาวาท. แต่อาจารย์บางพวกกล่าวว่า จีวรนั้น ภิกษุรูปหนึ่งถือเอาเป็นวิสาสะแล้วคืนให้ ก็ควร. คำของอาจารย์บางพวกนั้นไม่ชอบ. เพราะนั่น ไม่ใช่วินัยกรรมของภิกษุผู้มีความสงสัยนั้น. ทั้งผ้านั้น ก็ไม่เป็นวัตถุอื่น ด้วยเหตุสักว่าถือเอาแล้วให้คืนนี้.

คำว่า **นสฺสติ** เป็นต้น มีอรรถตื้นทั้งนั้นแล.

ในคำว่า **โย น ทเทยฺย อาปตฺติ ทุกกฏสฺส** นี้มีวินิจฉัยดังนี้:- เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้ไม่คืนให้ ด้วยความสำคัญนี้ว่า ภิกษุนี้ให้แล้วแก่เรา. แต่ภิกษุผู้รู้ว่าเป็นของภิกษุนั้นแล้วชิงเอาด้วยเลศ พระวินัยธรพึงให้ตีราคาสิ่งของปรับอาบัติ ฉะนี้แล.

ในสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ ชื่อว่ากฐินสมุฏฐาน ย่อมเกิดทางกายกับวาจา และทางกายวาจากับจิต เป็นอกิริยา เพราะต้องด้วยการไม่อธิษฐานและไม่วิกัป เป็นโนสัญญาวิโมกข์ เพราะไม่พ้นด้วยสัญญา

แม้ไม่รู้ก็ต้อง เป็นอจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาปฐมกฐินสิกขาบท ในอรรถกถาพระวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้นภิกษุทั้งหลายฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสกหลีกไปสู่จาริกในชนบท ผ้าสังฆาฏิเหล่านั้นถูกเก็บไว้นานก็ขึ้นราตกหนาว ภิกษุทั้งหลายจึงผึ่งผ้าสังฆาฏิเหล่านั้น

ท่านพระอานนท์เที่ยวตรวจดูเสนาสนะ ได้พบภิกษุเหล่านั้นกำลังผึ่งผ้าสังฆาฏิอยู่ ครั้นแล้วจึงเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น ถามว่าจีวรที่ขึ้นราเหล่านี้ของใคร

จึงภิกษุเหล่านั้นแจ้งความนั้นแก่ท่านพระอานนท์แล้ว

ท่านพระอานนท์จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้ฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบทเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอบถามภิกษุเหล่านั้นว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย ฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบทจริงหรือ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสกหลีกไปสู่จาริกในชนบทเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความ

เกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๑. ๒. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุหลายรูป

พระอนุบัญญัติ

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๑๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในพระนครโกสัมพี พวกญาติส่งทูตไปในสำนักภิกษุนั้นว่า นิมนต์ท่านมา พวกผมจักพยาบาล แม้ภิกษุทั้งหลายก็กล่าวอย่างนี้ว่า ไปเถิดท่าน พวกญาติจักพยาบาลท่าน

เธอตอบอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายไว้ว่า ภิกษุไม่พึงอยู่ปราศจากไตรจีวร ผมกำลังอาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ผมจักไม่ไปละ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงอนุญาตให้สมมติติจีวราวิปวาส

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติ เพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้อาพาธ ก็แลสงฆ์พึงให้สมมติอย่างนี้:-

วิธีสมมติติจีวราวิปวาส

ภิกษุผู้อาพาธนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนั้นว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ ดังนี้ พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติย-กรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ เธอขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร แก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นวาจาประกาศให้สงฆ์ทราบ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ เธอขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุมีชื่อนี้ การให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตร-จีวรแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

การสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๑. ๒. ก. จีวร...สำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๒] บทว่า จีวร...สำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ดี หายเสียก็ดี ฉิบหายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี

คำว่า กฐินเดาะเสียแล้ว คือ เดาะเสียแล้วด้วยมาติกาอันใดอันหนึ่งในมาติกา ๘ หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง

คำว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง ความว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากผ้าสังฆาฏิก็ดี จากผ้าอุตราสงค์ก็ดี จากผ้าอันตรวาสกก็ดี แม้คืนเดียว.

บทว่า เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ คือ ยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ.

บทว่า เป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำจะสละ พร้อมกับเวลาอรุณขึ้น ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรในอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศจากแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพึงข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงหญิงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศจากแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

มาติกา

[๑๓] บ้าน	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
เรือน	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
โรงเก็บของ	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
ป้อม	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
เรือนยอดเดียว	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
ปราสาท	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
ทิมแถว	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
เรือ	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
หมู่เกวียน	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
ไร่นา	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
ลานนวดข้าว	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
สวน	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
วิหาร	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
โคนไม้	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง
ที่แจ้ง	มีอุปจารเดียว	มีอุปจารต่าง

มาติกาวิภังค์

[๑๔] **บ้าน** ที่ชื่อว่า มีอุปจารเดียว คือเป็นบ้านของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในบ้าน ต้องอยู่ภายในบ้าน เป็นบ้านไม่มีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ในเรือนใด ต้องอยู่ในเรือนนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส ที่ชื่อว่า มีอุปจารต่าง คือเป็นบ้านของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ในเรือนใด ต้องอยู่ในเรือนนั้น หรือในห้องโถง หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เมื่อจะไปสู่ห้องโถง ต้องเก็บจีวรไว้ในหัตถบาส แล้วอยู่ในห้องโถง หรืออยู่ที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เก็บจีวรไว้ในห้องโถง ต้องอยู่ในห้องโถง หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เป็นบ้านไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในเรือนใด ต้องอยู่ในเรือนนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๕] **เรือน** ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเรือน ต้องอยู่ภายในเรือน เป็นเรือนที่ไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส เรือนต่างสกุล และมีเครื่องล้อม มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ ภิกษุเก็บจีวรไว้ในห้องโด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เป็นเรือนไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๖] **โรงเก็บของ** ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในโรงเก็บของ ต้องอยู่ภายในโรงเก็บของ เป็นโรงไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส โรงเก็บของ ของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม

มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เป็นโรงไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๗] **ป้อม** ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในป้อม ต้องอยู่ภายในป้อม ป้อมของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๘] **เรือนยอดเดียว ของสกุลเดียว** ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเรือนยอดเดียว ต้องอยู่ภายในเรือนยอดเดียว เรือนยอดเดียวของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ เก็บจีวรไว้ในห้องโด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๙] **ปราสาทของสกุลเดียว** ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในปราสาท ต้องอยู่ภายในปราสาท ปราสาทของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในหังนั่น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๐] **ทิมแถว** ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในทิมแถว ต้องอยู่ภายในทิมแถว ทิมแถวของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๑] **เรือ** ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเรือ ต้องอยู่ภายในเรือ เรือของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่าง ๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๒] **หมู่เกวียน** ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ในหมู่เกวียน ไม่พึงละอัพภันดรด้านหน้าหรือด้านหลัง ด้านละ ๗ อัพภันดร ด้านข้าง

ด้านละ ๑ อัพภันดร หมู่เกวียนของต่างสกุล เก็บจีวรไว้ในหมู่เกวียน ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๓] **ไร่นา** ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตไร่นา ต้องอยู่ภายในเขตไร่นา เป็นไร่นาไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส ไร่นาของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ภายในเขตไร่นา ต้องอยู่ภายในเขตไร่นา หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เป็นเขตไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๔] **ลานนวดข้าว** ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตลานนวดข้าว ต้องอยู่ภายในเขตลานนวดข้าว เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส ลานนวดข้าวต่างสกุล และมีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ภายในเขตลานนวดข้าว ต้องอยู่ที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๕] **สวน** ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตสวน ต้องอยู่ภายในเขตสวน เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส สวนของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ภายในเขตสวน ต้องอยู่ที่ริมประตูสวน หรือไม่ละจากหัตถบาส เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๖] **วิหาร** ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตวิหาร ต้องอยู่ภายในเขตวิหาร เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส วิหารของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม

เก็บจีวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๗] **โคนไม้** ของสกุลเดียว กำหนดเอาเขตที่เงาแผ่ไปโดยรอบในเวลาเที่ยง ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตเงา ต้องอยู่ภายในเขตเงาโคนไม้ของต่างสกุล ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๘] **ที่แจ้ง** ที่ชื่อว่า มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง คือในป่าหาบ้านมิได้ กำหนด ๗ อัพภันดรโดยรอบ จัดเป็นอุปจารเดียว พ้นนั้นไป จัดเป็นอุปจารต่าง.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๒๙] จีวรอยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าอยู่ปราศ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรอยู่ปราศ ภิกษุสงสัย เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรอยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าไม่อยู่ปราศ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้ถอน ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้สละให้ไป ภิกษุสำคัญว่าสละให้ไปแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกโจรชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกโจรชิงไปแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๓๐] ภิกษุไม่สละจีวรที่เป็นนิสสัคคีย์ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรไม่อยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าอยู่ปราศ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรไม่อยู่ปราศ ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรไม่อยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าไม่อยู่ปราศ บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๑] ในภายในอรุณ ภิกษุถอนเสีย ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวรหาย ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุได้รับสมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๒

พรรณนาอุทโทสิตสิกขาบท

อุทโทสิตสิกขาบทว่า **เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา** เป็นอาทิ ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- วินิจฉัยในอุทโทสิตสิกขาบทนั้น พึงทราบต่อไปนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องภิกษุหลายรูป]

บทว่า สนฺตรุตฺตเรน มีความว่า อันตรวาสก (ผ้านุ่ง) ตรัสเรียกว่า อันตระ. อุตราสงค์ (ผ้าห่ม) ตรัสเรียกว่า อุตตระ. ผ้าห่มกับผ้านุ่งชื่อว่า สันตรุตตระ. มีแต่ผ้าห่มกับผ้านุ่งนั้น. อธิบายว่า พร้อมด้วยผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสก.

บทว่า **ณฺณกิตานิ** ได้แก่ เกิดราเป็นจุดดำ ๆ ขาว ๆ ในโอกาสที่เหงื่อถูก.

คำว่า **อทฺทสา โข อายสฺมา อานนฺโท เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต** มีความว่า ได้ยินว่า พระเถระ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จเข้าสู่พระคันธกุฏี เพื่อพระประสงค์จะพักผ่อนในกลางวัน ได้โอกาสนั้นแล้ว เก็บภัณฑะไม้ และภัณฑะดิน ที่เก็บไว้ไม่ดี ปัดกวาดสถานที่ที่ไม่ได้กวาด กระทำปฏิสันถารกับพวกภิกษุอาพาธ ไปถึงเสนาสนสถานแห่งภิกษุเหล่านั้นได้เห็นแล้ว. เพราะเหตุนั้น พระธรรมสังคาหกาจารย์จึงกล่าวว่า ท่านพระอานนท์ เที่ยวไปยังเสนาสนจาริกได้เห็นแล้วแล.

[อนุบัญญัติแก้อรรถเรื่องภิกษุอาพาธ]

คำว่า **อวิปฺปวาสสมฺมตึ ทาตุ** มีความว่า สมมติในการไม่อยู่ปราศ (ไตรจีวร) ชื่ออวิปปวาสสมมติ. อนึ่ง สมมติ เพื่อการไม่อยู่ปราศ (ไตรจีวร) ชื่ออวิปปวาสสมมติ. ก็ในอวิปปวาสสมมตินี้ มีอานิสงส์อย่างไร ? ภิกษุอยู่ปราศจากจีวรผืนใด, จีวรผืนนั้น ย่อมไม่เป็นนิสสัคคีย์ และภิกษุผู้อยู่ปราศจากไม่ต้องอาบัติ. อยู่ปราศจากได้สิ้นเวลาเท่าไร ? พระมหาสุมเถระกล่าวไว้ก่อนว่า ชั่วเวลาที่โรคยิ่งไม่หาย, แต่เมื่อโรคหายแล้ว ภิกษุพึงรีบกลับมาสู่สถานที่เก็บจีวร ดังนี้. พระมหาปทุมเถระกล่าวว่า เมื่อภิกษุนั้นรีบด่วนมา โรคพึงกลับกำเริบขึ้น; เพราะฉะนั้น ควรจะค่อย ๆ มา, ก็ภิกษุยังแสวงหาพวกเกวียน หรือว่า ทำความผูกใจอยู่ว่า เราจะไป จำเดิมแต่กาลใด, จะอยู่ปราศจากจำเดิมแต่กาลนั้นไป ก็ควร, แต่เมื่อภิกษุทำการทอดธุระอย่างนี้ว่า เราจักยังไม่ไปในเวลานี้ พึงถอนเสีย, ไตรจีวรที่ถอนแล้วจักตั้งอยู่ในฐานะเป็นอติเรกจีวร ดังนี้.

ถามว่า ถ้าว่า โรคของเธอกลับกำเริบขึ้น, เธอจะพึงทำอย่างไร ?

แก้ว่า พระปุสสเทวเถระ กล่าวไว้ก่อนว่า ถ้าโรคนั้นนั่นเองกลับกำเริบขึ้น อวิปปวาสสมมตินั้นนั่นแล ยังคงเป็นสมมติอยู่ ไม่มีกิจที่จะต้องให้สมมติใหม่; ถ้าโรคอื่นกำเริบ, พึงให้สมมติใหม่ ดังนี้. พระอุปติสสเถระกล่าวว่า โรคนั้น หรือโรคอื่นก็ตาม จงยกไว้, ไม่มีกิจที่จะต้องให้สมมติใหม่ ดังนี้.

ส่วนในบทว่า **นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ ภิกฺขุนา** นี้ บัณฑิตอย่าเข้าใจอรรถเหมือนในสิกขาบทก่อน พึงทราบอรรถแห่งตติยาวิภัตติ ด้วยอำนาจแห่งฉัฏฐีวิภัตติอย่างนี้ว่า **นิฏฺฐิต จีวรสฺมึ ภิกฺขุโน** เมื่อจีวรของภิกษุสำเร็จ

แล้ว ดังนี้. เพราะอรรถด้วยอำนาจแห่งตติยาวิภัตติว่า กิจชื่อนี้ อันภิกษุพึงกระทำ ดังนี้ ไม่มี, แต่ว่า อรรถด้วยอำนาจแห่งฉัฏฐีวิภัตติอย่างนี้ว่า เมื่อจีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว และเมื่อกฐินเดาะแล้ว ถ้าภิกษุมีปลิโพธขาดแล้วอย่างนี้ พึงอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง ดังนี้ ย่อมสมควร (เพราะเหตุใด; เพราะเหตุนั้น พึงทราบอรรถแห่งตติยาวิภัตติด้วยอำนาจฉัฏฐีวิภัตติ).

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **ติจีวเรน** ได้แก่ จากบรรดาไตรจีวรที่อธิษฐานแล้ว จีวรผืนใดผืนหนึ่ง. จริงอยู่ ภิกษุแม้อยู่ปราศจากจีวรผืนเดียว ก็จัดว่าเป็นผู้อยู่ปราศจากไตรจีวร เพราะเป็นผู้อยู่ปราศจาก (จีวรผืนหนึ่ง) อันนับเนื่องในความสำเร็จเป็นไตรจีวร เพราะเหตุนั้นนั่นแล ในบทภาชนะแห่งบทว่า ติจีวเรน นั้น พระองค์จึงตรัสคำว่า สงฺฆาฏิยา เป็นต้น.

บทว่า **วิปฺปวเสยฺย** คือ พึงเป็นผู้อยู่ปราศจาก.

[อธิบายสถานที่เก็บจีวรและวิธีปฏิบัติ]

คำว่า **คาโม เอกูปจาโร** เป็นอาทิ ตรัสไว้เพื่อให้กำหนดลักษณะแห่งการไม่อยู่ปราศจาก (ไตรจีวร). ต่อจากคำว่า **คาโม เอกูปจาโร** เป็นต้นนั้นไป พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อจะทรงขยายบทมาติกา ๑๕ บทเหล่านั้นนั่นแล ให้พิสดารตามลำดับ จึงตรัสว่า คาโม เอกูปจาโร นาม เป็นต้น. ในคำว่า **คาโม เอกูปจาโร** นั้น มีวินิจฉัยดังนี้:-

พระราชวังของพระราชาพระองค์หนึ่ง หรือบ้านของนายบ้านคนหนึ่ง ชื่อว่าบ้านของตระกูลเดียว. บทว่า **ปริกฺขิตฺโต** มีความว่า ล้อมแล้วด้วยกำแพง ด้วยรั้ว หรือด้วยคู อย่างใดอย่างหนึ่ง.

ท่านแสดงความที่บ้านของตระกูลเดียว มีอุปจารเดียวด้วยคำมีประมาณเพียงเท่านี้.

สองบทว่า **อนฺโตคาเม วฏฺฐพฺพำ** มีความว่า ภิกษุจะเก็บจีวรไว้ในบ้านเช่นนี้แล้ว ให้อรุณขึ้นในที่ซึ่งตนชอบใจในละแวกบ้านย่อมควร.

ด้วยบทว่า **อปริกฺขิตฺโต** นี้ ท่านแสดงความที่บ้านนั้นนั่นแล มีอุปจารต่าง ๆ กัน.

คำว่า **ตสฺมึ ฆเร วฏฺฐพฺพำ** มีความว่า พึงอยู่ในเรือนหลังที่ตนเก็บจีวรไว้ในบ้านเห็นปานนั้น.

หลายบทว่า **หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ** มีความว่า อีกอย่างหนึ่ง ไม่พึงละเรือนนั้น จากหัตถบาสโดยรอบ. มีคำอธิบายว่า ไม่พึงละให้ห่างจากประเทศประมาณ ๒ ศอกคืบไป. ก็การอยู่ภายใน ๒ ศอกคืบย่อมสมควร. ล่วงเลยประมาณนั้นไป ถ้าแม้นภิกษุผู้มีฤทธิ์ยังอรุณให้ตั้งขึ้นในอากาศ ก็เป็นนิสสัคคีย์เหมือนกัน.

ก็บัณฑิตพึงทราบการกำหนดเรือนในบทว่า **ยสฺมึ ฆเร** ในวิสัยว่าบ้านของตระกูลเดียวนี้ โดยลักษณะเป็นต้นว่า เป็นเรือนของตระกูลเดียวดังนี้.

คำว่า **นานากุลสฺส คาโม** ได้แก่ ตำหนักแห่งพระราชาต่างพระองค์กัน หรือบ้านของพวกนายบ้านต่าง ๆ เช่นเมืองไพศาลีและเมืองกุสินารา เป็นต้น.

ด้วยบทว่า **ปริกฺขิตฺโต** นี้ ท่านแสดงความที่บ้านของตระกูลต่างกัน มีอุปจารเดียวกัน.

ท่านกล่าวสภาด้วยลิงค์ตรงกันข้าม ในคำว่า **สภาเย วา ทฺวารมูเล วา** นี้ ว่า **สภายํ**

บทว่า **ทฺวารมูเล** ได้แก่ ที่ใกล้ประตูเมือง มีคำอธิบายว่า หรือพึงอยู่ในเรือนที่ตนเก็บจีวรไว้ในบ้านเห็นปานนั้น. เมื่อภิกษุไม่อาจจะอยู่ในเรือนนั้น แพราะเสียงอึกทึก หรือเพราะคนพลุกพล่าน พึงอยู่ในสภา หรือที่ใกล้ประตูเมือง. เมื่อไม่อาจอยู่แม้ในสภา หรือในที่ใกล้ประตูเมืองนั้น พึงอยู่ในที่ผาสุก แห่งใดแห่งหนึ่งแล้วมาในภายในอรุณ ไม่พึงละจากหัตถบาส แห่งสภาและที่ใกล้ประตูเมืองนั้นเลย. ส่วนกิจที่ภิกษุจะพึงอยู่ในหัตถบาสแห่งเรือน หรือแห่งจีวร ไม่มีเลย.

คำว่า **สภายํ คจฺฉนฺเตน หตฺถปาเส จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา** มีความว่า ถ้าว่า ภิกษุไม่เก็บไว้ในเรือน ไปยังสภาด้วยทำในใจว่า เราจักเก็บไว้ที่สภา, เมื่อภิกษุนั้น ไปยังสภา พึงเหยียดแขนออกไปในหัตถบาส เก็บจีวรไว้ที่ร้านตลาดบางร้าน ที่เป็นทางแห่งการเก็บไว้ คือ อยู่ในหัตถบาสอย่างนี้ว่า เอาเถอะ! เราจักเก็บจีวรนี้ไว้ แล้วพึงอยู่ที่สภา หรือที่ใกล้ประตู หรือไม่พึงละ (จีวร) จากหัตถบาส โดยนัยก่อนนั่นแล.

[มติต่าง ๆ ในสถานที่เก็บและการรักษาจีวร]

ในวิสัยว่า **สภาเย วา ทฺวารมูเล วา** นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

พระปุสสเทวเถระ กล่าวไว้ก่อนว่า ไม่มีกิจจำเป็นที่จะต้องอยู่ในหัตถบาสแห่งจีวร, จะอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง จะเป็นหัตถบาสถนนก็ดี หัตถบาสสภาก็ดี หัตถบาสประตูก็ดี ย่อมสมควรทั้งนั้น ดังนี้.

ส่วนพระอุปติสสเถระ กล่าวว่า เมืองมีประตูมากก็มี มีสภามากก็มี; เพราะฉะนั้น จะอยู่ในที่ทั่วไป ไม่สมควร, แต่ไม่พึงละจากหัตถบาสแห่งสภาและประตู ซึ่งมีอยู่ในที่ทรงหน้าแห่งถนนที่ตนเก็บจีวรไว้, จริงอยู่ เมื่อเป็นอย่างนี้ อาจจะทราบความเป็นไปแห่งจีวรได้ ดังนี้.

แต่เมื่อภิกษุไปยังสภา เก็บจีวรไว้ในมือของชาวร้านตลาดคนใด. ถ้าชาวร้านตลาดคนนั้นไพล่นำจีวรนั้นไปเก็บไว้ที่เรือน, หัตถบาสถนนคุ้มไม่ได้, ภิกษุจะต้องอยู่ในหัตถบาสแห่งเรือนเท่านั้น. ถ้าเรือนใหญ่ตั้งแผ่ครอบไปตลอดสองถนน, ภิกษุพึงให้อรุณตั้งขึ้นเฉพาะในหัตถบาสทางข้างหน้า หรือทางข้างหลัง (แห่งเรือนนั้น). แต่ภิกษุเก็บ (จีวร) ฝากไว้ในสภา พึงให้อรุณขึ้นในสภา หรือที่ใกล้ประตูเมือง ตรงหน้าสภานั้น หรือว่า ในหัตถบาสแห่งสภา หรือที่ใกล้ประตูเมืองนั้นนั่นแล.

ด้วยบทว่า **อปริกฺขิตฺโต** นี้ ท่านแสดงความที่บ้านนั้นนั่นแล มีอุปจารต่างกัน. พึงทราบความมีอุปจารเดียวกัน และมีอุปจารต่างกันในบททั้งปวง โดยอุบายอย่างนี้เหมือนกัน. แต่ในพระบาลีพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงยกบทมาติกาขึ้นเพียงบทเดียว อันมีอยู่ในคำต้น อย่างนี้ว่า บ้านชื่อว่า มีอุปจารเดียว และอันตั้งอยู่ในที่สุดอย่างนี้ว่า ที่แจ้ง ชื่อว่า มีอุปจารเดียว แล้วขยายบทภาชนะให้พิสดาร. เพราะฉะนั้น ในทุกๆ บท พึงทราบความมีอุปจารเดียวกัน ด้วยอำนาจแห่งที่มีเครื่องล้อมเป็นต้น และความมีอุปจารต่างกัน ด้วยอำนาจแห่งที่ไม่มีเครื่องล้อมเป็นต้น โดยทำนองแห่งบทนั้นนั่นแล.

ในนิเวศน์ (เรือนพัก) เป็นต้น มีวินิจฉัย ดังนี้:-

บทว่า **โอวรกา** นี้ เป็นคำยักเรียกห้องทั้งหลายนั้น.

บทว่า **หตฺถปาสา วา** ได้แก่ จากหัตถบาสแห่งห้อง หรือแห่งเรือน.

บทว่า **ทฺวารมูเล** ได้แก่ ในที่ใกล้ประตูเรือนอันสาธารณะแก่ชนทั้งปวงก็ดี.

บทว่า **หตฺถปาสา วา** ได้แก่ จากหัตถบาสแห่งห้อง หรือแห่งเรือน หรือแห่งใกล้ประตูเรือน.

ที่ชื่อว่าโรงเก็บของนั้น ได้แก่ โรงเก็บสิ่งของมียวดยานเป็นต้น. จำเดิมแต่โรงเก็บสิ่งของนี้ไป พึงทราบวินิจฉัย โดยนัยดังกล่าวแล้วในเรือนพัก.

ที่ชื่อว่าป้อมนั้น ได้แก่ ที่อาศัยพิเศษ ซึ่งเขาก่อด้วยอิฐ เพื่อป้องกันพระราชาข้าศึกเป็นต้น มีฝาผนังหนา มีฟื้น ๔-๕ ชั้น.

ปราสาท ๔ เหลี่ยมจตุรัส อันสงเคราะห์เข้าด้วยยอดเดียวกัน ชื่อว่า เรือนยอดเดียว. ปราสาทยาว ชื่อว่า **ปราสาท.** ปราสาทมีหลังคาตัด (ปราสาทโล้น) ชื่อว่า **ทิมแถว.** อัพภันดรนั่นที่ท่านกล่าวไว้ในคำว่า ๗ อัพภันดร นี้ มีประมาณ ๒๘ ศอก.

บทว่า **สตฺโถ** มีความว่า ถ้าหมู่เกวียนไปหยุดพักโอบหมู่บ้านหรือแม่น้ำ เนื่องเป็นอันเดียวกันกับหมู่เกวียนที่เข้าไปภายใน กระจายอยู่ตลอดไปทั้งฝั่งในทั้งฝั่งนอก ย่อมได้บริหารว่า หมู่เกวียนแท้. ถ้าหมู่เกวียนยังเนื่องกันอยู่ที่บ้าน หรือว่าที่แม่น้ำ, หมู่เกวียนที่เข้าไปภายในแล้ว ย่อมได้บริหารว่า บ้าน และบริหารว่า แม่น้ำ. ถ้าหมู่เกวียนหยุดพักอยู่เลยวิหารสีมาไป, จีวรอยู่ภายในสีมา พึงไปยังวิหารแล้วอยู่ภายในสีมานั้น, ถ้าจีวรอยู่ในภายนอกสีมา, พึงอยู่ในที่ใกล้หมู่เกวียนนั่นแล. ถ้าหมู่เกวียน

กำลังเดินทางเมื่อเกวียนหัก หรือโคหาย ย่อมขาดกันในระหว่าง, จีวรที่เก็บไว้ในส่วนไหน พึงอยู่ในส่วนนั้น. หัตถบาสแห่งจีวรนั่นแล ชื่อว่าหัตถบาสในไร่นาของตระกูลเดียว. หัตถบาสแห่งประตูไร่นา ชื่อว่าหัตถบาสในไร่นาของตระกูลต่างกัน, หัตถบาสแห่งจีวรเท่านั้น ชื่อว่าหัตถบาสในไร่นาที่ไม่ได้ล้อม.

ลาน ท่านเรียกว่า **ธัญญกรณ์** (ลานนวดข้าวเปลือก). สวนดอกไม้หรือสวนผลไม้ท่านเรียกว่า สวน. ในลานนวดข้าวและสวนทั้งสอง มีวินิจฉัยเช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วในไร่นานั่นแล. ในบทว่า วิหาร ก็มีวินิจฉัยเช่นเดียวกับเรือนพักนั่นเอง.

ในรุกขมูล พึงทราบวินิจฉัย ดังนี้:-

บทว่า **อนฺโตฉายายํ** คือ เฉพาะภายในโอกาสที่เงาแผ่ไปถึง. แต่จีวรที่ภิกษุเก็บไว้ในโอกาสที่แดดถูก แห่งต้นไม้มีกิ่งโปร่งเป็นนิสสัคคีย์แท้. เพราะฉะนั้น ภิกษุพึงเก็บจีวรไว้ที่เงาแห่งกิ่งไม้ หรือที่เงาแห่งลำต้นของต้นไม้เช่นนั้น. ถ้าจะเก็บไว้บนกิ่งหรือบนค่าคบ, พึงวางไว้ในโอกาสที่เงาแห่งกิ่งไม้ต้นอื่นข้างบนแผ่ไปถึงเท่านั้น. เงาของต้นไม้เตี้ยย่อมแผ่ทอดไปไกล, พึงเก็บไว้ในโอกาสที่เงาแผ่ไปถูก. ควรจะเก็บไว้ในที่เงาทึบเท่านั้น. หัตถบาส แม้ในอธิการแห่งโคนไม้นี้ ก็คือหัตถบาสแห่งจีวรนั่นเอง.

คำว่า **อคามเก อรญฺเญ** มีความว่า ป่าที่ชื่อว่าหาบ้านมิได้ ย่อมได้ในป่ามีดงดิบเป็นต้น (ดงวิชฌาฏวีเป็นต้น) หรือบนหมู่เกาะ ซึ่งไม่เป็นทางเที่ยวไปของพวกชาวประมง ในท่ามกลางสมุทร.

คำว่า **สนฺตา สตฺตพฺภนฺตรา** มีความว่า ๗ อัพภันดร ในทิศทั้งปวง

แห่งบุคคลผู้ยืนอยู่ที่ตรงกลาง รวมเป็น ๑๔ อัพภันตร โดยทแยง. ภิกษุนั่งตรงกลาง ย่อมรักษาจีวรที่เก็บไว้ในที่สุดรอบแห่งทิศตะวันออก หรือทิศตะวันตก. แต่ถ้าว่า ภิกษุเดินไปสู่ทิศตะวันออก แม้เพียงเส้นผมเดียวในเวลาอรุณขึ้น จีวรในทิศตะวันตกเป็นนิสสัคคีย์. ในจีวรนอกจากนี้ก็นัยนี้. ก็แลในเวลากระทำอุโบสถ พึงชำระสัตตัพภันตรสีมาให้หมดจดตั้งแต่ภิกษุผู้นั่งในที่สุดท้ายแห่งบริษัท. ภิกษุสงฆ์ขยายไปตลอดที่ประมาณเท่าใด, แม้สีมาก็ขยายออกไปตลอดที่ประมาณเท่านั้น.

ในคำว่า **อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส** นี้ อาจารย์บางพวกกล่าวว่า ถ้าภิกษุผู้ประกอบความเพียร บำเพ็ญเพียรตลอดคืนยังรุ่งใฝ่ใจว่า เราจักสรงน้ำในเวลาใกล้รุ่ง จึงออกไป วางจีวรทั้ง ๓ ผืนไว้ที่ฝั่งแม่น้ำ แล้วลงสู่แม่น้ำ, และเมื่อเธออาบอยู่นั่นเอง อรุณขึ้น, เธอพึงกระทำอย่างไร ? ด้วยว่า เธอถ้าขึ้นมาแล้วนุ่งห่มจีวร, ย่อมต้องทุกกฏ เพราะไม่เสียสละจีวรที่เป็นนิสสัคคีย์แล้วใช้สอยเป็นปัจจัย, ถ้าเธอเปลือยกายไป แม้ด้วยการเปลือยกายไปอย่างนั้น ก็ต้องทุกกฏ.

ตอบว่า เธอไม่ต้อง, เพราะว่า เธอตั้งอยู่ในฐานะแห่งภิกษุผู้มีจีวรหาย เพราะจีวรเหล่านั้น เป็นของไม่ควรบริโภค ตราบเท่าที่ยังไม่พบภิกษุรูปอื่นแล้วกระทำวินัยกรรม, และชื่อว่า สิ่งที่ไม่สมควรแก่ภิกษุผู้มีจีวรหาย ไม่มี; เพราะฉะนั้น เธอพึงนุ่งผืนหนึ่ง เอามือถือสองผืนไปสู่วิหารแล้วกระทำวินัยกรรม ถ้าว่า วิหารอยู่ไกล, ในระหว่างทางมีพวกชาวบ้านสัญจรไปมา, เธอพบพวกชาวบ้านเหล่านั้น พึงนุ่งผืนหนึ่ง ห่มผืนหนึ่ง วางผืนหนึ่งไว้บนจะงอยบ่าแล้วพึงเดินไป. ถ้าหากไม่พบภิกษุที่ชอบพอกันในวิหาร, ภิกษุทั้งหลายไปเที่ยวภิกษาจารเสีย, เธอพึงวางผ้า

สังฆาฏิไว้ภายนอกบ้าน ไปสู่โรงฉัน ด้วยผ้าอุตราสงค์กับอันตรวาสก แล้ว กระทำวินัยกรรม. ถ้าในภายนอกรบ้าน มีโจรภัย พึงห่มสังฆาฏิไปด้วย, ถ้าโรงฉันคับแคบมีคนพลุกพล่าน, เธอไม่อาจเปลื้องจีวรออก ทำวินัยกรรมในด้านหนึ่งได้, พึงพาภิกษุรูปหนึ่งไปนอกบ้านกระทำวินัยกรรมแล้วใช้สอยจีวรทั้งหลายเถิด.

ถ้าภิกษุทั้งหลาย ให้บาตรและจีวรไว้ในมือแห่งภิกษุหนุ่มทั้งหลาย กำลังเดินทางไป มีความประสงค์จะนอนพัก ในปัจฉิมยาม, พึงกระทำจีวรของตน ๆ ไว้ในหัตถบาสก่อนแล้วนอน. ถ้าเมื่อพวกภิกษุหนุ่มมาไม่ทัน อรุณขึ้นไปแก่พระเถระทั้งหลายผู้กำลังเดินไปนั้นแล, จีวรทั้งหลายย่อมเป็นนิสสัคคีย์ ส่วนนิสัยไม่ระงับ. เมื่อพวกภิกษุหนุ่มเดินล่วงหน้าไปก่อนก็ดี พระเถระทั้งหลายเดินตามไม่ทันก็ดี มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. แม้เมื่อภิกษุทั้งหลายพลัดทางไม่เห็นกันและกันในป่าก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ก็ถ้าพวกภิกษุหนุ่มเรียนว่า ท่านขอรับ ! พวกกระผมจักนอนพักสักครู่หนึ่งแล้ว จักตามไปทันพวกท่านในโอกาสชื่อโน้น ดังนี้แล้ว นอนอยู่จนอรุณขึ้น, จีวรเป็นนิสสัคคีย์ด้วย นิสัยก็ระงับด้วย. แม้เมื่อพระเถระทั้งหลายส่งพวกภิกษุหนุ่มไปก่อนแล้วนอน ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. พบทางสองแพร่ง พระเถระทั้งหลายบอกว่า ทางนี้, พวกภิกษุหนุ่มเรียนว่า ทางนี้ ไม่เชื่อถือถ้อยคำของกันและกัน ไปเสีย (แยกทางกันไป), แม้พร้อมกับอรุณขึ้น จีวรทั้งหลายเป็นนิสสัคคีย์ และนิสัยย่อมระงับ.

ถ้าพวกภิกษุหนุ่มแวะออกจากทางกล่าวว่า พวกเราจักกลับมาให้ทันภายในอรุณทีเดียว แล้วเข้าไปยังบ้านเพื่อต้องการเภสัชกำลังเดินมา, และอรุณขึ้นไปแก่พวกเธอผู้กลับมายังไม่ถึงนั่นเอง, จีวรทั้งหลายเป็น

นิสสัคคีย์ แต่นิสัยไม่ระงับ. ก็ถ้าว่าพวกเธอกล่าวว่า พวกเรายืนสักครู่หนึ่งแล้วจักไป แล้วยืน หรือนั่ง เพราะกลัวแม่โคนม (แม่โคลูกอ่อน) หรือเพราะกลัวสุนัขแล้วจึงเดินไป, เมื่ออรุณขึ้นในระหว่างทาง จีวรทั้งหลายเป็นนิสสัคคีย์ด้วย นิสัยก็ระงับด้วย. เมื่อภิกษุทั้งหลาย (เมื่ออาจารย์และอันเตวาสิก) เข้าไปสู่บ้านภายในสีมาด้วยใส่ใจว่า เราจักมาในภายในอรุณขึ้นนั่นเทียว อรุณขึ้นในระหว่าง, จีวรทั้งหลายไม่เป็นนิสสัคคีย์ นิสัยก็ไม่ระงับ. ก็ถ้าว่าภิกษุทั้งหลายนั่งอยู่ด้วยไม่ใส่ใจว่า ราตรีจงสว่างหรือไม่ก็ตามที แม้เมื่ออรุณขึ้นแล้ว จีวรไม่เป็นนิสสัคคีย์ แต่นิสัยย่อมระงับ.

ก็ภิกษุเหล่าใดเข้าไปสู่โรงในภายนอกอุปจารสีมาด้วยทั้งที่ยังมีอุตสาหะว่า เราจักมาในภายในอรุณนั้นแล เพื่อประโยชน์แก่กรรม มีอุปสมบทกรรมเป็นต้น, อรุณตั้งขึ้นที่โรงนั้น แก่พวกเธอ, จีวรเป็นนิสสัคคีย์ แต่นิสัยไม่ระงับ. ภิกษุทั้งหลายเข้าไปสู่โรงนั้นนั่นแลภายในอุปจารสีมา, เมื่ออรุณตั้งขึ้น จีวรไม่เป็นนิสสัคคีย์ นิสัยก็ไม่ระงับ. แต่ภิกษุเหล่าใด ยังมีอุตสาหะไปยังวิหารใกล้เคียง เพื่อประสงค์จะฟังธรรม ตั้งใจว่า จักมาให้ทันภายในอรุณ, แต่อรุณขึ้นไปแก่พวกเธอในระหว่างทางนั่นเอง จีวรทั้งหลายเป็นนิสสัคคีย์ แต่นิสัยยังไม่ระงับ. ถ้าพวกเธอนั่งอยู่ด้วยเคารพในธรรมว่า พวกเราฟังจนจบแล้วจึงจักไป พร้อมกับอรุณขึ้น แม้จีวรทั้งหลายก็เป็นนิสสัคคีย์ ทั้งนิสัยก็ระงับ.

พระเถระ เมื่อจะส่งภิกษุหนุ่มไปสู่ละแวกบ้าน เพื่อต้องการชักจีวร พึงปัจจุทธรณ์จีวรของตนก่อนแล้วจึงให้ไป. แม้จีวรของภิกษุหนุ่มก็พึงให้ปัจจุทธรณ์แล้วเก็บไว้. ถ้าภิกษุหนุ่มไปแม้ด้วยไม่มีสติ, พระเถระ

พึงถอนจีวรของคนแล้ว ถือเอาจีวรของภิกษุหนุ่มด้วยวิสาสะ พึงเก็บไว้. ถ้าพระเถระระลึกไม่ได้ แต่ภิกษุหนุ่มระลึกได้ ภิกษุหนุ่มพึงถอนจีวรของคน แล้วถือเอาจีวรของพระเถระด้วยวิสาสะแล้วไปเรียนว่า ท่านขอรับ ท่านจงอธิษฐานจีวรของท่านเสียแล้วใช้สอยเถิด. จีวรของตน เธอก็พึงอธิษฐาน. แม้ด้วยความระลึกได้ของภิกษุรูปหนึ่งอย่างนี้ ก็ย่อมพ้นอาบัติได้แล. คำที่เหลือมีอรรถอันตื้นทั้งนั้น.

บรรดาปกิณณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น ในปฐมกฐินสิกขาบทเป็นอกิริยา คือไม่อธิษฐานและไม่วิกัป ในสิกขาบทนี้เป็นอกิริยา คือไม่ปัจจุทธรณ์ (ไม่ถอน) อันนี้เท่านั้นเป็นความแปลกกัน. คำที่เหลือในฐานะทั้งหมดมีนัยดังกล่าวแล้วทั้งนั้นแล.

พรรณนาอุทโทสิตสิกขาบท จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๓๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น อกาลจีวรเกิดแก่ภิกษุรูปหนึ่ง เธอจะทำจีวร* ก็ไม่พอ จึงเอาจีวรนั้นจุ่มน้ำตากแล้วดึงเป็นหลายครั้ง พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จจาริกไปตามเสนาสนะ ทอดพระเนตรเห็นเธอเอาจีวรนั้นจุ่มน้ำตากแล้วดึงเป็นหลายครั้ง จึงเสด็จ

* ไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่ง

เข้าไปหาแล้วตรัสถามว่า ดูก่อนภิกษุ เธอจุ่มจีวรนี้ลงในน้ำแล้วดึงเป็นหลายครั้ง เพื่อประสงค์อะไร

ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า อกาสจีวรผืนนี้เกิดแก่ข้าพระพุทธเจ้า จะทำจีวรก็ไม่พอ เพราะฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้จุ่มจีวรนี้ตากแล้วดึงเป็นหลายครั้ง พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ก็เธอยังมีหวังจะได้จีวรมาอีกหรือ

ภิ. มี พระพุทธเจ้าข้า

ทรงอนุญาตอกาลจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้ได้ โดยมีหวังว่าจะได้จีวรใหม่มาเพิ่มเติม.

[๓๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตให้รับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้ได้ โดยมีหวังว่าจะได้จีวรใหม่มาเพิ่มเติม จึงรับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือน จีวรเหล่านั้นเธอห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง

ท่านพระอานนท์เที่ยวจาริกไปตามเสนาสนะ ได้เห็นจีวรเหล่านั้นซึ่งภิกษุทั้งหลายห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง ครั้นแล้วจึงถามภิกษุทั้งหลายว่า จีวรเหล่านี้ของใครห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง

ภิกษุเหล่านั้นตอบว่า อกาลจีวรเหล่านี้ของพวกกระผม ๆ เก็บไว้โดยมีหวังว่าจะได้จีวรใหม่มาเพิ่มเติม

อา. เก็บไว้นานเท่าไรแล้ว

ภิ. นานกว่าหนึ่งเดือน ขอรับ

ท่านพระอานนท์จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลาย จึงได้รับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์สอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุรับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือน จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจงได้รับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือนเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๒. ๓. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว อกาล-จีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุหวังอยู่ก็พึงรับ ครั้นรับแล้ว พึงรีบให้ทำ ถ้า

ผ้านั้นมีไม่พอ เมื่อความหวังจะได้มีอยู่ ภิกษุนั้นพึงเก็บจีวรนั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจีวรที่ยังบกพร่องจะได้พอกัน ถ้าเก็บไว้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้ความหวังว่าจะได้มีอยู่ ก็เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔] บทว่า จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ดี หายเสียก็ดี ฉิบหายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี

คำว่า **กฐินเดาะเสียแล้ว** คือ เดาะเสียแล้วด้วยมาติกาอันใดอันหนึ่งในมาติกา ๘ หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง

ที่ชื่อว่า **อกาลจีวร** ได้แก่ ผ้าที่เมื่อไม่ได้กรานกฐินเกิดได้ตลอด ๑๑ เดือน เมื่อได้กรานกฐินแล้ว เกิดได้ตลอด ๗ เดือน แม้ผ้าที่เขาเจาะจงให้เป็นอกาลจีวรถวายในกาล นี่ก็ชื่อว่าอกาลจีวร.

บทว่า **เกิดขึ้น** คือ เกิดแต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม.

[๓๕] บทว่า **หวังอยู่** คือ เมื่อต้องการก็พึงรับไว้

คำว่า **ครั้นรับแล้วพึงรับให้ทำ** คือ พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

[๓๖] พากย์ว่า **ถ้าผ้านั้นมีไม่พอ** คือ จะทำไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไม่เพียงพอ

พากย์ว่า ภิกษุนั้นพึงเก็บจีวรนั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง คือ เก็บไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างนาน

คำว่า เพื่อจีวรที่ยังบกพร่องจะได้พอกัน คือ เพื่อประสงค์จะยังจีวรที่บกพร่องให้บริบูรณ์

พากย์ว่า เมื่อความหวังว่าจะได้มีอยู่ คือ มีความหวังว่าจะได้มา แต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสุกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม

จีวรที่มีหวัง

[๓๗] พากย์ว่า ถ้าเก็บรู้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้ความหวังว่าจะได้มีอยู่ อธิบายว่า จีวรเดิมเกิดขึ้นในวันนั้น จีวรที่หวังก็เกิดในวันนั้น พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๓ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๔ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๕ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๖ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๗ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๘ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๙ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๐ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๑ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๒ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๓ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๔ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๕ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๖ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๗ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๘ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๙ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๐ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๑ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๙ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๒ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๘ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๓ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๗ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๔ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๖ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๕ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๕ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๖ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๔ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๗ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๓ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๘ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จ ใน ๒ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๙ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๓๐ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงอธิษฐาน พึงวิกัปไว้ พึงสละให้ผู้อื่นไปในวันนั้นแหละ ถ้าไม่อธิษฐานไม่วิกัปไว้ หรือไม่สละให้ผู้อื่นไป เมื่ออรุณที่ ๓๑ ขึ้นมา จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า อกาลจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละอกาลจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ของสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า อกาลจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า อกาลจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละอกาลจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า อกาลจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน อกาลจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละอกาลจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

[๓๘] เมื่อจีวรเดิมเกิดขึ้นแล้ว จีวรที่หวังจึงเกิดขึ้น เนื้อผ้าไม่เหมือนกัน และราตรียังเหลืออยู่ ภิกษุไม่ต้องการ ก็ไม่พึงให้ทำ.

บทภาชนีย์

นิสสัคคีย์ปาจิตตีย์

[๓๙] จีวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้สละให้ไป ภิกษุสำคัญว่าสละให้ไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไม้แล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกโจรชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกโจรชิงไปแล้ว เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๔๐] จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุไม่เสียสละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค ต้อง

อาบัติทุกกฏ จีวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๑] ในภายในหนึ่งเดือน ภิกษุอธิษฐาน ๑ ภิกษุวิกัปไว้ ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวรหาย ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๓

พรรณนาตติยกฐินสิกขาบท

ตติกฐินสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- พึงทราบวินิจฉัยตติยกฐินสิกขาบท ดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถเรื่องภิกษุรูปหนึ่ง]

หลายบทว่า **อุสฺสาเปตฺวา ปุนปฺปุนํ วิมชฺชติ** มีความว่า ภิกษุนั่นสำคัญว่า เมื่อรอยย่นหายแล้ว จีวรนี้ จักใหญ่ขึ้น จึงเอาน้ำรด

เอาเท้าเหยียบ เอามือดึงขึ้นแล้วรีดทีหลัง. จีวรนั้นแห้งแล้วด้วยแสงแดดก็มีประมาณเท่าเดิมนั่นแล. ภิกษุนั้นก็กระทำอย่างนั้นซ้ำอีก เพราะเหตุนั้น พระธรรมสังคาหกาจารย์ จึงกล่าวว่า ดึงขึ้นแล้วรีดเป็นหลายครั้ง. พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับนั่งที่พระคันธกุฎีนั่นแล ทอดพระเนตรเห็นภิกษุนั้นลำบากอยู่อย่างนั้น จึงเสด็จออกประดุจเสด็จไปสู่เสนาสนจาริก ได้เสด็จไปในที่นั้น. เพราะเหตุนั้น พระธรรมสังคาหกาจารย์ จึงกล่าวว่า **อทฺทสา โข ภควา** เป็นต้น.

บทว่า **เอกาทสมาเส** ได้แก่ ตลอด ๑ เดือนที่เหลือ เว้นเดือนกัตติกาหลัง หนึ่งเดือน.

บทว่า **สตฺตมาเส** ได้แก่ ๗ เดือนที่เหลือ เว้น ๕ เดือน คือ เดือนกัตติกานั้นด้วย ๔ เดือนฤดูฝนด้วย.

[แก้อรรถสิกขาบทวิภังค์ว่าด้วยความหวังจะได้จีวร]

หลายบทว่า **กาเลปิ อาทิสฺส ทินฺนํ** มีความว่า จีวรที่ทายกอุทิศถวายแก่สงฆ์ว่า นี้เป็นอกาลจีวร หรือที่ทายกถวายแก่บุคคลผู้เดียวว่า ข้าพเจ้าถวายจีวรนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทว่า **สงฺฆโต วา** มีความว่า จีวรเกิดขึ้นจากสงฆ์ด้วยอำนาจแห่งส่วนที่ถึงแก่ตนก็ดี.

บทว่า **คณโต วา** มีความว่า พวกทายกย่อมถวายแก่คณะอย่างนี้ว่า พวกข้าพเจ้าถวายจีวรนี้แก่คณะแห่งภิกษุผู้เรียนพระสูตร, ถวายจีวรนี้แก่คณะแห่งภิกษุผู้เรียนพระอภิธรรม, จีวรพึงเกิดขึ้นจากคณะนั้นด้วยอำนาจแห่งส่วนที่ถึงแก่ตนก็ดี.

คำว่า **โน จสฺส ปาริปูริ** คือ ถ้าผ้านั้นยังไม่พอ. อธิบายว่า จีวรที่ควรอธิษฐานได้ อันภิกษุทำอยู่ด้วยผ้าประมาณเท่าใดจึงจะพอ, ถ้าจีวรนั้น ประมาณเท่านั้นยังไม่มี คือขาดไป

ในคำว่า **ปจฺจาสา โหติ สงฺฆโต วา** เป็นต้น มีวินิจฉัย ดังนี้:-

มีความหวังจากสงฆ์ หรือจากคณะอย่างนี้ว่า ณ วันชื่อโน้น สงฆ์จักได้จีวร, คณะจักได้จีวร, จีวรจักเกิดขึ้นแก่เรา จากสงฆ์ หรือจากคณะนั้น. อีกอย่างหนึ่ง ความว่า มีความหวังจากญาติ หรือจากมิตรอย่างนี้ว่า ผ้าพวกญาติส่งมาแล้ว พวกมิตรส่งมาแล้วแก่เราเพื่อประโยชน์แก่จีวร, ชนเหล่านั้นมาแล้ว จักถวายจีวร.

ก็ในบทว่า **ปิ สุกูลโต วา** ผู้ศึกษาพึงประกอบคำว่า มีความหวังจะได้ อย่างนี้ว่า เราจักได้ผ้าบังสกุลก็ตาม.

สองบทว่า **อตฺตโน วา ธเนน** ความว่า มีความหวังอย่างนี้ว่า เราจักได้ในวันชื่อโน้นด้วยทรัพย์มีฝ้ายและด้ายเป็นต้น ของตนก็ตาม.

ข้อว่า **ตโต เจ อุตฺตรึ นิกฺขิเปยฺย สติยาปิ ปจฺจาสาย** มีความว่า ถ้าหากภิกษุพึงเก็บไว้เกินกว่าเดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง, เป็นนิสสัคคิย-ปาจิตตีย์.

แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ตรัสไว้อย่างนี้ เพราะเมื่อจีวรที่หวังจะได้มาเกิดขึ้นในระหว่าง จีวรที่หวังจะได้มาซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่จีวรเดิมเกิดในรูป จนถึงวันที่ ๒๐ ย่อมทำจีวรเดิมให้มีคติแห่งตน, ต่อจากวันที่ ๒๐ นั้นไป จีวรเดิมย่อมทำจีวรที่หวังจะได้มาให้มีคติแห่งตน; ก็เพราะเหตุนั้น เพื่อทรงแสดงความพิเศษนั้นจึงตรัสบทภาชนะโดยนัยมีอาทิว่า **ตทหุปฺปนฺเน มูลจีวเร** ดังนี้. คำว่า. คำว่า **ตทหุปฺปนฺเน** เป็นต้น มีอรรถกระจ่างทีเดียว.

คำว่า **วิสภาเค อุปฺปนฺเน มูลจีวเร** มีความว่า ถ้าว่าจีวรเดิมเนื้อละเอียด จีวรที่หวังจะได้มา เนื้อหยาบ ไม่อาจเพื่อประกอบเข้ากันได้ และราตรีก็ยังมีเหลือ คือยังไม่เต็มเดือนก่อน.

บทว่า **น อกามา** มีความว่า ภิกษุเมื่อไม่ปรารถนาก็ไม่พึงให้ทำจีวร. ได้จีวรที่หวังจะได้มาอื่นแล้วเท่านั้น พึงกระทำในภายในกาล. แม้จีวรที่หวังจะได้มา พึงอธิษฐานเป็นบริขารโจล. ถ้าจีวรเดิมเป็นผ้าเนื้อหยาบ, จีวรที่หวังจะได้มาเป็นผ้าเนื้อละเอียด พึงอธิษฐานจีวรเดิมให้เป็นบริขารโจล แล้วเก็บจีวรที่หวังจะได้มานั่นแล ให้เป็นจีวรเดิม. จีวรนั้นย่อมได้บริหารอีกเดือนหนึ่ง ภิกษุย่อมได้เพื่อผลัดเปลี่ยนกันและกัน เก็บไว้เป็นจีวรเดิมจนตราบเท่าที่ตนปรารถนา โดยอุบายนี้นั้นแล. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น. ปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น ก็เป็นเช่นเดียวกับปฐมกฐินสิกขาบทนั้นแล.

พรรณนาตติยกฐินสิกขาบทที่ ๓ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุทายี

[๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ปุราณทุติยิกาของท่านพระอุทายี บวชอยู่ในสำนักภิกษุณี นางมายังสำนักท่านพระ-อุทายีเสมอ แม้ท่านพระอุทายีก็ไปยังสำนักภิกษุณีนั้นเสมอ และบางครั้งก็ฉันอาหารอยู่ในสำนักภิกษุณีนั้น เช้าวันหนึ่ง ท่านพระอุทายีครอง

อันตรวาสก แล้วถือบาตรจีวรเข้าไปหาภิกษุณีนั้นถึงสำนัก ครั้นแล้วนั่งบนอาสนะ เปิดองค์กำเนิดเบื้องหน้าภิกษุณีนั้น แม้ภิกษุณีนั้นก็นั่งบนอาสนะ เปิดองค์กำเนิดเบื้องหน้าท่านพระอุทายี ๆ มีความกำหนัดได้เพ่งดูองค์กำเนิดของนาง อสุจิได้เคลื่อนจากองค์กำเนิดของท่านพระ-อุทายี ๆ ได้พูดเคาะนางว่า ดูก่อนน้องหญิง เธอจงไปหาน้ำมา ฉันจะซักผ้าอันตรวาสก

นางบอกว่า ส่งมาเถิดเจ้าข้า ดิฉันเองจักซักถวาย ครั้นแล้วนางได้ดูดอสุจินั้นของท่านส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งได้สอดเข้าไปในองค์กำเนิดนางได้ตั้งครรภ์เพราะเหตุนั้นแล้ว

ภิกษุณีทั้งหลายได้พูดกันอย่างนี้ว่า ภิกษุณีรูปนี้มิใช่พรหมจาริณี ภิกษุณีรูปนี้จึงมีครรภ์

นางพูดว่า แม่เจ้า ดิฉันมิใช่พรหมจาริณีก็หาไม่ ครั้นแล้วนางได้แจ้งความนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย

ภิกษุณีทั้งหลาย พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายี จึงได้ให้ภิกษุณีซักจีวรเก่า แล้วแจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้ให้ภิกษุณีซักจีวรเก่าเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์สอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูก่อนอุทายี ข่าวว่า เธอให้ภิกษุณีซักจีวรเก่า จริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ภ. นางเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ

อุ. มิใช่ญาติ ทรงพระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ บุรุษที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควร การกระทำอันน่าเลื่อมใสหรือไม่น่าเลื่อมใสของสตรีที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักจีวรเก่าได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่ยังเลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุทายี โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย

ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มิใช่ญาติให้ซักก็ดี ให้ย้อมก็ดี ให้ทุบก็ดี ซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุทายี จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด ธรรมเครื่องอยู่อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระ-อเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า **ผู้มิใช่ญาติ** คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก

ที่ชื่อว่า **ภิกษุณี** ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย

ที่ชื่อว่า **จีวรเก่า** ได้แก่ ผ้านุ่งแล้วหนหนึ่งก็ดี ห่มแล้วหนหนึ่งก็ดี

ภิกษุสั่งว่า **จงซัก** ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรที่ภิกษุณีซักแล้วเป็นนิสสัคคีย์

ภิกษุสั่งว่า **จงย้อม** ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรที่ภิกษุณีย้อมแล้วเป็นนิสสัคคีย์

ภิกษุสั่งว่า จงทุบ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อภิกษุณีทุบด้วยมือก็ตาม

ด้วยตะลุมพุกก็ตาม เพียงทีเดียว จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำจะต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรเก่าผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรเก่าผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรเก่าผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๑

[๔๔] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซักซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อมซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญมิใช่ญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบซึ่งจีวรเก่าเป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มีใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบ ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สงสัย จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซักซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สงสัย จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สงสัย จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีมิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซักซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซักให้ย้อมซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อมซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบ ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กันนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

ทุกกฏ

ภิกษุใช้ภิกษุณีให้ซักจีวรเก่าของภิกษุอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุใช้ภิกษุณีให้ซักผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุใช้ภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียวให้ซัก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ... ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย... ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๕] ภิกษุณีผู้เป็นญาติซักให้เอง ๑ ภิกษุณีผู้ใช่ญาติเป็นผู้ช่วยเหลือ ๑ ภิกษุไม่ได้บอกใช้ ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักให้เอง ๑ ภิกษุใช้ให้

ซักจีวรที่ยังไม่ได้บริโภค ๑ ภิกษุใช้ให้ซักบริขารอย่างอื่น* เว้นจีวร ๑ ใช้สามเณรีให้ซัก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๔

พรรณนาปูราณจีวรโธวาปนสิกขาบท

ปูราณจีวรสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในปูราณจีวรสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[อธิบายบุคคลที่จัดเป็นญาติและมิใช่ญาติ]

ข้อว่า **ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา** มีความว่า บิดาของบิดาชื่อว่าปิตามหะ. ยุคแห่งปิตามหะ ชื่อว่า ปิตามหยุค. ประมาณแห่งอายุท่านเรียกว่า ยุค. ก็ศัพท์ว่า ยุค นี้ เป็นเพียงโวหารพูดกันเท่านั้น. แต่โดยเนื้อความ ปิตามหะนั่นแหละ ชื่อว่า ปิตามหยุค. บรรพบุรุษ ถัดขึ้นไปจากปิตามหยุคนั้น แม้ทั้งหมด พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงถือเอาด้วยปิตามหศัพท์นั่นเอง. นางภิกษุณี ผู้ซึ่งไม่เกี่ยวเนื่องกันมาตลอด ๗ ชั่วบุรุษอย่างนี้ ตรัสเรียกว่า ไม่ใช่คนเกี่ยวเนื่องกันมาตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก. ปิตามหศัพท์นี้ เป็นมุขแห่งเทศนาเท่านั้น. แต่เพราะพระบาลีว่า มาติโต วา ปิติโต รา ดังนี้ ปิตามหยุคก็ดี ปิตามหียุคก็ดี

* บริขารอย่างอื่น หมายผ้าถุงรองเท้า ผ้าถุงบาตรเป็นต้น

มาตามหยุดก็ดี มาตามหียุดก็ดี ก็ชื่อว่า ปิตามหยุด, แม้พวกญาติมีพี่น้องชายพี่น้องหญิง หลานลูกและเหลนเป็นต้น ของปิตามหยุดเป็นต้นแม้เหล่านั้น ทั้งหมดนั้น พึงทราบว่า ทรงสงเคราะห์เข้าในคำว่า ปิตามหยุดนี้ทั้งนั้น.

ใน ๔ ยุค คือ ปิตามหยุค ปิตามหียุค มาตามหยุค และมาตา-มหียุคนั้น มีนัยพิสดารดังต่อไปนี้:-

ภิกษุณี ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ด้วยความเกี่ยวเนื่องทางมารดา ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ด้วยความเกี่ยวเนื่องทางบิดา ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนกอย่างนี้ คือ บิดา, บิดาของบิดา (ปู่) บิดาของบิดา (ปู่), นั้นปู่ทวด), บิดาแม้ของปู่ทวดนั้น (ปู่ชวด),

ตลอด ๗ ชั่วยุค ทั้งข้างสูงและข้างต่ำ แม้อย่างนี้ คือ บิดา ๑ มารดาของบิดา ๑ (ย่า) บิดาและมารดาของมารดาแม้นั้น (ตายาย) ๑ พี่น้องชาย ๑ พี่น้องหญิง ๑ บุตร ๑ ธิดา ๑,

ตลอด ๗ ชั่วยุค แม้อย่างนี้ คือ บิดา, พี่น้องชายของบิดา, พี่น้องหญิงของบิดา, ลูกชายของบิดา, ลูกหญิงของบิดา, เชื้อสายบุตรธิดาแม้ของชนเหล่านั่น,

ตลอด ๗ ชั่วยุค อย่างนี้ คือ มารดา, มารดาของมารดา (ยาย), มารดาของยายนั้น (ยายทวด) มารดาของยายทวดแม้นั้น (ยายชวด),

ตลอด ๗ ชั่วยุค ทั้งข้างสูงและข้างต่ำ แม้อย่างนี้ คือ มารดา ๑ บิดาของมารดา (ตา) ๑ บิดาและมารดาของบิดานั้น (ทวดชายหญิง) ๑ พี่น้องชาย ๑ พี่น้องหญิง ๑ บุตร ๑ ธิดา ๑.

ตลอด ๗ ชั่วยุค แม้อย่างนี้ คือ มารดา, พี่น้องชายของมารดา

(ลุงน้าชาย), พี่น้องหญิงของมารดา (ป้าน้าหญิง), ลูกชายของมารดา, ลูกหญิงของมารดา, เชื้อสายบุตรธิดาของชนแม้เหล่านั้น, นี้ ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ.

[ว่าด้วยจีวรเก่าและการใช้ให้ซัก]

บทว่า **อุภโตสงฺเฆ** มีความว่า ภิกษุณีผู้อุปสมบท ด้วยอัฏฐ-วาจิยกรรม คือ ด้วยญัตติจตุตถกรรม ในฝ่ายภิกษุสงฆ์ ๑ ด้วยญัตติ-จตุตถกรรม ในฝ่ายภิกษุณีสงฆ์ ๑.

ข้อว่า **สกึ นิวตฺถํ ปิ สกึ ปารุตํ ปิ** มีความว่า จีวรที่ย้อมแล้วทำกัปปะเสร็จ นุ่งหรือห่ม แม้เพียงครั้งเดียว. ชั้นที่สุดพาดไว้บนบ่า หรือบนศีรษะ โดยมุ่งการใช้สอยเป็นใหญ่ เดินทางไป หรือว่า หนุนศีรษะนอน, แม้จีวรนั่น ก็ชื่อว่า จีวรเก่าเหมือนกัน, ในกุรุนทีท่านกล่าวว่า ก็ถ้าว่า ภิกษุนอนเอาจีวรไว้ใต้ที่นอน หรือเอามือทั้งสองยกขึ้นทำเป็นเพดาน บนอากาศ ไม่ให้ถูกศรีษะเดินไป. นี้ ยังไม่ชื่อว่า ใช้สอย.

ในคำว่า **โธตํ นิสฺสคฺคิยํ** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:-

ภิกษุณีที่ถูกภิกษุใช้อย่างนี้ ย่อมจัดเตาไฟ ขนฟืนมา ก่อไฟ ตักน้ำมา เพื่อประโยชน์แก่การซัก, ย่อมเป็นทุกกฏแก่ภิกษุ ทุกๆ ประโยคของนางภิกษุณี ตลอดเวลาที่นางภิกษุณียังยกจีวรนั้นขึ้นซักอยู่, จีวรนั้นพอซักเสร็จแล้วยกขึ้น ก็เป็นนิสสัคคีย์. ถ้านางภิกษุณีสำคัญว่า จีวรยังซักไม่สะอาด จึงเทน้ำราด หรือซักใหม่, เป็นทุกกฏ ทุก ๆ ประโยคตลอดเวลาที่ยังไม่เสร็จ. แม้ในการย้อมและการทุบ ก็มีนัยอย่างนี้. ก็ภิกษุณี เทน้ำย้อมลงในรางสำหรับย้อม แล้วย้อมเพียงคราวเดียว, กระทำ

กิจอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนแต่การเทน้ำย้อมเป็นต้นนั้น เพื่อประโยชน์แก่การย้อม หรือว่าภายหลัง กลับย้อมใหม่ เป็นทุกกฏแก่ภิกษุทุกๆ ประโยค ในฐานะทั้งปวง. แม้ในการทุบ ก็พึงทราบประโยคอย่างนั้น.

ข้อว่า **อญฺญาติกาย อญฺญติสญฺญี ปุราณจีวรํ โธวาเปติ** ความาว่า ถ้าแม้นว่า ภิกษุไม่พูดว่า เธอจงซักจีวรนี้ให้เรา, แต่ทำกายวิการ เพื่อประโยชน์แก่การซัก ให้ที่มือด้วยมือ หรือวางไว้ใกล้เท้า หรือฝาต่อ ๆ ไป คือ ส่งไปในมือของนางสิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสิกา และเดียรถีย์ เป็นต้น หรือว่า โยนไปในที่ใกล้แห่งนางภิกษุณีผู้กำลังซักอยู่ที่ท่าน้ำ, คือ ในโอกาสภายใน ๑๒ ศอก จีวรเป็นอันภิกษุใช่นางภิกษุณีให้ซักเหมือนกัน. ก็ถ้าว่าภิกษุละอุปจารวางไว้ห่างจากร่วมในเข้ามา และนางภิกษุณีนั้น ซักแล้วนำมา, ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุ. ภิกษุให้จีวรในมือแห่งนางสิกขมานาก็ดี สามเณรก็ดี อุบายสิกาก็ดี เพื่อประโยชน์แก่การซัก, ถ้านางสิกขมานานั้น อุปสมบทแล้ว จึงซัก, เป็นอาบัติเหมือนกัน . ให้ไว้ในมือแห่งอุบาสก, ถ้าอุบาสกนั้น เมื่อเพศกลับแล้ว บรรพชา จีวรที่ให้ในมือของสามเณร หรือของภิกษุในเวลาเพศกลับ ก็มีนัยอย่างนั้นเหมือนกัน.

[ว่าด้วยอาบัติ และอนาบัติในใช้ให้ซัก]

ในคำว่า **โธวาเปติ รชาเปติ** เป็น มีวินิจฉัยดังนี้:-

จีวรเป็นนิสสัคคีย์ด้วยวัตถุแรก เป็นทุกกฏแก่ภิกษุด้วยวัตถุที่ ๒, เมื่อภิกษุให้กระทำทั้ง ๓ วัตถุ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยวัตถุแรก เป็นทุกกฏ

๒ ตัว ด้วยวัตถุที่เหลือ. แต่เพราะเมื่อภิกษุใช้ให้กระทำการซักเป็นต้น นี้ตามลำดับ หรือว่า ผิดลำดับ ก็ไม่มีความพ้นจากอาบัติ; ฉะนั้น พระ-ผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสจตุกกะ ๓ หมวดไว้ในพระบาลีนี้. แต่ถ้าแม้เมื่อภิกษุกล่าวว่า เธอจงย้อม ซัก จีวรนี้แล้วนำมาให้เรา ดังนี้ นางภิกษุณีนั้นซักก่อนแล้ว จึงย้อมภายหลัง เป็นทุกกฏกับนิสสัคคีย์เท่านั้น. ในคำที่ตรงกันข้ามแม้ทั้งหมด ก็พึงทราบนัยอย่างนี้. ก็ถ้าว่า เมื่อภิกษุกล่าวว่า เธอซักแล้ว จงนำมา นางภิกษุณีซักด้วย ย้อมด้วย. เป็นอาบัติ เพราะการซักเป็นปัจจัยอย่างเดียว, ไม่เป็นอาบัติในเพราะการย้อม. พึงทราบอนาบัติ โดยลักษณะนี้ว่า ภิกษุมิได้สั่ง ซักเอง ในเพราะการกระทำเกินกว่าคำที่ภิกษุสั่งทุก ๆ แห่ง ด้วยประการอย่างนี้. แต่เมื่อภิกษุกล่าวว่า กิจใดที่จะพึงกระทำในจีวรนี้, กิจนั้น จงเป็นภาระของเธอทั้งหมด ดังนี้ย่อมต้องอาบัติมากหลาย เพราะคำพูดคำเดียว. ก็บทเหล่านี้ว่า **อญฺญาติกาย เวมติโก อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี** พึงทราบโดยพิสดาร ด้วยสามารถแห่งจตุกกะ ๓ หมวด โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแหละ.

สองบทว่า **เอกโต อุปสมฺปนฺนาย** มีความว่า เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้ใช้นางภิกษุณีผู้อุปสมบท ในสำนักแห่งภิกษุณีทั้งหลายให้ซัก. แต่เมื่อใช้นางภิกษุณีผู้อุปสมบทในสำนักแห่งภิกษุทั้งหลายให้ซัก เป็นอาบัติตามวัตถุเหมือนกัน. นางสากิยานี ๕๐๐ ชื่อว่าผู้อุปสมบทในสำนักแห่งภิกษุทั้งหลาย.

สองบทว่า **อวุตฺตา โธวติ** มีความว่า ภิกษุณีผู้มาเพื่ออุเทศ หรือว่า เพื่อโอวาท เห็นจีวรสกปรก ฉวยเอาไปจากที่วางไว้ หรือให้นำมาให้ด้วยกล่าวว่า พระคุณเจ้าโปรดให้เถิด ดิฉันจักซัก แล้วซักก็ดี ย้อม

ก็ดี ทุบก็ดี ภิกษุณีนี้ ชื่อว่า ผู้อันภิกษุไม่ได้สั่งซักเอง. แม้ภิกษุณีใด ได้ยินภิกษุสั่งภิกษุหนุ่ม หรือสามเณรว่า เธอจงซักจีวรนี้แล้ว กล่าวว่า พระคุณเจ้า จงนำมาเถิด ดิฉันจักซักเอง แล้วซัก หรือถือเอาเป็นของยืมแล้ว ซัก ย้อมให้ แม้ภิกษุณีนี้ ก็ชื่อว่า ผู้อันภิกษุไม่ได้สั่ง ซักเอง.

สองบทว่า **อญฺญํ ปริกฺขารํ** มีความว่า ภิกษุใช้ภิกษุณีให้ซักล้างบรรดาบริขารมีถุงรองเท้า ถลกบาตร ผ้าอังสะ ประคดเอว เตียงตั้ง ฟูก และเสื่ออ่อนเป็นต้นอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่เป็นอาบัติ. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ มีอรรถตื้นทั้งนั้น.

ก็ในบรรดาปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ. กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาปูราณจีวรโธวาปนสิกขาบทที่ ๔ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีอุปปลวัณณา

[๔๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ภิกษุณีอุปปลวัณณาอยู่ในพระนครสาวัตถี ครั้นเวลาเช้า นางครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี

กลับจากบิณฑบาตในเวลาหลังอาหารแล้ว เดินเข้าไปทางป่าอันธวัน เพื่อพักผ่อนกลางวัน เข้าไปถึงป่าอันธวันแล้วนั่งพักกลางวันที่โคนไม้แห่งหนึ่ง

สมัยนั้น พวกโจรทำโจรกรรม ฆ่าแม่โคแล้วพากันถือเนื้อเข้าไปสู่ป่าอันธวัน นายโจรแลเห็นภิกษุณีอุปปลวัณณานั่งกลางวันอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง ครั้นแล้วจึงดำริว่า ถ้าพวกโจรลูกน้องของเราพบเข้า จักเบียดเบียนภิกษุณีนี้ แล้วได้เลี่ยงไปทางอื่น ครั้นเมื่อเนื้อสุกแล้ว นายโจรนั้นได้เลือกเนื้อชิ้นที่ดี ๆ เอาใบไม้ห่อแขวนไว้ที่ต้นไม้ใกล้ภิกษุณีอุปปลวัณณาแล้วกล่าวว่า เนื้อห่อนี้เราให้แล้วจริง ๆ ผู้ใดเป็นสมณะหรือพราหมณ์ได้เห็น จงถือเอาไปเถิด ดังนี้แล้วหลีกไป

ภิกษุณีอุปปลวัณณาออกจากสมาธิ ได้ยินนายโจรนั้นกล่าววาจานี้ จึงถือเอาเนื้อนั้นไปสู่สำนัก ครั้นราตรีนั้นผ่านไป นางทำเนื้อนั้นสำเร็จแล้ว ห่อด้วยผ้าอุตราสงค์ เหาะไปลงที่พระเวฬุวัน.

[๔๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้ากำลังเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน ท่านพระอุทายีเหลืออยู่เฝ้าพระวิหาร จึงภิกษุณีอุปปลวัณณาเข้าไปหาท่าน ครั้นแล้วถามว่า ท่านเจ้าข้า พระผู้มีพระ-ภาคเจ้าประทับอยู่ที่ไหน

ท่านพระอุทายีตอบว่า ดูก่อนน้องหญิง พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน

อุป. โปรดถวายเนื้อนี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า เจ้าข้า

อุทายี. ดูก่อนน้องหญิง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอิ่มเอิบด้วยเนื้อของเธอ ถ้าเธอถวายผ้าอันตรวาสกแก่อาตมา แม้อาตมาก็จะพึงอิ่มเอิบด้วยผ้าอันตรวาสกเหมือนเช่นนั้น

อุป. ท่านเจ้าข้า ความจริง พวกดิฉันชื่อว่ามาตุคามมีลาภน้อย ทั้งผ้าผืนนี้ก็เป็นจีวรผืนสุดท้ายที่ครบ ๕ ของดิฉัน ๆ ถวายไม่ได้

อุทายี. ดูก่อนน้องหญิง เปรียบเหมือนบุรุษให้ช้างแล้ว ก็ควรสละสัปคับ สำหรับช้างด้วยฉันใด เธอก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ถวายเนื้อแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ก็จงสละผ้าอันตรวาสกถวายแก่อาตมา

ครั้นนางถูกท่านพระอุทายีแคะได้ จึงได้ถวายผ้าอันตรวาสกแล้ว กลับไปสู่สำนัก ภิกษุณีทั้งหลายที่คอยรับบาตรจีวรของภิกษุณีอุปปลวัณณาได้ถามว่า แม่เจ้า ผ้าอันตรวาสกของคุณแม่อยู่ที่ไหน นางได้เล่าเรื่องแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ๆ จึงพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าอุทายีจึงได้รับจีวรจากมือภิกษุณีเล่า เพราะมาตุคามมีลาภน้อย ครั้นแล้วภิกษุณีเหล่านั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจงได้รับจีวรจากมือภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูก่อนอุทายี ข่าวว่า เธอรับจีวรจากมือภิกษุณี จริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ดูก่อนอุทายี นางเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ บุรุษที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควร หรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของสตรีที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติได้ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุทายี โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความ

รับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใดรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีอุปปลวัณณา จบ

พระอนุบัญญัติ

เรื่องแลกเปลี่ยน

[๔๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายตั้งรังเกียจ ไม่รับจีวรแลกเปลี่ยนของภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลายจึงเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าทั้งหลายจึงไม่รับจีวรแลกเปลี่ยนของพวกเรา ภิกษุ

ทั้งหลายได้ยินภิกษุณีเหล่านั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงอนุญาตให้รับจีวรแลกเปลี่ยน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับจีวรแลกเปลี่ยนกันของสหธรรมิกทั้ง ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี เราอนุญาตให้รับจีวรแลกเปลี่ยนกันของสหธรรมิกทั้ง ๕ นี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๓๔. ๕. ก. อนึ่ง ภิกษุใดรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นไว้แต่ของแลกเปลี่ยน เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์.

เรื่องแลกเปลี่ยน จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า เว้นไว้แต่ของแลกเปลี่ยน คือ ยกเสียแต่จีวรที่แลกเปลี่ยนกัน .

ภิกษุรับ เป็นทุกกฏในประโยคที่รับ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมาต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุณีมีชื่อนี้

เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๕๐] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๕๑] ภิกษุรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียว เว้นแลกเปลี่ยนกัน ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ รับจีวรจากมือ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย รับจีวรจากมือ ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๒] ภิกษุรับจีวรของภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ แลกเปลี่ยนกัน คือ แลกเปลี่ยนจีวรดีกับจีวรเลว หรือจีวรเลวกับจีวรดี ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุขอยืมไป ๑ ภิกษุรับบริขารอื่นนอกจากจีวร ๑ ภิกษุรับจีวรของสิกขมานา ๑ ภิกษุรับจีวรของสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๕

พรรณนาจีวรปฏิคคหณสิกขาบท

จีวรปฏิคคหณสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในจีวรปฏิคคหณสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถศัพท์เรื่องปฐมบัญญัติ]

บทว่า **ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตา** แปลว่า กลับจากบิณฑบาต.

ข้อว่า **เยน อนฺธวนํ เตนุปสงฺกมิ** มีความว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังมิได้ทรงบัญญัติสิกขาบท ภิกษุณีอุบลวรรณาเดินเข้าไปทางป่าอันธวัน.

บทว่า **กตกมฺมา** ได้แก่ ผู้กระทำโจรกรรม. มีคำอธิบายว่า ปล้นภัณฑะของผู้อื่นด้วยกรรมมีการตัดช่องเป็นต้น .

บทว่า **โจรคามณิโก** ได้แก่ หัวหน้าโจร. ได้ยินว่า หัวหน้าโจรนั้นรู้จักพระเถรีมาก่อน; เพราะฉะนั้นแล้ว เมื่อไปข้างหน้าของพวกโจรเห็นพระเถรีนั้น จึงกล่าวว่า พวกเธออย่าไปทางนั้น จงมาทางนี้ทั้งหมดดังนี้ แล้วได้พาพวกโจรเหล่านั้นไปทางอื่น.

สองบทว่า **สมาธิมฺหา วุฏฺฐหิตฺวา** มีความว่า ได้ยินว่า พระเถรีออกจากสมาธิในเวลาที่กำหนดไว้นั่นแล. แม้นายโจรนั้นได้พูดอย่างนั้นในขณะนั้นเหมือนกัน; เพราะฉะนั้น พระเถรีนั้นจึงได้ยิน. ก็แลพระเถรีครั้นได้ยินเสียงนั้นจึงคิดว่า บัดนี้ ในที่นี้ไม่มีสมณะหรือพราหมณ์อื่นนอกจากเรา จึงได้ถือเอามังสะนั้น. เพราะเหตุนั้น พระธรรมสังคาหกาจารย์ทั้งหลายจึงได้กล่าวว่า **อถโข อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี** ดังนี้เป็นต้น.

บทว่า **โอหียโก** ได้แก่ คงอยู่คือเหลืออยู่, อธิบายว่า ถึงวาระเฝ้าวิหาร อยู่ในวิหารเพียงรูปเดียว.

[พระอุทายีขออันตรวาสกของพระเถรี]

ถามว่า เพราะเหตุไร พระอุทายีจึงกล่าวว่า ถ้าท่านพึงให้อันตรวาสกแก่เรา ดังนี้.

แก้ว่า พระอุทายีเห็นอันตรวาสกเนื้อละเอียดแน่นและเกลี้ยง จึงกล่าวเพราะความอยากได้. อีกนัยหนึ่ง ความอยากได้ในอันตรวาสกของพระอุทายีนั้นเล็กน้อย, แต่โกฏฐาสสมบัติของพระเถรีถึงยอดสุด; เพราะเหตุนั้น พระอุทายีจึงคิดว่า เราจักดูความอวบอัดแห่งสรีระร่างของพระเถรีนั้น แล้วยังความอยากได้ไม่สม่ำเสมอ (ความอยากได้ลุ่ม ๆ ดอน ๆ) ให้เกิดขึ้น จึงได้กล่าวอย่างนี้.

บทว่า **อนฺติมํ** ได้แก่ จีวรเป็นผืนสุดท้ายเขาทั้งหมดแห่งจีวร ๕ ผืน ชื่อว่าผืนสุดท้าย คือ ผืนท้ายสุด. จีวรผืนอื่นที่วิกัป หรือปัจจุทธรณ์เก็บไว้แม้ด้วยเลศก็ไม่มี; เพราะฉะนั้น พระเถรีกล่าวอย่างนี้ ด้วยอำนาจที่ทรงจีวร ๕ ผืน ตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาต ไม่ใช่ด้วยความโลภ. จริงอยู่ ความโลภของพระขีณาสพทั้งหลาย ย่อมไม่มี.

บทว่า **นิปฺปีฬิยมานา** มีความว่า นางถูกพระอุทายีแสดงอุปมาแล้วคาดคั้นหนักเข้า.

ข้อว่า **อนฺตรวาสกํ ทตฺวา อคมาสิ** มีความว่า พระเถรีนุ่งผ้ารัดถันแล้วได้แสดง (จีวร) บนฝ่ามือเท่านั้นถวาย โดยอาการที่มโนรถของพระอุทายีจะไม่เต็มที่ ได้ไปแล้ว.

ถามว่า เพราะเหตุไร ภิกษุณีทั้งหลายจึงกล่าวโทษพวกภิกษุผู้ไม่รับจีวรที่แลกเปลี่ยน.

แก้ว่า เพราะเป็นผู้ถูกความขาดแคลนมือ คือ ปัจจัยบีบคั้นอย่างนี้ว่า ถ้าพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายไม่มีความคุ้นเคยในพวกเรา แม้เพียงเท่านี้, พวกเราจักดำเนินชีวิตไปได้อย่างไรกัน ?

ข้อว่า **อนุชานามิ ภิกฺขเว อิเมสํ ปญฺจนฺนํ** มีความว่า เราอนุญาต

ให้รับจีวรแลกเปลี่ยนกันของสหธรรมิก ๕ จำพวกเหล่านี้ ผู้มีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีทิฏฐิเสมอกัน.

สองบทว่า **ปโยเค ทุกฺกฏํ** มีความว่า เป็นทุกกฏในเพราะอาการมีอันเหยียดมือออก เพื่อประสงค์จะรับเป็นต้น .

บทว่า **ปฏิลาเภน** ได้แก่ เพราะรับ.

ก็พึงทราบวินิจฉัยในการรับนั้นดังนี้:- ภิกษุณีจงให้ที่มือด้วยมือก็ตาม วางไว้ที่ใกล้เท้าก็ตาม โยนไปในเบื้องบนก็ตาม, ถ้าภิกษุยินดี, จีวรย่อมเป็นอันภิกษุนั้นรับแล้วทีเดียว. ก็ถ้าว่าภิกษุรับเอาจีวรที่ภิกษุณีฝากไปในมือของนางสิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสกและอุบาสิกาเป็นต้น, ไม่เป็นอาบัติ. บริษัททั้ง ๔ นำจีวรและผ้าสีต่าง ๆ มาวางไว้ใกล้เท้าแห่งภิกษุผู้กล่าวธรรมกถา หรือยืนในอุปาจาร หรือละอุปจารโยนให้. บรรดาผ้าเหล่านั้น จีวรใดเป็นของนางภิกษุณีทั้งหลาย, เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้รับจีวรนั้นเหมือนกัน นอกจากแลกเปลี่ยนกัน.

ท่านกล่าวไว้ในมหาปัจจรี และกุรุนทีว่า ก็ถ้าว่า จีวรทั้งหลายย่อมเป็นอันบริษัท ๔ โยนไปในเวลากลางคืน, ภิกษุไม่อาจรู้ได้ว่า นี้ของภิกษุณี นี้ของคนอื่น, ไม่มีกิจด้วยการแลกเปลี่ยน. คำที่กล่าวไว้ในมหา-ปัจจรีและกุรุนทีนั้น ไม่สมกัน เพราะสิกขาบทเป็นอจิตตกะ. ถ้าภิกษุณีถวายผ้าอาบน้ำฝน พึงกระทำให้เป็นของแลกเปลี่ยนเหมือนกัน. ก็ถ้าภิกษุณีวางไว้ที่กองหยากเยื่อเป็นต้นด้วยตั้งใจว่า ภิกษุทั้งหลายจงถือเอาเป็นผ้าบังสกุล ดังนี้, ภิกษุจะอธิษฐานเป็นผ้าบังสกุลถือเอา ควรอยู่.

ข้อว่า **อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี** คือ เป็นติกปาจิตตีย์.

สองบทว่า **เอกโต อุปสมฺปนฺนาย** มีความว่า เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้รับจากมือของภิกษุณีผู้อุปสมบท ในสำนักนางภิกษุณีทั้งหลาย (ฝ่ายเดียว) แต่เป็นปาจิตตีย์ (แก่ภิกษุผู้รับจากมือ) ของภิกษุณีผู้อุปสมบทในสำนักแห่งภิกษุทั้งหลาย.

สองบทว่า **ปริตฺเตน วา วิปุลํ** มีความว่า ถ้าแม้นว่า ภิกษุจะรับไตรจีวรมีค่ามาก ด้วยจีวรมีค่าน้อย หรือด้วยบริขารอื่นมีถุงรองเท้า ถลก-บาตร ผ้าอังสะ และประคดเอวเป็นต้น, ไม่เป็นอาบัติ. แต่ในมหาปัจจรีท่านกล่าวว่า ชั้นที่สุดแม้ด้วยชิ้นสมอ.

สองบทว่า **วิปุเลน วา ปริตฺตํ** นี้ ผู้ศึกษาพึงทราบโดยความวิปลาส (ตรงกันข้าม) จากที่กล่าวแล้ว.

สองบทว่า **อญฺญํ ปริกฺขารํ** มีความว่า บริขารชนิดใดชนิดหนึ่งมีถลกบาตรเป็นต้น. แต่แม้ผ้ากรองน้ำมีขนาดเท่าจีวรอย่างต่ำที่ต้องวิกัปไม่ควร. จีวรใด ไม่พอที่จะอธิษฐานไม่พอที่จะวิกัป, จีวรนั้น ควรทุกอย่าง. ถ้าแม้นเป็นผ้าเปลือกฟูกมีขนาดเท่าเตียง ก็สมควรเหมือนกัน. ก็จะป่วยกล่าวไปไยในผ้าถลกบาตรเป็นต้นเล่า ? บทที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

บรรดาสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นทั้งกิริยาทั้งอกิริยา เป็นโนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาจีวรปฏิคคหณสิกขาบทที่ ๕ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นผู้เชี่ยวชาญแสดงธรรมีกถา จึงเศรษฐีบุตรผู้หนึ่งเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร ครั้นแล้วอภิวาทที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ชี้แจงด้วยธรรมีกถาให้เศรษฐีบุตรสมาทาน อาจหาญ ร่าเริงแล้ว

เศรษฐีบุตรนั้น อันท่านพระอุปนันทศากยบุตรชี้แจง ด้วยธรรมีกถา ให้สมาทาน อาจหาญ ร่าเริงแล้ว ได้ปวารณาท่านพระอุปนันทศากยบุตรในทันใดนั้นแลอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้าพึงบอกสิ่งที่ต้องประสงค์ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ ซึ่งข้าพเจ้าสามารถจะจัดถวายแด่พระคุณเจ้าได้

ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่านประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้

เศรษฐีบุตรได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดินไปมีผ้าผืนเดียวดูกระไรอยู่ โปรดรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผมไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย

แม้ครั้งที่สองแล ท่านพระอุปนันทศากยบุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่านประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้

เศรษฐีบุตรได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดินไปมีผ้าผืนเดียวดูกระไรอยู่ โปรดรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผมไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย

แม้ครั้งที่สามแล ท่านพระอุปนันทศากยบุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่านประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้

เศรษฐีบุตรได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดินไปมีผ้าผืนเดียวดูกระไรอยู่ โปรดรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผมไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้ มาถวาย

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวพ้อว่า ท่านไม่ประสงค์จะถวายก็จะปวารณาทำไม ท่านปวาณาแล้วไม่ถวาย จะมีประโยชน์อะไร

ครั้นเศรษฐีบุตรนั้นถูกท่านพระอุปนันทศากยบุตรแคะได้ จึงได้ถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งแล้วกลับไป ชาวบ้านพบเศรษฐีบุตรนั้นแล้วถามว่า นาย ทำไมท่านจึงมีผ้าผืนเดียวเดินกลับมา จึงเศรษฐีบุตรได้เล่าเรื่องนั้นแก่ชาวบ้านเหล่านั้น ชาวบ้านจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระ-สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้มักมาก ไม่สันโดษ จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่เขาขอผัดโดยธรรมสักหน่อยก็ไม่ได้ เมื่อเศรษฐีบุตรกระทำการขอผัดโดยธรรม ไฉนจึงได้ถือเอาผ้าสาฎกไปเล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ

ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระ-อุปนันทศากยบุตรจึงได้ขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระ-อุปนันทะว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่า เธอขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรจริงหรือ

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนอุปนันทะ เขาเป็นญาติของเธอหรือมิใช่ญาติ

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควร หรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของคนที่ไม่ใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรผู้มิใช่ญาติได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระอุปนันทะ โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

พระอนุบัญญัติ

เรื่องภิกษุเดินทางถูกแย่งชิงจีวร

[๕๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปเดินทางจากเมืองสาเกตสู่พระนครสาวัตถี พวกโจรในระหว่างทางได้ออกแย่งชิงจีวรภิกษุเหล่านั้น ภิกษุเหล่านั้นรังเกียจอยู่ว่า การขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือน หรือแม่เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามไว้แล้ว จึงไม่กล้าขอ พากันเปลือยกายเดินไปถึงพระนครสาวัตถี แล้วกราบไหว้ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายพูดกันอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกที่กราบไหว้ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นอาชีวกจริง ๆ

ภิกษุผู้เปลือยกายเหล่านั้นตอบว่า พวกกระผมไม่ใช่อาชีวก ขอรับ พวกกระผมเป็นภิกษุ

ภิกษุทั้งหลายได้เรียนท่านพระอุบาลีว่า ข้าแต่ท่านพระอุบาลี โปรดสอบสวนภิกษุเหล่านี้

ภิกษุผู้เปลือยกายเหล่านั้น ถูกท่านพระอุบาลีสอบสวน ได้แจ้งเรื่องนั้นแล้ว

ครั้นท่านพระอุบาลีสอบสวนภิกษุเหล่านั้นแล้ว ได้แจ้งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลาย พวกเปลือยกายเหล่านี้เป็นภิกษุ จงให้จีวรแก่ภิกษุเหล่านั้นเถิด

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้เปลือยกายเดินมาเล่า ธรรมดาภิกษุควรจะต้องปกปิดด้วยหญ้าหรือใบไม้เดินมา แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงอนุญาตให้ขอจีวรได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้ถูกโจรแย่งชิงจีวรไป หรือมีจีวรหาย ขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือน หรือแม่เจ้าเรือน ผู้มิใช่ญาติได้ เธอเดินไปถึงวัดใดก่อน ถ้าจีวรสำหรับวิหารก็ดี ผ้าลาดเตียงก็ดี ผ้าลาดฟื้นก็ดี ผ้าปูที่นอนก็ดี ของสงฆ์ในวัดนั้นมีอยู่ จะถือเอาผ้าของสงฆ์นั้นไปห่มด้วยคิดว่า ได้จีวรนั้นมาแล้ว จักคืนไว้ดังเก่า ดังนี้ก็ควร ถ้าจีวรสำหรับวิหารก็ดี ผ้าลาดเตียงก็ดี ผ้าลาดฟื้นก็ดี ผ้าปูนอนก็ดี ของสงฆ์ไม่มี ต้องปกปิดด้วยหญ้าหรือใบไม้เดินมา ไม่พึงเปลือยกายเดินมา ภิกษุใดเปลือยกายเดินมา ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๕. ๖. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ นอกจากสมัย เป็นนิสสัคติยปาจิตตีย์ สมัยในคำนั้นดังนี้ ภิกษุเป็นผู้มีจีวรถูกชิงเอาไปก็ดี มีจีวรฉิบหายก็ดี นี้สมัยในคำนั้น.

เรื่องภิกษุเดินทางถูกแย่งชิงจีวร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๕] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่าผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน

อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่าภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า **ผู้มิใช่ญาติ** คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกันทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก

ที่ชื่อว่า **พ่อเจ้าเรือน** ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน

ที่ชื่อว่า **แม่เจ้าเรือน** ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน

ที่ชื่อว่า **จีวร** ได้แก่ จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า **นอกจากสมัย** คือ ยกเว้นสมัย

ที่ชื่อว่า **เป็นผู้มีจีวรถูกชิงเอาไป** ได้แก่ จีวรของภิกษุผู้ถูกชิงเอาไป คือ ถูกพวกราชาก็ดี พวกโจรก็ดี พวกนักเลงก็ดี หรือพวกใดพวกหนึ่ง ชิงเอาไป

ที่ชื่อว่า **มีจีวรฉิบหาย** คือ จีวรของภิกษุถูกไฟไหม้ก็ดี ถูกน้ำพัดไปก็ดี ถูกหนูหรือปลวกกัดก็ดี เก่าเพราะใช้สอยก็ดี

ภิกษุขอ **นอกจากสมัย** เป็นทุกกฏในประโยคที่ขอ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ นอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ นอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ นอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๕๖] พ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวรนอกจากสมัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

พ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวร นอกจากสมัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

พ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ขอจีวร นอกจากสมัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวร...ต้องอาบัติทุกกฏ พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวร... ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ... ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๕๗] ภิกษุขอในสมัย ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๖

พรรณนาอัญญาตกวิญญัตติสิกขาบท

อัญญาตกวิญญัตติสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในอญัญาตกวิญญัตติสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระอุปนันทศากยบุตร]

สองบทว่า **อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต** ได้แก่ บรรดาภิกษุผู้บวชจากศากยตระกูลประมาณแปดหมื่นรูป พระอุปนันทศากยบุตรเป็นภิกษุเลวทราม มีชาติโลเล.

บทว่า **ปฏุโฺ** ได้แก่ เป็นผู้ฉลาด สามารถ เฉียบแหลมถึงพร้อมด้วยเสียง คือประกอบด้วยความเป็นผู้มีลูกคอไพเราะ.

บทว่า **กิสฺมึ วิย** มีความว่า ดูเหมือนกระไรอยู่ ดูเป็นผู้มีความเศร้าหมอง คือเป็นดุจจะสะทกสะท้าน ดุจจะหวาดสะดุ้งด้วยอำนาจหิริและโอตัปปะ.

บทว่า **อทฺธานมคฺคํ** มีความว่า ทางยาว กล่าวคือทางไกลไม่ใช่ทางถนนในเมือง.

คำว่า **เต ภิกฺขู อจฺฉินฺทึสุ** มีความว่า ได้ปล้น คือได้แย่งชิงเอาบาตรและจีวรของภิกษุเหล่านั้นไป.

บทว่า **อนุยุญฺชาหิ** ความว่า ท่านโปรดสอบถาม เพื่อต้องการทราบความเป็นภิกษุ.

บทว่า **อนุยุญฺชิยมานา** ความว่า ภิกษุเหล่านั้นถูกท่านพระอุบาลีสอบสวนถึงการบรรพชา อุปสมบท การอธิษฐานบาตรและจีวรเป็นต้นอยู่.

ข้อว่า **เอตมตฺถํ อาโรเจสุ** มีความว่า ทูลให้ทราบว่าเป็นภิกษุแล้ว ได้กราบทูลเรื่องที่ภิกษุเหล่านั้นกล่าว โดยนัยเป็นต้นว่า เป็นผู้เดินทางไกลจากเมืองสาเกตสู่พระนครสาวัตถี.

[เมื่อถูกโจรชิงเอาจีวรไปห้ามเปลื้อยกายเดินทาง]

ในคำว่า **อญฺญาตกํ คหปตึ วา** เป็นต้น ผู้ศึกษาพึงทราบอนุปุพพีกถา ตั้งต้นแต่คำที่ตรัสไว้ข้างหน้าว่า ปกปิดแล้วด้วยหญ้าหรือด้วยใบไม้ เป็นต้น โดยนัยดังจะกล่าวต่อไปอย่างนั้น:-

ถ้าพวกภิกษุหนุ่มเห็นพวกโจรแล้วถือเอาบาตรและจีวรหนีไป, พวกโจรชิงเอาเพียงผ้านุ่งและผ้าห่มของพระเถระทั้งหลายเท่านั้นไป, พระเถระทั้งหลายยังไม่ควรให้ขอจีวรทีเดียวก่อน, ยังไม่ควรจะหักกิ่งไม้และเด็ดใบไม้. ถ้าพวกภิกษุหนุ่มทิ้งห่อของทั้งหมดหนีไป, พวกโจรชิงเอาผ้านุ่งและผ้าห่มของพระเถระและห่อสิ่งของนั้นไป, พวกภิกษุหนุ่มมาแล้ว ยังไม่ควรให้ผ้านุ่งและผ้าห่มของตนแก่พระเถระทั้งหลายก่อน. เพราะว่าพวก

ภิกษุผู้มิได้ถูกโจรชิงเอาจีวรไป ย่อมไม่ได้เพื่อจะหักกิ่งไม้และใบไม้เพื่อประโยชน์แก่ตน, แต่ย่อมได้ (เพื่อจะหักกิ่งไม้และใบไม้) เพื่อประโยชน์แก่พวกภิกษุผู้ถูกโจรชิงเอาจีวรไป. และพวกภิกษุผู้ถูกโจรชิงเอาจีวรไปย่อมได้ (เพื่อหักกิ่งไม้และใบไม้) เพื่อประโยชน์ทั้งแก่ตนเองทั้งแก่คนอื่น. เพราะฉะนั้น พระเถระทั้งหลายพึงหักกิ่งไม้และใบไม้เอาปอเป็นต้นถักแล้วพึงให้แก่พวกภิกษุหนุ่ม หรือพวกภิกษุหนุ่มหักเพื่อประโยชน์แก่พระเถระทั้งหลาย ถักแล้วให้แก่พระเถระเหล่านั้นที่มือ หรือไม่ให้ ตนนุ่งเสียเอง แล้วให้ผ้านุ่งและผ้าห่มของตนแก่พระเถระทั้งหลาย. ไม่เป็นปาจิตตีย์ เพราะพรากภูตคามเลย. ไม่เป็นทุกกฏ เพราะทรงผ้าธงชัยของพวกเดียรถีย์นั้น.

ถ้าในระหว่างทางมีลานของพวกช่างย้อม หรือพบเห็นชาวบ้านเหล่าอื่นผู้เช่นนั้นเข้า, พึงให้ขอจีวร. และพวกชาวบ้านที่ถูกขอเหล่านั้นหรือชาวบ้านพวกอื่น เห็นพวกภิกษุนุ่งกิ่งไม้และใบไม้แล้วเกิดความอุตสาหะถวายผ้าเหล่าใดแก่ภิกษุเหล่านั้น. ผ้าเหล่านั้นจะมีชายหรือไม่มีชายก็ตาม มีสีต่าง ๆ เช่นสีเขียวเป็นต้นก็ตาม เป็นกัปปิยะบ้าง เป็นอกัปปิยะบ้าง, ทั้งหมด ภิกษุเหล่านั้นควรนุ่งและควรห่มได้ทั้งนั้น เพราะพวกเธอตั้งอยู่ในฐานผู้ถูกโจรชิงจีวร. จริงอยู่ แม้ในคัมภีร์ปริวาร ท่านก็กล่าวคำนี้ไว้ว่า

ผ้าที่ไม่ได้ทำกัปปะ ทั้งไม่ได้ย้อมด้วยน้ำย้อม
ภิกษุพึงนุ่งห่มไปได้ตามปรารถนา และเธอไม่ต้อง
อาบัติ, ก็ธรรมนั้น อันพระสุคตเจ้าทรงแสดงแล้ว,
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

จริงอยู่ ปัญหาข้อนี้ ท่านกล่าวหมายถึงภิกษุผู้ถูกโจรชิงจีวร. ก็ถ้าว่า ภิกษุทั้งหลายสมาคมกับพวกเดียรถีย์ และพวกเดียรถีย์นั้นถวายจีวรคากรอง เปลือกไม้กรอง และผลไม้กรอง, แม้ผ้าเหล่านั้นควรที่ภิกษุจะนุ่งห่มได้ไม่รับเอาลัทธิ คือ แม้นุ่งห่มแล้ว ก็ไม่พึงถือลัทธิ (ของเขา).

บัดนี้ บัณฑิตพึงทราบสันนิษฐาน ในคำว่า ภิกษุเดินไปถึงวัดใดก่อน, ถ้าจีวรสำหรับวิหาร หรือของสงฆ์ในวัดนั้น มีอยู่ เป็นต้นว่า ที่ชื่อว่า จีวรสำหรับวิหาร คือ จีวรที่พวกชาวบ้านให้สร้างวัดแล้ว เตรียมจีวรไว้ด้วยกล่าวว่า ปัจจัย ๔ เป็นของส่วนตัวของพวกเราเท่านั้น จงถึงการใช้สอย แล้วตั้งไว้ในวัดที่ตนให้สร้าง จีวรนี้ ชื่อว่า จีวรสำหรับวิหาร.

เครื่องปูลาดบนเตียง ท่านเรียกว่า เครื่องลาดข้างบน.

เครื่องปูลาดที่ทำด้วยเศษผ้า เพื่อต้องการจะรักษาพื้นที่ทำบริกรรม ท่านเรียกว่า **ผ้าลาดพื้น.** ภิกษุทั้งหลายลาดเสื่ออ่อนบนเครื่องลาดนั้นแล้ว เดินจงกรม.

เปลือก (ปลอก) ฟูกรองเตียง หรือฟูกรองตั่ง ชื่อว่า เปลือกฟูก. ถ้าเปลือกฟูกเขายัดไว้เต็ม, แม้จะรื้อออกแล้วถือเอา ก็ควร. บรรดาจีวรสำหรับวิหารเป็นต้นเหล่านี้ ดังกล่าวมาอย่างนี้ จีวรทีมีอยู่ในวัดนั้น พวกภิกษุที่ถูกโจรชิงเอาไป แม้ไม่ขออนุญาตจะถือเอานุ่งหรือห่มก็ได้. ก็แล การนุ่งหรือการห่มนั้น ย่อมได้ด้วยความประสงค์ว่า เราได้ (ผ้านุ่งหรือผ้าห่มแล้ว) จักตั้งลงไว้ คือ จักเก็บไว้อย่างเดิม, ย่อมไม่ได้ โดยการขาดมูลค่า (การถือเอาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน). ก็แล ครั้นได้ (ผ้านุ่งหรือผ้าห่ม) จากญาติ หรือจากอุปัฏฐาก หรือแม้จากที่แห่งใดแห่งหนึ่งอื่นแล้ว พึงกระทำให้กลับเป็นปกติเดิมทีเดียว. ภิกษุไปยังต่างถิ่นแล้ว พึงเก็บไว้

ในอาวาสของสงฆ์แห่งหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การใช้สอย โดยการใช้สอยเป็นของสงฆ์. ถ้าจีวรสำหรับวิหารนั้น ชำรุด หรือหายไป โดยการใช้สอยของภิกษุนั้น ไม่เป็นสินใช้. แต่ถ้าว่า ภิกษุไม่ได้ผ้าอะไร ๆ บรรดาผ้าเหล่านี้ มีผ้าของคฤหัสถ์เป็นต้น มีเปลือกฟูกเป็นที่สุด มีประการดังกล่าวแล้ว, เธอพึงเอาหญ้า หรือใบไม้ปกปิดแล้วมาเถิด ฉะนี้แล.

จีวรแม้ที่อาจารย์และอุปัชฌาย์ ผู้ถูกโจรชิงจีวรไป ขอกะชนเหล่าอื่นว่า นำจีวรมาเถิด อาวุโส ! แล้วถือเอาไป หรือถือเอาไปด้วยวิสาสะ ย่อมควรเพื่อจะกล่าวว่า ถึงการสงเคราะห์เข้า ในคำว่า **เกหิจิ วา อจฺฉินฺนนฺ** (ถูกใคร ๆ ชิงเอาไปก็ดี) นี้.

อนึ่ง แม้จีวรที่พวกนิสิตปกปิดด้วยหญ้า และใบไม้ด้วยตนเองแล้วถวายแก่ภิกษุมีอาจารย์และอุปัชฌาย์เป็นต้น ผู้ถูกโจรชิงจีวรย่อมควรเพื่อจะกล่าวว่า ถึงการสงเคราะห์เข้า ในคำว่า **ปริโภคชิณฺณนฺ วา** (ใช้สอยเก่าไปก็ดี) นี้. จริงอยู่ เมื่อมีเนื้อความที่ควรกล่าวอย่างนั้น ภิกษุเหล่านั้นจักเป็นผู้ตั้งอยู่ในฐานเป็นผู้ถูกชิงจีวร และในฐานเป็นผู้มีจีวรหายแท้. เพราะฉะนั้น อนาบัติในเพราะวิญญัตติ และในเพราะบริโภคอกัป-ปิยจีวร จักเป็นของสมควรแก่ภิกษุเหล่านั้นแล.

ในคำว่า **ญาติกานนฺ ปวาริตานนฺ** นี้ บัณฑิตพึงเห็นความอย่างนี้ว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ออกปากขอ คือ ผู้อ้อนวอนขอกะญาติและคนปวารณาว่า พวกท่านจงถวายของตน แก่ภิกษุเหล่านี้, แท้จริง ไม่มีอาบัติหรืออนาบัติ แก่ภิกษุทั้งหลายที่พวกญาติปวารณาแล้ว.*

แม้ในคำว่า **อตฺตโน ธเนน** นี้ บัณฑิตก็พึงเห็นความอย่างนี้ว่า

* แปลตามอัตถโยชนา ๑/๕๔๑. ญาตกานนฺ ปวาริตานนฺติ ญาตเกหิ ปริวาริตานนฺ ภกฺขูนนฺ -ผู้ชำระ.

ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ออกปากขอ คือผู้สั่งให้จ่าย หรือสั่งให้แลกเปลี่ยนด้วยกัปปิยภัณฑ์ของตน โดยกัปปิยโวหารเท่านั้น.

อนึ่ง ในคำว่า **ปวาริตานำ** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:- ในปัจจัยทั้งหลายที่เขาปวารณาไว้ด้วยอำนาจแห่งสงฆ์ ควรขอแต่พอประมาณเท่านั้น. ในการปวารณาเฉพาะบุคคล ควรขอแต่เฉพาะสิ่งของที่เขาปวารณาเหมือนกัน. แท้จริง คนใดปวารณาด้วยจตุปัจจัยกำหนดไว้เองทีเดียว แล้วถวายสิ่งของที่ต้องการโดยอาการอย่างนั้น คือ ย่อมถวายจีวรตามสมควรแก่กาล ย่อมถวายอาหารมีข้าวต้มและข้าวสวยเป็นต้นทุก ๆ วัน, กิจที่จะต้องออกปากขอกะคนเช่นนั้น ไม่มี. ส่วนบุคคลใดปวารณาแล้ว ย่อมไม่ให้ เพราะเป็นผู้เขลา หรือเพราะหลงลืมสติ, บุคคลนั้น อันภิกษุควรขอ. บุคคลกล่าวว่า ผมปวารณาเรือนของผม, ภิกษุพึงไปสู่เรือนของบุคคลนั้นแล้วพึงนั่ง พึงนอน ตามสบาย ไม่พึงรับเอาอะไร ๆ. ส่วนบุคคลใด กล่าวว่า ผมขอปวารณาสิ่งของที่มีอยู่ในเรือนของผม ดังนี้, พึงขอสิ่งของที่เป็นกัปปิยะซึ่งมีอยู่ในเรือนของบุคคลนั้น. ในกุรุนทีกล่าวว่า แต่ภิกษุจะนั่งหรือจะนอนในเรือน ไม่ได้.

ในคำว่า **อญฺญสฺสตฺถาย** นี้ มีอรรถอย่างหนึ่ง ดังนี้ว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ขอกะญาติและคนปวารณาของตน เพื่อประโยชน์แก่ตนเองอย่างเดียวหามิได้ โดยที่แท้ ขอเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ก็ไม่เป็นอาบัติ.

ส่วนอรรถอย่างที่สองในบทว่า **อญฺญสฺส** นี้ ดังต่อไปนี้ว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ออกปากขอกะญาติและคนปวารณาของภิกษุอื่น เพื่อประ-

โยชน์แก่ภิกษุนั้นนั่นเอง คือ พระพุทธรักขิต ซึ่งได้โวหารว่า ผู้อื่น*. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

บรรดาปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทแม้นี้ก็มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาอัญญาตกวิญญัตติสิกขาบทที่ ๖ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องของพระฉัพพัคคีย์

[๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับ อยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาภิกษุทั้งหลายผู้มีจีวรถูกชิงไป แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย การขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนหรือแม่เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตแก่ภิกษุผู้มีจีวรถูกชิงไป หรือผู้มีจีวรฉิบหายแล้ว ท่านทั้งหลายจงขอจีวรเถิด

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า พอแล้ว ขอรับ พวกผมได้จีวรมาแล้ว

ฉ. พวกผมจะขอเพื่อประโยชน์ของพวกท่าน

ภิ. จงขอเถิด ขอรับ

* อตฺถโยชนา ๑/๕๔๒/ กำหนดให้แปลว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ขอปัจจัยทั้งหลายที่พวกญาติของพวกภิกษุอื่นปวารณาไว้ เพื่อประโยชน์แก่พระพุทธรักขิต หรือพระธรรมรักขิต
นั้นนั่นแล-ผู้ได้โวหารว่า "ภิกษุอื่น" - ผู้ชำระ.

ลำดับนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ แล้วกล่าวคำนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกภิกษุที่มีจีวรถูกชิงไปมาแล้ว ขอท่านทั้งหลายจงถวายจีวรแก่พวกเธอ ดังนี้แล้ว ขอจีวรได้มาเป็นอันมาก

ครั้งนั้น บุรุษหนึ่ง นั่งอยู่ในที่ชุมชน พูดกะบุรุษอีกผู้หนึ่งว่า พระคุณเจ้าทั้งหลาย ผู้มีจีวรถูกชิงไปมาแล้ว ข้าพเจ้าได้ถวายจีวรแก่ท่านเหล่านั้นแล้ว แม้บุรุษอีกผู้หนึ่งนั้นก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ข้าพเจ้าก็ได้ถวายไปแล้ว แม้บุรุษอื่นอีกก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ข้าพเจ้าก็ได้ถวายไปแล้ว บุรุษเหล่านั้นจึงพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระ-สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมามากมายเล่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จักทำการค้าผ้าหรือจักตั้งร้านขายผ้า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมามากมายเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมาไว้มากมาย จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมาไว้มากมายเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะ

อันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจะบังเกิดในอนาคต เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุนชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๖. ๗. ถ้าพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติปวารณาต่อภิกษุนั้น ด้วยจีวรเป็นอันมาก เพื่อนำไปได้ตามใจ ภิกษุนั้นพึงยินดีจีวร มีอุตราสงค์กับอันตรวาสกเป็นอย่างมาก จากจีวรเหล่านั้น ถ้ายินดียิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๙] บทว่า **ถ้า...ต่อภิกษุนั้น** ได้แก่ ภิกษุผู้มีจีวรถูกชิงไป.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือไม่ใช่คนเนื่องถึงกันทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า **พ่อเจ้าเรือน** ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า **แม่เจ้าเรือน** ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน.

บทว่า **ด้วยจีวรเป็นอันมาก** คือ จีวรหลายผืน.

บทว่า ปวารณา...เพื่อนำไปได้ตามใจ คือ ปวารณาว่า ท่านต้องการจีวรเท่าใด ก็จงรับไปเท่านั้นเถิด

คำว่า ภิกษุนั้นพึงยินดีจีวรมีอุตราสงค์กับอันตรวาสกเป็นอย่างมาก จากจีวรเหล่านั้น ความว่า ถ้าจีวรหาย ๓ ผืน เธอพึงยินดีเพียง ๒ ผืน หาย ๒ ผืน พึงยินดีเพียงผืนเดียว หายผืนเดียวอย่าพึงยินดีเลย

คำว่า ถ้ายินดียิ่งกว่านั้น ความว่า ขอมาได้มากกว่านั้น เป็นทุกกฏในประโยคที่ยินดีเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล ภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนดต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนดต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงพึงข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนดต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๖๐] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ขอจีวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวร... ต้องอาบัติทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวร...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๑] ภิกษุนำเอาไปด้วยคิดว่า จักนำจีวรที่เหลือมาคืน ๑ เจ้าเรือนถวายบอกว่า จีวรที่เหลือจงเป็นของท่านรูปเดียว ๑ เจ้าเรือนไม่ได้ถวายเพราะเหตุจีวรถูกชิงไป ๑ เจ้าเรือนไม่ได้ถวายเพราะเหตุจีวรหาย ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๗

พรรณนาตทุตตริสิกขาบท

ตทุตตริสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในตทุตตริสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องปวารณาเพื่อนำไป]

ศัพท์ว่า อภิ ในคำว่า **อภิหฏฺฐุ** เป็นอุปสรรค. มีอรรถว่า เพื่อนำไป. มีคำอธิบายว่า เพื่อถือเอา.

บทว่า **ปวาเรยฺย** มีความว่า พึงให้ปรารถนา คือ ให้เกิดความปรารถนา ความพอใจ, อธิบายว่า พึงบอก คือ พึงนิมนต์. เพื่อทรงแสดงอาการที่ผู้ปวารณาเพื่อให้นำไปจะพึงกล่าว พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **อภิหฏฺฐุ** ไว้อย่างนี้ว่า ท่านต้องการจีวรเท่าใด ก็จงรับไปเท่านั้นเถิด. อีกอย่างหนึ่ง ในบาทคาถานี้ว่า **เนกฺขมฺมํ หฏฺฐุเขมโต** มีอรรถว่า **ทิสฺวา** (เห็นแล้ว) ฉันใด, สองบทว่า **อภิหฏฺฐุ ปวาเรยฺย** แม้ในสิกขาบทนี้ ก็มีอรรถว่า เขานำมาแล้วปวารณา ฉันนั้น.

การนำมาในคำว่า **อภิหริตฺวา** นั้น มี ๒ อย่างคือ การนำมาด้วยกายอย่าง ๑ การนำนาด้วยวาจาอย่าง ๑. พ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ นำผ้าทั้งหลายมาด้วยกายแล้ววางไว้ที่ใกล้เท้า พึงปวารณากล่าวว่า ท่านต้องการจีวรเท่าใด ก็จงรับไปเท่านั้นเถิด. อนึ่ง พึงกล่าวปวารณาด้วยวาจาว่า เรือนคลังผ้าของพวกข้าพเจ้า เต็มบริบูรณ์, ท่านต้องการจีวรเท่าใด ก็จงรับไปเท่านั้นเถิด. ก็เพราะรวมการนำมาทั้งสองนั้นเข้าเป็นอันเดียวกัน ตรัสเรียกว่า ปวารณาเพื่อนำไป.

บทว่า **สนฺตรุตฺตรปรมํ** มีวิเคราะห์ว่า ผ้าอุตราสงค์ กับอันตรวาสก เป็นอย่างยิ่งแห่งจีวรนั้น; เหตุนั้น จีวรนั้น จึงชื่อว่า มีอุตราสงค์กับอันตรวาสกเป็นอย่างยิ่ง. มีคำอธิบายว่า ผ้าห่มกับผ้านุ่ง เป็นกำหนดอย่างสูงแห่งจีวรนั้น.

หลายบทว่า **ตโต จีวรํ สาทิตพฺพํ** มีความว่า ภิกษุพึงถือเอาจีวรมีประมาณเท่านี้ จากจีวรที่คฤหบดี หรือ คฤหปตานี ผู้มิใช่ญาตินำมาให้นั้น, อธิบายว่า ไม่ควรรับเกินกว่านี้. ก็เพราะว่าภิกษุผู้มีเพียงไตรจีวรเท่านั้น ถูกโจรชิงเอาจีวรไปหมด ควรปฏิบัติอย่างนี้, ภิกษุอื่นควรปฏิบัติแม้อย่างอื่น; ฉะนั้น เพื่อจะทรงแสดงวิภาคนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **ตโต จีวรํ สาทิตพฺพํ** นั้น โดยนัยมีว่า **สเจ ตีณิ นฏฺฐานิ โหนฺติ** เป็นต้น.

วินิจฉัยในคำว่า **สเจ ตีณิ นฏฺฐานิ** เป็นต้นนั้น ดังต่อไปนี้:-

ถ้าภิกษุใดมีจีวรหาย ๓ ผืน, ภิกษุนั้น พึงยินดี ๒ ผืน. คือจักนุ่งผืนหนึ่ง ห่มผืนหนึ่ง แล้วแสวงหาอีกผืนหนึ่งจากที่แห่งภิกษุผู้เป็นสภาคกัน . ภิกษุใด มีจีวรหาย ๒ ผืน ภิกษุนั้น พึงยินดีผืนเดียว. ถ้าภิกษุเที่ยวไปโดยปกติด้วยอุตราสงค์กับอันตรวาสก พึงยินดี ๒ ผืน. เมื่อยินดีเช่นนั้น จักเป็นผู้เสมอกับภิกษุผู้ยินดีผืนเดียวนั่นเอง. หายผืนเดียว ไม่พึงยินดี. ภิกษุใดมีจีวรหายไปผืนเดียวในบรรดาจีวร ๓ ผืน, ภิกษุนั้นไม่ควรยินดี. แต่บรรดาจีวร ๒ ผืน ของภิกษุใดหายผืนเดียว, เธอพึงยินดีผืนเดียว. แต่ของภิกษุใด มีผืนเดียวเท่านั้น และจีวรผืนนั้นหาย, ภิกษุนั้น พึงยินดี ๒ ผืน. แต่สำหรับภิกษุนี้ เมื่อหายไปทั้ง ๕ ผืน พึงยินดี ๒ ผืน. เมื่อหาย ๔ ผืน พึงยินดีผืนเดียว. เมื่อหาย ๓ ผืน ไม่พึง

ยินดีอะไร ๆ เลย. ก็ในจีวรที่หายไป ๒ ผืน หรือ ๑ ผืน จะต้องกล่าวไปทำไมเล่า ? จริงอยู่ ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง พึงตั้งอยู่ในความเป็นผู้มีอุตราสงค์กับอันตรวาสกเป็นอย่างยิ่ง. ยิ่งกว่านั้นไปย่อมไม่ได้, คำดังกล่าวมานี้ เป็นลักษณะในข้อนี้.

สองบทว่า **เสสกำ อาหริสฺสามิ** มีความว่า ข้าพเจ้า จักทำจีวรสองผืนแล้ว จักนำผ้าที่เหลือมาคืนให้.

บทว่า **น อจฺฉินฺนการณา** มีความว่า พวกทายกถวายด้วยอำนาจแห่งคุณมีความเป็นพหูสูตเป็นต้น.

ในบทว่า **ญาตกนฺ** เป็นต้น มีความว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ยินดีจีวรของพวกญาติถวาย ผู้ยินดีของพวกคนปวารณาถวาย ผู้ยินดี (จีวรที่จ่ายมา) ด้วยทรัพย์ของตน.

อนึ่ง ในอรรถกถาทั้งหลาย ท่านกล่าวว่า ตามปกตินั่นแลจะขอจีวรแม้มากในที่แห่งญาติและคนปวารณา ก็ควร, เพราะเหตุที่ถูกโจรเป็นต้นชิงไป ควรจะขอแต่พอประมาณเท่านั้น. คำนั้นไม่สมด้วยพระ-บาลี. ก็เพราะสิกขาบทนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ ในเพราะเรื่องขอเพื่อประโยชน์แก่คนอื่นเท่านั้น; เพราะฉะนั้น ในสิกขาบทนี้ พระองค์จึงไม่ตรัสว่า เพื่อประโยชน์แก่คนอื่น. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

บรรดาปกิณกะมีสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทแม้นี้ ก็มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจี-กรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาตทุตตริสิกขาบทที่ ๗ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้นบุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า ฉันจักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร

ภิกษุรูปหนึ่งผู้ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ได้ยินบุรุษนั้นกล่าวคำนี้ จึงเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโส อุปนันทะ ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ในสถานที่โน้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า ฉันจักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร

ท่านพระอุปนันทะกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาเป็นอุปัฏฐากของผม ครั้นแล้วท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้เข้าไปหาบุรุษนั้นแล้วสอบถามเขาว่า จริงหรือ ข่าวว่า ท่านประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร

บุ. ความจริง ผมตั้งใจไว้อย่างนี้ว่า จักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร

อุ. ถ้าท่านประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร ก็จงให้ครองจีวรชนิดนี้เถิด เพราะจีวรที่อาตมาไม่ใช้ แม้ครองแล้วจักทำอะไรได้

บุรุษนั้นจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาขึ้นในขณะนั้นว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจีวรก็ทำได้ไม่ง่าย ไฉนพระคุณเจ้าอุปนันทะ อันเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อนจึงได้เข้ามาหา แล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันท-ศากยบุตร อันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือน ถึงการกำหนดในจีวรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันท-ศากยบุตรว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่า เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนอุปนันทะ เขาเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่มิใช่ญาติย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของคนที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของ

ชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๗. ๘. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติตระเตรียมทรัพย์ สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะภิกษุไว้ว่า เราจักจ่ายจีวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวร ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้ว ถึงการกำหนดในจีวรในสำนักของเขาว่า ดีละ ท่านจงจ่ายจีวรเช่นนั้น หรือเช่นนี้ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ แล้วยังรูปให้ครองเถิด เป็นนิสสัคติยปาจิตตีย์ ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓] บทว่า **อนึ่ง...เฉพาะภิกษุ** ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือทำภิกษุให้เป็นอารมณ์แล้วใคร่จะให้ภิกษุครอง

ที่ชื่อว่า **ผู้มิใช่ญาติ** คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก

ที่ชื่อว่า **พ่อเจ้าเรือน** ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน

ที่ชื่อว่า **แม่เจ้าเรือน** ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน

ที่ชื่อว่า **ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร** ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย แก้วผลึก ผ้า ด้าย หรือฝ้าย.

บทว่า **ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้** คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า **จ่าย** คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า **ให้ครอง** คือ จักถวาย

คำว่า ถ้าภิกษุนั้น...ในสำนักของเขา ได้แก่ ภิกษุที่เขาตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไว้ถวายเฉพาะ.

บทว่า เขาไม่ได้ปวารณาก่อน คือ เป็นผู้อันเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า ท่านจะต้องการจีวรเช่นไร ผมจักจ่ายจีวรเช่นไรถวายท่าน.

บทว่า เข้าไปหาแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง.

บทว่า ถึงการกำหนดในจีวร คือ กำหนดว่า ขอให้ยาว ขอให้กว้าง ขอให้เนื้อแน่น หรือขอให้เนื้อละเอียด.

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า เช่นนั้นหรือเช่นนี้ คือ ยาวหรือกว้าง เนื้อแน่นหรือเนื้อละเอียด.

บทว่า **จ่าย** คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า **ยังรูปให้ครองเถิด** คือ จงให้.

บทว่า **ถือเอาความเป็นผู้ใครในจีวรดี** คือ มีความประสงค์ผ้าที่ดี ต้องการผ้าที่มีราคาแพง

เขาจ่ายจีวรยาวก็ดี กว้างก็ดี เนื้อแน่นก็ดี เนื้อละเอียดก็ดี ตามคำของเธอ เป็นทุกกฏในประโยคที่เขาจ่าย เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมาต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล ภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็น

ของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคติยปาจิตตีย์

[๖๔] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวรเป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ...ต้องอาบัติทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๕] ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้ปวารณาไว้ ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ เจ้าเรือนใคร่จะจ่ายจีวรมีราคาแพง ภิกษุให้เขาจ่ายจีวรมีราคาถูก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๘

พรรณนาปฐมอุปักขฏสิกขาบท

อุปักขฏสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในอุปักขฏสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถมูลเหตุปฐมบัญญัติ]

ในคำว่า **อตฺถาวุโส มํ โส อุฏฺฐาโก** นี้ มีความอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุ ! บุรุษที่ท่านพูดถึง เห็นปานนี้นั้น เป็นอุปัฏฐากของผม มีอยู่.

คำว่า **อปิมยฺยา เอวฺ โหติ** มีความว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า! ความจริง ผมตั้งใจไว้อย่างนั้น. ปาฐะว่า อปิ เมยฺยา เอวฺ โหติ แปลว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า! ถึงผมก็มีความคิดอย่างนี้ ดังนี้ ก็มี.

บทว่า **อุทฺทิสฺส** ที่มีอยู่ในคำว่า **ภิกฺขุ ปเนว อุทฺทิสฺส** นี้ มีอรรถว่า อ้างถึง คือ ปรารภถึง. ก็เพราะทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรที่พ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ตระเตรียมไว้เฉพาะภิกษุใด จัดว่าเป็นอันเขาตระเตรียมแล้ว เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุนั้น; ฉะนั้น ในบทภาชนะแห่งบทว่า **ภิกฺขุ ปเนว อุทฺทสฺส** นั้น ท่านพระอุบาลี จึงกล่าวว่า เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุ.

[แก้อรรถสิกขาบทวิภังค์ว่าด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร]

คำว่า **ภิกฺขุ อารมฺมณ กริตฺวา** ได้แก่ กระทำภิกษุให้เป็นปัจจัย.

จริงอยู่ ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรที่พ่อเจ้าเรือน หรือแม่เจ้าเรือนตระเตรียมไว้เฉพาะภิกษุใด ย่อมชื่อว่าเป็นอันเขาทำภิกษุนั้นให้เป็นปัจจัยตระเตรียมไว้โดยแน่นอนทีเดียว. เพราะเหตุนั้น จึงกล่าวว่า ทำภิกษุให้เป็นอารมณ์. ความจริง แม้ปัจจัย ก็มาแล้วโดยชื่อว่า อารมณ์ ในคำว่า **ลภติ มาโร อารมฺมณ** แปลว่า มารย่อมได้ปัจจัย ดังนี้เป็นต้น.

บัดนี้ เพื่อแสดงอาการของกัตตา (ผู้ทำ) ในบทว่า **อุทฺทิสฺส** นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ประสงค์จะให้ภิกษุครอง. จริงอยู่ คฤหบดีผู้ประสงค์จะให้ภิกษุครองนั้น ตระเตรียมไว้เฉพาะภิกษุนั้น, มิใช่ (ตระเตรียม) เพราะเหตุอื่น. เพราะเหตุนี้ คฤหบดีนั้น จึงชื่อว่าเป็นผู้ประสงค์

จะให้ครอง ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสคำว่า ผู้ประสงค์จะให้ภิกษุครอง.

สองบทว่า **อญฺญาตกสฺส คหปติสฺส วา** มีอรรถว่า อันคฤหบดีผู้มิใช่ญาติ ก็ดี. แท้จริง คำนี้ เป็นฉัฏฐีวิภัตติ ลงในอรรถแห่งตติยาวิภัตติ. แต่ในบทภาชนะ พระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อจะไม่วิจารณ์พยัญชนะ แสดงแต่อรรถอย่างเดียว จึงตรัสคำมีอาทิว่า **อญฺญาตโก นาม ฯ เป ฯ คหปติ นาม** ดังนี้.

บทว่า **จีวรเจตาปนํ** แปลว่า มูลค่าแห่งจีวรม, ก็เพราะมูลค่าแห่งจีวรนั้น ย่อมเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในบรรดาทรัพย์มีเงินเป็นต้น; ฉะนั้น ในบทภาชนะ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำว่า **หิรญฺญํ วา** เป็นต้น.

สองบทว่า **อุปกฺขฏฺ โหติ** ได้แก่ เป็นทรัพย์ที่เขาตระเตรียมไว้ คือรวบรวมไว้แล้ว. ก็เพราะด้วยคำว่า **หิรญฺญํ วา** เป็นต้นนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงความที่มูลค่าจีวรนั้น เป็นของอันคฤหบดีนั้นตระเตรียมไว้แล้ว; ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงไม่ทรงยกบทว่า **อุปกฺขฏฺ นาม** ขึ้นแล้วตรัสบทภาชนะแยกไว้ต่างหาก. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายถึงทรัพย์ ที่เขาตระเตรียมไว้ จึงตรัสว่า **อิมินา** เป็นต้น. เพราะเหตุนั้นแล ในบทภาชนะแห่งบทว่า **อิมินา** นั้น จึงตรัสว่า **ปจฺจุปฏฺฐิเตน** แปลว่า ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดไว้เฉพาะ. จริงอยู่ มูลค่าแห่งจีวรที่คฤหบดี ตระเตรียมไว้ คือรวบรวมไว้แล้ว ชื่อว่า เป็นทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ ฉะนี้แล.

คำว่า **อจฺฉาเทสฺสามิ** นี้ เป็นคำสำนวน. แต่ความหมาย ในคำว่า **อจฺฉาเทสฺสามิ** นี้ ดังนี้ว่า ข้าพเจ้าจักถวายแก่ภิกษุ ผู้มีชื่อนี้. เพราะ-

เหตุนั้นนั่นแล แม้ในบทภาชนะแห่งบทว่า อจฺฉาเทสฺสามิ นั้น พระองค์จึงตรัสว่า **ทสฺสามิ** แปลว่า เราจักถวาย.

ในคำว่า **ตตฺร เจ โส ภิกฺขุ** นี้ มีการเชื่อมบทอย่างนี้ว่า ถ้าภิกษุนั้น เขามิได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร ในสำนักของเจ้าพ่อเรือน หรือแม่เจ้าเรือนนั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น เมื่ออรรถแห่งบทว่า **อุปสงฺกมิตฺวา** แปลว่า เข้าไปหาแล้ว นี้สำเร็จด้วยบทว่า **คนฺตฺวา** แปลว่า ไปแล้ว นี้แล พระ-ผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า สู่เรือน ดังนี้ ด้วยอำนาจโวหารข้างมาก. เนื้อความในบทว่า **คนฺตฺวา** นี้ อย่างนี้ว่า ก็ทายกนั้นอยู่ ณ ที่ใด ไปแล้ว ณ ที่นั้น. เพราะฉะนั้น จึงตรัสซ้ำอีกว่า เข้าไปหาแล้ว ณ ที่แห่งใด แห่งหนึ่ง.

สองบทว่า **วิกปฺปึ อาปชฺเชยฺย** มีความว่า พึงถึงความกำหนดพิเศษยิ่ง คือ การจัดแจงอย่างยิ่ง. แต่ในบทภาชนะ เพื่อแสดงเหตุเป็นเครื่องให้ถึงความกำหนดเท่านั้น จึงตรัสว่า **อายตึ วา** เป็นต้น.

ศัพท์ว่า **สาธุ** เป็นนิบาตลงในความอ้อนวอน.

ศัพท์ว่า **วต** เป็นนิบาตเป็นไปในความรำพึง.

ภิกษุย่อมอ้างตนเอง ด้วยบทว่า มึ (ยังรูป).

ย่อมร้อง คือ ย่อมเรียก ผู้อื่นว่า อายสฺมา (ท่าน).

ก็คำทั้งหมดนี้ เป็นเพียงสักว่าพยัญชนะ มีอรรถตื้นทั้งนั้น; เพราะ-ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงไม่ตรัสอธิบายไว้ในบทภาชนะแห่งบทว่า สาธุ เป็นต้นนั้น.

สองบทว่า **กลฺยาณกมฺยตึ อุปาทาย** มีความว่า ถือเอาความเป็น

ผู้ใคร่ในจีวรที่ดี คือ ความเป็นผู้ปรารถนาจีวรที่วิเศษยิ่งด้วยจิต. บทว่า อุปาทาย นั้น เชื่อมความกับบทว่า **อาปชฺเชยฺย เจ** นี้. อนึ่ง เพราะเหตุที่ภิกษุใด ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี ย่อมถึงความกำหนด, ภิกษุนั้นย่อมเป็นผู้มีความต้องการจีวรดี คือ มีความต้องการด้วยจีวรที่มีค่ามาก; ฉะนั้น ในบทภาชนะแห่งบทว่า **กลฺยาณกมฺยตํ อุปาทาย** นั้น จึงทรงละพยัญชนะเสีย ตรัสคำนั้นเท่านั้น เพื่อแสดงเฉพาะอรรถที่ต้องการ. แต่เพราะอาบัติ ยังไม่ถึงที่สุดด้วยเหตุสักว่า การถึงความกำหนดจีวรนี้เท่านั้น; ฉะนั้น จึงตรัสคำว่า **ตสฺส วจเนน** แปลว่า ตามคำของภิกษุนั้น เป็นต้น.

ในคำว่า **อนาปตฺติ ญาตกานํ** เป็นต้น ผู้ศึกษาพึงเห็นอรรถอย่างนี้ว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ถึงความกำหนดในจีวรของพวกญาติ.

คำว่า **มหคฺฆํ เจตาเปตุกามสฺส อปฺปคฺฆํ เจตาเปติ** มีความว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้กล่าวแก่คฤหบดี ผู้ใคร่จะให้จ่ายจีวรมีราคา ๒๐ บาท ว่า อย่าเลย ด้วยจีวรมีราคา ๒๐ นี้ แก่รูป, จงถวายจีวรมีค่า ๑๐ บาท หรือ ๘ บาท เถิด.

คำว่า **อปฺปคฺฆํ** นี้ ตรัสไว้ เพื่อป้องกันราคาที่มากเกินไปนั่นเอง. แต่แม้ในจีวรที่เสมอกัน (มีราคาเท่ากัน) ก็ไม่เป็นอาบัติ. ก็แล จีวรนั้นเสมอกัน (เท่ากัน) ด้วยอำนาจแห่งราคาเท่านั้น ไม่ใช่ด้วยอำนาจประมาณ (ขนาด). จริงอยู่ สิกขาบทนี้ มีการให้เพิ่มราคา; เพราะฉะนั้น แม้จะพูดกะคฤหบดี ผู้ใคร่จะให้จ่ายอันตรวาสกมีราคา ๒๐ ว่า จงถวายจีวรมี

ราคาเพียงเท่านี้แหละ ดังนี้ ก็ควร. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น. แม้สมุฏฐานเป็นต้น ก็เป็นเช่นกับตทุตตริสิกขาบทนั่นแล.

พรรณนาปฐมอุปักขฏสิกขาบทที่ ๘ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะบุรุษผู้หนึ่งว่า ผมจักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร แม้บุรุษอีกผู้หนึ่งนั้น ก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ผมก็จักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร

ภิกษุรูปหนึ่งถือการเที่ยวบิณฑบาต ได้ยินถ้อยคำที่เจรจากันนี้ของบุรุษทั้งสองนั้น จึงเข้าไปหาพระอุปนันทศากยบุตร ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโสอุปนันทะ ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ในสถานที่โน้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะบุรุษอีกผู้หนึ่งว่า ผมจักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร แม้บุรุษอีกผู้หนึ่งนั้นได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ผมก็จักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร

ท่านพระอุปนันทะกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาทั้งสองนั้นเป็นอุปัฏฐากของผม ครั้นแล้วท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้เข้าไปหาบุรุษทั้งสองคนนั้น แล้วสอบถามเขาว่า จริงหรือ ท่านทั้งหลาย ข่าวว่าท่านทั้งสองประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร

บุ. ความจริง พวกผมได้พูดกันไว้อย่างนี้ว่า จักยังท่านพระ-อุปนันทะให้ครองจีวร

อุ. ถ้าท่านทั้งสองประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร ก็จงให้ครองจีวรชนิดนี้เถิด เพราะจีวรทั้งหลายที่อาตมาไม่ใช้ แม้ครองแล้วจักทำอะไรได้

บุรุษทั้งสองคนนั้น จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาขึ้นในขณะนั้นว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจีวรก็ทำได้ไม่ง่าย ไฉนพระคุณเจ้าอุปนันทะอันพวกเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้ามาหาแล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษทั้งสองนั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันท-ศากยบุตรอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายแล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันท-ศากยบุตรว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่า เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายแล้วถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนอุปนันทะ เขาเหล่านั้นเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่ไม่ใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่ควร ของที่มีอยู่ หรือไม่มี ของคนที่ไม่ใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขาทั้งหลายไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายผู้มิใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความ

รับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๘. ๙. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติสองคน ตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืน ๆ ไว้เฉพาะภิกษุว่า เราทั้งหลายจักจ่ายจีวรเฉพาะผืน ๆ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืน ๆ เหล่านี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวรหลายผืนด้วยกัน ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึงการกำหนดในจีวรในสำนักของเขาว่า ดีละ ขอท่านทั้งหลายจงจ่ายจีวรเช่นนั้น หรือเช่นนี้ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืน ๆ เหล่านี้แล้ว ทั้งสองคนรวมกัน ยังรูปให้ครองจีวรผู้ผืนเดียวเถิด เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๗] บทว่า อนึ่ง...เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือทำภิกษุให้เป็นอารมณ์แล้วใคร่จะให้ภิกษุครอง.

บทว่า สองคน คือ สองคนด้วยกัน

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน

ที่ชื่อว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย แก้วผลึก ผ้า ด้าย หรือฝ้าย.

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเหล่านี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า ให้ครอง คือ จักถวาย

คำว่า ถ้าภิกษุนั้น...ในสำนักของเขา ได้แก่ ภิกษุที่เขาทั้งสองคนตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไว้ถวายเฉพาะ.

บทว่า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ เป็นผู้อันเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า ท่านจะต้องการจีวรเช่นไร ผมจักจ่ายจีวรเช่นไรถวายท่าน.

บทว่า เข้าไปหาแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง.

บทว่า ถึงการกำหนดในจีวร คือ กำหนดว่า ขอให้ยาว ขอให้กว้าง ขอให้เนื้อแน่น หรือขอให้เนื้อละเอียด.

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเหล่านี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า เช่นนั้นหรือเช่นนี้ คือ ยาวหรือกว้าง เนื้อแน่นหรือเนื้อละเอียด.

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า ยังรูปให้ครอง คือ จงให้.

บทว่า ทั้งสองคนรวมกัน คือ รวมทรัพย์ทั้งสองรายเข้าเป็นรายเดียวกัน.

บทว่า ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี คือ มีความประสงค์ผ้าที่ดี ต้องการผ้าที่มีราคาแพง.

เขาจ่ายจีวรยาวก็ดี กว้างก็ดี เนื้อแน่นก็ดี เนื้อละเอียดก็ดี ตามคำของเธอ เป็นทุกกฏในประโยคที่เขาจ่าย เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมาต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล ภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจีวรเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจีวรเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้ แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเจ้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละแล้วให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๖๘] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ... ต้องอาบัติทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่า เป็นญาติ...ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๙] ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้ปวารณาไว้ ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ เจ้าเรือนใคร่จะจ่ายจีวรมีราคาแพง ภิกษุให้เขาจ่ายจีวรมีราคาถูก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๙

พรรณนาทุติยอุปักขฏสิกขาบท

บัณฑิตพึงทราบเนื้อความในทุติยอุปักขฏสิกขาบทโดยนัยนี้แล. เพราะว่า สิกขาบทแรกนั้น เช่นเดียวกับอนุปัตติแห่งสิกขาบทที่สองนี้. ในสิกขาบทก่อน ภิกษุเพียงทำความเบียดเบียนแก่คน ๆ เดียวเท่านั้น ในสิกขาบทที่ ๒ กระทำแก่คน ๒ คน. นี้เป็นความแปลกกันในสิกขาบทนี้. คำที่เหลือทั้งหมดเช่นเดียวกับสิกขาบทก่อนทั้งนั้น. และผู้ศึกษาพึงทราบว่าเป็นอาบัติ แม้แก่ภิกษุผู้กระทำความเบียดเบียนแก่คนมากคนถือเอา เหมือนทำแก่คน ๒ คน ถือเอาฉะนั้น.

พรรณนาทุติยอุปักขฏสิกขาบทที่ ๙ จบ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๗๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น มหาอำมาตย์ผู้อุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตร ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปกับทูต ถวายแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรสั่งว่า เจ้าจงจ่ายจีวรด้วยทรัพย์จ่ายจีวรนี้ แล้วให้ท่านพระอุปนันทะครองจีวร จึงทูตนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ท่านเจ้าข้า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้แล กระผมนำมาถวายเฉพาะพระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร

เมื่อทูตนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ตอบคำนี้ กะทูตนั้นว่า พวกเรารับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไม่ได้ รับได้แต่จีวรอันเป็นของควรโดยกาลเท่านั้น

เมื่อท่านตอบอย่างนั้นแล้ว ทูตนั้นได้ถามท่านว่า ก็ใคร ๆ ผู้เป็นไวยาจักรของท่านมีหรือ

ขณะนั้น อุบาสกผู้หนึ่งได้เดินทางไปสู่อารามด้วยกรณียะบางอย่าง จึงท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวคำนี้กะทูตนั้นว่า อุบาสกนั้นแลเป็นไวยาจักรของภิกษุทั้งหลาย

จึงทูตนั้น สั่งอุบาสกนั้นให้เข้าใจแล้ว กลับเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรแจ้งว่า ท่านเจ้าข้า อุบาสกที่พระคุณเจ้าแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น กระผมสั่งให้เข้าใจแล้ว ขอพระคุณเจ้าจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครองจีวรตามกาล

ขณะนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรไม่ได้พูดอะไรกะอุบาสกนั้น

แม้ครั้งที่สองแล ท่านมหาอำมาตย์นั้น ก็ได้ส่งทูตไปในสำนักท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ขอพระคุณเจ้าจงใช้สอยจีวรนั้น ข้าพเจ้าต้องการจะให้พระคุณเจ้าใช้จีวรนั้น แม้ครั้งที่สอง ท่านพระอุปนันทศากยบุตรก็มิได้พูดอะไรกะอุบาสกนั้น

แม้ครั้งที่สามแล ท่านมหาอำมาตย์นั้น ก็ได้ส่งทูตไปในสำนักท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ขอพระคุณเจ้าจงใช้สอยจีวรนั้น ข้าพเจ้าต้องการจะให้พระคุณเจ้าใช้จีวรนั้น

ก็สมัยนั้น เป็นคราวประชุมของชาวนิคม และชาวนิคมได้ตั้งกติกากันไว้ว่า ผู้ใดมาภายหลัง ต้องถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ

คราวนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรเข้าไปหาอุบาสกนั้น ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ฉันต้องการจีวร

อุบายสกนั้นขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า โปรดรอสักวันหนึ่งก่อน วันนี้เป็นสมัยประชุมของชาวนิคม และชาวนิคมได้ตั้งกติกาไว้ว่า ผู้ใดมาภายหลัง ต้องถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวคาดคั้นว่า ท่านจงให้จีวรแก่ฉันในวันนี้แหละ แล้วยึดชาพกไว้

ครั้น อุบาสกนั้นถูกคาดคั้น จึงจ่ายจีวรถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร แล้วจึงได้ไปภายหลัง คนทั้งหลายพากันถามอุบาสกนั้นว่า เหตุไรท่านจึงได้มาภายหลัง ท่านต้องเสียเงิน ๔๐ กหาปณะ จึงอุบาสกนั้นได้เล่าเรื่องนั้นให้คนเหล่านั้นฟัง คนทั้งหลายพากัน เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะเนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก

ไม่สันโดษ จะทำการช่วยเหลือคนเหล่านี้บ้าง ก็ทำไม่ได้ง่าย ไฉนพระ-อุปนันทศากยบุตร เมื่ออุบาสกขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอไม่ได้

ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันท-ศากยบุตร เมื่ออุบาสกขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอไม่ได้ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันท-ศากยบุตรว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่า เธออันอุบาสกขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอไม่ได้ ดังนี้ จริงหรือ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโฆษบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอเมื่ออุบาสกขอผัดว่า กรุณารอสักวันหนึ่ง จึงไม่รอเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใส

โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัดอาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อความอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนั้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๙. ๑๐. อนึ่ง พระราชาก็ดี ราชอำมาตย์ก็ดี พราหมณ์ก็ดี คหบดีก็ดี ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปด้วยทูตเฉพาะภิกษุว่า เจ้าจงจ่ายจีวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้แล้วยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวร ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้นำมาเฉพาะท่าน ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไม่ พวกเรารับแต่จีวรอันเป็นของควรโดยกาล ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใคร ๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ ภิกษุผู้ต้องการจีวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอารามหรืออุบาสกให้เป็นไวยาจักร ด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครองจีวรตามกาล ภิกษุผู้ต้องการจีวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้ว พึงทวงพึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจีวร ภิกษุทวงอยู่ เตือนอยู่ สองสามครั้ง ยังไวยาจักรนั้น ให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงยืนต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก เธอยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก ยังไวยาวัจกรนั้นให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้น ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ถ้าให้สำเร็จไม่ได้

พึงไปเองทรัพย์ก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ ในสำนักที่ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปเฉพาะภิกษุใด ทรัพย์นั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่ ท่านจงทวงเอาทรัพย์ของท่านคืน ทรัพย์ของท่านอย่างได้ฉิบหายเสียหาย นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๗๑] บทว่า **อนึ่ง...เฉพาะภิกษุ** ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือทำภิกษุให้เป็นอารมณ์ใคร่จะให้ภิกษุครอง

ที่ชื่อว่า **พระราชา** ได้แก่ ผู้ทรงราชย์

ที่ชื่อว่า **ราชอำมาตย์** ได้แก่ ข้าราชการผู้ได้รับความชุบเลี้ยงของพระราชา

ที่ชื่อว่า **พราหมณ์** ได้แก่ พราหมณ์ โดยกำเนิด

ที่ชื่อว่า **คหบดี** ได้แก่ เจ้าเรือน ยกพระราชา ราชอำมาตย์ พราหมณ์ นอกนั้นชื่อว่าคหบดี

ที่ชื่อว่า **ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร** ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย หรือแก้วผลึก.

บทว่า **ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้** คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า **จ่าย** คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า **ให้ครอง** คือ จงถวาย.

ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ นำมาเฉพาะท่าน ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไม่ พวกเรารับแต่จีวรอันเป็นของควรโดยกาล ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใคร ๆ ผู้เป็นไวยาจักรของท่านมีหรือ ภิกษุผู้ต้องการจีวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอาราม หรืออุบายสกให้เป็นไวยาจักรด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็นไวยาจักรของภิกษุทั้งหลาย ไม่ควรกล่าวว่า จงให้แก่คุณนั้น หรือว่านั้นจักเก็บไว้ หรือว่าคนนั้นจักแลก หรือว่าคนนั้นจักจ่าย ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาจักรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาจักรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครองจีวรตามกาล ภิกษุผู้ต้องการจีวรเข้าไปหาไวยาจักรแล้วพึงทวง พึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจีวร อย่าพูดว่า จงให้จีวรแก่รูป จงนำจีวรมาให้รูป จงแลกจีวรให้รูป จงจ่ายจีวรให้รูป พึงพูดได้แม้ครั้งที่สอง พึงพูดได้แม้ครั้งที่สาม ถ้าให้จัดสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าให้จัดสำเร็จไม่ได้ พึงไปยืนนิ่งต่อหน้าในที่ใกล้ไวยาจักรนั้น ไม่พึงนั่งบนอาสนะ ไม่พึงรับอามิส ไม่พึงกล่าวธรรม เมื่อเขาถามว่า มาธุระอะไร พึงกล่าวว่า รู้เอาเองเถิด ถ้านั่งบนอาสนะก็ดี รับอามิสก็ดี กล่าวธรรมก็ดี ชื่อว่าหักการยืนเสีย พึงยืนได้ครั้งที่สอง พึงยืนได้แม้ครั้งที่สาม ทั้ง ๔ ครั้งแล้ว พึงยืนได้ ๔ ครั้ง ทวง ๕ ครั้งแล้ว พึงยืนได้ ๒ ครั้ง ทวง ๖ ครั้งแล้ว จะพึงยืนไม่ได้ ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้นยังจีวรนั้นให้สำเร็จ เป็นทุกกฏในประโยคที่

พยายาม เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน ๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้าให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน ๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน ๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละแล้วให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้

ในประโยคว่า ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ ในสำนักที่ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปเฉพาะภิกษุใด ทรัพย์นั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่ ท่านจงทวงเอาทรัพย์ของท่านคืน ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น ดังนี้ ความว่า นี้เป็นความถูกยิ่งในเรื่องนั้น.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๗๒] ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าเกิน ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสงสัย ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าไม่ถึง ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าเกิน ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ ต้องอาบัติทุกกฏ

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสงสัย ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าไม่ถึง ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๓] ภิกษุทวง ๓ ครั้ง ยืน ๖ ครั้ง ภิกษุทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ๑ ภิกษุไม่ได้ทวง ไวยาจักรถวายเอง ๑ เจ้าของทวง

เอามาถวาย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ

นิสสัคคีย์ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ทสาหปรมสิกขาบท ว่าด้วยการทรงอติเรกจีวรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง

๒. เอกรัตติสิกขาบท ว่าด้วยการอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้ราตรีหนึ่ง

๓. มาสปรมสิกขาบท ว่าด้วยการเก็บจีวรไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง

๔. ปุราณจีวรโธวาปนสิกขาบท ว่าด้วยการให้ภิกษุณีซักจีวรเก่า

๕. จีวรปฏิคคหณสิกขาบท ว่าด้วยการรับจีวรจากมือภิกษุณี

๖. อัญญาตกวิญญัตติสิกขาบท ว่าด้วยการขอจีวรต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ

๗. ตทุตตริสิกขาบท ว่าด้วยการขอจีวรเกินกำหนด

๘. อุททิสสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรของเจ้าทรัพย์รายเดียว

๙. อุภินนอุททิสสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรของเจ้าทรัพย์สองราย

๑๐. ทูตสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรที่เจ้าทรัพย์ส่งมาถวาย.

จีวรวรรคที่ ๑ สิกขาบทที่ ๑๐

พรรณนาราชสิกขาบท

ราชสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในราชสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถมูลเหตุปฐมบัญญัติ]

สองบทว่า **อุปาสกํ สญฺญาเปตฺวา** ได้แก่ ให้อุบาสกเข้าใจแล้ว. อธิบายว่า กล่าวแล้วอย่างนี้ว่า ท่านจงซื้อจีวรด้วยมูลค่านี้แล้ว ถวายพระเถระ.

บทว่า **ปญฺญาสพนฺโธ** มีคำอธิบายว่า ถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ. ปาฐะว่า **ปญฺญาสมฺพนฺโธ** ก็มี.

หลายบทว่า **อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมหิ** มีความว่า ท่านขอรับ ! วันนี้ โปรดหยุด คือ ยับยั้ง ให้กระผมสักวันหนึ่ง.

บทว่า **ปรามสิ** แปลว่า ได้ยึดไว้.

บทว่า **ชิโนสิ** มีความว่า ท่านถูกพวกเราชนะ คือ ชนะท่าน ๕๐ กหาปณะ อธิบายว่า ท่านจะต้องเสียให้ ๕๐ กหาปณะ.

บทว่า **ราชโภคโค** มีวิเคราะห์ว่า ชื่อว่าราชอำมาตย์ เพราะมีเบี้ยเลี้ยงจะพึงบริโภค หรือพึงใช้สอย จากพระราชา. ปาฐะว่า **ราชโภโค** ก็มี. ความว่า ผู้มีโภคะ (ความเป็นใหญ่) จากพระราชา.

บทว่า **ปหิเณยฺย** แปลว่า พึงส่งไป. แต่เพราะมีอรรถตื้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงมิได้ตรัสบทภาชนะแห่งบทว่า **ปหิเณยฺย** นั้นไว้. ก็บทว่า **ปหิเณยฺย** นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ตรัสบทภาชนะไว้ฉันใด,

แม้บทว่า **จีวรํ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ** เป็นต้น ก็ฉันนั้น บัณฑิตพึงทราบว่าไม่ได้ตรัสบทภาชนะไว้ เพราะมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

บทว่า **อาภฏฺ** แปลว่า นำมาแล้ว.

สองบทว่า **กาเลน กปฺปิยํ** คือ โดยกาลอันถึงความสมควร. ความว่า พวกเราจะรับจีวรที่ควรในเวลาพวกเรามีความต้องการ.

บทว่า **เวยฺยาวจฺจกโร** ได้แก่ ผู้ทำกิจ, ความว่า กัปปิยการก (ผู้ทำของให้สมควร).

ข้อว่า **สญฺญตฺโต โส มยา** มีความว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาจักรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว คือ สั่งโดยประการที่เมื่อท่านมีความต้องการด้วยจีวรเขาจะถวายจีวรแก่ท่าน.

คำว่า **อตฺโถ เม อาวุโส จีวเรน** นี้ เป็นคำแสดงลักษณะแห่งการทวง (ด้วยวาจา). จริงอยู่ คำสำนวนนี้ ควรกล่าว, อีกอย่างหนึ่ง อรรถแห่งคำว่า อาวุโส ! รูปมีความต้องการด้วยจีวรนั้น ควรกล่าวด้วยภาษาหนึ่ง. ลักษณะนี้ ชื่อว่าลักษณะแห่งการทวง. ส่วนคำว่า จงให้จีวรแก่รูป เป็นต้น ตรัสไว้เพื่อแสดงอาการที่ไม่ควรกล่าว. จริงอยู่ คำเหล่านี้ หรือเนื้อความของคำเหล่านี้ไม่ควรกล่าวด้วยภาษาใดภาษาหนึ่ง.

ข้อว่า **ทุติยํ ปิ วตฺตพฺโพ ตติยํ ปิ วตฺตพฺโพ** มีความว่า ไวยาวัจกรนั้น อันภิกษุพึงกล่าวคำนี้แลถึง ๓ ครั้งว่า อาวุโส ! รูปมีความต้องการจีวร.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงแสดงกำหนดการทวง ที่ยกขึ้นแสดงในคำว่า พึงทวงพึงเตือนสองสามครั้ง อย่างนี้แล้ว บัดนี้เมื่อจะทรงแสดงใจความโดยสังเขปแห่งบทเหล่านี้ว่า **ทฺวิตฺติกฺขตฺตุ โจทยมาโน**

สารยมาโน ตำ จีวรำ อภินิปฺผาเทยฺย อิจฺเจตำ กุสลำ จึงตรัสว่า ถ้าภิกษุสั่งไวยาวัจกรนั้นให้จัดสำเร็จ การให้จัดสำเร็จได้อย่างนี้นั้น เป็นการดี. เมื่อทวงถึง ๓ ครั้ง อย่างนั้น ถ้าจัดจีวรนั้นให้สำเร็จได้ คือ ย่อมอาจเพื่อให้สำเร็จ ด้วยอำนาจ (ทำ) ให้ตนได้มา. การจัดการให้สำเร็จได้อย่างนี้นั่นเป็นการดี คือ ให้สำเร็จประโยชน์ ดี งาม.

คำว่า **จตุกฺขตฺตุำ ปญฺจกขตตุำ ฉกฺขตฺตุปรมำ ตุณฺหีภูเตน อุทฺทิสฺส ฐาตพฺพำ** นี้ เป็นการแสดงลักษณะแห่งการยืน. ก็คำว่า **ฉกฺขตฺตุปรมำ** นี้ บอกภาวนปุงสกลิงค์. จริงอยู่ ภิกษุนี้ พึงยืนนิ่งเฉพาะจีวร ๖ ครั้งเป็นอย่างมาก. ไม่พึงกระทำกิจอะไร ๆ อื่น. นี้เป็นลักษณะแห่งการยืน. เพื่อจะทรงแสดงความเป็นผู้นิ่ง (ที่ตรัส) ไว้ในบทว่า **ตุณฺหีภูเตน** นั้น ซึ่งเป็นสาธารณะแก่การยืนทุก ๆ ครั้งก่อน พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำว่า **ตตฺถ คนฺตฺวา ตุณฺหีภูเตน** เป็นต้น ในบทภาชนะ.

[อธิบายการทวงการยืน]

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า **น อาสเน นิสีทิตพฺพำ** มีความว่า ภิกษุแม้อันไวยาจักรกล่าวว่า โปรดนั่งที่นี้เถิด ขอรับ ! ก็ไม่ควรนั่ง.

สองบทว่า **น อามิสำ ปฏิคฺคเหตพฺพำ** ความว่า แม้อันเขาอ้อนวอนอยู่ว่า โปรดรับอามิสต่างโดยยาคูและของเคี้ยวเป็นต้น สักเล็กน้อย ขอรับ ! ก็ไม่ควรรับ.

สองบทว่า **น ธมฺโม ภาสิตพฺโพ** มีความว่า แม้ถูกเขาอ้อนวอนอยู่ว่า โปรดกล่าวมงคล หรืออนุโมทนาเถิด ก็ไม่ควรกล่าวอะไรเลย เมื่อถูกเขาถามอย่างเดียวว่า ท่านมาเพราะเหตุอะไร ? พึงบอกเขาว่า

จงรู้เอาเองเถิด ผู้มีอายุ! จริงอยู่ คำว่า **ปุจฺฉิยมาโน** นี้ เป็นปฐมาวิภัตติลงในอรรถแห่งตติยาวิภัตติ. อีกอย่างหนึ่ง ผู้ศึกษาพึงเห็นใจความในบทว่า **ปุจฉิยมาโน** นี้ แม้อย่างนี้ว่า ถูกเขาตั้งปัญหาถาม. จริงอยู่ บุคคลใด ย่อมตั้งปัญหาถาม, ภิกษุควรตอบบุคคลนั้นเท่านี้แล.

สองบทว่า **ฐานํ ภญฺชติ** คือ ย่อมหักซึ่งเหตุแห่งการมา.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อทรงแสดงการเพิ่ม และการลดในการทวง ๓ ครั้ง และการยืน ๖ ครั้ง ที่พระองค์ตรัสไว้แล้ว จึงตรัสคำเป็นต้นว่า **จตุกฺขตฺตุ โจเทตฺวา** เป็นต้น. อนึ่ง ในพระบาลีนี้ตรัสให้ลดการยืน ๒ ครั้ง โดยเพิ่มการทวงครั้งหนึ่ง; เพราะฉะนั้น จึงเป็นอันทรงแสดงลักษณะว่า การทวงหนึ่งครั้งเท่ากับการยืนสองครั้ง. มีคำอธิบายว่า โดยลักษณะดังกล่าวมานี้ ภิกษุทวง ๓ ครั้ง พึงยืนได้ ๖ ครั้ง, ทวง ๒ ครั้ง พึงยืนได้ ๘ ครั้ง, ทวงครั้งเดียว พึงยืนได้ ๑๐ ครั้ง, เหมือนอย่างที่ท่านกล่าวไว้ว่า ทวง ๖ ครั้งแล้ว ไม่พึงยืน ฉันใด ยืน ๑๒ ครั้งแล้ว ก็ไม่พึงทวง ฉันนั้น ดังนี้ก็มีเหมือนกัน.

เพราะฉะนั้น บัณฑิต พึงทราบวินิจฉัยในการทวง และการยืนทั้งสองนั่นอย่างนี้ว่า ถ้าภิกษุทวงอย่างเดียว ไม่ยืน ย่อมได้การทวง ๖ ครั้ง. ถ้ายืนอย่างเดียว ไม่ทวง ย่อมได้การยืน ๑๒ ครั้ง. ถ้าทวงบ้าง ยืนบ้าง พึงลดการยืน ๒ ครั้ง ต่อการทวงครั้ง ๑, บรรดาการทวงและการยืนนั้น ภิกษุใด ไปทวงบ่อย ๆ วันเดียวเท่านั้นถึง ๖ ครั้ง, หรือว่าไปเพียงครั้งเดียว แต่พูด ๖ ครั้งว่า ผู้มีอายุ รูปต้องการจีวร, อนึ่ง ไปยืนบ่อย ๆ วันเดียวเท่านั้นถึง ๑๒ ครั้ง, หรือว่าไปเพียงครั้งเดียว แต่ยืนในที่นั้น ๆ ๑๒ ครั้ง, ภิกษุแม้นั้นย่อมหักการทวงทั้งหมด และการยืนทั้งหมด ก็จะ

ป่วยกล่าวไปไย ในเรื่องหักการทวงและการยืน ของภิกษุผู้กระทำอย่างนี้ในต่างวันกันเล่า ?

ข้อว่า **ยตสฺส จีวรเจตาปนํ อาภฏฺ** มีความว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ที่เขานำมาเพื่อภิกษุนั้น จากพระราชา หรือจากราชอำมาตย์ใด. ปาฐะว่า **ยตฺราสฺส** ก็มี เนื้อความอย่างนี้เหมือนกัน. อาจารย์บางพวกสวดว่า **ยตฺถสฺส** ก็มี และกล่าวอรรถว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรอันเขาส่งมาเพื่อภิกษุนั้นในที่โด. แต่ว่า พยัญชนะไม่สมกัน.

บทว่า **ตตฺถ** มีความว่า ในสำนักแห่งพระราชา หรือว่าราชอำมาตย์นั้น. จริงอยู่ คำว่า **ตตฺถ** นี้ เป็นสัตตมีวิภัตติ ลงในอรรถว่าใกล้.

ข้อว่า **น ตํ ตสฺส ภิกฺขุโน กิญฺจ อตฺถํ อนุโภติ** มีความว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนั้น ไม่ให้สำเร็จกรรมน้อยหนึ่ง คือ แม้มีประมาณเล็กน้อย แก่ภิกษุนั้น.

ข้อว่า **ยุญฺชนฺตายสฺมนฺโต สกํ** มีความว่า ท่านทั้งหลายจงทวงเอาทรัพย์ของตน คือ จงตามเอาทรัพย์นั่นคืนไปเสีย.

ข้อว่า **มา โว สกํ วินสฺส** มีความว่า ทรัพย์ส่วนตัวของท่านจงอย่าสูญหายไปเลย, อนึ่ง ภิกษุใด ย่อมไม่ไปเอง ทั้งไม่ส่งทูตไป ภิกษุนั้น ย่อมต้องทุกกฏ เพราะละเลยวัตร.

[ว่าด้วยกัปปิยการกและไวยาวัจกร]

ถามว่า ก็ในกัปปิยการกทั้งปวง จะพึงปฏิบัติอย่างนี้หรือ ?

แก้ว่า ไม่ต้องปฏิบัติ (อย่างนี้เสมอไป).

แท้จริง ชื่อว่า กัปปิยการกนี้ โดยสังเขปมี ๒ อย่าง คือ ผู้ที่ถูกแสดง ๑ ผู้ที่มิได้ถูกแสดง ๑, ใน ๒ พวกนั้น กัปปิยการกผู้ที่ถูกแสดง มี ๒ คือ ผู้ที่ภิกษุแสดงอย่างหนึ่ง ผู้ที่ทูตแสดงอย่างหนึ่ง. แม้กัปปิยการกที่ไม่ถูกแสดงก็มี ๒ อย่าง คือ กัปปิยการกผู้ออกปากเป็นเองต่อหน้า ๑ กัปปิการกลับหลัง ๑. บรรดากัปปิยการก ที่ภิกษุแสดงเป็นต้นนั้น กัปปิยการกที่ภิกษุแสดง มี ๔ อย่าง ด้วยอำนาจต่อหน้าและลับหลัง. กัปปิยการกที่ทูตแสดงก็เช่นเดียวกันแล.

อย่างไร ? คือบุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมส่งอกัปปิยวัตถุไปด้วยทูต เพื่อประโยชน์แก่จีวรสำหรับภิกษุ. ทูตเข้าไปหาภิกษุรูปนั้น กล่าวว่า ท่านขอรับ ! ท่านผู้มีชื่ออย่างนี้ ส่งอกัปปิยวัตถุนี้มาเพื่อประโยชน์แก่จีวรสำหรับท่าน, ขอท่านจงรับอกัปปิยวัตถุนั้น. ภิกษุห้ามว่า อกัปปิยวัตถุนี้ไม่สมควร. ทูตถามว่า ท่านขอรับ ! ก็ไวยาวัจกรของท่านมีอยู่หรือ ? และไวยาวัจกรทั้งหลายที่พวกอุบาสก ผู้ต้องการบุญสั่งไว้ว่า พวกท่านจงทำการรับใช้แก่ภิกษุทั้งหลาย หรือไวยาวัจกรบางพวกเป็นเพื่อนเคยเห็นเคยคบกันมา ของภิกษุทั้งหลายมีอยู่. บรรดาไวยาวัจกรเหล่านั้น คนใดคนหนึ่ง นั่งอยู่ในสำนักของภิกษุ ในขณะนั้น. ภิกษุแสดงเขาว่า ผู้นี้เป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ดังนี้. ทูตมอบอกัปปิยวัตถุไว้ในมือของไวยาวัจกรนั้น สั่งว่า ท่านจงซื้อจีวรถวายพระเถระ ดังนี้ แล้วไป. นี้ชื่อว่าไวยาวัจกรที่ภิกษุแสดงต่อหน้า.

ถ้าไวยาวัจกร มิได้นั่งอยู่ในสำนักของภิกษุ, อนึ่งแล ภิกษุย่อมแสดงขึ้นว่า คนชื่อนี้ ในบ้านชื่อโน้น เป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย.

ทูตนั้นไปมอบอกัปปิยวัตถุไว้ในมือของไวยาวัจกรนั้นสั่งว่า ท่านพึงซื้อจีวรถวายพระเถระ มาบอกแก่ภิกษุแล้วจึงไป. ไวยาวัจกรนี้ ชื่อว่าผู้อันภิกษุแสดงไม่พร้อมหน้า อย่างหนึ่ง.

ก็แล ทูตนั้นมิได้มาบอกด้วยตนเองเลย แต่กลับวานผู้อื่นไปบอกว่า ท่านขอรับ ! ทรัพย์สำหรับจ่ายค่าจีวร ผมได้มอบไว้ในมือผู้นั้น, ขอท่านพึงรับเอาจีวรเถิด. ไวยาวัจกรนี้ ชื่อว่าผู้อันภิกษุแสดงไม่พร้อมหน้า อย่างที่สอง.

ทูตนั้น มิได้วานคนอื่นไปเลย, แต่ไปบอกภิกษุเสียเองแลว่า ผมจักมอบทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไว้ในมือแห่งผู้นั้น, ขอท่านพึงรับเอาจีวรเถิด. ผู้นี้ชื่อว่า ไวยาวัจกรที่ภิกษุแสดงไม่พร้อมหน้า อย่างที่สาม. ด้วยประการดังกล่าวมานี้ ไวยาวัจกร ๔ จำพวกเหล่านี้ คือ ผู้ที่ภิกษุแสดงต่อหน้าจำพวกหนึ่ง ผู้ที่ภิกษุแสดงไม่พร้อมหน้า ๓ จำพวก ชื่อว่าไวยาวัจกรที่ภิกษุแสดง. ในไวยาวัจกร ๔ จำพวกนี้ ภิกษุพึงปฏิบัติ โดยนัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ในราชสิกขาบทนี้แล.

ภิกษุอีกรูปหนึ่งถูกทูตถามแล้ว โดยนัยก่อนนั่นแล เพราะไวยาวัจกรไม่มี หรือเพราะไม่อยากจะจัดการ จึงกล่าวว่า พวกเรา ไม่มีกัปปิยการก และในขณะนั้นมีคนบางคนผ่านมา, ทูตจึงมอบอกัปปิยวัตถุไว้ในมือของเขา แล้วกล่าวว่า ท่านพึงรับเอาจีวรจากมือของผู้นี้เถิด แล้วไปเสีย, ไวยาวัจกรนี้ ชื่อว่าผู้อันทูตแสดงต่อหน้า.

ยังมีทูตอื่นอีกเข้าไปยังบ้านแล้ว มอบอกัปปิยวัตถุไว้ในมือของผู้ใดผู้หนึ่ง ที่ชอบพอกับตน แล้วมาบอก หรือวานผู้อื่นไปบอกโดยนัยก่อนนั่นแล หรือกล่าวว่า ผมจักให้ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไว้ในมือของคนชื่อ

โน้น, ท่านพึงรับเอาจีวรเถิด ดังนี้ แล้วไปเสีย. ไวยาวัจกรที่ ๓ นี้ชื่อว่าผู้ที่ทูตแสดงไม่พร้อมหน้า ด้วยประการดังกล่าวมานี้ ไวยาจักร ๔ จำพวกเหล่านี้ คือไวยาวัจกรที่ทูตแสดงต่อหน้าจำพวกหนึ่ง ไวยาวัจกรที่ทูตแสดงไม่พร้อมหน้า ๓ จำพวก ชื่อว่าไวยาวัจกรที่ทูตแสดง. ในไวยาจักร ๔ จำพวกเหล่านี้ ภิกษุพึงปฏิบัติ โดยนัยดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในเมณฑกสิกขาบทนั่นแล.

สมจริงดังคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย มีอยู่พวกมนุษย์ที่มีศรัทธาเลื่อมใส, มนุษย์เหล่านั้น ย่อมมอบหมายเงิน และทองไว้ในมือแห่งกัปปิยการกทั้งหลายสั่งว่า พวกท่านจงจัดของที่ควรถวายแก่พระผู้เป็นเจ้า ด้วยเงินและทองนี้ ภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้ยินดี สิ่งของซึ่งเป็นกัปปิยะจากเงินและทองนั้น, ภิกษุทั้งหลาย ! แต่เราหากล่าวไม่เลยว่า ภิกษุพึงยินดี พึงแสวงหาทองและเงิน โดยปริยายไร ๆ.

ในอธิการแห่งไวยาวัจกร ๔ จำพวกที่ทูตแสดงนี้ ไม่มีกำหนดการทวง. การที่ภิกษุผู้ไม่ยินดีมูลค่า ยินดีแต่กัปปิยภัณฑ์โดยการทวงหรือการยืน แม้ตั้งพันครั้ง ก็ควร. ถ้าไวยาวัจกรนั้นไม่ให้, แม้จะพึงตั้งกัปปิย-การกอื่น ให้นำมาก็ได้. ถ้ากัปปิยการกอื่นปรารถนาจะนำมา, ภิกษุพึงบอกแม้แก่เจ้าของเดิม. ถ้าไม่ปรารถนา, ก็ไม่ต้องบอก.

ภิกษุอีกรูปหนึ่ง ถูกทูตถามโดยนัยก่อนเหมือนกัน กล่าวว่า พวกเราไม่มีกัปปิยการก. คนอื่นจากทูตนั้น ยืนอยู่ใกล้ ๆ ได้ยินจึงกล่าวว่า ผู้เจริญ ! โปรดนำมาเถิด, ผมจักจ่ายจีวรถวายพระคุณเจ้า ดังนี้. ทูตกล่าวว่า เชิญเถิด ท่านผู้เจริญ ! ท่านพึงถวาย แล้วมอบไว้ในมือของผู้นั้น

ไม่บอกแก่ภิกษุเลย ไปเสีย. นี้ชื่อว่ากัปปิยการกผู้ออกปากเป็นเองต่อหน้า.

ทูตอีกคนหนึ่งมอบอกัปปิยวัตถุไว้ในมืออุปัฏฐากของภิกษุ หรือคนอื่นสั่งว่า ท่านพึงถวายจีวรแก่พระเถระ แล้วหลีกไปจากที่นั่นทีเดียว. นี้ชื่อว่า กัปปิยการกลับหลัง ; ฉะนั้น กัปปิยการกทั้งสองนี้จึงชื่อว่า กัปปิยการกที่ทูตไม่ได้แสดง. ในกัปปิยการกทั้ง ๒ นี้ พึงปฏิบัติเหมือนในอัญญาตกสิกขาบท และอัปปวาริตสิกขาบทฉะนั้น. ถ้ากัปปิยการกที่ทูตมิได้แสดงทั้งหลาย นำจีวรมาถวายเอง ภิกษุพึงรับ, ถ้าไม่ได้นำมาถวาย, อย่าพึงพูดคำอะไร ๆ.

ก็คำว่า **ทูเตน จีวรเจตาปนำ ปหิเณยฺย** นี้ สักว่าเป็นเทศนาเท่านั้น. ถึงในพวกกัปปิยการกแม้ผู้นำอกัปปิยวัตถุมาถวาย เพื่อประโยชน์แก่บิณฑบาตเป็นต้นด้วยตนเอง ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ภิกษุจะรับเพื่อประโยชน์แก่ตนเองอย่างเดียวเท่านั้น ไม่สมควร.

[วิธีปฏิบัติในเรื่องเงินและทองที่มีผู้ถวาย]

ถ้าใคร ๆ นำเอาทองและเงินมากล่าวว่า ข้าพเจ้าถวายทองและเงินนี้แก่สงฆ์, ท่านทั้งหลายจงสร้างอาราม วิหาร เจดีย์ หรือหอฉันเป็นต้นอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม, จะรับทองและเงินแม้นี้ไม่ควร. ในมหาปัจจรีท่านกล่าวไว้ว่า ด้วยว่าเป็นทุกกฏแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งผู้รับเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น. ก็ถ้าเมื่อภิกษุปฏิเสธว่า ภิกษุทั้งหลายจะรับทองและเงินนี้ ไม่สมควร. เขากล่าวว่า ทองและเงินจักอยู่ในมือของพวกช่างไม้ หรือพวกกรรมกร, ท่านทั้งหลายจงรับทราบการงานที่เขาทำดี และไม่ดีอย่างเดียวดังนี้แล้ว มอบไว้ในมือพวกช่างไม้ หรือพวกกรรมกรเหล่านั้นจึงหลีกไป,

จะรับก็ควร, ถ้าแม้น เขากล่าวว่า ทองและเงินจักอยู่ในมือของพวกคนของผมเอง, หรือว่าจักอยู่ในมือของผมเอง, ท่านพึงส่งข่าวไปเพื่อประโยชน์แก่บุคคลผู้ที่เราจะต้องให้ทองและเงินเขาอย่างเดียว, แม้อย่างนี้ก็ควร.

ก็ถ้าว่าพวกเขาไม่ระบุสงฆ์ คณะ หรือบุคคล กล่าวว่า ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายเงิน และทองนี้แก่เจดีย์, ถวายแก่วิหาร, ถวายเพื่อนวกรรมดังนี้ จะปฏิเสธไม่สมควร. พึงบอกแก่พวกกัปปิยการกว่า ชนพวกนี้กล่าวคำนี้. แต่เมื่อเขากล่าวว่า ท่านทั้งหลายจงรับเก็บไว้เพื่อประโยชน์แก่เจดีย์เป็นต้นเถิด พึงปฏิเสธว่า การที่พวกเรารับไว้ไม่สมควร.

แต่ถ้าคนบางคนนำเอาเงิน และทองมามากกล่าวว่า ข้าพเจ้าขอถวายเงินและทองนี้แก่สงฆ์, ท่านทั้งหลายจงบริโภคปัจจัย ๔ เถิด, ถ้าสงฆ์รับเงินและทองนั้น เป็นอาบัติทั้งเพราะรับ ทั้งเพราะบริโภค. ถ้าบรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุรูปหนึ่งปฏิเสธว่า สิ่งนี้ไม่ควร. และอุบาสกกล่าวว่า ถ้าไม่ควรจักเป็นของผมเสียเอง ดังนี้แล้วไป, ภิกษุนั้นอันภิกษุบางรูปไม่พึงกล่าวคำอะไร ๆ ว่า เธอทำอันตรายลาภของสงฆ์, เพราะภิกษุใดโจทเธอ, ภิกษุนั่นเองเป็นผู้มีอาบัติติดตัว. แต่เธอรูปเดียวกระทำภิกษุเป็นอันมากไม่ให้เป็นอาบัติ. ก็ถ้าว่า เมื่อภิกษุทั้งหลายปฏิเสธว่าไม่ควร เขากล่าวว่า จักอยู่ในมือของพวกกัปปิยการก หรือจักอยู่ในมือของพวกคนของผม หรือในมือของผม, ท่านทั้งหลาย จงบริโภคปัจจัยอย่างเดียวเท่านั้น ดังนี้, สมควรอยู่.

อนึ่ง เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่จตุปัจจัย พึงน้อมไปเพื่อปัจจัยที่ต้องการ. เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่จีวร พึงน้อมไปในจีวรเท่านั้น.

ถ้าว่าไม่มีความต้องการจีวรนั้น, สงฆ์ลำบากด้วยปัจจัยมีบิณฑบาตเป็นต้น พึงอปโลกน์เพื่อความเห็นดีแห่งสงฆ์แล้วน้อมไป แม้เพื่อประโยชน์แก่บิณฑบาตเป็นต้น. แม้ในอกัปปิยวัตถุที่เขาถวาย เพื่อประโยชน์แก่บิณฑบาตและคิลานปัจจัย ก็นัยนี้.

อนึ่ง อกัปปิยวัตถุที่เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่เสนาสนะ พึงน้อมไปในเสนาสนะเท่านั้น เพราะเสนาสนะเป็นครุภัณฑ์. ก็ถ้าว่า เมื่อพวกภิกษุละทิ้งเสนาสนะไป เสนาสนะจะเสียหาย, ในกาลเช่นนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลาย แม้จำหน่ายเสนาสนะแล้วบริโภค (ปัจจัย) ได้.

เพราะฉะนั้น เพื่อรักษาเสนาสนะไว้ ภิกษุอย่ากระทำให้ขาดมูลค่า พึงบริโภคพอยังอัตภาพให้เป็นไป. และมิใช่แต่เงินทองอย่างเดียวเท่านั้น, แม้อกัปปิยวัตถุอื่นมีนาและสวนเป็นต้น อันภิกษุไม่ควรรับ.

[วิธีปฏิบัติในบึงและสระน้ำเป็นต้นที่มีผู้ถวาย]

ถ้าใคร ๆ กล่าวว่า บึงใหญ่ให้สำเร็จข้าวกล้า ๓ ครั้ง ของข้าพเจ้ามีอยู่, ข้าพเจ้าขอถวายบึงใหญ่นั้นแก่สงฆ์, ถ้าสงฆ์รับบึงใหญ่นั้น เป็นอาบัติทั้งในการรับ ทั้งในการบริโภคเหมือนกัน. แต่ภิกษุใดปฏิเสธบึงใหญ่นั้น, ภิกษุนั้นอันภิกษุบางรูปไม่ควรว่ากล่าวอะไร ๆ โดยนัยก่อนเหมือนกัน. เพราะว่าภิกษุใดโจทเธอ, ภิกษุนั่นเองมีอาบัติติดตัว. แต่เธอรูปเดียวได้ทำให้ภิกษุมากรูปไม่ต้องอาบัติ.

อนึ่ง ผู้ใดแม้กล่าวว่า ข้าพเจ้าถวายบึงใหญ่เช่นนั้นเหมือนกัน ถูกพวกภิกษุปฏิเสธว่า ไม่ควร, ถ้ายังกล่าวว่า บึงโน้นและบึงโน้นของสงฆ์

มีอยู่, บึงนั้นย่อมควรได้ อย่างไร ? พึงบอกเขาว่า เขาจักทำให้เป็นกัปปิยะแล้วถวายกระมัง ? เขาถามว่า ถวายอย่างไร จึงจะเป็นกัปปิยะ ? พึงกล่าวว่า เขากล่าวถวายว่า ท่านทั้งหลาย จงบริโภคปัจจัย ๔ เถิด ดังนี้. ถ้าเขากล่าวว่า ดีละขอรับ ! ขอท่านทั้งหลายจงบริโภคปัจจัย ๔ เถิด ดังนี้, ควรอยู่.

ถ้าแม้น เขากล่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงรับบึงเถิด ถูกพวกภิกษุทั้งหลายห้ามว่า ไม่ควร แล้วถามว่า กัปปิยการกมีอยู่หรือ ? เมื่อภิกษุตอบว่าไม่มี จึงกล่าวว่า คนชื่อโน้นจักจัดการบึงนี้, หรือว่า จักอยู่ในความดูแลของคนโน้น หรือในความดูแลของข้าพเจ้า, ขอสงฆ์จงบริโภคกัปปิย-ภัณฑ์เถิด ดังนี้, จะรับควรอยู่. ถ้าแม้นว่า ทายกนั้นถูกภิกษุปฏิเสธว่าไม่ควร แล้วกล่าวว่า คนทั้งหลายจักบริโภคน้ำ จักซักล้างสิ่งของ, พวกเนื้อและนกจักดมกิน, แม้การกล่าวอย่างนี้ ก็สมควร.

ถ้าแม้นว่า ทายกถูกภิกษุปฏิเสธว่า ไม่ควร แล้วยังกล่าวว่า ขอท่านทั้งหลายจงรับโดยมุ่งถึงของสมควรเป็นใหญ่เถิด, ภิกษุจะกล่าวว่า ดีละ อุบาสก ! สงฆ์จักดื่มน้ำ จักซักล้างสิ่งของ พวกเนื้อและนกจักดื่มกินดังนี้ แล้วบริโภค ควรอยู่. แม้หากว่า เมื่อทายกกล่าวว่า ข้าพเจ้าถวายบึงหรือสระโบกขรณีแก่สงฆ์ ภิกษุจะกล่าวคำเป็นต้นว่า ดีละ อุบาสก ! สงฆ์จักดื่มน้ำ แล้วบริโภคใช้สอย สมควรเหมือนกัน.

ก็ถ้า พวกภิกษุขอหัตถกรรม และขุดกัปปิยปฐพีด้วยมือของตนเองให้สร้างสระน้ำเพื่อต้องการใช้น้ำ, ถ้าพวกชาวบ้านอาศัยสระนั้นทำข้าวกล้าให้สำเร็จแล้วถวายกัปปิยภัณฑ์ในวิหาร ควรอยู่. ถ้าแม้นว่า พวกชาวบ้านนั่นแหละ ขุดพื้นที่ของสงฆ์เพื่อต้องการอุปการะแก่สงฆ์ แล้วถวาย

กัปปิยภัณฑ์จากกล้าที่อาศัยสระน้ำนั้นสำเร็จแล้ว, กัปปิยภัณฑ์แม้นี้ ก็สมควร. ก็เมื่อเขากล่าวว่า ท่านทั้งหลาย จงตั้งกัปปิยการกให้พวกผมคนหนึ่ง แม้ภิกษุจะตั้งก็ได้.

อนึ่ง ถ้าพวกชาวบ้านนั้น ถูกราชพลีรบกวนพากันหนีไป, ชาวบ้านอื่นจักทำอยู่, และไม่ถวายอะไร ๆ แก่ภิกษุทั้งหลาย, พวกภิกษุหวงห้ามน้ำก็ได้. ก็แลการหวงน้ำนั้น ย่อมได้ในฤดูทำนาเท่านั้น ไม่ใช่ในฤดูข้าวกล้า (สำเร็จแล้ว). ถ้าพวกชาวบ้านกล่าวว่า ท่านขอรับ ! แม้เมื่อก่อนพวกชาวบ้านได้อาศัยน้ำนี้ทำข้าวกล้ามิใช่หรือ ? เมื่อนั้นพึงบอกพวกเขาว่า พวกนั้นเขาได้กระทำอุปการะอย่างนี้ และอย่างนี้แก่สงฆ์, และได้ถวายแม้กัปปิยภัณฑ์ อย่างนั้น. ถ้าว่า พวกเขากล่าวว่า แม้พวกข้าพเจ้า ก็จักถวาย ดังนี้,. อย่างนี้ก็ควร.

ก็ถ้าว่า ภิกษุบางรูปไม่เข้าใจ รับสระหรือให้สร้างสระโดยอกัปปิย-โวหาร, สระนั้นพวกภิกษุไม่ควรบริโภคใช้สอย. แม้กัปปิยภัณฑ์ที่อาศัยสระนั้นได้มา ก็เป็นอกัปปิยะเหมือนกัน. ถ้าเจ้าของ (สระ) บุตรและธิดาของเขา หรือใคร ๆ อื่นผู้เกิดในสกุลวงศ์ของเขา ทราบว่า ภิกษุทั้งหลายสละแล้ว จึงถวายด้วยกัปปิยโวหารใหม่, สระนั้น ควร. เมื่อสกุลวงศ์ของเขาขาดสูญ ผู้ใดเป็นเจ้าของชนบทนั้น, ผู้นั้นริบเอาแล้วถวายคืน เหมือนราชมเหสีนามว่า อนุฬา ทรงริบเอาฝายน้ำที่ภิกษุในจิตตลดาบรรพตชักมาแล้ว ถวายคืนฉะนั้น, แม้อย่างนี้ก็ควร.

จะทำการโกยดินขึ้น และกั้นคันสระใหม่ ในสระที่รับไว้ด้วยอำนาจแห่งน้ำ แม้เป็นกัปปิยโวหาร ย่อมควรแก่ภิกษุผู้มีจิตบริสุทธิ์. แต่การที่ภิกษุเห็นพวกชาวบ้านอาศัยสระนั้น กระทำข้าวกล้าอยู่ จะตั้งกัปปิยการก

ไม่ควร. ถ้าพวกเขาถวายกัปปิยภัณฑ์เสียเอง. ควรรับ, ถ้าพวกเขาไม่ถวาย, ไม่ควรทวงไม่ควรเตือน. การที่จะตั้งกัปปิยการกในสระที่รับไว้ด้วยอำนาจแห่งปัจจัย ควรอยู่. แต่จะทำการโกยดินขึ้นและกั้นคันสระเป็นต้น ไม่ควร, ถ้าพวกกัปปิยการก กระทำเองเท่านั้น, จึงควร. เมื่อลัชชีภิกษุผู้ฉลาดใช้พวกกัปปิยการกทำการโกยดินขึ้นเป็นต้น สระน้ำจะเป็นกัปปิยะในเพราะการรับ แม้ก็จริง, ถึงอย่างนั้นก็เป็นการบริโภคไม่ดี ดุจบิณฑบาตที่เจืออาพิษ และดุจโภชนะที่เจืออกัปปิยมังสะฉะนั้น เพราะกัปปิยภัณฑ์ที่เจือด้วยสิ่งของอันเกิดจากประโยคของภิกษุเป็นปัจจัย เป็นอกัปปิยะแก่พวกภิกษุทั่วไปเหมือนกัน .

แต่ถ้ายังมีโอกาสเพื่อน้ำ ภิกษุจะจัดการเฉพาะน้ำเท่านั้นอย่างนี้ว่า ท่านจงทำโดยประการที่คันของสระจะมั่นคง จุน้ำได้มาก คือ จงทำให้น้ำเอ่อขึ้นปริ่มฝั่ง ดังนี้ ควรอยู่.

[วิธีปฏิบัติในพืชผลที่ได้เพราะอาศัยสระน้ำของวัดเป็นต้น]

ชนทั้งหลายกำลังดับไฟที่เตาไฟ จะกล่าวว่า พวกท่านจงได้อุทก-กรรมก่อนเถิด อุบาสก ดังนี้ ก็ควร. แต่จะกล่าวว่า ท่านจงกระทำข้าวกล้าแล้วนำมา ไม่ควร. ก็ถ้าว่า ภิกษุเห็นน้ำในสระมากเกินไป ให้ชักเหมืองออกจากด้านข้าง หรือด้านหลัง ให้ถางป่า ให้ทำคันนาทั้งหลาย ไม่ถือส่วนปกติในคันนาเดิม ถือเอาส่วนที่เกิน, กะเกณฑ์เอากหาปณะว่า ท่านทั้งหลายจงให้กหาปณะประมาณเท่านี้ ในข้าวกล้านอกฤดูกาล หรือในข้าวกล้าใหม่ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้, เป็นอกัปปิยะแก่ภิกษุทุกรูป.

อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้กล่าวว่า พวกท่านจงไถ จงหว่าน กะพื้นที่อย่างนี้ว่า สำหรับพื้นที่เท่านี้ มีส่วนชื่อประมาณเท่านี้ก็ดี เมื่อพวกชาวนา กล่าวว่า พวกผมกระทำข้าวกล้าในส่วนพื้นที่เท่านี้, ท่านทั้งหลายจงถือเอาส่วนชื่อประมาณเท่านี้ เอาเชือก หรือไม้เท้าวัดเพื่อกำหนดประมาณพื้นที่ก็ดี ยืนรักษาอยู่ที่ลานก็ดี ให้ขนออกจากลานไปก็ดี ให้เก็บไว้ในฉางก็ดี ผลที่เกิดขึ้นจากพื้นที่นั้น เป็นอกัปปิยะ แก่ภิกษุรูปนั้นเท่านั้น.

ถ้าชาวนาทั้งหลายนำกหาปณะมากล่าวว่า กหาปณะเหล่านี้พวกผมนำมาเพื่อสงฆ์, และภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง กล่าวว่า ท่านจงนำผ้ามาด้วยกหาปณะเท่านี้, จงจัดข้าวยาคูเป็นต้นด้วยกหาปณะประมาณเท่านี้ ด้วยความสำคัญว่า สงฆ์ไม่รับกหาปณะ สิ่งของที่พวกเขานำมา เป็นอกัปปิยะแก่พวกภิกษุทั่วไป. ถามว่า เพราะเหตุไร ตอบว่า เพราะภิกษุจัดการกหาปณะ.

ถ้าพวกชาวนานำข้าวเปลือกมากล่าวว่า ข้าวเปลือกนี้ พวกผมนำมาเพื่อสงฆ์, และภิกษุรูปใดรูปหนึ่งกล่าวว่า พวกท่านจงนำเอาสิ่งนี้และสิ่งนี้มาด้วยข้าวเปลือกประมาณเท่านี้ โดยนัยก่อนนั่นแล สิ่งของที่พวกเขานำมา เป็นอกัปปิยะเฉพาะแก่ภิกษุนั้นเท่านั้น. เพราะเหตุไร ? เพราะภิกษุจัดการข้าวเปลือก.

ถ้าพวกเขานำเอาข้าวสาร หรืออปรัณชาติมากล่าวว่า พวกผมนำสิ่งของนี้มาเพื่อสงฆ์. และภิกษุรูปใดรูปหนึ่งกล่าวว่า พวกท่านจงนำเอาสิ่งนี้ และสิ่งนี้มาด้วยข้าวสารมีประมาณเท่านี้ โดยนัยก่อนนั่นแล, สิ่งของที่พวกเขานำมา เป็นกัปปิยะแก่ภิกษุทั้งหมด. เพราะเหตุไร ? เพราะ

ภิกษุจัดการข้าวสารเป็นต้นที่เป็นกัปปิยะ. ไม่เป็นอาบัติแม้ในเพราะซื้อขาย เพราะบอกกัปปิยการก.

แต่ในครั้งก่อน ภิกษุรูปหนึ่งที่จิตตลดาบรรพต ได้กระทำมณฑล (รูปดวงจันทร์) ไว้ ที่พื้นดิน ใกล้ประตูศาลา ๔ มุข เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่พวกคนวัดโดยรำพึงว่า โอหนอ ! พวกคนวัดพึงทอดขนมประมาณเท่านี้ เพื่อสงฆ์ในวันพรุ่งนี้. อารามิกชนผู้ฉลาด เห็นมณฑลนั้น (รูปดวงจันทร์) แล้ว ได้ทำอย่างนั้น ในวันที่สอง เมื่อพวกเขาตีกลองประชุมสงฆ์แล้ว จึงถือขนมไปเรียนพระสังฆเถระว่า ท่านขอรับ ! ในกาลก่อนนี้ พวกผมไม่เคยได้ยินบิดามารดา ไม่เคยได้ฟังปู่ย่าตายาย (บอกเล่าเหตุการณ์) อย่างนี้เลย, พระคุณเจ้ารูปหนึ่งได้ทำเครื่องหมายที่ประตูศาลา ๔ มุข เพื่อประโยชน์แก่ขนม, บัดนี้จำเดิมแต่นี้ไป พระ-คุณเจ้าทั้งหลาย จงบอกตามความพอใจของตน ๆ เถิด, แม้พวกผมก็จักอยู่เป็นผาสุก. พระมหาเถระกลับจากที่นั้นทันที. แม้ภิกษุรูปหนึ่งก็ไม่รับขนมเลย. ในกาลก่อนภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่ฉันแม้ขนมที่เกิดขึ้นในอารามนั้น อย่างนี้; เพราะฉะนั้น

ภิกษุ ผู้ไม่ประมาท ไม่ละการปฏิบัติขัดเกลา
ไม่พึงกระทำความโลเล เพื่อประโยชน์แก่อามิส
แม้ในสั่งที่เป็นกัปปิยะ ฉะนี้แล.

อนึ่ง แม้ในสระโบกขรณี ฝายและเหมืองเป็นต้น ก็มีนัยดังนี้ที่กล่าวไว้แล้วในสระนี้เหมือนกัน. แม้เมื่อทายกกล่าวว่า ข้าพเจ้าถวายนาหรือว่าสวน อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสถานที่เพาะปลูกบุพพัณชาติ อปรัณชาติ อ้อยและมะพร้าวเป็นต้น ภิกษุพึงปฏิเสธว่า ไม่ควร แล้ว

ปฏิบัติโดยนัยดังกล่าวแล้วในสระนั่นแล. ในเวลาเขากล่าวด้วยกัปปิย-โวหารว่า ข้าพเจ้าถวายเพื่อประโยชน์แก่การบริโภคปัจจัย ๔ ภิกษุควรรับ, ก็เมื่อเขากล่าวว่า ข้าพเจ้าถวายสวน, ถวายป่า ควรจะรับไว้.

ถ้าพวกชาวบ้านมิได้ถูกภิกษุบังคับเลย ตัดต้นไม้ ในป่านั้น ยังอปรัณชาติเป็นต้น ให้ถึงพร้อมแล้ว ถวายสวนแก่ภิกษุทั้งหลาย, จะรับก็ควร. พวกเขาไม่ถวาย, ไม่ควรทวง ไม่ควรเตือน.

ถ้าเมื่อพวกเขาพากันอพยพไป เพราะอันตรายบางอย่าง. คนพวกอื่นทำ และไม่ถวายอะไร ๆ เลยแก่ภิกษุทั้งหลาย, พึงห้ามชนเหล่านั้น. ถ้าพวกเขากล่าวว่า แม้เมื่อก่อน พวกชาวบ้านได้กระทำข้าวกล้าในที่นี้มิใช่หรือ ขอรับ ! ลำดับนั้น พึงบอกเขาว่า พวกนั้นเขาได้ให้กัปปิยภัณฑ์อย่างนี้ ๆ แก่สงฆ์. ถ้าพวกเขากล่าวว่า แม้พวกผมก็จักถวาย. อย่างนี้ ควรอยู่.

พวกเขากล่าวหมายถึงภูมิประเทศที่เพาะปลูกข้าวกล้า บางแห่งว่า ข้าพเจ้าจะถวายเขตแดน ควรอยู่. แต่ภิกษุทั้งหลาย ไม่ควรปักเสาหรือวางหิน เพื่อกำหนดเขตแดนเอง. เพราะเหตุไร ? เพราะธรรมดาว่า แผ่นดินมีค่านับไม่ได้, ภิกษุจะพึงเป็นปาราชิก แม้ด้วยเหตุเล็กน้อย. แต่พึงบอกพวกอารามิกชนว่า เขตของพวกเราไปถึงที่นี้. ก็ถ้าแม้นว่าพวกเขาถือเอาเกินไปไม่เป็นอาบัติ เพราะกล่าวโดยปริยาย. ก็ถ้าว่าพระราชาและราชอำมาตย์เป็นต้น ให้ปักเสาเองแล้วถวายว่า ขอท่านทั้งหลายจงบริโภคปัจจัย ๔ เถิด การถวายนั้น ควรเหมือนกัน.

ถ้าใคร ๆ ขุดสระภายในเขตแดนสีมา หรือไขเหมืองไปโดยท่ามกลางวัด ย่อมทำลายลานพระเจดีย์และลานโพธิ์เป็นต้น, พึงห้าม. ถ้าสงฆ์ได้อะไร ๆ บางอย่างแล้ว ไม่ห้าม เพราะหนักในอามิส, ภิกษุรูปหนึ่งห้าม, ภิกษุรูปนั้นเท่านั้น เป็นใหญ่. ถ้าภิกษุรูปหนึ่งกล่าวว่า พวกท่านจงไขไปไม่ห้าม คือ เป็นพรรคพวกของชาวบ้านเหล่านั้นนั่นแล, สงฆ์ห้าม, สงฆ์เท่านั้น เป็นใหญ่. จริงอยู่ ในกรรมอันเป็นของสงฆ์ ภิกษุรูปใดทำกรรมเป็นธรรม. ภิกษุรูปนั้น เป็นใหญ่. ถ้าแม้บุคคลที่ถูกภิกษุห้ามอยู่ ยังขืนกระทำ, พึงกลบดินร่วนที่เขาคุ้ยไว้ข้างล่างถมข้างล่าง กลบดินร่วนที่เขาคุ้ยไว้ข้างบนถมข้างบนให้เต็ม.

พระมหาสุมเถระกล่าวว่า ถ้าใคร ๆ ประสงค์จะถวายอ้อย หรืออปรัณชาติ หรือผลไม้เถา มีน้ำเต้าและฟักเป็นต้น ตามที่เกิดแล้วนั่นแหละ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะถวายไร่อ้อย ไร่อปรัณชาติ หลุม (เพาะปลูก) ผลไม้เถาทั้งหมดนี้ ดังนี้, ไม่ควร เพราะเขาระบุพร้อมวัตถุ (ไร่). ส่วนพระมหาปทุมเถระ กล่าวว่า นั่นเป็นแต่เพียงโวหาร, เพราะภูมิภาคนั่น ยังเป็นของพวกเจ้าของอยู่นั่นเอง; เพราะเหตุนั้น จึงควร.

[วิธีปฏิบัติในทาส คนวัด และปศุสัตว์ที่มีผู้ถวาย]

ทายกกล่าวว่า ข้าพเจ้าถวายทาส การถวายนั้น ไม่ควร. เมื่อเขากล่าวว่า ข้าพเจ้าถวายคนวัด, ถวายไวยาวัจกร ถวายกัปปิยการก ดังนี้ จึงควร. ถ้าอารามิกชนนั้น ทำการงานของสงฆ์เท่านั้นทั้งก่อนภัตและภายหลังภัต, ภิกษุพึงกระทำแม้การพยาบาลด้วยยาทุกอย่างแก่เขาเหมือนกับสามเณร, ถ้าเขาทำการงานของสงฆ์ก่อนภัตเวลาเดียว, ภายหลังภัตไป

กระทำการงานของตน ไม่พึงให้อาหาร ในเวลาเย็น. แม้ชนจำพวกใด กระทำงานของสงฆ์ตามวาระ ๕ วัน หรือตามวาระปักษ์ ในเวลาที่เหลือ ทำงานของตน พึงให้ภัตและอาหารแม้แก่บุคคลพวกนั้น ในเวลากระทำเท่านั้น. ถ้าการงานของสงฆ์ไม่มี, พวกเขากระทำงานของตนเองเลี้ยงชีพ, ถ้าพวกเขานำเอามูลค่าหัตถกรรมมาถวาย พึงรับ. ถ้าพวกเขาไม่ถวาย ก็อย่าพึงพูดอะไร ๆ เลย. การรับทาสย้อมผ้าก็ดี ทาสช่างหูกก็ดี อย่างใด อย่างหนึ่ง โดยชื่อว่า อารามิกชน ควรอยู่.

ถ้าพวกทายกกล่าวว่า พวกข้าพเจ้าถวายโคทั้งหลาย ดังนี้, ภิกษุพึงห้ามพวกเขาว่า ไม่สมควร เมื่อมีพวกชาวบ้านถามว่า โคเหล่านี้ ท่านได้มาจากไหน ? พึงบอกเขาว่า พวกบัณฑิตถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่การบริโภคปัญจโครส. เมื่อพวกเขากล่าวว่า แม้พวกผมก็ถวาย เพื่อประโยชน์บริโภคปัญจโครส ดังนี้ ควรอยู่. แม้ในปศุสัตว์มีแม่แพะเป็นต้น ก็นัยนี้แหละ.

พวกชาวบ้านกล่าวว่า พวกข้าพเจ้าถวายช้าง, ถวายม้า, กระบือ, ไก่, สุกร ดังนี้, จะรับไม่ควร. ถ้าพวกชาวบ้านบางหมู่กล่าวว่า ท่านขอรับ ! ขอท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ขวนขวายน้อยเถิด, พวกผมจักรับสัตว์เหล่านี้แล้ว ถวายกัปปิยภัณฑ์แก่ท่านทั้งหลาย แล้วรับไป, ย่อมควร. จะปล่อยเสียในป่าด้วยกล่าวว่า ไก่และสุกรเหล่านี้ จงอยู่ตามสบายเถิด ดังนี้ ก็ควร. เมื่อเขากล่าวว่า พวกข้าพเจ้าถวายสระนี้ นานี้ ไร่นี้แก่วิหาร ภิกษุจะปฏิเสธไม่ได้ฉะนี้แล. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ มีอรรถตื้นทั้งนั้น ดังนี้แล.

บรรดาสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทแม้นี้ ก็มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาราชสิกขาบทในอรรถกถาพระวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

และจบวรรคที่ ๑

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัค-คาฬวเจดีย์ เขตพระนครอาฬวี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกช่างไหม กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ช่างไหมเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะ เชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เข้ามาหาพวกเรากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ดังนี้ แม้พวกเราผู้ซึ่งทำสัตว์ตัวเล็กๆ มากมายให้วอดวาย เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบุตรและภริยา ก็ยังชื่อว่าไม่ได้ลาภ หาได้ไม่สุจริต

ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกช่างไหมเหล่านั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงเข้าไปหาพวกช่างไหม แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ดังนี้เล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอเข้าไปหาพวกช่างไหม แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ดังนี้ จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้เข้าไปหาพวกช่างไหม แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พระพวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือ

ด้วยไหม ดังนี้เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่ง

ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำสันถัตเจือด้วยไหม เป็นนิสสัคคิย-ปาจิตตีย์.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๕] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า พระพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกัน

อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่มีชื่อว่า **สันถัต** ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า **ให้ทำ** ความว่า ทำเองก็ดี ใช้ให้ทำก็ดี เจือด้วยไหม แม้เส้นเดียว เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตเจือด้วยไหมผืนนี้ ของข้าพเจ้าได้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตเจือด้วยไหมผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำแล้วเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตเจือด้วยผ้าไหมผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้วเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

จตุกกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๗๖] สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๗] ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๑

พรรณนาโกสิยสิกขาบท

โกสิยสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในโกสิยสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

หลายบทว่า **สนฺถริตฺวา กตํ โหติ** มีความว่า สันถัตที่ลาดเส้นไหมซ้อน ๆ กัน บนภาคพื้นที่เสมอแล้ว เอาน้ำข้าวเป็นต้นเทราดลงไปแล้วหล่อ.

ในคำว่า **เอเกนปิ โกสิยํ สุนา มิสฺสิตฺวา** นี้ ผู้ศึกษาพึงทราบวินิจฉัยว่า สันถัตที่เจือ (ไหม) ด้วยอำนาจแห่งความชอบใจของตนจงยกไว้, ถ้าแม้นว่า ลมพัดเอาเส้นไหมเส้นเดียวไปตกลงในที่หล่อสันถัตนั้น แม้อย่างนั้น ก็ชื่อว่า หล่อสันถัตเจือ (ด้วยไหม) เหมือนกัน. คำที่เหลือทุก ๆ แห่ง มีอรรถตื้นทั้งนั้น.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ เวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาโกสิยสิกขาบทที่ ๑ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ กูฏาคารศาลา ป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน ชาวบ้านพากันมาเที่ยวชมวิหารได้แลเห็นแล้ว จึงพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ จึงได้ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเล่า การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วทรงรับส่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

พระบัญญัติ

๓๐. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๗๕] อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า พระพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิภษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า **ดำ** มี ๒ อย่าง คือ ดำเองโดยกำเนิดอย่างหนึ่ง ดำโดยย้อมอย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า **สันถัต** ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า **ให้ทำ** ความว่า ทำเองก็ดี ใช้ให้เขาทำก็ดี เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะหรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุแก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่ง

ของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำแล้วเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

จตุกกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๘๐] สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัดคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๘๑] ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๒

พรรณนาสุทธกาฬกสิกขาบท

สุทธกาฬกสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในสุทธกาฬกสิกขาบทนั้น บทว่า สุทฺธกาฬกานํ ความว่า ดำล้วน คือ ดำไม่เจือด้วยขนเจียมอย่างอื่น. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น. แม้สมุฏฐานเป็นต้น ก็เป็นเช่นกับโกสิยสิกขาบทนั่นเอง.

พรรณนาสุทธกาฬกสิกขาบทที่ ๒ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๘๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการกระทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน จึงถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัต แล้วให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั่นแหละ

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั้นเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัด แล้วให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั่นแหละ จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของ

สมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัต แล้วให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั้นเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๒. ๓. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตใหม่ พึงถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ถ้าภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ให้ทำสันถัตใหม่ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๘๓] ที่ชื่อว่า **ใหม่** ตรัสหมายการทำขึ้น.

ที่ชื่อว่า **สันถัต** ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า **ผู้ให้ทำ** คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม.

คำว่า **พึงถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน** ความว่า พึงชั่งถือเอาขนเจียมดำล้วนน้ำหนัก ๒ ชั่ง.

บทว่า **ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓** คือ ขนเจียมขาวน้ำหนัก ๑ ชั่ง.

บทว่า **ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔** คือ ขนเจียมแดงน้ำหนัก ๑ ชั่ง.

คำว่า **ถ้าภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน** ขนเจียมขาว

เป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ความว่า ไม่ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ทำเองก็ดี ให้เขาทำก็ดี ซึ่งสันถัตใหม่ เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

จตุกกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๘๔] สันถัตทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๘๕] ภิกษุถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง แล้วทำ ๑ ภิกษุถือเอาขนเจียมขาวมากกว่า ขนเจียมแดงมากกว่า แล้วทำ ๑ ภิกษุถือเอาขนเจียมขาวล้วน ขนเจียมแดงล้วน แล้วทำ ๑ ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านฟูกก็ดี เป็นเปลือกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๓

พรรณนาเทวภาคสิกขาบท

เทวภาคสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในเทวภาคสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:-

สองบทว่า **อนฺเต อาทิยิตฺวา** มีความว่า ให้ติดขนเจียมขาวไว้ที่ชายแห่งสันถัตดุจอนุวาตที่ชายผ้าฉะนั้น.

สองบทว่า **เทฺว ภาคา** แปลว่า ๒ ส่วน.

บทว่า **อาทาตพฺพา** แปลว่า พึงถือเอา.

บทว่า **โคจริยานํ** แปลว่า มีสีแดง.

คำว่า **เทฺว ตุลา อาทาตพฺพา** ท่านกล่าวหมายเอาภิกษุผู้ประสงค์จะให้ทำด้วยขนเจียม ๔ ส่วน. บัณฑิตพึงทราบสันนิษฐานว่า ก็โดยใจความ เป็นอันทรงแสดงคำนี้ทีเดียวว่า ภิกษุมีความประสงค์จะทำด้วยขนเจียม มีประมานเท่าใด, ในขนเจียมมีประมาณเท่านั้น ขนเจียมดำ ๒ ส่วน ขนเจียมขาว ๑ ส่วน ขนเจียมแดง ๑ ส่วน. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

แม้สมุฏฐานเป็นต้น ก็เป็นเหมือนโกสิยสิกขาบทนั่นเอง. สิกขาบทนี้ ผู้ศึกษาพึงทราบว่า เป็นกิริยาและอกิริยาอย่างเดียว เพราะถือเอาและไม่ถือเอาทำ ฉะนี้แล.

พรรณนาเทวภาคสิกขาบทที่ ๓ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลายให้เขาทำสันถัตใช้ทุก ๆ ปี พวกเธอวอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ จึงได้ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุก ๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ส่วนสันถัตของพวกเราทำคราวเดียว ถูกเด็ก ๆ ของพวกเราถ่ายอุจจาระรดบ้าง ถ่ายปัสสาวะรดบ้าง หนูกัดเสียบ้าง ก็ยังอยู่ได้ถึง ๕-๖ ปี ส่วนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ ขอให้ทำสันถัตใช้ทุก ๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุก ๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ดังนี้เล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุก ๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ดังนี้ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้ให้เขาทำสันถัตใช้ทุก ๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ดังนี้เล่า การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุทั้งหลายโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความ

รับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแต่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุให้ทำสันถัดใหม่แล้ว พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ฝน เธอสละเสียแล้วก็ดี ยังไม่สละแล้วก็ดี ซึ่งสันถัดนั้น ให้ทำสันถัดอื่นใหม่ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ

พระอนุบัญญัติ

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๘๗] ก็สมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในพระนครโกสัมพี พวกญาติส่งทูตไปในสำนักภิกษุรูปนั้นว่า นิมนต์ท่านมา พวกผมจัก

พยาบาล แม้ภิกษุทั้งหลายก็ได้กล่าวอย่างนี้ว่า ไปเถิดอาวุโส พวกญาติจักได้พยาบาลท่าน

ภิกษุนั้นได้ตอบอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า อนึ่ง ภิกษุให้ทำสันถัดใหม่แล้ว พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน ก็ผมกำลังอาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัดไปด้วยได้ และผมเว้นสันถัดแล้ว ไม่สบาย ผมจักไม่ไปละ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงอนุญาตให้สมมติสันถัต

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับส่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุผู้อาพาธ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้สมมติสันถัตนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติสันถัต

ภิกษุผู้อาพาธรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัตไปด้วยได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสมมติสันถัตต่อสงฆ์ พึงขอแม้ครั้งที่ ๒ พึงขอแม้ครั้งที่ ๓ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-ทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัตไปด้วยได้ เธอขอสมมติสันถัตต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัตไปด้วยได้ เธอขอสมมติสันถัตต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุมีชื่อนี้ การให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด การสมมติสันถัตอันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๓. ๔. ก. ภิกษุให้ทำสันถัตใหม่แล้ว พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ฝน เธอสละเสียแล้วก็ดี ยังไม่สละแล้วก็ดี ซึ่งสันถัตนั้น ให้ทำสันถัตอื่นใหม่ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมิต เป็นนิส-สัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๘๘] ที่ชื่อว่า ใหม่ ตรัสหมายการทำขึ้น.

ที่ชื่อว่า **สันถัต** ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า **ให้ทำแล้ว** คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้ขาทำก็ตาม

บทว่า **พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน** คือ พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝนเป็นอย่างเร็ว.

บทว่า **ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ฝน** คือ ยังไม่ถึง ๖ ฝน.

บทว่า **สละเสียแล้วก็ดี...ซึ่งสันถัตนั้น** คือ ให้แก่คนอื่นไป.

บทว่า **ยังไม่สละแล้วก็ดี** คือ ยังไม่ได้ให้แก่ใครๆ.

บทว่า **เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ** คือ ยกเว้น ภิกษุผู้ได้รับสมมติ

ภิกษุทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม ซึ่งสันถัตอื่นใหม่ เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะหรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้น อย่างนี้:-

วิธีสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

จตุกกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๘๙] สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๙๐] ครบ ๖ ฝนแล้วภิกษุทำใหม่ ๑ เกิน ๖ ฝนแล้วภิกษุทำใหม่ ๑ ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น ๑ ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ๑ ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นเปลือกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุได้สมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๔

พรรณนาฉัพพัสสสิกขาบท

ฉัพพัสสสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:-

สองบทว่า **อูทหนฺติปิ อุมฺมิหนฺติปิ** มีรูปความที่ท่านกล่าวไว้ว่า พวกเด็ก ๆ ถ่ายอุจจาระรดบ้าง ถ่ายปัสสาวะรดบ้าง เบื้องบนสันถัตทั้งหลาย.

พระปุสสเทวเถระกล่าวว่า ภิกษุผู้ได้รับสมมติอย่างนี้ว่า สันถัตสมมิตสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุชื่อนี้ ย่อมได้เพื่อทำสันถัตในที่ที่ตนไปถึงตลอดเวลาที่โรคยังไม่หาย. ถ้าเธอหายโรคแล้ว กลับอาพาธอีกด้วยพยาธิเดิมนั่นแล, บริหาร (การคุ้มครอง) นั้นนั่นแลยังอยู่, ไม่มีกิจที่จะต้องสมมติอีก.

ส่วนพระอุปติสสเถระกล่าวว่า อาพาธนั้นกำเริบขึ้นหรืออาพาธอื่นก็ตามที, เธอได้ชื่อว่า เป็นผู้อาพาธ คราวเดียว ก็เป็นอันได้แล้วนั่นเทียว, ไม่มีกิจที่จะต้องสมมติใหม่.

ข้อว่า **โอเรน เจ ฉนฺนํ วสฺสานํ** ได้แก่ ส่วนร่วมใน คือภายใน. แต่ในบทภาชนะ เพื่อจะแสดงแต่เพียงสังขยา จึงตรัสว่า ยังหย่อน ๖ ปี.

ข้อว่า **อนาปตฺติ ฉพฺพสฺสานิ กโรติ** มีความว่า ย่อมทำสันถัตในเวลาครบ ๖ ปีบริบูรณ์. แม้ในบทที่ ๒ พึงเห็นใจความอย่างนี้ว่า ทำในเวลาเกิน ๖ ฝนไป. ความจริง ภิกษุนั้นจะทำคลอด ๖ ปี หามิได้

แล. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น. สมุฏฐานเป็นต้น ก็เป็นเหมือนโกสิย-สิกขาบทนั่นแล, แต่สิกขาบทนี้เป็นทั้งกิริยาและอกิริยาแล.

พรรณนาฉัพพัสสสิกขาบทที่ ๔ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปเสนวังคันตบุตร

[๙๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราปรารถนาจะหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส ใคร ๆ อย่าเข้าไปหาเรา นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้ารูปให้รูปเดียว.

ภิกษุเหล่านั้นรับพระพุทธาณัติแล้ว ไม่มีใครไปเฝ้าพระผู้มีพระ-ภาคเจ้าในพระวิหารนี้เลย นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียวโดยแท้ ถึงอย่างนั้น สงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีก็ยังตั้งกติกากันไว้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเจ้ามีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส ใคร ๆ ไม่พึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว ภิกษุรูปใดเข้าไปเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตตีย์.

[๙๒] ครั้งนั้น ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตกับภิกษุบริษัทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายบังคมพระผู้มีพระ-ภาคเจ้า นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

พุทธประเพณี

อันการที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระ-อาคันตุกะทั้งหลายนี้ นั่นเป็นพุทธประเพณี

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรว่า ดูก่อนอุปเสน พวกเธอพอทนได้ พอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ พวกเธอเดินทางมาโดยได้รับความลำบากน้อยหรือ

ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกราบทูลว่า พอทนได้ พอให้อัตภาพเป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า อนึ่ง พวกข้าพระพุทธเจ้าเดินทางมาโดยได้รับความลำบากเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า

ก็แลขณะนั้น ภิกษุสัทธิวิหาริกของท่านพระอุปเสนวังคันตบุตร นั่งเฝ้าอยู่ไม่ห่างพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูก่อนภิกษุ ผ้าบังสุกุลเป็นที่พอใจของเธอหรือ

ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า ผ้าบังสุกุล มิได้เป็นที่พอใจของข้าพระ-พุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ก็ทำไมเธอจึงได้ทรงผ้าบังสุกุลเล่า ภิกษุ

ภิ. พระอุปัชฌายะของข้าพระพุทธเจ้าทรงผ้าบังสุกุล ข้าพระ-พุทธเจ้าจึงต้องทรงผ้าบังสุกุลอย่างนั้นบ้าง พระพุทธเจ้าข้า

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามท่านพระอุปเสนวังคันต-บุตรว่า ดูก่อนอุปเสน บริษัทของเธอนี้น่าเลื่อมใสนัก เธอแนะนำบริษัทอย่างไร

ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ผู้ใดขออุปสมบทต่อข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าบอกกะเขาอย่างนี้ว่า อาวุโส

ฉันเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถ้าท่านจักถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรบ้าง ฉันก็จักให้ท่านอุปสมบทตามประสงค์ ถ้าเขารับคำของข้าพระพุทธเจ้า ๆ จึงให้เขาอุปสมบท ถ้าเขาไม่รับคำของข้าพระพุทธเจ้า ๆ ก็ไม่ให้เขาอุปสมบท ภิกษุใดขอนิสัยต่อข้าพระพุทธเจ้า ๆ บอกกะภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า อาวุโส เราเป็นผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถ้าท่านจักถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรบ้างได้ เราก็จักให้นิสัยแก่ท่านตามความประสงค์ ถ้าภิกษุนั้นรับคำของข้าพระพุทธเจ้า ๆ จึงจะให้นิสัย ถ้าภิกษุนั้นรับคำของข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ ข้าพระพุทธเจ้าก็ไม่ให้นิสัย ข้าพระพุทธเจ้าแนะนำบริษัทอย่างนี้แล พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดีแล้ว ดีแล้ว อุปเสน เธอแนะนำบริษัทได้ดีจริง ๆ เออ ก็เธอรู้กติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีไหม อุปเสน

อุ. ไม่ทราบเกล้า ฯ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูก่อนอุปเสน สงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถี ตั้งกติกากันไว้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเจ้ามีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส ใคร ๆ อย่าเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว ภิกษุใดเข้าไปเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตตีย์

อุ. พระสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถี จักทราบทั่วกันตามกติกาของตน พวกข้าพระพุทธเจ้าจักไม่แต่งตั้งสิกขาบทที่พระองค์มิได้ทรงบัญญัติ

และจักไม่เพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ จักสมาทานประพฤติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้

ภ. ดีแล้ว ดีแล้ว อุปเสน ไม่ควรแต่งตั้งสิกขาบทที่เรายังมิได้บัญญัติ หรือว่าไม่ควรเพิกถอนสิกขาบทที่เราบัญญัติ ควรสมาทานประพฤติในสิกขาบทตามที่เราได้บัญญัติไว้ เราอนุญาตให้พวกภิกษุผู้ถืออารอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าหาเราได้ตามสะดวก

เวลานั้น ภิกษุหลายรูปกำลังรออยู่ที่นอกซุ้มประตูพระวิหาร ด้วยตั้งใจว่า พวกเราจักให้ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรแสดงอาบัติปาจิตตีย์ ครั้นท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกับภิกษุบริษัทลุกจากอาสนะ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าทำประทักษิณหลีกไปแล้ว จึงภิกษุเหล่านั้นได้ถามท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรดังนี้ว่า อาวุโส อุปเสน ท่านทราบกติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีไหม

ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าก็รับสั่งถามกระผมอย่างนี้ว่า ดูก่อนอุปเสน เธอทราบกติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีไหม กระผมกราบทูลว่า ไม่ทราบเกล้า ฯ พระพุทธเจ้าข้า พระองค์รับสั่งต่อไปว่า ดูก่อนอุปเสน สงฆ์ในพระนครสาวัตถีได้ทั้งกติกากันไว้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเจ้ามีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส ใคร ๆ อย่าเข้าเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว ภิกษุใดเข้าเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตตีย์ กระผมกราบทูลว่า พระสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีจักทราบทั่วกันตามกติกาของตน พวกข้าพระ-

พุทธเจ้าจักไม่แต่งตั้งสิกขาบทที่พระองค์มิได้ทรงบัญญัติ และจักไม่เพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ จักสมาทานประพฤติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้ ดังนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าเลยทรงอนุญาตให้บรรดาภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าเฝ้าได้ตามสะดวก ดังนี้

ภิกษุเหล่านั้นเห็นจริงด้วยในทันใดนั้นว่า ท่านพระอุปเสนวังคันต-บุตรพูดถูกต้องจริงแท้ พระสงฆ์ไม่ควรแต่งตั้งสิกขาบทที่ยังมิได้ทรงบัญญัติ หรือไม่ควรเพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ ควรสมาทานประพฤติในสิกกาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้.

[๙๓] ภิกษุทั้งหลายได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าเฝ้าได้ตามสะดวก ภิกษุเหล่านั้นปรารถนาจะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ต่างละทิ้งสันถัตพากันสมาทานอารัญญิกธุดงค์ บิณฑ-ปาติกธุดงค์ ปังสุกูลิกธุดงค์

หลังจากนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก เสด็จเที่ยวประพาสตามเสนาสนะ ได้ทอดพระเนตรเห็นสันถัตซึ่งถูกทอดทิ้งไว้ในที่นั้น ๆ ครั้นแล้วรับสั่งถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สันถัตเหล่านี้ของใคร ถูกทอดทิ้งไว้ในที่นั้น ๆ

จึงภิกษุเหล่านั้น ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้:-

พระบัญญัติ

๓๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตสำหรับนั่ง พึงถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตว่า เพื่อทำให้เสียสี ถ้าภิกษุไม่ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า ให้ทำสันถัตสำหรับนั่งใหม่ เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปเสนวังคันตบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๘๔] ที่ชื่อว่า **สำหรับนั่ง** ตรัสหมายผ้ามีชาย.

ที่ชื่อว่า **สันถัต** ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า **ผู้ให้ทำ** คือ ทำเองก็ตาม ให้เขาทำก็ตาม.

ที่ชื่อว่า **สันถัตเก่า** คือ ที่แม้นุ่ง* แล้วคราวเดียว แม้ห่ม* แล้วคราวเดียว.

คำว่า พึงถือเอาคืบสุคตโดยรอบ...เพื่อทำให้เสียสี คือ ตัดกลม ๆ หรือสี่เหลี่ยมแล้วลาดในเอกเทศหนึ่ง หรือชีออกปนหล่อเพื่อความทน

คำว่า ถ้าภิกษุไม่ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า ความว่า ไม่ถือเอาสันถัตเก่า ๑ คืบสุคตโดยรอบแล้ว ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม ซึ่งสันถัตสำหรับนั่งใหม่ เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตสำหรับนั่งนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตสำหรับนั่งที่เสียสละ ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

- เห็นจะหลงมาจากจีวรเก่าในสิกขาบทที่ ๔ แห่งจีวรวรรค.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตสำหรับนั่งที่เสียสละให้ ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า ให้ทำแล้ว เป็นของจำสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตสำหรับนั่งที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

จตุกกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๙๕] สันถัตสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตสำหรับนั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตสำหรับนั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๙๖] ภิกษุถือเอาสันถัตเก่าหนึ่งคืบสุคตโดยรอบแล้วทำ ๑ ภิกษุไม่ได้ถือเอาแต่น้อยแล้วทำ ๑ ภิกษุหาไม่ได้ ไม่ถือเอาเลยแล้วทำ ๑ ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ๑ ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็น

เครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๕

พรรณนานิสีทนสันถตสิกขาบท

นิสีทนสันถตสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในนิสีทนสันถตสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

สองบทว่า **อิจฺฉามหํ ภิกฺขเว** ความว่า ได้ยินว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ทอดพระเนตรเห็นสัตว์ที่ควรให้ตรัสรู้ไร ๆ เลย ตลอดภายในไตรมาสนั้น; เพราะเหตุนั้น จึงตรัสอย่างนี้. แม้เมื่อเป็นอย่างนั้น พระองค์ก็จะต้องทรงกระทำพระธรรมเทศนา ด้วยสามารถแห่งตันติประเพณี.

อนึ่ง เพราะพระองค์ได้ทรงมีรำพึงอย่างนี้ว่า เมื่อเราให้ทำโอกาสหลีกเร้นอยู่ ภิกษุทั้งหลายจักกระทำกติกาวัตรอันไม่เป็นธรรม, อุปเสนะจักทำลายกติกาวัตรอันไม่เป็นธรรมนั้น, เราจักเลื่อมใส (ขอบใจ) เธอแล้วอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายเฝ้า, แต่นั้น พวกภิกษุผู้ประสงค์จะเยี่ยมเราเป็นอันมากจักสมาทานธุดงค์ทั้งหลาย และเราจักบัญญัติสิกขาบท เพราะสันถัตที่ภิกษุเหล่านั้นละทิ้งเป็นปัจจัย. ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสอย่างนั้น. ก็ในการหลีกเร้นนี้ มีอานิสงส์มากอย่างนี้แล.

ข้อว่า **สปริโส เยน ภควา เตนูปสงฺกมิ** มีความว่า ได้ยินว่า พระเถระได้รับการตำหนิในขันธกสิกขาบทนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย !

ภิกษุผู้มีพรรษาหย่อน ๑๐ ไม่พึงให้กุลบุตรบวช, ภิกษุใดพึงให้บวช, ภิกษุนั้นต้องทุกกฏ โดยนัยมีอาทิอย่างนี้ว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ ! อย่างไรกันน๊ะ เธอยังเป็นผู้ที่คนอื่นควรโอวาทควรพร่ำสอน จักสำคัญเพื่อจะโอวาท เพื่อจะพร่ำสอนผู้อื่น จึงคิดว่า พระศาสดาทรงอาศัยบริษัทของเราได้ทรงประทานการตำหนิแก่เรา, บัดนี้ เรานั้นจักยังพระผู้มีพระภาคเจ้าให้เปล่งพระสุรเสียงดุจพรหม ด้วยพระพักตร์อันบริบูรณ์ด้วยอาการทุกอย่าง มีสิริดังพระจันทร์เพ็ญนั้นนั่นแล แล้วจักให้ประทานสาธุการ เพราะอาศัยบริษัทนั่นแหละ เป็นกุลบุตรผู้มีหทัยงามเดินทางล่วงไปได้ ๑๐๐ กว่าโยชน์ ได้แนะนำบริษัท เป็นผู้อันภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูปแวดล้อมแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าอีก. เพราะเหตุนั้น พระธรรมสังคีติกาจารย์จงกล่าวว่า **สปริโส เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ** เป็นต้น. จริงอยู่ ใคร ๆ ไม่อาจจะให้พระพุทธเจ้าทั้งหลายโปรดปรานได้โดยประการอื่นนอกจากวัตรสมบัติ.

ข้อว่า **ภควโต อวิทูเร นิสินฺโน** มีความว่า ภิกษุนั้นเป็นผู้หมดความระแวง เพราะเป็นผู้บริสุทธิ์ด้วยวัตรสมบัติ จึงนั่งในที่ไม่ไกลพระผู้มีพระภาคเจ้า ดุจสีหะนั่งอยู่ใกล้ถ้ำแห่งภูเขาทองฉะนั้น.

บทว่า **เอตทโวจ** คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสคำนี้ เพื่อยกเรื่องราวขึ้น.

ข้อว่า **มนาปานิ เต ภิกฺขุ ปํ สุกูลานิ** ความว่า ดูก่อนภิกษุ ! ผ้าบังสุกุลเหล่านี้เป็นที่ชอบใจของเธอหรือ ? คือ เธอถือตามความชอบใจตามความพอใจของตนหรือ ?

ด้วยคำว่า **น โข เม ภนฺเต มนาปานิ** นี้ ภิกษุนั้นย่อมแสดงว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้ามิได้ถือตามความชอบใจตามความพอใจของตน คือ ข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ถูกอุปัชฌาย์ให้ถือดุจบุคคลถูกบังคับให้ถือด้วยการบีบคอ และด้วยการตีที่กระหม่อมฉะนั้น.

บทว่า **ปญฺญายิสฺสติ** มีความว่า จักเป็นผู้ปรากฏ คือ เป็นผู้มีชื่อเสียง. มีคำอธิบายว่า จักปรากฏในกติกานั้น.

ข้อว่า **น มยํ อปฺปญฺญตฺตํ ปญฺญาเปสฺสาม** มีความว่า เราทั้งหลายชื่อว่าเป็นสาวก จักไม่บัญญัติข้อที่พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรงบัญญัติไว้. จริงอยู่ วิสัย คือการบัญญัติสิกขาบทที่มิได้ทรงบัญญัติ หรือการถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว โดยนัยว่า ปาจิตตีย์ ทุกกฏ เป็นต้น นี้เป็นพุทธวิสัย.

ด้วยบทว่า **สมาทาย** นี้ พระอุปเสนะ แสดงว่า เราทั้งหลายจักสมาทานสิกขาบทนั้น ๆ แล้วรับว่า ดีละ โดยดี ดังนี้แล้วจักศึกษาในสิกขาบททั้งปวง ตามที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระหฤทัยโปรดปรานแล้ว ได้ทรงกระทำสาธุการแม้อีก แก่พระอุปเสนะนั้นว่า ดีละ ดีละ.

บทสนธิว่า **อนุญฺญาตาวโส** ตัดบทว่า **อนุญฺญาตํ** อาวุโส แปลว่า (ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ! พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตแล้ว).

บทว่า **ปิหนฺตา** แปลว่า กระหยิ่มอยู่.

สองบทว่า **สนฺถตานิ อุชฺฌิตฺวา** มีความว่า ละทิ้งสันถัตทั้งปวงแล้ว เพราะเป็นผู้มีความสำคัญในสันถัตว่า เป็นจีวรผืนที่ ๕.

ข้อว่า **ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ** มีความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ทอดพระเนตรเห็นสันถัตทั้งหลายเกลื่อนกลาด แล้วทรงดำริว่า ไม่มีเหตุในการที่จะยังศรัทธาไทยให้ตกไป, เราจักแสดงอุบายในการใช้สอย แก่ภิกษุเหล่านั้น แล้วทรงกระทำธรรมีกถาตรัสเตือนภิกษุทั้งหลาย.

ข้อว่า **สกึ นิวตฺถํ ปิ สกึ ปารุตํ ปิ** ได้แก่ นั่งและนอนแล้วครั้งเดียว.

บทว่า สามนฺตา มีความว่า พึงถือเอาโดยประการที่ที่ตนตัดเอาเป็นวงกลม หรือเป็นสี่เหลี่ยมจตุรัสจากชายข้างหนึ่ง จะมีประมาณคืบหนึ่ง. แต่ภิกษุเมื่อจะลาดพึงลาดลงในเอกเทศ หรือชีออกแล้วลาดให้ผสมกันโดยนัยดังกล่าวในบาลีนั่นเทียว. สันถัตที่ภิกษุหล่อแล้วอย่างนี้ จะเป็นของมั่นคงยิ่งขึ้น. คำทีเหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้นแล. สมุฏฐานเป็นต้น แห่งสิกขาบทนี้ เป็นเช่นเดียวกับเทวภาคสิกขาบท เพราะเป็นทั้งกิริยาฉะนี้แล.

นิสีทนสันถตสิกขาบทที่ ๕ จบ

ก็ในสันถัต ๕ ชนิดเหล่านี้ สันถัต ๓ ชนิดข้างต้น ผู้ศึกษาพึงทราบว่า กระทำวินัยกรรมแล้วได้มา ไม่ควรใช้สอย, ๒ ชนิดข้างหลังทำวินัยกรรมแล้วได้มา จะใช้สอย ควรอยู่.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๙๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปสู่พระนครสาวัตถี แถบโกศลชนบท ขนเจียมเกิดขึ้นแก่เธอในระหว่างทาง จึงภิกษุนั้นได้ผ้าเอาผ้าอุตราสงค์ห่อขนเจียมเหล่านั้นเดินไป

ชาวบ้านเห็นภิกษุนั้นแล้วพูดสัพยอกว่า ท่านเจ้าข้า ท่านซื้อขนเจียมมาด้วยราคาเท่าไร กำไรจักมีสักเท่าไร

ภิกษุรูปนั้นถูกชาวบ้านพูดสัพยอกได้เป็นผู้เก้อ ครั้นเธอไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ทั้ง ๆ ที่ยืนอยู่นั่นแล ได้โยนขนเจียมเหล่านั้น ลง

ภิกษุทั้งหลายจึงถามภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า อาวุโส ทำไมท่านจึงโยนขนเจียมเหล่านั้นลงทั้ง ๆ ที่ยังยืนอยู่เล่า

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ก็เพราะผมถูกชาวบ้านพูดสัพยอก เหตุขนเจียมเหล่านี้ขอรับ

ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโส ก็ท่านนำขนเจียมเหล่านี้มาจากที่ไกลเท่าไรเล่า

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า เกินกว่า ๓ โยชน์ ขอรับ

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุจึงได้นำขนเจียมมาไกลเกิน ๓ โยชน์ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูก่อนภิกษุ ข่าวว่า เธอนำขนเจียมมาไกลเกิน ๓ โยชน์ จริงหรือ

ภิกษุรูปนั้นทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้นำขนเจียมมาไกลเกิน ๓โยชน์ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งขอองชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุรูปนั้น โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด

อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลายแล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุนชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๕. ๖. อนึ่ง ขนเจียมเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ภิกษุต้องการพึงรับได้ ครั้นรับแล้ว เมื่อคนถือไม่มี พึงถือไปด้วยมือของตนเอง ตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก ถ้าเธอถือเอาไปยิ่งกว่านั้น แม้คนถือไม่มี เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๙๘] บทว่า แก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ได้แก่ ภิกษุเดินทาง.

บทว่า ขนเจียมเกิดขึ้น คือ เกิดขึ้นแต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสุกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม.

บทว่า ต้องการ คือ เมื่อปรารถนา ก็พึงรับได้.

คำว่า ครั้นรับแล้ว พึงถือไปด้วยมือของตนเอง ตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก คือ นำไปด้วยมือของตนเองได้ ชั่วระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างไกล.

บทว่า เมื่อคนถือไม่มี ความว่า คนอื่น คือสตรี หรือบุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิต สักคนหนึ่ง เป็นผู้ช่วยถือไปไม่มี.

คำว่า ถ้าเธอถือเอาไปยิ่งกว่านั้น แม้คนถือไม่มี อธิบายว่า เธอก้าวเกิน ๓ โยชน์ เท้าแรกต้องอาบัติทุกกฏ เท้าที่สอง ขนเจียมเหล่านั้นเป็นนิสสัคคีย์ เธอยืนอยู่ภายในระยะ ๓ โยชน์ โยนขนเจียมลงนอกระยะ ๓ โยชน์ก็เป็นนิสสัคคีย์ ซ่อนไว้ในยานพาหนะก็ตาม ในห่อถุงก็ตาม ของคนอื่น ซึ่งเขาไม่รู้ ให้ล่วง ๓ โยชน์ไป ก็เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละขนเจียมนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วงเลย ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้ แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุนี้ชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วง ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วงเลย ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้นพึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ขนเจียมเหล่านี้ แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๙๙] เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าเกิน เดินเลย ๓ โยชน์ไป เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสงสัย เดินเลย ๓ โยชน์ไป เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าหย่อน เดินเลย ๓ โยชน์ไป เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าเกิน...ต้องอาบัติทุกกฏ

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าหย่อน...ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๐] ภิกษุถือไปเพียงระยะ ๓ โยชน์ ๑ ภิกษุถือไปหย่อนระยะ ๓ โยชน์ ๑ ภิกษุถือไปก็ดี ถือกลับมาก็ดี เพียงระยะ ๓ โยชน์ ๑ ภิกษุถือไปเพียง ๓ โยชน์ แล้วพักแรมเสีย รุ่งขึ้นต่อจากนั้นไปอีก ๑ ขนเจียมถูกโจรชิงไปแล้ว ภิกษุได้คืนมา ถือไปอีก ๑ ขนเจียมที่สละแล้ว ภิกษุได้คืนมา ถือไปอีก ๑ ภิกษุให้คนอื่นช่วยถือไป ๑ ขนเจียมที่ทำเป็นสิ่งของแล้วภิกษุถือไป ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๖

พรรณนาเอฬกโลมสิกขาบท

เอฬกโลมสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในเอฬกโลมสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **อุปฺผณฺเฑสุ** มีความว่า พวกชาวบ้านกล่าวคำสัพยอก เป็นต้นว่า ท่านขอรับ (ขนเจียมนี้) ท่านซื้อมาด้วยราคาเท่าไร่ ?

สองบทว่า จิตโกว อาสุมฺภิ มีความว่า พวกชาวบ้านขนมัดฟืนแบกใหญ่มาจากป่าเหน็ดเหนื่อยแล้วโยนลงไป ทั้ง ๆ ที่ยืนอยู่ฉันใด ภิกษุนี้ได้โยน (ขนเจียม) ให้ตกลงไปฉันนั้น.

บทว่า **สหคฺฆา** แปลว่า ด้วยมือตนเอง. มีคำอธิบายว่า นำไปด้วยตนเอง.

สองบทว่า **พหิติโยชนำ ปาเตติ** มีความว่า โยนออกไปภายนอก ๓ โยชน์. เมื่อขนเจียมจะตกไปโดยไม่มีอันตราย พอพ้นจากมือ เป็นนิสสัคคีย์ยปาจิตตีย์มากตัวตามจำนวนเส้นขน. ถ้าขนเจียมที่โยนไปนั้นกระทบที่ต้นไม้ หรือเสาในภายนอก ๓ โยชน์แล้วตกลงภายใน (๓ โยชน์) อีก ยังไม่ต้องอาบัติ. ถ้าห่อขนเจียม ตกลงฟื้นหยุดแล้วกลิ้งไป กลับเข้ามาภายใน (๓ โยชน์) อีก เป็นอาบัติแท้.

ภิกษุยืนข้างในเอามือ หรือเท้า หรือไม้เท้ากลิ้งไป, ห่อขนเจียมจะหยุด หรือไม่หยุดก็ตาม กลิ้งออกไป, เป็นอาบัติเหมือนกัน. ภิกษุวางไว้ด้วยตั้งใจว่า คนอื่นจักนำไป, แม้เมื่อคนนั้นนำขนเจียมไปเป็นอาบัติเหมือนกัน. ขนเจียมที่ภิกษุวางไว้ด้วยจิตบริสุทธิ์ลมพัดไปหรือคนอื่นให้ตกไป ในภายนอกโดยธรรมดาของตน เป็นอาบัติเหมือนกัน เพราะภิกษุมีอุตสาหะ และเพราะสิกขาบทเป็นอจิตตกะ. แต่ในกุรุนทีเป็นต้นท่านกล่าวอนาบัติไว้ ในเพราะขนเจียมที่ถูกลมพัดไป หรือบุคคลอื่นให้ตกไปภายนอกนี้, อนาบัติที่ท่านกล่าวไว้นั้น ไม่สมด้วยบาลีแห่งอนาปัตติวาร.

ภิกษุกระทำห่อทั้งสองข้างให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน เมื่อวางไว้ให้ห่อหนึ่งอยู่ภายในเขตแดน อีกห่อหนึ่งให้อยู่ในภายนอกเขตแดน, ยังรักษาอยู่ก่อน. แม้ในหาบที่เนื่องเป็นอัน เดียวกัน ก็มีนัยเหมือนกันนี้. แต่ถ้าว่าขนเจียมเป็นเพียงแต่ภิกษุวางไว้ที่ปลายหาบมิได้ผูกเลย, ย่อมคุ้มอาบัติไม่ได้. เมื่อภิกษุสับเปลี่ยนแม้ขนเจียมที่เนื่องเป็นอันเดียวกันไปวางไว้แทน ก็เป็นอาบัติเหมือนกัน.

ในคำว่า **อญฺญสฺส ยาเน วา** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:- ภิกษุวางไว้บน

ยาน หรือบนหลังช้างเป็นต้น ซึ่งกำลังไป ด้วยตั้งใจว่า เมื่อเจ้าของเขาไม่รู้เลย มันจักนำไปเอง, เมื่อยานนั้น ล่วงเลย ๓ โยชน์ ไปเป็นอาบัติทันที. แม้ในยานที่จอดอยู่ ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ก็ถ้าว่า ภิกษุวางขนเจียมไว้บนยาน หรือบนหลังช้างเป็นต้นที่ไม่ไป แล้วขึ้นขับขี่ไป หรือไปเตือนภายใต้ (ให้ไป) หรือเรียกให้ (จอดอยู่) ติดตามไป, ไม่เป็นอาบัติ เพราะพระบาลีว่า ภิกษุให้คนอื่นช่วยนำไป. แต่ในกุรุนทีเป็นต้นท่านกล่าวว่า เป็นอาบัติ. คำนั้นไม่สมด้วยคำนี้ว่า ภิกษุให้คนอื่นช่วยนำไป. ก็ในอทินนาทานเป็นอาบัติในเพราะสุงกฆาฏ (ตระบัดภาษี). แท้จริง อาบัติใด ในอทินนาทานนั้น, อาบัตินั้น เป็นอนาบัติในสิกขาบทนี้, อาบัติใดในสิกขาบทนี้, อาบัตินั้น เป็นอนาบัติในอทินนาทานนั้น.

ภิกษุไปถึงสถานที่นั้นส่งใจไปอื่น หรือถูกพวกโจรเป็นต้นรบกวนเลยไปเสียก็ดี, เป็นอาบัติเหมือนกัน . พึงทราบจำนวนอาบัติ ตามจำนวนเส้นขนในฐานะทั้งปวง.

หลายบทว่า **ติโยชนำ วาสาธิปฺปาโย คนฺตฺวา ตโต ปรำ หรติ** มีความว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้นำไป แม้ตั้งร้อยโยชน์อย่างนี้ คือเพราะไม่ได้อุเทศและปริปุจฉาเป็นต้น ในที่ที่คนไปแล้ว ภิกษุจึงไปในที่อื่นต่อจากที่นั้น, ไปในที่อื่นแม้จากที่นั้น.

สองบทว่า **อจฺฉินฺนำ ปฏิลภิตฺวา** มีความว่า พวกโจรชิงเอาขนเจียมนั้นไป รู้ว่าไม่มีประโยชน์แล้วคืนให้, ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้นำขนเจียมนั้นไป.

สองบทว่า **นิสฺสฏฺฐำ ปฏิลภิตฺวา** มีความว่า ได้ขนเจียมที่ทำวินัยกรรมแล้วคืนมา.

บทว่า **กตภณฺฑ** มีความว่า ขนเจียมที่เขาทำเป็นสิ่งของ มีผ้ากัมพล พรม และสันถัตเป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่งโดยที่สุดแม้เพียงมัดด้วยเส้นด้าย. อนึ่ง ภิกษุใด สอดขนเจียมลงในระหว่างถลกบาตรบาง ๆ ก็ดี ในหลืบผ้ารัดเข่า ผ้าอังสะ และประคดเอวเป็นต้นก็ดี ในฝักมีด เพื่อป้องกันสนิมกรรไกรเป็นต้นก็ดี โดยที่สุดอาพาธเป็นลม ยอนขนเจียมไว้แม้ในช่องหูแล้วเดินไปเป็นอาบัติแก่ภิกษุนั้นเหมือนกัน, แต่ขนเจียมที่มัดด้วยด้ายใส่ไว้ (ในระหว่างรองเท้าและถลกบาตรเป็นต้น) ย่อมตั้งอยู่ในฐานะแห่งขนเจียมที่ทำเป็นสิ่งของ. ภิกษุทำให้เป็นช้องผมแล้วนำไป, นี้ชื่อว่าทางเลี่ยงเก็บ, เป็นอาบัติเหมือนกัน. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

บรรดาสมุฏฐานเป็นต้น เอฬกโลมสิกขาบทนี้ ชื่อว่าเอฬกโลม-สมุฏฐาน (มีขนเจียมเป็นสมุฏฐาน) ย่อมเกิดขึ้น ทางกาย ๑ ทางกายกับจิต ๑ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

เอฬกโลมสิกขาบทที่ ๖ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์ แถบสักกชนบท ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้ภิกษุณีซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม ภิกษุณีทั้งหลายมัว

สาละวนซัก ย้อม สาง ขนเจียมอยู่ จึงละเลยอุเทศ ปริปุจฉา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา

ครั้งนั้นแล พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี เสด็จเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ พุทธสำนัก ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้ประทับยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถามพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีผู้ประทับอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแลว่า ดูก่อนพระโคตมี พวกภิกษุณียังเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปแล้วอยู่หรือ

พระนางกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ความไม่ประมาทของพวกภิกษุณีจักมีแต่ไหน เพราะพระผู้เป็นเจ้าเหล่าฉัพพัคคีย์ใช้ภิกษุณีซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม ภิกษุณีทั้งหลายมัวสาละวนซัก ย้อม สาง ขนเจียมอยู่ จึงละเลยอุเทศ ปริปุจฉา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา

ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงชี้แจงให้พระมหาปชาบดีโคตมีเถรีสมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว พระนางถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า ทำประทักษิณ หลีกไปแล้ว

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอใช้ภิกษุณีซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียมจริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พ. เขาเป็นญาติของพวกเธอ หรือมิใช่ญาติ

ฉ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ภิกษุผู้มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำที่สมควรหรือไม่สมควร อาการที่น่าเลื่อมใสหรือไม่น่าเลื่อมใส ของภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเธอยังใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติให้ซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียมได้ การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย

ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ให้ซักก็ดี ให้ย้อมก็ดี ให้สางก็ดี ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๒] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า **ผู้มิใช่ญาติ** คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก

ที่ชื่อว่า **ภิกษุณี** ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย

ภิกษุสั่งว่า **จงซัก** ต้องอาบัติทุกกฏ ขนเจียมที่ซักแล้ว เป็นนิสสัคคีย์

ภิกษุสั่งว่า **จงย้อม** ต้องอาบัติทุกกฏ ขนเจียมที่ย้อมแล้ว เป็นนิสสัคคีย์

ภิกษุสั่งว่า **จงสาง** ต้องอาบัติทุกกฏ ขนเจียมที่สางแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุศคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละขนเจียมนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า ใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า ใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่ง

ของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า ใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ท่านดังนี้.

บทภาชนีย์

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๑

[๑๐๓] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ซึ่งขนเจียมเป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กันนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สงสัย จตุกกะ

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สงสัย จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สงสัย จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์

ทุกกฏ

ภิกษุ ใช้ภิกษุณี ซักขนเจียมของภิกษุอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุ ใช้ภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียวซัก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ...ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๔] ภิกษุณีผู้เป็นญาติซักให้เอง ๑ ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติเป็นผู้ช่วยเหลือ ๑ ภิกษุไม่ได้บอกใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักให้เอง ๑ ภิกษุใช้ให้ซักขนเจียม ที่ทำเป็นสิ่งของแล้วแต่ยังไม่ได้ใช้ ๑ ใช้สิกขมานาซัก ๑ ใช้สามเณรีซัก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๗

พรรณาเอฬกโลมโธวาปนสิกขาบท

เอฬกโลมโธวาปนสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:-

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **ริญฺจนฺติ** แปลว่า ย่อมละทิ้ง คือ ย่อมสละเสีย. มีคำอธิบายว่า ย่อมไม่อาจเพื่อจะประกอบเนือง ๆ.

คำที่เหลือในเอฬกโลมโธวาปนสิกขาบทนี้ พร้อมทั้งสมุฏฐาน เป็นต้น มีนัยดังกล่าวแล้วในปุราณจีวรสิกขาบทนั่นแล.

เอฬกโลมโธวาปนสิกขายบทที่ ๗ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๐๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-เวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์

ครั้งนั้นท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นกุลุปกะของสกุลหนึ่ง รับภัตตาหารอยู่เป็นประจำ ของเคี้ยวของฉันอันใดที่เกิดขึ้นในสกุลนั้น เขาย่อมแบ่งส่วนไว้ถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร เย็นวันหนึ่งในสกุลนั้นมีเนื้อเกิดขึ้น เขาจึงแบ่งส่วนเนื้อนั้นไว้ถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร เด็กของสกุลนั้นตื่นขึ้นในเวลาเช้ามืด ร้องอ้อนวอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า บุรุษผู้สามีจึงสั่งภรรยาว่า จงให้ส่วนของพระแก่เด็ก เราจักซื้อของอื่นถวายท่านครั้นแล้วเวลาเช้าท่านอุปนันทศายบุตร นุ่งอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปสู่สกุลนั้น แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย

ทันใด บุรุษนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบเรียนว่า ท่านเจ้าข้า เมื่อเย็นวานนี้มีมีเนื้อเกิดขึ้น ผมได้เก็บไว้ถวายพระคุณเจ้าส่วนหนึ่ง จากนั้นเด็กคนนี้ตื่นขึ้นแต่เช้ามืดร้องอ้อนวอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า ผมจึงได้ให้เนื้อส่วนของพระคุณเจ้าแก่เด็ก พระคุณเจ้าจะให้ผมจัดหาอะไรมาถวายด้วยทรัพย์กหาปณะหนึ่ง ขอรับ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรถามว่า เธอบริจาคทรัพย์กหาปณะหนึ่งแก่เราแล้วหรือ

บุ. ขอรับ ผมบริจาคแล้ว

อุ. เธอจงให้กหาปณะนั้นแหละแก่เรา

บุรุษนั้นได้ถวายกหาปณะแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ในทันใดนั้นเองแล้วเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระ-ศากบุตรเหล่านี้ รับรูปิยะเหมือนพวกเรา

ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันท-ศากยบุตรจึงได้รับรูปิยะเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่าเธอรับรูปิยะจริงหรือ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้รับรูปิยะเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ

คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด รับก็ดี ให้รับก็ดี ซึ่งทอง เงิน หรือยินดีทอง เงิน อันเขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๖] บทวา อนึ่ง...ใด ความวา ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า พระพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า ทอง ตรัสหมายทองคำ

ที่ชื่อว่า เงิน ได้แก่ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครั้ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้.

บทว่า รับ คือ รับเอง เป็นนิสสัคคีย์.

บทว่า ให้รับ คือ ให้คนอื่นรับแทน เป็นนิสสัคคีย์.

บทว่า หรือยินดีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้ ความว่า หรือยินดีทองเงินที่เขาเก็บไว้ให้ด้วยบอกว่า ของนี้จงเป็นของพระคุณเจ้า ดังนี้เป็นต้น เป็นนิสสัคคีย์ ทอง เงิน ที่เป็นนิสสัคคีย์ ต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละรูปิยะนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละรูปิยะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้ารับรูปิยะไว้แล้ว ของนี้ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละรูปิยะนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติถ้าคนผู้ทำการวัด หรืออุบาสก เดินมาในสถานที่เสียสละนั้น พึงบอกเขาว่า ท่านจงรู้ของสิ่งนี้ ถ้าเขาถามว่า จะให้ผมนำของสิ่งนี้ไปหาอะไรมา อย่าบอกว่า จงนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา ควรบอกแต่ของที่เป็นกัปปิยะ เช่น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ถ้าเขานำรูปิยะนั้นไปแลกของที่เป็นกัปปิยะมาถวาย เว้นภิกษุผู้รับรูปิยะ ภิกษุนอกนั้นฉันได้ทุกรูป ถ้าได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้พึงบอกเขาว่า โปรดช่วยทิ้งของนี้ ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี ถ้าเขาไม่ทิ้งให้ พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

องค์ ๕ นั้น คือ ๑.ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ ๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง ๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย ๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว และ ๕. รู้จักว่าทำอย่างไรเป็นอันทิ้งหรือไม่เป็นอันทิ้ง

ก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงทิ้งอย่าหมายที่ตก ถ้าทิ้งหมายที่ตก ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๐๗] รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ รับรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

รูปิยะ ภิกษุสงสัย รับรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ รับรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ไม่ใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ใช่รูปิยะ ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่รูปิยะ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๘] ทองเงินตกอยู่ภายในวัดก็ดี ภายในที่อยู่ก็ดี ภิกษุหยิบยกเองก็ดี ใช้ให้หยิบยกก็ดี แล้วเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่า เป็นของผู้ใด ผู้นั้นจักนำไปดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๘

พรรณนารูปิยสิกขาบท

รูปิยสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในรูปิยสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **ปฏิวีโส** แปลว่า ส่วน.

ในบทว่า **ชาตรูปรชตํ** นี้ คำว่า **ชาตรูป** เป็นชื่อแห่งทองคำ. ก็เพราะทองคำนั้นเป็นเช่นกับพระฉวีวรรณแห่งพระตถาคต; เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวไว้ในบทภาชนะว่า ท่านเรียกพระฉวีวรรณของพระศาสดา. เนื้อความแห่งบทภาชนะนั้นว่า โลหะพิเศษมีสีเหมือนพระฉวีวรรณของของพระศาสดา นี้ชื่อว่า ชาตรูป (ทองคำธรรมชาติ). ส่วนเงินท่านเรียกว่า รูปิยะ. ในคำทั้งหลายว่า สังข์ ศิลา ประพาฬ เงิน ทอง เป็นต้น. แต่ในสิกขาบทนี้ ท่านประสงค์เอากหาปณะเป็นต้นอย่างใดอย่างอย่างหนึ่งที่ให้ถึงการซื้อขายได้. เพราะเหตุนั้นนั่นแล ในบทภาชนะแห่งบทว่า **รชตํ** นั้น ท่านจึงกล่าวคำว่า กหาปณะ โลหมาสก ดังนี้ เป็นต้น.

[อธิบายวัตถุแห่งนิสสัคคีย์และทุกกฏ]

บรรดาบทว่า **กหาปณะ** เป็นต้นนั้น กหาปณะที่เขาทำด้วยทองคำก็ดี ทำด้วยเงินก็ดี กหาปณะธรรมดาก็ดี ชื่อว่า **กหาปณะ.**

มาสกที่ทำด้วยแร่ทองแดงเป็นต้น ชื่อว่า **โลหมาสก.**

มาสกที่ทำด้วยไม้แก่นก็ดี ด้วยข้อไม้ไผ่ก็ดี โดยที่สุดแม้มาสกที่เขาทำด้วยใบตาลสลักเป็นรูป ก็ชื่อว่า **มาสกไม้.**

มาสกที่เขาทำด้วยครั่งก็ดี ด้วยยางก็ดี ดุนให้เกิดรูปขึ้น ชื่อว่า **มาสกยาง.**

ก็ด้วยบทว่า **เย โวหารๆ คจฺฉนฺติ** นี้ ท่านสงเคราะห์เอามาสกทั้งหมดที่ใช้เป็นมาตราซื้อขายในชนบท ในเวลาซื้อขายกัน โดยที่สุดทำด้วยกระดูกบ้าง ทำด้วยหนังบ้าง ทำด้วยเมล็ดผลไม้บ้าง ดุนให้เป็นรูปบ้าง มิได้ดุนให้เป็นรูปบ้าง. วัตถุทั้ง ๔ อย่าง คือ เงิน ทอง ทั้งหมดนี้อย่างนี้ (และ) มาสกทอง มาสกเงิน มีประเภทดังกล่าวแล้วแม้ทั้งหมด จัดเป็นวัตถุแห่งนิสสัคคีย์, วัตถุนี้ คือ มุกดา มณี ไพฑูรย์ สังข์ ศิลา ประพาฬ ทับทิม บุพราคัม ธัญชาติ ๗ ชนิด ทาสหญิง ทาสชาย นาไร่ สวนดอกไม้ สวนผลไม้เป็นต้น จัดเป็นวัตถุแห่งทุกกฏ. วัตถุนี้ คือ ด้าย ผาลไถ ผืนผ้าฝ้ายอปรัณชาติมีอเนกประการ และเภสัช มีเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยงบเป็นต้น จัดเป็นกัปปิยวัตถุ.

บรรดานิสสัคคิยวัตถุและทุกกฏวัตถุนั้น ภิกษุจะรับนิสสัคคิยวัตถุเพื่อประโยชน์ตนเอง หรือเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ คณะบุคคลและเจดีย์เป็นต้น ย่อมไม่ควร, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง. เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้รับเพื่อประโยชน์แก่สิ่งที่เหลือ เป็นทุกกฏอย่างเดียว แก่ภิกษุผู้รับทุกกฏวัตถุ เพื่อประโยชน์ทุกอย่าง, ไม่เป็นอาบัติในกัปปิยวัตถุ. เป็นปาจิตตีย์ด้วยอำนาจที่มาในรัตนสิกขาบทข้างหน้า แก่ภิกษุผู้รับวัตถุมีเงินเป็นต้นแม้ทั้งหมด ด้วยหน้าที่แห่งภัณฑาคาริกเพื่อต้องการจะเก็บไว้.

[ว่าด้วยการรับ การใช้ให้รับ และวิธีปฏิบัติในรูปิยะ]

บทว่า **อุคฺคณฺเหยฺย** แปลว่า พึงถือเอา. ก็เพราะเมื่อภิกษุรับเอา จึงต้องอาบัติ; ฉะนั้น ในบทภาชนะแห่งบทว่า **อุคฺคณฺเหยฺย** นั้น ท่านจึงกล่าวว่า ภิกษุรับเอง เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. แม้ในบทที่เหลือ ก็มีนัยอย่างนี้.

ในการรับเองและใช้ให้รับนั้น มีวินิจฉัยดังนี้:-

เป็นอาบัติตัวเดียวแก่ภิกษุผู้รับเอง หรือใช้ให้รับวัตถุสิ่งเดียว ในบรรดาภัณฑะ คือ ทองเงิน ทั้งกหาปณะ และมาสก. ถ้าแม้นว่า ภิกษุรับเอง หรือใช้ให้รับตั้งพันอย่างรวมกัน, เป็นอาบัติมากตามจำนวนวัตถุ. แต่ในมหาปัจจรีและกุรุนที กล่าวรวมกันว่า เป็นอาบัติ โดยนับรูปในถุงที่ผูกไว้หย่อน ๆ หรือในภาชนะที่บรรจุไว้หลวม ๆ. ส่วนในถุงที่ผูกไว้แน่น หรือในภาชนะที่บรรจุแน่น เป็นอาบัติตัวเดียวเท่านั้น.

ส่วนในการยินดีเงินทองที่เขาเก็บไว้ มีวินิจฉัยดังนี้:- เมื่อเขากล่าวว่า นี้เป็นของพระผู้เป็นเจ้า ถ้าแม้นภิกษุยินดีด้วยจิต เป็นผู้ใคร่เพื่อจะรับเอาด้วยกายหรือวาจา, แต่ปฏิเสธว่า นี้ไม่ควร ไม่เป็นอาบัติ. แม้ไม่ห้ามด้วยกายและวาจา เป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์ ไม่ยินดีด้วยคิดว่า นี้ไม่ควรแก่เรา ไม่เป็นอาบัติเหมือนกัน. จริงอยู่ บรรดาไตรทวาร อันภิกษุห้ามแล้วด้วยทวารใดทวารหนึ่ง ย่อมเป็นอันห้ามแล้วแท้. แต่ถ้าไม่ห้ามด้วยกายและวาจา รับอยู่ด้วยจิต ย่อมต้องอาบัติ ในกายทวารและวจีทวาร มีการไม่กระทำเป็นสมุฏฐาน เพราะไม่กระทำการห้ามที่ตนพึงกระทำด้วยกายและวาจา. แต่ ชื่อว่า อาบัติ ทางมโนทวาร ไม่มี. บุคคลคนเดียววางเงินทองตั้งร้อยตั้งพันไว้ใกล้เท้า ด้วยกล่าวว่า นี้ จงเป็น

ของท่าน. ภิกษุห้ามว่า นี้ไม่ควร. อุบาสกพูดว่า กระผมสละถวายท่านแล้ว ก็ไป มีคนอื่นมาที่นั้น ถามว่า นี้อะไร ขอรับ ! ภิกษุพึงบอกคำที่อุบาสกนั้น และคนพูดกัน. ถ้าเขาพูดว่า ผมจักเก็บให้ ขอรับ ! ท่านจงแสดงที่เก็บ. ภิกษุพึงขึ้นไปยังปราสาทถึงชั้น ๗ แล้วพึงบอกว่า นี้ที่เก็บ. แต่อย่าพึงบอกว่า จงเก็บไว้ในที่นี้. อกัปปิยวัตถุ (มีทองและเงินเป็นต้น) ย่อมเป็นอันอาศัยวัตถุที่เป็นกัปปิยะและอกัปปิยะ ตั้งอยู่ด้วยคำบอกมีประมาณเท่านี้, พึงปิดประตูแล้วอยู่รักษา.

ถ้าว่า อุบาสกถือเอาบาตรและจีวรซึ่งเป็นของจะขายบางอย่างมา, เมื่อเขากล่าวว่า ท่านจักรับสิ่งนี้ไหม ขอรับ ! พึงกล่าวว่า อุบาสก พวกเรามีความต้องการสิ่งนี้ และวัตถุชื่อเห็นปานนี้ ก็มีอยู่, แต่ไม่มีกัปปิยการก. ถ้าเขาพูดว่า ผมจักเป็นกัปปิยการก, ขอท่านโปรดเปิดประตูให้เถิด พึงเปิดประตูแล้ว กล่าวว่า ตั้งอยู่ในโอกาสโน้น. และอย่าพึงกล่าวว่า ท่านจงถือเอาสิ่งนี้. แม้อย่างนี้ อกัปปิยวัตถุก็เป็นอันอาศัยวัตถุที่เป็นกัปปิยะและอกัปปิยะตั้งอยู่เหมือนกัน. ถ้าเขาถือเอากหาปณะนั้นแล้ว ถวายกัปปิยภัณฑ์แก่เธอ, ควรอยู่. ถ้าเขาถือเอาเกินไป พึงบอกเขาว่า พวกเราจักไม่เอาภัณฑะของท่าน, จงเก็บเสีย.

ในคำว่า **สงฺฆมชฺเฌ นิสฺสชฺชิตพฺพํ** นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ตรัสว่าพึงสละ แก่สงฆ์ หรือแก่คณะ หรือแก่บุคคล ก็เพราะธรรมดาว่ารูปิยะเป็นอกัปปิยะ (เป็นของไม่สมควร).

อนึ่ง เพราะรูปิยะนั้น เป็นเพียงแต่ภิกษุรับไว้เท่านั้น เธอไม่ได้จ่ายหากัปปิยภัณฑ์อะไรด้วยรูปิยะนั้น; ฉะนั้น เพื่อทรงแสดงการใช้สอยโดยอุบาย จึงตรัสว่า พึงสละในท่ามกลางแห่งสงฆ์.

ข้อว่า **กปฺปิยํ อาจิกฺขิตพฺพํ สปฺปิ วา** มีความว่า พึงบอกอย่างนี้ว่า อุบาสก เนยใส หรือน้ำมัน ย่อมควรแก่บรรพชิตทั้งหลาย.

[ปัจจัยที่ได้จากรูปิยะที่ภิกษุรับ ไม่ควรแก่เธอผู้รับ]

ข้อว่า **รูปิยปฏิคฺคาหกํ ฐเปตฺวา สพฺเพหว ปริภุญฺชิตพฺพํ** มีความว่า ภิกษุทั้งหมดพึงแจกกันบริโภค. ภิกษุผู้รับรูปิยะไม่พึงรับส่วนแบ่ง. แม้ได้ส่วนที่ถึงแก่พวกภิกษุอื่นหรืออารามิกชนแล้ว จะบริโภคก็ไม่ควร. โดยที่สุด เนยใส หรือน้ำมันนั้น อันดิรัจฉานมีลิงเป็นต้นลักเอาไปจากส่วนแบ่งนั้น วางไว้ในป่า หรือที่หล่นจากมือของสัตว์เหล่านั้น ยังเป็นของอันดิรัจฉานหวงแหนก็ดี เป็นของบังสุกุลก็ดี ไม่สมควรทั้งนั้น. แม้จะอบเสนาสนะ ด้วยน้ำอ้อยที่นำมาจากส่วนแบ่งนั้นก็ไม่ควร. จะตามประทีปด้วยเนยใส หรือน้ำมันแล้วนอนก็ดี กระทำกสิณบริกรรมก็ดี สอนหนังสือก็ดี ด้วยแสงสว่างแห่งประทีป ไม่ควร. อนึ่ง จะทาแผลที่ร่างกายด้วยน้ำมัน น้ำผึ้งและน้ำอ้อยเป็นต้น จากส่วนแบ่งนั้น ก็ไม่ควรเหมือนกัน.

คนทั้งหลาย เอาวัตถุนั้น จ่ายหาเตียงและตั่งเป็นต้นก็ดี สร้างอุโบสถาคารก็ดี สร้างโรงฉันก็ดี จะบริโภคใช้สอย ก็ไม่ควร. แม้ร่มเงา (แห่งโรงฉัน เป็นต้น) อันแผ่ไปอยู่ตามเขตของเรือน ก็ไม่ควร. ร่มเงาที่เลยเขตไป ควรอยู่ เพราะเป็นของจรมา. จะเดินไปตามทางก็ดี สะพานก็ดี เรือก็ดี แพก็ดี ที่เขาจำหน่ายวัตถุนั้นสร้างไว้ไม่ควร. จะดื่มหรือใช้สอยน้ำที่เอ่อขึ้นเต็มปริ่มสระโบกขรณี ซึ่งเขาให้ขุดด้วยวัตถุนั้นก็ไม่ควร. แต่ว่า เมื่อน้ำภายใน (สระ) ไม่มี น้ำที่ไหลมาใหม่ หรือ

น้ำฝนไหลเข้าไป สมควรอยู่. แม้น้ำที่มาใหม่ซึ่งซื้อมาพร้อมกับสระโบกขรณีที่ซื้อมา (ด้วยวัตถุนั้น) ก็ไม่ควร.

สงฆ์ตั้งวัตถุนั้นเป็นของฝาก (เก็บดอกผล) บริโภคปัจจัย แม้ปัจจัยเหล่านั้น ก็ไม่ควรแก่เธอ. แม้อารามซึ่งเป็นที่อันสงฆ์รับไว้ (ด้วยวัตถุนั้น) ก็ไม่ควรเพื่อบริโภคใช้สอย. ถ้าพื้นดินก็ดี พืชก็ดี เป็นอกัปปิยะ, จะใช้สอยพื้นดิน จะบริโภคผลไม้ไม่ควรทั้งนั้น. ถ้าภิกษุซื้อพื้นดินอย่างเดียว เพาะปลูกพืชอื่น, จะบริโภคผล ควรอยู่. ถ้าพืชภิกษุซื้อมาปลูกลงในพื้นดินอันเป็นกัปปิยะ จะบริโภคผล ไม่ควร. จะนั่งหรือนอนบนพื้นดิน ควรอยู่.

ข้อว่า **สเจ โส ฉฑฺเฑติ** มีความว่า เขาโยนทิ้งไป ที่แห่งใดแห่งหนึ่ง. ถ้าแม้นเขาไม่ทิ้ง หรือถือเอาไปเสียเอง, ไม่พึงห้ามเขา

ข้อว่า **โน เจ ฉฑฺเฑติ** มีความว่า ถ้าเขาไม่ถือเอาไป และไม่ทิ้งให้ หลีกไปตามความปรารถนา ด้วยใส่ใจว่า ประโยชน์อะไรของเราด้วยการขวนขวายนี้, ลำดับนั้น สงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้มีลักษณะตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ.

[ว่าด้วยองค์แห่งภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ]

ในคำว่า **โย น ฉนฺทาคตึ** เป็นต้น มีวินิจฉัยดังนี้:- ภิกษุผู้กระทำวัตถุนั้นเพื่อตน หรือยกตนขึ้นอ้าง ด้วยอำนาจแห่งความโลภ ชื่อว่า ย่อมถึงความลำเอียงเพราะชอบกัน. เมื่อรุกรานผู้อื่นด้วยอำนาจแห่งโทสะว่า ภิกษุนี้ไม่รู้แม่บทเลย ไม่รู้วินัย ชื่อว่า ย่อมถึงความ ลำเอียงเพราะโทสะ. เมื่อถึงความเป็นผู้พลั้งเผลอและหลงลืมสติด้วยอำนาจโมหะ

ชื่อว่า ย่อมถึงความลำเอียงเพราะหลง. เมื่อไม่อาจจะทิ้งเพราะกลัวภิกษุผู้รับรูปิยะ ชื่อว่าย่อมถึงความลำเอียงเพราะกลัว. ภิกษุผู้ไม่กระทำอย่างนี้ บัณฑิตพึงทราบว่า ย่อมไม่ถึงความลำเอียงเพราะชอบกัน ฯลฯ ย่อมไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว.

สองบทว่า **อนิมิตฺตํ กตฺวา** ได้แก่ ไม่กระทำให้มีที่หมาย. อธิบายว่า ภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะนั้น หลับตาแล้ว ไม่เหลียวดูดุจคูถคือไม่กำหนดหมายที่ตก พึงทิ้งให้ตกไปในแม่น้ำ ในเหว หรือในพุ่มไม้. ในรูปิยะแม้อันภิกษุพึงรังเกียจอย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ตรัสบอกการบริโภคใช้สอย แก่ภิกษุทั้งหลายโดยปริยาย. ก็การบริโภคปัจจัยที่เกิดขึ้นจากรูปิยะนั้น ย่อมไม่สมควรแก่ภิกษุผู้รับรูปิยะ โดยปริยายไร ๆ เลย. ก็การบริโภคปัจจัยที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ควรแก่ภิกษุผู้รับรูปิยะนั่น ฉันใด. ปัจจัยที่เกิดขึ้น เพราะการอวดอุตริมนุสธรรมอันไม่มีจริงก็ดี เพราะกุลทูสกกรรมก็ดี เพราะการหลอกลวงเป็นต้นก็ดี ย่อมไม่ควรแก่ภิกษุนั้น และแก่ภิกษุอื่น ฉันนั้น ถึงปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมโดยสม่ำเสมอ ยังไม่ได้พิจารณา จะบริโภคก็ไม่ควร.

[อธิบายการบริโภคปัจจัยมี ๔ อย่าง]

จริงอยู่ การบริโภค มี ๔ อย่าง คือ ไถยบริโภค (บริโภคอย่างขโมย) ๑ อิณบริโภค (บริโภคอย่างเป็นหนี้) ๑ ทายัชชบริโภค (บริโภคอย่างเป็นผู้รับมรดก) ๑ สามีบริโภค (บริโภคอย่างเป็นเจ้าของ) ๑. บรรดาการบริโภค ๔ อย่างนั้น การบริโภคของภิกษุผู้ทุศีลซึ่งนั่งบริโภคอยู่แม้ในท่ามกลางสงฆ์ ชื่อว่า ไถยบริโภค. การบริโภคไม่พิจารณาของ

ภิกษุผู้มีศีล ชื่อว่า อิณบริโภค. เพราะฉะนั้น ภิกษุผู้มีศีลพึงพิจารณาจีวรทุกขณะที่บริโภคใช้สอย บิณฑบาตพึงพิจารณาทุก ๆ คำกลืน. เมื่อไม่อาจอย่างนั้น พึงพิจารณาในกาลก่อนฉัน หลังฉัน ยามต้น ยามกลาง และยามสุดท้าย. หากเมื่อเธอไม่ทันพิจารณาอรุณขึ้น, ย่อมตั้งอยู่ในฐานะบริโภคหนี้. แม้เสนาสนะ ก็พึงพิจารณาทุก ๆ ขณะที่ใช้สอย. ความมีสติเป็นปัจจัยทั้งในขณะรับทั้งในขณะบริโภคเภสัช ย่อมควร. แม้เมื่อเป็นอย่างนั้น ก็เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ทำสติในการรับ ไม่ทำในการบริโภคอย่างเดียว. แต่ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไม่ทำสติในการรับ ทำแต่ในเวลาบริโภค.

ก็สุทธิมี ๔ อย่าง คือ เทสนาสุทธิ (หมดจดด้วยการแสดง) ๑ สังวรสุทธิ (หมดจดด้วยสังวร) ๑ ปริยิฏฐิสุท°ธิ (หมดจดด้วยการแสวงหา) ๑ ปัจจเวกขณสุทธิ (หมดจดด้วยการพิจารณา) ๑. บรรดาสุทธิ ๔ อย่างนั้น ปาฏิโมกขสังวรศีล ชื่อว่าเทสนาสุทธิ. ก็ปาฏิโมกขสังวรศีลนั้น ท่านเรียกว่า เทสนาสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยการแสดง. อินทรียสังวรศีล ชื่อว่าสังวรสุทธิ. ก็อินทรียสังวรศีลนั้น ท่านเรียกว่า สังวรสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยสังวร คือ การตั้งจิตอธิษฐานว่า เราจักไม่ทำอย่างนี้อีกเท่านั้น. อาชีวปริสุทธิศีล ชื่อว่า ปริยิฏฐิสุทธิ.๑ ก็อาชีวปาริสุทธิศีลนั้น ท่านเรียกว่า ปริยิฏฐิสุทธิ๒ เพรา่เป็นความบริสุทธิ์ด้วยการแสวงหาของภิกษุผู้ละอเนสนาแล้วยังปัจจัยทั้งหลายให้เกิดขึ้นโดยธรรม โดยสม่ำเสมอ. ปัจจัยบริโภคสันนิสสิตศีล ชื่อว่า ปัจจเวกขณสุทธิ. จริงอยู่ปัจจัยบริโภคสันนิสสิตศีลนั้น ท่านเรียกว่า ปัจจเวกขณสุทธิ เพราะ

๑-๒. ในที่อื่น ๆ เป็น ปริเยฏฐิสุทธิ.

บริสุทธิ์ด้วยการพิจารณาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้โดยนัยมีอาทิว่า ภิกษุย่อมพิจารณาโดยแบบคายแล้วเสพจีวร ดังนี้. เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงกล่าวว่า แต่ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไม่ทำสติในการรับ ทำแต่ในการบริโภค. การบริโภคปัจจัยของพระเสขะ ๗ จำพวก ชื่อว่า ทายัชชบริโภค. จริงอยู่ พระเสขะ ๗ จำพวกนั้น เป็นพระโอรสของพระผู้มีพระภาคเจ้า; เพราะฉะนั้น จึงเป็นทายาทแห่งปัจจัยอันเป็นของพระพุทธบิดา บริโภคอยู่ซึ่งปัจจัยเหล่านั้น.

ถามว่า ก็พระเสขะเหล่านั้น บริโภคปัจจัยของพระผู้มีพระภาคเจ้าหรือบริโภคปัจจัยของพวกคฤหัสถ์ ?

ตอบว่า ปัจจัยเหล่านั้น แม้อันพวกคฤหัสถ์ถวาย ก็จริง. แต่ชื่อว่าเป็นของพระผู้มีพระภาคเจ้า เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตไว้ เพราะฉะนั้น บัณฑิตพึงทราบว่า พระเสขะเหล่านั้น บริโภคปัจจัยของพระผู้มีพระภาคเจ้า. ก็ธรรมทายาทสูตร เป็นเครื่องสาธกในการบริโภคปัจจัยของพระผู้มีพระภาคเจ้านี้.

การบริโภค ของพระขีณาสพทั้งหลาย ชื่อว่า สามีบริโภค. จริงอยู่ พระขีณาสพทั้งหลายเหล่านั้น ชื่อว่าเป็นเจ้าของบริโภคเพราะล่วงความเป็นทาสแห่งตัณหาได้แล้ว. บรรดาการบริโภคทั้ง ๔ นี้ สามีบริโภคและทายัชชบริโภค ย่อมควรแม้แก่ภิกษุทุกจำพวก. อิณบริโภค ไม่สมควรเลย. ในไถยบริโภค ไม่มีคำจะพูดถึงเลย.

[อธิบายว่าการบริโภคอีก ๔ อย่าง]

การบริโภคแม้อื่นอีก ๔ คือ ลัชชีบริโภค อลัชชีบริโภค ธัมมิย-บริโภค อธัมมิยบริโภค. บรรดาการบริโภค ๔ อย่างนั้น การบริโภค

ของอลัชชีภิกษุร่วมกับลัชชีภิกษุ สมควร. ไม่พึงปรับอาบัติเธอ. การบริโภคของลัชชีภิกษุร่วมกับอลัชชีภิกษุ ย่อมควรตลอดเวลาที่เธอยังไม่รู้. เพราะว่าธรรมดาภิกษุผู้เป็นอลัชชีมาแต่แรกไม่มี. เพราะฉะนั้น พึงว่ากล่าวเธอในเวลาทราบว่าเธอเป็นอลัชชีว่า ท่านทำการละเมิดในกายทวารและวจีทวาร, การทำนั้น ไม่สมควรเลย, ท่านอย่าได้กระทำอย่างนี้. ถ้าเธอไม่เอื้อเฟื้อยังคงกระทำอยู่อีก, ถ้ายังขืนทำการบริโภคร่วมกับอลัชชีนั้น, แม้เธอก็กลายเป็นอลัชชีไปด้วย. ฝ่ายภิกษุใด กระทำการบริโภคร่วมกับอลัชชี ผู้ซึ่งเป็นภาระของตน, แม้ภิกษุนั้น อันภิกษุอื่นเห็นพึงห้าม, ถ้าเธอไม่ยอมงดเว้น, ภิกษุแม้รูปนี้ ก็เป็นอลัชชีเหมือนกัน. อลัชชีภิกษุแม้รูปเดียว ย่อมทำให้ภิกษุเป็นอลัชชีได้แม้ตั้งร้อยรูปอย่างนี้. ชื่อว่าอาบัติในการบริโภคร่วมกันระหว่างอลัชชีกับอลัชชี ย่อมไม่มี. การบริโภคร่วมระหว่างลัชชีกับลัชชี เป็นเช่นเดียวกับขัตติยกุมารสองพระองค์เสวยร่วมกันในสุวรรณภาชน์. การบริโภคเป็นธรรม และไม่เป็นธรรม ผู้ศึกษาพึงทราบด้วยอำนาจแห่งปัจจัยนั่นแล.

ในการบริโภคเป็นธรรม และไม่เป็นธรรมนั้น พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

ถ้าแม้บุคคลก็เป็นอลัชชี แม้บิณฑบาตไม่เป็นธรรม, น่ารังเกียจทั้ง ๒ ฝ่าย. บุคคลเป็นอลัชชี แต่บิณฑบาตเป็นธรรม, ภิกษุทั้งหลายรังเกียจบุคคลแล้ว ไม่พึงรับบิณฑบาต. แต่ในมหาปัจจรี ท่านกล่าวไว้ว่า คนทุศีล ได้อุเทศภัตเป็นต้นจากสงฆ์แล้ว ถวายแก่สงฆ์นั่นแล. อุเทศภัตเป็นต้นนี้ ย่อมควร เพราะเป็นไปตามที่เขาถวายนั่นเอง. บุคคลเป็น

ลัชชี บิณฑบาตไม่เป็นธรรม, บิณฑบาตน่ารังเกียจ ไม่ควรรับเอา. บุคคลเป็นลัชชี แม้บิณฑบาตก็เป็นธรรม ย่อมสมควร.

[อธิบายการยกย่องและการบริโภคอีกอย่างละ ๒]

ยังมีการยกย่อง ๒ อย่าง และการบริโภค ๒ อย่างอีก คือ การยกย่องลัชชี ๑ การยกย่องอลัชชี ๑ ธรรมบริโภค ๑ อามิสบริโภค ๑, ในการยกย่องและการบริโภคนั้น การยกย่องลัชชี แก่อลัชชี สมควร. เธอไม่ควรถูกปรับอาบัติ. ก็ถ้าว่า ลัชชียกย่องอลัชชี ย่อมเชื้อเชิญด้วยอนุโมทนา เชื้อเชิญด้วยธรรมกถา อุปถัมภ์ในสกุลทั้งหลาย, แม้อลัชชีนอกนี้ ก็กล่าวสรรเสริญเธอในบริษัทว่า อาจารย์ของพวกเราย่อมเป็นผู้เช่นนี้และเช่นนี้, ภิกษุนี้ บัณฑิตพึงทราบว่า ย่อมทำพระศาสนาให้เสื่อมลง คือ ให้อันตรธานไป.

ก็บรรดาธรรมบริโภคและอามิสบริโภค ในบุคคลใด อามิสบริโภคสมควร, ในบุคคลนั้น แม้ธรรมบริโภค ก็สมควร. ท่านกล่าวไว้ (ในอรรถกถาทั้งหลาย) ว่า ก็คัมภีร์ใด ตั้งอยู่ในสุดท้าย จักฉิบหายไป โดยกาลล่วงไปแห่งบุคคลนั้น, จะเรียนเอาคัมภีร์นั้นเพื่ออนุเคราะห์ธรรมควรอยู่. ในการอนุเคราะห์ธรรมนั้น มีเรื่องต่อไปนี้:-

[เรื่องเรียนคัณฐะจากคนเลวเพื่ออนุเคราะห์ธรรม]

ได้ยินว่า ในยุคมหาภัย ได้มีภิกษุผู้ชำนาญมหานิเทศเพียงรูปเดียวเท่านั้น. ครั้งนั้น พระอุปัชฌะของพระติสสเถระ ผู้ทรงนิกาย ๔ ชื่อว่ามหาติปิฎกเถระ กล่าวกะพระมหารักขิตเถระว่า อาวุโสมหารักขิต ! เธอจงเรียนเอามหานิเทศในสำนักแห่งภิกษุนั่นเถิด. เธอเรียนว่า ได้ทราบว่าท่านรูปนี้เลวทราม ขอรับ ! กระผมจักไม่เรียนเอา.

อุปัชฌาย์. เรียนไว้เถิดคุณ ! ฉันจักนั่งใกล้ ๆ เธอ.

พระเถระ. ดีละ ขอรับ ! เมื่อท่านนั่งอยู่ด้วย กระผมจักเรียนเอา แล้วเริ่มเรียนติดต่อกันทั้งกลางคืนกลางวัน วันสุดท้ายเห็นสตรีภายใต้เตียง แล้ว เรียนว่า ท่านขอรับ ! กระผมได้สดับมาก่อนแล้วทีเดียว, ถ้าว่ากระผมพึงรู้อย่างนี้ จะไม่พึงเรียนธรรมในสำนักคนเช่นนี้เลย. ก็พระ-มหาเถระเป็นอันมาก ได้เรียนเอาในสำนักของพระเถระนั้นแล้ว ได้ประดิษฐานมหานิเทศไว้สืบมา.

อันทองและเงินแม้ทั้งหมด ผู้ศึกษาพึงทราบว่า ถึงการสงเคราะห์ว่ารูปิยะทั้งนั้น ในคำว่า **รูปิเย รูปิยสญฺญี** นี้.

สองบทว่า **รูปิเย เวมติโก** มีความว่า เกิดมีความสงสัย โดยนัยเป็นต้นว่า เป็นทองคำ หรือทองเหลือง*หนอ

สองบทว่า **รูปิเย อรูปิยสญฺญี** ความว่า มีความสำคัญในทองคำเป็นต้นว่า เป็นทองเหลืองเป็นต้น .

อีกอย่างหนึ่ง บุคคลผู้ใคร่ในบุญทั้งหลาย มีนางสนมของพระราชาเป็นต้น ถวายเงินและทองใส่ไว้ในภัต ของควรเคี้ยว ของหอมและกำยานเป็นต้น, ถวายแผ่นผ้าเล็ก ๆ รวมกับกหาปณะที่ขอดไว้ที่ชายผ้าเป็นต้นต้นนั่นแหละ แก่ภิกษุทั้งหลายผู้เที่ยวบิณฑบาตผ้า, ภิกษุทั้งหลายรับเอาด้วยสำคัญว่าภัตตาหารเป็นต้น หรือสำคัญว่าผ้, ภิกษุนี้ พึงทราบว่าผู้มีความสำคัญในรูปิยะว่ามิใ ช่รูปิยะ รันเอารูปิยะด้วยอาการอย่างนี้.

แต่ภิกษุผู้รับ พึงกำหนดให้ดีว่า วัตถุนี้เราได้ในเรือนหลังนี้

*** วิมติ ขรปตฺตนฺติ ขรสงฺขาตํ สุวรฺณปฏิรูปกํ วตฺถุ แปลว่า ที่ชื่อว่า ขรปัตตะ ได้แก่ วัตถุ**

ที่นับว่าแข็ง เทียมทองคำ. -ผู้ชำระ.

เพราะว่า ผู้ที่ถวายของด้วยไม่มีสติ ได้สติแล้วจะกลับมา (ทวงถาม). ลำดับนั้น ภิกษุพึงบอกเขาว่า ท่านจงตรวจดูห่อผ้าของท่าน ดังนี้. บทที่เหลือในสิกขาบทนี้ มีอรรถตื้นทั้งนั้น.

บรรดาสมุฏฐานเป็นต้น สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ บางคราวเป็นกิริยา เพราะต้องด้วยการรับ บางคราวเป็นอกิริยา เพราะไม่ทำการห้ามจริงอยู่ รูปิยสิกขาบท อัญญวาทกสิกขาบท และอุปัสสุติสิกขาบท ทั้ง ๓ มีกำหนดอย่างเดียวกัน เป็นโนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

รูปิยสิกขาบทที่ ๘ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๐๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะ มีประการต่าง ๆ ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้

ถึงการซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ เล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-ฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอถึงการซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ถึงการซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ เล่า การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อด้วยความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ครั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก

ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๘. ๘. อนึ่ง ภิกษุใดถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๐] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า มีประการต่างๆ คือ เป็นรูปพรรณบ้าง ไม่เป็นรูปพรรณบ้าง เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณบ้าง

ที่ชื่อว่า เป็นทั้งรูปพรรณ ได้แก่ เครื่องประดับศีรษะ เครื่องประดับคอ เครื่องประดับมือ เครื่องประดับเท้า เครื่องประดับสะเอว.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นรูปพรรณ คือ ที่เรียกกันว่าเป็นแท่ง

ที่ชื่อว่า เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ได้แก่ ของ ๒ อย่าง นั้น

ที่ชื่อว่า รูปิยะ ได้แก่ ทองคำ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครั้ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้.

บทว่า ถึงความซื้อขาย คือ เอาของที่เป็นรูปพรรณซื้อของที่เป็นรูปพรรณ เป็นนิสสัคคีย์

เอาของที่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ เป็นนิส-สัคคีย์

เอาของที่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูป-พรรณ เป็นนิสสัคคีย์

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่เป็นรูปพรรณ เป็นนิสสัคคีย์

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณเป็นนิสสัคคีย์

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ เป็นนิสสัคคีย์

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ซื้อของที่เป็นรูป-พรรณ เป็นนิสสัคคีย์

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ซื้อของที่มิใช่รูป-พรรณ เป็นนิสสัคคีย์

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ซื้อของที่เป็นทั้งรูป-พรรณเละมิใช่รูปพรรณ เป็นนิสสัคคีย์

ของที่ซื้อขายด้วยรูปิยะ ซึ่งเป็นนิสัคคีย์นั้น ต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละของนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละของที่ซื้อขายด้วยรูปิยะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติถ้าคนทำการวัด หรืออุบาสกเดินมาในสถานที่เสียสละนั้น พึงบอกเขาว่าท่านจงรู้ของสิ่งนี้ ถ้าเขาถามว่า จะให้ผมนำของสิ่งนี้ไปหาอะไรมา อย่าบอกว่า จงนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา ควรบอกแต่ของที่เป็นกัปปิยะ เช่นเนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ถ้าเขานำของสิ่งนั้นไป แลกของที่เป็นกัปปิยะมาถวาย เว้นภิกษุผู้ซื้อขายด้วยรูปิยะ ภิกษุนอกนั้นฉันได้ทุกรูป ถ้าได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ พึงบอกเขาว่า โปรดช่วยทั้งของสิ่งนี้ ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี ถ้าเขาไม่ทิ้งให้ พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

องค์๕ นั้น คือ ๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ ๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง ๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย ๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว และ ๕. รู้จักว่าทำอย่างไรเป็นอันทิ้ง หรือไม่เป็นอันทิ้ง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์กราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะแล้ว ชอบแก่สงฆ์เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงทิ้งอย่าหมายที่ตก ถ้าทิ้งหมายที่ตกต้องอาบัติทุกกฏ

บทภาชนีย์

[๑๑๑] รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

รูปิยะ ภิกษุสงสัย ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสงสัย ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ... ต้องอาบัติทุกกฏ

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสงสัย... ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ... ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๑๑๒] ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๕

พรรณนารูปิยสัพโหารสิกขาบท

รูปิยสัพโย°หารสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในรูปิยสัพโยหาร[๒]สิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **นานปฺปการกํ** ได้แก่ มีประการมิใช่น้อย ด้วยอำนาจรูปิยะที่ทำ (เป็นรูปภัณฑ์) และมิได้ทำ (เป็นรูปภัณฑ์) เป็นต้น .

บทว่า **รูปิยสมฺโยหารํ** ได้แก่ การแลกเปลี่ยนด้วยทองและเงิน.

บทว่า **สมาปชฺชนฺติ** มีความว่า พวกภิกษุฉัพพัคคีย์มองไม่เห็นโทษในการแลกเปลี่ยนด้วยทองและเงินที่คนรับไว้แล้ว เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการรับอย่างเดียว จึงกระทำ (การแลกเปลี่ยนด้วยรูปิยะ).

ในคำว่า **สีสุปคํ** เป็นต้น มีวินิจฉัยดังนี้:- ทองเงินรูปภัณฑ์

๑-๒. บาลีและโยชนาเป็น รูปิยสังโวหารสิกขาบท.

ที่ชื่อว่าสีสูปคะ เพราะอรรถว่า ประดับศีรษะ. ก็ในคัมภีร์ทั้งหลายเขียนไว้ว่า **สีสูปกำ** ก็มี. คำว่า **สีสูปกำ** นี้ เป็นชื่อของเครื่องประดับศีรษะชนิดใดชนิดหนึ่ง. ในบททั้งปวงก็นัยนี้.

ในบทว่า **กเตน กตำ** เป็นต้นนี้ บัณฑิตพึงทราบการซื้อขายด้วยรูปิยะล้วน ๆ เท่านั้น.

ข้าพเจ้า จักกล่าววินิจฉัยในบทว่า **รูปิเย รูปิยสญฺญี** เป็นต้นต่อไป:- บรรดาวัตถุที่กล่าวแล้วในสิกขาบทก่อน เมื่อภิกษุซื้อขายนิสสัคคิยวัตถุด้วยนิสสัคคิยวัตถุ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ด้วยสิกขาบทก่อน ในเพราะการรับมูลค่า, ในเพราะการซื้อขายของอื่น ๆ เป็นนิสสัคคิย-ปาจิตตีย์ด้วยสิกขาบทนี้แล. แต่เมื่อซื้อขายทุกกฏวัตถุ หรือกัปปิยวัตถุด้วยนิสสัคคิยวัตถุ ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน.

[ว่าด้วยการซื้อขายรูปิยะด้วยรูปิยะเป็นต้น]

จริงอยู่ ผู้ศึกษาพึงทราบติกะว่า ภิกษุมีความสำคัญในรูปิยะว่าเป็นรูปิยะ ซื้อขายสิ่งที่มิใช่รูปิยะ เป็นต้น นี้ เป็นอีกติกะหนึ่ง ซึ่งแม้มิได้ตรัสไว้ เพราะอนุโลมแก่ติกะที่สองที่ตรัสไว้ว่า ภิกษุมีความสำคัญในสิ่งที่มิใช่รูปิยะว่าเป็นรูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ เป็นต้นนี้. แท้จริง ภิกษุซื้อขายรูปิยะของผู้อื่นด้วยสิ่งมิใช่รูปิยะของตนก็ดี ซื้อขายสิ่งที่มิใช่รูปิยะของผู้อื่นด้วยรูปิยะของตนก็ดี แม้โดยการซื้อขายทั้งสองประการ ก็จัดเป็นทำการซื้อขายด้วยรูปิยะเหมือนกัน. เพราะฉะนั้น ในบาลี จึงตรัสไว้ติกะเดียวเท่านั้น ในฝ่ายรูปิยะข้างเดียวฉะนี้แล.

ก็เมื่อภิกษุซื้อขายวัตถุแห่งนิสสัคคีย์ ด้วยวัตถุแห่งทุกกฏ เป็น

ทุกกฏด้วยสิกขาบทก่อน ในเพราะการรับมูลค่า. เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ด้วยสิกขาบทนี้ ในเพราะแลกเปลี่ยนในภายหลัง เพราะซื้อขายของหนัก. เมื่อซื้อขายทุกกฏวัตถุนั่นแหละ หรือกัปปิยวัตถุ ด้วยวัตถุแห่งทุกกฏ เป็นทุกกฏด้วยสิกขาบทก่อน ในเพราะการรับมูลค่า, เป็นทุกกฏเช่นกัน ด้วยสิกขาบทนี้ แม้ในเพราะแลกเปลี่ยนภายหลัง. เพราะเหตุไร ? เพราะซื้อขายด้วยอกัปปิยวัตถุ.

ส่วนในอรรถกถาอันธกะ ท่านกล่าวว่า ถ้าภิกษุถึงการซื้อขายเป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ คำนั้น ท่านกล่าวไว้ไม่ชอบ. เพราะเหตุไร ? เพราะชื่อว่าการซื้อขาย นอกจากการให้และการรับ ไม่มี. และกยวิกกยสิกขาบท พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอาการแลกเปลี่ยนกัปปิยวัตถุด้วยกัปปิยวัตถุเท่านั้น. ก็แลการแลกเปลี่ยนนั้นนอกจากพวกสหธรรมิก.

สิกขาบทนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอาการซื้อขายรูปิยะ และสิ่งมิใช่รูปิยะด้วยรูปิยะ และการซื้อขายรูปิยะด้วยสิ่งมิใช่รูปิยะ, ส่วนการซื้อขายวัตถุแห่งทุกกฏด้วยวัตถุแห่งทุกกฏ มิได้ตรัสไว้ในบาลีในสิกขาบทนี้ (และ) มิได้ตรัสไว้ในบาลีในกยวิกกสิกขาบทนั้นเลย. ก็ในการซื้อขายวัตถุแห่งทุกกฏ ด้วยวัตถุแห่งทุกกฏนี้ ไม่ควรจะ (เป็นอนาบัติ). เพราะฉะนั้น พวกอาจารย์ผู้รู้พระประสงค์แห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงได้กล่าวคำว่า ในเพราะรับวัตถุแห่งทุกกฏ เป็นทุกกฏ ฉันใด, แม้ในเพราะซื้อขายวัตถุแห่งทุกกฏนั้น ด้วยวัตถุแห่งทุกกฏนั้นนั่นแล เป็นทุกกฏ ก็ชอบแล้ว ฉันนั้นเหมือนกัน.

อนึ่ง เมื่อภิกษุซื้อขายวัตถุนิสสัคคีย์ ด้วยกัปปิยวัตถุ เป็นอนาบัติด้วยสิกขาบทก่อนในเพราะการรับมูลค่า, เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์ ด้วย

สิกขาบทนี้ ในเพราะแลกเปลี่ยนภายหลัง. สมจริงดังคำที่พระผู้มีพระ-ภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ภิกษุมีความสำคัญในสิ่งมิใช่รูปิยะว่าไม่ใช่รูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. เมื่อภิกษุซื้อขายวัตถุแห่งทุกกฏด้วยกัปปิยวัตถุนั้นนั่นแหละ ไม่เป็นอาบัติ เหมือนอย่างนั้น ในเพราะการรับมูลค่า, เป็นทุกกฏด้วยสิกขาบทนี้ ในเพราะการแลกเปลี่ยนภายหลัง. เพราะเหตุไร ? เพราะซื้อขายสิ่งเป็นอกัปปิยะ.

อนึ่ง เมื่อภิกษุแลกเปลี่ยนกัปปิยวัตถุ ด้วยกัปปิยวัตถุ นอกจากพวกสหธรรมิก ไม่เป็นอาบัติ ด้วยสิกขาบทก่อน ในเพราะการรับมูลค่า. เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ด้วยวิกกยสิกขาบทข้างหน้า เพราะการแลกเปลี่ยนภายหลัง. เมื่อภิกษุถือเอาพ้นการซื้อขายไป ไม่เป็นอาบัติ แม้โดยสิกขาบทข้างหน้า. (แต่) เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้ประกอบการหาผลกำไร.

[อธิบายปัตตจตุกกะเป็นอุทาหรณ์]

อนึ่ง ผู้ศึกษาพึงทราบปัตตจตุกกะนี้ อันแสดงถึงความที่รูปิยสัพ-โยหารสิกขาบทนี้หนัก. ความพิสดารว่า ภิกษุใด รับเอารูปิยะ แล้วจ้างให้ขุดแร่เหล็กขึ้นด้วยรูปิยะนั้น, ให้ช่างเหล็กถลุงแร่เหล็กนั้น แล้วให้ทำบาตรด้วยโลหะนั้น. บาตรนี้ ชื่อว่า เป็นมหาอกัปปิยะ ภิกษุนั้นไม่อาจทำให้เป็นกัปปิยะได้ด้วยอุบายไร ๆ. ก็ถ้าว่า ทำลายบาตรนั้นแล้วให้ช่างทำกระถาง. แม้กระถางนั้นก็เป็นอกัปปิยะ. ให้กระทำมีด แม้ไม้สีพื้นที่ตัดด้วยมีดนั้น ก็เป็นอกัปปิยะ. ให้กระทำเบ็ด แม้ปลาที่เขาให้ตายด้วยเบ็ดนั้น ก็เป็นอกัปปิยะ. ภิกษุให้ช่างเผาตัวมีดให้ร้อนแล้ว แช่น้ำ หรือนมสดให้ร้อน. แม้น้ำและนมสดนั้น ก็เป็นอกัปปิยะเช่นกัน.

ในมหาปัจจรี ท่านกล่าวว่า ก็ภิกษุใด รับรูปิยะแล้วซื้อบาตรด้วยรูปิยะนั้น, แม้บาตรนี้ของภิกษุนั้น ก็เป็นอกัปปิยะ ไม่สมควรแม้แก่สหธรรมิกทั้ง ๕. แต่ภิกษุนั้นอาจทำบาตรนั้น ให้เป็นกัปปิยะได้. จริงอยู่ บาตรนั้น จะเป็นกัปปิยะได้ ต่อเมื่อให้มูลค่าแก่เจ้าของมูลค่า และเมื่อให้บาตรแก่เจ้าของบาตร. ภิกษุจะให้กัปปิยภัณฑ์แล้วรับเอาไปใช้สอยสมควรอยู่.

ฝ่ายภิกษุใด ให้รับเอารูปิยะไว้แล้วไปยังตระกูลช่างเหล็กกับด้วยกัปปิยการก เห็นบาตรแล้วพูดว่า บาตรนี้ เราชอบใจ. และกัปปิยการกให้รูปิยะนั้นแล้ว ให้ช่างเหล็กตกลง. แม้บาตรใบนี้ อันภิกษุนั้นถือเอาโดยกัปปิยโวหาร เป็นเช่นกับบาตรใบที่ ๒ นั่นเอง จัดเป็นอกัปปิยะเหมือนกัน เพราะภิกษุรับมูลค่า.

ถามว่า เพราะเหตุไร จึงไม่ควรแก่สหธรรมิกที่เหลือ ?

แก้ว่า เพราะไม่เสียสละมูลค่า.

อนึ่ง ภิกษุใด ไม่รับรูปิยะไปยังตระกูลช่างเหล็ก พร้อมกับกัปปิยการกที่ทายกส่งมาว่า ท่านจงซื้อบาตรถวายพระเถระ เห็นบาตรแล้ว ให้กัปปิยการกจ่ายกหาปณะว่า เธอจงรับเอากหาปณะเหล่านี้แล้ว ให้บาตรนี้แล้วได้ถือเอาไป. บาตรนี้ ไม่ควรแก่ภิกษุรูปนี้เท่านั้น เพราะจัดการไม่ชอบ, แต่ควรแก่ภิกษุเหล่าอื่น เพราะไม่ได้รับมูลค่า.

ได้ทราบว่า อุปัชฌาย์ของพระมหาสุมเถระ มีชื่อว่าอนุรุทธเถระ. ท่านบรรจุบาตรเห็นปานนี้ของตนให้เต็ม ด้วยเนยใสแล้ว สละแก่สงฆ์.

พวกสัทธิวิหาริกแม้ของพระจุลนาคเถระผู้ทรงไตรปิฎก ก็ได้มีบาตรเช่นนั้นเหมือนกัน. พระเถระสั่งให้บรรจุบาตรนั้นให้เต็ม ด้วยเนยใสแล้วให้เสียสละแก่สงฆ์ ดังนี้แล. นี้ชื่ออกัปปิยปัตตจตุกกะ. ก็ถ้าว่า ภิกษุไม่รับรูปิยะไปสู่ตระกูล แห่งช่างเหล็ก พร้อมด้วยกัปปิยการกที่ทายกส่งมาว่า เธอจงซื้อบาตรถวายพระเถระ เห็นบาตรแล้วกล่าวว่า บาตรนี้เราชอบใจ หรือว่า เราจักเอาบาตรนี้, และกัปปิยการกจ่ายรูปิยะนั้นให้แล้วให้ช่างเหล็กยินยอมตกลง. บาตรนี้สมควรทุกอย่าง ควรแก่การบริโภคแม้แห่งพระพุทธทั้งหลาย.

สองบทว่า **อรูปิเย รูปิยสญฺญี** ได้แก่ มีความสำคัญในทองเหลืองเป็นต้น ว่าเป็นทองคำเป็นต้น.

สองบทว่า **อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส** มีความว่า ถ้าภิกษุซื้อขายสิ่งที่มิใช่รูปิยะ.. ด้วยสิ่งที่มิใช่รูปิยะ ซึ่งมีความสำคัญว่าเป็นรูปิยะนั้น เป็นอาบัติทุกกฏ. ในภิกษุผู้มีความสงสัย ก็มีนัยอย่างนี้. แต่ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุมีความสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ แม้กระทำการซื้อขาย กับด้วย สหธรรมิก ๕ ว่า ท่านจงถือเอาสิ่งนี้แล้วให้สิ่งนี้. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ เป็นอจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

รูปิยสัพโยหาร สิกขาบทที่ ๕ จบ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๑๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับ อยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นผู้ชำนาญทำจีวรกรรม เธอเอาผ้าเก่า ๆ ทำผ้าสังฆาฏิย้อมแต่งดีแล้วใช้ห่ม

ขณะนั้นแล ปริพาชกผู้หนึ่งห่มผ้ามีราคามาก เข้าไปหาท่านพระ-อุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันท-ศากยบุตรว่า ผ้าสังฆาฏิผืนนี้ของท่านงามแท้ จงแลกกันกับผ้าของข้าพเจ้าเถิด

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวว่า ท่านจงรู้เอาเองเถิด

ปริพาชกตอบสนองว่า ข้าพเจ้ารู้ ขอรับ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรตอบว่า ตกลง ขอรับ แล้วได้ให้ไป

จึงปริพาชกนั้น ได้ห่มผ้าสังฆาฏิผืนนั้น ไปสู่ปริพาชการาม

พวกปริพาชกพากันรุมถามปริพาชกผู้นั้นว่า สังฆาฏิผืนนี้ของท่านช่างงามจริง ท่านได้มาแต่ไหน

ปริพาชกผู้นั้นตอบว่า ผมเอาผ้าของผมผืนนั้นแลกเปลี่ยนมา

พวกปริพาชกกล่าวว่า ผ้าสังฆาฏิของท่านผืนนี้จักอยู่ได้สักกี่วัน ผ้าของท่านผืนนั้นแหละดีกว่า

ปริพาชกผู้นั้นเห็นจริงว่า ปริพาชกทั้งหลายพูดถูกต้อง ผ้าสังฆาฏิของเราผืนนี้ จักอยู่ได้สักกี่วัน ผ้าผืนนั้นของเราดีกว่า แล้วเข้าไปหา

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระ-อุปนันทศากยบุตรว่า โปรดนำผ้าสังฆาฏิของท่านไป โปรดคืนผ้าของผมมา

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรพูดว่า ข้าพเจ้าได้บอกท่านแล้วมิใช่หรือว่า จงรู้เอาเองเถิด ข้าพเจ้าจักไม่คืนให้

ปริพาชกนั้น จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาขึ้นในทันใดนั้นแลว่า ธรรมดาคฤหัสถ์ก็ยังคืนให้แก่คฤหัสถ์ผู้เดือดร้อน ก็นี่บรรพชิตจักไม่คืนให้แก่บรรพชิตด้วยกันเทียวหรือ

ภิกษุทั้งหลายได้ยินปริพาชกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันท-ศากยบุตร จึงได้ถึงการแลกเปลี่ยนกับปริพาชกเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระะผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่า เธอถึงการแลกเปลี่ยนกันปริพาชก จริงหรือ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำ

ของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้ถึงการแลกเปลี่ยนกับปริพาชกเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๙. ๑๐. อนึ่ง...ภิกษุใดถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่าง ๆ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๔] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง. . .ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ

ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า มีประการต่าง ๆ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ โดยที่สุด แม้ก้อนฝุ่น ไม้ชำระฟัน ด้ายชายผ้า.

บทว่า ถึงการแลกเปลี่ยน คือ ภิกษุพูดเป็นเชิงบังคับว่า จงให้ของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ จงนำของสิ่งนี้มาด้วยของสิ่งนี้ จงแลกเปลี่ยนของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ จงจ่ายของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ในเวลาที่แลกแล้ว คือของ ๆ ตนไปอยู่ในมือของคนอื่น และเปลี่ยนแล้ว คือของ ๆ คนอื่นมาอยู่ในมือของตน เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละของสิ่งนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่าง ๆ ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ของสิ่งนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ของสิ่งนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่าง ๆ ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า ของสิ่งนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้ของสิ่งนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่าง ๆ ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ของสิ่งนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๑๕] แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าแลกเปลี่ยน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

แลกเปลี่ยน ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้แลกเปลี่ยน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าแลกเปลี่ยน ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้แลกเปลี่ยน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๑๖] ภิกษุถามราคา ๑ ภิกษุบอกแก่กัปปิยการกว่า ของสิ่งนี้ของเรามีอยู่ แต่เราต้องการของสิ่งนี้และของสิ่งนี้ ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. โกสิยสิกขาบท	ว่าด้วยการทำสันถัตเจือด้วยไหม
๒. สุทธกาฬกสิกขาบท	ว่าด้วยการทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน
๓. เทวภาคสิกขาบท	ว่าด้วยการทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน
๔. ฉัพพัสสสิกขาบท	ว่าด้วยการทรงสันถัตไว้ให้ได้ ๖ ฝน
๕. นิสีทนสันถตสิกขาบท	ว่าด้วยการทำสันถัตสำหรับนั่ง
๖. เอฬกโลมสิกขาบท	ว่าด้วยการรับขนเจียม
๗. เอฬกโลมโธวาปนสิกขาบท	ว่าด้วยการซักขนเจียม
๘. รูปิยอุคคหสิกขาบท	ว่าด้วยการรับทองเงิน
๙. รูปิยสังโวหารสิกขาบท	ว่าด้วยกายซื้อขายด้วยรูปิยะ มีประการต่าง ๆ
๑๐. กยวิกกยสิกขาบท	ว่าด้วยการแลกเปลี่ยนมีประการต่าง ๆ

โกสิยวรรคที่ ๒ สิกขาบทที่ ๑๐

พรรณนากวิกกยสิกขาบท

กยวิกกยสิกขาบทว่า **เตน สนเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในกยวิกกยสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

คำว่า **กตีหิปิ ตฺยายํ** คือ สังฆาฏิผืนนี้ ของท่านจักอยู่ได้กี่วัน. ในบทว่า **กตีหิปิ** นี้ **หิ** ศัพท์ เป็นปทปูรณะ **ปิ** ศัพท์เป็นไปในความ

ตำหนิ. อธิบายว่า สังฆาฏิของท่านผืนนี้ชำรุด จักอยู่ได้สักกี่วัน, อีกอย่างหนึ่ง ปาฐะว่า **กติหํ ปิ ตฺยายํ** ก็มี. บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **กติหํ** คือ สิ้นวันเท่าไร. มีคำอธิบายว่า ตลอดสักกี่วัน. บทที่เหลือมีนัยดังกล่าวแล้วเหมือนกัน. คำว่า **กตีหิปิ มฺยายํ** นี้ ก็พึงทราบโดยนัยนี้เหมือนกัน.

ในคำว่า **คิหีปิ นํ คิหิสฺส** นี้ ศัพท์ว่า นํ เป็นนิบาต ลงในอรรถแห่งนามศัพท์. มีคำอธิบายว่า ธรรมดาว่าแม้คฤหัสถ์ ก็ยังคืนให้แก่คฤหัสถ์.

บทว่า **นานปฺปการกํ** คือ มีอย่างมิใช่น้อย ด้วยอำนาจแห่งกัป-ปิยภัณฑ์ มีจีวรเป็นต้น. เพราะเหตุนั้นแล ในบทภาชนะแห่งบทว่า **นานปฺปการํ** นั้น ท่านจึงทรงแสดงเฉพาะกัปปิยภัณฑ์ตั้งต้นแต่จีวร มีด้ายชายผ้าเป็นที่สุด. จริงอยู่ การแลกเปลี่ยนด้วยอกัปปิยภัณฑ์ย่อมไม่ถึงการสงเคราะห์เข้าในการซื้อขาย.

[อธิบายการซื้อและขายที่ทำให้เป็นอาบัติ]

บทว่า **กยวิกฺกยํ** ได้แก่ การซื้อและการขาย. ภิกษุเมื่อถือเอากัปปิยภัณฑ์ของคนอื่นโดยนัยเป็นต้นว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ด้วยสิ่งนี้ ชื่อว่าย่อมถึงการซื้อ, เมื่อให้กัปปิยภัณฑ์ของตน ชื่อว่าย่อมถึงการขาย.

บทว่า **อชฺฌาจรติ** คือ ย่อมประพฤติข่มขู่. อธิบายว่า ย่อมกล่าววาจาล่วงเกิน.

ข้อว่า **ยโต กยิตญฺจ โหติ วิกฺกีตญฺจ** มีความว่า ในเวลาทำภัณฑะของผู้อื่นให้อยู่ในมือของตน ชื่อว่าซื้อ และในเวลาทำภัณฑะของตนให้

อยู่ในมือของผู้อื่น ชื่อว่าขาย. แต่ด้วยบทนี้ ในบาลีท่านแสดงภัณฑะของตนก่อน โดยอนุรูปแก่คำว่า อิมำ เป็นต้น.

บทว่า นิสฺสชฺชิตพฺพำ มีความว่า พึงสละกัปปิยภัณฑ์ ที่รับเอาจากมือของคนอื่น ด้วยอำนาจแห่งการซื้อขายอย่างนี้. ก็การซื้อขายอย่างนี้กับพวกคฤหัสถ์ และนักบวชที่เหลือ เว้นสหธรรมิกทั้ง ๕ โดยที่สุดแม้กับมารดาบิดา ก็ไม่ควร.

วินิจฉัยในการซื้อขายนั้นดังต่อไปนี้:- ผ้ากับผ้าก็ตาม อาหารกับอาหารก็ตาม จงยกไว้, ภิกษุกล่าวถึงกัปปิยภัณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ ด้วยสิ่งนี้ เป็นทุกกฏ. ภิกษุกล่าวอย่างนั้นแล้วให้ภัณฑะของตนแม้แก่มารดาก็เป็นทุกกฏ. ภิกษุอันมารดากล่าวว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ด้วยสิ่งนี้ หรือกล่าวว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ ฉันจักให้สิ่งนี้แก่ท่าน แล้วถือเอาภัณฑะแม้ของมารดาเพื่อตนก็เป็นทุกกฏ. เมื่อภัณฑะของตนถึงมือของคนอื่น และเมื่อภัณฑะของคนอื่นถึงมือของตน เป็นนิสสัคคีย์. แต่เมื่อภิกษุกล่าวกะมารดาหรือบิดาว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ ไม่เป็นการออกปากขอ. เมื่อภิกษุกล่าวว่า ท่านจงถือเอาสิ่งนี้ ไม่เป็นการยังสัทธาไทยให้ตกไป. เมื่อภิกษุพูดกะผู้มิใช่ญาติว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ เป็นการออกปากขอ, เมื่อพูดว่า ท่านจงถือเอาสิ่งนี้ เป็นการยังสัทธาไทยให้ตกไป. เมื่อภิกษุถึงการซื้อขายว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ ด้วยสิ่งนี้ เป็นนิสสัคคีย์. เพราะฉะนั้น อันภิกษุผู้จะแลกเปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ พึงแลกเปลี่ยนกับมารดาบิดาให้พ้นการซื้อขาย กับพวกคนผู้มิใช่ญาติให้พ้นอาบัติ ๓ ตัว.

[อธิบายวิธีการแลกเปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์]

ในกัปปิยภัณฑ์นั้น มีวิธีการแลกเปลี่ยนดังต่อไปนี้:- ภิกษุมีข้าว -

สารเป็นเสบียงทาง. เธอเห็นบุรุษถือข้าวสุกในระหว่างทางแล้วพูดว่า เรามีข้าวสาร, และเราไม่มีความต้องการด้วยข้าวสารนี้ แต่มีความต้องการด้วยข้าวสุก ดังนี้. บุรุษรับเอาข้าวสารแล้วถวายข้าวสุก ควรอยู่. ไม่เป็นอาบัติทั้ง ๓ ตัว. ชั้นที่สุด แม้เพียงสักว่านิมิตกรรมก็ไม่เป็น. เพราะเหตุไร ? เพราะมีมูลเหตุ. และพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสคำนี้ไว้ข้างหน้านั่นแลว่า ภิกษุพูดว่า เรามีสิ่งนี้, แต่มีความต้องการด้วยสิ่งนี้และสิ่งนี้ ดังนี้.

อนึ่ง ภิกษุใด ไม่กระทำอย่างนี้ แลกเปลี่ยนว่า ท่านจงให้สิ่งนี้ด้วยสิ่งนี้ เป็นอาบัติตามวัตถุแท้. ภิกษุเห็นคนกินเดนกล่าวว่า เธอจงกินข้าวสุกนี้แล้ว นำน้ำย้อมหรือฟืนมาให้ แล้วให้ (ข้าวสุก). เป็นนิสสัคคีย์หลายตัวตามจำนวนสะเก็ดน้ำย้อมและจำนวนฟืน. ภิกษุกล่าวว่าพวกท่านบริโภคข้าวสุกนี้แล้ว จงทำกิจชื่อนี้ แล้วใช้พวกช่างศิลป์มีช่างแกะสลักงาเป็นต้น ให้ทำบริขารนั้น ๆ บรรดาบริขารมีธมกรกเป็นต้น หรือใช้พวกช่างย้อมให้ซักผ้า, เป็นอาบัติตามวัตถุทีเดียว. ภิกษุให้พวกช่างกัลบกปลงผมให้พวกกรรมกรทำนวกรรม, เป็นอาบัติตามวัตถุเหมือนกัน. ก็ถ้าภิกษุไม่กล่าวว่า พวกท่านบริโภคอาหารนี้แล้ว จงทำกิจนี้ กล่าวว่า เธอจงบริโภคอาหารนี้, เธอบริโภคแล้ว, (หรือ) จักบริโภค, จงช่วยทำกิจชื่อนี้ ย่อมสมควร. ก็ในการให้ทำบริขารเป็นต้นนี้ ภัณฑะของผู้อื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน ชื่อว่าอันภิกษุพึงสละ ย่อมไม่มีในการซักผ้าหรือในการปลงผม หรือในนวกรรม มีการถางพื้นที่เป็นต้น แม้ก็จริง, ถึงอย่างนั้น เพราะท่านกล่าวไว้หนักแน่นในมหาอรรถกถา ใคร ๆ ไม่อาจคัดค้านคำนั้นได้; เพราะฉะนั้น ภิกษุพึงแสดงปาจิตตีย์

ในเพราะการจ้างซักผ้าเป็นต้นแม้นี้ เหมือนแสดงปาจิตตีย์ ในเพราะนิสสัคคิยวัตถุ ที่ตนใช้สอยแล้ว หรือเสียหายแล้วฉะนั้น.

[อธิบายอนาปัตติวาร]

ในคำว่า **กยวิกฺกเย กยวิกฺกยสญฺญี** เป็นต้น ผู้ศึกษาพึงทราบใจความอย่างนี้ว่า ภิกษุใด ถึงการซื้อขาย, ภิกษุนั้นจงเป็นผู้มีความสำคัญในการซื้อขายนั้นว่าเป็นการซื้อขาย หรือมีความสงสัย หรือมีความสำคัญว่าไม่ใช่การซื้อชายก็ตามที เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ทั้งนั้น. ในจูฬติกะเป็นทุกกฏเหมือนกันทั้ง ๒ บท.

สองบทว่า **อคฺฆํ ปุจฺฉติ** มีความว่า ภิกษุถามว่า บาตรของท่านนี้ราคาเท่าไร ? แต่เมื่อเจ้าของบาตรกล่าวว่า ราคาเท่านี้ ถ้ากัปปิยภัณฑ์ของภิกษุนั้นมีราคามาก, และภิกษุตอบอุบาสกนั้นไปอย่างนี้ว่า อุบาสก ! วัตถุของเรานี้มีราคามาก, ท่านจงให้บาตรของท่านแก่คนอื่นเถิด. ฝ่ายอุบาสกได้ยินคำนั้น กล่าวว่า ผมจะแถมกระถางอื่นให้อีก จะรับเอาไว้ก็ควร. ของนั้นตกไปในลักษณะที่ตรัสไว้ว่า เรามีสิ่งนี้ เป็นต้น. ถ้าบาตรนั้นมีราคาแพง, สิ่งของของภิกษุมีราคาถูก, และเจ้าของบาตรไม่รู้ว่าของนั้นราคาถูก, ภิกษุอย่าพึงรับเอาบาตร. พึงบอกว่า ของของเรามีราคาถูก. จริงอยู่ เมื่อภิกษุกล่าวหลอกลวงว่า มีราคามากรับเอา (บาตร) ไป จะถึงความเป็นผู้อันพระวินัยธรพึงให้ตีราคาสูงของแล้วปรับอาบัติ. ถ้าเจ้าของบาตรกล่าวว่า ช่างเถอะ ขอรับ ! ที่เหลือจักเป็นบุญแก่ผม แล้วถวาย ควรอยู่.

สองบทว่า **กปฺปิยการกสฺส อาจิกฺขติ** มีความว่า ภิกษุทำคนอื่น

เว้นคนที่ตนรับภัณฑะจากมือ โดยที่สุดแม้เป็นบุตร หรือพี่น้องชายของเขา ให้เป็นกัปปิยการกแล้วบอกว่า เธอจงเอาสิ่งนี้ด้วย สิ่งนี้ ให้ด้วย. ถ้าบุตรหรือพี่น้องชายนั้น เป็นคนฉลาดคัดเลือกต่อรองซ้ำ ๆ ซาก ๆ แล้วจึงรับเอา, ภิกษุพึงยืนนิ่งอยู่. ถ้าเขาเป็นคนไม่ฉลาด ไม่รู้จักจะถือเอา พ่อค้า จะลวงเขา, ภิกษุพึงบอกเขาว่า เธออย่าเอา ดังนี้.

ในคำว่า เรามีสิ่งนี้ เป็นต้น มีวินิจฉัยดังนี้:- ภิกษุกล่าวว่า น้ำมัน หรือเนยใสที่รับประเคนแล้วนี้ ของเรามีอยู่, แต่เราต้องการของอื่นที่ยังไม่ได้ประเคน ถ้าเขารับเอาน้ำมัน หรือเนยใสนั้น ให้น้ำมันหรือเนยใสอื่น. อย่าพึงให้ตวงน้ำมันของตนก่อน. เพราะเหตุไร ? เพราะยังมีน้ำมันที่เหลืออยู่ ในทะนานน้ำมัน. น้ำมันที่เหลือนั้น จะพึงทำน้ำมันที่ยังไม่ได้รับประเคน ของภิกษุผู้ตวงในภายหลังให้เสียไป ฉะนี้แล. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ. ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

พรรณนากยวิกกยสิกขาบทที่ ๑๐ จบ

และจบวรรคที่ ๒

นิสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๑๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับ อยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์สั่งสมบาตรไว้เป็นอันมาก ชาวบ้านพากันเที่ยวชมวิหาร เห็นแล้วพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้สั่งสมบาตรไว้เป็นอันมาก ท่านจักทำการขายบาตร หรือจักตั้งร้านขายภาชนะดินเผา

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์ จึงได้ทรงอติเรกบาตรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอทรงอติเรกบาตรจริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของ

สมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ทรงอติเรกบาตรเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่ง

ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด ทรงอติเรกบาตร เป็นนิสสัคคิย-ปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

พระอนุบัญญัติ

เรื่องพระอานนท์

[๑๑๘] ก็โดยสมัยนั้นแล อติเรกบาตรเกิดขึ้นแก่ท่านพระอานนท์ มีอยู่ และท่านประสงค์จะถวายบาตรนั้นแก่ท่านพระสารีบุตร แต่ท่านพระสารีบุตรอยู่ถึงเมืองสาเกต ท่านพระอานนท์จึงมีความปริวิตกว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงทรงอติเรกบาตร ก็นี่อติเรกบาตรบังเกิดแก่เรา และเราก็ใคร่จะถวายแก่ท่านพระสารีบุตร แต่ท่านอยู่ถึงเมืองสาเกต เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ ครั้นแล้วท่านพระอานนท์ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า ดูก่อนอานนท์ ยังอีกนานเท่าไร สารีบุตรจึงจะกลับมา

พระอานนท์กราบทูลว่า ท่านจะกลับมาในวันที่ ๙ หรือที่ ๑๐ พระพุทธเจ้าข้า

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทรงอติเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้-

พระอนุบัญญัติ

๔๐. ๑. ก. พึงทรงอติเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอานนท์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๙] บทว่า ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง คือ ทรงไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างมาก

ที่ชื่อว่า อติเรกบาตร ได้แก่ บาตรที่ยังมิได้อธิษฐาน ยังไม่ได้วิกัป

ที่ชื่อว่า บาตร มี ๒ อย่าง คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดินเผา ๑

ขนาดของบาตร

บาตร ๓ ขนาด คือ บาตรขนาดใหญ่ ๑ บาตรขนาดกลาง ๑ บาตรขนาดเล็ก ๑

บาตรขนาดใหญ่ จุข้าวสุกแห่งข้าวสารกึ่งอาฬหก ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น

บาตรขนาดกลาง จุข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๑ นาฬี ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอสมควรแก่ข้างสุกนั้น

บาตรขนาดเล็ก จุข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๑ ปัตถะ ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น

ใหญ่กว่านั้นเป็นบาตรที่ใช้ไม่ได้ เล็กกว่านั้นเป็นบาตรที่ใช้ได้.

[๑๒๐] คำว่า ให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคีย์ ความว่า เมื่ออรุณที่ ๑๑ ขึ้นมา บาตรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละบาตรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

[๑๒๑] ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ของสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บาตรใบนี้ของภิกษุมีชื่อนี้

เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้บาตรใบนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

[๑๒๒] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือกล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า บาตรใบนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้บาตรใบนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

[๑๒๓] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้บาตรใบนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๒๔] บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรยังไม่แตก ภิกษุสำคัญว่าแตกแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๑๒๕] บาตรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุยังไม่ได้เสียสละ.. บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๒๖] ภิกษุอธิษฐาน ๑ ภิกษุวิกัปไว้ ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ บาตรหายไป ๑ บาตรฉิบหาย ๑ บาตรแตก ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ในภายใน ๑๐ วัน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๒๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ ไม่ให้คืนบาตรที่เสียสละ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บาตรที่ภิกษุเสียสละแล้ว สงฆ์ คณะ หรือบุคคล จะไม่คืนให้ไม่ได้ ภิกษุรูปใดไม่คืนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

ปัตตวรรคสิกขาบทที่ ๑ จบ

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๑

พรรณนาปัตตสิกขาบท

ปัตตสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในปัตตสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัย ดังต่อไปนี้:-

บทว่า **ปตฺตวณิชฺชํ** มีความว่า พวกสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จักเที่ยวทำการขายบาตร หรือออกร้านขายภาชนะดินในบ้านและนิคม เป็นต้น. ภาชนะท่านเรียกว่า **อามัตตะ** (ในคำว่า **อามตฺติกาปณํ**). ภาชนะเหล่านั้นเป็นสินค้าของชนเหล่าใด ชนเหล่านั้น ชื่อว่า อามัตติกา (ผู้มีภาชนะเป็นสินค้า). ร้านตลาดของผู้มีภาชนะเป็นสินค้าเหล่านั้น ชื่อว่า อามัตติกาปณะ. อธิบายว่า ร้านขายสินค้าของพวกช่างหม้อ.

[อธิบายขนาดบาตร ๓-๕ ขนาด]

หลายบทว่า **ตโย ปตฺตสฺส วณฺณา** ได้แก่ ขนาดแห่งบาตร ๓ ขนาด.

สองบทว่า **อฑฺฒาฬฺหโกทนํ คณฺหติ** มีความว่า ย่อมจุข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๒ ทะนาน โดยทะนานมคธ. ในอันธกอรรถกถาท่านกล่าวว่า ที่ชื่อว่า ทะนานมคธ มี ๑๒ ปละครึ่ง. ในมหาอรรถกถาท่านกล่าวว่า ในเกาะสิงหล ทะนานตามปกติใหญ่ ทะนานของชาวทมิฬเล็ก, ทะนานมคธ ได้ขนาด. ทะนานครั้ง โดยทะนานมคธนั้น เป็นหนึ่งทะนานสิงหล.

บทว่า **จตุภาคขาทนียํ** มีความว่า ของเคี้ยว ประมาณเท่าส่วนที่ ๔ แห่งข้าวสุก. ขาทนียะนั้น พึงทราบด้วยสามารถแห่งแกง ถั่วเขียว พอหยิบด้วยมือได้.

สองบทว่า **ตทุปิยญฺจ พฺยญฺชนํ** มีความว่า กับข้าวมีปลาเนื้อผักดองผลไม้และหน่อไม้เป็นต้น อันสมควรแก่ข้าวสุกนั้น.

ในบาตรนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:- พึงเอาข้าวสารแห่งข้าวสาลีเก่า (ซึ่งเก็บไว้แรมปี) ที่ไม่หัก ซึ่งซ้อมบริสุทธิ์ดีแล้ว ๒ ทะนานมคธ หุงให้เป็นข้าวสุกด้วยข้าวสารเหล่านั้นไม่เช็ดน้ำ ไม่เป็นข้าวท้องเล็น ไม่แฉะ ไม่เป็นก้อน สละสลวยดี เช่นกับกองดอกมะลิตูมในหม้อ แล้วบรรจุลงในบาตรไม่ให้เหลือ เพิ่มแกงถั่วที่ปรุงด้วยเครื่องปรุงทุกอย่าง ไม่ข้นนัก ไม่เหลวนัก พอมือหยิบได้ลงไป ประมาณเท่าส่วนที่ ๔ แห่งข้าวสุกนั้น. แต่นั้น จึงเพิ่มกับข้าวมีปลา เนื้อเป็นต้น ลงไปสมควรแก่คำข้าวเป็นคำๆ จนเพียงพอกับคำข้าวเป็นอย่างยิ่ง. ส่วนเนยใส น้ำมัน รสเปรียงและน้ำข้าวเป็นต้น ไม่ควรนับ. เพราะของเหล่านั้น มีคติอย่างข้าวสุกนั่นเทียว ไม่อาจเพื่อจะลดลงและไม่อาจจะเพิ่มขึ้นได้. อาหารที่บรรจุลงอย่างนี้แม้ทั้งหมดนั่น ถ้าตั้งอยู่เสมอแนวล่างแห่งขอบปากบาตร, เมื่อเอาเส้นด้ายหรือไม้ซีก (เสี้ยนตาล) ปาดไป (ของในบาตรนี้) ถูกที่สุดภายใต้เส้นด้ายหรือไม้ซีกนั้น(คือของในบาตรมีข้าวสุกทะนานครึ่งเป็นต้นนี้ถูกที่สุดเบื้องล่างแห่งด้ายหรือเสี้ยนตาลของบุคคลผู้ตัดด้วยด้ายหรือเสี้ยนตาล), บาตรนี้ชื่อว่าบาตรขนาดใหญ่ (อย่างกลาง). ถ้าของในบาตรนั้นพูนเป็นจอมเลยแนว (ขอบปากบาตร) นั้นขึ้นมา, บาตรนี้ชื่อว่าบาตรขนาดใหญ่อย่างเล็ก. ถ้าของในบาตรนั้น ไม่ถึงแนวขอบ (ปากบาตร) พร่องอยู่ภายในเท่านั้น, บาตรนี้ ชื่อว่า บาตรขนาดใหญ่อย่างใหญ่.

บทว่า นาฬิโกทนํ ได้แก่ ข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๑ ทะนานโดยทะนานมคธ.

บทว่า **ปตฺโถทนํ** ได้แก่ ข้าวสุกกึ่งทะนานโดยทะนานมคธ. บทที่เหลือ พึงทราบโดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล. แต่มีความแปลกกันในเหตุสักว่าชื่อ ดังต่อไปนี้:- ถ้าของมีข้าวสุก ๑ ทะนานเป็นต้นแม้ทั้งหมดที่บรรจุลงแล้ว อยู่เสมอแนวขอบล่าง โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นเอง. บาตรนี้ชื่อว่า บาตรขนาดกลาง (อย่างกลาง). ถ้าของพูนเป็นจอมเลยแนวขอบนั้นขึ้นมา, บาตรนี้ ชื่อว่า บาตรขนาดกลางอย่างเล็ก. ถ้าไม่ถึงแนวขอบนั้น, พร่องอยู่เพียงภายในเท่านั้น, บาตรนี้ชื่อว่า บาตรขนาดกลางอย่างใหญ่.

ถ้าของทั้งหมดมีข้าวสุกประมาณกึ่งทะนานเป็นต้น ที่บรรจุลงแล้วอยู่เสมอแนวล่าง (แห่งขอบปากบาตร), บาตรนี้ ชื่อว่า บาตรขนาดเล็ก (อย่างกลาง). ถ้าของพูนเป็นจอมเลยแนวขอบนั้นขึ้นมา, บาตรนี้ ชื่อว่า บาตรขนาดเล็กอย่างเล็ก. ถ้าของไม่ถึงแนวขอบนั้นพร่องอยู่ภายในเท่านั้น, บาตรนี้ ชื่อว่า บาตรขนาดเล็กอย่างใหญ่. ผู้ศึกษาพึงทราบบาตร ๙ ชนิดเหล่านี้ โดยประการดังกล่าวมาฉะนี้แล.

บรรดาบาตร ๙ ชนิดนั้น บาตร ๒ ชนิด คือ บาตรขนาดใหญ่อย่างใหญ่ ๑ บาตรเล็กอย่างเล็ก ๑ ไม่จัดเป็นบาตร (เป็นบาตรใช้ไม่ได้). จริงอยู่ คำว่า ใหญ่กว่านั้น ไม่ใช่บาตร เล็กกว่านั้น ไม่ใช่บาตร นี้ตรัสหมายเอาบาตร ๒ ชนิดนั่น. แท้จริง บรรดาบาตร ๒ ชนิด บาตรขนาดใหญ่อย่างใหญ่ คือใหญ่กว่านั้น ตรัสว่า ไม่ใช่บาตร เพราะใหญ่กว่าขนาดใหญ่. และบาตรขนาดเล็กอย่างเล็ก คือ เล็กกว่านั้น ตรัสว่าไม่ใช่บาตร เพราะเล็กกว่าขนาดเล็ก. เพราะฉะนั้น บาตรเหล่านี้ ควร

ใช้สอยอย่างใช้สอยภาชนะ ไม่ควรอธิษฐาน ไม่ควรวิกัป. ส่วนบาตร ๗ ชนิดนอกนี้ พึงอธิษฐานหรือวิกัปไว้ใช้เถิด.

เมื่อภิกษุไม่กระทำอย่างนี้ ให้บาตรนั้นล่วง ๑๐ วันไป เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ คือ เมื่อภิกษุให้บาตรแม้ทั้ง ๗ ชนิด ล่วงกาลมี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่งไป เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ แล.

ข้อว่า **นิสฺสคฺคิยํ ปตฺตํ อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ** พึงทราบความว่า เป็นทุกกฏ ทุก ๆ ประโยคอย่างนี้ คือ เมื่อภิกษุดื่มยาคูแล้วล้างบาตร เป็นทุกกฏ. เมื่อฉันของควรเคี้ยว ฉันภัตตาหารแล้วล้างบาตร เป็นทุกกฏ.

[อธิบายบาตรที่ควรอธิษฐานและวิกัป]

ก็ในคำว่า **อนาปตฺติ อนฺโตทสาหํ อธิฏฺเฐติ วิกปฺเปติ** นี้ ผู้ศึกษาพึงทราบแม้บาตรที่ได้ประมาณเป็นบาตรควรอธิษฐานและวิกัป โดยนัยดังจะกล่าวอย่างนี้:-

บาตรเหล็ก ระบมแล้วด้วยการระบม ๕ ไฟ บาตรดินระบมแล้วด้วยการระบม ๒ ไฟ จึงควรอธิษฐาน. บาตรทั้ง ๒ ชนิด เมื่อให้มูลค่าที่ควรให้แล้วนั่นแล ถ้าระบมยังหย่อนอยู่แม้เพียงหนึ่งไฟหรือยังไม่ได้ให้มูลค่าแม้เพียงกากณิกหนึ่ง ไม่ควรอธิษฐาน. ถ้าเจ้าของบาตรกล่าวว่าท่านจงให้ในเวลาท่านมีมูลค่า ท่านจงอธิษฐานใช้สอยเถิด ดังนี้ ก็ยังไม่ควรอธิษฐานแท้. เพราะว่า ยังไม่ถึงการนับว่าเป็นบาตร เพราะการระบมยังหย่อนอยู่, ยังไม่ถึงความเป็นบาตรของตน ยังเป็นของผู้อื่นอยู่ทีเดียว เพราะมูลค่าทั้งหมด หรือส่วนหนึ่งยังไม่ได้ให้; เพราะฉะนั้น

เมื่อระบม และเมื่อให้มูลค่าเสร็จแล้วนั่นแล จึงเป็นบาตรควรอธิษฐาน บาตรใบที่ควรอธิษฐานเท่านั้น จึงควรวิกัป. บาตรนั้น จะมาถึงมือแล้วก็ตาม ยังไม่มาถึงก็ตาม ควรอธิษฐาน หรือควรวิกัปไว้เสีย.

ก็ถ้าว่า ช่างบาตรได้มูลค่าแล้ว หรือเป็นผู้ประสงค์จะถวายเองกล่าวว่า ท่านขอรับ ! ผมจักทำบาตรถวายท่าน ระบมแล้วในวันชื่อโน้น จักเก็บไว้ และภิกษุให้ล่วง ๑๐ วันไป จากวันที่ช่างบาตรนั้นกำหนดไว้เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. ก็ถ้าว่า ช่างบาตรกล่าวว่า ผมจักทำบาตรถวายท่าน ระบมแล้วจักส่งข่าวมาให้ทราบ แล้วทำเหมือนอย่างนั้น, ส่วนภิกษุผู้ที่ช่างบาตรนั้นวานไปไม่บอกแก่ภิกษุนั้น, ภิกษุอื่นเห็น หรือได้ยิน จึงบอกว่า ท่านขอรับ ! บาตรของท่านเสร็จแล้ว, การบอกของภิกษุนั่นไม่เป็นประมาณ. แต่ในเวลาที่ภิกษุซึ่งช่างบาตรนั้นวานนั่นแหละบอก, เมื่อภิกษุให้ล่วง ๑๐ วันไปจำเดิมแต่วันที่ได้ยินคำบอกกล่าวของภิกษุนั้น เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. ถ้าช่างบาตรกล่าวว่า ผมจักทำบาตรถวายท่าน ระบมแล้วจักส่งไปในมือของภิกษุบางรูป แล้วกระทำตามพูดนั้น, แต่ภิกษุผู้รับบาตรมาเก็บไว้ในบริเวณของตนแล้วไม่บอกแก่เธอ ภิกษุอื่นบางรูปกล่าวว่า ท่านขอรับ ! บาตรที่ได้มาใหม่สวยดีบ้างไหม ? เธอกล่าวว่า คุณ ! บาตรที่ไหนกัน ? ภิกษุบางรูปนั้นกล่าวว่า ช่างบาตรส่งมาในมือของภิกษุชื่อนี้. ถ้อยคำของภิกษุแม้นี้ก็ไม่เป็นประมาณ. แต่ในเวลาที่ภิกษุนั้นให้บาตร, เมื่อเธอให้ล่วง ๑๐ วันไปนับแต่วันที่ได้บาตรมา เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. เพราะฉะนั้น อย่าให้ล่วง ๑๐ วัน พึงอธิษฐานหรือพึงวิกัปเสีย.

[อธิบายการอธิษฐานบาตร]

บรรดาการอธิษฐานและวิกัปนั้น อธิษฐานบาตรมี ๒ คือ อธิษฐานด้วยกายอย่าง ๑ อธิษฐานด้วยวาจาอย่าง ๑. ภิกษุเมื่อจะอธิษฐานด้วยอำนาจแห่งการอธิษฐาน ๒ อย่างนั้น พึงปัจจุทธรณ์บาตรเก่าที่ตั้งอยู่ต่อหน้าหรือในที่ลับหลังอย่างนี้ว่า อิมํ ปตฺตํ ปจฺจุทฺธรามิ แปลว่า ข้าพเจ้าถอนบาตรใบนี้ หรือว่า เอตํ ปตฺตํ ปจฺจุทฺธรามิ แปลว่า ข้าพเจ้าถอนบาตรใบนั่น หรือให้แก่ภิกษุอื่นแล้ว เอามือลูบคลำบาตรใหม่ที่ตั้งอยู่ในที่แห่งใดแห่งหนึ่งแล้ว ทำความคำนึงด้วยใจ แล้วทำกายวิการอธิษฐานด้วยกาย หรือเปล่งวาจา แล้วอธิษฐานด้วยวาจาว่า **อิมํ ปตฺตํ อธิฏฺฐามิ** แปลว่า ข้าพเจ้าอธิษฐานบาตรใบนี้.

ในอธิษฐานวิสัยนั้น อธิษฐานมี ๒ อย่าง. ถ้าบาตรอยู่ในหัตถบาส พึงเปล่งวาจาว่า **อิมํ ปตฺตํ อธิฏฺฐามิ** ข้าพเจ้าอธิษฐานบาตรใบนี้. ถ้าบาตรนั้นอยู่ภายในห้องก็ดี ที่ปราสาทชั้นบนก็ดี ในวิหารใกล้เคียงก็ดี ภิกษุพึงกำหนดสถานที่บาตรตั้งอยู่ แล้วพึงเปล่งวาจาว่า **เอตํ ปตฺตํ อธิฏฺฐามิ** ข้าพเจ้าอธิษฐานบาตรใบนั่น. ก็ภิกษุผู้อธิษฐานแม้อธิษฐานรูปเดียวก็ควร. แม้จะอธิษฐานในสำนักของภิกษุอื่น ก็ควร. การอธิษฐานในสำนักของภิกษุอื่นมีอานิสงส์ดังต่อไปนี้:- ถ้าเธอเกิดความเคลือบแคลงว่าบาตร เราอธิษฐานแล้วหรือไม่หนอ ดังนี้, อีกรูปหนึ่งจักเตือนให้นึกได้ตัดความสงสัยเสีย. ถ้าภิกษุบางรูปได้บาตรมา ๑๐ ใบ ตนเองประสงค์จะใช้สอยทั้งหมดทีเดียว, อย่าพึงอธิษฐานทั้งหมด. อธิษฐานบาตรใบหนึ่งแล้ววันรุ่งขึ้นปัจจุทธรณ์บาตรนั้นแล้วพึงอธิษฐานใบใหม่. โดยอุบายนี้อาจจะได้บริหาร (การคุ้มครอง) ตั้ง ๑๐๐ ปี.

[ว่าด้วยการขาดอธิษฐานของบาตร]

ถามว่า การขาดอธิษฐาน พึงมีแก่ภิกษุผู้ไม่ประมาทอย่างนี้ได้หรือ ?

ตอบว่า พึงมีได้.

หากว่า ภิกษุนี้ให้บาตรแก่ภิกษุอื่นก็ดี หมุนไปผิดก็ดี บอกลาสิกขาก็ดี กระทำกาละเสียก็ดี เพศของเธอกลับก็ดี ปัจจุทธรณ์เสียก็ดี บาตรมีช่องทะลุก็ดี บาตรย่อมขาดอธิษฐาน. และคำนี้แม้พระอาจารย์ทั้งหลายก็ได้กล่าวไว้ว่า

การขาดอธิษฐาน ย่อมมีได้ด้วยการให้ ๑ หมุนไปผิด ๑ ลาสิกขา ๑ กระทำกาลกิริยา ๑ เพศกลับ ๑ ปัจจุทธรณ์ (ถอน) ๑ เป็นที่ ๗ กับช่องทะลุ ๑ ดังนี้.

แม้เพราะโจรลักและการถือเอาโดยวิสาสะ บาตรก็ขาดอธิษฐานเหมือนกัน. บาตรจะขาดอธิษฐานด้วยช่องทะลุประมาณเท่าไร ? จะขาดอธิษฐานด้วยช่องทะลุพอเมล็ดข้าวฟ่างลอดออกได้ และลอดเข้าได้.

จริงอยู่ บรรดาธัญชาติ ๗ ชนิด เมล็ดข้าวฟ่างนี้ เป็นเมล็ดธัญชาติอย่างเล็ก. เมื่อช่องนั้นอุดให้กลับเป็นปกติด้วยผงเหล็ก หรือด้วยหมุดแล้วพึงอธิษฐานบาตรนั้นใหม่ภายใน ๑๐ วัน.

ในการอธิษฐานที่ตรัสไว้ในคำว่า **อนุโตทสาหำ อธิฏฺเฐติ วิกปฺเปติ** นี้ มีวินิจฉัยเพียงเท่านี้ก่อน.

[ว่าด้วยการวิกัปบาตร]

ก็ในการวิกัป มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:- วิกัปมี ๒ อย่าง คือวิกัปต่อหน้าอย่าง ๑ วิกัปลับหลังอย่าง ๑. วิกัปต่อหน้าเป็นอย่างไร ? คือ ภิกษุพึงรู้ว่าบาตรมีใบเดียวหรือหลายใบ และวางไว้ใกล้หรือมิได้วางไว้ใกล้ แล้วกล่าวว่า **อิมํ ปตฺตํ** ซึ่งบาตรนี้ หรือว่า **อิเม ปตฺเต** ซึ่งบาตรเหล่านี้ ก็ดี ว่า **เอตํ ปตฺตํ** ซึ่งบาตรนั่น หรือว่า **เอเต ปตฺเต** ซึ่งบาตรเหล่านั้น ก็ดี แล้วกล่าวว่า **ตุยฺหํ วิกปฺเปมิ** ข้าพเจ้าวิกัปแก่ท่าน นี้ชื่อว่าวิกัปต่อหน้าอย่าง ๑. ด้วยวิธีวิกัปเพียงเท่านี้จะเก็บไว้ควรอยู่. แต่จะใช้สอย จะจำหน่าย หรือจะอธิษฐานไม่สมควร. แต่เมื่อภิกษุผู้รับวิกัปกล่าวอย่างนี้ว่า **มยฺหํ สนฺตกํ ปริภุญฺช วา วิสฺสชฺเชหิ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรหิ** บาตรนี้ของข้าพเจ้า ท่านจงใช้สอย จงจำหน่าย หรือจงกระทำตามปัจจัยก็ตาม ดังนี้ ชื่อว่าถอน. จำเดิมแต่นั้น แม้การใช้สอยเป็นต้นควรอยู่.

อีกนัยหนึ่ง ภิกษุทราบว่าบาตรมีใบเดียวหรือหลายใบ และวางไว้ใกล้หรือมิได้วางไว้ใกล้อย่างนั้นเหมือนกัน แล้วกล่าวว่า **อิมํ ปตฺตํ** ซึ่งบาตรนี้ หรือว่า อิเม ปตฺเต ซึ่งบาตรทั้งหลายเหล่านี้ ก็ดี ว่า **เอตํ ปตฺตํ** ซึ่งบาตรนั่น หรือว่า **เอเต ปตฺเต** ซึ่งบาตรทั้งหลายเหล่านั่น ก็ดี ในสำนักของภิกษุนั้นนั่นแหละ แล้วระบุชื่อแห่งบรรดาสหธรรมิกทั้ง ๕ รูปใดรูปหนึ่ง คือ ท่านใดท่านหนึ่ง ที่ตนชอบใจแล้วพึงกล่าวว่า **ติสฺสสฺส ภิกฺขุโน วิกปฺเปมิ** ข้าพเจ้าวิกัปแก่ภิกษุชื่อว่าติสสะ ดังนี้ ก็ดี ว่า **ติสฺสาย ภิกฺขุนิยา... ติสฺสาย สิกฺขมานาย... ติสฺสสฺส สามเณรสฺส... ติสฺสาย สามเณริยา วิกปฺเปมิ** ข้าพเจ้าวิกัปแก่ภิกษุณี

ชื่อติสสา... แก่สิกขมานาชื่อติสสา... แก่สามเณรชื่อติสสะ... แก่สามเณรี ชื่อติสสา ดังนี้ ก็ดี นี้ชื่อว่าวิกัปต่อหน้า แม้อีกอย่างหนึ่ง. ด้วยคำเพียงเท่านี้ จะเก็บไว้ สมควรอยู่, แต่บรรดากิจมีการบริโภคเป็นต้น แม้กิจอย่างหนึ่งก็ไม่ควร. แต่เมื่อภิกษุผู้รับวิกัปนั้นกล่าวว่า **ติสฺสสฺส ภิกขุโน สนฺตกำ ฯปฯ ติสฺสาย สามเณริยา สนฺตกำ ปริภุญฺชา วา วิสฺสชฺเชหิ วา ยถาปจฺจยำ วา กโรหิ** บาตรนี้ ของภิกษุชื่อติสสะ ฯลฯ ของสามเณรีชื่อติสสา ท่านจงใช้สอยก็ตาม จงจำหน่ายก็ตาม จงกระทำตามปัจจัยก็ตาม ดังนี้แล้ว ชื่อว่าถอน. จำเดิมแต่นั้น แม้การบริโภคเป็นต้นก็สมควร.

วิกัปลับหลังเป็นอย่างไร ? คือ ภิกษุทราบว่าบาตรมีใบเดียวหรือหลายใบ และว่าวางไว้ใกล้ หรือมิได้วางไว้ใกล้อย่างนั้นนั่นแลแล้วกล่าวว่า **อิมำ ปตฺตำ** ซึ่งบาตรนี้ หรือว่า **อิเม ปตฺเต** ซึ่งบาตรเหล่านี้ ก็ดี ว่า **เอตำ ปตฺตำ** ซึ่งบาตรนั่น หรือว่า **เอเต ปตฺเต** ซึ่งบาตรเหล่านั้น ก็ดี แล้วกล่าวว่า **ตุยหำ วิกปฺปนตฺถาย ทมฺมิ** ข้าพเจ้าให้แก่ท่านเพื่อต้องการวิกัป ดังนี้.

ภิกษุผู้รับวิกัปนั้น พึงถามเธอว่า ใครเป็นมิตรหรือเป็นเพื่อนเห็นกันของท่าน. ลำดับนั้น ภิกษุผู้วิกัปนอกนี้ พึงกล่าวว่า **ติสฺโส ภิกฺขุ** ภิกษุชื่อว่าติสสะ ฯ ล ฯ หรือว่า **ติสฺสา สามเณรี** สามเณรีชื่อว่าติสสา โดยนัยก่อนนั่นแล. ภิกษุนั้น พึงกล่าวอีกว่า **อหำ ติสฺสสฺส ภิกฺขุโน ทมฺมิ ฯเปฯ** หรือว่า **ติสฺสาย สามเณริยา ทมฺมิ** ข้าพเจ้าให้แก่ภิกษุชื่อติสสะ ฯ ล ฯ หรือว่า ข้าพเจ้าให้แก่สามเณรีชื่อติสสา. นี้ชื่อว่าวิกัปลับหลัง. ด้วยการวิกัปเพียงเท่านี้จะเก็บไว้ ควรอยู่, แต่บรรดากิจมี

การบริโภคเป็นต้น กิจแม้อย่างเดียวไม่ควร. เมื่อภิกษุนั้นกล่าวว่า **อิตถฺนฺนามสฺส สนฺตกำ ปริภุญฺช วา วิสฺสชฺเชหิ วา ยถาปจฺจยำ วา กโรหิ** บาตรนี้ ของภิกษุชื่อนี้ ท่านจงใช้สอยก็ตาม จงจำหน่ายก็ตาม จงกระทำตามปัจจัยก็ตาม โดยนัยดังกล่าวแล้ว ในวิกัปต่อหน้าอย่างที่สองนั่นแล ย่อมชื่อว่าถอน. จำเดิมแต่นั้น แม้การจะใช้สอยเป็นต้น ก็ควร. แต่ข้อแตกต่างกันแห่งวิกัปทั้งสองอย่างนี้ และลำดับแห่งวรรณนาที่ยังเหลือทั้งหมด ผู้ศึกษาพึงทราบโดยนัยดังกล่าวแล้ว ในวรรณนาแห่งปฐมกฐินสิกขาบทนั่นแหละ พร้อมทั้งสมุฏฐานเป็นต้น ฉะนี้แล.

ปัตตสิกขาบทที่ ๑ จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๒๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์ สักกชนบท ครั้งนั้น นายช่างหม้อผู้หนึ่งปวารณาภิกษุทั้งหลายไว้ว่า พระคุณเจ้าเหล่าใดต้องการบาตร กระผมจักถวายบาตรแก่พระคุณเจ้าเหล่านั้น

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาเป็นอันมาก ภิกษุที่มีบาตรขนาดเล็ก ย่อมขอบาตรขนาดใหญ่ ภิกษุที่มีบาตรขนาดใหญ่ ย่อมขอบาตรขนาดเล็ก จึงนายช่างหม้อนั้น มัวทำบาตรเป็นอันมากถวายภิกษุทั้งหลายอยู่ ไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้ แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก

ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเธอสายพระศากยบุตรจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามากมายเล่า นายช่างหม้อผู้นี้มัวทำบาตรเป็นอันมากมาถวายพระสมณะเหล่านี้อยู่ จึงไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้ แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านแหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย ไม่รู้จักประมาณขอบาตรเขามาไว้มากมายจริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านี้นั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า การกระทำของ

ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนเลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงห้ามขอบาตร

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่ควรขอบาตร ภิกษุใดขอ ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๑๒๙] ก็โดยสมัยนั้นแล บาตรของภิกษุรูปหนึ่งแตก ภิกษุนั้นรังเกียจว่า การขอบาตร พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติห้ามแล้ว จึงไม่ขอบาตรเขาเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือทั้งสอง ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือทั้งสองเหมือนพวกเดียรถีย์เล่า

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงอนุญาตให้ขอบาตร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้มีบาตรหายหรือมีบาตรแตก ขอบาตรเขาได้...

[๑๓๐] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาติให้ภิกษุผู้มีบาตรหายหรือมีบาตรแตก ขอบาตรเขาได้ แม้พวกเธอมีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย ก็ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมาก

คราวนั้น นายช่างหม้อผู้นั้นมัวทำบาตรเป็นอันมากถวายแก่ภิกษุทั้งหลายอยู่อย่างนั้น ไม่สามารถจะทำของขายอย่างอื่นได้ แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาดุจก่อนนั้นว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามามากมายเล่า นายช่างหม้อผู้นี้มัวทำบาตรเป็นอันมากถวายพระสมณะเหล่านี้อยู่ จึงไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้ แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์แม้มีบาตร

แตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-ฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอมีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย ก็ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมาก จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอ แม้มีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-ฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอมีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย ก็ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมาก จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอ แม้มีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก

ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบท แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน เพื่อกำจัดอาสนะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๑. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด มีบาตรมีแผลหย่อนห้า ให้จ่ายบาตรใหม่อื่น เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์ ภิกษุนั้นพึงสละบาตรใบนั้นในภิกษุบริษัท บาตรใบสุดภิกษุบริษัทนั้น พึงมอบให้แก่ภิกษุนั้นสั่งว่า

ภิกษุ นี้บาตรของท่าน พึงทรงไว้กว่าจะแตก นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓๑] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระะเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

บาตรที่ชื่อว่า มีแผลหย่อนห้า คือ ไม่มีแผล มี ๑ แผล มี ๒ แผล มี ๓ แผล หรือมี ๔ แผล

บาตรที่ชื่อว่า **ไม่มีแผล** ได้แก่ บาตรที่มีรอยร้าวยาวไม่ถึงสององคุลี

บาตรที่ชื่อว่า **มีแผล** ได้แก่ บาตรที่มีรอยร้าวยาวถึงสององคุลี

บาตรที่ชื่อว่า **ใหม่** ตรัสหมายถึงบาตรที่ขอเขามา.

บทว่า **ให้จ่าย** คือ ขอเขา เป็นทุกกฏในประโยคที่ขอ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้บาตรมา จำต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์

ภิกษุทุกรูปพึงถือบาตรที่อธิษฐานแล้วไปประชุม อย่าอธิษฐานบาตรเลว ด้วยหมายจะได้บาตรที่มีราคามาก ถ้าอธิษฐานบาตรเลว ด้วยหมายจะได้บาตรที่มีราคามาก ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละบาตรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละบาตร

[๑๓๒] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ ของข้าพเจ้ามีบาตรมีแผลหย่อนห้า ให้จ่ายมาแล้วเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ สงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร

องค์ ๕ ของภิกษุผู้เปลี่ยนบาตร

องค์ ๕ นั้น คือ ๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ ๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง ๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย ๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว และ ๕. รู้จักว่าทำอย่างไร เป็นอันเปลี่ยนหรือไม่เป็นอันเปลี่ยน

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้เปลี่ยนบาตรนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติภิกษุผู้เปลี่ยนบาตร

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้ว ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้สงฆ์สมมติให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตรแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงให้เปลี่ยนบาตร พึงกราบเรียนพระเถระว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงเปลี่ยนบาตร ถ้าพระเถระเปลี่ยน พึงถวายบาตรพระเถระ ให้พระทุติยเถระเปลี่ยน อันภิกษุจะไม่เปลี่ยนเพราะความสงสารภิกษุนั้นไม่ได้ ภิกษุใดไม่ยอมเปลี่ยน ต้องอาบัติทุกกฏ ไม่พึงให้ภิกษุผู้ไม่มีบาตรเปลี่ยน พึงให้เปลี่ยนเลื่อนลงมาโดยอุบายนี้แลตลอดถึงพระสังฆนวกะ ก็แลบาตรใดเป็นใบสุดท้ายแห่งภิกษุบริษัทนั้น พึงมอบบาตรนั้น แก่ภิกษุผู้ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์นั้น ด้วยสั่งกำชับ

ว่า ดูก่อนภิกษุ นี้บาตรของเธอ พึงใช้ไปกว่าจะแตก ดังนี้ ภิกษุนั้นอย่าเก็บบาตรใบนั้นไว้ในที่อันไม่ควร อย่าใช้โดยอาการอันไม่ควร อย่าทอดธุระว่าบาตรใบนี้จะเป็นอย่างไรก็ตาม คือ จะหาก็ช่าง จะฉิบหายก็ช่าง จะแตกก็ช่าง ถ้าเก็บไว้ในที่ ๆ ไม่ควรก็ดี ใช้อย่างที่เขาไม่ใช้กันก็ดี ปล่อยทิ้งเสียก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

บทว่า นี้เป็นสามีกรรมในเรื่องนั้น คือ นี้เป็นความถูกยิ่งในเรื่องนั้น .

บทภาชนีย์

บาตรไม่มีแผล

[๑๓๓] ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรมีแผล ๒ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิส-. สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บาตรมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล

[๑๓๔]ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล

[๑๓๕] ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิส - สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิส - สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล

[๑๓๖] ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรทีมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๓๗] ภิกษุมีบาตรหาย ๑ ภิกษุมีบาตรแตก ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๒

พรรณนาอูนปัญจพันธนสิกขาบท

อูนปัญจพันธนสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในอูนปัญจพันธนสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **น ยาเปติ** มีความว่า นัยว่า ช่างหม้อนั้นถูกภิกษุฉัพพัคคีย์เหล่านั้นรบกวนอย่างนี้ ถ้าจักไม่ได้เป็นพระอริยสาวกแล้ว คงจักถึงความเสียใจเป็นอย่างอื่นไปก็ได้. แต่เพราะเขาเป็นโสดาบัน ตัวเองอย่างเดียวเท่านั้นไม่พอเลี้ยงชีพ. เพราะเหตุนั้น พระธรรมสังคีติกาจารย์จึงกล่าวว่า แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก.

[อธิบายบาตรที่มีผูกหย่อน ๕ แห่งเป็นต้น]

ใน บทว่า **อูนปญฺจพนฺธเนน** นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:- บาตรที่ชื่อว่า มีที่ผูกหย่อน ๕ แห่ง เพราะมีแผลหย่อน ๕ แห่ง. อธิบายว่า บาตรนั้นมีแผลยังไม่ครบเต็ม ๕ แห่ง. มีบาตร มีแผลหย่อน ๕ นั้น. (บทนี้เป็น) ตติยาวิภัตติ ลงในลักษณะแห่งอิตถัมภูต, ในพากโยปัญญาสนั้น แม้บาตรยังไม่มีแผล จะมีแผลครบ ๕ แห่ง ไม่ได้ เพราะยังไม่มีโดยประการทั้งปวง; ฉะนั้น ในบทภาชนะพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำว่า **อพนฺธโน วา** เป็นต้น และเพราะตรัสคำว่า มีแผลหย่อน ๕ แห่งดังนี้ ภิกษุใดมีบาตรมีแผลครบ ๕ แห่ง. บาตรนั้นของภิกษุนั้น ไม่จัดเป็นบาตร; เพราะฉะนั้น จึงควรขอบาตรใหม่ได้. ก็เพราะขึ้นชื่อว่าแผลนี้เมื่อมีท่าจะมีแผล จึงมีได้ เมื่อไม่มีท่าจะมีแผล ก็ไม่มี; ฉะนั้น เพื่อจะทรงแสดงลักษณะแห่งผลนั้น จึงตรัสคำว่า **อพนฺธโนกาโส นาม** เป็นต้น.

คำว่า **ทฺวงฺคุลราชิ น โหติ** ได้แก่ ไม่มีรอยร้าวแม้รอยเดียว ยาวประมาณสององคุลี ภายใต้ขอบปาก.

คำว่า **ยสฺส ทฺวงฺคุลราชิ โหติ** มีความว่า บาตรที่มีรอยร้าวรอย

เดียวเช่นนี้ พึงเอาเหล็กเจาะบาตร เจาะที่สุดริมล่างของรอยร้าวนั้น ระบมแล้วผูกรัดด้วยเชือกด้าย และเชือกปอเป็นต้น หรือด้วยลวดดีบุก. พึงอุดแผลนั้นด้วยแผ่นดีบุก หรือด้วยยางสำหรับติดบางอย่างเพื่อกันอามิสติด. และบาตรนั้นพึงอธิษฐานไว้ใช้เถิด. อนึ่ง พึงผูกทำช่องให้เล็ก. แต่จะยาด้วยขี้ผึ้ง ครั่ง และยางสนเป็นต้นล้วน ๆ ไม่ควร. จะเคี่ยวน้ำอ้อยด้วยผงหิน ควรอยู่. แต่บาตรที่ภิกษุเอาเหล็กเจาะบาตร เจาะในที่ใกล้ขอบปาก จะแตก เพราะแผ่นเหล็กหนา; เพราะฉะนั้น จึงควรเจาะข้างล่าง. แต่สำหรับบาตรที่มีรอยร้าว ๒ แห่ง หรือเพียงแห่งเดียวแต่ยาวถึง ๔ องคุลี ควรให้เครื่องผูก ๒ แห่ง. พึงให้เครื่องผูก ๓ แห่งแก่บาตรที่มีรอยร้าว ๓ แห่ง หรือมีเพียงแห่งเดียว แต่ยาวถึง ๖ องคุลี. พึงให้เครื่องผูก ๔ แห่ง แก่บาตรที่มีรอยร้าว ๔ แห่ง หรือมีเพียงแห่งเดียวแต่ยาวถึง ๘ องคุลี บาตรที่รอยร้าว ๕ แห่ง หรือมีเพียงแห่งเดียวแต่ยาวถึง ๑๐ องคุลี จะผูกก็ตาม ไม่ผูกก็ตาม ไม่จัดเป็นบาตรเลย, ควรขอบาตรใหม่. นี้เป็นวินิจฉัยในบาตรดินก่อน.

ส่วนวินิจฉัยในบาตรเหล็ก พึงทราบดังต่อไปนี้:- ถ้าแม้นมีช่องทะลุ ๕ แห่ง หรือเกินกว่า, และช่องทะลุเหล่านั้นอุดด้วยผงเหล็กด้วยหมุด หรือด้วยก้อนเหล็กกลม ๆ เป็นของเกลี้ยงเกลา, ควรใช้สอยบาตรนั้นนั่นแล, ไม่ควรขอบาตรใหม่. แต่ถ้ามีช่องทะลุแม้ช่องเดียว แต่เป็นช่องใหญ่, แม้อุดด้วยก้อนเหล็กกลมๆ ก็ไม่เกลี้ยงเกลา, อามิสติดที่บาตรได้ เป็นอกัปปิยะ, บาตรนี้ ไม่ใช่บาตร ควรขอบาตรใหม่ได้.

สองบทว่า **เถโร วตฺตพฺโพ** มีความว่า ภิกษุแสดงอานิสงส์ใน

บาตรแล้ว พึงเรียนพระเถระว่า ท่านขอรับ ! บาตรใบนี้มีขนาดถูกต้อง สวยดี สมควรแก่พระเถระ, ขอท่านโปรดรับบาตรนั้นไว้เถิด.

สองบทว่า **โย น คณฺเหยฺย** มีความว่า เมื่อพระเถระไม่รับไว้เพื่ออนุเคราะห์เป็นทุกกฏ. แต่เพราะความสันโดษ ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไม่รับด้วยคิดว่า จะมีประโยชน์อะไรแก่เราด้วยบาตรใบอื่น.

บทว่า **ปตฺตปริยนฺโต** ได้แก่ บาตรที่เปลี่ยนกันอย่างนี้ตั้งอยู่ท้ายสุด.

บทว่า **อเทเส** มีความว่า ภิกษุนั้นไม่พึงเก็บบาตรใบนั้นไว้ในที่ไม่ควร มีเตียงตั้งร่มไม้ฟันนาคเป็นต้น. พึงเก็บไว้ในที่ที่ตนเก็บบาตรดีใบก่อนไว้นั่นแล. ความจริง ที่เก็บบาตร พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้วในขันธกะนั่นแลโดยนัยเป็นต้นว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตเชิงรองบาตร ดังนี้.

บทว่า **น อโภเคน** คือ ไม่พึงใช้บาตรโดยการใช้ไม่สมควร มีการต้มข้าวต้มและต้มน้ำย้อมเป็นต้น. แต่เมื่อเกิดอาพาธในระหว่างทาง เมื่อภาชนะอื่นไม่มี จะเอาดินเหนียวพอกแล้วต้มข้าวต้ม หรือต้มน้ำร้อนควรอยู่.

บทว่า **น วิสฺสชฺเชตพฺโพ** มีความว่า ไม่ควรให้แก่คนอื่น. แต่ถ้าว่า สัทธิวิหาริกหรืออันเตวาสิกวางบาตรที่ดีใบอื่นไว้แทนถือเอาไปด้วยคิดว่า บาตรนี้ ควรแก่เรา, บาตรนี้ควรแก่พระเถระ ดังนี้ ควรอยู่. หรือภิกษุอื่นถือเอาบาตรใบนั้นแล้วถวายบาตรของตน ก็ควร. ไม่มีกิจที่ต้องกล่าวว่า เธอจงเอาบาตรของเรานั่นแหละมา.

ก็ในบทว่า **ปวาริตานํ** มีอธิบายว่า ในกุรุนทีท่านกล่าวว่า

ภิกษุมีบาตรเป็นแผลเพียง ๕ แห่ง จะขอบาตรใหม่ในที่ที่เขาปวารณาไว้ด้วยอำนาจแห่งสงฆ์ ควรอยู่, ถึงมีบาตรเป็นแผลหย่อน ๕ แห่ง จะขอในที่ที่เขาปวารณาไว้ด้วยอำนาจแห่งบุคคล ก็ควร ดังนี้. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ มีอรรถตื้นทั้งนั้น.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

อูนปัญจพันธนสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระปิลินทวัจฉเถระ

[๑๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับ อยู่ ณ พระ-เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิตคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะกำลังให้คนชำระเงื้อมเขาในเขตพระนครราชคฤห์ ประ-สงค์จะทำเป็นสถานที่เร้น

ขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวัจฉะถึงสำนัก ทรงอภิวาทแล่งประทับนั่งเหนือพระราชอาสน์อันควรส่วนข้างหนึ่ง ได้ตรัสถามท่านพระปิลินทวัจฉะว่า ข้าแด่พระคุณเจ้าพระเถระกำลังให้เขาทำอะไรอยู่

ท่านพระปิลินทวัจฉะถวายพระพรว่า อาตมภาพกำลังให้เขาชำระเงื้อมเขาประสงค์จะทำเป็นสถานที่เร้น ขอถวายพระพร

พิ. พระคุณเจ้าจะต้องการคนทำการวัดบ้างไหม

ปิ. ขอถวายพระพร คนทำการวัด พระผู้มีพระภาคเจ้ายังไม่ทรงอนุญาต

พิ. ถ้าเช่นนั้น โปรดทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วบอกให้ข้าพเจ้าทราบ

ท่านพระปิลินทวัจฉะทูลสนองพระบรมราชโองการว่า ได้ ขอถวายพระพร แล้วชี้แจงให้พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ ทรงสมาทาน อาจหาญ ร่าเริงด้วยธรรมีกถาแล้ว

ลำดับนั้นแล พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ อันท่านพระ-ปิลินทวัจฉะชี้แจงให้ทรงสมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว เสด็จลุกจากพระราชอาสน์ ทรงอภิวาทที่ท่านพระปิลินทวัจฉะ ทรงทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ

หลังจากนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะส่งสมณทูตไปในสำนักพระ-ผู้มีพระภาคเจ้ากราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ มีพระราชประสงค์จะทรงถวายคนทำการวัด ข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปฏิบัติอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า

ทรงอนุญาตให้มีคนทำการวัด

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น ทรงกระทำธรรมีกถาแล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้มีคนทำการวัด

พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวัจ-ฉะ ถึงสำนักเป็นคำรบสอง ทรงอภิวาทแล้ว ประทับนั่งเหนือพระอาสน์อัน

ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วตรัสถามท่านพระปิลินทวัจฉะว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า คนทำการวัด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตแล้วหรือ

ท่านพระปิลินทวัจฉะถวายพระพรว่า ขอถวายพระพร ทรงอนุญาตแล้ว

พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ ทรงรับปฏิญาณถวายคนทำการวัดแก่ท่านพระปิลินทวัจฉะว่า ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าจักถวายคนทำการวัดแก่พระคุณเจ้าดังนี้แล้วทรงลืมเสีย ต่อนานมาทรงระลึกได้ จึงตรัสถามมหาอำมาตย์ผู้สำเร็จราชกิจทั้งปวงผู้หนึ่งว่า พนาย คนทำการวัดที่เราได้รับปฏิญาณจะถวายแก่พระคุณเจ้านั้น เราได้ถวายไปแล้วหรือ

มหาอำมาตย์กราบทูลว่า ขอเดชะ ยังไม่ได้พระราชทาน พระ-พุทธเจ้าข้า

พระราชาตรัสถามว่า จากวันนั้นมา นานกี่ราตรีแล้ว พนาย

ท่านมหาอำมาตย์นับราตรีแล้วกราบทูลในทันใดนั้นแลว่า ขอเดชะ ๕๐๐ ราตรี พระพุทธเจ้าข้า

พระราชารับสั่งว่า พนาย ถ้าเช่นนั้นจงถวายท่านไป ๕๐๐ คน.

ท่านมหาอำมาตย์รับสนองพระบรมราชโองการว่า พระพุทธเจ้าข้า แล้วได้จัดคนทำการวัดไปถวายพระปิลินทวัจฉะ ๕๐๐ คน หมู่บ้านของคนทำการวัดพวกนั้น ได้ตั้งอยู่แผนกหนึ่ง คนทั้งหลายเรียกตำบลบ้านนั้นว่า ตำบลบ้านอารามิกบ้าง ตำบลบ้านปิลินทวัจฉะบ้าง.

[๑๓๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระปิลินทวัจฉะ ได้เป็นพระกุลุปกะในหมู่บ้านตำบลนั้น ครั้นเช้าวันหนึ่ง ท่านครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังตำบลบ้านปิลินทวัจฉะ สมัยนั้น ในตำบลบ้านนั้น

มีมหรสพ พวกเด็ก ๆ ตกแต่งกายประดับดอกไม้ เล่นมหรสพอยู่ พอดีท่านพระปิลินทวัจฉะเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับตรอกปิลินทวัจฉะ ได้เข้าไปถึงเรือนคนทำการวัดผู้หนึ่ง ครั้นแล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย

ขณะนั้น ธิดาของสตรีผู้ทำการวัดนั้น เห็นเด็ก ๆ พวกอื่นตกแต่งกายประดับดอกไม้แล้วร้องอ้อนว่า จงให้ดอกไม้แก่ข้าพเจ้า จงให้เครื่องตกแต่งกายแก่ข้าพเจ้า

ท่านพระปิลินทวัจฉะจึงถามสตรีผู้ทำการวัดคนนั้นว่า เด็กหญิงคนนี้ร้องอ้อนอยากได้อะไร

นางกราบเรียนว่า ท่านเจ้าข้า เด็กหญิงคนนี้เห็นเด็ก ๆ พวกอื่นตกแต่งกายประดับดอกไม้ จึงร้องอ้อนขอว่า จงให้ดอกไม้แก่ข้าพเจ้า จงให้เครื่องตกแต่งกายแก่ข้าพเจ้า ดิฉันบอกว่า เราเป็นคนจน จะได้ดอกไม้มาจากไหน จะได้เครื่องแต่งกายมาจากไหน

ขณะนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะ หยิบหมวกฟางใบหนึ่งส่งให้แล้วกล่าวว่า เจ้าจงสวมหนวกฟางนี้ลงที่ศีรษะเด็กหญิงนั้น ทันใดนางได้รับหมวกฟางนั้นสวมลงที่ศีรษะเด็กหญิงนั้น หมวกฟางนั้นได้กลายเป็นระเบียบดอกไม้ทองคำ งดงามน่าดูน่าชม ระเบียบดอกไม้ทองคำเช่นนั้นแม้ในพระราชสถานก็ไม่มี

ชาวบ้านกราบทูลแด่พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐว่า ขอเดชะ ระเบียบดอกไม้ทองคำที่เรือนของคนทำการวัดชื่อโน้น งดงาม น่าดู น่าชม แม้ในพระราชสถานก็ไม่มี เขาเป็นคนเข็ญใจจะได้มาแต่ไหน เป็นต้องได้มาด้วยโจรกรรมเป็นแน่นอน

ท้าวเธอจึงรับสั่งให้จองจำตระกูลคนทำการวัดนั้น

ครั้นเช้าวันที่ ๒ ท่านพระปิลินทวัจฉะครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตถึงตำบลบ้านปิลินทวัจฉะ เมื่อเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับตรอกในบ้านปิลินทวัจฉะ ได้เดินผ่านไปทางเรือนคนทำการวัดผู้นั้น ครั้นแล้วได้ถามคนที่เขาตุ้นกันว่า ตระกูลคนทำการวัดนี้ไปไหนเสีย

คนพวกนั้นกราบเรียนว่า เขาถูกจองจำเพราะเรื่องระเบียบดอกไม้ทองคำนั้น เจ้าข้า

ทันใดนั้นแล ท่านพระปิลินทวัจฉะได้เข้าไปสู่พระราชนิเวศน์นั่งเหนืออาสนะที่เขาจัดถวาย

ขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวัจฉะ ทรงอภิวาทแล้ว ประทับนั่งเหนือพระราชอาสน์ อันควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระปิลินทวัจฉะได้ทูลถามพระเจ้าพิมพิสาร จอนพลมคธรัฐผู้ประทับนั่งเรียบร้อยแล้วดังนี้ว่า ขอถวายพระพร ตระกูลคนทำการวัดถูกรับสั่งให้จองจำด้วยเรื่องอะไร

พระเจ้าพิมพิสารตรัสว่า ข้าแด่พระคุณเจ้า เพราะที่เรือนของเขามีระเบียบดอกไม้ทองคำอย่างงดงาม น่าดู น่าชม แม้ที่ในวังก็ยังไม่มี เขาเป็นคนจนจะได้มาแต่ไหน เป็นต้องได้มาด้วยโจรกรรมเป็นแน่นอน

ขณะนั้นแล ท่านพระปิลินทวัจฉะได้อธิษฐานปราสาทของพระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐว่า จงเป็นทอง ปราสาทนั้นได้กลายเป็นทองไปทั้งหมดแล้วได้ถวายพระพรทูลถามว่า ขอถวายพระพร ก็นี่ทองมากมายเท่านั้น มหาบพิตรได้มาแต่ไหน

ข้าพเจ้าทราบแล้ว นี้เป็นอิทธานุภาพของพระคุณเจ้า พระเจ้าพิมพิสารตรัสดังนี้แล้ว รับสั่งให้ปล่อยตระกูลคนทำวัดนั้นพ้นพระราชอาญา.

[๑๔๐] ชาวบ้านทราบข่าวว่า ท่านพระปิลินทวัจฉะแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นธรรนอันยิ่งของมนุษย์ในบริษัทพร้อมทั้งพระราชา ต่างพากันยินดีเลื่อมใสโดยยิ่ง แล้วได้นำเภสัชห้า คือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย มาถวายท่านพระปิลินทวัจฉะ แม้ตามปกติท่านก็ได้เภสัชห้าอยู่เสมอ ท่านจึงแบ่งเภสัชที่ใด ๆ มาถวายบริษัท แต่บริษัทของท่านเป็นผู้มักมาก เก็บเภสัชที่ใด ๆ มาไว้ในกระถางบ้าง ในหม้อน้ำบ้างจนเต็ม แล้วบรรจุลงในหม้อกรองน้ำบ้าง ในถุงย่ามบ้าง แขวนไว้ที่หน้าต่าง เภสัชเหล่านั้นก็เยิ้มซึม แม้จำพวกหนูก็เกลื่อนกล่นไปทั่ววิหาร ชาวบ้านที่เดินเที่ยวชมไปตามวิหารพบเข้า ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ มีเรือนคลังในภายในเหมือนพระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงพอใจในความมักมากเช่นนี้เล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุ

ทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายพอใจในความมักมากเช่นนี้ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้พอใจความมักมากเช่นนี้เล่า การกระทำของโมฆบุรุษนั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๒. ๓. อนึ่ง มีเภสัชอันควรลิ้มของภิกษุผู้อาพาธ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระปิลินทวัจฉเถระ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๑] คำว่า มีเภสัชอันควรลิ้มของภิกษุผู้อาพาธ เป็นต้น มีอธิบายดังต่อไปนี้:-

ที่ชื่อว่า **เนยใส** ได้แก่ เนยใสที่ทำจากน้ำมันโคบ้าง น้ำนมแพะบ้าง น้ำมันกระบือบ้าง มังสะของสัตว์เหล่าใดเป็นของควร เนยใสที่ทำจากน้ำนมสัตว์เหล่านั้น ก็ใช้ได้

ที่ชื่อว่า **เนยข้น** ได้แก่ เนยข้นที่ทำจากน้ำนมสัตว์เหล่านั้นแล

ที่ชื่อว่า **น้ำมัน** ได้แก่ น้ำมันอันสกัดออกจากเมล็ดงาบ้าง จากเมล็ดพันธุ์ผักกาดบ้าง จากเมล็ดมะซางบ้าง จากเมล็ดละหุ่งบ้าง จากเปลวสัตว์บ้าง

ที่ชื่อว่า **น้ำผึ้ง** ได้แก่ รสหวานที่แมลงผึ้งทำ

ที่ชื่อว่า **น้ำอ้อย** ได้แก่ รสหวานที่เกิดจากอ้อย

คำว่า **ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน เป็นอย่างยิ่ง** คือเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมาก

คำว่า ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคีย์ ความว่า เมื่ออรุณที่ ๘ ขึ้นมา เภสัชนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละเภสัชนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า เภสัชนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๗ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละเภสัชนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนเภสัช ที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพึงข้าพเจ้า เภสัชนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้เภสัชนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า เภสัชนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๗ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละเภสัชนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนเภสัชที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า เภสัชนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้เภสัชนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า เภสัชนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๗ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละเภสัชนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนเภสัชที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้เภสัชนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๔๒] เภสัชล่วง ๗ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เภสัชล่วง ๗ วันแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เภสัชล่วง ๗ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสสัคคีย์ ต้อง อาบัติปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ได้ผูกใจ ภิกษุสำคัญว่าผูกใจแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้อง อาบัติปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ได้แจกจ่ายให้ไป ภิกษุสำคัญว่าแจกจ่ายไปแล้ว เป็น นิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่สูญหายไป ภิกษุสำคัญว่าสูญหายไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่เสีย ภิกษุสำคัญว่าเสียแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๑๔๓] เภสัชที่เสียสละแล้ว ภิกษุนั้นได้คืนมา ไม่พึงใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับกาย และไม่ควรฉัน พึงน้อมเข้าไปในการตามประทีป หรือในการผสมสี ภิกษุอื่นจะใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับกายได้อยู่ แต่ไม่ควรฉัน

ทุกกฏ

เภสัชยังไม่ล่วง ๗ วัน ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว... ต้องอาบัติทุกกฏ

เภสัชยังไม่ล่วง ๗ วัน ภิกษุสงสัย... ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

เภสัชยังไม่ล่วง ๗ วัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง ๗ วัน...ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๔๔] ภิกษุผูกใจไว้ว่าจะไม่บริโภค ๑ ภิกษุแจกจ่ายให้ไป ๑ เภสัชนั้นสูญหาย ๑ เภสัชนั้นเสีย ๑ เภสัชนั้นถูกไฟไหม้ ๑ เภสัชนั้นถูกโจรชิงไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ในภายในเจ็ดวัน ภิกษุให้แก่อนุปสัมบันด้วยจิตคิดสละแล้ว ทิ้งแล้ว ปล่อยแล้ว ไม่ห่วงใย กลับได้คืนมาฉันได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๓

พรรณนาเภสัชชสิกขาบท

เภสัชชสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในเภสัชชสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[แก้อรรถปฐมบัญญัติเรื่องพระปิลินทวัจฉะ]

พระราชาทอดพระเนตรเห็นภิกษุทั้งหลาย ขวนขวายชำระเงื้อมเขาเพื่อประโยชน์เป็นที่เร้น ของพระเถระ มีพระราชประสงค์จะถวายคนทำการวัด จึงได้ตรัสถามว่า **อตฺโถ ภนฺเต** เป็นต้น.

บทว่า **ปาฏิเยกฺโก** แปลว่า เป็นหมู่บ้านหนึ่งต่างหาก.

บทว่า **มาลากิเต** ได้แก่ ผู้ทำระเบียบดอกไม้ คือ ทรงไว้ซึ่งระเบียบดอกไม้. อธิบายว่า ประดับด้วยระเบียบดอกไม้.

บทว่า **ติณฺณฺหูปกำ** แปลว่า เทริดหญ้า (หมวกฟาง).

บทว่า **ปฏิมุญฺจิ** แปลว่า สวมไว้ (บนศีรษะ).

ข้อว่า **สา อโหสิ สุวณฺณมาลา** มีความว่า หมวกฟางนั้น พอสวมบนศีรษะของเด็กหญิงเท่านั้น ได้กลายเป็นระเบียบดอกไม้ทองคำด้วยอำนาจแห่งการอธิษฐานของพระเถระ. จริงอยู่ พระเถระอธิษฐานหมวกฟางนั้น ซึ่งพอวางลงบนศีรษะนั่นแลว่า จงกลายเป็นระเบียบดอกไม้ทองคำ.

คำว่า **หุติยมฺปิ โข ฯเปฯ อุปสงฺกมิ** ได้แก่ พระเถระได้ไปหาในวันรุ่งขึ้นนั่นแหละ.

สองบทว่า **สุวณฺณนติ อธิมุจฺจิ** ได้แก่ พระเถระได้อธิษฐานว่าจงสำเร็จเป็นทองคำ.

สองบทว่า **ปญฺจนฺนํ เภสชฺชานํ** ได้แก่ เภสัช ๕ มีเนยใสเป็นต้น .

บทว่า **พาหุลฺลิกา** ได้แก่ ผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้มักมากด้วยปัจจัย.

ในคำว่า **โกลุมฺเพปิ ฆเฏปิ** นี้ กระถางปากกว้างเรียกชื่อว่า โกลุมพะ.

บทว่า **โอลีนวิลีนานิ** ได้แก่ เยิ้มหยดลงภายใต้ และที่ข้างทั้งสอง.

บทว่า **โอกิณฺณวิกิณฺณา** มีความว่า พวกหนูขุดพื้นดินเกลื่อน. และกัดฝาผนัง วิ่งพลุกพล่านไปมาข้างบนเกลื่อนกล่น เพราะกลิ่นแห่งเภสัช ๕ มีเนยใสเป็นต้น.

บทว่า **อนฺโตโกฏฺฐาคาริกา** ได้แก่ มีเรือนคลังจัดแจงไว้ ณ ภายใน.

บทว่า **ปฏิสายนียานิ** ได้แก่ อันควรลิ้ม. อธิบายว่า ควรบริโภค.

บทว่า **เภสชฺชานิ** มีความว่า เภสัชทั้งหลาย จะทำกิจแห่งเภสัชหรือไม่ก็ตาม ก็ได้โวหาร (ว่าเภสัช) อย่างนี้.

ด้วยบทว่า **โคสปฺปิ** เป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงเนยใสที่ปรากฏในโลก แล้วทรงแสดงสงเคราะห์เอาเนยใสแม้แห่งสัตว์เหล่าอื่น มีมฤค ละมั่ง และกระต่ายเป็นต้น เข้าด้วยคำว่า เยสั มำ สำ กปฺปติ นี้. แท้จริง สัตว์เหล่าใดมีน้ำนม, สัตว์เหล่านั้นก็มีเนยใสด้วย. แต่เนยใสของสัตว์เหล่านั้น จะหาได้ง่ายหรือหาได้ยากก็ตามที ก็ตรัสไว้ เพื่อความไม่งมงาย. ถึงเนยข้น ก็อย่างนั้น.

[อธิบายวิธีปฏิบัติในการรับประเคนเภสัชต่าง ๆ]

สองบทว่า **สนฺนิธิการกำ ปริภุญฺชิตพฺพานิ** มีความว่า พึงกระทำการสั่งสม คือ เก็บไว้บริโภค. อย่างไร ? คือ บรรดาเภสัชมีเนยใส

เป็นต้น ที่มาในพระบาลี จะกล่าวถึงเนยใสก่อน ที่ภิกษุรับประเคนก่อนฉัน ควรจะฉันเจืออามิสก็ได้ ปราศจากอามิสก็ได้ ในเวลาก่อนฉันในวันนั้น. ตั้งแต่ภายหลังฉันไป พึงฉันปราศจากอามิสได้ตลอด ๗ วัน. แม้เพราะล่วง ๗ วันไป ถ้าภิกษุเก็บไว้ในภาชนะเดียว เป็นนิสสัคคีย์ตัวเดียว. ถ้าเก็บไว้ในภาชนะมากหลาย เป็นนิสสัคคีย์หลายตัว ตามจำนวนวัตถุ.

เนยใสที่ภิกษุรับประเคนภายหลังฉัน ควรฉันได้ไม่เจืออามิสเลยตลอด ๗ วัน. ภิกษุจะกลืนกินเนยใสที่ตนทำให้เป็นอุคคหิตก์ เก็บไว้ในเวลาก่อนฉัน หรือหลังฉัน ย่อมไม่ควร. พึงน้อมไปใช้ในกิจอื่นมีการใช้ทาเป็นต้น. แม้เพราะล่วง ๗ วันไป ก็ไม่เป็นอาบัติ เพราะถึงความเป็นของไม่ควรกลืนกิน. สมจริงดังที่ตรัสไว้ว่า เป็นของควรลิ้ม.

ถ้าอนุปสัมบันทำเนยใสด้วยเนยข้นที่รับประเคนไว้ ในเวลาก่อนฉันถวาย, จะฉันกับอามิสในเวลาก่อนฉัน ควรอยู่. ถ้าภิกษุทำเอง, ฉันไม่เจืออามิสเลย ย่อมควรแม้ตลอด ๗ วัน. แต่เนยใสที่บุคคลใดคนหนึ่งทำด้วยเนยข้นที่รับประเคนในเวลาหลังฉัน ควรฉันได้ไม่เจืออามิสตลอด ๗ วันเหมือนกัน.

[อธิบายวิธีปฏิบัติในเนยใสและเนยข้น]

ผู้ศึกษาพึงทราบวินิจฉัยในเนยใสที่ทำด้วยเนยข้น (ซึ่งภิกษุทำให้) เป็นอุคคหิตก์ โดยนัยแห่งเนยใสล้วน ๆ ดังที่กล่าวแล้วในก่อนนั้นแล. เนยใสทำด้วยนมสดที่ภิกษุรับประเคนไว้ก่อนฉันก็ดี ด้วยนมส้มก็ดี ที่

อนุปสัมบันทำ ควรฉันได้ แม้เจืออามิส ในเวลาก่อนฉันวันนั้น. ที่ภิกษุทำเอง ควรฉันปราศจากอามิสอย่างเดียว, ในภายหลังฉันไม่ควร.

จริงอยู่ เมื่อภิกษุอุ่นเนยข้น ไม่จัดเป็นสามปักกะ. แต่จะฉันอามิสกับด้วยเนยข้นนั้นที่เป็นสามปักกะ ย่อมไม่ควร. ตั้งแต่หลังฉันไป ก็ไม่ควรเหมือนกัน. ไม่เป็นอาบัติ แม้ในเพราะล่วง ๗ วันไป เพราะรับประเคนทั้งวัตถุ. สมจริงดังที่ตรัสไว้ว่า รับประเคนเภสัชเหล่านั้นแล้วเป็นต้น, แต่เนยใสที่ทำด้วยนมสดและนมส้มที่ภิกษุรับประเคนในเวลาฉัน ควรน้อมไปใช้ในกิจมีการทาตัวเป็นต้น. เนยใสที่ทำด้วยนมสดนมส้มซึ่งเป็นอุคคหิตก์ แม้ในเวลาก่อนฉัน (ก็ควรน้อมเข้าไปใช้ในกิจมีการทาตัวเป็นต้น). ไม่เป็นอาบัติ แม้เพราะเนยใสทั้งสองอย่าง ๗ วันไป. ในเนยใสของพวกสัตว์ที่มีมังสะเป็นอกัปปิยะ ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. แต่มีความแปลกกันดังต่อไปนี้:-

เป็นนิสสัคคีย์ ด้วยเนยข้นและเนยใสที่มาแล้วในพระบาลีใด, ในพระบาลีนั้น เป็นทุกกฏด้วยเนยใสของพวกสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะนี้. ในอรรถกถาอันธกะ ท่านคัดค้านเนยใสและเนยข้นของมนุษย์ไว้ทำให้สมควรแก่เหตุ. เนยใสและเนยข้นของมนุษย์นั้น ท่านคัดค้านไว้ไม่ชอบ เพราะพระอาจารย์ทั้งหลาย อนุญาตไว้ในอรรถกถาทั้งปวง. และแม้การวินิจฉัยเนยใสและเนยข้นของมนุษย์นั้น จักมาข้างหน้า. แม้เนยข้นที่มาแล้วในพระบาลี ภิกษุรับประเคนในเวลาก่อนฉัน จะฉันแม้เจือกับอามิสในเวลาก่อนฉันในวันนั้น ควรอยู่, ตั้งแต่ภายหลังฉันไป ไม่เจืออามิสเลย จึงควร. เพราะล่วง ๗ วันไป ในเนยข้นที่เก็บไว้ในภาชนะต่าง ๆ กัน เป็นนิสสัคคีย์ ตามจำนวนภาชนะ, ในเนยข้นที่เก็บไว้อย่าง

เป็นก้อน ๆ ไม่คละกัน แม้ในภาชนะเดียว ก็เป็นนิสสัคคีย์ ตามจำนวนก้อน. เนยข้นที่ภิกษุรับประเคนไว้ในเวลาหลังฉัน ผู้ศึกษาพึงทราบโดยนัยแห่งเนยใสเหมือนกัน .

ส่วนความแปลกกันในเนยข้นนี้ มีดังนี้:- ก้อนนมส้มบ้าง หยาดเปรียงบ้าง มีอยู่; เพราะฉะนั้น พวกพระเถระจำนวนครึ่ง จึงได้กล่าวว่าที่ฟอกแล้วจักควร. ส่วนพระมหาสีวเถระกล่าวว่า ตั้งแต่เวลาที่พระ-ผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตแล้ว เนยข้นพอยกขึ้นจากเปรียงเท่านั้น ภิกษุทั้งหลายขบฉันได้. เพราะเหตุนั้น ภิกษุจะฉันเนยขึ้นพึงชำระ คือตักเอานมส้ม เปรียงแมลงวัน และมดแดงเป็นต้นออกแล้วฉันเถิด. ภิกษุใคร่จะเจียวให้เป็นเนยใสฉัน จะเจียวแม้เนยข้นที่ยังไม่ฟอกก็ควร. ในเนยขึ้นนั้นสิ่งใดที่เป็นนมส้มก็ดี ที่เป็นเปรียงก็ดี สิ่งนั้นจักถึงความหมดสิ้นไป. ก็ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ ยังไม่ชื่อว่ารับประเคนพร้อมทั้งวัตถุ อธิบายดังกล่าวมานี้ เป็นอธิบายในคำของพระมหาสีวเถระนี้. แต่ภิกษุทั้งหลายผู้มักรังเกียจ ย่อมรังเกียจแม้ในเนยข้นที่เจียวนั้น เพราะเจียวพร้อมทั้งอามิส.

บัดนี้ ผู้ศึกษาพึงถือเอานัยแห่งอาบัติ อนาบัติ การบริโภค และไม่บริโภคในเนยข้นที่จับต้องแล้วเก็บไว้ ในเนยข้นที่ภิกษุรับประเคนนมสดและนมส้มก่อนฉันแล้วทำ ในเนยข้นที่ภิกษุรับประเคนนมสดนมส้มนั้นในภายหลังฉันแล้วทำ ในเนยข้นที่ทำด้วยนมสดและนมส้ม ที่เป็นอุคคหิตก์ และในเนยข้นของพวกสัตว์ที่มีมังสะเป็นอกัปปิยะ ทั้งหมดโดยลำดับดังกล่าวแล้วในเนยใสนั่นแล. พวกชาวบ้าน ย่อมเทซึ่งเนยใสบ้าง เนยข้นบ้าง น้ำมันที่เคี่ยวแล้วบ้าง น้ำมันที่ยังไม่ได้เคี่ยวบ้าง ลงในเนยใสนั้นนั่นเอง ของภิกษุทั้งหลายผู้เข้าไป เพื่อภิกษาน้ำมัน. หยาดเปรียงและ

นมส้มบ้าง เมล็ดข้าวสุกบ้าง รำข้าวสารบ้าง จำพวกแมลงวันเป็นต้นบ้าง มีอยู่ในเนยใสนั้น. เนยใสนั้น ภิกษุทำให้สุกด้วยแสงแดดแล้วกรองเอาไว้ จัดเป็นสัตตาหกาลิก.

ก็การที่ภิกษุจะเคี่ยวกับเภสัชที่รับประเคนไว้ แล้วทำการนัตถุ์เข้าทางจมูก ควรอยู่. ถ้าในสมัยฝนพรำ สามเณรผู้ลัชชี เมื่อจะเปลื้องการหุงต้มอามิสให้พ้นไป อย่างที่พวกภิกษุไม่หุงต้มข้าวสารและรำเป็นต้นที่ตกลงไปในเนยใสนั้น ทำให้ละลายในไฟแล้วกรองไว้ เจียวถวายใหม่ ย่อมควรตลอด ๗ วัน โดยนัยก่อนเหมือนกัน.

[อธิบายวิธีปฏิบัติในเภสัช คือน้ำมัน]

บรรดาจำพวกน้ำมัน จะว่าถึงน้ำมันงาก่อน ที่รับประเคนก่อนฉัน แม้เจืออามิส ย่อมควร ในเวลาก่อนฉัน. ตั้งแต่หลังฉันไปปราศจากอามิสเท่านั้นจึงควร. ผู้ศึกษา พึงทราบความที่น้ำมันงานั้นเป็นนิสสัคคีย์ด้วยจำนวนภาชนะ เพราะล่วง ๗ วันไป. น้ำมันงาที่รับประเคนภายหลังฉัน ปราศจากอามิสเท่านั้น จึงควร ตลอด ๗ วัน. จะดื่มกินน้ำมันงาที่ทำให้เป็นอุคคหิตก์เก็บไว้ไม่ควร. ควรน้อมเข้าไปในกิจมีการทาศีรษะเป็นต้น. แม้ในเพราะล่วง ๗ วันไป ก็ไม่เป็นอาบัติ. น้ำมันที่ภิกษุรับประเคน เมล็ดงาในปุเรภัตทำ เจืออามิสย่อมควร ในปุเรภัต. ตั้งแต่ปัจฉาภัตไปเป็นของไม่ควรกลืนกิน. พึงน้อมไปในกิจมีการทาศีรษะเป็นต้น . แม้ในเมื่อล่วง ๗ วันไป ก็ไม่เป็นอาบัติ. น้ำมันที่ภิกษุรับประเคนเมล็ดงาในปัจฉาภัตแล้วทำ เป็นของไม่ควรกลืนกินเหมือนกัน เพราะรับประเคนทั้งวัตถุ. แม้ในเมื่อล่วง ๗ วันไป ก็ไม่เป็นอาบัติ.

พึงน้อมเข้าไปในกิจมีการทาศีรษะเป็นต้น. แม้ในน้ำมันที่ทำด้วยเมล็ดงา ที่ภิกษุจับต้องในปุเรภัต หรือในปัจฉาภัตก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน.

น้ำมันที่คั่วเมล็ดงาซึ่งภิกษุรับประเคนในปุเรภัต แล้วนึ่งแป้งงา หรือให้ชุ่มด้วยน้ำอุ่นทำ, ถ้าอนุปสัมบันทำ แม้เจืออามิส ย่อมควรในปุเรภัต. ที่ตนทำเอง เพราะปล้อนวัตถุออกแล้ว ไม่มีอามิสเลย จึงควรในปุเรภัต. เพราะเป็นน้ำมันที่เจียวเอง เจืออามิสจึงไม่ควร. ก็เพราะเป็นของที่รับประเคนพร้อมวัตถุ แม้ทั้งสองอย่าง จึงไม่ควรกลืนกินจำเดิมแต่ปัจฉาภัตไป พึงน้อมเข้าไปในการทาศีรษะเป็นต้น. แม้ในเมื่อล่วง ๗ วันไป ก็ไม่เป็นอาบัติ, แต่ถ้าว่า น้ำอุ่นมีน้อย, น้ำนั้นเพียงแต่ว่าพรมลงเท่านั้น เป็นอัพโพหาริก ย่อมไม่ถึงการนับว่าเป็นสามปักกะ. แม้ในน้ำมันเมล็ดพันธุ์ผักกาดเป็นต้น ที่ภิกษุรับประเคนพร้อมทั้งวัตถุ ก็มีวินิจฉัยเช่นเดียวกับที่กล่าวแล้ว ในน้ำมันงาที่ไม่มีวัตถุนั่นแล.

ก็ถ้าว่า ภิกษุอาจเพื่อทำน้ำมัน จากผงแห่งเมล็ดพันธุ์ผักกาดเป็นต้น ที่รับประเคนไว้ในปุเรภัต โดยเจียวด้วยแสงแดด, น้ำมันนั้นแม้เจือด้วยอามิส ย่อมควรในปุเรภัต. ตั้งแต่ปัจฉาภัตไป ไม่เจืออามิสเลยจึงควร. ในเมื่อล่วง ๗ วันไป เป็นนิสสัคคีย์.

อนึ่ง เพราะภิกษุทั้งหลาย นึ่งผงเมล็ดพันธุ์ผักกาดและมะซางเป็นต้นและคั่วเมล็ดละหุ่งแล้วกระทำน้ำมันอย่างนี้; ฉะนั้น น้ำมันของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นที่พวกอนุปสัมบันทำ แม้เจืออามิสก็ควรในเวลาก่อนฉัน. ก็เพราะวัตถุเป็นยาวชีวิก จึงไม่มีโทษ. ในการรับประเคนพร้อมทั้งวัตถุ ฉะนี้แล. น้ำมันเมล็ดพันธุ์ผักกาดเป็นต้น ที่ตนทำเอง พึงบริโภค โดยการบริโภคปราศจากอามิสอย่างเดียวตลอด ๗ วัน. น้ำมัน

ที่ทำด้วยเมล็ดพันธุ์ผักกาดเป็นต้น ที่เป็นอุคคหิตก์ไม่ควรกลืนกิน ควรแต่ในการใช้สอยภายนอก. แม้เมื่อล่วง ๗ วันไป ก็ไม่เป็นอาบัติ. น้ำมันที่ภิกษุรับประเคนเมล็ดพันธุ์ผักกาด มะซางและเมล็ดละหุ่ง เพื่อต้องการจะทำน้ำมัน แล้วทำในวันนั้นนั่นเอง เป็นสัตตาหกาลิก, ทำในวันรุ่งขึ้นควรบริโภคได้ ๖ วัน. ทำในวันที่ ๓ ควรบริโภคได้ ๕ วัน. แต่ที่ทำในวันที่ ๔ ควร ๓ วัน... ในวันที่ ๕ ควร ๒ วัน... ในวันที่ ๖ ควร ๑ วัน... ในวันที่ ๗ ควรในวันนั้นเท่านั้น. ถ้ายังคงอยู่จนถึงอรุณขึ้นเป็นนิสสัคคีย์. ที่ทำในวันที่ ๘ ไม่ควรกลืนกินเลย, แต่ควรในการใช้สอยภายนอก เพราะเป็นของยังไม่เสียสละ. แม้ถ้าว่าไม่ทำ, ในเมื่อเมล็ดพันธุ์ผักกาดที่ตนรับไว้ เพื่อประโยชน์แก่น้ำมันเป็นต้น ล่วงกาล ๗ วันไปก็เป็นทุกกฏอย่างเดียว.

อนึ่ง น้ำมันผลไม้มะพร้าวเมล็ดสะเดา สะคร้อ เล็บเหยี่ยว และสำโรง*เป็นต้น แม้เหล่าอื่นที่ไม่ได้มาในพระบาลี ก็ยังมี. เมื่อภิกษุรับประเคนน้ำมันเหล่านั้นแล้วให้ล่วง ๗ วันไปเป็นทุกกฏ. ในมะพร้าวเป็นต้นเหล่านี้ มีความแปลกกันดังนี้:- พึงกำหนดวัตถุแห่งยาวกาลิกที่เหลือแล้ว ทราบวิธีการแห่งสามปักกะ (ให้สุกเอง) สวัตถุก (ของที่รับทั้งวัตถุ) ของที่รับประเคนในปุเรภัตรับประเคนในปัจฉาภัต และอุคคหิต-วัตถุ (ของที่ยังไม่ได้รับประเคนภิกษุจับต้อง) ทั้งหมด ตามนัยดังกล่าวแล้วนั่นแล.

[อธิบายน้ำมันทำจากเปลวสัตว์ต่าง ๆ]

บทว่า วสาเตลํ ได้แก่ น้ำมันแห่งเปลวสัตว์ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตไว้อย่างนี้ ภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาต เปลวมัน ๕ ชนิด

* บางแห่งว่า เมล็ดฝ้าย.

คือ เปลวหมี, เปลวปลา, เปลวปลาฉลาม, เปลวสุกร, เปลวลา* ก็บรรดาเปลวมัน ๕ ชนิดนี้ ด้วยคำว่า เปลวหมี พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตเปลวมันแห่งสัตว์ที่มีมังสะเป็นอกัปปิยะทั้งหมด เว้นเปลวมันแห่งมนุษย์เสีย. อนึ่ง แม้ปลาฉลาม ก็เป็นอันพระองค์ทรงถือเอาแล้วด้วยศัพท์ว่าปลา. แต่เพราะปลาฉลามเป็นปลาร้าย พระองค์จึงตรัสแยกไว้ต่างหาก. ในบาลีนี้ พระองค์ทรงอนุญาตเปลวมันแห่งพวกสัตว์มีมังสะเป็นกัปปิยะแม้ทุกชนิด ด้วยศัพท์ว่าปลาเป็นต้น .

จริงอยู่ ในจำพวกมังสะ มังสะแห่งมนุษย์, ช้าง, ม้า, สุนัข, งู, สีหะ, เสือโคร่ง, เสือเหลือง, หมี, เสือดาว; ๑๐ ชนิด เป็นอกัปปิยะ. บรรดาเปลวมัน เปลวมันแห่งมนุษย์ อย่างเดียว เป็นอกัปปิยะ. บรรดาอวัยวะอย่างอื่น มีน้ำนมเป็นต้น ชื่อว่า เป็นอกัปปิยะ ไม่มี. น้ำมันเปลวที่พวกอนุปสัมบันทำและกรองแล้ว ภิกษุรับประเคนก่อนฉัน แม้เจืออามิส ก็ควรก่อนฉัน. ตั้งแต่หลังฉันไปไม่เจืออามิสเลย จึงควรตลอด ๗ วัน. วัตถุใดที่คล้ายกับธุลีอันละเอียด เป็นมังสะก็ดี เอ็นก็ดี กระดูกก็ดี เลือดก็ดี ปนอยู่ในเปลวมันนั้น, วัตถุนั้นจัดเป็นอัพโพหาริก

ก็ถ้าว่า ภิกษุรับประเคนเปลวมันกระทำน้ำมันเอง, รับประเคนแล้วเจียว กรองเสร็จในปุเรภัต พึงบริโภค โดยบริโภคปราศจากอามิสตลอด ๗ วัน. แท้จริง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายถึงการบริโภคปราศจากอามิส จึงตรัสคำนี้ว่า รับประเคนในกาล เจียวเสร็จในกาล กรองในกาล ควรเพื่อบริโภคอย่างบริโภคน้ำมัน. มังสะที่ละเอียดเป็นต้น แม้

* วิ. มหา. ๕/๔๑.

ในน้ำมันที่รับประเคนเปลวมันแล้วเจียวกรองนั้น ก็เป็นอัพโพหาริก เหมือนกัน . แต่จะรับประเคน หรือเจียวในปัจฉาภัต ไม่ควรเลย.

สมจริง ดังคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้นี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าภิกษุรับประเคนเปลวมันในเวลาวิกาล เจียวในเวลาวิกาล กรองในเวลาวิกาล, ถ้าภิกษุบริโภคซึ่งน้ำมันนั้น ต้องทุกกฏ ๓ ตัว, ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าภิกษุรับประเคนมันเปลวในกาล เจียวในวิกาล กรองในวิกาล. ถ้าบริโภคน้ำมันนั้น ต้องทุกกฏ ๒ ตัว. ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าภิกษุรับประเคนในกาล เจียวในกาล กรองในวิกาล, ถ้าบริโภคน้ำมันนั้น ต้องทุกกฏ (ตัวเดียว). ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้ามันเปลวภิกษุรับประเคนในกาลเจียว ในกาลกรองในกาล, ถ้าภิกษุบริโภคน้ำมันนั้น ไม่เป็นอาบัติ* ดังนี้.

แต่พวกอันตวาสิกถามพระอุปติสสเถระว่า ท่านขอรับ ! เนยใส เนยข้น และเปลวมัน ที่ภิกษุเจียวรวมกันแล้วเกรอะออกควรหรือไม่ควร.

พระเถระตอบว่า ไม่ควร อาวุโส ! ได้ยินว่า พระเถระรังเกียจในเนยใส เนยข้น เปลวมัน ที่ภิกษุเจียวรวมกันแล้ว เกรอะออกนี้ ดุจในกากน้ำมันงาที่เจียวแล้ว.

ภายหลัง พวกอันเตวาสิกถามท่านหนักขึ้นว่า ท่านขอรับ ! ก้อนนมส้มก็ดี หยดเปรียงก็ดี มีอยู่ในเนยข้น, เนยข้นนั่น ควรไหม ?

พระเถระตอบว่า ผู้มีอายุ แม้เนยข้นนั่น ก็ไม่ควร. ลำดับนั้น พวกอันเตวาสิก จึงถามท่านว่า ท่านขอรับ ! น้ำมันที่เจียวรวมกันกรอง

* วิ. มหา. ๕/๔๑

แล้ว มีความร้อนสูง ย่อมบำบัดโรคได้. พระเถระยอมรับว่า ดีละ อาวุโส ! ดังนี้.

แต่พระมหาสุมเถระกล่าวไว้ว่า เปลวมันของสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะ ย่อมควรในการบริโภคเจืออามิส, เปลวมันของพวกสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะนอกนี้ ควรในการบริโภคปราศจากอามิส.

ฝ่ายพระมหาปทุมเถระปฏิเสธว่า นี้อะไรกัน ? แล้วกล่าวว่า พวกภิกษุอาพาธด้วยโรคลม เติมน้ำมันเปลวหมีและสุกรเป็นต้นลงในข้าวยาคูที่ต้มด้วยน้ำฝาดรากไม้ ๕ ชนิด แล้วดื่มข้าวยาคู, ข้าวยาคูนั้นบำบัดโรคได้เพราะมีความร้อนสูง ดังนี้ จึงกล่าวว่าสมควรอยู่

[อธิบายเภสัชว่าด้วยน้ำผึ้ง]

สองบทว่า **มธุ นาม มกฺขิกามธุ** ได้แก่ น้ำหวานที่พวกผึ้งใหญ่แมลงผึ้งตัวเล็ก และจำพวกแมลงภู่ ซึ่งมีชื่อว่าแมลงทำน้ำหวาน (น้ำผึ้ง) ทำแล้ว. น้ำผึ้งนั้น ภิกษุรับประเคนก่อนฉัน แม้จะบริโภคเจืออามิสในปุเรภัตก็ควร. ตั้งแต่ปัจฉาภัตไป ควรบริโภคปราศจากอามิสอย่างเดียวตลอด ๗ วัน ในเมื่อล่วง ๗ วันไป ถ้าน้ำผึ้งชนิดหนามากเป็นเช่นกับยาง (เคี่ยวให้แข้น) ทำเป็นชิ้นเล็กชิ้นใหญ่เก็บไว้ หรือน้ำผึ้งชนิดบางนอกนี้เก็บไว้ในภาชนะต่าง ๆ กัน เป็นนิสสัคคีย์ มากตามจำนวนวัตถุ, ถ้ามีเพียงชิ้นเดียวเท่านั้น หรือน้ำผึ้งบางนอกนี้ ก็เก็บรวมไว้ในภาชนะเดียว. เป็นนิสสัคคีย์เพียงตัวเดียว. น้ำผึ้งที่เป็นอุคคหิตก์พึงทราบตามนัยที่กล่าวนั่นแล. พึงน้อมเข้าไปในกิจอื่นมีทาแผลเป็นต้น. รังผึ้งหรือขี้ผึ้ง ถ้าน้ำผึ้งไม่ดี บริสุทธิ์ เป็นยาวชีวิก. แต่ที่มีน้ำผึ้งติดอยู่

มีคติอย่างน้ำผึ้งเหมือนกัน. แมลงผึ้งตัวยาวมีปีก ชื่อว่า จิริกะ, แมลงภู่ใหญ่ตัวดำมีปีกแข็ง มีชื่อว่า ตุมพละ. ในรังของแมลงผึ้งเหล่านั้น มีน้ำผึ้งคล้ายกับยาง. น้ำผึ้งนั้นเป็นยาวชีวิก.

[อธิบายเภสัชว่าด้วยน้ำอ้อย]

ข้อว่า **ผาณิตนินาม อจฺฉุมฺหา นิพฺพตฺตํ** มีความว่า น้ำอ้อยชนิดที่ยังไม่ได้เคี่ยว หรือที่เคี่ยวแล้วไม่มีกาก หรือที่ไม่มีกากแม้ทั้งหมดจนกระทั่งน้ำอ้อยสดพึงทราบว่า น้ำอ้อย. น้ำอ้อยนั้นที่ภิกษุรับประเคนก่อนฉัน แม้เจืออามิส ก็ควรในปุเรภัต. ตั้งแต่ปัจฉาภัตไป ไม่เจืออามิสเลย จึงควรตลอด ๗ วัน . ในเมื่อล่วง ๗ วันไป เป็นนิสสัคคีย์ตามจำนวนวัตถุ. ก้อนน้ำอ้อยแม้มากภิกษุย่อยให้แหลกแล้ว ใส่ไว้ในภาชนะเดียวกัน ย่อมจับรวมกันแน่น, เป็นนิสสัคคีย์เพียงตัวเดียว. น้ำอ้อยที่เป็นอุคคหิตก์ พึงทราบตามนัยที่กล่าวแล้วนั่นแหละ. พึงน้อมเข้าไปในกิจอื่นมีการอบเรือนเป็นต้น .

ผาณิตที่เขาทำด้วยน้ำอ้อยสดที่ยังไม่ได้กรอง ซึ่งภิกษุรับประเคนไว้ในเวลาก่อนฉัน ถ้าอนุปสัมบันทำ แม้เจืออามิส ก็ควร. ถ้าภิกษุทำเอง ไม่เจืออามิสเลย จึงควร. ก็จำเดิมแต่ปัจฉาภัตไป ไม่ควรกลืนกิน เพราะเป็นของรับประเคนทั้งวัตถุ. แม้ในเมื่อล่วง ๗ วันไปก็ไม่เป็นอาบัติ. แม้ที่เขาทำด้วยน้ำอ้อยสด ที่ภิกษุรับประเคนทั้งที่ยังไม่ได้กรองในปัจฉาภัตก็ไม่ควรกลืนกินเหมือนกัน . แม้ในเมื่อล่วง ๗ วันไปก็ไม่เป็นอาบัติ แม้ในผาณิตที่ภิกษุรับประเคนอ้อยลำทำ ก็มีนัยอย่างนี้.

ก็ผาณิตที่ทำด้วยน้ำอ้อยสดที่กรองและรับประเคนไว้ในกาลก่อนฉัน

ถ้าอนุปสัมบันทำ แม้เจืออามิส ก็ควรในปุเรภัต. ตั้งแต่ปัจฉาภัตไป ไม่เจืออามิสเลย จึงควรตลอด ๗ วัน. ที่ทำเองไม่เจืออามิสเลย ย่อมควร แม้ในปุเรภัต, จำเดิมแต่ปัจฉาภัตไปไม่เจืออามิสเหมือนกัน ควรตลอด ๗ วัน. แต่ผาณิตทำด้วยน้ำอ้อยสด ที่กรองและรับประเคนแล้ว ในปัจฉาภัต ปราศจากอามิสเท่านั้น จึงควรตลอด ๗ วัน, ผาณิตที่เป็นอุคคหิตก์ มีดังกล่าวแล้วเหมือนกัน.

ในมหาอรรถกถาท่านกล่าวว่า ผาณิตที่ทำด้วยน้ำอ้อยเผาก็ดี ผาณิตที่ทำด้วยน้ำอ้อยหีบก็ดี ควรแต่ในปุเรภัตเท่านั้น. ส่วนในมหาปัจจรี ท่านตั้งคำถามว่า ผาณิตที่เคี่ยวทั้งวัตถุ (กาก) นี้ ควรหรือไม่ควร ? ดังนี้ แล้วกล่าวว่า ผาณิตที่ทำด้วยน้ำอ้อยสด ชื่อว่าไม่ควรในปัจฉาภัต ย่อมไม่มี. คำนั้นถูกแล้ว.

ผาณิตดอกมะซางที่เขาทำด้วยน้ำเย็น แม้เจืออามิส ก็ควรในปุเรภัต. จำเดิมแต่ในปัจฉาภัต ไป ไม่เจืออามิสเลย จึงควรตลอด ๗ วัน. ในเมื่อล่วง ๗ วันไป เป็นทุกกฏตามจำนวนวัตถุ, ส่วนผาณิตมะซางที่เขาเติมนมสดทำ เป็นยาวกาลิก. แต่ชนทั้งหลายตักเอาฝ้า (ฟอง) นมสดออกแล้ว ๆ ชำระขัณฑสกรให้สะอาด; เพราะฉะนั้น ขัณฑสกรนั้น ก็ควร. ส่วนดอกมะซางสดย่อมควรแม้ในปุเรภัต คั่วแล้วก็ควร . คั่วแล้วตำผสมด้วยของอื่นมีเมล็ดงาเป็นต้น หรือไม่ผสม ก็ควร.

แต่ถ้าว่า ชนทั้งหลายถือเอามะซางนั้นประกอบเข้ากัน (ปรุง) เพื่อต้องการเมรัย, ดอกมะซางที่ปรุงแล้วนั้น ย่อมไม่ควรตั้งแต่พืช. ผาณิตแห่งผลไม้ที่เป็นยาวกาลิกทั้งหมด มีกล้วย ผลอินทผลัม (เป้งก็ว่า) มะม่วง

สาเก ขนุน และมะขามเป็นต้น เป็นยาวกาลิกเหมือนกัน ชนทั้งหลายทำผาณิตด้วยพริกสุก, ผาณิตนั้นเป็นยาวกาลิก.

สองบทว่า **ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา** มีความว่า ถ้าภิกษุรับประเคนเภสัช ๕ อย่าง มีเนยเป็นต้นแม้ทั้งหมด เก็บไว้ไม่แยกกันในหม้อเดียว ในเมื่อล่วง ๗ วันไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์เพียงตัวเดียว, เมื่อแยกกันเก็บเป็นนิสสัคคีย์ ๕ ตัว. เอาเภสัช ๕ นี้ ยังไม่ล่วง ๗ วัน ภิกษุผู้อาพาธก็ดี ไม่อาพาธก็ดี ควรบริโภคตามสบาย โดยนัยดังกล่าวแล้ว.

[อธิบายข้อที่ทรงอนุญาตไว้เฉพาะ ๗ อย่าง]

ก็ข้อที่ชื่อว่าทรงอนุญาตเฉพาะ มี ๗ อย่าง คือ อนุญาตเฉพาะอาพาธ ๑ เฉพาะบุคคล ๑ เฉพาะกาล ๑ เฉพาะสมัย ๑ เฉพาะประเทศ ๑ เฉพาะมันเปลว ๑ เฉพาะเภสัช ๑.

บรรดาอนุญาตเฉพาะ ๗ อย่างนั้น ที่ชื่อว่าทรงอนุญาตเฉพาะอาพาธ ได้แก่ ข้อที่ทรงอนุญาตเฉพาะอาพาธอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตเนื้อสด เลือดสด ในเพราะอาพาธอันเกิดจากมนุษย์*. เนื้อสดและเลือดสดนั้น ควรแก่ภิกษุผู้อาพาธด้วยอาพาธนั้นอย่างเดียว ไม่ควรแก่ภิกษุอื่น. ก็แล เนื้อสดและเลือดสดนั้นเป็นกัปปิยะก็ดี เป็นอกัปปิยะก็ดี ย่อมควรทั้งนั้น ทั้งในกาลทั้งในวิกาล.

ที่ชื่อว่าทรงอนุญาตเฉพาะบุคคล ได้แก่ ข้อที่ทรงอนุญาตเฉพาะบุคคลอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตการเรออวกแก่ภิกษุผู้มักเรออวก, ภิกษุทั้งหลาย ! แต่ที่เรออวกมานอกทวารปากแล้ว ไม่ควร

* วิ. มหา. ๕/๓๕

กลืนกิน.[๑] การเรออวกนั้น ควรแก่ภิกษุผู้มักเรออวกนั้นเท่านั้น ไม่ควรแก่ภิกษุอื่น.

ที่ชื่อว่าทรงอนุญาตเฉพาะกาล ได้แก่ ข้อที่ทรงอนุญาตเฉพาะกาล ที่ภิกษุถูกงูกัดอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตยามหาวิกัฏ ๔ คือ คูถ มูตร เถ้า ดิน.[๒] ยามหาวิกัฏนั้น เฉพาะในกาลนั้น แม้ไม่รับประเคน ก็ควร, ในกาลอื่นหาควรไม่.

ที่ชื่อว่าทรงอนุญาตเฉพาะสมัย ได้แก่ อนาบัติทั้งหลาย ที่ทรงอนุญาตไว้เฉพาะสมัยนั้น ๆ โดยนัยมีว่า (เป็นปาจิตตีย์) ในเพราะคุณ-โภชนะ เว้นแต่สมัย[๓] ดังนี้เป็นต้น. อาบัติเหล่านั้นเป็นอาบัติเฉพาะในสมัยนั้น ๆ เท่านั้น, ในสมัยอื่นหาเป็นไม่.

ที่ชื่อว่าอนุญาตเฉพาะประเทศ ได้แก่ สังฆกรรมมีอุปสมบทเป็นต้น ที่ทรงอนุญาตเฉพาะในปัจจันตประเทศอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตการอุปสมบท ด้วยคณะมีพระวินัยธรเป็นที่ ๕ ในปัจจันตชนบทเห็นปานนี้.[๔] สังฆกรรมมีอุปสมบทเป็นต้นนั้น ย่อมควรเฉพาะในปัจจันตชนบทนั้นเท่านั้น, ในมัชฌิมประเทศหาควรไม่.

ที่ชื่อว่าทรงอนุญาตเฉพาะมันเปลว ได้แก่ ข้อที่ทรงอนุญาตเภสัชโดยชื่อแห่งมันเปลวอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตเปลวมันเป็นเภสัช.[๕] เปลวมันเภสัชนั้น ของจำพวกสัตว์มีเปลวมันเป็นกัปปิยะและอกัปปิยะทั้งหมด เว้นเปลวมันของมนุษย์เสียย่อมควร เพื่อบริโภคอย่างบริโภคน้ำมัน แก่พวกภิกษุผู้มีความต้องการด้วยน้ำมันนั้น.

๑. วิจุล. ๗/๔๘. ๒. มหา. ๒/๓๑๒. ๓. ๔. วิ. มหา. ๕/๕๑-๓๖-๔๑-๓๙.
๕. วิ. มหา. ๕/๕๑-๓๖-๔๑-๓๙.

ที่ชื่อว่าทรงอนุญาตเฉพาะเภสัช ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย ที่สามารถแผ่ไปเพื่อสำเร็จอาหารกิจ ซึ่งทรงอนุญาตไว้ โดยชื่อแห่งเภสัชอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตเภสัช ๕. เภสัช ๕ เหล่านั้น ภิกษุรับประเคนแล้ว พึงบริโภคได้ตามสบายในปุเรภัตในวันนั้น, ตั้งแต่ปัจฉาภัตไป เมื่อมีเหตุ พึงบริโภค ได้ตลอด ๗ วัน โดยนัยดังกล่าวแล้ว.

[อธิบายบทภาชนีย์และอนาปัตติวาร]

ข้อว่า **สตฺตาหาติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं** มีความว่า แม้ถ้าว่า เภสัชนั้นมีประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด พอจะเอานิ้วแตะแล้วลมด้วยลิ้นคราวเดียว อันภิกษุจำต้องเสียสละแท้ และพึงแสดงอาบัติปาจิตตีย์เสีย.

ข้อว่า **น กายิเกน ปริโภเคน ปริภุญฺชิตพฺพं** มีความว่า ภิกษุอย่าพึงเอาทาร่างกาย หรือทาแผลที่ร่างกาย. แม้บริขารมีผ้ากาสาวะ ไม้เท้า รองเท้า เขียงเช็ดเท้า เตียงและตั่งเป็นต้น ถูกเภสัชที่เป็นนิสสัคคิย-วัตถุเหล่านั้นเปื้อนแล้ว เป็นของไม่ควรบริโภค ในมหาปัจจรี กล่าวว่าที่สำหรับมือจับแม้ในบานประตูและหน้าต่างก็ไม่ควรทำ. ในมหาอรรถ-กถาท่านกล่าวว่า แต่ผสมลงในน้ำฝาดแล้วควรทาบานประตูและหน้าต่างได้.

ข้อว่า **อนาปตฺติ อนฺโตสตฺตาหं อธิฏฺเฐติ** มีความว่า ในภายใน ๗ วัน ภิกษุอธิษฐานเนยใส น้ำมัน และเปลวมันไว้เป็นน้ำมันทาศีรษะหรือเป็นน้ำมันสำหรับหยอด, อธิษฐานน้ำผึ้งไว้เป็นยาทาแผล น้ำอ้อย

เป็นเครื่องอบเรือน ไม่เป็นอาบัติ. ถ้าภิกษุประสงค์จะรินน้ำมันที่อธิษฐานเอาไว้แล้ว ลงในภาชนะใส่น้ำมันที่ยังไม่ได้อธิษฐาน, ถ้าในภาชนะมีช่องแคบ น้ำมันที่ค่อย ๆ ไหลเข้าไป ถูกน้ำมันเก่าล้นขึ้นมาท่วม, พึงอธิษฐานใหม่. ถ้าภาชนะปากกว้าง น้ำมันมาก ไหลเข้าไปอย่างรวดเร็วจนท่วมน้ำมันเก่า ไม่มีกิจที่จะต้องอธิษฐานใหม่. แท้จริง น้ำมันนั้น มีคติอย่างน้ำมันที่อธิษฐานแล้ว. ผู้ศึกษาพึงทราบแม้การรินน้ำมันที่ไม่ได้อธิษฐานลงในภาชนะใส่น้ำมันที่อธิษฐานแล้วโดยนัยนี้.

ในบทว่า **วิสฺสชฺเชติ** นี้มีวินิจฉัยดังนี้:- ถ้าเภสัชนั้นเป็นของสองเจ้าของ ภิกษุรูปหนึ่งรับประเคนไว้ ยังไม่ได้แบ่งกัน, ในเมื่อล่วง ๗ วันไปไม่เป็นอาบัติแม้ทั้ง ๒ รูป, แต่ไม่ควรบริโภค. ถ้ารูปใดรับประเคนไว้ รูปนั้นกล่าวกะอีกรูปหนึ่งว่า ท่านผู้มีอายุ! น้ำมันนี้ถึง ๗วันแล้ว, ท่านจงบริโภคน้ำมันนั้นเสีย ดังนี้ และเธอก็ไม่ทำการบริโภค จะเป็นอาบัติแก่ใคร ? ไม่เป็นอาบัติแม้แก่ใคร ๆ ทั้งนั้น. เพราะเหตุไร ? เพราะรูปที่รับประเคนก็สละแล้ว และเพราะอีกรูปหนึ่งก็ไม่ได้รับประเคน.

บทว่า **วินสฺเสติ** ได้แก่ เป็นของบริโภคไม่ได้.

ในคำว่า **จตฺเตน** เป็นต้น มีวินิจฉัยดังนี้:- เภสัชอันภิกษุสละแล้ว ปล่อยแล้ว ด้วยจิตใด, จิตนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกว่าสละแล้ว ทิ้งแล้ว ปล่อยแล้ว. ตรัสเรียกบุคคลผู้ไม่มีความห่วงใยด้วยจิตนั้น. อธิบายว่า ผู้ไม่มีความห่วงใยอย่างนั้นให้แล้วแก่สามเณร. คำนี้ตรัสไว้เพราะเหตุไร ? ท่านพระมหาสุมเถระกล่าวว่า ตรัสไว้เพื่อแสดงว่าไม่เป็น

อาบัติ แก่ภิกษุผู้ให้แล้วในภายใน ๗ วันอย่างนั้น ภายหลังได้คืนมาแล้วฉัน.

ส่วนท่านพระมหาปทุมเถระกล่าวว่า น้ำมันนี้ ภิกษุไม่ควรขอ. ด้วยว่าในเพราะการบริโภคใหม่ ซึ่งน้ำมันที่ให้ไปแล้วในภายใน ๗ วัน ไม่มีอาบัติเลย, แต่ตรัสคำนี้ไว้ ก็เพื่อแสดงว่าไม่เป็นอาบัติในเพราะบริโภคน้ำมันที่ล่วง ๗ วันไป. เพราะเหตุนั้น เภสัชที่เขาถวายแล้วอย่างนี้ ถ้าสามเณรปรุงแล้ว หรือไม่ได้ปรุง ถวายแก่ภิกษุนั้นเพื่อกระทำการนัตถุ์. ถ้าสามเณรเป็นผู้เขลา ไม่รู้เพื่อจะถวาย, ภิกษุอื่นพึงบอกเธอว่า แน่ะสามเณร ! เธอมีน้ำมันหรือ ? เธอรับว่า ขอรับ มีอยู่ ท่านผู้เจริญ ! ภิกษุนั้นพึงบอกเธอว่า นำมาเถิด, เราจักทำยาถวายพระเถระ. น้ำมันย่อมควรแม้ด้วย (การถือเอา) อย่างนี้. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้น.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐานดุจกฐินสิกขาบท เป็นอกิริยา โนสัญญา-วิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

เภสัชชสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๔๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระ-ผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพ-

พัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแล้ว จึงแสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง ครั้นผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว ก็เปลือยกายอาบน้ำฝน

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว จึงได้เปลือยกายอาบน้ำฝนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-ฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอแสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว เปลือยกายอาบน้ำฝน จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช่ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว จึงได้เปลือยกายอาบน้ำฝนเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความ

เลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๓. ๔. ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนได้ รู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน พึงทำนุ่งได้ ถ้าเธอรู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ำกว่า ๑ เดือน แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝน รู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ำกว่ากึ่งเดือน ทำนุ่ง เป็นนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๖] คำว่า ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนได้ นั้น อธิบายว่า ภิกษุพึงเข้าไปหาชาวบ้านบรรดาที่เคยถวายจีวร คือ ผ้าอาบน้ำฝนมาก่อน แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ถึงกาลแห่งผ้าอาบน้ำฝนแล้ว ถึงสมัยแห่งผ้าอาบน้ำฝนแล้ว แม้ชาวบ้านเหล่าอื่น ก็ถวายจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน ดังนี้ แต่อย่าพูดว่า จงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนแก่อาตมา จงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา จงแลกเปลี่ยนจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา จงจ่ายจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา ดังนี้เป็นต้น

คำว่า รู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน พึงทำนุ่งได้ นั้น คือ เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่กึ่งเดือน พึงทำนุ่งได้

คำว่า ถ้าเธอรู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ำกว่า ๑ เดือน นั้น คือ เมื่อฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน เป็นนิสสัคคีย์

คำว่า รู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ำกว่ากึ่งเดือน นั้น คือ เมื่อฤดูร้อน

ยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ทำนุ่ง เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อนซึ่งยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ทำนุ่งในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่าถึงเดือน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อน ซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่า ๑ เดือน ทำนุ่งในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่า ๑ เดือน ทำนุ่งในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์ (แสวงหา)

[๑๔๗] ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสงสัย แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์ (ทำนุ่ง)

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน ทำนุ่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสงสัย ทำนุ่ง เป็นนิส-สัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ทำนุ่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

เมื่อผ้าอาบน้ำฝนมี ภิกษุเปลือยกายอาบน้ำฝน ต้องอาบัติทุกกฏ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน...ต้องอาบัติทุกกฏ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง...ไม่ต้องอาบัติ

ทุกกฏ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน...ต้องอาบัติทุกกฏ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงเดือน ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่า ยังไม่ถึง...ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๔๘] ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกหนึ่งเดือน แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝน ๑ ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน ทำนุ่ง ๑ ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน ๑ ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ทำนุ่ง ๑ เมื่อผ้าอาบน้ำฝน ภิกษุแสวงหาได้แล้ว ฝนแล้ง เมื่อผ้าอาบน้ำฝน ภิกษุทำนุ่งแล้ว ฝนแล้ง ซักเก็บไว้ ๑ ภิกษุนุ่งในสมัย ๑ ภิกษุมีจีวรถูกโจรชิงไป ๑ ภิกษุมีจีวรหากเสีย ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๔

พรรณนาวัสสิกสาฏิกสิกขาบท

วัสสิกสาฏิกสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในวัสสิกสาฏิกสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

สองบทว่า **วสฺสิกสาฏิกา อนุญฺญาตา** มีความว่า ผ้าอาบน้ำฝนพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตไว้แล้วในเรื่องนางวิสาขาในจีวรขันธกะ.

บทว่า **ปฏิกจฺเจว** แปลว่า ก่อนนั่นเทียว.

หลายบทว่า **มาโส เสโส คิมฺหานํ** มีความว่า ฤดูร้อน ๔ เดือน ยังเหลือเดือนสุดท้ายอีก ๑ เดือน.

บทว่า **กตฺวา** มีความว่า ให้สำเร็จลงด้วยการเย็บ ย้อมและกัปปะเป็นที่สุด และภิกษุเมื่อจะทำพึงกระทำผืนเดียวเท่านั้น แล้วอธิษฐานในสมัย จะอธิษฐาน ๒ ผืน ไม่ควร.

ข้อว่า **อติเรกมาเส เสเส คิมฺหาเน** ได้แก่ เมื่อเดือนที่มีชื่อว่าฤดูร้อน ยังเหลือเกิน ๑ เดือน.

แต่ผู้ศึกษาตั้งอยู่ในคำว่า **อติเรกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน กตฺวา นิวาเสติ** (ทำนุ่งในเมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่เกินว่ากึ่งเดือน) นี้แล้ว พึงทราบเขตแห่งผ้าอาบน้ำฝน ๔ เขต คือเขตแห่งการแสวงหา ๑ เขตแห่งการกระทำ ๑ เขตแห่งการนุ่งห่ม ๑ เขตแห่งการอธิษฐาน ๑, และสมัย ๒ สมัย คือ กุจฉิสมัย ๑ ปิฏฐิสมัย ๑, และจตุกกะ ๒ คือ ปิฏฐิสมัย-จตุกกะ ๑ กุจฉิสมัยจตุกกะ ๑.

บรรดาเขต สมัย และจตุกกะเหล่านั้น กึ่งเดือนหนึ่ง ตั้งแต่วัน

แรมค่ำหนึ่งหลังวันเพ็ญของเดือน ๗ ต้น ไปจนถึงวันอุโบสถในกาฬปักษ์ นี้เป็นเขตแห่งการแสวงหา และเขตแห่งการกระทำ, แท้จริง ในระหว่าง นี้ ภิกษุจะแสวงหาผ้าอาบน้ำฝน ที่ยังไม่ได้ และจะทำผ้าอาบน้ำฝนที่ได้ แล้ว ควรอยู่. จะนุ่งห่มและจะอธิษฐานไม่ควร. กึ่งเดือนหนึ่ง ตั้งแต่ วันแรมค่ำหนึ่ง หลังวันอุโบสถในกาฬปักษ์ไปจนถึงวันเพ็ญเดือน ๘ นี้ เป็นเขตแห่งการแสวงหา การกระทำและการนุ่งห่ม แม้ทั้ง ๓. จริงอยู่ ในระหว่างนี้ จะแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนซึ่งยังไม่ได้ กระทำผ้าที่ได้แล้วและ จะนุ่งห่ม ควรอยู่. จะอธิษฐานอย่างเดียวไม่ควร. ตั้งแต่วันแรมค่ำหนึ่ง หลังวันเพ็ญเดือน ๘ ไป จนถึงวันเพ็ญเดือนกัตติกา (เดือน ๑๒) ๔ เดือน นี้เป็นเขตแห่งการแสวงหาการกระทำ การนุ่งห่ม และอธิษฐาน แม้ทั้ง๔. จริงอยู่ ในระหว่างนี้ จะแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนที่ยังไม่ได้ หรือจะกระทำ ผ้าที่ได้แล้ว จะนุ่งห่ม และจะอธิษฐาน ควรอยู่. พึงทราบเขต ๔ อย่าง นี้ก่อน.

อนึ่ง ตั้งแต่วันแรมค่ำหนึ่งหลังวันเพ็ญเดือน ๑๒ ไปจนถึงวันเพ็ญ แห่งเดือน ๘ ต้น, ๗ เดือนนี้ ชื่อว่าปัฏฐิสมัย (หลังสมัย). จริงอยู่ ใน ระหว่างนี้ เมื่อภิกษุทำการเตือนสติ โดยนัยเป็นต้นว่า กาลแห่งผ้าอาบ น้ำฝน แล้วให้จีวร คือ ผ้าอาบน้ำฝนสำเร็จจากที่ของคนผู้ไม่ใช่ญาติ และไม่ใช่ปวารณา เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ด้วยสิกขาบทนี้, เมื่อกระทำ วิญญัตติโดยนัยเป็นต้นว่า ท่านจงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนแก่เรา แล้วให้ สำเร็จ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ด้วยอัญญาตกวิญญัตติสิกขาบท. เมื่อกระทำ การเตือนสติ โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแหละ ให้สำเร็จจากที่แห่งญาติและ คนปวารณา เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ด้วยสิกขาบทนี้แล, เมื่อกระทำ

วิญญัตติให้สำเร็จไม่เป็นอาบัติ ด้วยอัญญาตกวิญญัตติสิกขาบท. สมจริงดังพระดำรัสที่ตรัสไว้ในคัมภีร์ปริวารว่า

ขอจีวรกะมารดา และไม่ได้น้อมลาภไปเพื่อสงฆ์ เพราะเหตุไร ภิกษุนั้น จึงต้องอาบัติ แต่ไม่ต้องอาบัติ เพราะบุคคลผู้เป็นญาติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายติดกัน* แล้ว

ก็ปัญหาข้อนี้ ท่านกล่าวหมายถึงเนื้อความนี้แล. พึงทราบปิฏฐิสมัยจตุกกะอย่างนี้.

อนึ่ง ตั้งแต่วันแรมค่ำหนึ่งหลังวันเพ็ญแห่งเดือน ๗ ต้น ไปจนถึงวันเพ็ญเดือนกัตติกา ๕ เดือนนี้ ชื่อว่ากุจฉิสมัย (ท้องสมัย). จริงอยู่ในระหว่างนี้ เมื่อภิกษุทำการเตือนสติ โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแหละให้จีวร คือผ้าอาบน้ำฝนสำเร็จจากที่แห่งคนผู้มิใช่ญาติ และมิได้ปวารณาเป็นทุกกฏในเพราะเสียธรรมเนียม. แต่พวกชาวบ้าน ซึ่งเคยถวายจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนแม้ในกาลก่อน ถึงหากว่าจะเป็นผู้มิใช่ญาติ และมิใช่ผู้ปวารณาของตน ก็ไม่มีการเสียธรรมเนียม เพราะทำการเตือนสติ ในชนเหล่านั้น ทรงอนุญาตไว้. เมื่อภิกษุกระทำวิญญัตติให้สำเร็จเป็นนิส-สัคคิยปาจิตตีย์ ด้วยอัญญาตกวิญญัตติสิกขาบท. เพราะเหตุไร ? เพราะตรัสไว้ว่า ภิกษุเข้าไปหาพวกชาวบ้านผู้เคยถวายจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนในก่อน แล้วพึงกล่าวอย่างนี้ ดังนี้เป็นต้น.

ก็จีวร คือผ้าอาบน้ำฝนนี้ ตามปกติ ย่อมมีแม้ในหมู่ทายกผู้ถวายผ้าอาบน้ำฝนนั่นแล. เมื่อภิกษุเตือนให้เกิดสติ โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นเอง แล้วให้สำเร็จจากที่แห่งคนผู้เป็นญาติและคนปวารณา ไม่เป็นอาบัติด้วย

* วิ. ปริวาร. ๘/๕๓๕.

สิกขาบทนี้, เมื่อกระทำวิญญัตติให้สำเร็จมา ไม่เป็นอาบัติด้วยอัญญาตก-วิญญัตติสิกขาบท. จริงอยู่ คำว่า ไม่พึงบอกเขาว่า จงถวายแก่เรา นี้ ตรัสหมายถึงคนผู้มิใช่ญาติและมิใช่ปวารณานั่นเอง. พึงทราบกุจฉิสมัย-จตุกกะ (หมวด ๔ ท้องสมัย) อย่างนี้.

ในคำว่า **นคฺโค กายํ โอวสฺสาเปติ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส** นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:- ภิกษุเปลือยกายอาบน้ำฝนนั้น พระวินัยธรอย่าปรับตามจำนวนเมล็ดน้ำฝน พึงปรับด้วยทุกกฏ ทุก ๆ ประโยค ด้วยอำนาจเสร็จการอาบน้ำ. ก็แล ภิกษุนั้นอาบน้ำที่ตกลงมาจากอากาศอยู่ ในลานที่เปิดเผย (กลางแจ้ง) เท่านั้น (จึงต้องทุกกฏ). เมื่ออาบอยู่ในซุ้มอาบน้ำและในบึงเป็นต้น หรือด้วยน้ำที่ใช้หม้อตักรด (ตักอาบ) ไม่เป็นอาบัติ.

ในคำ **วสฺสํ อุกฺกฑฺฒียติ** นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:- ถ้าเมื่อผ้าอาบน้ำฝนทำเสร็จแล้ว พวกภิกษุให้เดือนท้ายฤดูสิ้นไปแล้วเลื่อนเดือนต้นฤดูฝนนั่นแหละขึ้นมาเป็นเดือนท้ายฤดูร้อนอีก, พึงซักผ้าอาบน้ำฝนเก็บไว้. ไม่ต้องอธิษฐานไม่ต้องวิกัป ได้บริหารตลอด ๒ เดือน. พึงอธิษฐาน ในวันวัสสูปนายิกา (วันเข้าพรรษา). ถ้าว่าผ้าอาบน้ำฝนภิกษุมิได้ทำ เพราะหลงลืมสติ หรือเพราะผ้าไม่พอก็ดี ย่อมได้บริหารตลอด ๖ เดือน คือ ๒ เดือนนั้นด้วย เดือนฤดูฝนด้วย. แต่ถ้าภิกษุกรานกฐินในเดือนกัตติกา ย่อมได้บริหารอีก ๔ เดือน. รวมเป็น ๑ เดือน ด้วยประการอย่างนี้. แม้ต่อจาก ๑๐ เดือนนั้นไป เมื่อมีความหวัง (จะได้ผ้าอาบน้ำฝน) ของภิกษุผู้ทำให้เป็นจีวรเดิมเก็บไว้ ได้บริหารอีกเดือนหนึ่ง ดังนั้น จึงได้บริหารตลอด ๑๑ เดือน ด้วยประการอย่างนี้.

ถามว่า ก็ถ้าว่า ผ้าอาบน้ำฝนที่ได้แล้วและสำเร็จแล้ว ในเมื่อวัน

เข้าพรรษายังไม่มาถึง ด้วยอำนาจแห่งวันหนึ่งและสองวันเป็นต้นจนถึง ๑๐ วัน หรือในภายในพรรษา จะพึงอธิษฐานเมื่อไร ?

ตอบว่า คำนี้ ท่านไม่ได้วิจารณ์ไว้ในอรรถกถาทั้งหลาย. พวกเรามีอัตโนมัติอย่างนี้ว่า ก็แล ผ้าอาบน้ำฝนที่สำเร็จแล้ว ภายใน ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่ได้มา พึงอธิษฐานภายใน ๑๐ วันนั้นนั่นเอง. ที่สำเร็จในเมื่อล่วง ๑๐ วันไป พึงอธิษฐานในวันนั้น, เมื่อยังไม่ครบ ๑๐ วัน ไม่พึงให้เลยจีวรกาลไป. เพราะเหตุไร ? เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราอนุญาตให้อธิษฐานไตรจีวร ไม่ใช่ให้วิกัป, ให้อธิษฐานผ้าอาบน้ำฝนตลอด ๔ เดือนฤดูฝน ต่อจากนั้นไปให้วิกัป.* เพราะฉะนั้น จึงไม่เป็นอาบัติ แม้เพราะล่วง ๑๐ วันไป ก่อนแต่วันเข้าพรรษา. สมจริง ดังที่ตรัสไว้ว่า ภิกษุพึงทรงอติเรกจีวรได้ ๑๐ วันเป็นอย่างมาก.[๒] เพราะฉะนั้น ผ้าอาบน้ำฝนที่ได้มาและสำเร็จแล้วในเมื่อวันเข้าพรรษา ยังมาไม่ถึงด้วยอำนาจแห่งวันหนึ่ง และสองวัน เป็นต้น จนถึง ๑๐ วัน หรือในภายในพรรษา พึงอธิฐานในภายใน ๑๐ วัน หรือในวันนั้น โดยนัยดังกล่าวแล้วนั่นแหละ, เมื่อยังไม่ครบ ๑๐ วัน ก็ไม่พึงให้ล่วงเลยจีวรกาลไป.

ในอธิการแห่งผ้าอาบน้ำฝนนั้น จะพึงมีการท้วงว่า เพราะพระบาลีว่า เราอนุญาตให้อธิษฐานตลอด ๔ เดือน ฤดูฝน, ในภายใน ๔ เดือน จะอธิษฐานในเวลาใดเวลาหนึ่ง ก็น่าจะใช้ได้. ถ้าเมื่อมีคำอย่างนี้, คำที่ตรัสไว้ว่า เราอนุญาตให้อธิษฐานผ้าปิดฝีได้ตลอดเวลาที่ยังมีอาพาธ และแม้ผ้าปิดฝีนั้น ก็ไม่ควรให้ล่วง ๑๐ วัน, และเมื่อมีการล่วง ๑๐ วันไป

๑. วิ. มหา. ๕/๒๑๘. ๒. วิ. มหา. ๒/๓.

อย่างนั้น คำว่า พึงทรงอติเรกจีวรได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง นี้ก็จะผิดไป; เพราะฉะนั้น บัณฑิตจึงควรเชื่อถือคำตามที่กล่าวแล้วนั่นแล. หรือว่าได้เหตุที่ไม่หละหลวมอย่างอื่นแล้ว ก็ควรสลัดทิ้งเสีย.

อนึ่ง แม้ในกุรุนที ก็กล่าวไว้ในที่สุดแห่งนิสสัคคีย์ว่า ผ้าอาบน้ำฝนควรอธิษฐานเมื่อไร ? ก็แล ผ้าอาบน้ำฝนที่สำเร็จแล้วภายใน ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่ได้มา ควรอธิษฐานภายใน ๑๐ วันนั้นนั่นแหละ, ถ้าผ้าไม่พอ ย่อมได้บริหารไปจนถึงเพ็ญเดือน ๑๒.

คำว่า อจฺฉินฺนจีวรสฺส นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอาเฉพาะผ้าอาบน้ำฝนเท่านั้น. จริงอยู่ ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุเหล่านั้นผู้เปลือยกายในเพราะยังน้ำฝนให้รดร่างกาย.

ก็ในบทว่า อาปทาสุ นี้ อุปัทวะคือโจร ชื่อว่าอันตราย แห่งภิกษุผู้นุ่งผ้าอาบน้ำฝนมีราคาแพง อาบน้ำอยู่. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้มีอรรถตื้นทั้งนั้น.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

วัสสิกสาฏิกสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๔๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น

ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้กล่าวชวนภิกษุสัทธิวิหาริกของภิกษุผู้เป็นพี่น้องกันว่า อาวุโส จงมา เราจักพากนหลีกไปเที่ยวตามชนบท

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ผมไม่ไปขอรับ เพราะมีจีวรเก่า

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวขยั้นขยอว่า ไปเถิด อาวุโส ผมจักให้จีวรแก่ท่าน แล้วได้ให้จีวรแก่ภิกษุรูปนั้น

ภิกษุรูปนั้นได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าจักเสด็จเที่ยวจาริกไปตามชนบท จึงคิดว่า บัดนี้ เราจักไม่ไปเที่ยวตามชนบทกับท่านพระอุปนันทศากยบุตรละ จักตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเที่ยวจาริกไปตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเที่ยวจาริกไปตามชนบท

ครั้นถึงกำหนด ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวคำนี้กะภิกษุรูปนั้นว่า มาเถิด อาวุโส เราจักพากันไปเที่ยวตามชนบทในบัดนี้

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ผมไม่ไปกับท่านละ ผมจักตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเที่ยวจาริกไปตามชนบท

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวว่า ผมได้ให้จีวรแก่ท่านไปด้วยหมายใจว่าจักไปเที่ยวตามชนบทด้วยกัน ดังนี้แล้วโกรธ น้อยใจ ได้ชิงจีวรที่ให้นั้นคืนมา

ภิกษุรูปนั้นจึงได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตรให้จีวรแก่ภิกษุไปเองแล้ว จึงได้โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมาเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่า เธอให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมาจริงหรือ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว จึงได้โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมาเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุก-คลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความ

กำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใดให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๐] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า **ภิกษุ** ความว่า ที่ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า **ภิกษุ** โดยสมญา ชื่อว่า **ภิกษุ** โดยปฏิญญา ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า **ภิกษุ** เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า **ภิกษุ** ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า **แก่ภิกษุ** คือ แก่ภิกษุรูปอื่น.

บทว่า **เอง** คือ ให้เอง.

ที่ชื่อว่า **จีวร** ได้แก่ ผ้าจีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า **โกรธ น้อยใจ** คือ ไม่ชอบใจ มีใจฉุนเฉียว เกิดมีใจกระด้าง.

บทว่า **ชิงเอามา** คือ ยื้อแย่งเอามาเอง จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์.

บทว่า **ให้ชิงเอามา** คือ ใช้คนอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุรับคำสั่งครั้งคราวเดียว ชิงเอามาแม้หลายคราว ก็เป็นนิส-สัคคีย์ คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามาเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุ ผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามาเป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามา เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๕๑] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ให้จีวรเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ให้จีวรเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ให้จีวรเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ภิกษุให้บริขารอย่างอื่นแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุให้จีวรก็ดี บริขารอย่างอื่นก็ดี แก่อนุปสัมบันแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน...ต้องอาบัติทุกกฏ

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน...ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๕๒] ภิกษุผู้ได้รับไปนั้นให้คืนเองก็ดี ภิกษุเจ้าของเดิมถือวิสาสะแก่ผู้ได้รับไปนั้นก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๕

พรรณนาจีวรอัจฉินทนสิกขาบท

จีวรอัจฉินทนสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในจีวรอัจฉินทนสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

หลายบทว่า **ยํ ปิ ตฺยาหํ** ตัดบทเป็น **ยํ ปิ เต อหํ** แปลว่า เราได้ให้จีวรแม้ใดแก่ท่าน. ได้ยินว่า พระอุปนนท์นั้น คิดว่า ภิกษุนี้จักนำบาตร จีวร รองเท้า และผ้าปูนอนเป็นต้นของเรา ไปสู่ที่จาริกกับเรา จึงได้ให้แล้ว; เพราะเหตุนั้นแล เธอจึงได้กล่าวอย่างนั้น.

[ว่าด้วยการชิงคืน ของภิกษุผู้ให้จีวร]

บทว่า **อจฺฉินฺทิ** แปลว่า ได้ถือเอาแล้วโดยพลการ. แต่เพราะถือเอาด้วยสำคัญว่าของตน จึงไม่เป็นปาราชิกแก่เธอ. เพราะเธอทำให้ลำบากแล้วถือเอาจีวร พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงบัญญัติอาบัติไว้.

ข้อว่า **สยํ อจฺฉินฺทติ นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ** มีความว่า สำหรับภิกษุผู้ชิงเอาจีวรผืนเดียว และมากผืนซึ่งเนื่องเป็นอันเดียวกัน เป็นอาบัติตัวเดียว. เมื่อภิกษุชิงเอาจีวรมากผืนซึ่งไม่เนื่องเป็นอันเดียวกัน และตั้งอยู่แยกกัน และเมื่อใช้ให้ผู้อื่นนำมาให้โดยสั่งอย่างนี้ว่า เธอจงนำสังฆาฏิมา, จงนำผ้าอุตราสงค์มา เป็นอาบัติมากตัวตามจำนวนวัตถุ. แม้เมื่อกล่าวว่า เธอจงนำจีวรทั้งหมดที่เราให้แล้วคืนมา ก็เป็นอาบัติจำนวนมาก เพราะคำพูดคำเดียวนั่นแล.

ข้อว่า **อญฺญํ อาณาเปติ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส** มีความว่า สั่งว่า เธอจงถือเอาจีวร เป็นทุกกฏตัวเดียว. ภิกษุผู้รับสั่งถือจีวรหลายตัว, ก็เป็นปาจิตตีย์ตัวเดียว เมื่อภิกษุกล่าวว่า เธอจงเอาสังฆาฏิมา, จงเอาอุตราสงค์มา เป็นทุกกฏ ทุก ๆ คำพูด. เมื่อกล่าวว่า เธอจงเอาจีวรที่เราให้ทั้งหมดคืนมา เป็นอาบัติจำนวนมาก เพราะคำพูดคำเดียว.

สองบทว่า **อญฺญํ ปริกฺขารํ** มีความว่า บริขารอย่างใดอย่างหนึ่ง เว้นจีวรอย่างเล็กที่ควรจะวิกัปได้ โดยที่สุดแม้แต่เข็ม. แม้ในจำพวกเข็มที่ห่อเก็บไว้ ก็เป็นทุกกฏหลายตัวตามจำนวนวัตถุ. ในเข็มที่ห่อไว้หลวม ๆ (ก็เป็นทุกกฏมากตัวตามจำนวนวัตถุ) อย่างนั้นเหมือนกัน . ในมหาปัจจรีท่านกล่าวว่า ก็ในเข็มทั้งหลายที่เขามัดไว้แน่นเป็นทุกกฏตัวเดียวเท่านั้น. แม้ในเข็มที่เขาใส่ไว้ในกล่องเข็ม ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ถึงแม้ในเภสัชมีเครื่องเผ็ดร้อน ๓ ชนิด ที่เขาใส่ไว้ในถุงย่ามมัดไว้หย่อน และมัดไว้เป็น ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน.

[อธิบายการคืนให้แก่เจ้าของเดิมแห่งภิกษุผู้รับไป]

สองบทว่า **โส วา เทติ** มีความว่า ให้คืนอย่างนี้ว่า ท่านขอรับ !

จีวรนี้สมควรแก่ท่านเท่านั้น ดังนี้ ก็ดี. อีกอย่างหนึ่ง ก็ภิกษุหนุ่มนั้นถูกพระเถระนั้น กล่าวถ้อยคำมีอาทิอย่างนี้ว่า คุณ ! เราได้ให้จีวรแก่เธอด้วยหวังว่า จักทำวัตรและปฏิวัตร จักถืออุปัชฌาย์ จักเรียนซึ่งธรรมในสำนักของเรา มาบัดนี้ เธอนั้นไม่กระทำวัตร ไม่ถืออุปัชฌาย์ ไม่เรียนธรรม ดังนี้ จึงให้คืนว่า ท่านขอรับ ! ดูเหมือนท่านพูดเพื่อต้องการจีวร, นี้จีวรของท่าน. ภิกษุผู้รับไปนั้น ให้คืนแม้ด้วยอาการอย่างนี้ก็ดี. ก็หรือว่าพระเถระกล่าวถึงภิกษุหนุ่มผู้หลีกไปสู่ทิศว่า พวกท่านจงให้เธอกลับ. เธอไม่กลับ. พระเถระสั่งว่า พวกท่านจงยึดจีวรกันไว้ ถ้าอย่างนี้เธอกลับเป็นการดี. ถ้าเธอกล่าวว่า พวกท่านดูเหมือนจะพูด เพื่อต้องการบาตรและจีวร, พวกท่านจงรับเอามันไปเถิด แล้วให้คืน. แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่าภิกษุผู้รับไปนั้นให้คืนเองก็ดี.

อนึ่ง พระเถระเห็นเธอสึกแล้วกล่าวว่า เราได้ให้บาตรและจีวรแก่เธอด้วยหวังว่า จักกระทำวัตร บัดนี้ เธอนั้นก็สึกไปแล้ว. ฝ่ายภิกษุหนุ่มที่สึกไปพูดว่า ขอท่านโปรดรับเอาบาตรและจีวรของท่านไปเถิด แล้วให้คืน. แม้อย่างนี้ ก็ชื่อว่าภิกษุผู้รับไปนั้นนั่นแล ให้คืนเองก็ดี. แต่จะให้ด้วยกล่าวอย่างนี้ว่า เราให้แก่เธอผู้ถืออุปัชฌาย์ในสำนักของเราเท่านั้น เราไม่ให้แก่ผู้ถืออุปัชฌาย์ในที่อื่น, เราให้เฉพาะแก่ผู้กระทำวัตร, ไม่ให้แก่ผู้ไม่กระทำวัตร เราให้แก่ผู้เรียนธรรมเท่านั้นไม่ให้แก่ผู้ไม่เรียน เราให้แก่ผู้ไม่สึกเท่านั้น ไม่ให้แก่ผู้สึก ดังนี้ ไม่ควร. เป็นทุกกฏแก่ผู้ให้. แต่จะใช้ให้นำคืนมาควรอยู่. ภิกษุผู้ชิงเอาจีวรที่ตนสละให้แล้วคืนมา พระวินัยธรพึงปรับตามราคาสิ่งของ. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ ตื้นทั้งนั้นแล.

สิกขาบทนี้ มี ๓ สมุฏฐาน ย่อมเกิดทางกายกับจิต ๑ ทางวาจากับจิต ๑ ทางกายวาจากับจิต ๑ เป็นกิริยา สัญญาวิโมกข์ สจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม วจีกรรม อกุศลจิต เป็นทุกขเวทนา ฉะนี้แล.

จีวรอัจฉินทนสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๕๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับ อยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้นถึงคราวทำจีวร พระฉัพพัคคีย์ขอด้ายเขามาเป็นอันมาก แม้ทำจีวรเสร็จแล้ว ด้ายก็ยังเหลืออยู่เป็นอันมาก จึงพระฉัพพัคคีย์ได้ปรึกษากันว่า อาวุโสทั้งหลาย ผิฉะนั้น พวกเราพากันไปขอด้ายแม้อื่นมาให้ช่างหูกทอจีวรเถิด ครั้นไปขอด้ายแม้อื่นมาแล้ว ให้ช่างหูกทอจีวร แม้ทอจีวรแล้ว ด้ายก็ยังเหลืออยู่อีกมากมาย จึงไปขอด้ายแม้อื่นมา ให้ช่างหูกทอจีวรอีกเป็นครั้งที่สอง แม้ทอจีวรแล้ว ด้ายก็ยังเหลืออยู่อีกมากมาย จึงไปขอด้ายแม้อื่นมา ให้ช่างหูกทอจีวรอีกเป็นครั้งที่สาม

ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ขอด้ายเขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวรเล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่

ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ขอด้ายเขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระ-ฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอขอด้ายเขามาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอจีวร จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ขอด้ายเขามาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอจีวรเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก

ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรันว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอด้ายมาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวร เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๔] บทว่า อนึ่ง...ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า เอง คือ ขอเขามาเอง

ด้ายมี ๖ อย่าง

ที่ชื่อว่า ด้าย นั้น มี ๖ อย่าง คือ ทำด้วยเปลือกไม้ ๑ ทำด้วยฝ้าย ๑ ทำด้วยไหม ๑ ทำด้วยขนสัตว์ ๑ ทำด้วยป่าน ๑ ทำด้วยสัมภาระเจือกันใน ๕ อย่างนั้น ๑.

บทว่า ยังช่างหูก คือ ยังช่างหูกให้ทอ เป็นทุกกฏในประโยคที่ช่างหูกจัดทำอยู่นั้น เป็นนิสสัคคีย์ ด้วยได้จีวรมา จำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้ายมาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้ายมาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้ายมาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๕๕] ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าให้เขาทอ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ให้เขาทอ ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ให้เขาทอ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าให้เขาทอ ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ให้เขาทอ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๕๖] ภิกษุขอด้ายมาเพื่อเย็บจีวร ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำผ้ารัดเข่า ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำประคดเอว ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำผ้าอังสะ ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำถุงบาตร ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำผ้ากรองน้ำ ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๖

พรรณนาสุตตวิญญัตติสิกขาบท

สุตตวิญญัตติสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในสุตตวิญญัตติสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

[ว่าด้วยกำเนิดด้าย ๖ ชนิด]

บทว่า **โขมํ** ได้แก่ ด้ายที่ทำด้วยเปลือกไม้โขมะ.

บทว่า **กปฺปาสิกํ** ได้แก่ ด้ายที่เกิดจากฝ้าย.

บทว่า **โกเสยฺยํ** ได้แก่ ด้ายที่กรอด้วยใยไหม.

บทว่า **กมฺพลํ** ได้แก่ ด้ายทำด้วยขนแกะ.

บทว่า **สาณํ** ได้แก่ ด้ายที่ทำด้วยเปลือกไม้สาณะ (ป่าน).

บทว่า **ภงฺคํ** อาจารย์พวกหนึ่งกล่าวว่า ได้แก่ ด้ายที่ทำด้วยปอชนิดหนึ่งต่างหาก. แต่ด้ายที่เขาทำผสมกันด้วยสัมภาระทั้ง ๕ อย่างนั่น ผู้ศึกษาพึงทราบว่า ภังคะ.

หลายบทว่า **วายาเปติ ปโยเค ทุกฺกฏสฺส** มีความว่า ถ้าช่างหูกไม่มีกระสวยและฟืมเป็นต้น, เขาคิดว่า เราจักนำของเหล่านั้นมาจากป่า จึงลับมีดหรือขวาน, ตั้งแต่นั้นไปเขากระทำประโยคใดๆ เพื่อต้องการเครื่องอุปกรณ์ก็ดี เพื่อต้องการจะทอจีวรก็ดี เป็นทุกกฏแก่ภิกษุทุก ๆ ประโยคนั้นของช่างหูกในกิจทั้งปวง. เมื่อช่างหูกทอผ้าได้ด้านยาวประมาณคืบ ๑ และด้านกว้างประมาณศอก ๑ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. แต่ในมหาปัจจรีท่านกล่าวว่า เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ทุก ๆ ผัง* (ทุก ๆ ช่วงผัง) แก่ภิกษุผู้ให้ช่างหูกทออยู่จนถึงที่สุด (จนสำเร็จ). แม้คำนั้น ก็พึงทราบว่าท่านกล่าวหมายเอาประมาณนี้นั่นแหละ. จริงอยู่ ประมาณผ้าอย่างต่ำควรวิกัปได้ จึงถึงการนับว่าจีวรแล.

[อธิบายการใช้ช่างหูกทอด้วยด้ายกัปปิยะเป็นต้น]

อนึ่ง บัณฑิตพึงทราบวินิจฉัยในคำว่า **วายาเปติ ปโยเค ทุกฺกฏสฺส** นี้อย่างนี้:- จะกล่าวถึงด้ายก่อน ที่ภิกษุขอเองเป็นอกัปปิยะ. ด้ายที่เหลือ

* ไม้สำหรับถ่างผ้าที่ทอให้ตึง ปลายทั้งสองมีเข็มสำหรับเสียบที่ริมผ้า.

อันบังเกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งญาติเป็นต้น เป็นกัปปิยะ. แม้ช่างหูกก็ไม่ใช่ญาติและไม่ใช่คนปวารณา ภิกษุได้มาด้วยการขอ เป็นอกัปปิยะ. ช่างหูกที่เหลือเป็นกัปปิยะ. บรรดาด้ายและช่างหูกเหล่านั้น ด้ายที่เป็นอกัป-ปิยะ เป็นนิสสัคคีย์แก่ภิกษุผู้ให้ช่างหูกที่เป็นอกัปปิยะทอ โดยนัยดังกล่าวแล้วในก่อน.

อนึ่ง เมื่อภิกษุให้ช่างหูกที่เป็นอกัปปิยะนั้นแลทอด้ายที่เป็นกัปปิยะเป็นทุกกฏ เหมือนเป็นนิสสัคคีย์ในเบื้องต้นนั่นแล. เมื่อภิกษุให้ช่างหูกอกัปปิยะนั้นแล ทอด้ายกัปปิยะและอกัปปิยะ ถ้าจีวรเป็นดุจกระทงนาเนื่องกันเท่าประมาณแห่งจีวรขนาดเล็ก อย่างนี้ คือ ตอนหนึ่งสำเร็จด้วยด้ายกัปปิยะล้วน ๆ ตอนหนึ่งสำเร็จด้วยด้ายอกัปปิยะ. เป็นปาจิตตีย์ในทุก ๆ ตอนที่สำเร็จด้วยด้ายอกัปปิยะ. เป็นทุกกฏใน (ตอนที่สำเร็จด้วยด้ายเป็นกัปปิยะ) นอกนี้ อย่างนั้นเหมือนกัน. ถ้ามีหลายตอนหย่อนกว่าขนาดจีวรที่ควรวิกัปเป็นอย่างต่ำนั้น โดยที่สุด แม้ขนาดเท่าดวงไฟก็เป็นทุกกฏตามจำนวนตอนในทุก ๆ ตอน. ถ้าจีวรทอด้วยด้ายที่คั่นลำดับกันทีละเส้นก็ดี ทอให้ด้ายกัปปิยะอยู่ทางด้านยาว (ด้านยืน) ให้ด้ายอกัปปิยะอยู่ทางด้านขวาง (ด้านพุ่ง) ก็ดี, เป็นทุกกฏทุก ๆ ผัง.

จริงอยู่ เมื่อภิกษุใช้ให้ช่างหูกกัปปิยะทอด้ายที่เป็นอกัปปิยะ เป็นทุกกฏ เหมือนเป็นนิสสัคคีย์ในเบื้องต้น. เมื่อภิกษุให้ช่างหูกกัปปิยะนั้นนั่นเอง ทอด้ายที่เป็นกัปปิยะและอกัปปิยะ ถ้าว่า มีตอนแห่งด้ายอกัปปิยะหลายตอนขนาดเท่าจีวรอย่างเล็ก หรือหย่อนกว่า, ในตอนด้ายอกัปปิยะเหล่านั้น เป็นทุกกฏด้วยจำนวนตอน. ในตอนด้ายที่เป็นกัปปิยะทั้งหลายไม่เป็นอาบัติ. ถ้าจีวรทอด้วยด้ายคั่นลำดับกันทีละเส้นก็ดี ทอให้ด้าย

กัปปิยะอยู่ทางด้านยาว (ด้านยืน) ให้ด้ายอกัปปิยะอยู่ด้านขวาง (ด้านพุ่ง) ก็ดี, เป็นทุกกฏในทุก ๆ ผัง (ทุก ๆ ช่วงผัง).

[ว่าด้วยช่างหูก ๒ คนผลัดกันทอ]

ก็ถ้ามีช่างหูก ๒ คน คนหนึ่งเป็นกัปปิยะ คนหนึ่งเป็นอกัปปิยะ และด้ายก็เป็นอกัปปิยะ, ถ้าช่างหูก ๒ คนนั้นผลัดกันทอ, เป็นปาจิตตีย์ในทุก ๆ ผังที่ช่างหูกอกัปปิยะทอ เป็นทุกกฏ ในจีวรที่หย่อนลงมา. เป็นทุกกฏในตอนทั้งสองที่ช่างหูกกัปปิยะนอกนี้ทอ. ถ้าช่างหูกทั้ง ๒ คน จับฟืมทอด้วยกัน, เป็นทุกกฏในทุก ๆ ผัง. ถ้าด้ายเป็นกัปปิยะ และจีวรมีตอนด้วยการกั้นดังกระทงนาเป็นต้น, เป็นทุกกฏในทุก ๆ ตอนที่ช่างหูกกัปปิยะทอ. ในตอนที่ช่างหูกกัปปิยะนอกนี้ทอ ไม่เป็นอาบัติ. ถ้าช่างหูกทั้ง ๒ คน จับฟืมทอด้วยกัน เป็นทุกกฏในทุก ๆ ผัง.

ถ้าแม้ด้ายเป็นทั้งกัปปิยะทั้งอกัปปิยะ, ถ้าช่างหูกทั้งสองคนนั้นผลัดกันทอ, ในตอนที่สำเร็จด้วยด้ายอกัปปิยะ มีขนาดเท่าจีวรอย่างเล็ก ซึ่งช่างหูกอกัปปิยะทอ เป็นปาจิตตีย์ ตามจำนวนตอน. เป็นทุกกฏในตอนทั้งหลายที่หย่อนลงมา และที่สำเร็จด้วยด้ายกัปปิยะ. เป็นทุกกฏเหมือนกันในตอนที่สำเร็จด้วยด้ายอกัปปิยะ ซึ่งได้ขนาดหรือหย่อนลงมา ที่ช่างหูกกัปปิยะทอ. ในตอนที่สำเร็จด้วยด้ายกัปปิยะ ไม่เป็นอาบัติ.

ถ้าช่างหูกทั้ง ๒ คนทอด้วยด้ายที่สลับกันทีละเส้นก็ดี ทอให้ด้ายอกัปปิยะอยู่ทางด้านยาว (ด้านยืน) ให้ด้ายกัปปิยะอยู่ทางด้านขวาง (ด้านพุ่ง) ก็ดี แม้ทั้งสองคนจับฟืมทอด้วยกันก็ดี, เป็นทุกกฏทุก ๆ ผัง ในจีวรที่ไม่มีตอน. ส่วนเนื้อความว่า ในจีวรที่มีตอนเป็นทุกกฏหลายตัวด้วยอำนาจแห่งตอน นี้ไม่ปรากฏในมหาอรรถกถา ปรากฏแต่ในมหา-ปัจจรีเป็นต้น, ในอรรถกถานี้ปรากฏโดยอาการทุกอย่างแล.

ถ้าทั้งด้ายก็เป็นกัปปิยะ ทั้งช่างหูกก็เป็นกัปปิยะ คือ เป็นญาติและเป็นคนปวารณา หรือภิกษุจ้างมาด้วยมูลค่า ไม่เป็นอาบัติ เพราะการใช้ให้ทอเป็นปัจจัย. แต่ภิกษุเมื่อจะป้องกันอาบัติ เพราะการล่วง ๑๐ วันเป็นปัจจัย พึงอธิษฐานจีวรที่ทอแล้วนั่นแหละ ในเมื่อหูกที่ช่างหูกทอได้ขนาดเท่าจีวรที่ควรวิกัป. เพราะว่า จีวรที่ช่างหูกทอให้สำเร็จลงโดยล่วง ๑๐ วันไป จะพึงเป็นนิสสัคคีย์ ฉะนี้แล.

แม้ในจีวรที่พวกญาติเป็นต้นยกหูขึ้นแล้วมอบถวายว่า ท่านผู้เจริญ! ท่านพึงรับเอาจีวรนี้ เพื่อท่าน ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ถ้าช่างหูกอันภิกษุว่าจ้างมาอย่างนี้ หรือเป็นผู้ประสงค์จะถวายเสียเอง จึงกล่าวว่า ท่านขอรับ! ผมจักทอจีวรถวายท่านในวันชื่อโน้นแล้วจักเก็บไว้, และภิกษุให้ล่วง ๑๐ วันไปจากวันที่ช่างหูกนั้นกำหนดไว้ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. แต่ช่างหูกกล่าวว่า ผมจักทอจีวรเขาถวายท่านแล้วจักส่งข่าวไปให้ทราบ แล้วทำเหมือนอย่างที่พูดไว้, แก่ภิกษุที่เขาวานไป ไม่บอกแก่ภิกษุนั้น, ภิกษุรูปอื่นเห็น หรือได้ยินแล้วบอกว่า ท่านขอรับ! จีวรของท่านสำเร็จแล้ว, การบอกของภิกษุนี้ ไม่เป็นประมาณ. แต่ในเวลาเมื่อเธอให้ล่วง ๑๐ วันไป จำเดิมแต่วันที่เธอได้ยินคำของภิกษุที่ช่างหูกนั้นวานไปนั่นแหละบอก จึงเป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

ถ้าช่างหูกกล่าวว่า กระผมทอจีวร เพื่อท่านแล้ว จักส่งไปถวายในมือของภิกษุบางรูป แล้วกระทำตามที่พูดนั้น, แต่ภิกษุที่รับจีวรไปเก็บไว้ที่บริเวณของตน ไม่บอกแก่เธอ ภิกษุอื่นบางรูปกล่าวว่า ท่านขอรับ! จีวรที่มาใหม่สวยดีบ้างหรือ? เธอกล่าวว่า จีวรที่ไหนกัน คุณ!? ภิกษุนั้นจึงตอบว่า ที่เขาส่งมาในมือแห่งภิกษุชื่อนี้, คำพูดแม้ของภิกษุนี้ ก็

ไม่เป็นประมาณ. ต่อเมื่อใดภิกษุนั้นถวายจีวร, เมื่อเธอให้ล่วง ๑๐ วัน ไปนับแต่วันที่ตนได้จีวรมานั้น เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. แต่ถ้าค่าจ้างให้ทอเป็นของที่ภิกษุยังไม่ได้จ่ายให้, ยังรักษาอยู่ตราบเท่าที่ค่าจ้างทำยังเหลืออยู่แม้เพียงกากณิกหนึ่ง.

ข้อว่า อนาปตฺติ จีวรํ สิพฺพิตุํ มีความว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ขอด้ายเพื่อต้องการเย็บจีวร.

ในจีวรทั้งหลายมีว่า ผ้ารัดเข่า เป็นต้น มีอธิบายว่า คำว่า อาโยเค เป็นต้น เป็นสัจจมีวิภัตติลงในอรรถแห่งนิมิต. ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ขอด้ายมีผ้ารัดเข่าเป็นต้นเป็นนิมิต. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ มีอรรถตื้นทั้งนั้นแล.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

สุตตวิญญัติสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิขาบทที่ ๗

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๕๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น บุรุษผู้หนึ่ง เมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า จงกะด้ายให้แก่ช่างหูกคนโน้นให้ทอจีวรแล้วเก็บไว้ ฉันกลับมาแล้วจักนิมนต์พระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร

ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ได้ยินบุรุษผู้นั้นกล่าววาจานี้ จึงเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโส อุปนันทะ ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ณ สถานตำบลโน้น บุรุษผู้หนึ่ง เมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า จงกะด้ายให้แก่ช่างหูกดนโน้นให้ทอจีวรแล้วเก็บไว้ ฉันกลับมาแล้วจักนิมนต์พระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร ดังนี้

ท่านพระอุปนันทะกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาเป็นอุปัฏฐากของผม

แม้ช่างหูกผู้นั้น ก็เป็นอุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึงท่านพระอุปนันทศากยบุตร เข้าไปหาช่างหูกผู้นั้นถึงบ้าน ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะช่างหูกผู้นั้นว่า ท่าน จีวรผืนนี้แล เขาให้ท่านทอเฉพาะเรา ท่านจงทำให้ยาว ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สางดี และให้เป็นของที่กรีดดี

ช่างหูกกล่าวว่า เขากะด้ายส่งมาให้กระผมเท่านี้เอง ขอรับ แล้วสั่งว่า จงทอจีวรด้วยด้ายเท่านี้ กระผมไม่สามารถจะทำให้ยาว ให้กว้าง หรือให้แน่นได้ แต่สามารถจะทำให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของสางดี และให้เป็นของที่กรีดดีได้ ขอรับ

ท่านพระอุปนันทะ กล่าวรับรองว่า เชิญท่านช่วยทำให้ยาว ให้กว้าง และให้แน่นเถิด ความขัดข้องด้วยด้ายนั้น จักไม่มี

ครั้นช่างหูกนำด้ายตามที่เขาส่งมาเข้าไปในหูกแล้ว ด้ายไม่พอ จึงเข้าไปหาสตรีเจ้าของ แจ้งว่า ต้องการด้าย ขอรับ

สตรีเจ้าของกล่าวค้านว่า ดิฉันสั่งคุณแล้วมิใช่หรือว่า จงทอจีวรด้วยด้ายเท่านี้

ช่างหูกอ้างเหตุว่า ท่านสั่งผมไว้จริง ขอรับ แต่พระคุณเจ้าอุป-นันทะบอกผมอย่างนี้ว่า เชิญท่านช่วยทำให้ยาว ให้กว้าง และให้เป็นเถิด ความขัดข้องด้วยด้ายนั้น จักไม่มี

จึงสตรีผู้นั้นได้ให้ด้ายเพิ่มไปอีกเท่าที่ให้ไว้คราวแรก

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ทราบข่าวว่า บุรุษนั้นกลับมาจากที่แรมคืนต่างถิ่นแล้ว จึงเข้าไปหาถึงเรือนบุรุษนั้น ครั้นแล้ว นั่งบนอาสนะที่เขาจัดไว้

จึงบุรุษนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้ถามภรรยาว่า จีวรที่ให้ทอเสร็จแล้วหรือยัง

ภรรยาตอบว่า เสร็จแล้ว เจ้าค่ะ

บุรุษนั้นสั่งว่า จงหยิบมา ฉันจักยังพระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร

จึงสตรีนั้นหยิบจีวรออกมาให้สามี แล้วได้เล่าเรื่องนั้นให้ทราบ บุรุษนั้นถวายจีวรนั้นแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรแล้ว ได้เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาขึ้น ในขณะนั้นแลว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจีวรก็ทำไม่ได้ง่าย ไฉนพระคุณเจ้าอุปนันทะอันเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาช่างหูกแล้วถึงการกำหนดในจีวร

ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร อัน

เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือน แล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูก่อนอุปนันทะ ข่าวว่า เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เขาเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควร หรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของคนที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๖. ๗. อนึ่ง พ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติสั่งช่างหูกให้ทอจีวรเฉพาะภิกษุ ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน

เข้าไปหาช่างหูกแล้ว ถึงความกำหนดในจีวรในสำนักของเขานั้นว่า จีวรผืนนี้ทอเฉพาะรูป ขอท่านจงทำให้ยาว ให้กว้าง ให้แน่นให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สางดี ให้เป็นของที่กรีดดี แม้ไฉนรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้นให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล โดยที่สุดแม้สักว่าบิณฑบาต เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๘] บทว่า **อนึ่ง...เฉพาะภิกษุ** ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ ทำภิกษุให้เป็นอารมณ์แล้ว ใคร่จะให้ภิกษุครอง

ที่ชื่อว่า **ผู้มิใช่ญาติ** คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก

ผู้ชื่อว่า **พ่อเจ้าเรือน** ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน

ผู้ชื่อว่า **แม่เจ้าเรือน** ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน

บทว่า **ช่างหูก** ได้แก่ คนทำการทอ

ที่ชื่อว่า **จีวร** ได้แก่ ผ้าจีวร ๖ ชนิด ๆ ใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ

บทว่า **ให้หอ** คือ ให้ทออยู่

บทว่า **ถ้าภิกษุนั้น...ในสำนักของเขานั้น** ได้แก่ ภิกษุที่เขาสั่งให้ช่างหูกทอจีวรไว้ถวายเฉพาะ

บทว่า **เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน** คือ เป็นผู้อันเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า ท่านจะต้องการจีวรเช่นไร ผมจักทอจีวรเช่นไรถวาย

บทว่า **เข้าไปหาช่างหูกแล้ว** คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง

คำว่า **ถึงความกำหนดในจีวรนั้น** คือการกำหนดในจีวรว่า จีวรผืนนี้ทอเฉพาะรูป ขอท่านจงทำให้ยาว ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สางดี ให้เป็นของที่กรีดดี แม้ไฉนรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน

คำว่า **ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้นให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลโดยที่สุดแม้สักว่าบิณฑบาต** อธิบายว่า ยาคูก็ดี ข้าวสารก็ดี ของเคี้ยวก็ดี ก้อนจุรณก็ดี ไม้ชำระฟันก็ดี ด้วยเชิงชายก็ดี โดยที่สุดแม้กล่าวธรรมก็ชื่อว่าบิณฑบาต เขาทำให้ยาวก็ดี ให้กว้างก็ดี ให้แน่นก็ดี ตามคำของเธอเป็นทุกกฏในประโยคที่เขาทำ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงความกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้ใช่ญาติ ถึงความกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงความกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรแก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๕๙] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้อง

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ...ต้องอาบัติทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๐] ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตนเอง ๑ เจ้าเรือนใคร่จะให้ทอจีวรมีราคามาก ภิกษุให้ทอจีวรมีราคาน้อย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๗

พรรณนามหาเปสการสิกขาบท

มหาเปสการสิกขาบทว่า เตน สมเยน เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในมหาเปสการสิกขาบทนั้นมีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

สองบทว่า **สุตฺตํ ธารยิตฺวา** ได้แก่ ชั่งด้ายให้ได้กำหนดหนึ่งปละ.

บทว่า **อปฺปิตํ** แปลว่า ให้แน่น.

บทว่า **สุวีตํ** ได้แก่ ให้เป็นของที่ทอดี คือ ให้เป็นของที่ทอเสมอในที่ทุกแห่ง.

บทว่า **สุปฺปวายิตํ** ได้แก่ ขึงให้ดี คือ ขึงหูกให้ตึงเสมอในที่ทุกแห่ง.

บทว่า **สุวิเลขิตํ** แปลว่า ให้เป็นของสางดีด้วยเครื่องสาง.

บทว่า **สุวิตจฺฉิตํ** แปลว่า ให้เป็นของกรีดดีด้วยหวี (ด้วยแปรง). อธิบายว่า ให้เป็นของชำระเรียบร้อย.

บทว่า **ปฏิพทฺธํ** แปลว่า ความขาดแคลน.

บทว่า **ตนฺเต** มีความว่า นำเข้าไปในหูกที่ขึงไปทางด้านยืนนั่นแล. (ด้านยาว).

หลายบทว่า **ตตฺร เจโส ภิกขุ** มีความว่า ในคามหรือนิคมที่พวกช่างหูกเหล่านั้นอยู่.

สองบทว่า **วิกปฺปึ อาปชฺเชยฺย** มีความว่า ถึงความกำหนดเอาพิเศษ คือจัดแจงเอาอย่างยิ่ง. แต่ในบาลี เพื่อทรงแสดงอาการที่เป็นเหตุให้ภิกษุถึงความกำหนดเอา พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า อิทำ โข อาวุโส เป็นต้น.

สองบทว่า **ธมฺมึ ปิ ภณติ** ได้แก่ กล่าวธรรมกถา. พระผู้มีพระ-ภาคเจ้าทรงแสดงอาการ คือการเพิ่มด้ายเท่านั้น ด้วยคำว่า เขาทำให้ยาวก็ดี ให้กว้างก็ดี ให้แน่นก็ดี ตามคำของภิกษุนั้น.

สองบทว่า **ปุพฺเพ อปฺปวาริโต** ได้แก่ เป็นผู้อันเจ้าของแห่งจีวรทั้งหลายมิได้ปวารณาไว้. คำที่เหลือมีอรรถตื้นทั้งนั้นแล.

สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๖ เป็นกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

มหาปสการสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องมหาอำมาตย์คนหนึ่ง

[๑๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ

พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น มหาอำมาตย์ผู้หนึ่ง เมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น ได้ส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า นิมนต์ท่านผู้เจริญทั้งหลายมา ข้าพเจ้าจักถวายผ้าจำนำพรรษา ภิกษุทั้งหลายไม่ไป รังเกียจอยู่ว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตผ้าจำนำพรรษาแก่ภิกษุทั้งหลายผู้ออกพรรษาแล้ว จึงท่านมหาอำมาตย์ผู้นั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านผู้เจริญทั้งหลาย เมื่อเราส่งทูตไปแล้ว จึงได้ไม่มาเล่า เพราะเราจะไปในกองทัพ จะเป็นหรือจะตายก็ยากที่จะรู้ได้

ภิกษุทั้งหลายได้ทราบข่าวมหาอำมาตย์ผู้นั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงอนุญาตอัจเจกจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำธรรมีกถา ไม่เพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อรับอัจเจกจีวรแล้วเก็บไว้ได้

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายทราบพระพุทธานุญาตินั้นแล้ว รับอัจเจก-จีวรเก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล จีวรเหล่านั้น ภิกษุห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง

ท่านพระอานนท์เที่ยวจาริกไปตามเสนาสนะได้พบเห็นจีวรเหล่านั้นที่ภิกษุทั้งหลายห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง ครั้นแล้วได้เรียกภิกษุทั้งหลายมาถามว่า อาวุโสทั้งหลาย จีวรเหล่านี้ของใครห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง

ภิกษุทั้งหลายตอบว่า อัจเจกจีวรของพวกกระผม ขอรับ

ท่านพระอานนท์ซักว่า เก็บไว้นานเท่าไรแล้ว

จึงภิกษุเหล่านั้นได้แจ้งแก่ท่านพระอานนท์ ตามที่ตนได้เก็บไว้นานเท่าไร

ท่านพระอานนท์เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายรับอัจเจกจีวรแล้ว จึงได้เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาลเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายรับอัจเจกจีวรแล้วเก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้รับอัจเจกจีวรแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาลเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใส

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความ

เป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจ-คร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อ-ยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๗. ๘. วันปุรณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน อัจเจกจีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจีวร พึงรับไว้ได้ ครั้นรับไว้แล้ว พึงเก็บไว้ได้จนตลอดสมัยที่เป็นจีวรกาล ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องมหาอำมาตย์คนหนึ่ง จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๒] บทว่า ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน คือ ก่อนวันปวารณา ๑๐ วัน

บทว่า วันปุรณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา นั้น คือวันปวารณา ท่านกล่าวว่าวันเพ็ญเดือนกัตติกา

ที่ชื่อว่า อัจเจกจีวร อธิบายว่า บุคคลประสงค์จะไปในกองทัพก็ดี บุคคลประสงค์จะไปแรมคืนต่างถิ่นก็ดี บุคคลเจ็บไข้ก็ดี สตรีมีครรภ์ก็ดี บุคคลยังไม่มีศรัทธา มามีศรัทธาเกิดขึ้นก็ดี บุคคลที่ยังไม่เลื่อมใส มามีความเลื่อมใสเกิดขึ้นก็ดี ถ้าเขาส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า นิมนต์ท่านผู้เจริญมา ข้าพเจ้าจัดถวายผ้าจำนำพรรษา ผ้าเช่นนี้ชื่อว่าอัจเจกจีวร

คำว่า ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจีวร พึงรับไว้ได้ ครั้นรับไว้แล้ว พึงเก็บไว้ได้จนตลอดสมัยที่เป็นจีวรกาล ดังนี้นั้น คือ พึงทำเครื่องหมายว่า นี้อัจเจกจีวร แล้วเก็บไว้

ที่ชื่อว่า สมัยที่เป็นจีวรกาล คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน ได้ท้ายฤดูฝน ๑ เดือน เมื่อกรานกฐินแล้ว ได้ขยายออกไปเป็น ๕ เดือน

คำว่า ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน เก็บไว้ล่วงเลยวันสุดท้ายแห่งฤดูฝน เป็นนิสสัคคีย์ เมื่อได้กรานกฐินแล้ว เก็บไว้ล่วงเลยวันกฐินเดาะ เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละอัจเจกจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเขาไปหาสงฆ์ ห่มผาอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัยจีวรกาล เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพึงข้าพเจ้า อัจเจกจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เป็นไว้ล่วงเลยสมัยจีวรกาล เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ของจงฟังข้าพเจ้า ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความ

พร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัยจีวรกาล เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๖๓] อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่าเป็นอัจเจกจีวร เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อัจเจกจีวร ภิกษุสงสัย เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่ามิใช่อัจเจกจีวร เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุยังไม่ได้สละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ใช่อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่าอัจเจกจีวร ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ใช่อัจเจกจีวร ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่อัจเจกจีวร...ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๔] ภิกษุอธิษฐาน ๑ ภิกษุวิกัป ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวร

หาย ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ จีวรถูกชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ในภายในสมัย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๘

พรรณนาอัจเจกจีวรสิกขาบท

อัจเจกจีวรสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในอัจเจกจีวรสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **ทสาหานาคตํ** มีความว่า วันทั้งหลาย ๑๐ ชื่อว่า ทสาหะ. (วันปุรณมีที่ครบ ๓ เดือนแห่งเดือนกัตติกา) ยังไม่มาโดยวัน ๑๐ นั้น ชื่อว่า ทสาหานาคตะ. อธิบายว่า ยังไม่มาถึง ๑๐ วัน. ในวันปุรณมีที่ยังไม่มาถึงอีก ๑๐ วันนั้น. ทุติยาวิภัตติลงในอรรถแห่งสัตตมีวิภัตติ ด้วยอำนาจแห่งอัจจันตสังโยค. เพราะเหตุนั้นแล ในบทภาชนะแห่งบทว่า ทสาหานาคตํ นั้น จึงตรัสว่า ทสาหานาคตาย.

ก็คำว่า **ปวารณาย** นี้ เป็นคำประกอบตามหลัง เพื่อความไม่ฉงน เพื่อจะแสดงปวารณาที่ตรัสไว้ว่า ทสาหานาคตา โดยสรูป.

[อธิบายการเกิดแห่งอัจเจกจีวร]

บทว่า **กตฺติกเตมาสิกปุณฺณมํ** แปลว่า วันปุรณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกาต้น. แม้ในบทว่า **กตฺติกเตมาสิกปุณฺณมํ** นี้ ก็เป็นทุติยาวิภัตติลงในอรรถแห่งสัตตมีวิภัตติ โดยนัยก่อนเหมือนกัน เพราะ

ประกอบตามหลังบทต้น. มีคำอธิบายว่า วันมหาปวารณาแรก ตรัสเรียกว่า **ทสาหานาคตา** ตั้งแต่กาลใดไป. ถ้าแม้นว่าอัจเจกจีวร พึงเกิดขึ้นแก่ภิกษุแน่นอนตลอดวันเหล่านั้นทีเดียว (ใน ๑๐ วันนั้น วันใดวันหนึ่ง). ภิกษุรู้ว่า นี้เป็นอัจเจกจีวร (จีวรรีบด่วน) พึงรับไว้ได้แม้ทั้งหมด.

ด้วยคำว่า **ทสาหานาคตํ กตฺติกเตมาสิกปุณฺณมึ** นั้น เป็นอันพระองค์ทรงแสดงกาลเป็นที่เก็บจีวรซึ่งเกิดขึ้นจำเดิมแต่วันที่ ๕ ค่ำ แห่งชุณหปักษ์ของเดือนปวารณา. ก็กาลเป็นที่เก็บจีวรนั่นสำเร็จด้วยคำว่า พึงทรงอติเรกจีวรได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง นี้ ก็จริงแล แต่ทรงแสดงเรื่องเหมือนไม่เคยมี ด้วยอำนาจแห่งเรื่องที่เกิดขึ้น แล้วทรงตั้งสิกขาบทไว้.

จีวรรีบด่วนตรัสเรียกว่า **อัจเจกจีวร.** ก็เพื่อแสดงจีวรนั้นเป็นผ้ารีบด่วน จึงตรัสคำว่า บุคคลประสงค์จะไปในกองทัพก็ดี เป็นต้น .

บรรดาบทเหล่านั้น ด้วยบทว่า **สทฺธา** นี้ ทรงแสดงเหตุเพียงสัทธาธรรมดาเท่านั้น.

ด้วยบทว่า **ปสาโท** นี้ ทรงแสดงสัทธาอย่างแรงกล้า มีความผ่องใสดี.

จีวรที่ทายกมีความประสงค์จะถวายด้วยเหตุเหล่านี้จึงส่งทูตมา หรือมาบอกเองอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าจักถวายผ้าจำนำพรรษา ได้ชื่อว่า อัจเจก-จีวร ในคำว่า **เอตํ อจฺเจกจีวรํ นาม** นี้แล. แต่ถึงจีวรที่ภิกษุปัจจุทธรณ์ (ถอน) แม้ซึ่งจีวรที่มิใช่อัจเจกจีวร อันเกิดขึ้นตั้งแต่วัน ๖ ค่ำแล้ว เก็บไว้ ก็ได้บริหารนี้เหมือนกัน .

หลายบทว่า **สญฺญาณํ กตฺวา นิกฺขิปิตฺพฺพํ** ได้แก่ พึงทำเครื่องหมาย

บางอย่างแล้ว เก็บไว้. คำว่า พึงทำเครื่องหมายแล้วเก็บไว้ นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ทำไม ? เพราะว่า ถ้าภิกษุทั้งหลายแจกอัจเจกจีวรนั้นก่อนวันปวารณา, ภิกษุที่ได้ผ้าอัจเจกจีวรนั้นไป ต้องไม่เป็นผู้ขาดพรรษา. แต่ถ้าเป็นผู้ขาดพรรษา จีวรจะกลายเป็นของสงฆ์ไปเสีย; เพราะฉะนั้น จักต้องกำหนดแจกให้ดี; (เพราะเหตุนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสคำนี้ไว้).

คำอย่างนี้ว่า **อจฺเจกจีวเร อจฺเจกจีวรสญฺญี** เป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอาเฉพาะจีวรที่แจกกันไปแล้ว. แต่ถ้ายังไม่ได้แจกกัน หรือเป็นจีวรที่เก็บไว้ในเรือนคลังของสงฆ์, แม้ในเพราะล่วงสมัยไปก็ไม่เป็นอาบัติ. อติเรกจีวรได้บริหาร ๑๐ วัน ด้วยประการฉะนี้ ไตรจีวรไม่มีบริหารเลยแม้วันเดียว.

ผู้ศึกษาพึงทราบว่า จีวร คือ ผ้าอาบน้ำฝนที่ยังไม่ได้ทำ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน ได้บริหาร ๕ เดือน, เมื่อเพิ่มฤดูฝน (เพิ่มอธิกมาส) ได้บริหาร ๖ เดือน, เมื่อได้กรานกฐินได้บริหารอีก ๔ เดือน, ได้บริหารอีกหนึ่งเดือน ด้วยอำนาจการอธิษฐานให้เป็นจีวรเดิม เมื่อมีความหวังจะได้ (ผ้า) ในวันสุดท้ายแห่งฤดูหนาว รวมเป็นได้บริหาร ๑๑ เดือน อย่างนี้. อัจเจกจีวร เมื่อไม่ได้กรานกฐิน ได้บริหาร ๑ เดือนกับ ๑๑ วัน, เมื่อได้กรานกฐิน ได้บริหาร ๕ เดือนกับ ๑๑ วัน, ต่อจากนั้นไป ไม่ได้บริหาร แม้วันเดียว.

บทว่า **อนจฺเจกจีวเร** ได้แก่ ในจีวรอื่นที่คล้ายกับอัจเจกจีวร. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ ตื้นทั้งนั้นแล.

สิกขาบทนี้ มีกฐินเป็นสมุฏฐาน เป็นอกิริยา โนสัญญาวิโมกข์

อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

อัจเจกจีวรสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๖๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายออกพรรษาแล้วยับยั้งอยู่ในเสนาสนะป่า พวกโจรเดือน ๑๒ เข้าใจว่า ภิกษุทั้งหลายจึงได้ลาภแล้ว จึงพากันเที่ยวปล้น ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงอนุญาตให้เก็บจีวรไว้ในละแวกบ้าน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะป่า เก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะป่า เก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ จึงเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืน จีวรเหล่านั้นหายบ้าง ฉิบหายบ้าง ถูกไฟไหม้บ้าง ถูกหนูกัด

บ้าง ภิกษุทั้งหลายมีแต่ผ้าไม่ดี มีแต่จีวรปอน จึงถามกันขึ้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย เพราะเหตุใด พวกท่านจึงมีแต่ผ้าไม่ดี มีแต่จีวรปอน ครั้นแล้วภิกษุเหล่านั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืน จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การกระทำของพวกภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้เก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืนเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น

นั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุจำพรรษาแล้ว จะอยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยจำเพาะหน้า ตลอดถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ ปรารถนาอยู่ พึงเก็บจีวร ๓ ผืน ๆ ใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ และปัจจัยอะไร ๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจีวรนั้น จะพึงมีแก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั่นได้ ๖ คืนเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเธออยู่ปราศยิ่งกว่านั้น เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๖] บทว่า **อนึ่ง...จำพรรษาแล้ว** คือ ภิกษุออกพรรษาแล้ว วันเพ็ญเดือน ๑๒ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ตรงกับวันปุรณมีดิถีเป็นที่เต็ม ๔ เดือน ในกัตติกมาส

คำว่า **เสนาสนะป่า** เป็นต้น ความว่า เสนาสนะที่ชื่อว่า ป่านั้นมีระยะไกล ๕๐๐ ชั่วธนูเป็นอย่างน้อย

ที่ชื่อว่า **เป็นที่รังเกียจ** คือ ในอาราม อุปจารแห่งอาราม มีสถาน ที่อยู่ ที่กิน ที่ยืน ที่นั่ง ที่นอน ของพวกโจรปรากฏอยู่

ที่ชื่อว่า **มีภัยเฉพาะหน้า** คือ ในอาราม อุปจารแห่งอาราม มีมนุษย์ถูกพวกโจร ฆ่า ปล้น ทุบตี ปรากฏอยู่

คำว่า **ภิกษุ...จะอยู่ในเสนาสนะป่า...** ความว่า ภิกษุจะยับยั้งอยู่ในเสนาสนะเห็นปานนั้น.

บทว่า ปรารถนาอยู่ คือ พอใจอยู่

คำว่า จีวร ๓ ผืน ๆ ใดผืนหนึ่ง ได้แก่ ผ้าสังฆาฏิ ผ้าอุตราสงค์ หรือผ้าอันตรายวาสก

คำว่า พึงเก็บ...ไว้ในละแวกบ้านได้ คือ พึงเก็บไว้ในโคจรคาม โดยรอบได้

คำว่า และปัจจัยอะไร ๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจีวรนั้น จะพึงมีแก่ภิกษุนั้น คือ มีเหตุ มีกิจจำเป็น

คำว่า ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั้นได้ ๖ คืนเป็นอย่างยิ่ง ความว่า พึงอยู่ปราศจากได้เพียง ๖ คืนเป็นอย่างมาก.

บทว่า เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ คือ ยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ

คำว่า ถ้าเธออยู่ปราศยิ่งกว่านั้น ความว่า เมื่ออรุณที่ ๗ ขึ้นมา จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คืน เป็นของจำจะสละ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คืน เป็นของจำจะสละ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คืน เป็นของจำจะสละ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย

[๑๖๗] จีวรเกิน ๖ คืน ภิกษุสำคัญว่าเกิน อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรเกิน ๖ คืน ภิกษุสงสัย อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรเกิน ๖ คืน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้ถอน ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จีวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุไม่ได้สละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ

จีวรยังไม่ถึง ๖ ราตรี ภิกษุสำคัญว่าเกิน...ต้องอาบัติทุกกฏ

จีวรยังไม่ถึง ๖ ราตรี ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรยังไม่ถึง ๖ ราตรี ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ๖ ราตรี บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๘] ภิกษุอยู่ปราศ ๖ ราตรี ๑ ภิกษุอยู่ปราศไม่ถึง ๖ ราตรี ๑ ภิกษุอยู่ปราศ ๖ ราตรีแล้วกลับมายังคามสีมา อยู่แล้วหลีกไป ๑ ภิกษุถอนเสียภายใน ๖ ราตรี ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวรหาย ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ จีวรถูกชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุได้สมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขาบทที่ ๕

พรรณนาสาสังกสิกขาบท

สาสังกสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในสาสังกสิกขาบทนั้นมีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

สองบทว่า **วุฏฺฐวสฺสา อารญฺญเกสุ** มีความว่า ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น แม้ในกาลก่อน ก็อยู่ในป่าเหมือนกัน. แต่ภิกษุเหล่านั้นอยู่จำพรรษาในเสนาสนะใกล้แดนบ้าน ด้วยสามารถแห่งปัจจัย เพราะเป็นผู้มีจีวรคร่ำคร่า เป็นผู้มีจีวรสำเร็จแล้ว ปรึกษากันว่า บัดนี้พวกเราหมดกังวลแล้ว จักกระทำสมณธรรม จึงพากันอยู่ในเสนาสนะป่า.

บทว่า **กตฺติกโจรกา** ได้แก่ พวกโจรในเดือน ๑๒.

บทว่า **ปริปาเตนฺติ** มีความว่า ย่อมรบกวน คือ วิ่งขวักไขว่ไปมาในที่นั้น ๆ แล้วทำให้หวาดเสียว ให้หนีไป.

สองบทว่า **อนฺตรฆเร นิกฺขิปิตุ** ได้แก่ เพื่อเก็บไว้ในภายในบ้าน.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงอนุญาตให้เก็บไว้ในละแวกบ้าน เพื่อสงวนจีวรไว้ เพราะธรรมดาว่า ปัจจัยทั้งหลาย เป็นของหาได้ยากโดยชอบธรรม, จริงอยู่ ภิกษุผู้มีความขัดเกลา ไม่อาจเพื่อจะขอจีวร แม้กะมารดา. แต่พระองค์ไม่ทรงห้ามการอยู่ป่า เพราะเป็นการสมควรแก่ภิกษุทั้งหลาย.

ในคำว่า **อุปวสฺสํ โข ปน** นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **อุปวสฺสํ** คือ เข้าอยู่แล้ว. มีคำอธิบายว่า เข้าอยู่จำพรรษาแล้ว. แท้จริง บัณฑิตพึงเห็นนิคหิตในคำว่า **อุปวสฺสํ** นี้ ดุจในคำมีคำว่า **อุปสมฺปชฺชึ** เป็นต้น. ความว่า เข้าถึงฤดูฝนและอยู่แล้ว (เข้าจำ

พรรษาและปวารณาแล้ว). และบทว่า **อุปวสฺสํ** นี้ สัมพันธ์ด้วยคำนี้ว่า **ตถารูเปสุ ภิกฺขุ เสนาสเนสุ วิหรนฺโต** แปลว่า ภิกษุอยู่ในเสนาสนะเห็นปานนั้น.

ท่านกล่าวอธิบายไว้อย่างไร ? ท่านกล่าวไว้ว่า ภิกษุเข้าถึงฤดูฝนและอยู่แล้ว (เข้าจำพรรษาและปวารณาแล้ว) จะอยู่ในเสนาสนะป่าที่รู้กันว่าเป็นที่รังเกียจ มีภัยจำเพาะหน้าเห็นปานนั้น ตลอดกาลอันเป็นที่สุดแห่งวันเพ็ญเดือนกัตติกาหลัง ต่อจากนั้นมา เมื่อปรารถนาพึงเก็บจีวร ๓ ผืน ผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้

อนึ่ง เพราะว่า ภิกษุใด เข้าจำพรรษาแล้ว อยู่มาจนถึงวันเพ็ญเดือนกัตติกาต้น, ภิกษุรูปนั้น เป็นผู้อยู่ภายในแห่งพวกภิกษุผู้อยู่จำพรรษาแล้ว; ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อจะไม่ทรงทำการวิจารณ์พยัญชนะที่รกรุงรังยิ่งนี้ แสดงบุคคลผู้ควรแก่การเก็บจีวรอย่างเดียวในบทภาชนะ จึงตรัสคำว่า **วุฏฺฐวสฺสานํ** ดังนี้. ถึงบทว่า **วุฏฺฐวสฺสานํ** นั้น ก็สัมพันธ์กับคำนี้ว่า ภิกษุเมื่ออยู่ในเสนาสนะ. จริงอยู่ ในคำว่า **วุฏฺฐวสฺสานํ** นี้ มีใจความดังนี้ว่า อยู่ในเสนาสนะทั้งหลาย ของพวกภิกษุผู้อยู่จำพรรษาแล้ว. มีคำอธิบายว่า ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งอยู่ภายในแห่งภิกษุทั้งหลายผู้เห็นปานนี้. ลักษณะแห่งป่า ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วในวรรณนาแห่งอทินนาทาน. ส่วนความแปลกกันดังต่อไปนี้:- ถ้าว่า วัดมีเครื่องล้อม พึงวัดตั้งแต่เสาเขื่อนแห่งบ้านซึ่งมีเครื่องล้อม และจากสถานที่ควรล้อมแห่งบ้านที่ไม่ได้ล้อมไป จนถึงเครื่องล้อมวัด. ถ้าเป็นวัดที่ไม่ได้ล้อม, สถานที่ใดเป็นแห่งแรกเขาทั้งหมด จะเป็นเสนาสนะก็ดี โรงอาหารก็ดี สถานที่ประชุม

ประจำก็ดี ต้นโพธิ์ก็ดี เจดีย์ก็ดี, ถ้าแม้นมีอยู่ห่างไกลจากเสนาสนะ, พึงวัดเอาที่นั้นให้เป็นเขตกำหนด.

ถ้าแม้นว่า มีหมู่บ้านอยู่ใกล้, พวกภิกษุอยู่ที่วัด ย่อมได้ยินเสียงของพวกชาวบ้าน, แต่ไม่อาจจะไปทางตรงได้ เพราะมีภูเขาและแม่น้ำเป็นต้นกั้นอยู่ และทางใดเป็นทางตามปกติของบ้านนั้น ถ้าแม้นจะต้องโดยสารไปทางเรือ, ก็พึงกำหนดเอาที่ห้าร้อยชั่วธนู จากบ้านโดยทางนั้น. แต่ภิกษุใดปิดกั้นหนทางในที่นั้น ๆ เพื่อยังบ้านใกล้ให้ถึงพร้อมด้วยองค์ภิกษุนี้ พึงทราบว่า ผู้ขโมยธุดงค์.

บทว่า **สาสงฺกสมฺมตาน** แปลว่า รู้กันว่า เป็นที่มีรังเกียจ. อธิบายว่า เขารู้กันแล้วอย่างนั้น. แต่ในบทภาชนะ เพื่อจะทรงแสดงการณ์เป็นเหตุให้เสนาสนะเหล่านั้นเป็นที่รู้กันว่า เป็นที่มีรังเกียจ จึงตรัสคำมีว่า **อาราเม อารามูปจาเร** เป็นต้น. เสนาสนะที่เป็นไปกับด้วยภัยเฉพาะหน้า ชื่อว่า สปฏิภยะ (มีภัยเฉพาะหน้า). อธิบายว่า มีภัยร้ายแรงชุกชุม. แต่ในบทภาชนะ เพื่อทรงแสดงการณ์เป็นเหตุให้เสนาสนะเหล่านั้นเป็นที่มีภัยจำเพาะหน้า จึงตรัสคำว่า **อาราเม อารามูปจาเร** เป็นต้น.

ข้อว่า **สมนฺตา โคจรคาเม นิกฺขิเปยฺย** มีความว่า เมื่อมีองค์ครบ พึงเก็บไว้ ในโคจรคามที่ตนพอใจ ในทุกทิศาภาคโดยรอบแห่งเสนาสนะ

ในเสนาสนะป่านั้น มีองคสมบัติดังต่อไปนี้:- ภิกษุเข้าพรรษาในวันเข้าพรรษาแรก ปวารณาในวันมหาปวารณา, นี้เป็นองค์อันหนึ่ง. ถ้าภิกษุเข้าพรรษาในวันเข้าพรรษาหลังก็ดี มีพรรษาขาดก็ดี ย่อมไม่ได้เพื่อจะเก็บไว้. เป็นเดือน ๑๒ เท่านั้น, นี้เป็นองค์ที่ ๒. นอกจากเดือน

๑๒ ไป ย่อมไม่ได้เพื่อจะเก็บ. เป็นเสนาสนะที่ประกอบด้วยประมาณอย่างต่ำ ๕๐๐ ชั่วธนูเท่านั้น, นี้เป็นองค์ที่ ๓. ในเสนาสนะที่มีขนาดหย่อน หรือมีขนาดเกินคาวุตไป ย่อมไม่ได้ (เพื่อจะเก็บไว้). จริงอยู่ ภิกษุเที่ยวบิณฑบาตแล้วอาจเพื่อกลับมาสู่วัดทันเวลาฉัน ในเสนาสนะใด, เสนาสนะนั้น ทรงประสงค์เอา ในสิกขาบทนี้. แต่ภิกษุผู้รับนิมนต์ไว้ไปสิ้นทางกึ่งโยชน์บ้าง โยชน์หนึ่งบ้าง แล้วกลับมาเพื่อจะอยู่. ที่นี้ไม่ใช่ประมาณ. เป็นเสนาสนะมีความรังเกียจ และมีภัยเฉพาะหน้าเท่านั้น, นี้เป็นองค์ที่ ๔ จริงอยู่ ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะ ไม่มีความรังเกียจ ไม่มีภัยเฉพาะหน้า แม้ประกอบด้วยองค์ก็ไม่ได้ เพื่อจะเก็บไว้ ฉะนี้แล.

สองบทว่า **อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา** มีความว่า เว้นไว้แต่โกสัมพิกสมมติ ที่ทรงอนุญาตไว้ในอุทโทสิตสิกขาบท. ก็ถ้าว่า มีภิกษุได้สมมตินั้นไซร้, จะอยู่ปราศจากเกิน ๖ ราตรีไปก็ได้.

คำว่า **ปุน คามสีมํ โอกฺกมิตฺวา** มีความว่า ถ้ามีเสนาสนะอยู่ทางทิศตะวันออกจากโคจรคาม และภิกษุนี้ จะไปยังทิศตะวันตก, เธอไม่อาจจะมายังเสนาสนะให้ทันอรุณที่ ๗ ขึ้น แวะลงสู่แม้คามสีมาพักอยู่ในสภาหรือในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ทราบข่าวคราวแห่งจีวรแล้วจึงหลีกไปควรอยู่.

ภิกษุผู้ไม่อาจอย่างนั้น พึงยืนอยู่ในที่ที่ตนไปแล้วนั้นนั่นแล ปัจจุทธรณ์ (ถอน) เสีย. จีวรจักตั้งอยู่ ในฐานแห่งอติเรกจีวร ฉะนี้แล. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ ตื้นทั้งนั้นแล.

สิกขาบทนี้ มีกฐินเป็นสมุฏฐาน เกิดขึ้นทางกายกับวาจา ๑ ทางกายวาจากับจิต ๑ เป็นอกิริยา โนสัญญาวิโมกข์ อจิตตกะ ปัณณัตติวัชชะ กายกรรม วจีกรรม มีจิต ๓ มีเวทนา ๓ ดังนี้แล.

สาสังกสิกขาบท จบ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๖๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ในพระนครสาวัตถี มีชาวบ้านหมู่หนึ่ง จัดภัตตาหารพร้อมทั้งจีวรไว้ถวายสงฆ์ ด้วยตั้งใจว่าจักให้ฉันแล้วจึงให้ครองจีวร ณ เวลาเดียวกันนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ได้เข้าไปหาชาวบ้านหมู่นั้น ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะชาวบ้านหมู่นั้นว่า ท่านทั้งหลาย ขอพวกท่านจงให้จีวรเหล่านี้แก่พวกอาตมา

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า พวกกระผมจะถวายไม่ได้ เพราะพวกกระผม จัดภิกษาหารพร้อมทั้งจีวรได้ถวายแก่พระสงฆ์ทุกปี พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า ดูก่อนท่านทั้งหลาย ทายกของสงฆ์มีมาก ภัตตาหารของสงฆ์ก็มีมาก พวกอาตมาอาศัยพวกท่าน เห็นอยู่แต่พวกท่าน จึงอยู่ในที่นี้ ถ้าพวกท่านไม่ให้แก่พวกอาตมา เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครเล่าจักให้แก่พวกอาตมา ขอพวกท่านจงให้จีวรเหล่านี้ แก่พวกอาตมาเถิด

เมื่อชาวบ้านหมู่นั้น ถูกพระฉัพพัคคีย์แค่นได้ จึงได้ถวายจีวรตามที่ได้จัดไว้แก่พระฉัพพัคคีย์แล้วอังคาสพระสงฆ์เฉพาะภัตตาหาร

บรรดาภิกษุที่ทราบว่า เขาจัดภัตตาหารพร้อมทั้งจีวรไว้ถวายพระสงฆ์ แต่ไม่ทราบว่า เขาได้ถวายจีวรแก่พระฉัพพัคคีย์ไปแล้ว จึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ขอพวกท่านจงน้อมถวายจีวรแก่พระสงฆ์เถิด

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า จีวรตามที่ได้จัดไว้ไม่มี เพราะพระคุณเจ้าเหล่าพระฉัพพัคคีย์น้อมไปเพื่อตนแล้ว

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ จึงได้น้อมลาภที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรู้อยู่ น้อมลาภที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน จริงหรือ

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอรู้อยู่ จึงได้น้อมลาภที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตนเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น

ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ น้อมลาภที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๑๗๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างโด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง...ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกขุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่าภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น

ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นบอกเธอ หรือเจ้าตัวบอก

ที่ชื่อว่า เป็นของจะถวายสงฆ์ ได้แก่ ของที่ถวายแล้ว บริจาคแล้ว แก่สงฆ์

ที่ชื่อว่า ลาภ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เภสัชบริขาร อันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ โดยที่สุด แม้ก้อนแห่งจุรณ ไม้ชำระฟัน ด้ายชายผ้า

ที่ชื่อว่า ที่เขาน้อมไว้ คือ เขาได้เปล่งวาจาไว้ว่า จักถวาย จักกระทำ ภิกษุน้อมมาเพื่อตน ในประโยคที่ทำเป็นทุกกฏ ได้มาเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละลาภนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ลาภนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์ ข้าพเจ้ารู้อยู่ น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละลาภนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนลาภที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ลาภนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็น

ของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ลาภนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ลาภนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์ ข้าพเจ้ารู้อยู่ น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละลาภนี้แก่ท่านทั้งหลาย

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนลาภที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า ลาภนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้ลาภนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน ลาภนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์ ข้าพเจ้ารู้อยู่ น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละลาภนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนลาภที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ลาภนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

ลาภที่เขาน้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

ลาภที่เขาน้อมไว้ ภิกษุสงสัย น้อมมาเพื่อตน ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ลาภที่เขาน้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้น้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน ไม่ต้องอาบัติ

ทุกกฏ

ลาภที่เขาน้อมไว้เพื่อสงฆ์ ภิกษุน้อมมาเพื่อสงฆ์หมู่อื่นก็ดี เพื่อเจดีย์ก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

ลาภที่เขาน้อมไว้เพื่อเจดีย์ ภิกษุน้อมมาเพื่อเจดีย์อื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อคณะก็ดี เพื่อบุคคลก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

ลาภที่เขาน้อมไว้เพื่อบุคคล ภิกษุน้อมมาเพื่อบุคคลอื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อคณะก็ดี เพื่อเจดีย์ก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

ลาภที่เขาไม่ได้น้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน ต้องอาบัติทุกกฏ

ลาภที่เขาไม่ได้น้อมไว้ ภิกษุสงสัย...ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ลาภที่เขาไม่ได้น้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่า เขาไม่ได้น้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๗๑] ภิกษุอันพวกทายกถามว่า จะถวายที่ไหน ดังนี้ บอกแนะนำว่า ไทยธรรมของพวกท่าน พึงได้รับการใช้สอย พึงได้รับการปฏิสังขรณ์ หรือพึงตั้งอยู่ได้นาน ในที่ใด ก็หรือจิตของพวกท่านเลื่อมใสในภิกษุรูปใด ก็จงถวายในที่นั้น หรือภิกษุรูปนั้นเถิดดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ปัตตสิกขาบท ว่าด้วยบาตร
๒. อูนปัญจพันธนสิกขาบท ว่าด้วยบาตรมีแผลหย่อนห้า
๓. เภสัชชสิกขาบท ว่าด้วยเภสัช
๔. วัสสิกสาฏิกสิกขาบท ว่าด้วยผ้าอาบน้ำฝน
๕. จีวรอัจฉินทนสิกขาบท ว่าด้วยการให้จีวรแล้วชิงเอามา
๖. สุตตวิญญัตติสิกขาบท ว่าด้วยการขอด้ายมาเอง
๗. เปสการสิกขาบท ว่าด้วยการสั่งช่างหูก ให้ทอจีวร
๘. อัจเจกจีวรสิกขาบท ว่าด้วยอัจเจกจีวร

๙. สาสังกสิกขาบท ว่าด้วยเสนาสนะป่าเป็นที่มีรังเกียจ

และ

๑๐. ปริณตสิกขาบท ว่าด้วยการน้อมลาภ ที่เขาจะถวาย

เป็นของสงฆ์

รวม ๑๐ สิกขาบทเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วดังนี้แล.

บทสรุป

[๑๗๒] ท่านทั้งหลาย ธรรม คือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ นิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว ในธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

นิสสัคคิยกัณฑ์ จบ

ปัตตวรรคที่ ๓ สิกขายทที่ ๑๐

พรรณนาปริณตสิกขาบท

ปริณตสิกขาบทว่า **เตน สมเยน** เป็นต้น ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไป:- ในปริณตสิกขาบทนั้น มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้:-

บทว่า **ปุคฺคสฺส** แปลว่า หมู่. ความว่า หมู่ผู้บำเพ็ญธรรม.

บทว่า **ปฏิยตฺตํ** แปลว่า ตกแต่งแล้ว.

ด้วยคำว่า **พหู สงฺฆสฺส ภตฺตา** นี้ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ ย่อมแสดงความหมายว่า สงฆ์มีภัตมากมาย คือมีทางเกิดลาภมิใช่น้อย สงฆ์ไม่บกพร่องด้วยอะไร ๆ.

บทว่า **โอโณเชถ** แปลว่า พวกท่านจงถวาย.

ถามว่า ก็การที่ภิกษุกล่าวอย่างนี้ ควรหรือ ?

ตอบว่า เพราะเหตุไร จะไม่ควร ? เพราะว่าภิกษาที่เขานำมาจำเพาะนี้ เป็นของที่เขานำมาตกแต่งไว้ เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ในคราวหนึ่ง. ธรรมดาปยุตวาจา (การออกปากขอ) ย่อมไม่มีในปัจจัยมีจีวรเป็นต้น ที่เขานำมาตระเตรียมไว้ และในส่วนที่เขาตั้งเจาะจงไว้.

[อธิบายลาภสงฆ์และการน้อมลาภสงฆ์]

บทว่า **สงฺฆิกํ** แปลว่า ของมีอยู่แห่งสงฆ์. จริงอยู่ ลาภนั้นแม้ยังไม่ถึงมือ ก็จัดว่าเป็นของสงฆ์ โดยปริยายหนึ่ง เพราะเขาน้อมไปเพื่อสงฆ์แล้ว, แต่ในบทภาชนะ ท่านพระอุบาลีแสดงลาภของสงฆ์โดยตรงทีเดียว ด้วยอำนาจแห่งการขยายความ อย่างนี้ว่า ที่ชื่อว่าของสงฆ์ ได้แก่ของที่เขาถวายแล้ว บริจาคแล้วแก่สงฆ์.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสวัตถุที่สงฆ์ควรได้ ด้วยบทว่า **ลาภํ .** ด้วยเหตุนั้น แล ในนิเทศแห่งบทว่า **ลาภํ** นั้น จึงตรัสคำว่า **จีวรํ ปิ** เป็นต้น .

บทว่า **ปริณตํ** ได้แก่ ที่เขาถวายสงฆ์ คือ ที่เขาตั้งไว้เป็นของโอนไปเพื่อสงฆ์ เอนไปเพื่อสงฆ์. ก็เพื่อทรงแสดงการณ์เป็นเหตุที่เขาน้อมลาภนั้นไป พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสบทภาชนะว่า คือ ที่เขาเปล่งวาจาว่า พวกข้าพเจ้า จักถวาย จักกระทำ ดังนี้.

สองบทว่า **ปโยเค ทุกฺกฏ์** มีความว่า เป็นทุกกฏ ทุกประโยคที่น้อมลาภซึ่งเขาน้อมไป (เพื่อสงฆ์) มาเพื่อตน. เป็นนิสสัคคีย์เพราะได้มา คือ เพราะลาภนั้นถึงมือ. แต่ถ้าว่าของนั้นเป็นอันเขาถวายสงฆ์แล้ว, จะรับเอาของที่เขาถวายสงฆ์แล้วนั้นมา ไม่ควร, พึงถวายแก่สงฆ์นั้นแล. ก็ภิกษุใด พลอยกินกับพวกคนวัด, สงฆ์พึงให้ตีราคาภัณฑะนั้น ปรับอาบัติแก่ภิกษุนั้น . แต่เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้รู้ว่าลาภเขาน้อมไปเพื่อสงฆ์ แล้วน้อมลาภที่เขาน้อมไปแล้ว ของพวกสหธรรมิกก็ดี ของพวกคฤหัสถ์ก็ดี โดยที่สุดแม้ของมารดา มาเพื่อตนว่า ท่านจงให้สิ่งนี้แก่เราแล้วถือเอา. เป็นปาจิตตีย์ล้วน ๆ แก่ภิกษุผู้น้อมไปเพื่อคนอื่นอย่างนี้ว่า ท่านจงให้แก่ภิกษุนี้. ภิกษุน้อมบาตรใบหนึ่ง หรือจีวรผืนหนึ่งมาเพื่อตน น้อมไปเพื่อคนอื่นใบหนึ่ง หรือผืนหนึ่ง, เป็นทั้งนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ทั้งสุทธิกปาจิตตีย์. ในบาตรและจีวรมาก ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน. ข้อนี้สมจริงดังคำที่พระอุบาลีเถระกล่าวไว้ว่า

ภิกษุพึงต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ และอาบัติปาจิตตีย์ล้วน ที่ตรัสไว้ในขุททกสิกขาบทพร้อมกัน, ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว

ก็ปัญหานี้ ท่านกล่าวหมายเอาการน้อม (ลาภ). ฝ่ายภิกษุใดทราบว่า ผ้าอาบน้ำฝนเขาน้อมไปเพื่อสงฆ์แม้ในเรือนของมารดา ในสมัยแห่งผ้าอาบน้ำฝนแล้วน้อมเอาไปเพื่อตน, เป็นนิสสัคคีย์แก่ภิกษุนั้น น้อมไปเพื่อผู้อื่น เป็นปาจิตตีย์ล้วน. พวกชาวบ้าน ปรึกษากันว่า พวกเราจักกระทำสังฆภัต จึงนำเนยใสและน้ำมันเป็นต้นมา. ถ้าแม้นภิกษุอาพาธรู้ว่าเขาน้อมไปเพื่อถวายสงฆ์แล้ว ยังขออะไร ๆ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์

เหมือนกัน. ก็ถ้าภิกษุอาพาธนั้นถามว่า เนยใสเป็นต้นของพวกท่านที่นำมา มีอยู่หรือ ? เมื่อพวกเขาตอบว่า มีอยู่ขอรับ ! แล้วกล่าวว่า พวกท่านจงให้แก่เราบ้าง ดังนี้ สมควร. ถ้าแม้นพวกอุบาสก รังเกียจภิกษุอาพาธนั้น พูดว่า แม้สงฆ์ย่อมได้เนยใสเป็นต้นที่พวกเราถวายนี้แหละ. นิมนต์ท่านรับเถิด ขอรับ ! แม้อย่างนี้ ก็ควร.

ข้อว่า **สงฺฆสฺส ปริณตํ อญฺญสงฺฆสฺส** มีความว่า น้อมลาภที่เขาน้อมไปเพื่อถวายสงฆ์ในวัดหนึ่ง หรือที่เขาน้อมไปเฉพาะวัดอื่นด้วย พูดว่า พวกท่านจงถวายแก่สงฆ์ในวัดชื่อโน้น.

บทว่า **เจติยสฺส วา** มีความว่า น้อมไปเพื่อเจดีย์อย่างนี้ว่า ถวายสงฆ์จะมีประโยชน์อะไร ? พวกท่านจงทำการบูชาแก่พระเจดีย์ ดังนี้ก็ดี.

ในคำว่า **เจติยสฺส ปริณตํ** นี้ มีวินิจฉัยดังนี้:- แม้จะบูชาดอกไม้ที่เจดีย์อื่น จากต้นไม้ดอกที่เขากำหนดปลูกไว้ เพื่อประโยชน์แก่เจดีย์อื่นก็ไม่ควร. แต่เห็นฉัตรหรือธงแผ่นผ้าที่เขาบูชาไว้แก่เจดีย์หนึ่ง แล้วให้ถวายของที่เหลือแก่เจดีย์อื่น สมควรอยู่.

สองบทว่า **ปุคฺคลสฺส ปริณตํ** มีความว่า ชั้นที่สุดแม้อาหารที่เขาน้อมไปเพื่อสุนัข ภิกษุน้อมไปเพื่อตัวอื่นอย่างนี้ว่า ท่านอย่าให้แก่สุนัขตัวนี้ ดังนี้ ก็เป็นทุกกฏ. แต่ถ้าพวกทายกกล่าวว่า พวกเราอยากจะถวายภัตแก่สงฆ์, อยากจะบูชาพระเจดีย์. อยากจะถวายบริขารแก่ภิกษุรูปหนึ่ง, จักถวายตามความพอใจของพวกท่าน, ขอท่านโปรดบอก, พวกเราจะถวายในที่ไหน ? เมื่อพวกทายกกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้น พึงบอกพวกเขาว่า พวกท่านจงถวายในที่ซึ่งพวกท่านปรารถนา. แต่ถ้าพวก

ทายกถามอย่างเดียวว่า พวกข้าพเจ้า จะถวาย ณ ที่ไหน, ภิกษุพึงกล่าวตามนัยที่มาแล้วในบาลีนั่นแล. คำที่เหลือในสิกขาบทนี้ตื้นทั้งนั้น.

สิกขาบทนี้ มี ๓ สมุฏฐาน เกิดขึ้นทางกายกับจิต ๑ ทางวาจากับจิต ๑ ทางกายวาจากับจิต ๑ เป็นกิริยา สัญญาวิโมกข์ สจิตตกะ โลกวัชชะ กายกรรม วจีกรรม อกุศลจิต มีเวทนา ๓ ฉะนี้แล.

พรรณนาปริณตสิกขาบท ในอรรถกถาพระวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

ติงสกกัณฑ์ จบ